Coll. Taur. Soc. Jesu
ad SS. Martyrum

Addict. Bibl. Domestic.

Digitized by the Internet Archive
in 2025 with funding from
Graduate Theological Union

https://archive.org/details/cursustheologicu78unse

CURSUS
THEOLOGICUS
Ad uſum Tyronum elucubratus,

Et in Quotidianis Prælectionibus

A P. DOMINICO VIVA
SOCIETATIS JESU
SACRÆ THEOLOGIÆ PROFESSORE

Suis Auditoribus Traditus

In Palæſtra Collegii Neapolitani ejuſdem Societatis,

DICATUS

EXCELLENTISSIMO DOMINO

BARTHOLOMÆO V.
DE CAPUA

MAGNO ALTAVILLÆ COMITI XIX.
Principi Ariciæ, Biccari Comiti, Duci Aerolanorum, Comiti Montis Auri, & Rotelli, Marchioni Arpadii, Utili Domino Civitatis Nicoteræ, Baroni Vallis Majoris, Plancatellæ, & Arnoni, &c. Ex Magnatibus Hiſpaniæ, Domino Domus Capuæ.

PARS SEPTIMA

DE SACRAMENTIS IN GENERE, AC DE EUCHARISTIA.

PATAVII, Ex Typographia Seminarii, MDCCXXVI.
Apud Joannem Manfrè.
Superiorum Permiſſu, ac PRIVILEGIO.

SANTA CLARA COLLEGE CALIFORNIA IHS
GRADUATE THEOLOGICAL UNION LIBRARY

BT
70
V5
1726
v.7-
8

INDEX QUÆSTIONUM

De Sacramentis in genere, ac de Euchariſtia in ſpecie.

DISPUTATIO I.

De Phyſica, & Metaphyſica quidditate Sacramentorum. pag. 1

QUÆSTIO I.

De Phyſica Sacramentorum novæ Legis conſtitutione. ibid.

ART. I. *De Sacramentis antiquæ, & novæ legis.* 2

ART. II. *Utrum omnia novæ legis Sacramenta conſtent rebus tanquam materia, Verbis tanquam forma?* 4

ART. III. *Utrum Intentio Miniſtri Sacramentum conſtituat?* 6

ART. IV. *An res, & Verba conſtituentia Sacramentum fuerint a Chriſto Domino determinata, & quomodo?* 12

ART. V. *Quænam mutatio in materia, & forma Sacramentorum reddat ea irrita?* 16.

QUAEST. II. *De Metaphyſica Sacramenti Quidditate.* 17

ART. I. *An, & quomodo rite definiatur Sacramentum?* ibid.

ART. II. *An ratio Sacramenti univoce dicatur de Sacramentis antiquæ legis, & novæ?* 21

DISPUTATIO II.

De Sacramentorum cauſalitate, & effectu, 23

QUÆSTIO I.

An vi potentiæ obedientialis poſſint Sacramenta phyſice gratiam producere? ibid.

ART. I. *An repugnet Creatura ſolum obedientialiter activa?* 15

ART. II. *An repugnet Creatura inelevabilis obedientialiter ad producendum quodlibet non repugnans?* 28

QUÆST. II. *Utrum negata potentiæ obedientiali congenita Creaturis, adhuc Sacramenta poſſent phyſice cauſare gratiam, vel per qualitatem inhærentem, vel per Omnipotentiam aſſiſtentem, aut inexiſtentem?* 33

QUÆST. III. *Utrum de facto Sacramenta cauſent gratiam moraliter tantum, an etiam phyſice?* 39

QUÆST. IV. *An Sacramenta antiqua cauſaverint gratiam ex opere operato?* 45

QUÆST. V. *An omnia Sacramenta novæ Legis præter gratiam habitualem cauſent gratiam propriam Sacramentalem, & an omnibus æqualem?* 47

QUÆST. VI. *Quid ſit Character a Sacramentis præter gratiam Sanctificantem, & gratiam propriam Sacramentalem cauſatus?* 49.

QUÆST. VII. *Num poſſint Sacramenta vivorum per accidens cauſare primam gratiam?* 53

DISPUTATIO III.

De Cauſis extrinſecis Sacramentorum. 57.

QUÆSTIO I.

De Sacramentorum Inſtitutore. ibid.

ART. I. *Utrum omnia novæ legis Sacramenta immediate inſtituerit Chriſtus Dominus inquantum homo?* ibid.

ART. II. *Num concedi poſſit puræ Creaturæ poteſtas inſtituendi Sacramenta tum miniſterialis, tum excellentiæ?* 59

QUÆST. II. *De Miniſtro Sacramentorum.* 62.

ART. I. *An ſolus homo viator poſſit miniſtrare, & conficere Sacramenta?* ibid.

ART. II. *Quænam intentio in Miniſtro re-*

A 2 qui-

quiratur? 63

ART. III. *Qualis debeat eſſe miniſtri intentio?* 65

ART. IV. *De obligationibus Miniſtri Sacramentorum, relate ad ea conficienda, ac miniſtranda.* 70

QUÆST. III. *De ſubjecto Sacramentorum.* 72.

ART. I. *Quinam Sacramenta recipere poſſint? & quænam intentio, ac diſpoſitio requiratur?* ibid.

ART. II. *An Sacramenta ficte ſuſcepta ſublato obice reviviſcant?* 74

ART. III. *Utrum gratia in Sacramentis collata reddat merita Juſtorum magis meritoria ex eo præciſe, quod ex meritis Chriſti conferatur?* 78

DISPUTATIO IV.

D*E Venerabili Euchariſtiæ Sacramento.* 81.

QUÆSTIO I.

D*E Quidditate Euchariſtiæ, ac de partibus illam conſtituentibus.* 82

ART. I. *An conſtituatur Euchariſtia ſpeciebus Sacramentalibus, & Corpore, & Sanguine Chriſti Domini?* ibid.

ART. II. *Utrum Euchariſtiam conſtituant etiam verba, ſumptio, & alia hujuſmodi?* 84

QUÆST. II. *De Unitate, ac neceſſitate Sacramenti Euchariſtici.* 87

ART. I. *Qua ratione ſub ſpeciebus panis, & vini ſit unum ſpecie Sacramentum?* ibid.

ART. II. *Utrum Euchariſtia ſit neceſſaria ad ſalutem neceſſitate medii.* 89

QUAEST. III. *De materia remota Sacramenti Euchariſtici.* 91

ART. I. *Quænam materia ad valorem Euchariſtiæ requiratur? Ubi, utrum Chriſtus Dominus conſecraverit in azymo, an in fermentato?* ibid.

ART. II. *Utrum aqua immediate in Chriſti Sanguinem convertatur?* 95

QUAEST. IV. *De forma hujus Sacramenti.* 98

ART. I. *Utrum verba conſecrationis proferri debeant recitative, an enunciative?* 99

ART. II. *An forma Conſecrationis cauſet Corpus Chriſti ut vera? & Quomodo ex ejus veritate ſequatur deſitio ſubſtantiæ panis, & vini?* 100

QUÆST. V. *Utrum tranſubſtantiatio ferat tum deſitionem ſubſtantiæ panis, tum etiam productionem Corporis Chriſti ſub ſpeciebus?* 102

QUÆST. VI. *Utrum producatur vi conſecrationis Unio etiam phyſica accidentium cum corpore Chriſti Domini?* 107

QUÆST. VII. *De præſentia, activitate, aliiſque affectionibus Chriſti ſub ſpeciebus.* 110

QUÆST. VIII. *De effectibus Euchariſtiæ, & num cauſentur, quouſque ſpecies in ſtomacho perſeverant.* 114

DISPUTATIO V.

D*E Miſſæ Sacrificio.* 117

QUÆSTIO I.

A*N Miſſa ſit verum Sacrificium.* 118

ART. I. *Quid, & quotuplex ſit Sacrificium?* ibid.

ART. II. *Utrum ad rationem Sacrificii ſpectet immutatio victimæ phyſica, an ſufficiat ſola moralis immutatio?* 120

ART. III. *Utrum ratio ſacrificii competat Miſſæ, & quid in ea ſit res oblata? Quis offerens?* 121

QUÆST. II. *In quanam actione adæquate conſiſtat eſſentia ſacrificii Euchariſtici?* 123

ART. I. *Eſſentia Sacrificii neque in oblatione reponitur, neque in ſumptione.* ibid.

ART. II. *An in ſola Conſecratione conſiſtat eſſentia hujus ſacrificii?* 124

ART. III. *An ſpectet ad eſſentiam hujus Sacrificii, quod conſecratio fiat ſub utraque ſpecie?* 127

QUÆST. III. *Quoſnam Effectus præſtet Sacrificium Euchariſticum?* 128

QUÆST. IV. *An Sacrificium Euchariſticum ſit valoris infiniti in actu primo proximo?* 131

QUÆST. V. *An liceat cuilibet Sacerdoti die Sabbati Sancti privatim celebrare?* 134

CURSUS THEOLOGICUS

Ad Uſum Tyronum elucubratus.

PARS SEPTIMA.

DE SACRAMENTIS IN GENERE, *AC DE* EUCHARISTIA.

PROOEMIUM.

EXplicato quoad ejus fieri poteſt Incarnationis Myſterio, diſputat Angelicus de Sacramentis, quibus Chriſti Domini merita nobis applicantur, & Gratia infunditur: Ea quippe ſunt, ut loquitur Auguſtinus l. 17. de Civitate cap. 20., ſeptem columnæ ab Increata Sapientia exciſæ, ſuper quibus Eccleſiæ ædificium baſilice extructum eſt: ea ſeptem ſtellæ myſticæ, quas in manu tornatili munificentiſſimi Redemptoris vidit Joannes Apocalyp. 1. ea ſeptem divini fontes, quibus Hortus ſponſi cœleſtis manu ſua conſitus, & excultus perpetuo irrigatur, ac fœcundatur, ut de iis dixerit Iſaias: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris*. Nobis hoc anno, ut moris eſt, agendum de Sacramentis in genere, ac in ſpecie de Euchariſtia, anno deinde inſequenti de Pœnitentia, omiſſis aliis, quæ moralis potius ſunt, quam ſcholaſtici inſtituti. Primo itaque diſputabimus de phyſica, ac metaphyſica Sacramentorum quidditate. Secundo de eorundem cauſalitate, & effectu. Tertio de cauſis Sacramentorum, nempe de Inſtitutore, de Miniſtro, de Subjecto. Quarto de Euchariſtia ut Sacramento. Quinto de eadem ut Sacrificio.

DISPUTATIO I.

De Phyſica, ac Metaphyſica Quidditate Sacramentorum.

SAcramentum tum in Sacris Bibliis, tum apud Eccleſiaſticos Scriptores idem ſonat, ac Myſterium; propterea, ut notat Bellarminus, trifariam ſumitur. Primo pro re arcana, & occultanda, ut cum dicitur Sapientiæ 7. *Neſcierunt Sacramenta Dei*; & Tobiæ 12. *Sacramentum Regis abſcondere bonum eſt*. Secundo pro ſigno rei arcanæ, ut cum dicitur Danielis 2. *Mihi Sacramentum hoc revelatum eſt*, videlicet, quid ſignificaret ſtatua Nabucodonoſor: Hinc Apoſtolus 1. ad Epheſios Conjugium primorum Parentum vocavit *Sacramentum Magnum*, hoc eſt ſignum conjunctionis Chriſti cum Eccleſia: & Ambroſ. l. 2. de Sacramentis c. 4. Manna, & tranſitum Judæorum per mare rubrum, nec non alias veteris teſtamenti figuras vocavit *Sacramenta*; quippe quæ præſignabant, quæ in novo teſtamento futurum erat ut contingerent, tanquam iſtorum umbræ. Tertio Sacramentum preſſius ſumitur pro ſigno quodam ſenſibili inſenſibilem, occultamque gratiam ſignificante, quod Græci *Myſterium Sacrum*, & *Myſticum Symbolum* appellant. De Sacramentis in hac ſtricta acceptione quærimus phyſicam, ac metaphyſicam quidditatem.

QUÆSTIO I.

De Phyſica Sacramentorum Novæ Legis Conſtitutione.

SAcramentorum metaphyſica quidditas conſiſtit in eorum definitione, de qua quæſtione ſequenti; phyſica vero quidditas conſiſtit in eorum conſtitutivis. Primo in hac quæſtione præmittimus, quænam fuerint Sacramenta antiqua, & quare nova ſint ſeptem? Secundo utrum omnia Sacramenta novæ legis conſtent rebus ut materia, verbis ut forma. Tertio, an intentio miniſtri Sacramentum conſtituat? Quarto, an res, & verba conſtituentia Sacramentum novæ Legis fuerint a Chriſto Domino determinata? Denique quænam muta-

tio in rebus, & verbis invalidet Sacramentum.

ARTICULUS I.

De Sacramentis antiquæ, & novæ Legis.

I. MUltiplex naturæ humanæ ſtatus a Theologis in de Gratia conſideratur; Primo ſtatus naturæ puræ, qui importat naturam humanam cum perfectionibus ſuis ſolum naturalibus: Secundo ſtatus naturæ integræ, qui importat naturam humanam cum ſubjectione appetitus ſenſitivi erga rationalem: Tertio ſtatus juſtitiæ originalis, ſeu Innocentiæ, importans immunitatem a morte, & mortis veſtigiis, ſeu aliis pœnalitatibus: Quarto ſtatus naturæ elevatæ, videlicet ad Gratiam, & gloriam: Quinto ſtatus naturæ lapſæ, hoc eſt lapſæ a ſtatu naturæ integræ, & a juſtitia originali per peccatum Adæ: Sexto ſtatus naturæ reparatæ per Chriſtum.

In præſenti tamen triplex naturæ ſtatus a Theologis conſideratur ante legem Evangelicam. Primus dicitur ſtatus Innocentiæ, in quo ſcilicet fuerunt Adam, & Eva ante peccatum creati cum integritate naturæ, & cum Juſtitia originali. Secundus dicitur ſtatus naturæ importans naturam humanam, prout duravit a lapſu Adæ uſque ad circumciſionem Abrahæ per bis mille circiter annos. Tertius dicitur ſtatus Legis ſcriptæ, qui duravit uſque ad Chriſtum Dominum, per alios bis mille circiter annos: quamvis enim lex ſcripta in tabulis lapideis tradita fuerit Moyſi quadringentis annis poſt inſtitutionem circumciſionis præceptæ Abrahamo, nihilominus dicitur ſtatus legis ſcriptæ incepiſſe ab inſtitutione circumciſionis, quia ea principaliter inſtituta fuit, ut Filii Abraham, populus a Deo electus, ea proteſtatione in Chriſtum venturum a reliquis populis diſcernerentur; &, ut notat D. Thom. idcirco circumciſio fiebat in ea corporis parte, tum ut oſtenderetur, Chriſtum naſciturum ex ſemine Abrahæ, tum quia inſtituta fuit ad remittendum originale, quod per generationem tranſmittitur in poſteros; tum demum quia ordinabatur ad diminutionem carnalis concupiſcentiæ, quæ præcipue in ea parte viget. Pro fœminis tamen, & pro pueris decedentibus ante octavum diem, quo debebant circumcidi, ex D. Th. qu. 70. art. 4. perſeveravit remedium, quod habebatur in ſtatu naturæ relate ad tollendum originale, de quo mox erit ſermo.

II. Dico nunc primo: In ſtatu Innocentiæ nulla prorſus fuerunt Sacramenta. Ita communiter.

Prob. tum quia de iis nullum habetur veſtigium; tum quia ea fuiſſent ſuperflua, cum integritas naturæ (ſeu ſubjectio appetitus ſenſitivi ad rationalem) & Juſtitia originalis (ſeu immunitas a morte, & mortis veſtigiis) abunde præſtaret quicquid præſtitiſſent Sacramenta.

Neque dicas, in eo ſtatu fuiſſe Matrimonium Adæ cum Eva, quod ab Apoſtolo ad Epheſ. vocatur *Sacramentum magnum*. Nam Matrimonium illud non fuit Sacramentum ſtricte dictum, ſeu ſignum conferens aliquam Sanctitatem, ſed ſolum fuit Sacramentum late, hoc eſt Myſterium, & figura Incarnationis; ſicuti Lignum vitæ ab Auguſtino dictum etiam fuit Sacramentum. Utrum autem perſeverante ſtatu Innocentiæ futura fuiſſent Sacramenta ad majorem gratiam conferendam? Suarius diſp. 3. ſect. 3. dicit, eſſe incertum: poterat enim abſque illis homo facile gratiam & conſervare, & augere.

III. Dico ſecundo: In ſtatu naturæ, hoc eſt poſt Lapſum Adæ uſque ad Abraham, fuerunt aliqua Sacramenta. Ita etiam communiter.

Prob. 1. ex Gregorio 4. moralium 2. ubi habet: *Quod apud nos valet aqua Baptiſmalis, hoc egit apud veteres, vel pro parvulis ſola fides* (videlicet parentum) *vel pro majoribus virtus Sacrificii, vel pro iis, qui ex Abrahæ ſtirpe prodierunt, myſterium circumciſionis*: & ex Auguſt. lib. 5. contra Julianum cap. 9. ubi habet: *Neque ideo credendum eſt, ante datam circumciſionem famulos Dei (quandoquidem eis inerat fides mediatoris in carne venturi) nullo Sacramento opitulatos fuiſſe, quamvis, quod illud eſſet, aliqua neceſſaria cauſa Scriptura latere voluerit.*

Prob. 2. ratione, quia non eſt veriſimile, Deum, adeo erga homines benignum, quos ita dilexit, ut filium ſuum unigenitum daret, eos reliquiſſe abſque ullo remedio adverſus originale uſque ad annum 2125. ab orbe condito, quando inſtituta fuit Circumciſio; ergo non defuerunt Sacramenta in ſtatu naturæ.

Communiter autem DD. docent, duo tunc fuiſſe Sacramenta, alterum pro parvulis in remedium peccati originalis, conſiſtens in proteſtatione externa facta a Parentibus, quod homines per Chriſti adventum eſſent ſalvandi, ut notant Auguſtinus, Beda, & alii; & ideo parvuli dicebantur ſal-

ſalvari in fide Parentum, quia non poterant ipſi ſibi hoc remedium applicare: Alterum vero pro Adultis in remedium peccatorum actualium; & hujuſmodi congruenter dicitur fuiſſe Sacrificium, quod Sacramentum ſimul erat, & ſacrificium, ut nunc eſt Euchariſtia. quatenus enim per illud remittebantur peccata in virtute Chriſti venturi, dicebatur Sacramentum: quatenus vero per illud colebatur Deus ut author vitæ, & necis, dicebatur Sacrificium: propterea Job dicitur obtuliſſe Sacrificia pro peccatis filiorum.

Objic. Infantes, qui de facto decedunt in utero matris, de facto carent remedio ad ſalutem; ergo idem dici poſſet de infantibus in lege naturæ.

Reſp. diſtinguo antecedens: carent per ſe, & ex Divina voluntate nolente applicari baptiſmum iis infantibus voluntate antecedente ad omnem culpam parentum, nego; carent per accidens, & quia Deus vult eos carere remedio, poſita culpa parentum, quorum curæ commiſſi ſunt; concedo antecedens, & nego conſequentiam, ut fuſe in de Gratia explicavimus diſp. 1. q. 6.

IV. Dico 3. in ſtatu legis ſcriptæ plura fuerunt Sacramenta.

Prob. ex Scripturis. Fuit enim circumciſio Gen. 17. cui ſucceſſit in lege Gratiæ Baptiſmus; Fuit Agnus Paſchalis, & aliæ oblationes, victimæ, & panes propoſitionis Levitic. 23. quibus ſucceſſit Euchariſtia: fuit conſecratio Sacerdotis, & Pontificis, Exodi 28. cui ſucceſſit Sacramentum Ordinis. Fuerunt variæ purificationes, & luſtrationes, quibus homines ab immunditiis legalibus emundabantur, Levitici 4. 5. 11. &c. & Numerorum 19. de quibus D. Thom. 1. 2. q. 102. art. 5. quibus ſucceſſit Sacramentum Pœnitentiæ. Confirmatio vero eſt Sacramentum proprium novæ legis, quia eſt Sacramentum plenitudinis Gratiæ; ſicut etiam Extrema unctio, quæ eſt immediata præparatio ad introitum gloriæ. Matrimonium in lege veteri non erat Sacramentum, quia nondum facta erat unio inter Humanitatem, & Verbum, cujus Matrimonium eſt figura.

V. Dico ult. Dantur in Lege Gratiæ Sacramenta, ut docet Fides, eaque congruenter ſunt ſeptem, quæ enumerantur a Tridentino ſeſſ. 7.

Prob. ex D. Thom. 3. p. qu. 65. art. 1. quia cum homo in vita corporali, Primo generetur, Secundo nutriatur, Tertio augeatur, Quarto curetur ab Infirmitatibus, Quinto curetur a reliquiis morbi, & armetur ad prælium in ſui defenſionem, Sexto conſtituatur in dignitate ad homines gubernandos, Septimo navet operam propagationi humanæ ad Rempublicam conſervandam; ideo congruenter inſtituta ſunt ſeptem Sacramenta, ad hoc ut homo in vita ſpirituali, Primo regeneretur per Baptiſmum, Secundo nutriatur, ac roboretur per Confirmationem, Tertio creſcat, & augeatur per Euchariſtiam, Quarto curetur a morbis per Pœnitentiam, Quinto curetur a morbi reliquiis, & armetur ad prælium mortis per Extremam unctionem, Sexto conſtituatur in ſtatu honorifico per ordinem ad alios dirigendos, Septimo licite intendat propagationi per Matrimonium. Baptiſmus autem dicitur Janua reliquorum, quia ſine illo invalide reliqua ſuſcipiuntur, etiamſi præmittatur contritio, quæ dicitur Baptiſmus flaminis. De his Sacramentis Auguſtinus contra Fauſtum cap. 13. habet: *Sacramenta Legis novæ dicuntur virtute majora, utilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora*. & infra addit, *Significatione præſtantiora*.

Inter Sacramenta Baptiſmus præſtat reliquis quoad vim remittendi peccata, quia remittit etiam originale, & pœnas peccatis debitas. Confirmatio præſtat quoad effectum gratiæ actualis, ut patet in Apoſtolis, qui poſt Baptiſmum, & Euchariſtiam ſuſceptam erant timidiſſimi, adeo ut in Paſſione omnes fugerent; poſt confirmationem vero fuerunt robuſtiſſimi. Sacramentum Pœnitentiæ præſtat omnibus quoad neceſſitatem poſt Baptiſmum. Extrema unctio aliqualiter Pœnitentiam ſuperat, eo quod conferat gratiam copioſiorem. Ordo præcellit cæteris, quatenus conſtituit hominem in ſtatu ſublimiori, reddens illum ex domeſtico Chriſti Diſpenſatorem, & Miniſtrum. Matrimonium præſtat ſignificatione, cum ſignificet unionem Chriſti cum Eccleſia, unde ab Apoſtolo vocatur Magnum Sacramentum. Denique Euchariſtia præſtat quoad ſubſtantiam Sacramenti. nam ut loquitur D. Th. artic. 3. continet ſubſtantialiter fontem ipſum Sanctitatis, & omnium Sacramentorum, quæ ad illum tanquam ad finem ordinantur. Baptiſmus enim ordinatur ad Euchariſtiam ſuſcipiendam, & Confirmatio ad publice illam frequentandam ſine timore, Pœnitentia, & Extrema unctio ad dignam ejus ſuſceptionem, Ordo ad Euchariſtiæ conſecrationem, & Matrimonium ipſum ad Euchariſtiam ordi-

dinatur, quatenus ſignificat Chriſti cum Eccleſia conjunctionem, quam perficit Euchariſtia.

ARTICULUS II.

Utrum omnia novæ Legis Sacramenta conſtent rebus tanquam Materia, Verbis tanquam Forma?

VI. Nomine materiæ venit pars determinabilis, & perfectibilis; nomine formæ pars perfectiva, & determinativa; Ideo in Baptiſmo v. g. res, ſeu ablutio dicitur materia, & verba illa, *Ego te baptizo*, &c. dicuntur forma, quia expreſſius ſignificatur emundatio interna ſordium per ea verba, quam per ablutionem. Dividitur materia Sacramentalis in proximam, ſeu ex qua, & remotam, ſeu circa quam. Proxima dicitur illa, ex qua Sacramentum conficitur, ut eſt ablutio in baptiſmo, ſpecies panis, & vini in Euchariſtia, contritio, confeſſio, ſatisfactio, & Abſolutio in pœnitentia, &c. materia vero remota dicitur illa, circa quam verſatur materia proxima; ut eſt Aqua in Baptiſmo, ſubſtantia panis, & vini in Euchariſtia, Peccatum in Pœnitentia, &c.

Præter hujuſmodi materiam, & formam ſenſibilem datur in quolibet Sacramento alia compoſitio ex materia, & forma, videlicet ex integro Sacramento, & ſacramentalitate, ſeu ex ſigno ſenſibili, & inſtitutione Chriſti Domini. ſicuti enim in compoſito accidentali, v. gr. in Albo præter compoſitionem ex materia, & forma ſubſtantiali datur compoſitio ex materia ſecunda, & forma Albedinis, & in compoſito artificiali, puta in ſtatua aurea, præter formam auri datur forma ſtatuæ; ita in Sacramento Baptiſmi v. gr. præter materiam, & formam conſiſtentem in ablutione, & verbis datur alia compoſitio, videlicet ex complexo ablutionis, & Verborum, tanquam ex materia, & ex vi ſignificandi gratiam identificata cum inſtitutione Divina, tanquam ex forma extrinſeca. Hinc ſicut paries denominatur cognitus v. g. a cognitione tanquam a forma extrinſeca, ita Sacramentum ab inſtitutione Divina, tanquam a forma extrinſeca denominatur inſtitutum ad ſignificandam, vel cauſandam gratiam; eo prorſus modo, quo vox humana habet vim ſignificativam ab inſtitutione hominum.

Præſens Quæſtio non tam eſt de compoſitione ex Sacramento, & Sacramentalitate, quæ competit cuilibet Sacramento etiam antiquæ Legis, quam de compoſitione ex materia, & forma ſenſibili, Num ſcilicet cuilibet Sacramento novæ Legis ea competat? & an neceſſario?

VII. Dico 1. omnia novæ Legis Sacramenta conſtant eſſentialiter materia, & forma ſenſibili, ſeu rebus tanquam materia, verbis tanquam forma. Ita communius apud Martinon. diſp. 19. & alios paſſim.

Prob. ex Florentino dicente, Tribus perfici Sacramenta, rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & perſona Miniſtri. Quamvis autem Concilium dicat, ea perfici, non vero conſtare materia, & forma; nihilominus univerſim materia, & forma ſpectant ad conſtitutiva eſſentialia compoſiti; & ideo relate ad materiam, & formam idem eſt perfici, ac conſtare, ſeu eſſentialiter iis conſtitui.

Confirm. tum ex celebri effato D. Auguſtini: *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum*: tum etiam inductione. Et ratio congruentiæ, propter quam Deus ita voluit inſtituere Sacramenta novæ Legis, ex D. Thom. qu. 5. art. 6. eſt, quia Sacramenta novæ Legis debent clare, & expreſſe ſignificare perfectam Sanctitatem, quam cauſant; quod optime fit rebus, & verbis tanquam ſignis ſymbolicis, (hoc eſt habentibus ſimilitudinem cum re ſignificata) Verba enim rebus adjuncta clariſſimam habent ſignificationem.

Dico 2. Sacramenta novæ Legis non componuntur neceſſario rebus, & verbis, ſed ex arbitraria Chriſti Domini inſtitutione, qui poterat illa inſtituere ita, ut vel ſolis verbis, vel ſolis rebus conſtarent: Componuntur tamen neceſſario compoſitione Sacramentali, videlicet ex ſigno ſenſibili, & inſtitutione Divina tanquam forma extrinſeca, ſeu ex Sacramento, & Sacramentalitate.

Prob. prima pars, quia de ratione Sacramenti ſolum eſt, quod ſit ſignum ſenſibile; ſed hoc haberi poſſet, etiamſi vel ſolis verbis, vel ſolis rebus conſtarent; ergo non conſtant neceſſario rebus, & verbis, ſeu non componuntur neceſſario compoſitione materiali. Major probatur, quia Sacramenta Legis antiquæ non componebantur ex rebus, & verbis: Ubi enim fit mentio Circumciſionis Geneſeos 17. non fit mentio verborum; nec ubi præſcribitur ritus Agni Paſchalis. Et ratio congruentiæ ex Angelico eſt, quia ſicut ſtatus Legis ve-

te-

teris fuit imperfectior ſtatu Legis novæ, ita conveniens fuit, ut Fides in eo ſtatu, & quæ ad fidem pertinebant, præſertim Sacramenta, eſſent obſcuriora.

Secunda pars patet ex illo principio: Illud eſt conſtitutivum, quo præciſe ſublato tollitur conſtitutum; ſed præciſe ſublata inſtitutione Chriſti Domini, tollitur Sacramentum; ergo inſtitutio Divina tanquam forma extrinſeca conſtituit Sacramentum; non ſecus ac cognitio conſtituit denominationem cogniti. Propterea Vaſquez docet, Sacramentum importare Ens rationis, quia putat, omnem denominationem extrinſecam eſſe Ens rationis Logicum; quod tamen communiter cum Suario negant, cum denominatio extrinſeca importet tantum entitates reales: ſed lis eſt de voce.

VIII. Objic. 1. contra primam concluſionem. Sacramentum Matrimonii aliquando fit ſolis nutibus; ergo non omnia Sacramenta novæ Legis conſtant rebus, & verbis.

Confirm. 1. quando Matrimonium celebratur verbis utriuſque contrahentis, tunc dantur ſolum verba, non res; ergo &c. Neque dici poteſt, quod verba unius contrahentis habeant rationem materiæ, & verba alterius rationem formæ. Nam non eſt major ratio de his, quam de illis, ſi ſimul proferantur.

Confirm. 2. Sacramentum pænitentiæ ſolum conſtat verbis, nempe Confeſſione, & Abſolutione, non vero rebus; cum contritio requiſita non ſit ſenſibilis, atque adeo non conſtituat Sacramentum, quod eſſentialiter eſt ſignum ſenſibile; ergo ut ſupra.

Confirm.3. quia ex Soto apud Suarium tota eſſentia Baptiſmi habetur in ablutione; & ex Scoto apud eundem Suarium, tota eſſentia pœnitentiæ habetur in ſola abſolutione; & ex Bellarmino, Vaſquez, Conink, Verba non conſtituunt Sacramentum Euchariſtiæ; ergo ut prius.

Reſp. Sacramentum Matrimonii regulariter conſtare verbis: poteſt autem aliquando ſolis nutibus (quæ ſunt æquivalenter verba) conſtitui, quod aliis Sacramentis non competit. Et ratio eſt, quia Chriſtus Dominus non immutavit contractum civilem matrimonii, quando illud elevavit ad rationem Sacramenti; Cum autem ad perficiendum hunc civilem contractum ſufficiat quodvis ſignum exprimens conſenſum contrahentium, ideo quodvis hujuſmodi ſignum, ſive ſit verbum formaliter, ſive æquivalenter, Sacramentum Matrimonii conſtituit.

Ad primam confirmationem alii aliter apud Martinonium. Equidem dico cum Lugo, & Haunoldo n. 517. quod verba utriuſque contrahentis, quatenus habent rationem traditionis, ſeu exhibitionis, habeant rationem materiæ; quatenus vero habent rationem acceptationis, qua contractus matrimonialis perficitur, & completur, habeant rationem formæ: hinc fit, utrunque conjugem eſſe hujus Sacramenti Miniſtrum: forma enim Sacramenti a Miniſtro proferri debet.

Ad ſecundam: ex Tridentino ſeſſ. 14. *ſunt quaſi materia Sacramenti Pœnitentiæ Contritio, Confeſſio, & Satisfactio*: ſicut enim Florentinum dixit, Sacramenta conſtare ex rebus tanquam materia; ita Tridentinum dicit, eos actus pœnitentis eſſe *quaſi materiam*, quia ſcilicet imitantur rationem materiæ. Verum quidem eſt, quod contritio non ſit ſenſibilis immediate; fit tamen ſenſibilis per confeſſionem; ut in matrimonio conſenſus internus fit ſenſibilis per voces, aut nutus; & in Euchariſtia Corpus Chriſti Domini fit ſenſibile per ſpecies Euchariſticas.

Ad tertiam. Vaſquez diſput. 119. oſtendit, neque Sotum, neque Scotum receſſiſſe a communi ſententia, quod ſcilicet & Baptiſmus conſtituatur etiam per verba, & Sacramentum pœnitentiæ etiam per tres actus pœnitentis enumeratos: Euchariſtiam etiam non ſolum perfici, ſed etiam conſtare verbis, dicemus infra diſp. 4. qu. 1. ar. 2. cum communiori contra nonnullos putantes, verba conſecratoria eſſe neceſſaria ad cauſandum Chriſti Corpus ſub ſpeciebus, non vero ad conſtituendum Sacramentum.

IX. Objic. 2. contra ſecundam concluſionem. Si Sacramenta neceſſario conſtarent Divina inſtitutione tanquam forma extrinſeca, Inſtitutio Divina deberet Sacramentum conſtituere; hoc eſt falſum; ergo. Probatur minor: Primo, quia ſi conſtitueret Sacramentum, deberet Sacramentum dici aliquid Increatum, & ab æterno; ſicut eſt Divina inſtitutio: Secundo, quia univerſim concretum accidentale conſtituitur ſolum per ſubjectum connotans formam accidentalem, non per ipſam formam: v. g. Album non conſtituitur per Albedinem, ſed per ſubjectum connotans albedinem; ergo Sacramentum conſtituitur ſolum per ſignum ſenſibile connotans Divinam inſtitu-

tu-

tutionem. Antecedens probatur, quia ſi Album v. gr. conſtitueretur etiam per Albedinem, ſicuti poteſt dici, quod in lacte v. g. Album ſit dulce, ita dici poſſet, quod Albedo conſtituens Album ſit dulcis.

Reſp. concreta accidentalia conſtitui non ſolum per ſubjectum, ſed etiam per formam accidentalem, quæ ſolet explicari in obliquo; ſicuti homo non ſolum conſtituitur per animam, & corpus, ſed etiam per unionem explicatam in obliquo, dum dicitur homo eſſe Anima, & Corpus unita, hoc eſt habentia unionem. Ex hoc autem, quod aliquid explicetur in obliquo, non fit quominus poſſit eſſe ſimul conſtitutivum denominationis (dummodo non veniat in obliquo tanquam terminus relationis tranſcendentalis; ut venit Antichriſtus in denominatione cognoſcentis Antichriſtum) Univerſim enim illud dicitur conſtitutivum, quo præciſe ſublato tollitur conſtitutum; Atqui ſublata præciſe unione tollitur homo, ſublata præciſe albedine tollitur Album, ſublata præciſe inſtitutione Divina tollitur Sacramentum; ergo hæc omnia ſunt conſtitutiva. Verum tamen eſt, quod ſi conſtitutivum alicujus denominationis veniat in obliquo, tunc prædicatum, quod competit recto, non debeat toti denominationi competere: v. gr. ſolum dici poteſt de Albo, quod ſit dulce, quin poſſit dici, quod ſit dulcis Albedo, quæ concipitur in obliquo in denominatione Albi: ſic Anima unita corpori eſt immortalis, quin poſſit dici, quod homo ſit immortalis: & eodem modo dici poteſt, quod Sacramentum ſit creatum, quamvis non ſit quid creatum inſtitutio Divina, quæ conſtituit Sacramentum, quia venit in obliquo; ſic etiam pœna æqualis culpæ dicitur bona, quamvis non ſit bona culpa conſtituens hanc æqualitatem.

In forma nego minorem. Ad primam probationem nego ſequelam. Inſtitutio enim Divina, quæ eſt actus divinus, venit in obliquo, & ideo non poteſt dici, quod Sacramentum ſit Increatum. Ad ſecundam nego antecedens; ad cujus probationem nego pariter ſequelam.

ARTICULUS III.

Utrum Intentio Miniſtri Sacramentum conſtituat?

X. DUbitatur, Num ſicut Intentio ſuſcipientis Sacramentum in omnium ſententia eſt merum requiſitum ad habendum Sacramentum, ita pariter Intentio miniſtri; an vero hæc Sacramentum conſtituat, ſicut conſtituitur ab Inſtitutione Chriſti Domini? Illud intereſt inter requiſitum eſſentiale, & conſtitutivum, quod conſtitutivum ſit id ex quo, requiſitum vero id ſine quo, quatenus ſine requiſito non habetur conſtitutum, quamvis ex illo non componatur: propterea conſtitutivum eſt id, quo præciſe ſublato, vel non intellecto, tollitur, vel non intelligitur conſtitutum; requiſitum vero eſt id, quo ſublato, idcirco tollitur conſtitutum, quia præter requiſitum tollitur aliquid aliud, ex quo conſtitutum componitur: ex. gr. Anima, Corpus, unio dicuntur conſtitutiva hominis, quia aliquo ex his præciſe ſublato tollitur homo: Deus vero, decretum Dei de ponendo homine, ubicatio, & duratio hominis dicuntur requiſita eſſentialia, quia aliquo ex iis per poſſibile, vel per impoſſibile ſublato, aut non intellecto, idcirco tollitur homo, quia præter illud tollitur vel anima, vel corpus, vel unio, quæ hominem conſtituunt. Sic inſtitutio Chriſti conſtituit Sacramentum, quia ea præciſe ſublata Sacramentum tollitur, ut diximus articulo ſuperiore; Intentio vero ſuſcipientis Sacramentum dicitur requiſitum eſſentiale, quia Sacramentum non tollitur ea præciſe ſublata, ſed quia ea ſublata tollitur etiam inſtitutio Chriſti, quæ conſtituit Sacramentum. Noluit enim Chriſtus Dominus, quod ſignum ſenſibile ſignificet, & cauſet gratiam, niſi poſita intentione ſuſcipientis, tanquam eſſentiali requiſito. Similiter character Baptiſmalis dicitur eſſentiale requiſitum in ordinante, ut poſſit valide ordines conferre, & in ordinando, ut poſſit valide Sacramentum Ordinis, vel quodvis aliud Sacramentum ſuſcipere: Contra vero intentio contrahendi dicitur conſtitutivum Sacramenti Matrimonii, & Intentio proferendi verba juxta hominum Inſtitutionem, dicitur conſtituere verbum humanum in quantum humanum, & non pſittaco modo prolatum.

Quæritur nunc, an pariter Intentio miniſtri de efficiendo Sacramento, ſeu de faciendo quod Chriſtus inſtituit, & quod facit Eccleſia, ſit etiam conſtitutiva Sacramenti, & conſtituat verbum humanum in ratione verbi ſacramentalis, adeo ut ea præciſe ſublata Sacramentum tollatur? De hac quæſtione magnum ſilentium apud Antiquos, ſed apud Recentiores magnum diſſidium,

dium; & concertatio. Cardinalis de Lugo diſp. 2. ſect. 5. primus docuit, Intentionem miniſtri eſſe partem intrinſecam Sacramenti, quem ſubſecuti ſunt non pauci, nec ignobiles Theologi cum Arriaga diſp. 3. Eſparza, &c. Suar. vero, Vaſquez, Martinonius putant eſſe requiſitum eſſentiale.

XI. Dico primo: potuit Chriſtus Dominus ita Sacramenta inſtituere, ut Intentio *Miniſtri* eſſet merum requiſitum. Ita communiter.

Prob. tum negative, tum quia de facto ita inſtituit Sacramenta, ut Intentio ſuſcipientis eſſet merum requiſitum; ergo idem poterat velle de Intentione Miniſtri. Præterea quamvis de facto Chriſtus Dominus elevaverit contractum matrimonialem ad rationem Sacramenti; ita ut non ſolum ſigna externa, ſed etiam Intentio contrahendi conſtitueret Sacramentum Matrimonii, ut omnes docent, teſte Lugo n. 131. contra Maurum qu. 56. poterat tamen Sacramentum Matrimonii ita inſtituere, ut ſolum ſigna externa conſtituerent Sacramentum, hoc eſt ſignificarent, & cauſarent gratiam; Intentio vero contrahendi eſſet merum requiſitum; ergo pariter poterat velle, quod intentio Miniſtri eſſet merum requiſitum in omnibus Sacramentis; ſicut eſt perſona Miniſtri.

Hæc omnia ita dilucide explicantur: Chriſtus Dominus prævidens per viſionem beatificam, aut per ſcientiam infuſam omnes materias, & formas Sacramentorum futuras, de facto illas voluit elevare ad rationem Sacramenti, ſeu ad ſignificandam, & cauſandam gratiam, quas prævidit conjungendas cum intentione ſuſcipientis Sacramentum, & cum aliis requiſitis; ergo poterat etiam eas velle elevare, quas prævidebat conjungendas cum intentione Miniſtri tanquam cum requiſito; unde fieret, quod intentione Miniſtri ſublata, tolleretur Sacramentum, quia præter illam tolleretur etiam inſtitutio Chriſti conſtitutiva Sacramenti: ſicut dicimus omnes, quod intentione ſuſcipientis Sacramentum ſublata, Sacramentum tollitur, non quia ipſa præciſe ſublata non habetur Sacramentum (aliter non eſſet requiſitum, ſed conſtitutivum Sacramenti) ſed quia ipſa ſublata tollitur inſtitutio Chriſti Domini, quæ Sacramentum conſtituit.

XII. Dico ſecundo; de facto intentio Miniſtri conſtituit Sacramenta. Ita Lugo, Arriaga, Eſparza contra laudatos DD.

Prob. ex Lugo diſp. 2. nu. 133. Actiones Sacramentales, puta Ablutio, Abſolutio, &c. quæ conſtituunt materiam, & formam Sacramentorum, ſunt actiones miniſteriales, hoc eſt poſitæ a Miniſtro Chriſti diſpenſante Gratiam ex poteſtate ſibi ad id delegata; ſed hujuſmodi actiones miniſteriales, & diſpenſatoriæ conſtituuntur per intentionem Miniſtri; ergo de facto Intentio Miniſtri conſtituit materiam, & formam Sacramentorum, atque adeo ipſa Sacramenta. Major probatur, tum ex Tridentino ſeſſ. 14. can. 9. ubi abſolutio Sacramentalis dicitur eſſe *Actus Judicialis*, non vero nudum miniſterium declarandi remiſſa eſſe peccata pœnitentis; tum etiam quia paſſim in Scripturis Miniſtri Sacramentorum vocantur Miniſtri Chriſti, & diſpenſatores Gratiæ: Prima ad Corinth. 4. *Sic vos exiſtimet homo ut Miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*. Prima Petri 4. *Sicut boni diſpenſatores multiformis Gratiæ Dei*. Ad Titum 4. *Oportet Epiſcopum eſſe ſine crimine, ſicut Dei diſpenſatorem*; ergo actiones ſacramen tales ſunt miniſteriales, & diſpenſatoriæ. Minor vero conſtat, quia univerſim actio Miniſtri, ſeu Procuratoris qua talis conſtituitur per intentionem operandi nomine principalis, ut patet in contractu per procuratorem celebrato; ergo etiam in hoc contractu gratuito (hoc eſt in donatione, & diſpenſatione Gratiæ, quæ fit a Miniſtro Chriſti in Sacramentis) actio miniſterialis, puta Ablutio, Abſolutio, conſtituitur per intentionem utendi poteſtate delegata a Chriſto Domino, & operandi nomine Chriſti.

Confirm. primo, quia Sacramentum Matrimonii ex communiſſima ſententia conſtituitur per intentionem contrahendi, ſeu per mutuum conſenſum internum, & non per ſola ſigna externa; ergo pariter omnia Sacramenta conſtituuntur per intentionem Miniſtri operandi nomine Chriſti. Probatur conſequentia: Ideo Intentio contrahendi conſtituit Sacramentum Matrimonii, quia materia hujus Sacramenti eſt contractus, qui conſtituitur per mutuam illam intentionem: Sed etiam materia, & forma omnium Scramentorum eſt actio miniſterialis, puta ablutio, abſolutio poſita a Miniſtro Chriſti qua tali, & hujuſmodi actio eſſentialiter conſtituitur per intentionem Miniſtri; ergo omnia Sacramenta per hanc intentionem conſtituuntur, quod enim conſtituit materiam, & formam Sacramenti, conſtituit ipſum Sacramentum, quia cauſa cauſæ eſt cauſa cauſati: quod eſt verum

tum

tum in cauſis extrinſecis, tum in cauſis intrinſecis conſtituentibus effectum.

Confirm. 2. quia forma Sacramentorum conſtituitur a verbis humanis, & verba humana in quantum humana, & non pſyttaco modo prolata conſtituuntur per intentionem adhibendi illa ut ſignificativa juxta hominum inſtitutionem; idcirco hujuſmobi Intentio conſtituit ipſum Sacramentum; ergo quia materia, & forma Sacramentorum conſtituitur ab actionibus miniſterialibus, quæ conſtituuntur per intentionem Miniſtri, idcirco etiam intentio Miniſtri conſtituit ipſum Sacramentum.

Ratio a priori ex Lugo videtur eſſe, quia Miniſter Sacramentorum operatur tanquam inſtrumentum morale Chriſti Domini, diſpenſans gratiam nomine ipſius, non vero tanquam inſtrumentum phyſicum (ſicut v. g. canis defert eleemoſynam pauperi) Atqui inſtrumentum morale non cauſat effectum, niſi per cauſalitatem moralem; ſeu per hoc quod utatur poteſtate ſibi delegata, atque adeo per hoc quod intendat operari nomine principalis; ergo intentio operandi nomine Chriſti conſtituit actiones Sacramentales, quæ cauſant Gratiam, non ſolum tanquam inſtrumenta obedientialia Dei phyſice illam cauſantis, ſed etiam tanquam inſtrumenta moralia Chriſti Domini volentis gratiam conferre per Miniſtros ſuos, ut dicemus diſputatione ſequenti ex Tridentino.

XIII. Objic. 1. Abſolutio Sacramentalis non minus eſt actio habentis intentionem abſolvendi nomine Chriſti, quam ſit actio habentis characterem Baptiſmalem, & Sacerdotalem; ſed hujuſmodi characteres ſunt requiſita; ergo etiam illa intentio.

Confirm. Potuit Chriſtus Dominus ita inſtituere Sacramenta, ut intentio Miniſtri eſſet merum requiſitum; Atqui etiam in tali hypotheſi abſolutio eſſet actus miniſterialis, & judicialis; ergo quamvis nunc abſolutio ſit actus miniſterialis, adhuc intentio eſt requiſitum; cum non conſtet ex revelatis, quod intentio Miniſtri ſit elevata ad rationem Sacramenti.

Reſp. 1. per inſtantiam: Sacramentum Matrimonii non minus eſt actio habentis intentionem contrahendi, quam habentis characterem Baptiſmalem; ſed character eſt requiſitum; ergo etiam intentio contrahendi. Secundo directe nego conſequentiam. Diſparitas eſt, quia ſicut contractus, qui eſt materia Sacramenti Matrimonii, formaliter conſtituitur per intentionem contrahendi, ita actus Judicialis, qui eſt forma Sacramenti Pœnitentiæ, formaliter conſtituitur per intentionem utendi poteſtate delegata ad judicandum; ergo in utroque caſu intentio conſtituit Sacramentum, quia ea præciſe ſublata tollitur materia, vel forma inſtituta a Chriſto Domino: Character vero eſt merum requiſitum, quia eo præciſe ſublato non tollitur conſtitutivum Sacramenti, nempe materia, vel forma, ſed quia præter illum tollitur etiam inſtitutio Chriſti, quæ Sacramentum conſtituit; & ideo eo ſublato, ſolum mediate tollitur Sacramentum.

Ad confirm. nego minorem: ſicuti ſi in Sacramento Matrimonii Chriſtus Dominus non elevaſſet intentionem contrahendi, tunc materia Sacramenti Matrimonii non eſſet contractus, ſed eſſent ſigna externa, ſuppoſito, tanquam requiſito, contractu interno; ita ſi non elevaſſet intentionem Miniſtri, tunc forma Sacramenti Pœnitentiæ non eſſet actus Judicialis, & Miniſterialis, ſed eſſet ipſum verbum externum *Abſolvo*, ſuppoſita intentione Miniſtri, tanquam requiſito; ergo cum ex Tridentino abſolutio Sacramentalis ſit actus Judicialis, & Miniſterialis, qui formaliter conſtituitur per intentionem Miniſtri, idcirco de facto forma Sacramenti Pœnitentiæ per hanc intentionem conſtituitur; atque adeo per illam conſtituitur Sacramentum Pœnitentiæ: unde pariter omnia Sacramenta per intentionem Miniſtri conſtituuntur.

XIV. Objic. 2. ex Martinonio diſp. 19. n. 35. Actio Sacramentalis, nempe ablutio, Abſolutio, eſt ipſum Sacramentum, ſeu res diſpenſata; ergo non conſtituitur per intentionem diſpenſandi, licet eam ſupponat; ſicuti eleemoſyna, quæ diſpenſatur, licet ſupponat in diſpenſante intentionem diſpenſandi, non conſtituitur tamen per hujuſmodi intentionem.

Confirm. quia diſpenſatio gratiæ, quæ habetur per Sacramentum, non eſt donatio, ſed eſt datio, ſeu collatio gratiæ: ergo ſicut poteſt quis diſpenſare lucem v. gr. mere applicando lucernam cauſativam lucis, ita poteſt Miniſter Sacramentorum diſpenſare Gratiam applicando materiam, & formam cauſantes illam, ut proinde intentio ſit ſolum prærequiſitum.

Adde, poſſe famulum valide diſpenſare eleemoſynam nomine principalis, quamvis hic, & nunc non habeat intentionem diſpenſandi, immo quamvis hic, & nunc ſit ebrius; ergo intentio non requiritur

ritur ad gratiam in Sacramentis diſpenſandam.

Reſp. quod ſicut per intentionem Oeconomi diſpenſantis pecuniam nomine principalis conſtituitur ipſa actio diſpenſatoria externa in ratione actionis miniſterialis, ita per intentionem Miniſtri diſpenſantis gratiam nomine Chriſti Domini conſtituitur actio externa diſpenſatoria gratiæ in ratione actionis miniſterialis; ſed actio miniſterialis, puta Ablutio, Abſolutio, conſtituit Sacramentum; ergo etiam intentio Miniſtri, quæ conſtituit actionem miniſterialem, conſtituit ipſum Sacramentum.

Verum quidem eſt, quod Miniſter Sacramentorum immediate diſpenſet Sacramentum, & mediate Gratiam; diſpenſare autem Sacramentum nihil aliud fert, quam ponere actiones Sacramentales, ſeu materiam, & formam nomine Chriſti; diſpenſare vero Gratiam eſt illam nomine Chriſti donare; ſed Gratiam donare, ſeu diſpenſare nomine Chriſti habetur formaliter per intentionem diſpenſandi nomine principalis; ergo actio iſta miniſterialis, ſeu materia, & forma Sacramentorum habetur per hujuſmodi intentionem.

In forma diſtinguo antecedens: actio Sacramentalis, v.gr. Abſolutio, eſt ipſum Sacramentum diſpenſatum, hoc eſt conſtituit inadæquate Sacramentum, quod diſpenſatur immediate, & per quod diſpenſatur Gratia, concedo; eſt adæquate Sacramentum, nego antecedens, & conſequentiam. Ad paritatem: quamvis eleemoſyna non conſtituatur per intentionem diſpenſandi, diſpenſatio tamen eleemoſynæ per hanc intentionem conſtituitur; ergo etiam diſpenſatio Gratiæ in Sacramentis; atqui diſpenſatio gratiæ nomine Chriſti, nempe actio iſta miniſterialis, conſtituit Sacramentum; ergo intentio diſpenſandi gratiam nomine Chriſti Sacramentum inadæquate conſtituit.

Ad Confirm. diſpenſatio Gratiæ per Sacramenta non eſt qualiſcunque collatio, ſed eſt collatio Gratiæ per Miniſtrum Chriſti operantem nomine illius: hujuſmodi autem collatio conſtituitur per intentionem; ergo &c. Diſpenſatio Lucis ideo poteſt haberi citra intentionem diſpenſandi, per meram applicationem Lucernæ cauſantis lucem, quia hujuſmodi diſpenſatio non eſt actio miniſterialis, nec fit per inſtrumentum morale cauſæ principalis, ut eſt diſpenſatio Gratiæ.

Ad id quod additur, duplex datur in moralibus inſtrumentum, aliud mere executivum, aliud rationale, & liberum: ut famulus ſit inſtrumentum mere executivum, non requiritur, quod habeat intentionem ullam. ſicut enim poteſt Canis v. gr. deferre pauperi eleemoſynam datam a Domino, ita poteſt famulus ebrius. At ut famulus ſit inſtrumentum rationale, & operetur libere nomine principalis, requiritur Intentio diſpenſandi nomine illius; ſicut in Procuratore contrahente Matrimonium nomine principalis requiritur conſimilis intentio. In caſu noſtro Miniſtri Chriſti ſunt inſtrumenta rationalia, & libera; ergo debent Gratiam diſpenſare cum intentione operandi nomine Chriſti.

XV. Objic. 3. apud Lugo n. 140. Sacramentum Ordinis non conſtituitur per poteſtatem, & characterem Epiſcopalem, quamvis actio Epiſcopi conferentis Ordines debeat eſſe actio habentis illam poteſtatem, & characterem; ergo neque Sacramentum Baptiſmi conſtituitur per intentionem Miniſtri, quamvis actio Baptizantis debeat eſſe actio habentis poteſtatem delegatam baptizandi nomine Chriſti.

Confirm. 1. quia ex Florentino tribus perficitur Sacramentum, materia, forma, & perſona Miniſtri; & tamen perſona Miniſtri eſt merum requiſitum; ergo etiam intentio.

Confirm. 2. Sacramenta conſtituuntur materia, forma, ſeu rebus, & verbis, non vero actionibus Miniſtri; ergo quamvis ad actionem Miniſtri requiratur intentio tanquam ejus conſtitutivum, non tamen ad habendam materiam, & formam Sacramenti.

Reſp. nego conſequentiam. Diſparitas eſt, quia actio collativa Ordinis eſt actio habentis illam poteſtatem, & characterem ſolum materialiter, poſito quod non conſtet ea conſtituere Sacramentum: Contra vero actio Baptizantis eſt actio formaliter miniſterialis, hoc eſt non ſolum habentis, ſed etiam utentis poteſtate delegata ad baptizandum; hujuſmodi autem actio formaliter conſtituitur per intentionem utendi ea poteſtate; ergo actio baptiſmalis formaliter conſtituitur per intentionem Miniſtri. Hinc ſublato charactere, idcirco tollitur Sacramentum, quia præter illum tollitur Inſtitutio Divina conſtituens Sacramentum: Contra vero præciſe ſublata intentione Miniſtri, tollitur actio miniſterialis conſtitutiva Sacramenti, & ideo character eſt requiſitum, Intentio vero conſtitutivum,

quod iterum confirmabimus diſp. 4. qu. 1. num. 11.

Ad 1. confirm. nego conſequentiam: ſicut actio procuratoria ſupponit eſſentialiter perſonam procuratoris, conſtituitur tamen per ſolam intentionem operandi nomine principalis, ita in caſu noſtro.

Ad 2. nego antecedens. Ideo a Florentino dicuntur omnia Sacramenta conſtare rebus, & verbis, ſeu materia, & forma, & non dicuntur conſtare actionibus Miniſtri, quia licet omnia Sacramenta importent actionem aliquam miniſterialem, ex qua conſtituuntur, nihilominus non quælibet materia, & forma eſt actio miniſterialis. nam materia proxima Sacramenti Pœnitentiæ v. gr. & materia proxima Euchariſtiæ non eſt actio Miniſtri; prout eſt Abſolutio, Conſecratio, Ablutio, Unctio, quæ præſtantur nomine Chriſti, cum dicat Sacerdos, *Ego te Abſolvo*: *Hoc eſt Corpus meum*: &c. Ipſum etiam Sacramentum Matrimonii, quod non conſtituitur intentione ſuſcipiendi illud, conſtituitur intentione efficiendi quod Chriſtus inſtituit, quia hæc Intentio pertinet ad actionem miniſterialem, quam exercent Conjuges, qui ſunt miniſtri hujus Sacramenti.

XVI. Objic. 4. apud eundem Lugo num. 135. Si intentio Miniſtri Sacramentum conſtitueret, poſſet conſtituere Sacramentum aliqua actio peccaminoſa, nempe intentio Miniſtri ſacrilega: quod videtur abſurdum.

Confirm. 1. ſi Euchariſtia conſtitueretur per intentionem conſecrandi, revocata hac intentione deberet deficere hoc Sacramentum ex defectu conſtitutivi, quod non amplius moraliter perſeverat poſt retractationem.

Confirm. 2. quia Intentio Miniſtri cauſat Sacramentum efficienter: ergo non conſtituit illud formaliter; cum cauſa efficiens non ſit cauſa formalis.

Confirm. 3. Intentio Miniſtri vult Sacramentum, & non vult ſeipſam; ergo Sacramentum diſtinguitur ab Intentione Miniſtri, & ab ea non conſtituitur. Antecedens probatur, quia objectum actuum voluntatis, & intellectus diſtinguitur ab ipſis actibus.

Reſp. Argumentum ſolvendum ab Adverſariis, qui non negant, Sacramentum Matrimonii conſtitui a mutuo conſenſu conjugum: Hic autem conſenſus poteſt eſſe ſacrilegus, ſi ſcilicet velint Matrimonium contrahere ad malum finem, vel ſuppoſito aliquo impedimento impediente, puta Voto ſimplici caſtitatis.

Directe dico, poſſe Sacramentum conſtitui per actionem aliquam peccaminoſam, quæ tamen non moveat Deum ad Gratiam conferendam, prout eſt mala, & ab indigno Miniſtro poſita, ſed prout eſt actio Chriſti bona, & laudabilis: ſicuti collatio eleemoſynæ facta ab Oeconomo ob finem malum non movet Deum ad conferendum præmium Domino, prout eſt mala, & procedens ab Oeconomo malo, ſed prout eſt actio bona procedens a Domino illam imperante. Ratio a priori eſt, quia ſufficit, quod actio illa Sacramentalis ſit bona formaliter, prout intendit facere, quod Chriſtus inſtituit, licet ſit mala, & ſacrilega materialiter, quatenus intendit finem malum.

Ad 1. confirm. dicemus infra diſp. 4. q. 1. art. 2. Euchariſtiam conſtitui verbis cum debita intentione prolatis, quæ virtualiter permaneant cum ſpeciebus Euchariſticis, & Corpore Chriſti Domini: Propterea hoc Sacramentum in fieri conſtituitur a verbis phyſice exiſtentibus; in facto eſſe conſtituitur ab iiſdem verbis moraliter exiſtentibus in ſuo effectu, quatenus ſemper verum eſt ſignificatum illorum verborum, *Hoc eſt Corpus meum*, donec ſpecies panis corrumpantur: ſic etiam Rex, ſeu Pontifex in fieri conſtituitur ab electione phyſice exiſtente; perſeverat tamen ejus dignitas per eandem electionem exiſtentem moraliter, quatenus ſemper verum eſt, Hic eſt Rex, quem elegimus. In Euchariſtia retractatio intentionis conſecrandi eſt juridice invalida, & habetur pro nulla; ſicut retractatio contractus matrimonialis de facto eſt juridice nulla, ita ut ab eo matrimonium non reſcindatur: retractationem autem eſſe juridice nullam, eſt ex lege ſuperiori irritari; ſicut contractus pupilli ſine auctoritate tutoris dicitur juridice nullus, quia lege civili irritatur.

Ad 2. Poteſt aliquid requiri in genere cauſæ efficientis relate ad aliquam partem denominationis, & ſimul in genere cauſæ formalis denominationem conſtituere: ſicut intentio contrahendi Matrimonium cauſat ſigna externa, & conſtituit contractum ſenſibilem, atque adeo Sacramentum Matrimonii: ſic in Euchariſtia verba conſecratoria cauſant partialiter Sacramentum, & illud conſtituunt: ſic actio externa denominatur bona, vel mala moraliter ab actu interno bono, vel malo, a quo cauſatur efficienter; ergo etiam Intentio Miniſtri poteſt

cau

cauſare efficienter ſigna externa, atque adeo partem Sacramenti, & illud formaliter conſtituere: quod pariter dicendum de Intentione proferendi verba humano modo.

Hinc tamen non ſequitur, quod pariter Perſona, vel voluntas Miniſtri, ſeu poteſtas Judiciaria, aut actus Intellectus prærequiſitus ad judicandum cauſent partialiter actum Miniſterialem, & Judicialem, illumque formaliter conſtituant. Ideo enim Intentio Miniſtri cauſat partialiter Sacramentum, illudque formaliter conſtituit, quia præciſe ſublata intentione Miniſtri, ſigna ſenſibilia, puta verbum illud, *Abſolvo*, non eſt actus judicialis: Contra vero ſublata perſona, vel voluntate Miniſtri per locum intrinſecum non tollitur actus judicialis; ſicut non tollitur contractus Matrimonialis præciſe ſublata voluntate contrahentium; ergo hæc non conſtituunt, ſed ſunt prærequiſita ad Sacramentum.

Ad 3. Argumentum ſolvendum ab Adverſariis. Nam qui vult aliquid, non ſolum vult conſtitutiva, ſed etiam omnia requiſita ad illud; ergo ſi intentio eſſet merum requiſitum ad Sacramentum, adhuc volens Sacramentum deberet ipſam intentionem velle. Solvendum etiam in inſtitutione Divina, quæ volendo Sacramentum, vellet pariter ſe ipſam.

Directe dico, quod poſſunt actus intellectus, & voluntatis habere pro objecto reflexo, & inadæquato ſe ipſos: ſic dum quis cognoſcit confuſe Ens, atque adeo omnia entia, talis cognitio habet pro objecto inadæquato ſe ipſam: & qui vult donare, ſeu dare jus alteri v. gr. in librum, vult reflexe ipſam donationem, per quam tale jus inadæquate conſtituitur; idemque dicendum cum de objecto condonationis peccati.

Denique dici poteſt, quod Intentio ponendi Sacramentum ſit intentio ponendi reliqua conſtitutiva; & ſic intentio non habet pro objecto reflexo ſe ipſam. Plura hac de re dicemus, cum de objecto condonationis extrinſecæ, diſp. 2. de Pœnit. qu. 3. num. 8.

XVII. Objic. ult. In tantum intentio Miniſtri conſtituit Sacramentum, in quantum illa præciſe ſublata tollitur actio Miniſterialis, quæ Sacramentum conſtituit; ſed quamvis ſublata intentione Miniſtri, tollatur & actio Miniſterialis, & Sacramentum, at non tollitur Sacramentum per locum intrinſecum, ea præciſe ſublata; ſicut non tollitur Sacramentum præciſe ſublata intentione ſuſcipientis, per locum intrinſecum; quamvis per locum extrinſecum ſublata intentione ſuſcipientis, Sacramentum tollatur, eo quod tollatur etiam inſtitutio Chriſti conſtituens Sacramentum: ad eum modum, quo ſublato Sole tollitur denominatio lucidi per locum extrinſecum, quia ſublato Sole tollitur etiam lux, quæ conſtituit denominationem lucidi; ergo intentio Miniſtri Sacramentum non conſtituit. Probatur minor, quia dici poteſt, quod ſublata intentione Miniſtri tollatur ordo, reſpectus, & habitudo ad illam intentionem; ut proinde non intentio Miniſtri, ſed habitudo ad talem intentionem conſtituat Sacramentum, & actionem Miniſterialem; ſicut non conſtituit Sacramentum intentio illud ſuſcipiendi, ſed ordo, ſeu habitudo ad talem intentionem; nec conſtituit denominationem cognoſcentis Antichriſtum ipſe Antichriſtus, ſed ordo ad Antichriſtum imbibitus in cognitione Antichriſti; ergo ſublata intentione Miniſtri, non tollitur per locum intrinſecum actio miniſterialis, nec Sacramentum; atque adeo illud non conſtituit.

Reſp. argumentum probare nimis: probaret enim, quod neque anima conſtituat hominem v. gr. ſed ordo, ſeu habitudo ad animam; & idem dicas de aliis conſtitutivis cujuslibet conſtituti. Quare ad diſcernenda conſtitutiva ut condiſtincta a meris requiſitis, illa debet eſſe regula generalis, quod ſi A præciſe ſublato tollitur aliqua denominatio, ſeu aliquod totum, A dicatur intrinſece conſtituere talem denominationem, ſeu totum; quin poſſit dici, quod non A, ſed ordo ad A illud conſtituat, quoties ordo ad A non eſt eſſentialis, & tranſcendentalis, ſed accidentalis, & prædicamentalis: ex. gr. quia anima præciſe ſublata tollitur homo, & anima non dicit tranſcendentalem reſpectum ad hominem; (ſiquidem poteſt dari anima, quin detur homo) hinc hominem conſtituit anima, non vero ordo, ſeu habitudo ad animam; etenim iſthæc habitudo diſtincta ab ipſa anima eſt omnino ſuperflua, & chimærica. In caſu noſtro præciſe ſublata intentione Miniſtri, tollitur actio miniſterialis, & Sacramentum; ergo hæc intentio, non vero ordo, ſeu habitudo ad talem intentionem, conſtituit actionem miniſterialem, & Sacramentum: iſthæc enim habitudo ad intentionem Miniſtri, vel eſt adæquate diſtincta a tali intentione; & eſt eſſentialiter ſuperflua; vel diſtinguitur ina-

dæquate (ut relatio ſimilitudinis inadæquate identificatur cum utroque extremo, & inadæquate ab utroque diſtinguitur) & conſequenter intentio Miniſtri, ſicut inadæquate identificatur cum tali habitudine contingenti, ita inadæquate identificatur cum ipſo Sacramento. Et hinc apparet, quare denominatio v. g. cognoſcentis Antichriſtum non conſtituatur per ipſum Antichriſtum, ſed per habitudinem ad Antichriſtum identificatam cum ipſa cognitione. Ratio eſt, quia iſthæc habitudo ad Antichriſtum non eſt prædicamentalis, & contingens, ſed tranſcendentalis, nec diſtincta ullatenus a tali cognitione, nec per illam ponitur aliquid eſſentialiter ſuperfluum. Præterquamquod etiam Antichriſto ſublato, ſi detur cognitio Antichriſti, adhuc habetur denominatio cognoſcentis Antichriſtum; unde falſum eſt, quod Antichriſto præciſe ſublato, tollatur denominatio iſta cognoſcentis Antichriſtum: & idcirco ea non conſtituitur per ipſum Antichriſtum, ſed per habitudinem ad illum.

Ad paritatem de intentione ſuſcipientis Sacramentum, quæ Sacramentum non conſtituit, eſt manifeſta diſparitas ex hactenus dictis. Etenim cum non conſtet ex revelatis, quod intentioni ſuſcipientis Sacramentum competat vis ſignificativa, & productiva gratiæ, omnino gratis aſſereremus, quod ea Sacramentum conſtituat; ac proinde dicimus, quod tollatur quidem Sacramentum ea ſublata, non tamen per locum intrinſecum, nec illa præciſe ſublata: tollitur quippe Sacramentum ea deficiente, non quia deficit aliquis ordo, ſeu habitudo ad illam, a qua Sacramentum conſtituatur, (quia hujuſmodi habitudo ſuperaddita eſſet omnino ſuperflua, & omnino gratis illi appingeretur, quod Sacramentum conſtituat) ſed quia illa deficiente deficit inſtitutio Chriſti Domini, ut ſupra explicavimus: Contra vero deficiente intentione Miniſtri, dumtaxat deficeret actio miniſterialis, a qua Sacramentum conſtituitur, ut oſtendimus ex Scripturis, & Conciliis; ergo ea deficiente deficeret Sacramentum per locum intrinſecum, ſeu quia deficit ejus conſtitutivum; non vero per locum extrinſecum, quia ſcilicet deficit aliquid aliud præter ipſam, nempe inſtitutio Chriſti Domini; quamvis etiam iſta tunc deficeret. Ex quibus conſtat, ea omnia, & ſola Sacramentum conſtituere, quæ aut ſunt materia, & forma a Chriſto inſtituta, aut illas conſtituunt.

ARTICULUS IV.

An Res, & Verba conſtituentia Sacramentum fuerint a Chriſto Domino determinata; & quomodo?

XVIII. Certum eſt, materiam, & formam Sacramentorum novæ Legis non debuiſſe neceſſario a Chriſto Domino determinari. Ratio eſt, quia poterat Deus inſtituere, quod homines uterentur aliquo ſigno ſenſibili ab ipſis ad arbitrium aſſumpto ad ſignificandam, & cauſandam Gratiam: eo pacto, quo probabiliter Deus inſtituit in Lege naturæ remedium ad tollendum Originale, ut notat Martinonius; ſiquidem ſolam Circumciſionem legimus in Scripturis fuiſſe determinatam a Deo, non vero Sacramenta in Lege naturæ; Atqui hujuſmodi ſignum aſſumptum, ac determinatum ab hominibus, ſive eſſet res, ſive verba, ſive utrunque ſimul, vere fuiſſet Sacramentum: ergo materia, & forma Sacramentorum novæ Legis non ſunt neceſſario a Chriſto determinata. Dubitatur itaque, an de facto ea Chriſtus determinaverit; & Utrum ea determinaverit ſolum in genere, an vero uſque ad ſpeciem infimam?

Dico equidem, Res, & verba, quæ ſunt materia, & forma Sacramentorum novæ Legis, de facto determinata eſſe a Chriſto Domino eadem pro quovis tempore, & loco; quamvis non omnia determinata ſint eodem modo, ſed aliqua in ſpecie, aliqua ſolum in genere, determinanda deinde in ſpecie ab Eccleſia. Ita communiter cum Angelico hic art. 7.

Prima pars, quod ſcilicet ea determinata ſint a Chriſto Domino eadem pro quovis tempore, & loco, conſtat ex citatis Patribus, traditione, & uſu perpetuo Eccleſiæ, ut videre eſt apud Martinonium diſp. 19. Tridentinum ſeſſ. 1. cap. 2. docet, poſſe quidem Eccleſiam in Sacramentorum diſpenſatione ea mutare, quæ ſuſcipientium utilitati, vel ipſorum Sacramentorum venerationi magis expedire judicaverit pro rerum, temporum, ac locorum varietate, *Salva tamen eorum ſubſtantia*; hoc eſt ſalva ſemper materia, & forma a Chriſto Domino inſtituta, ac determinata. Et ratio eſt, quia ad Sacramentorum dignitatem decuit, quod eorum partes eſſentiales a Chriſto determinarentur: & ad unitatem Eccleſiæ multum confert, quod iiſ-

dem

dem ritibus ſubſtantialibus ea utatur pro quovis tempore, & loco.

Secunda pars concluſionis, quod ſcilicet non eodem modo Chriſtus Dominus materiam, & formam ſingulorum Sacramentorum determinarit, patet a poſteriori. nam in Sacramento Baptiſmi determinavit materiam & formam uſque ad ſpeciem infimam, nempe ablutionem aquæ naturalis, & verba cum invocatione expreſſa Trium Perſonarum: ſic determinavit oleum in Extrema unctione, Chriſma in Confirmatione, &c. Contra vero in aliis Sacramentis determinavit materiam, & formam ſolum in genere, v. gr. in Sacramento Pœnitentiæ materia eſt dolor in genere, ſive ſit contritio, ſive attritio; nec requiritur forma verborum determinata, ut requiritur in Baptiſmo. Sic in Euchariſtia ſufficit panis ad validitatem, ſive fermentatus, ſive azymus: In Sacramento Ordinis determinatum fuit a Chriſto Domino aliquod ſignum ſenſibile poteſtatis traditæ in genere, determinandum in ſpecie ab Eccleſia; proinde diverſum eſt hujuſmodi ſignum in Eccleſia Græca, ac in Latina: Sic etiam in Sacramento Matrimonii ſufficit contractus, ſive exprimatur per verba, ſive per nutus; ſive lege humana iſtæ, ſive illæ conditiones requirantur; propterea ante Tridentinum ſufficiebat contractus clandeſtinus, nunc non ſufficit.

XIX. Objic. 1. Si materia, & forma Sacramentorum eadem determinata eſſet a Chriſto pro quovis tempore, & loco, ſequeretur, quod Sacramentum Ordinis eandem materiam, & formam haberet in tota Eccleſia, & quod Eccleſia non poſſet eam mutare; ſed Eccleſia non utitur ubique eadem materia, & forma in Sacramento Ordinis; ergo non eſt eadem materia, & forma determinata a Chriſto pro quovis loco. Minor patet. nam Eccleſia Græca in Sacris Ordinibus adhibet pro materia ſolam manus Epiſcopalis impoſitionem, & pro forma verba illa: *Divina Gratia, quæ infirma ſanat, & quæ deſunt ſupplet, promovet hunc in Subdiaconum, vel in Diaconum, vel in Presbyterum*. Contra vero Eccleſia Latina ex Florentino pro materia Subdiaconatus adhibet traditionem Calicis cum patena vacua, & pro forma illa verba, *Videte cujuſmodi vobis traditur*, &c. & probabiliter ex Amico, Filliucio apud Dianam p. 3. tract. 4. reſol. 189. eſt etiam materia partialis Subdiaconatus traditio libri Epiſtolarum, & forma partialis verba illa; *Accipe librum Epiſtolarum, & poteſtatem eas legendi in Eccleſia Dei tam pro vivis, quam pro defunctis*. Pro materia Diaconatus adhibet manus dexteræ Epiſcopi ſuper caput ordinandi impoſitionem, & traditionem libri Euangeliorum, ac pro forma: *Accipe poteſtatem legendi Euangelium in Eccleſia Dei tam pro vivis, quam pro defunctis*. Et pro materia Presbyteratus adhibet calicis cum vino, ac patenæ cum hoſtia traditionem, cum forma, qua traditur poteſtas conſecrandi, ac præterea impoſitionem manus Epiſcopi poſt conſecrationem, addita forma, qua traditur poteſtas remittendi peccata.

Confirm. Eccleſia Græca pro materia Diaconatus adhibet ſolam manuum impoſitionem, abſque traditione libri Euangeliorum; in Eccleſia autem Latina non ſolum illicite, ſed etiam invalide confertur Diaconatus per ſolam impoſitionem manus Epiſcopalis ſine traditione libri Euangeliorum; ergo falſum eſt, quod materia Sacramentorum, quæ in aliquo loco, aut tempore ſufficit ad valorem Sacramenti, ſufficiat ubicunque, & quandocunque.

Reſp. cum Martinonio ex Lugo, quod ſicut Chriſtus Dominus inſtituit pro materia Euchariſtiæ panem uſualem in genere, & Eccleſia Græca utitur fermentato, Latina azymo, ita tamen ut valide, ſed illicite Græcus utatur azymo, & Latinus fermentato; ita pro materia Ordinum inſtituit in genere aliquod ſignum ſenſibile, quo ſignificatur poteſtas, quæ per ſingulos ordines traditur, ac deinde Eccleſia Græca utitur cæremoniis ſuis, & Latina ſuis; ita tamen ut valide, ſed illicite conferantur Ordines ab Epiſcopis Latinis ritu Græco, & e contra; Ex Bulla enim Clementis VIII. an. 1595. ritus Græcorum in conferendis ordinibus declaratur validus: & ideo Bellarminus lib. de Sacramento Ordinis cap. 9. hæc habet: *Credibile eſt, Dominum inſtituiſſe materias ordinum, non quidem in particulari, ſed generatim, monendo Apoſtolos, ut ordines conferrent cæremoniis inſtrumentorum, quibus ſignificaretur eorum poteſtas.*

In forma, concedo ſequelam, & diſtinguo minorem: Eccleſia non utitur in Sacramento Ordinis ubique eadem materia, & forma, quoad ſubſtantialia, & quoad ea quæ ſpectant ad validitatem Ordinis, nego; quoad accidentalia, & quoad ea, quæ ſpectant ad uſum licitum, concedo minorem, & nego conſequentiam. Sic Ec-

cleſia Græca baptizat cum hac forma, *Baptizetur ſervus Chriſti*: Latina vero, *Ego te Baptizo*, utraque forma in genere inſtituta eſt a Chriſto Domino, & ob particulares fines eo pacto determinata fuit ab Eccleſia pro Græcis, & hoc pacto pro Latinis; ita tamen ut diverſitas iſta ſpecifica ſit accidentalis, non eſſentialis; Unde valide, ſed illicite Latinus baptizat ritu Græco; non ſecus ac valide, ſed illicite conſecraret quis calicem ſine admixtione aquæ præcepta ab Eccleſia, poſito quod Chriſtus pro materia calicis determinarit in genere vinum uſuale, ſive purum, ſive dilutum.

Ratio horum omnium a priori eſt, quia Chriſtus voluit unam eſſe Eccleſiam, ſicut una eſt Fides Catholica: & ideo voluit, ut eadem eſſent Sacramenta pro tota Eccleſia univerſali, & pro ſingulis Eccleſiis particularibus; quod innuit Apoſtolus dicens: *Unus Deus, una Fides, unum Baptiſma*; ergo quamvis illicite conferantur Sacramenta contra conſuetudines, & leges cujuſcunque Eccleſiæ particularis, valide tamen conferuntur pro tota Eccleſia quæcunque Sacramenta in aliqua Eccleſia particulari ſunt valida.

Ad confirm. dico cum Dicaſtillo diſp. 1. de Sacramentis dub. 20. impoſitionem manuum factam ab Epiſcopo diverſo modo ſpectare ad valorem Diaconatus in Eccleſia Græca, ac in Latina; & idcirco niſi talis manuum impoſitio fiat in Eccleſia Latina eo modo, quo ſpectat ad valorem Sacramenti in Eccleſia Græca, nil mirum, quod apud Latinos hæc ſola manuum impoſitio ad valorem Diaconatus non ſufficiat. Itaque apud Græcos materia Diaconatus non eſt nuda iſthæc impoſitio manus Epiſcopalis, ſed eſt impoſitio manuum ſub tali verborum forma, quæ abunde exprimat in particulari Ordinem Diaconatus, videlicet: *Divina Gratia, quæ ſemper infirma ſanat, & quæ deſunt ſupplet, creat, ſeu promovet N. venerabilem Subdiaconum in Diaconum. Oremus igitur pro eo*, &c. Quod ſi Latinus adhiberet manuum impoſitionem ſub tali forma, valide etiam, quamvis illicite, Diaconatum conferret. Contra vero apud Latinos adhibetur manuum impoſitio ſub verbis illis generalibus, quæ non exprimunt in particulari Ordinem Diaconatus, videlicet: *Accipe Spiritum Sanctum ad reſiſtendum diabolo, & tentationibus ejus in nomine Domini*: & idcirco ad valide conferendum hunc Ordinem requiritur alia materia partialis ſub ſua peculiari forma, nempe traditio libri Euangeliorum ſub illa forma: *Accipe poteſtatem legendi Euangelium in Eccleſia Dei*, &c. Quod ſi Græcus utramque hanc partialem materiam cum ſuis verborum formis adhiberet, valide pariter, quamvis illicite, Diconatum conferret. Quare ad argumentum, diſtinguo primam partem antecedentis: Eccleſia Græca pro materia Diaconatus adhibet ſolam manuum impoſitionem, eodem modo ac in Eccleſia Latina, ſeu ſub eadem forma verborum, ſub qua illam adhibet Eccleſia Latina, nego; diverſimode, concedo primam partem antecedentis; & diſtinguo pariter ſecundam: Eccleſia Latina invalide confert Diaconatum ſine traditione libri Euangeliorum, ſi adhibeat manuum impoſitionem, prout adhibetur in Eccleſia Græca, ſeu ſub illa verborum forma, nego; ſi aliter adhibeatur, ſeu ſub forma ſubſtantialiter diverſa, ſicut de facto contingit, concedo ſecundam partem antecedentis, & diſtinguo ſimiliter conſequens: falſum eſt, quod materia Sacramentorum, quæ alicubi, & aliquando ſufficit ad valorem Sacramenti, ſufficiat ubicunque, & quandocunque, ſi ubicunque, & quandocunque adhibeatur diverſo modo, ac ſufficit alicubi, & aliquando, concedo; ſi adhibeatur eodem modo, nego conſequentiam.

Nonnemo ut ab hac moleſta difficultate ſe extricaret, docuit, Chriſtum Dominum ſtatuiſſe pro materia Diaconatus ſignum aliquod in genere, quo ſignificaretur poteſtas ſpiritualis, quæ per illum confertur ſub ſua verborum forma; ac deinde Eccleſiam aliud ſignum in ſpecie determinaſſe ad valorem Diaconatus apud Græcos, & aliud apud Latinos; ut proinde Latinus invalide utatur materia, quæ ſufficit ad valorem Sacramenti apud Græcos, & Græcus invalide utatur materia, quæ eſt valida apud Latinos: Non ſecus ac invalidum eſt Sacramentum Matrimonii, ubi eſt receptum Tridentinum, ſi pro materia adhibeatur contractus clandeſtinus; ſecus vero ubi Tridentinum non eſt receptum.

Verum hæc reſponſio non conſonat communiſſimæ doctrinæ Theologorum contendentium, non poſſe Eccleſiam quicquam ſtatuere in iis, quæ ſpectant ad ſubſtantiam, atque adeo ad valorem Sacramentorum; ut videre eſt apud Gonetum diſp. 1. ar. 9. & apud Martinonium diſp. 19. de Sacram. n. 45. ubi advertit, Innocentium, Felinum, & alios Canoniſtas falli, dum putant, Latinos non valide baptizare forma Græcorum,

rum, nec valide conſecrare in fermentato; & eadem eſt ratio, ſi non conferrent valide Diaconatum per materiam, & formam, quas adhibent Græci. Et ratio horum omnium eſt eadem, quia ſcilicet nihil poteſt Eccleſia decernere in iis, quæ ſpectant ad ſubſtantiam, ſeu ad valorem Sacramentorum; quod conſtat tum ex verbis Tridentini laudati ſeſſ. 21. cap. 2. tum ex unanimi Doctorum ſenſu; tum demum inductione in omnibus Sacramentis, in quibus variatio facta ab Eccleſia eſt accidentalis, non ſubſtantialis; ut proinde materia, & forma, quæ alicubi valet, valeat ubicunque, etſi non ſit licita ubicunque. Ad id quod dicitur de contractu clandeſtino in Sacramento Matrimonii, mox dilucide fiet ſatis.

XX. Objic. 2. Sacramentum Matrimonii ante Tridentinum, & ubi Tridentinum non eſt receptum, valide confertur per contractum clandeſtinum, ſecus vero poſt Tridentinum; ergo Eccleſia determinare poteſt, ac mutare materiam Sacramentorum; atque adeo conſtitutiva Sacramentorum non fuerunt a Chriſto determinata eadem pro quovis tempore, ac loco.

Confirm. quia tempore Apoſtolorum valide baptizabatur in nomine Jeſu Chriſti. dicitur enim Actorum 8. *In nomine Jeſu Chriſti baptizabantur viri, ac mulieres*; nunc autem baptiſmus eſt invalidus, niſi forma contineat invocationem expreſſam Trinitatis; ergo ut prius.

Reſp. Chriſtum pro materia Sacramenti Matrimonii inſtituiſſe in genere mutuum conſenſum conjugum ſignis externis expreſſum, & cum iis ſolemnitatibus celebratum, quæ ad validitatem talis contractus ab Eccleſia determinarentur. Propterea Eccleſia non poteſt efficere, quod poſito hoc mutuo conſenſu cum ſolemnitatibus requiſitis ad humanum contractum, non habeatur Sacramentum Matrimonii; ſed ſolum efficere poteſt, quod iſtæ, vel illæ ſolemnitates requirantur, ut hic contractus civilis ſit validus. Et hoc pacto poſt Tridentinum Eccleſia requirit, quod contractus fiat coram Parocho, & teſtibus, aliter ſit irritus; unde Sacramentum Matrimonii non ponatur ex defectu materiæ a Chriſto inſtitutæ: Ad eum prorſus modum quo Chriſtus inſtituit, quod Baptiſmus conferatur per verba ſignificantia ablutionem, relinquendo humanæ Reipublicæ poteſtatem determinandi, quod hæc, vel illa verba ablutionem ſignificent: hinc ſi Reſpublica decerneret, quod verbum Doceo, ſignificet deinceps ablutionem, & verbum Baptizo, non ſ[illegible]nificet amplius ablutionem, ſed doctrin[illegible], in tali caſu Baptiſmus ſolum conf[illegible]ur valide dicendo, *Ego te doceo*, no[illegible] dicendo, *Ego te baptizo*; nec per hoc [illegible]ceretur immutata inſtitutio Baptiſmi facta a Chriſto.

In forma nego conſequentiam: Eccleſia non poteſt mutare materiam, & formam a Chriſto inſtitutam; ſed ſicut poteſt quis v. gr. corrumpere vinum, & ſic efficere, quod non ſit amplius materia Euchariſtiæ, ita potuit Eccleſia reddere invalidum, & veluti corrumpere contractum matrimonialem clandeſtinum, & ſic efficere, quod non ſit amplius materia Sacramenti.

Ad confirm. nonnulli docent ex D. Dionyſio, Clemente, Cypriano, & aliis PP. apud Suarium, & Vaſquez, quod Apoſtoli baptizabant in nomine Chriſti, hoc eſt in fide, & auctoritate Chriſti, & Baptiſmo inſtituto a Chriſto, non vero Baptiſmo Joannis Baptiſtæ. Expreſse enim negat Divus Cyprianus epiſt. 73. Apoſtolos umquam baptizaſſe in ſolo Chriſti nomine. Alii docent, quod baptizabant in nomine Chriſti, quia addebant formæ nomen hoc venerandum dicendo, *Ego te baptizo in nomine Patris, Filii Jeſu Chriſti, & Spiritus Sancti*: Alii demum cum Angelico qu. 66. art. 6. ex Athanaſio, Ambroſio, Auguſtino apud Platel. n. 133. docent, Apoſtolos baptizaſſe invocando tantum nomen Jeſu Chriſti ex ſpeciali diſpenſatione Dei, ut nomen illud tunc temporis ſummopere exoſum, *Judæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitia* (ut loquitur Apoſtolus 1. ad Corint. 1.) redderetur venerabile, & glorioſum; cum ad ejus invocationem daretur fidelibus Spiritus Sanctus. Similiter per ſpecialem diſpenſationem Apoſtoli miniſtrabant Sacramentum Confirmationis ſola manuum impoſitione. Forte enim non erant in promptu, quæ neceſſaria ſunt pro materia hujus Sacramenti, quod a paucis Apoſtolis diſpenſandum erat innumeris credentibus.

ARTICULUS V.

Quænam mutatio in materia, & forma Sacramentorum reddat ea irrita?

XXI. Certum eſt, aliquando a mutatione materiæ, vel formæ Sacramenta irritari: ex Concilio enim Niceno Canone 11. irritus erat Baptiſmus Hæreticorum mutantium eſſentialiter formam hujus Sacramenti: Aliquando vero non irritari. Zacharias enim Papa Epiſt. 1. ad Bonifacium definit, validum eſſe Baptiſmum collatum ab imperito his verbis, *Ego te baptizo in nomina Patria, Filia, & Spiritua Sancta*. Ratio eſt, quia in hoc caſu mutatio eſt accidentalis, in primo eſſentialis. Dubitatur nunc, Quænam mutatio dici debeat eſſentialis invalidans Sacramentum, quænam vero accidentalis, & non invalidans?

Dicendum cum communi, Materiam Sacramentorum tunc mutari eſſentialiter, & Sacramentum irritare, quando juxta communem æſtimationem non convenit cum materia inſtituta a Chriſto, & uſitata ab Eccleſia, adeo ut diverſo nomine appelletur; Formam vero mutari eſſentialiter, ſeu ſubſtantialiter, quando ejus ſenſus, & ſignificatio mutatur; ſecus vero mutationem materiæ, & formæ eſſe accidentalem, & non irritare Sacramentum.

Prob. Si materia Sacramenti non convenit ſecundum communem æſtimationem, & ſecundum nomen cum materia a Chriſto inſtituta, tunc in morali æſtimatione cenſetur ſpecie differre in rigore theologico a materia inſtituta a Chriſto. Similiter ſi verborum ſignificatio (quæ eſt veluti anima verborum) mutetur, tunc verba in morali æſtimatione cenſentur ſpecie differre a verbis inſtitutis a Chriſto: Atqui quoties materia, & forma ſpecie differt a materia, & forma inſtituta a Chriſto, tunc differt eſſentialiter, & Sacramentum irritat; ſecus vero differt accidentaliter, & non irritat Sacramentum; ergo, &c.

Hinc fit 1. quod cum materia Baptiſmi ſit aqua naturalis, ſi mutatio ſit tanta, ut non poſſit amplius concipi, aut dici ablutio aquæ naturalis, mutatio erit theologice ſubſtantialis; ut ſi quis ablueret aqua roſacea, vel alchimica, ſputo, ſudore, lacrymis, phlegmate, &c. vel ſi aſpergeret tantum guttam aquæ, quia non dicitur communiter hujuſmodi eſſe ablutio: Contra vero ſi quis baptizet aqua lutulenta, fœtida, ſulphurea, aut ex luto, & glacie, & ſecundum aliquos etiam ex ſale expreſſa, licet cum indecentia, & culpa baptizaret, conficeret tamen Sacramentum.

Fit 2. aliquando ſolam mutationem accidentium phyſicorum mutare ſubſtantialiter in rigore theologico materiam Sacramenti. Ratio eſt, quia aliquando ſola accidentium mutatio mutat moraliter conceptum, & nomen materiæ inſtitutæ a Chriſto; ſic Farina ex aqua ſubacta forte ſolis accidentibus phyſicis differt a pane uſuali, ut notat Platel. num. 10. quia tamen non habet moraliter conceptum, & nomen panis, ideo non eſt materia idonea in Sacramento Euchariſtiæ: Contra vero vinum Gallicum forte ſpecie phyſica differt ab Hiſpano, & tamen utrunque valide poteſt conſecrari. diverſitas quippe ſubſtantialis apud Theologos non tam attenditur ſecundum ſpeciem phyſicam, quam ſecundum moralem.

Fit 3. Formam Sacramenti eſſe invalidam, ſi quid illi addatur, quod tollat verum ſenſum formæ a Chriſto inſtitutæ; ſecus vero ſi illum relinquat integrum: v. gr. invalida eſt hæc forma, Hoc eſt corpus meum æthereum, (videlicet ex aere aſſumptum) vel quod fuit ab æterno, vel quod non eſt natum de Virgine: contra vero valida eſt hæc forma, Hoc eſt corpus meum crucifixum. Prior enim forma utpote falſa mutaret ſubſtantialiter ſenſum formæ a Chriſto inſtitutæ, ſecus vero poſterior. Quamvis enim illud verbum *Æthereum* proferatur poſt alia verba, profertur tamen ut pertinens ad illa, & ut modificans, ac determinans eorum ſignificationem; & ideo mutat ſenſum priorum verborum.

Utrum autem valida ſit hæc forma, *Hoc eſt corpus meum, quod eſt Æthereum?* Negat Vaſquez; Affirmat Lugo. Equidem cum Haunoldo diſtinguendum puto: Valida enim videtur, ſi faciat ſenſum copulativum, & æquipolleat duplici propoſitioni, quarum prior ſit vera; ſicut cum dicitur: Accepi literas tuas, quæ mihi fuerunt chariſſimæ; ſecus videtur invalida, ſi non faciat meram copulationem, ſed addat aliquam determinationem prædicato prioris propoſitionis; ſicut quando dicitur, Accepi literas, quas mihi miſiſti. Sicut enim per hoc relativum *quas mihi miſiſti*, determinatur prædicatum prioris propoſitionis; non ſecus ac determinatur, quando dicitur, Accepi literas tuas lon-

longiſſimas ; ita in hac propoſitione, Hoc eſt corpus meum, quod eſt æthereum, determinari poteſt prædicatum, non ſecus ac cum dicitur, Hoc eſt corpus meum æthereum ; atque adeo ſicut hæc forma eſt invalida, utpote falſa, ita & illa.

Fit 4. quid dicendum de hac forma æquivoca : *Ego te baptizo in nomine Patris*, &c. *& Beatæ Virginis* ; &c. ſi enim tò *Beatæ Virginis* ponatur ad ſignificandum, quod Baptiſmus conferatur nomine B. Virginis tanquam virtute ſua ſanctificantis, forma eſt falſa, & invalida ; ſecus vero ſi apponatur ad ſignificandum, quod Baptiſmus conferatur in nomine Trinitatis tanquam ſanctificantis virtute propria, & in nomine B. Virginis tanquam intercedentis, & precibus ſuis adjuvantis baptizatum. Univerſim enim omnis propoſitio æquivoca determinatur ex mente proferentis.

Fit 5. irritum eſſe Sacramentum, ſi adeo verba interrumpantur, ut ex verbis antecedentibus, & conſequentibus non cenſeatur unam orationem componi : contra vero Sacramentum eſſe ratum, etiamſi in recitatione formæ aliquod verbum interponatur, dummodo judicio prudentum non cenſeatur ſublata orationis continuatio, ut advertit Cajetanus qu. 60. art. 8. v. gr. ſi dicatur, Ego te baptizo, & interponatur, Recede hinc, & ſtatim addatur, in nomine Patris, &c.

Fit 6. ex Suario diſp. 2. ſect. 6. quod mutans formam accidentaliter vere conficiat Sacramentum, etiamſi credat mutationem illam eſſe ſubſtantialem, dummodo habeat intentionem faciendi quidquid poteſt. Ratio eſt, quia in tali caſu habetur materia, forma, & intentio requiſita. Idemque dicas ob eandem rationem ex Suario, & Vaſquio contra Richardum, & Hadrianum, ſi quis mutet materiam, vel formam tantum accidentaliter, intendens introducere novum ritum ; dummodo habeat intentionem faciendi quidquid poteſt ; Sic validus eſt Baptiſmus Græcorum ſub ea forma, *Baptizetur Servus Chriſti*, &c. etiamſi velint illi eum ritum ſervandum eſſe in Eccleſia, & quamvis erronee putent, formam Latinorum non eſſe bonam.

Fit ult. irritum eſſe Sacramentum, non ſolum ſi forma mutetur ſubſtantialiter, ſed etiam ſi forma ſit æquivoca, & proferatur in ſenſu falſo, aut ſubſtantialiter diverſo a ſenſu intento a Chriſto Domino ; v. gr. ſi quis in conſecratione calicis pronomen *hic* accipiat pro adverbio locali, volens tantum ſignificare ibi eſſe præſentiam localem Chriſti. Ratio eſt, quia ſignificatio eſt veluti anima verborum, & ea in propoſitionibus æquivocis determinatur ab intentione proferentis. Valide tamen conſecrat qui cum hoc errore, quod ſcilicet pronomen *hic* ſignificet præſentiam localem, habeat intentionem generalem, & abſolutam faciendi, quod facit Eccleſia, & quod Chriſtus inſtituit. Ratio eſt, quia per hanc intentionem generalem, & abſolutam revocatur illa intentio particularis, quæ eſt veluti conditionata, hoc eſt ex ſuppoſitione, quod non repugnet intentioni generali faciendi, quod Chriſtus inſtituit : univerſim enim quando in Miniſtro Sacramenti habentur duæ intentiones oppoſitæ, ſeu duæ voluntates contrariæ, illa prævalet, & habet effectum ſuum, quæ magis abſolute vult ſuum objectum, & appretiative eſt major ; ut explicabimus diſp. 3. qu. 2. num. 16.

QUÆSTIO II.

De Metaphyſica Sacramenti Quidditate.

Diſcutiemus primo Sacramenti definitionem : Deinde, An ratio Sacramenti univoce conveniat tam Sacramentis novæ Legis, quam Sacramentis antiquis ?

ARTICULUS I.

An, & quomodo rite definiatur Sacramentum ?

I. Magiſter in 3. diſp. 1. definit Sacramentum ex Hugone, quod ſit inviſibilis Gratiæ viſibilis forma, ejuſdem Gratiæ ſimilitudinem gerens, & cauſa exiſtens. D. Thom. ex Auguſtino dicit, Sacramentum eſſe ſignum rei Sacræ, quatenus ſanctificat homines. Alii cum Suario diſp. 1. ſect. 4. eſſe ſignum ſenſibile ad ſanctificationem aliquam conferendam, & ad veram animæ ſanctitatem inſtitutum. Ex quibus omnibus fit, Sacramentum eſſe ſignum ad placitum, ſenſibile, ſacrum, permanens, ac practicum, atque adeo eſſe ſignum ſimul, ac cauſam alicujus ſanctitatis.

Primo quidem Sacramentum eſſentialiter eſt *ſignum*, ut conſtat ex Florentino, & Tridentino, a quibus tam antiqua, quam

nova Sacramenta vocantur ſigna Gratiæ: illa enim erant ſigna gratiæ futuræ, quam per Chriſtum dandam præfigurabant; iſta ſunt ſigna gratiæ præſentis, quam actu cauſando ſignificant. Et ratio a priori eſt, quia Sacramentum ex fine ſuo continet inſtructionem, & eruditionem; unde Auguſt. lib. 19. contra Fauſtum cap. 16. dicitur eſſe quoddam verbum ſenſibile; ergo Sacramentum debuit eſſe ſignum, de cujus ratione eſt, ex eodem Auguſtino, præter ſui, alterius etiam cognitionem ingerere. Significant autem Sacramenta per ſymbola perfecta ſanctitatem, nempe Gratiam ex Chriſti meritis homini collatam, aut conferendam; v. g. Baptiſmus per ablutionem externam ſignificat ablutionem internam ſordium; Confirmatio per unctionem olei ſignificat robur ſpirituale ad fidem tuendam; Euchariſtia refectionem ſpiritualem, &c.

Secundo ad rationem Sacramenti ſpectat eſſe ſignum non quidem naturale, ſed *ad placitum*. Ratio eſt, quia ex ſola Divina inſtitutione poteſt ſanctitatem animæ ſignificare. Cum enim ſolius Dei ſit conferre gratiam principaliter, ſolius Dei eſt inſtituere ſigna ejus collationem infallibiliter ſignificantia: Et quamvis de facto omnia Sacramenta ſint ſigna ſymbolica, hoc eſt ſimilitudinem aliquam præſeferentia cum effectu, quem cauſant; poterant tamen aliter inſtitui per ſigna non ſymbolica, v. g. Baptiſmus non per ablutionem, ſed per verberationem.

Tertio debuit eſſe ſignum *ſenſibile*: cum enim inſtitutum ſit ad hominum utilitatem, debuit eſſe ſignum hominum cognitioni accommodatum. Hinc Chryſoſtomus hom. 60. ait: *Si incorporeus eſſes, incorporea dediſſet ipſe tibi dona; nunc autem quia conjuncta eſt corpori anima tua, ſub ſenſibilibus tibi intelligenda tradidit*. Præterea cum homo conſtet anima, & corpore, debuit Deum colere non ſolum actibus internis, ſed etiam externis: ſicut quando peccat, actibus etiam externis Deum offendit; ergo pariter debuit non ſolum anima, ſed etiam corpus ſanctificari per res externas habentes vim ſanctificationis ſpiritualis, ut docuit Nyſſenus de Baptiſmo dicens: *Compoſitus eſt homo, & idcirco cognata, ſimiliaque medicamenta ei ad curationem deſtinata ſunt*.

Quarto Sacramentum debuit eſſe Signum *Sacrum*, tum ex parte Dei inſtitutoris, tum ex parte gratiæ ſignificatæ, tum demum ex parte ſua, quatenus eſt cæremonia ad Dei cultum pertinens.

Quinto debuit eſſe ſignum *Stabile*, *ac permanens*: nam ex Auguſt. loc. cit. cap. 11. Sacramenta ſunt quædam cæremoniæ Sacræ, quibus populus Dei in unam religionem, & Dei cultum coaleſcit, & ab aliis diſtinguitur; & conſequenter tandiu durare debent, quandiu perſeverat forma Religionis, ob quam inſtituta ſunt. Hinc non fuerunt Sacramenta linguæ illæ ignitæ, quæ apparuerunt die Pentecoſtes; neque verba illa, quæ Chriſtus Dominus dixit Magdalenæ Lucæ 17. *Remittuntur tibi peccata tua*; neque cum Chriſtus (Joan. 2.) *Inſufflavit in eis, & dixit: Accipite Spiritum Sanctum*. Ratio eſt, quia non fuerunt ſigna ſtabilia ſanctificationis internæ. Neque dicas, durationem rei non pertinere ad rei eſſentiam. Nam licet non pertineat ad rei eſſentiam phyſicam, poteſt tamen pertinere ad eſſentiam moralem: Sic juſſio Regis non eſt Lex, niſi ſit ſtabilis, & perpetua. Quamvis autem pleraque Sacramenta conſiſtant in actione aliqua tranſeunte, puta in ablutione, unctione, &c. unde ſolum Euchariſtiæ Sacramentum appellatur permanens; omnia tamen Sacramenta ſunt permanentia, quatenus ſimili ſemper ritu conferuntur.

Sexto Sacramentum eſt Signum *Practicum*, ſeu cauſativum ſanctitatis: cum enim Sacramentum ordinetur ad homines non ſolum erudiendos, ſed etiam ſanctificandos, debuit eſſe ſignum ſimul, & cauſa alicujus Sanctitatis ſaltem imperfectæ, & legalis, quæ ex D. Thoma 1. 2. qu. 104. ar. 5. conſiſtit in hoc, quod ſuſcipiens Sacramentum dedicetur, & ordinetur ſpeciali quodam modo ad Dei cultum; & ex Vaſquez diſp. 128. cap. 5. conſiſtit in quadam munditie corporis, & remotione alicujus irregularitatis ſecundum legem. Sic per circumciſionem homines initiabantur, & in Dei populum annumerabantur, eoque ſigno a ſectantibus falſas Religiones diſtinguebantur, ut habetur Geneſ. 17. Per conſecrationem Sacerdotalem Divino cultui dicabantur, & conſecrabantur in Dei Miniſtros, Exodi 18. & per aquæ aſperſionem, aliaſq; ſacras lotiones emundabantur a quibuſdam exterioribus maculis, quæ homines tanquam irregulares a Divino cultu prohibebant. Hinc frequentiſſime Sacramenta in Lege veteri dicuntur conſecrare, expiare, ſanctificare; quamvis, ut loquitur Apoſtolus ad Galatas 4. ea eſſent *elementa infir-*

infirma , & egena ; quippe quæ nullatenus gratiam , ſeu ſanctitatem perfectam continebant, ſed ſolum illam præfigurabant, ut expreſſe habetur in Florentino diſcriminante Sacramenta antiqua a novis : *Illa enim*, ait , *non cauſabant gratiam , ſed eam ſolum eſſe dandam per paſſionem Chriſti ſignificabant ; hæc autem noſtra & continent gratiam , & ipſam digne ſuſcipientibus conferunt ;* quod etiam docuit Tridentinum ſeſſ. 7. can. 6. ubi habet*: Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non continere gratiam , quam ſignificant, aut gratiam ipſam non ponentibus obicem non conferre, anathema ſit.*

Ex quibus fit 1. Sacramenta antiqua fuiſſe ſigna practica ſanctitatis imperfectæ , & prognoſtica ſanctitatis perfectæ, nempe gratiæ; nova vero eſſe ſigna practica perfectæ ſanctitatis: propterea illa Sacramenta ſignificabant ſanctitatem perfectam , & cauſabant imperfectam; iſta vero ſanctitatem perfectam & ſignificant , & cauſant ; unde dicuntur cauſare quod ſignificant, & ſignificare quod cauſant.

Fit 2. non fuiſſe Sacramenta , nec Serpentem æneum in deſerto elevatum, quamvis fuerit ſignum Chriſti Domini in Cruce exaltandi; nec Manna , licet præfigurarit gratiam in Euchariſtia recipiendam; nec tranſitum Maris rubri , licet fuerit ſignum ſenſibile liberationis ſpiritualis a peccatis faciendæ per baptiſmum ; nec ſacrificium, qua tale, dicitur Sacramentum. Ratio horum omnium eſt , quia non ſolum in plurimis deficit perpetuitas , ſed etiam quia non ſunt ſigna ſacra cauſantia aliquam ſanctitatem, nec ſigna ſaltem prognoſtica gratiæ per Chriſti paſſionem conferendæ.

Fit 3. Tonſuram Clericorum de facto non eſſe Sacramentum ; quia quamvis ſit cæremonia ſacra, qua Clericus quodammodo conſecratur , & ad Dei cultum deputatur ; in ea tamen conſecratione non habetur ſignificatio gratiæ , prout habebatur in Sacramentis antiquis. Idem dicas de benedictione Abbatum, de Conſecratione, ſeu Unctione Regum, & Pontificum , de Profeſſione Religioſa , de Abſolutione a Cenſuris , &c. Neque eſt Sacramentum aſperſio aquæ luſtralis ; quia , ut notat D. Thomas qu. 87. art. 3. non ſanctificat delendo veniale, ſed ſolum impetrando ex precibus præviis Eccleſiæ divinum auxilium, quo homo excitetur, & adjuvetur ad pœnitentiam. Idemque dicendum de reliquis Sacramentalibus. His præmiſſis

II. Dico 1. Sacramentum poteſt rigoroſe definiri. Ita communiter cum D. Thom. neque diſſentiunt Scotus, Gabriel, Okam, ut oſtendit Vaſquez diſp. 128.

Prob. quamvis Sacramentum conſtet multis rebus inter ſe diverſis, v. gr. aqua, verbis , inſtitutione Chriſti , &c. nihilominus ea omnia conſtituunt unum quid veluti morale , quod habet genus, & differentiam; ergo definiri poteſt ; non ſecus ac definiri poteſt injuria ex Philoſopho 5. Eth. 8. Reſpublica, Domus, Rex, Epiſcopus, & alia hujuſmodi, quæ ex pluribus conflantur.

III. Dico 2. Sacramentum apte definitur, Signum ſenſibile, permanens, ac practicum ad ſanctificationem aliquam conferendam , & veram animæ ſanctitatem ſignificandam inſtitutum . Ita Suarius diſp. 1. ſect. 4. ex D. Tho.

Prob. Hæc definitio convenit omnibus Sacramentis , & nulli alii a Sacramento: etenim per priora prædicata generica convenit Sacramentum cum Sacrificio , prima Tonſura , Abſolutione a cenſuris, &c. per poſtrema ab omnibus diſconvenit; ergo ſic apte Sacramentum definitur.

IV. Objic. 1. contra primam concluſionem: Sacramentum eſt quoddam Ens , ſeu relatio rationis ; ergo definiri non poteſt. Antecedens probatur , quia Sacramentum eſt ſignum ſenſibile , puta aqua , oleum , &c. quod dicit ordinem ad Gratiam; ſed hæc relatio aquæ ad Gratiam non eſt realis , ſed rationis ; ergo Sacramentum eſt Ens , ſeu relatio rationis . Conſequentia patet , quia cum Ens rationis non habeat eſſe reale, non habet eſſentiam, atque adeo nequit habere definitionem, quæ eſt Oratio explicans eſſentiam rei.

Confirm. 1. quia concretum accidentale, ſeu Ens per accidens definiri non poteſt juxta commune effatum, ob rationem adductam; ſed Sacramentum eſt concretum accidentale, compoſitum v. gr. ex aqua, verbis, inſtitutione Chriſti; ergo definiri non poteſt: Definitio enim explicare debet ſubſtantiam rei , & concretum accidentale , puta Album, explicat ſolum qualitatem ſubjecti, non vero quid illud ſit.

Confirm. 2. Non poſſunt plura una definitione definiri , niſi faciant unum per ſe: ſed concretum accidentale non facit unum per ſe; ergo. Major probatur: Niſi faciant unum per ſe, eo ipſo eſſentiæ ſunt plures, & ſic definitio non poteſt eſſe una.

Reſp. Sacramentum non eſſe merum Ens, ſeu relationem rationis, ſicut nec Domus , nec Reſpublica , nec Rex dicuntur entia ra-

rationis: quamvis enim aqua v. gr. non dicat relationem realem ad gratiam natura ſua; at ſub inſtitutione Chriſti elevantis aquam in Sacramentum, dicit relationem realem ad gratiam, & illam cauſat. Quare ſicut ſimile, æquale, &c. conſtituuntur per utrumque album, vel æquale, non vero per relationem rationis, quamvis iis poſitis intellectus habeat fundamentum referendi unum ad aliud; ita Sacramentum Baptiſmi conſtituitur per aquam, verba, & inſtitutionem, quibus poſitis cauſatur gratia, & intellectus habet fundamentum referendi aquam ad gratiam.

In forma nego antecedens. Ad probationem diſtinguo minorem: relatio aquæ ad gratiam non eſt realis, non poſita inſtitutione Chriſti, concedo; ea poſita, nego minorem, & conſequentiam.

Ad primam confirmationem, cum Vaſquez ex Philoſopho diſtinguo majorem: nequit definiri definitione primaria, ſeu explicante quidditatem ſubjecti, concedo; definitione ſecundaria explicante quidditatem concreti, nego majorem, & conſequentiam. Quamvis concretum accidentale explicet quale ſit ſubjectum, definitio tamen concreti accidentalis explicantis qualitatem ſubjecti explicat quid ſit ipſum concretum.

Ad ſecundam nego majorem: Ad probationem, quamvis concretum accidentale conſtituatur pluribus entitatibus inter ſe diverſis, poſſunt tamen ea omnia explicari unica definitione conſtante ex genere, & differentia ſecundum illum conceptum, ſub quo adunantur ad faciendum unum per accidens: ſic duo alba conſtituunt ſimile, & ſub hoc conceptu poſſunt definiri, dicendo: Similia ſunt, quorum qualitas eſt una.

V. Objic. 2. contra ſecundam concluſionem. Definitio tradita Sacramenti competit etiam Sacrificiis antiquæ Legis, quæ erant ſignum ſenſibile permanens, ac practicum ſanctificans Dei cultores, ſaltem ſanctitate imperfecta, ſeu legali, & ſignificans gratiam conferendam per Chriſtum, ut patet in Agno Paſchali, qui ſignificabat gratiam conferendam per Euchariſtiam; ergo ea definitio non eſt apta.

Confirm. quia ſaltem Sacramento Euchariſtiæ competunt omnia prædicata Sacramenti, etiam quatenus ſacrificium eſt; ergo ut prius.

Reſp. nego antecedens. Sacrificium qua tale reſpicit Dei cultum, ejuſque excellentiam, ac dominium in vitam, & mortem proteſtatur, quin habeat de ſe aut ſanctificare Sacrificantes, aut figurare gratiam; quamvis Sacrificia antiqua figurarent Sacrificium præſtantiſſimum in ara Crucis offerendum. Agnus Paſchalis fuit etiam figura Sacramenti Euchariſtici, & gratiæ per Euchariſtiam conferendæ, & ideo fuit Sacrificium ſimul, & Sacramentum; quatenus erat Sacrificium, ſolum figurabat Sacrificium novæ Legis, & non ſanctificabat legaliter; quatenus vero erat Sacramentum, & legaliter ſanctificabat, & figurabat gratiam in Euchariſtia conferendam.

Ad confirm. nego antecedens. Euchariſtia quatenus eſt Sacrificium, nullo modo ſanctificat illum, cui applicatur, ne legaliter quidem, ſeu quoad liberationem a pœna peccatis debita; tum quia ſolum juſtus, cui Sacrificium applicatur, participat hunc effectum, ut docent communiſſime cum D. Thom. quæſt. 79. art. 3. tum etiam quia hujuſmodi effectus non cauſatur a Sacrificio formaliter, ut a Sacramentis antiquis, ſed in genere cauſæ efficientis, movendo Deum, ut liberet a pœna eum, pro quo Sacrificium offertur; ſicut propter Sacrificium Taurorum, & Arietum conjunctum cum precibus Job condonavit Deus pœnas peccati Eliphaz Themanitæ, & duobus ſociis ejus.

VI. Objic. ult. Definitio tradita Sacramenti convenit etiam Martyrio, vi cujus confertur gratia tanquam per Baptiſmum ſanguinis, ut patet in SS. Innocentibus, & in adultis, in quibus ex communiori opinione ſufficit attritio, ut per martyrium juſtificentur: & tamen martyrium non eſt Sacramentum. omnia enim Eccleſiæ Sacramenta ex definitione Eugenii IV. in Florentino tribus perficiuntur, rebus, verbis, & intentione Miniſtri, quæ in martyrio non habentur; cum non requiratur ad martyrium intentio Miniſtri faciendi quod inſtituit Chriſtus, ſed intentio Tyranni intendentis operari in odium Fidei; ergo definitio tradita non ſubſiſtit.

Confirm. Contritio peccatoris, & Amor Dei ſuper omnia cauſant ex Divina Miſericordia gratiam, & tamen non ſunt Sacramenta; ergo ut ſupra.

Reſp. Definitionem traditam Sacramenti non competere Martyrio. Sacramentum enim eſt ſignum a Deo inſtitutum, & per ſe intentum; Martyrium vero, cum ſupponat eſſentialiter peccatum Tyranni, non poteſt a Deo intendi per ſe, & abſolute,

ſed

ſed per accidens, & ex ſuppoſitione peccati; ſicut pœnitenia non poteſt a Deo intendi per ſe, niſi ex ſuppoſitione culpæ. Hinc Deus dicitur author Sacramentorum; non poteſt tamen dici author martyrii; quia quamvis martyrium, quatenus eſt paſſio, ſit res honeſta, & laudabilis; quatenus tamen eſt actio Tyranni, eſt inhoneſta, & execrabilis; unde non eſt ſimpliciter Deo volente (quod requiritur, ut illius dici poſſit author Deus, ex Auguſtino dicente: *Illo authore cum dicimus, illo volente dicimus*) ſed potius Deo nolente illud ſimpliciter, & ſolum volente ex ſuppoſitione.

Inſtabis, qui animo occidendi infantem immergit illum in aquam cum intentione prius illum baptizandi, ponit actionem peccaminoſam, & tamen ea actio eſt Sacramentalis; ergo etiam actio Tyranni peccaminoſa poterit eſſe Sacramentalis; atque adeo martyrio competit definitio Sacramenti.

Reſp. actionem immergendi puerum, & baptizandi de ſe non eſſe malam; & ſolum eſt mala, quatenus per accidens ex pravitate operantis conjungitur cum voluntate occidendi puerum, ſeu non extrahendi illum ex aqua; & ideo poteſt ea actio formaliter qua baptizativa, a Deo intendi, & ſic in Sacramenti conſtitutionem inſtitui: Contra vero actio occidendi Innocentem in odium Fidei de ſe eſt mala, & peccaminoſa; ergo non poteſt a Deo intendi in conſtitutionem Sacramenti. Quinimmo ſi poſſet per accidens hujuſmodi actio eſſe aliquando bona (ut ſi quis invincibiliter putaret, eam eſſe licitam, ſicut mendacium per accidens eſt bonum, quando invincibiliter putatur licitum, v. gr. ad ſalvandam vitam Innocentis) non fuit tamen congruum, quod ea actio, utpote de ſe mala, & ſolum per accidens bona, inſtitueretur ad Sacramentum conſtituendum.

Ad confirm. contritio, & alii actus virtutum non ſunt Sacramenta, non ſolum quia non ſunt ſigna ſenſibilia, ſed etiam quia vivificant ſolum ex opere operantis, non ex inſtitutione Divina extrinſece adjuvante naturam humanam per Sacramenta, tanquam per medicamenta ad morbos animæ expellendos.

ARTICULUS II.

Num Ratio Sacramenti univoce dicatur de Sacramentis antiquæ Legis, & novæ?

VII. Utraque Sacramenta conveniunt in hoc, quod ſint ſignum ſenſibile, permanens, ac practicum alicujus Sanctitatis, & quod gratiam, ſeu perfectam Sanctitatem ſignificent; differunt tamen in ratione ſigni: Antiqua enim ſignificabant gratiam prognoſtice, & promiſſorie, ut dandam ſcilicet per Sacramenta novæ Legis; nova vero ſignificant gratiam demonſtrative, ac præſentialiter. Differunt etiam in ratione cauſæ, quia illa cauſabant Sanctitatem Legalem, & imperfectam; iſta vero perfectam. Differebant etiam antiqua a noſtris, Primo, quia erant difficiliora, ut Circumciſio præ Baptiſmo; Secundo, quia erant noſtrorum umbræ, & imagines; Tertio, quia non conferebant gratiam ex opere operato tanquam actiones Chriſti Domini, ſed erant tantum conditiones, quibus poſitis Deus Gratiam conferebat; & ideo ad Galatas 4. vocantur elementa infirma, & egena; Quarto, quia non introducebant poſt mortem ad gloriam, ut nunc Baptiſmus; Quinto, quia non habebant determinatam formam verborum; cum ea aſſignari non poſſit; Sexto, quia non faciebant ex attrito contritum, ut docent communiſſime apud Bonacinam.

Dubitatur nunc, An Sacramenta antiqua cum novis univocentur in aliqua ratione communi? Magiſter in 4. diſt. 1. negat in ulla ratione univocari; Scotus putat univocari ſolum in ratione ſigni, non vero in ratione cauſæ: ſententia communior docet, in utraque ratione univocari.

VIII. Dico equidem cum hac tertia ſententia, utraque Sacramenta univocari tum in ratione ſigni, tum in ratione cauſæ. Ita Bellarm., Amicus, Conink, Dicaſtillus, Vaſquez ex D. Thom.

Prob. Tum ratio ſigni, tum ratio cauſæ importata per nomen Sacramenti uniformiter competit omnibus Sacramentis tam antiquæ, quam novæ Legis; ergo ſimpliciter univocantur. Probatur antecedens: utraque Sacramenta ſignificant eandem gratiam, quamvis non eodem modo conferendam; antiqua enim ſignificabant illam prognoſtice, nova demonſtrative; ergo uniformiter competit utriſque ratio ſigni. Sicut enim eadem eſt Sanctitas futura, & Sanctitas præſens, & ratio Sanctitatis univoce dicitur de Sanctitate futura, & de præſenti; ita ratio ſigni univoce dicitur de Sacramentis antiquis ſignificantibus gratiam futuram, & de novis ſignificantibus præſentem. Præterea utraque cauſant aliquam Sanctitatem; ergo etiam uniformiter utriſque competit ratio cauſæ. Sicut enim æ-

que

que competit igni, & aquæ ratio naturæ, ſeu principii motus, & quietis, quamvis ignis exigat, & quieſcat in calore, aqua in frigore; ita æque competit utriſque Sacramentis ratio cauſantis aliquam Sanctitatem, quamvis antiqua cauſarent Sanctitatem imperfectam, & nova perfectam.

Confirm. ex Conink. Religio veteris Legis, & novæ convenit univoce in ratione Religionis, licet illa fuerit imperfectior, & figura hujus; idemque dicas de Sacrificiis utriuſque Legis, quæ univoce conveniunt in ratione Sacrificii; ergo idem dicendum de Sacramentis utriuſque Legis.

IX. Objic. 1. Sacramenta antiqua ſignificabant Sanctitatem perfectam dependenter a Sacramentis novæ Legis conferendam; nova vero eandem ſignificant ut a ſe cauſandam; ergo differunt in ratione ſigni. Præterea illa cauſabant Sanctitatem legalem moraliter, hæc cauſant gratiam juxta probabiliorem ſententiam phyſice; ergo differunt etiam in ratione cauſæ.

Confirm. Sacramenta antiqua erant Imagines novorum; dicitur enim 1. ad Corinth. 2. *Omnia in figura contingebant illis*; ſed Imago non convenit univoce cum prototypo, nec homo pictus cum vero; ergo Sacramenta antiqua, & nova non conveniunt univoce in ratione Sacramenti.

Reſp. cum Amico, antiqua Sacramenta non habuiſſe dependentiam a novis in ſignificando. utraque enim ſignificant immediate gratiam; ſolum differunt, quod antiqua ſignificabant gratiam conferendam per nova, & hæc conferendam per ſe ipſa: quia tamen Sacramentum, qua tale, præſcindit ab hoc prædicato differentiali, ideo omnia Sacramenta in ratione ſigni univoce conveniunt; ſicut univoce conveniunt equus, & homo in ratione animalis, quamvis homo ſuas ſenſationes habeat ab anima ſpirituali, & equus a materiali. ſtat enim bene, ut notat Dicaſtillo, quod termini differant inter ſe, & ordo ad tales terminos ſit univocus.

Pariter conveniunt in ratione cauſæ, etiam dato, quod Sacramenta nova cauſent gratiam phyſice, & vetera ſanctitatem legalem moraliter, quia utraque cauſa phyſica, & moralis univoce convenit in ratione cauſæ.

Ad confirm. Sacramenta antiqua ita figurabant nova, ut ſimul eſſent vera Sacramenta. Circumciſio enim non erat nuda figura Baptiſmi, ſed etiam erat collativa Sanctitatis legalis, aggregando homines populo Dei; ideo Bellarminus lib. 1. cap. 13. ait: *Sacramenta vetera non debent conferri cum noſtris, ut imago picta cum ſuo prototypo., ſed ut filii parvuli cum ſuis parentibus.* Quare ſicut filii ſunt imagines Patris, & ſimul conveniunt univoce cum Parentibus in ratione hominis, ita Sacramenta antiqua ſunt noſtrorum imagines, & ſimul conveniunt univoce in ratione Sacramenti.

X. Objic. 2. Sacramenta nova, ut notat Toletus ex D. Thom. hic art. 3. ſunt ſigna rememorativa paſſionis Chriſti, demonſtrativa gratiæ, quam cauſant, & prognoſtica gloriæ; hoc non habetur in Sacramentis antiquis; ergo differunt in ratione ſigni. Præterea Sacramenta nova cauſant gratiam; vetera gratiam non cauſabant, ſed ſolum ſignificabant; ergo differunt etiam in ratione cauſæ.

Reſp. Sacramenta nova ſignificare immediate Sanctitatem, & ſolum mediate paſſionem Chriſti, vi cujus Gratia cauſatur, nec non gloriam, quæ cauſatur a Gratia. unumquodque enim neceſſario ſignificat & ſuam cauſam præciſam, & ſuum effectum neceſſarium; ergo Sacramenta nova, in eo quod ſignificant immediate, & arbitrario, conveniunt univoce cum antiquis, quamvis differant in eo, quod ſignificant mediate; quod ſpectat ad rationem differentialem Sacramenti. Præterea conveniunt univoce in hoc prædicato, quod cauſent ſanctitatem, quamvis Sacramenta nova cauſent perfectam, & vetera imperfectam; ſicut lucerna, & ſol conveniunt univoce in ratione cauſantis lucem, quamvis lux lucernæ ſit ſubobſcura.

XI. Objic. ult. ſolum analogice conveniunt in ratione ſani Animal, pharmacum, color, pulſus, cibus; quia ratio ſani importat habitudinem cum harmonia humorum; quæ tamen habitudo in his eſt diverſa, & ideo ratio importata per nomen ſani partim eſt eadem, partim diverſa; Atqui ratio importata per nomen Sacramentum pariformiter partim eſt eadem, quia omnia Sacramenta dicunt habitudinem ad gratiam, partim eſt diverſa, quia habitudo veterum eſt ad gratiam, ut cauſandam per Sacramenta nova, & habitudo novorum eſt ad gratiam, ut ab ipſiſmet cauſandam; ergo nomen Sacramenti eſt etiam Analogum.

Confirm. Hoc nomen Ens communius cenſetur eſſe Analogum, quia differentiæ entitatis imbibunt formaliter ens; ſed differentiæ habitudinis ad Gratiam imbibunt

ipſam

ipſam habitudinem ad gratiam; ergo Sacramentum eſt Analogum.

Reſp. Analogiam, & univocationem partim eſse ex natura rei, partim ex arbitrio, nam quod conveniant v. gr. pharmacum, color, cibus in habitudine ad harmoniam humorum, & quod in hac ipſa habitudine diſconveniant, eſt ex natura rei: quod vero nomen, ſanum, impoſitum ſit ad ſignificandam convenientiam hanc ſimul, & diſconvenientiam, unde ſit Analogum, non vero impoſitum ſit ad ſignificandam ſolum convenientiam, unde ſit univocum, hoc provenit ex arbitrio inſtitutoris vocum: ſic quod homo, & equus conveniant, & diſconveniant, eſt ex natura rei, quod vero nomen animal ſignificet ſolum convenientiam in ratione principii ſentiendi, non vero etiam diſconvenientiam, quatenus ſenſationes hominis diſponunt ad diſcurſum, non vero ſenſationes equi, unde nomen animal ſit univocum, hoc provenit ex arbitrio. In caſu noſtro, hæc vox Sacramentum ex arbitrio impoſita eſt ſolum ad ſignificandam convenientiam Sacramentorum, in eo quod ſignificant gratiam, & ideo nomen hoc eſt univocum; eſset vero Analogum, ſi ex arbitrio impoſitum fuiſset ad ſignificandam etiam diſconvenientiam. Hæc omnia patent a poſteriori. nam quia audito v. gr. nomine Canis, ſtatim conſurgunt animo plures rationes omnino inter ſe differentes in ratione Canis, nempe Canis cœleſtis, & terreſtris, ideo dicimus nomen canis eſſe æquivocum; quia vero audito hoc nomine Sanum, ſtatim conſurgunt menti plures habitudines ad harmoniam humorum partim convenientes, partim diſconvenientes, ideo nomen Sanum eſt Analogum; quia demum audito nomine Animal, conſurgit menti ſola ratio convenientiæ, nempe principium ſentiendi, præſcindendo a diſconvenientia, ideo nomen Animal eſt univocum; quod pariter dicas de hoc nomine Sacramentum.

Ad confirm. Multi cum Nominalibus docent, nomen Ens eſſe univocum, & mutuo præſcindere a differentiis ſuis; non ſecus ac animal. Verum tranſmiſſo, quod Ens ſit Analogum, ideo eſt Analogum, quia ratio entis eſt ratio tranſcendens per omnia, adeo ut differentiæ entis ſint formaliter ens, nempe capaces exiſtentiæ, oppoſitæ nihilo, & chimæræ: At ſicut ratio animalis non eſt tranſcendens, unde differentiæ animalis non ſunt formaliter animal, ita nec ratio Sacramenti eſt tranſcendens, unde taleitas habitudinis ad Gratiam non eſt formaliter, ſed ſolum identice habitudo ad gratiam; atque adeo ſicut animal, ita nomen Sacramentum eſt univocum.

DISPUTATIO II.

De Sacramentorum Cauſalitate, & Effectu.

Diſcutiemus 1. Num poſſint Sacramenta cauſare phyſice gratiam vi potentiæ obedientialis? Secundo, An etiam per qualitatem ſupernaturalem inhærentem, vel per omnipotentiam extrinſece aſſiſtentem, aut ſpeciali modo inexiſtentem? Tertio, Num de facto cauſent gratiam, non ſolum moraliter, ſed etiam phyſice? Quarto, Num Sacramenta antiqua, præſertim Circumciſio, cauſaverint gratiam ex opere operato? Quinto, An Sacramenta nova præter gratiam Sanctificantem, & virtutes infuſas cauſent etiam gratiam propriam Sacramentalem? Sexto nonnulla dicemus de Charactere, qui præter gratiam cauſatur a tribus Sacramentis irreiterabilibus, Baptiſmo, Confirmatione, & Ordine. Denique inquiremus, An Sacramenta vivorum poſſint per accidens primam gratiam cauſare?

QUÆSTIO I.

An vi potentiæ Obedientialis poſſint Sacramenta phyſice gratiam producere?

I. Antequam diſcutiamus, Num de facto Sacramenta cauſent phyſice Gratiam? inquirimus, An poſſint illam phyſice cauſare vi potentiæ obedientialis? cum certum ſit, non poſſe illam cauſare vi potentiæ naturalis: dicitur autem potentia obedientialis illa, per quam creatura ita Deo ſubjicitur, & obedit, ut ad ea præſtanda ſe extendat, ad quæ non poteſt viribus naturalibus. Duplex autem eſt hujuſmodi potentia, Altera paſſiva, vi cujus Creatura elevatur ex Divino imperio ad recipiendas formas indebitas; Altera activa, vi cujus elevatur ad producendos effectus non exigitos: ſic anima v. gr. dicitur habere potentiam obedientialem paſſivam relate ad gratiam recipiendam; & intellectus acti-

activam relate ad viſionem Dei producendam. Utranque potentiam obedientialem paſſivam, & activam dari in Creatura ratione ſubjectionis eſſentialis Divino dominio, docuit D. Thomas in 4. diſt. 8. qu. 2. dicens: *Sicut Creaturæ ineſt obedientiæ potentia, ut in ea fiat quidquid Creator diſpoſuerit; ita etiam ut ea mediante fiat; quæ eſt ratio inſtrumenti*. Et Tridentinum ſeſſ. 6. can. 4. anathematizat, qui cum Lutheranis dicit, voluntatem relate ad actus ſupernaturales, *veluti inanime quoddam, nihil onmino agere, mereque paſſive ſe habere*; atque adeo agnoſcit Tridentinum in voluntate creata relate ad hos actus utranque potentiam obedientialem.

Thomiſtæ negantes potentiam obedientialem activam immediatam docent, Intellectum, & voluntatem non influere immediate in actus ſupernaturales, ſed relate ad viſionem Dei totam rationem agendi eſſe lumen gloriæ, & relate ad actus voluntatis ſupernaturales totam rationem agendi eſſe qualitatem ſupernaturalem voluntati ſuperadditam; atque adeo ſolum admittunt potentiam obedientialem activam mediatam, quatenus Intellectus poteſt per lumen ſibi intrinſecum gloriæ producere viſionem Dei, quin ipſe in illam influat immediate. Sed communiſſime DD. præſertim Societatis docent, ad actus vitales ſupernaturales immediate concurrere ipſam potentiam vitalem, atque adeo dari potentiam obedientialem immediatam; tum quia non repugnat voluntati v. gr. cum concurſu Dei indebito immediate influere in actus ſupernaturales; tum quia ad actus vitales debet immediate concurrere principium vitale; tum quia actus liberi debent immediate prodire a potentia eligente, ac ſe determinante; tum demum ex ipſo conceptu gratiæ adjuvantis, quæ non exhibet vires totales, ſed partiales; aliter ipſa totaliter ageret, non vero adjuvaret ad agendum; unde Apoſt. 1. ad Corinth. 15. dicit: *Abundantius illis omnibus laboravi; non ego, ſed Gratia Dei mecum*: hinc Tridentinum loco laudato definit, voluntatem aliquid agere relate ad actus ſupernaturales; Nec ſufficit, quod agat mediate per gratiam; Nam hoc non negatur a Lutheranis; ergo debet agere immediate, ut fuſe Ripalda diſput. 30.

Præterea, quod etiam relate ad formas non vitales detur potentia obedientialis activa in Creaturis, v. gr. in aqua relate ad gratiam producendam, docent communiter contra Vaſquez, Conink, apud Ripaldam diſp. 40. quod oſtenditur tum negative, tum paritate ducta a potentia obedientiali relate ad actus vitales ſupernaturales; tum ex Scripturis. dicitur enim Sapientiæ 16. *Creatura tibi Creatori ſuo deſerviens inardeſcit in tormentum adverſus impios*; ubi ſermo eſt de plagis Ægypti, quando Deus Creaturas elevavit, ut ſupra vires naturales agerent; & Sapientiæ ult. *Ignis in aqua valebat ſupra ſuam virtutem*; Et in Euang. *venti, & mare obediunt ei*.

Sicut autem datur potentia obedientialis in genere cauſæ efficientis, ita datur etiam tum in genere cauſæ materialis, quatenus poteſt anima v. gr. ſubjectare accidentia indebita, & materia plures formas divinitus; tum etiam in genere cauſæ formalis, quatenus poteſt eadem forma divinitus informare plures materias. Diverſimode tamen elevatur cauſa efficiens, ac materialis, & formalis. nam efficiens elevatur per hoc, quod Deus addat illi vires indebitas, & cum ea coagat influxu ſpeciali; materialis vero, & formalis elevantur per hoc, quod Deus in genere cauſæ efficientis addat vires materiæ ad ſuſtentandas plures formas, vel formæ ad informandas plures materias; ſicut in genere cauſæ efficientis Deus ſuſtentat accidentia Euchariſtica; cum repugnet Deo cauſalitas materialis, vel formalis.

Quod hic examinandum eſt Primo, Num potentia obedientialis activa detur ſolum in Creaturis naturaliter activis, an vero dari poſſit etiam in materia prima, in quantitate, in modis, & in aliis Creaturis naturaliter non activis; unde non repugnet aliqua virtus activa, quæ non poſſit naturaliter habere actum ſuum, ſed tantum poſſit illum habere obedientialiter, & miraculoſe? Secundo, An cuivis Creaturæ competat potentia obedientialis activa quodlibetica, adeo ut repugnet Creatura inelevabilis ad producendum quodlibet non repugnans?

ARTICULUS I.

An repugnet Creatura ſolum obedientialiter Activa?

II. DOcent nonnulli cum Vaſquio 1. p. diſp. 176. Mauro, Amico, Eſparza ex Scoto apud Albertinum, elevari poſſe ad producendos effectus indebitos ſolum Creaturas naturaliter activas. cum enim elevari ſit virtutem præſuppoſitam promoveri, videtur, quod debeat præſupponi in Creatura aliqua virtus naturalis, quæ promoveatur, & elevetur ad effectus indebitos producendos. Communius tamen docent cum Suario tom. 1. in 3. p. diſp. 31. ſect. 5. Haunoldo, Albertino, potentiam obedientialem activam dari poſſe etiam in Creaturis non activis naturaliter, puta in materia, quantitate, &c. in iis enim agnoſcunt virtutem quandam inchoatam, & congenitam, ſeu identificatam cum ipſa entitate creaturæ, prout Deo ſubjectæ, elevabilem cum Divino concurſu indebito ad agendum.

III. Dico equidem cum hac ſecunda ſententia. Non repugnat potentia obedientialis activa, etiam in Creaturis non activis naturaliter; atque adeo non repugnat virtus activa, quæ non poſſit citra miraculum aliquid producere.

Prob. tum negative, tum etiam quia non repugnat in intellectu potentia obedientialis relate ad viſionem beatam, quam non exigit naturaliter; ergo neque repugnat in creatura nullatenus activa naturaliter, v. gr. in materia, potentia obedientialis relate ad aliquem effectum, quem non exigit. Probatur conſequentia: ſi enim poteſt operatio Intellectus perfectiſſima, nempe viſio beata, eſſe poſſibilis ſolum obedientialiter; quare non poterit eſſe ſolum obedientialiter poſſibilis aliqua operatio in Creaturis naturaliter non activis?

Ratio a priori eſt, quia de ratione inſtrumenti ex Philoſopho 1. Polit. eſt, eſſe ſervum agentis principalis: propterea inſtrumentum, præſertim cauſæ liberæ, debet obedire, non imperare; nec de ſe debet exigere conjunctionem cum agente principali; quamvis poſt conjunctionem exigat agere: Atqui Creatura, etiam naturaliter non activa, poteſt eſſe Dei inſtrumentum obedientiale relate ad effectus mirabiles patrandos; cum ad rationem potentiæ divinæ perfectiſſimæ ſpectet uti quolibet inſtrumento, etiamſi rudiſſimo, ad patranda opera numeris omnibus abſoluta; ergo Creatura, etiam naturaliter non activa, poteſt divinitus elevari ad aliquid producendum. Sicut enim calamus v. gr. non exigit conjungi cum manu ad ſcribendum, ſi tamen manus velit eo uti, tunc concurrit ad nutum Scriptoris ad characteres efformandos; ita Creatura, in quantum eſt Dei liberum, & obedientiale inſtrumentum, non exigit a Deo moveri ad quicquam agendum; ſi tamen Deus velit eo uti, poterit elevari ad operandum effectum præſtantiorem, & præſtantiorem, prout magis, & magis elevatur a Deo ſuo concurſu ſpeciali, & indebito.

Ubi notandum, inſtrumentum connaturale eſſe illud, quod vel exigitur a cauſa principali, ut calor exigitur ab igne; vel ſaltem exigit effectum, ut lumen gloriæ exigit viſionem beatam, quamvis non exigatur a Deo agente principali: At inſtrumentum obedientiale cauſæ liberæ, nempe Dei, neque exigitur a cauſa principali, neque exigit effectum obedientialiter ponendum; eſto ad quemcumque effectum producendum poſſit elevari, ſi Deus velit illo uti, ſupplendo vires, quæ illi deficiunt, & coagendo cum concurſu ſpeciali.

Confirm. paritate potentiæ obedientialis paſſivæ: Hæc enim potentia datur de facto in anima relate ad Gratiam, quam non poteſt naturaliter recipere, & nullatenus exigit; ergo pariter dari poterit in materia potentia obedientialis activa relate ad effectum, quem non poteſt naturaliter producere, & nullatenus exigit. ſicut enim anima poſtquam eſt naturaliter completa omnibus qualitatibus naturalibus ab ea exigitis, adhuc retinet capacitatem ad formas ſupernaturales recipiendas, & identificat ſibi potentiam obedientialem paſſivam relate ad illas; ita poterit materia prima nullam habens activitatem naturalem habere potentiam activam obedientialem, adeo ut poſſit divinitus aliquid agere.

IV. Objic. 1. Quod non eſt informativum naturaliter, ut materia prima, non poteſt obedientialiter informare: ſimiliter quod non eſt naturaliter informabile a forma ſubſtantiali, ut Angelus, nequit obedientialiter informari; ergo Creatura, quæ non eſt naturaliter activa, nequit obedientialiter agere. Et ratio a priori videtur eſſe, quia quod non eſt naturaliter activum, non habet activitatem ullam, quæ divinitus poſſit promoveri, & elevari.

Confirm. quod non eſt naturaliter cognoſcitivum, ut lapis, lignum, non poteſt divinitus elevari ad cognoſcendum; ergo neque poterit elevari ad agendum, quod non eſt naturaliter activum. ſicut enim cognitio, ſeu actio intentionalis non poteſt divinitus competere ſubjecto, cui non competit naturaliter, puta lapidi, ita nec actio realis.

Reſp. conceſſo antecedente, nego conſequentiam. Diſparitas primo danda eſt ab Adverſariis. Nam quod eſt naturaliter informabile ab una forma ſibi proportionata, non eſt divinitus informabile a qualibet forma; v. gr. Angelus, qui naturaliter informatur a forma accidentali, nequit divinitus informari a forma ſubſtantiali; & materia, quæ naturaliter informatur ab anima, nequit divinitus ab Angelo informari: & tamen per Adverſarios Creatura, quæ poteſt naturaliter aliquid producere, poteſt divinitus quodlibet; ergo diſpar ratio etiam per Adverſarios inter cauſam efficientem, & formalem. Directe diſparitas eſt, quia non poteſt dari informativum inchoate, quod compleatur a Deo in genere cauſæ formalis; cum Deus non poſſit eſſe cauſa formalis, ejuſque munus exercere: contra vero dari poteſt activum inchoate, quod compleatur a Deo in genere cauſæ efficientis; cum Deus poſſit eſſe concauſa efficiens. Hinc ſi materia informaret obedientialiter, mutaretur ejus eſſentia, & elevaretur ad eſſendum id, quod non eſt; quod repugnat: At ſi materia naturaliter non activa divinitus ageret, ſolum elevaretur ad agendum id, quod ſe ſola non poteſt; quod non repugnat.

Ad rationem a priori nego, quod entitas naturaliter non activa nullam habeat, ne inchoatam quidem, activitatem; quamvis quod non eſt naturaliter informativum, nullam omnino habeat informativitatem; cum repugnet informativitas inchoata, quæ divinitus in genere cauſæ formalis a Deo compleatur, ſed ſolum ſit poſſibilis informativitas naturalis, quæ divinitus in genere cauſæ efficientis elevetur ad informanda plura ſubjecta, quæ non poteſt naturaliter informare: v. g. poteſt una forma divinitus informare plures materias, eo quod poſſit Deus in genere cauſæ efficientis concurrere ad plures uniones ejuſdem formæ cum pluribus ſubjectis; ſicut vice verſa poteſt ſimiliter una materia divinitus a pluribus formis informari.

Ad confirm. recurrit eadem inſtantia, & reſponſio. Nam per Adverſarios, quod eſt naturaliter cognoſcitivum unius objecti, non poteſt divinitus cognoſcere quodlibet; v. gr. oculus nequit cognoſcere Angelum obedientialiter; & tamen quod eſt naturaliter activum, poteſt per Adverſarios elevari ad quodlibet. Quare diſparitas eſt, quia ut ſubjectum ſit cognoſcitivum, debet habere talem eſſentiam, quæ poſſit moveri ab intrinſeco, dum eſt in ſtatu ſibi connaturali; ergo ſi quod non eſt naturaliter cognoſcitivum elevaretur ad cognoſcendum, non elevaretur ad agendum cum ſpeciali Dei concurſu id, quod non poteſt naturaliter, ſed elevaretur ad eſſendum id quod non eſt, & mutaretur ejus eſſentia: non ſecus ac mutaretur eſſentia materiæ, ſi elevaretur ad informandum. Poteſt quidem lapis divinitus elevari ad producendam cognitionem, quia elevatur inquantum inchoate activus; non poteſt tamen elevari ad cognoſcendum, quia denominatio cognoſcentis habetur a cognitione, & ſubjecto apto moveri ad illam ab intrinſeco; quæ aptitudo non competit eſſentiæ lapidis; aliter poſſet lapis obedientialiter Deum cognoſcere, & beari; quod nemo ſomniavit. Hinc poteſt lapis habere activitatem inchoatam, non tamen inchoatam cognoſcitivitatem. Et ratio a priori eſt, quia activitas inchoata poteſt a Deo compleri; cum non repugnet, quod Deus coagat cum cauſa ſecunda: Cognoſcitivitatem vero, vel informativitatem Deus complere non poteſt, quia cognoſcitivitas eſſentialiter habetur ab intrinſeco, ſicut informativitas eſſentialiter habetur a cauſa formali.

V. Objic. 2. cum Eſparza: Virtus ſolum obedientialiter activa eſſet fruſtranea in natura; ſed Deus, & natura nihil faciunt fruſtra, ut dicitur 1. Cœli; ergo repugnat. Major probatur. eſſe enim eſt propter operari, ut habetur 2. Cœli 17. ergo ſi Creatura aliqua nullatenus poſſet naturaliter operari, fruſtraretur fine ſuo, atque adeo eſſet fruſtranea.

Confirm. 1. repugnat ſimpliciter potentia, quæ ſimpliciter non eſt reducibilis in actum ſecundum, ut patet; ergo repugnat in natura potentia activa, quæ naturaliter non poſſit reduci in actum ſecundum. Probatur conſequentia, quia ubi tenet a ſimpliciter ad ſimpliciter, tenet a ſecundum quid ad ſecundum quid; ergo ſi ad actum ſimpliciter impoſſibilem nulla ſimpliciter dari poteſt potentia, neque ad naturaliter impoſſibilem dari poterit potentia naturalis.

Con-

Confirm. 2. repugnat id, quod non exigit intrinſece ſuum finem connaturalem; ergo repugnat virtus activa, quæ non poſſit naturaliter in actum reduci, & illum non exigat intrinſece; cum finis connaturalis potentiæ ſit ejus actus.

Confirm. ult. quia ſi daretur virtus ſolum obedientialiter activa, daretur potentia, quæ ſolum miraculoſe poſſet in actum ſecundum reduci; ſed hujuſmodi potentia repugnat; ergo. Probatur minor, quia operari miraculoſe, eſt operari contra exigentiam; repugnat autem, quod potentia activa ordinata natura ſua ad operandum operetur ſemper contra exigentiam ſuam; nam hoc ipſo juxta exigentiam ſimul, & contra exigentiam operaretur.

Reſp. 1. quamvis aliqua entitas ſit naturaliter fruſtranea, non eatenus repugnat: ſic duplex ubicatio, duplex forma in materia eſt ſuperflua naturaliter, non eſſentialiter.

Reſp. 2. Virtutem ſolum obedientialiter activam non ſolum non eſſe ſuperfluam eſſentialiter, ſed neque etiam naturaliter: quamvis enim non exigat agere, ſufficit tamen, quod poſſit agere ad nutum, & imperium Dei auctoris naturæ: hoc eſt enim proprium inſtrumenti cauſæ liberæ, non exigere, ſed expectare actionem principalis; ſicut pennicillus non exigit, ſed expectat manum pictoris. Cum autem non ſit ſuperfluum in natura inſtrumentum Dei ad agendum, ideo non erit ſuperflua, ſed a natura ipſa exigita vis activa, quæ obedientialiter tantum poſſit agere.

In forma nego majorem. Ad probationem primo falſum eſt, omne eſſe ordinari ad operationem; cum materia prima ſolum ordinetur immediate ad receptionem, quamvis ultimate ad operationem agentis naturalis: Deinde quamvis verum ſit, Omne eſſe ordinari ad operationem; At eſſe inſtrumenti non debet ordinari ad operationem exigitam, ſed ſatis eſt, quod ordinetur ad operationem dependenter a voluntate, & imperio cauſæ liberæ principalis; quia finis inſtrumenti eſt inſervire ex Philoſopho, & obedire potius quam operari: Propterea etiamſi non operetur, dummodo obediat, & paratum ſit agere ad nutum cauſæ principis, adhuc aſſequitur finem ſuum. Ubi notandum ex Scoto in 4. diſp. 49. qu. 13. Philoſophum neque agnoviſſe cauſas liberas, neque poſuiſſe libertatem in Deo; idcirco nil mirum ſi potentiam obedientialem non agnoverit in natura, & putaverit ſuperfluam potentiam, quæ connaturaliter non poſſit in actum ſecundum reduci.

Ad 1. confirm. nego conſequentiam. Diſparitas eſt, quia potentia, quæ nihil poteſt, ex terminis non eſt potentia; At potentia, quæ naturaliter tantum nihil poteſt, adhuc poteſt aliquid ponere divinitus; & ſic dari poteſt in natura potentia, quæ non ſit naturalis, ſed obedientialis. Axioma illud, Sicuti ſe habet ſimpliciter ad ſimpliciter, ita ſe habet ſecundum quid ad ſecundum quid, intelligendum eſt ſervata conſtantia terminorum, ut ſenſus ſit, quod ſicut ſimpliciter repugnat potentia, cujus nullus ſimpliciter eſt actus, ita repugnet potentia naturalis, ſeu exigens naturaliter actum ſecundum, cujus tamen nullus eſt poſſibilis actus ſecundus naturalis: At in caſu noſtro, quamvis potentia activa obedientialis daretur in natura, non tamen eſſet potentia naturalis, ſeu exigens actum ſecundum; (niſi lis ſit de hac voce *naturalis*) atque adeo non repugnat.

Ad 2. diximus, finem connaturalem potentiæ obedientialis non eſſe actum ſecundum, ſed obedientiam Deo imperanti; atque adeo hoc tantum ea exigit intrinſece, poſſe ſcilicet obedire, & agere, ſi imperetur. Quare nego conſequentiam: finis enim potentiæ naturalis eſt actus ſecundus exigitus, ſed finis potentiæ obedientialis eſt eſſe paratam ad actum ſecundum ponendum ad alterius arbitrium.

Ad 3. nego minorem; ad probationem, utraque operatio eſt miraculoſa, tam ſi agens operetur contra, quam ſi operetur ſupra exigentiam naturæ. Potentia obedientialis, quamvis miraculoſe operetur, operatur tamen ſupra, non vero contra, nec juxta exigentiam naturæ.

VI. Objic. 3. Si dari poſſet virtus tantum obedientialiter activa, vel Deus imperando actionem huic Creaturæ ſuperadderet ſuo imperio vires totales ad agendum, vel partiales, vel nullas; ſi nullas; ergo ea eſſet virtus principalis, & totalis: ſi ſuperadderet vires totales; ergo illa nihil coageret, unde ſolum ageret denominative, ſicut aqua calida ſolum denominative calefacit: ſi vero adderet vires partiales; ergo ea potentia eſſet partialis; ſed hoc dici non poteſt; ergo ut ſupra. Probatur minor, tum quia virtus partialis exigit aliam virtutem compartialem, ut oculus exigit ſpeciem, cum qua producat viſionem: tum etiam quia virtuti partiali de-

bet correſpondere in effectu aliqua formalitas ſpecialis; ſicuti quia intellectus, & ſpecies ſunt concauſæ partiales cognitionis, intellectui reſpondet formalitas vitalitatis, quæ eſt in cognitione; ſpeciei vero formalitas repræſentativi; atqui in effectu obedientialiter producto nulla formalitas reſpondere poteſt propria potentiæ obedientialis, ut patet; ergo dici non poteſt, quod potentia obedientialis identificata cum Creatura ſolum obedientialiter activa ſit virtus partialis.

Reſp. Deum ſuo imperio ſuperaddere vires partiales ad agendum: propterea potentia obedientialis congenita Creaturæ coagit cum Deo, aliquas vires exerendo. Ea tamen potentia non ſolet dici partialis, ſed inchoata; quia nomine cauſæ partialis apud Philoſophos venit cauſa partialis operans naturaliter, atque adeo exigens concauſam partialem; virtus autem inchoata non exigit aliam concauſam, ut patet in intellectu, qui non exigit lumen gloriæ, cum quo producat viſionem beatam. Præterea falſum eſt, quod cuivis concauſæ reſpondere debeat propria formalitas in effectu. nam ſi ignis cum calore producat ignem juxta ſententiam Suarii, nulla formalitas eſt in effectu reſpondens ſoli calori; idemque dicas ſi duo ignes partialiter concurrant ad ignem producendum; ſufficit enim, quod concurſum attemperent. Hinc Deus coagens cum Creatura obedientialiter operante minus influit in effectum, quam ſi ſolus adæquate illum produceret.

VII. Objic. ult. Virtus obedientialiter activa, niſi ſupponat virtutem activam naturalem, per ſe primo ſpecificari debet ab objecto ſupernaturali, ad quod unice tendit; ergo debet eſſe virtus ſupernaturalis; ſed repugnat, virtutem ſupernaturalem identificari cum entitate naturali; ergo repugnat virtus tantum obedientialiter activa.

Confirm. Inſtrumentum eo eſt perfectius, quo eſt ad effectum perfectiorem; ſed virtus iſta eſſet ad effectum perfectiorem, & perfectiorem in infinitum; ergo deberet eſſe infinite perfecta.

Reſp. potentiam obedientialem complete ſumptam identificari partim cum entitate Creaturæ, partim cum omnipotentia, quæ ſuo influxu ſpeciali poteſt elevare Creaturam ad quodlibet producendum: Ad eum modum, quo virtus inſtrumenti neque tota identificatur cum inſtrumento, neque tota cum cauſa principali, ſed cum utroque: Sic virtus obedientialis, relate ad viſionem beatam, partim eſt in intellectu, partim in lumine gloriæ, vel in omnipotentia ſpecialiter aſſiſtente vice luminis gloriæ. Proinde ſicut viſio Dei non eſt intra ſpecificativum naturale, ſed intra ſpecificativum eſſentiale intellectus; ita quilibet effectus indebitus eſt ſolum intra ſpecificativum eſſentiale potentiæ obedientialiter activæ; quæ propterea non debet dici ſupernaturalis, niſi ſumatur complete ſimul cum omnipotentia ad arbitrium concurrente: ſicut virtus intellectus habens intra ſpecificativum eſſentiale viſionem Dei non eſt ſupernaturalis, niſi ſumatur complete ſimul cum lumine gloriæ. In forma diſtinguo antecedens: haberet pro ſpecificativo eſſentiali objectum ſupernaturale, concedo; pro naturali, nego antecedens, & diſtinguo conſequens: eſt virtus ſupernaturalis ſumpta complete, concedo; ſumpta incomplete, nego conſequentiam.

Ad confirm. ſicut poteſt intellectus cum eodem indiviſibili influxu concurrere ad cognitiones perfectiores, & perfectiores cum concurſu ſpeciei perfectioris, & perfectioris, quin proinde arguatur perfectio infinita in intellectu; ita virtus obedientialis cum alio, & alio Dei concurſu, poteſt effectum perfectiorem, & perfectiorem producere, quin ſit infinita: quare eſto inſtrumentum connaturale eſſet infinitæ perfectionis, ſi poſſet quodlibet producere, eo quod relate ad effectus perfectiores deberet perfectius influere; non tamen inſtrumentum obedientiale, quod ſemper eodem influxu concurrit, & ſolum omnipotentia concurrit influxu perfectiori, & uberiori ad effectus perfectiores.

ARTICULUS II.

Utrum repugnet Creatura inelevabilis obedientialiter ad producendum quodlibet non repugnans?

VIII. Difficultas non levis eſt, Utrum ſicut datur duplex genus Creaturarum, alterum elevabilium ad Deum videndum, ut homo, Angelus; Alterum inelevabilium, ut Lapis, Lignum, &c. ita dari poſſit duplex genus Creaturarum, alterum elevabilium ad agendum, alterum inelevabilium? An vero repugnet Creatura inelevabilis ad quodlibet producendum, ut proinde potentia obedientialis activa quodlibetica inſit cuivis Creaturæ, quæ ratione ſubjectionis Divino dominio habeat neceſ-

neceſſario activitatem aliquam inchoatam, & congenitam, vi cujus obedire poſſit imperio Divino in ordine ad producendum quodlibet non repugnans, hoc eſt quodlibet, quod non ſolum non dicat repugnantiam abſolutam, ut eſt Hircocervus, ſed neque reſpectivam; ut eſſet v. g. quod idem producat ſe ipſum, vel quod effectus producat ſuam cauſam immediatam, aut quod unum incompoſſibile producat alterum, puta amor odium; vel quod Creatura producat creative, aut in diſtans, vel quod producat Verbum, aut Spiritum Sanctum? quamvis enim utraque perſona Divina ſit producibilis, & de facto terminet productionem ad intra; at nequeunt produci a Creatura cum poſterioritate naturæ, & vera cauſalitate.

Dico equidem, repugnare Creaturam inelevabilem ad producendum quodlibet non repugnans; atque adeo potentiam obedientialem quodlibeticam competere eſſentialiter cuilibet creaturæ prout Deo ſubjectæ. Ita communius Recentiores cum Suario diſp. 31. de Incarnatione, Haunoldo, Albertino contra Vaſquez 1. p. diſp. 176. Eſparzam, Maurum, Amicum, & alios ex Scoto apud Albertinum.

Prob. Deo tribuendum eſt dominium, quo majus excogitari non poteſt; & conſequenter Creaturæ ſubjectio ſumma erga Deum; Atqui ex ſuo conceptu majus eſt dominium erga Creaturas, ſi Deus poſſit uti qualibet Creatura tanquam inſtrumento ad producendum quodlibet, & major eſt ſubjectio Creaturæ, ſi poſſit ad nutum ejus imperio obedire; ergo niſi poſitive oſtendatur repugnare hujuſmodi dominium, tribuendum eſt Deo, & ſubjectio iſta tribuenda eſt Creaturæ; atque adeo repugnat Creatura inelevabilis ad producendum quodlibet non repugnans.

Confirm. repugnat Creatura, cui non competat vis obedientialis paſſiva relate ad recipiendum quodlibet ſibi ſpecialiter non repugnans. quælibet enim Creatura poteſt recipere divinitus duas ubicationes per replicationem, duas actiones relate ad diverſos effectus adæquatos, &c. & quidquid non oſtenditur repugnare; ergo repugnat etiam Creatura, cui non competat vis obedientialis activa relate ad producendum quodlibet ſibi ſpecialiter non repugnans; cum utrumque conferat ad extendendos limites Divini dominii.

Dices, non ſpectare ad Divinum dominium, quod poſſit imperare chimæram, v. g. quod non informativum informet, quod non cognoſcitivum cognoſcat; ergo neque quod non activum agat; ergo ſi aliunde non repugnat Creatura non activa, non derogat Divino dominio, quod non poſſit illi imperare, ut agat, nec poſſit ea uti tanquam inſtrumento ad agendum. Debet enim Deus ſupponere in inſtrumento aptitudinem ad effectum, ut poſſit eo uti ad illum ponendum; ac propterea quia calor v. gr. non poteſt cauſare effectum formalem, ſeu denominationem frigidi, non derogat dominio perfectiſſimo, quod non poſſit Deus uti calore ad cauſandam denominationem frigidi.

Reſp. 1. per inſtantiam: ergo neque derogat Divino dominio, quod non poſſit uti Creatura ad recipiendum, quod ſibi non ſpecialiter repugnat; ac proinde dari poteſt Creatura carens quavis potentia obedientiali paſſiva. Secundo, conceſſo antecedente, diſtinguo conſequens: ſi poſitive probetur dari aliquid non activum obedientialiter, ſicut poſitive probatur, quod materiæ repugnet informare, & lapidi cognoſcere, concedo; ſecus, nego conſequentiam.

Ubi diligenter notandum, poſſibilitatem alicujus Creaturæ, de qua dubitatur an repugnet, tunc efficaciter probari negative, ſeu per non repugnantiam, quando hujuſmodi Creatura involvit prædicatum aliquod ſpeciale participativum alicujus Divini attributi: ſic poſſibilitas Angelorum, Incarnationis, Gratiæ, &c. non ſolum probatur poſitive ex revelatis, ſed etiam negative, quia non apparet eam repugnare: ſic etiam negative oſtenditur poſſibilitas Creaturæ ab æterno, infiniti categorematici, duplicis actionis totalis, &c. Contra vero ſi Creatura, de cujus poſſibilitate dubitatur, illud tantum ſpeciale prædicatum importet, ratione cujus ſubtrahit ſe immediate a perfectiſſimo Dei dominio, tunc non probatur ejus poſſibilitas negativa; quia in dubiis ſtandum potius pro Divino dominio commendando, quam pro dilatandis finibus omnipotentiæ, quia illud eſt attributum ex ſuo conceptu præſtantius. Hinc inepte quis probaret negative v. gr. poſſibilitatem Creaturæ eſſentialiter indeſtruibilis, inconſervabilis, immultiplicabilis numerice, aut localiter immobilis, aut quæ poſſit ſolum intra certum numerum multiplicari, aut intra certum ſpatium moveri, vel intra certum tempus durare: idemque dicas de Creatura libera inemollibili, aut inobdurabili, hoc eſt relate ad quam Deus non poſ-

poſſet obtinere conſenſum, aut permittere diſſenſum, ſeu peccatum. Ratio eſt, quia hujuſmodi Creaturæ nullum ſpeciale prædicatum præſeferunt, niſi quod a perfectiſſimo Dei dominio ſe ſubtrahant: Quare idem dicendum de Creatura iſta inelevabili ad agendum.

Confirm. 2. quia communiter DD. docent contra Durandum, repugnare Creaturam, quæ poſſit cauſare effectum ſine immediato Dei coinfluxu, quia talis Creatura non perfecte ſubderetur Dei dominio in ordine ad agendum; ſicut ejus effectus non ſubderetur immediato, atque adeo perfectiſſimo Dei dominio in ordine ad eſſendum; ergo etiam repugnat Creatura inelevabilis ad agendum; quia neque ſubderetur perfectiſſimo Dei dominio in ordine ad producendum quodlibet. Idcirco non repugnat Creatura, quæ non poſſit elevari v. gr. ad informandum, ad cognoſcendum, ut materia, lapis, &c. quia hujuſmodi Creaturæ habent ſpecialem perfectionem, quæ eſt incompoſſibilis cum potentia ad informandum, ad cognoſcendum; ſicuti calor, niſi mutet eſſentiam, nequit cauſare effectum formalem frigidi: At Creatura inelevabilis ad agendum nullum haberet ſpeciale prædicatum, ratione cujus non poſſet elevari; ſed tantum per prædicatum inelevabilitatis ad agendum immediate ſubtraheretur perfectiſſimo Dei dominio; & ideo diſpar ratio.

Hinc patet, quare v. g. ſit poſſibilis ubicatio Neapolitana, quæ ſit immobilis localiter, nec poſſit eſſe Romæ, non ſit autem poſſibilis alia Creatura localiter immobilis; & eodem modo ſola duratio ſit inconſervabilis, ſola actio agentis creati non poſſit a ſolo Deo produci; ſicut etiam actus vitales, & liberi. Ratio horum omnium eſt, quia poſitive probatur neceſſitas talis prædicati in ubicatione, duratione, actione, actibus vitalibus, &c. niſi enim ubicatio eſſet immobilis, non poſſet Creatura eſſe potius hic quam alibi; unde non poſſet exiſtere; ac propterea impotentia in Deo ad movendam ubicationem non eſt vera impotentia, ſed impotentia Grammaticalis, ut impotentia ad peccandum, ad ponendam chimæram. Contra vero ſi homo, vel lapis eſſent immobiles, cum hujuſmodi prædicatum immobilitatis non ſit neceſſarium ad rationem hominis, vel lapidis, idcirco Deus eſſet vere impotens, ſi non poſſet eos movere; unde repugnat homo, vel lapis immobilis. In caſu noſtro, cum non probetur poſitive impoſſibilitas elevationis in qualibet Creatura ad quodlibet producendum, idcirco Deus eſſet vere impotens, ſi non poſſet aliquam Creaturam elevare; & Creatura iſta inelevabilis ſubtraheretur a perfectiſſimo Dei dominio.

IX. Objic. 1. non repugnat Creatura inelevabilis ad cognoſcendum; ergo neque repugnat Creatura inelevabilis ad agendum. Ratio a priori in utroque caſu eſt, quia ad perfectionem omnipotentiæ ſpectat has etiam Creaturas poſſe condere.

Confirm. non repugnat Creatura naturaliter non activa, ut eſt materia, quantitas, modi, &c. nec derogatur Divino dominio, quod talibus Creaturis non poſſit uti ad agendum naturaliter; ergo neque repugnat Creatura, quæ neque obedientialiter ſit activa; nec derogatur Divino dominio, quod non poſſit ea uti ad agendum obedientialiter. Et ratio a priori eſt, quia non derogat Divino dominio, quod Deus non poſſit uti Creaturis ad uſus chimæricos.

Reſp. nego conſequentiam. Diſparitas ex dictis eſt, quia inelevabilitas ad cognoſcendum fundatur in alio prædicato importante ſpecialem perfectionem, v. gr. in lapide fundatur in prædicato proprio lapidis, qui eſſentialiter eſt incapax cognitionis, ſicut prædicatum immobilis in ubicatione fundatur in prædicato proprio ubicationis; & ideo non derogat Divino dominio, quod non poſſit Deus lapidem reddere cognoſcitivum, & ubicationem loco movere: Contra vero inelevabilitas ad agendum non fundatur in ulla ſpeciali perfectione; unde derogat Divino dominio, quod non poſſit Deus quamcunque Creaturam elevare ad agendum: Aliter, ſicut fingimus poſſibilitatem Creaturæ inelevabilis ad agendum, ita ſomniare poſſemus poſſibilitatem Creaturæ eſſentialiter indeſtruibilis, inconſervabilis, immobilis. Hinc patet ad rationem a priori, ſpectat enim ad omnipotentiam poſſe condere Creaturam, quæ non appareat ex proprio prædicato repugnare; quamvis ex illo reddatur incapax ad aliquem uſum: non poteſt tamen condere Creaturam, quæ ex proprio primario prædicato eſt limitativa Divini dominii, ut eſſet Creatura inelevabilis, indeſtruibilis, &c.

Ad confirm. nego conſequentiam. Diſparitas eſt eadem, quia poteſt Creatura ex proprio prædicato trahere, quod naturaliter non ſit activa, ut materia, modi, &c.

at

at non poteſt ex proprio prædicato trahere, quod non ſit obedientialiter activa; cum hoc deroget Divino dominio. Et ſane poteſt Creatura ex proprio prædicato trahere, quod non ſit activa naturaliter niſi hujus tantum effectus, & in tanta intenſione; (v. gr. aqua nonniſi frigus poteſt naturaliter producere uſque ad gradum octavum) ergo poteſt etiam dari Creatura, quæ ex proprio prædicato trahat, quod nullatenus ſit activa naturaliter, ut eſt materia, quæ eſt pura potentia: At ſicut nequit per Adverſarios dari Creatura, quæ ſit obedientialiter activa unius tantum effectus, & in determinata menſura, non vero omnium; ita nequit dari Creatura, quæ nullatenus ſit obedientialiter activa.

X. Objic. 2. Virtus obdientialis quodlibetica congenita Creaturæ neque dici poteſt naturalis, quia non reſpicit effectus a ſe exigitos; neque ſupernaturalis, quia non poteſt virtus ſupernaturalis identificari cum entitate naturali; ergo repugnat.

Confirm. virtus obedientialis vel eſſet ad quodlibet non repugnans, & ſic poſſet etiam ſe ipſam producere, quod eſt impoſſibile: vel eſſet ad quodlibet non repugnans produci a ſe, & propoſitio iſta eſt nugatoria. Fit enim ſenſus, quod poſſit id quod poteſt.

Confirm. 2. ſi virtus obedientialis identificaretur cum Creatura, a fortiori deberet identificari cum perſonalitatibus Divinis, quæ fortius deberent poſſe aliquid producere cum conſortio omnipotentiæ, quam poſſit Creatura: Atqui cum perſonalitatibus Divinis non identificatur; quippe quæ nihil poſſunt ad extra producere ſeorſim ab omnipotentia; ergo neque cum creatura.

Reſp. potentiam obedientialem neque eſſe abſolute naturalem, neque abſolute ſupernaturalem, ſed eſſe naturalem entitative, utpote identificatam cum entitate naturali, & ſupernaturalem terminative, utpote ordinatam ad effectus non exigitos: non repugnat autem, quod entitas naturalis cum conſortio omnipotentiæ concurrat ad effectus ſupernaturales; ſicut de facto intellectus cum influxu luminis gloriæ concurrit ad viſionem ſupernaturalem.

Ad 1. confirm. diximus, potentiam quodlibeticam neque eſſe ad quodlibet non repugnans ſimpliciter, neque ad quodlibet non repugnans produci ab ipſa; ſed eſſe ad quodlibet, quod ex ſpeciali ratione poſitive non oſtendatur repugnare, quod ab ipſa producatur; ut eſſet, quod ſe ipſam produceret, aut ſuam cauſam immediatam.

Ad 2. Potentia obedientialis nequit cum perſonalitatibus Divinis ſeorſim ab omnipotentia identificari; tum quia perſonalitates Divinæ non poſſunt proprie obedire, utpote realiter identificatæ cum primo, ac ſupremo ente; tum etiam quia omnis Divina operatio ad extra eſt communis tribus; cum ſoli naturæ Divinæ competat ad extra operari, ut ſupponimus in de Trinitate.

Objic. 3. Si poſſet materia prima v. g. naturaliter non activa divinitus elevari ad producendum, ſequeretur, quod virtus iſta obedientialis congenita materiæ naturaliter poſſet prodire in actum ſecundum; atque adeo materia prima eſſet non ſolum obedientialiter, ſed etiam naturaliter activa; Sequela non admittitur; ergo nec id unde ſequitur. Probatur ſequela, quia ſi datur in materia virtus obedientialis ad producendam v. g. formam ignis ſimul cum concurſu indebito omnipotentiæ, eo ipſo datur in materia aliqua virtus inchoata ad producendam formam ignis; hæc autem virtus inchoata ſicut poteſt compleri ab omnipotentia ſpecialiter concurrente, ita poterit compleri a forma ignis, a qua materia informatur; ita ut forma iſta ignis attemperans concurſum ſimul cum materia coagente ſecundum illum gradum minimum ſuæ activitatis obedientialis, producat in paſſo formam ignis; atqui in hoc caſu activitas materiæ obedientialis naturaliter prodiret in actum ſecundum; ergo ſi daretur in materia virtus iſta obedientialiter activa, ſequeretur, quod materia de facto eſſet naturaliter activa, aut ſaltem coactiva; quatenus naturaliter poſſet cum forma ignis, a qua informatur, coagere, & cum illa producere in paſſo formam ignis. Neque obſtat, quod forma ignis informans materiam ſe ſola poſſit adæquate producere aliam formam ignis. Nam ex hoc tantum ſequitur, quod non ſit neceſſaria materia ad coagendum, non vero quod non coagat neceſſario ſimul cum forma: Sicuti quando concurrunt per accidens duæ cauſæ totales in actu primo in ordine ad producendum eundem effectum, alterutra non eſt neceſſaria; at ſi concurrant, utraque neceſſario coagit attemperando concurſum.

Confirm. quia ſi in materia, & in quantitate daretur virtus obedientialiter productiva v. g. gratiæ, deberet materia, utpote perfectior, cæteris paribus, intenſiorem gra-

tiam producere, quam quantitas: Sic etiam, ſi in oleo v. g. & aqua daretur virtus inchoata ad productionem gratiæ, ſequeretur, quod oleum, utpote entitas perfectior, majorem activitatem inchoatam haberet in ordine ad productionem gratiæ, atque adeo de facto intenſiorem gratiam produceret: non ſecus ac in in ſententia Scotica, juxta dicta in prima parte diſp. 2. qu. 4. ar. 3. intellectus perfectior cæteris paribus perfectiorem Dei viſionem producit: communiſſime autem docent, quod major perfectio olei relate ad aquam de materiali ſe habet in ordine ad producendam gratiam; & eodem modo major perfectio materiæ præ quantitate; ergo falſum eſt, dari in unoquoque ente virtutem quodlibeticam obedientialem.

Reſp. nego ſequelam, & ad probationem nego minorem; & ratio eſt, quia ſicut non ſatis eſt, quod A contineat perfectionem effectus B, ut poſſit naturaliter illum producere; (quamvis enim aurum contineat perfectionem formæ auri producendæ, ſicut ignis præcontinet perfectionem formæ ignis producendæ, non per hoc aurum poteſt producere naturaliter formam auri, ut poteſt ignis producere formam ignis, & hoc ideo, quia aurum non præcontinet etiam actionem productivam formæ auri, ſicut ignis præcontinet etiam actionem productivam formæ ignis) ita pariter non ſufficit, quod materia præcontineat inadæquate, & partialiter formam ignis, ad hoc ut poſſit naturaliter formam ignis comproducere ſimul cum alia forma ignis coagente. & ratio eſt eadem, quia ſcilicet ſicut aurum non præcontinet actionem productivam formæ auri exigendo illam, eſto poſſit divinitus talem formam producere; ita materia non præcontinet actionem comproductivam formæ ignis, eſto poſſit divinitus cum concurſu omnipotentiæ formam ignis comproducere. Etenim ſicut formam ignis ſolum inchoate præcontinet materia prima, ſolumque virtutem inchoatam habet ad illam obedientialiter producendam; ita actionem comproductivam formæ ignis ſolum præcontinet inchoate, & virtutem ſolum inchoatam habet ad illam ponendam ſimul cum concurſu omnipotentiæ; unde fit, quod non poſſit naturaliter producere ignem ſimul cum forma ignis, cum qua concurſum attemperet. Et ratio radicalis eſt, quia materia cum ſit pura potentia, non datur in natura ad dandum, ſed ad recipiendum; & ideo neque exigit producere, neque comproducere, unde neque actionem productivam præcontinet, neque comproductivam niſi tantum inchoate; ita ut ſolum divinitus poſſit in actum ſecundum hujuſmodi virtus inchoata prodire.

Ad confirm. eo ipſo quod poſſunt elevari divinitus ad producendam obedientialiter gratiam tam oleum, quam aqua, ſequitur, quod in iis inſit virtus activa, non ſolum naturalis relate ad effectus, quos poſſunt naturaliter producere, ſed etiam obedientialis relate ad effectus indebitos. Ratio autem, cur entitas olei perfectior non producat perfectiorem effectum ſupernaturalem, puta gratiam intenſiorem, quam producat aqua cum eodem comprincipio ſupernaturali, eſt, quia oleum producendo gratiam obedientialiter non aſſimilat ſibi effectum in eo prædicato, in quo oleum præſtat aquæ: & idem dicas de materia relate ad quantitatem, ſi utraque obedientialiter gratiam produceret: Ubi e contra intellectus perfectior, quia aſſimilat ſibi effectum ſupernaturalem, videlicet Dei viſionem in eo prædicato, in quo præeminet intellectui minus perfecto, idcirco uterque intellectus cum æquali lumine gloriæ inæqualem viſionem producit, ut diximus in de Deo, loco laudato. Sic etiam relate ad effectus naturales non ſatis eſt, quod cauſa ſit perfectior, ut eatenus producat effectum perfectiorem, niſi aſſimilet ſibi effectum in eo prædicato, in quo eſt perfectior: ex. gr. quamvis anima rationalis ſit perfectior anima Aquilæ, non idcirco producit perfectiorem viſionem ocularem, quia anima rationalis producendo viſionem non aſſimilat illam ſibi in prædicato rationalitatis, in quo præeminet; ut proinde major perfectio animæ rationalis de materiali ſe habeat relate ad productionem viſionis; & eodem modo de materiali ſe habet major perfectio olei præ aqua relate ad productionem gratiæ; nec non major perfectio materiæ præ quantitate.

Objic. ult. Decernat Deus, ſe nullam Creaturam elevaturum ad agendum, deinde revelet Petro hoc decretum; in tali caſu aſſenſus fidei de tali decreto, necnon aſſenſus evidens eſſet eſſentialiter inelevabilis: non enim poſſet elevari in ſenſu diviſo a decreto, quia eſſentialiter illud præſupponit, & ab eo dependet; neque in ſenſu compoſito, quia decretum illud Divinum fruſtraretur; ergo ſaltem iſte aſſenſus fidei eſt inelevabilis ad agendum ex con-

ne-

nexione intentionali cum eo Divino decreto.

Reſp. ex hoc diſcurſu non ſequi poſſibilitatem creaturæ inelevabilis, ſicuti ex conſimili diſcurſu Cardinalis de Lugo non ſequitur poſſibilitas peccati eſſentialiter irremiſſibilis, ut dicemus in de Pœnitentia diſp. 2. qu. 1. neque poſſibilitas viſionis Dei eſsentialiter indeſtruibilis, ut oſtendimus in de Beatitudine diſp. 1. q. 10. Etenim dum Deus decernit, ſe nullam creaturam elevaturum ad agendum, vel hoc decretum liberum Dei loquitur etiam de creatura illa, quam Adverſarii docent eſse eſsentialiter inelevabilem, puta de aſsenſu fidei elicito a Petro, & decretum iſtud eſset indignum Deo, quippe quod libere decerneret de prædicatis neceſsariis; vel non loquitur de illo aſsenſu fidei, & jam talis aſsenſus ne per accidens quidem eſset inelevabilis: ſicuti ſi Deus revelet, ſe non elevaturum ullum aſsenſum Pauli, aſsenſus Petri terminatus ad illud decretum, quod non loquitur niſi de aſsenſu Pauli, ne per accidens quidem eſt inelevabilis.

Propter eamdem rationem neque dari poteſt Creatura inelevabilis ad agendum per hoc, quod compleat, vel eſsentialiter pendeat a decreto de non elevanda ulla Creatura (eo modo, quo diximus, unionem hypoſtaticam præſentis ordinis eſsentialiter pendere a promiſſione Divina de dando humanitati aſsumptæ ſuum amorem amicabilem, & hæreditatem, ac eatenus formaliter juſtificare) Ratio doctrinæ eſt eadem, quia vel illud decretum loqueretur etiam de tali Creatura, quæ eſſentialiter ab illo dependet, & eſſet decretum indignum Deo; quippe quod libere decerneret de prædicatis neceſſariis; non ſecus ac eſt indignum Deo decretum liberum de non producenda chimæra: Vel decretum loqueretur ſolum de aliis Creaturis, & jam Creatura illa, quæ eſſentialiter ab eo decreto dependet, ne per accidens quidem eſſet inelevabilis. Similiter ſi mendacium v. gr. penderet eſſentialiter a decreto Dei de non remittendo ullo peccato, non ſequeretur, quod mendacium ſit eſsentialiter irremiſſibile, quia vel decretum loqueretur etiam de mendacio, & eſſet decretum Deo indignum; vel loqueretur ſolum de aliis peccatis, & ſic mendacium ne per accidens quidem eſſet irremiſſibile. Sed de hoc fuſius in de Pœnitentia cum de poſſibilitate peccati eſſentialiter irremiſſibilis, loco laudato.

Concluſio, non depugnare Creaturam ſolum obedientialiter activam; quod oſtendimus negative; quinimmo repugnare Creaturam non activam obedientialiter; quod oſtendimus, quia ejus proprium, ac primarium prædicatum eſset ſubtrahere ſe a perfectiſſimo Dei dominio: quamvis enim non debeat Creatura obedire Deo relate ad uſus chimæricos, v. gr. quod lapis cognoſcat, quod materia informet, quod oculus videat Deum, vel quod Creatura creet, ſi ſupponatur, quod ne inſtrumentaliter quidem creare poſſit; tenetur tamen obedire relate ad uſus, qui poſitive non oſtenduntur eſse chimærici; ſicut poſitive oſtenditur eſse chimæram, quod materia informet, quod oculus videat Deum, quem non habet intra ſuum ſpecificativum eſsentiale, ſicut habet intellectus; vel quod calor cauſet formaliter denominationem frigidi; propterea non poteſt Deus hæc imperare, quia mutaret rerum eſsentias, & elevaret illas ad eſsendum id, quod non ſunt: At non oſtenditur poſitive eſſe chimæram, quod oculus v. gr. cum concurſu omnipotentiæ cauſet Dei viſionem, & calor efficienter cauſet frigus; propterea hæc poteſt Deus imperare, & creatura tenetur obedire.

QUÆSTIO II.

Utrum negata potentia obedientiali congenita Creaturis, adhuc Sacramenta poſſent phyſice cauſare gratiam, vel per qualitatem inhærentem, vel per Omnipotentiam aſſiſtentem, aut inexiſtentem?

I. Difficultas eſt Primo, an facta hypotheſi, quod non detur in creaturis, puta in aqua, virtus ulla inchoata ad gratiam producendam, adhuc poſset aqua phyſice gratiam cauſare, ſi minus immediate, ſaltem mediate per qualitatem ſupernaturalem ſibi inhærentem; ſicut Thomiſtæ docent, intellectum phyſice cauſare viſionem Dei per lumen gloriæ intrinſecum, quod ſit tota ratio agendi, atque adeo abſque coinfluxu immediato ipſius intellectus? Secundo, an poſſit etiam Sacramentum, puta aqua, phyſice cauſare gratiam per omnipotentiam extrinſece aſſiſtentem, ita ut ſola omnipotentia cauſaret gratiam abſque coinfluxu Sacramenti? Tertio,

tio, An poſſit Sacramentum cauſare phyſice Gratiam per omnipotentiam peculiari modo ſibi inexiſtentem?

Hoc ut percipiatur, ſciendum, quod licet Deus in omnibus rebus inſit per præſentiam, potentiam, & eſſentiam, quatenus eſt iis præſens, eas cauſat, & conſervat, eaſdemque in ſe continet; nihilominus poteſt Deus habere alios peculiares modos inexiſtendi in Creaturis: Sic ſpecialiter ineſt in Humanitate Chriſti Domini per unionem hypoſtaticam, & in juſtis per gratiam adoptionis; unde dicitur Deus in Juſtis inhabitare, ad eos venire, & manſionem apud eos facere: Et ſenſus eſt, quod ſpeciali modo iis uniatur, & per ſpecialem illapſum intimetur; adeo ut ſi per impoſſibile non eſset immenſus, adhuc in anima juſti eſſet intime præſens. His explicatis, quæritur, An poſſint Sacramenta phyſice cauſare gratiam ratione omnipotentiæ ſpecialiter inexiſtentis, per hoc ſcilicet quod Deus ſpeciali modo cum Sacramentis conjungatur, ac per ſpecialem illapſum iis intimetur; adeo ut ſi non eſſet immenſus, adhuc iis eſſet intime præſens per quandam unionem, qua Deus in Sacramentis Gratiam cauſet, tanquam propria virtus illorum. Quod innuit Ambroſius dicens: *Spiritus Sanctus manens in Sacramentis latenter operatur*; & lib. 1. de Sacramentis cap. 5. dicit: *Non ſanat aqua, niſi Spiritus Sanctus deſcenderit, & illam conſecraverit*. Hujuſmodi autem deſcenſus non in importat meram aſſiſtentiam Spiritus Sancti; alioquin etiam Spiritus Sanctus diceretur deſcendere in circumciſionem, ubi etiam aſſiſtebat producens gratiam; ſed importat ſpecialem inexiſtentiam in Sacramentis; ſicut per hoc quod Verbum deſcenderit in humanitatem, & per hoc quod Deus veniat; & manſionem faciat in juſtis, importat ſpecialem in iis inexiſtentiam.

II. Dico nunc 1. Dari poteſt aliqua ſupernaturalis qualitas tranſiens intrinſeca Sacramentis, qua tanquam inſtrumento connaturali eleventur ad gratiam producendam. Ita communius contra Cajetanum, & Durandum, Amicum diſp. 5. ſect. 4.

Prob. Poteſt intellectus elevari per qualitatem ſupernaturalem inhærentem, nempe per lumen gloriæ, ad viſionem Dei producendam. & voluntas per habitus infuſos, tanquam per inſtrumenta Dei connaturalia, ad producendos actus ſupernaturales; ergo pariter poterit aqua v. g. elevari per qualitatem ſupernaturalem intrinſecam, tanquam per inſtrumentum connaturale ad gratiam producendam; ſicut etiam in de Incarnatione diximus, dari poſſe in B. Virgine qualitatem ſupernam, quæ ſit inſtrumentum connaturale ad unionem hypoſtaticam producendam.

Neque obſtat primo, quod inſtrumentum connaturale debeat agere in bonum cauſæ principalis; hujuſmodi autem qualitas intrinſeca Sacramentis non ageret in bonum Dei, cujus eſſet inſtrumentum.

Nam hoc argumentum militat contra lumen gloriæ, & contra habitus infuſos, qui ſunt inſtrumenta Dei connaturalia. Directe dico, ſatis eſſe, quod inſtrumentum agat nomine principalis: quod ſi velis, debere etiam agere in bonum cauſæ principalis, ſufficit, quod inſtrumentum Dei agat in bonum Dei extrinſecum, hoc eſt ad oſtendendam ejus omnipotentiam, & imperii efficaciam.

Neque obſtat ſecundo, quod ſi hujuſmodi qualitas eſſet poſſibilis, vel eſſet ad omnes effectus poſſibiles perfectiores, & perfectiores producendos, & eſſet infinitæ perfectionis; vel ad aliquos tantum, & non eſt major ratio de uno, quam de alio, cum ſit inſtrumentum Dei potentis omnia.

Nam ſicut lumen gloriæ eſt inſtrumentum connaturale Dei ſolum ad viſionem producendam, non vero ad producendam Gratiam, vel unionem hypoſtaticam, aut aliud; ita poteſt dari inſtrumentum Dei connaturale ad ſolam gratiam producendam. Ex quo fit, qualitatem hanc neque eſſe perfectionis infinitæ, neque pertingere ad perfectionem ipſius Gratiæ, quia illam non cauſat principaliter, ſed inſtrumentaliter.

Neque obſtat tertio, quod hujuſmodi qualitas neque poſſet eſſe ſpiritualis, & inextenſa, neque materialis, & extenſa; non primum, quia nulla qualitas ſpiritualis recipi poteſt in ſubjecto materiali; ideo poteſt anima rationalis recipi in ſubjecto corporeo, quia poteſt forma ſubſtantialis eſſe perfectior ſubjecto, & ſic in eo recipi, ut ab eo adjuvetur: at qualitas nequit eſſe perfectior ſuo ſubjecto ſubſtantiali; ergo nequit qualitas ſpiritualis recipi in ſubjecto materiali: non ſecundum, quia nullum materiale poteſt eſſe productivum, ne inſtrumentaliter quidem, rei ſpiritualis, ut eſt Gratia, tanquam cauſa propria illius.

Reſp. enim, hujuſmodi qualitatem ſupernaturalem poſſe eſſe tum ſpiritualem, tum materialem: poteſt eſſe ſpiritualis, & reci-

recipi in ſubjecto materiali; ſicut anima rationalis recipitur in ſubjecto corporeo. falſum enim eſt, quod forma univerſim debeat eſſe perfectior ſuo ſubjecto. nam viſio ſupernaturalis recipitur in intellectu, qui eſt ſubjectum naturale; ergo etiam poteſt qualitas ſpiritualis recipi in ſubjecto materiali. Poteſt etiam hæc qualitas eſſe materialis, quia cauſa inſtrumentalis poteſt eſſe imperfectior ſuo effectu; cum non cauſet illum adæquate, ſed cum concurſu cauſæ principalis.

Neque obſtat quarto, quod ſi iſta qualitas eſſet poſſibilis, poſſet etiam dari qualitas ſupernaturalis, quæ eſſet connaturale inſtrumentum ad patranda miracula; & conſequenter hæc deberet tribui Chriſto Domino, cui tribuenda eſt omnis poſſibilis perfectio, quæ non pugnet cum unione hypoſtatica, & cum revelatis. Ea tamen de facto non fuit in Chriſto; quia ſicut miraculoſe expulit ab aliis ægritudines, ita eas expuliſſet a ſemetipſo; unde Chriſtus fuiſſet impaſſibilis.

Nam contra eſt, quia adhuc conceſſa in Chriſto Domino qualitate iſta ſupernaturali inſtrumentaliter patrativa miraculorum, non per hoc Chriſtus eſſet impaſſibilis: Etenim hujuſmodi qualitas non cauſaret miracula formaliter, ſed efficienter. Quare ſicut in Chriſto Domino fuit impedita divinitus exigentia naturalis relate ad gloriam ſui corporis, ita impediri etiam potuit a Deo exigentia naturalis hujus qualitatis ſupernæ relate ad fugandas ægritudines, ſeu paſſiones ab eodem Chriſto Domino.

III. Dico 2. negata potentia obedientiali congenita Creaturæ, juxta ſententiam Thomiſtarum, adhuc Sacramenta poſsent vere, & proprie cauſare phyſice gratiam, dum ſtant ſub uſu, per qualitatem ſupernaturalem antecedenti concluſione explicatam, tranſeuntem, & inhærentem, quæ eſset connaturale inſtrumentum ad gratiam cauſandam: Dixi, per qualitatem tranſeuntem, quia tandiu ea videtur durare, quandiu durat uſus Sacramentorum; aliter cuilibet aquæ v. gr. quæ poſſet deſervire ad baptizandum, deberet ea qualitas permanenter inhærere; quod nemo dixerit. Concluſio hæc eſt contra Recentiores apud Ripaldam diſp. 41. putantes, negata potentia obedientiali, Sacramenta per hujuſmodi qualitatem non cauſare proprie Gratiam, ſed mere denominative, & per accidens, eo modo quo aqua calida calefacit; quia Gratia cauſaretur adæquate ab iſta qualitate nullatenus a Sacramentis exigita; ſicut aqua calida calefacit adæquate per calorem non exigitum.

Prob. concluſio: quoties effectus phyſice cauſatur per qualitatem propriam, & non extraneam ſubjecto, toties proprie dicitur phyſice a tali ſubjecto cauſari; Atqui ſi Sacramenta phyſice cauſent Gratiam adæquate per qualitatem inhærentem, cauſarent gratiam per qualitatem propriam, & non extraneam; ergo vere, & proprie Sacramenta cauſarent phyſice Gratiam. Major patet. nam ſi ignis v. gr. calefaciat adæquate per calorem ſibi intrinſecum, dicitur vere, & proprie cauſare phyſice calorem, quia cauſat illum per qualitatem propriam ignis; ſic etiam lactuca, quæ per ſemen ſuum cauſat lactucam, dicitur phyſice lactucam cauſare. Et ratio a priori eſt, quia tam in phyſicis, quam in moralibus, qui agit per ſuum inſtrumentum, dicitur ipſe principaliter agere; ideo autem aqua calida non dicitur calefacere, niſi per accidens, & denominative, quia calor non eſt inſtrumentum, nec virtus aquæ; cum non ſit qualitas ei debita; ſic etiam lapis ſurſum ſe movens per impetum ab extrinſeco impreſſum dicitur per accidens aſcendere, &c.

Minor itaque probatur, quod ſc. qualitas illa ſupernaturalis diceretur propria Sacramentorum, & per ſe illis conveniens. etenim non ſolum conveniret Sacramentis novis, lege firma, ac ſtabili facta a Deo, atque adeo per ſe, & non per accidens; ſed etiam quia Sacramentis, utpote actionibus Chriſti Domini principaliter baptizantis, abſolventis, &c. ea qualitas eſſet debita tanquam merces, & præmium meritorum Chriſti. Quare licet ea qualitas non eſſet exigita phyſice a Sacramentis; quia tamen eſſet exigita moraliter, adhuc diceretur qualitas propria Sacramentorum; ut proinde dicantur Sacramenta phyſice per illam cauſare Gratiam. Et in hoc ſenſu putant Thomiſtæ ſalvare, quod intellectus phyſice, & non mere denominative per lumen gloriæ cauſet viſionem, eſto non influat in illam immediate, ſed lumen ſit tota ratio agendi; quia ſcilicet lumen gloriæ debetur intellectui Beatorum, non quidem ex exigentia phyſica, ſed morali: quidquid ſit quomodo ſalvent, quod viſio ſit vitalis; & quomodo actus ſupernaturalis ſit liber, ſi potentia vitalis non influat in illum immediate.

Con-

Confirm. Si corpus Beati ſua luce ſuperna illuminaret hunc aerem, diceretur phyſice, & proprie illuminationem cauſare, quia illam cauſaret per lucem ſupernam ſibi debitam, & propriam, quamvis non exigitam phyſice, ſed moraliter. Cum enim cauſa cauſæ ſit cauſa cauſati, corpus Beati exigens lucem ſupernam, quæ cauſat illuminationem aeris, dicitur vera cauſa talis illuminationis; ergo Sacramenta phyſice, & proprie Gratiam cauſarent per qualitatem ſupernaturalem inhærentem, quamvis non ſit iis debita phyſice, ſed ſolum moraliter, quatenus Sacramenta ſunt actiones Chriſti.

Dices: Ex hoc quod Sacramenta ſint actiones Chriſti Domini per ſuum Miniſtrum exercitæ, ſit ſolum, quod gratiam cauſent moraliter, non vero phyſice; ergo non ſalvatur, quod Sacramenta cauſent phyſice Gratiam per qualitatem iis moraliter debitam, tanquam actionibus Chriſti Domini.

Reſp. Illud intereſse inter cauſam phyſicam, & moralem, quod cauſa moralis agat movendo cauſam efficientem ad cauſandum phyſice effectum, vel proponendo illi bonitatem aliquam, a qua moveatur, quod ſit ſuaſione, conſilio, &c. vel continendo aliquam bonitatem, quod ſit meritis, precibus, &c. Cauſa vero phyſica vel agit immediate, vel per ſuum inſtrumentum, aut qualitatem propriam. In caſu noſtro Sacramenta, prout ſunt actiones Chriſti Domini, ſunt quidem cauſa moralis movens Deum ad conferendam iis qualitatem ſupernaturalem productivam Gratiæ; at relate ad Gratiam, quæ producitur, non ſunt cauſa moralis, ſed phyſica, quia illam phyſice producunt per hujuſmodi qualitatem ſibi debitam moraliter. Si Sacramenta tanquam actiones Chriſti moverent Deum ad gratiam immediate cauſandam per ipſam omnipotentiam aſſiſtentem, tunc dicerentur cauſa moralis Gratiæ; At ſi moveant Deum ad conferendam iis qualitatem intrinſecam, qua Gratia cauſetur, tunc hujuſmodi qualitatem cauſant moraliter, Gratiam vero cauſant phyſice: Sicut in exemplo adducto merita Beatorum moraliter cauſant Beatitudinem animæ, & gloriam corporis; At ſi per lucem ſupernam illuminent hunc aerem, non dicuntur moraliter, ſed phyſice aerem illuminare.

IV. Dico 3. Si Sacramenta non poſsent Gratiam phyſice cauſare, neque per potentiam obedientialem congenitam, neque per qualitatem inhærentem, quæ eſset connaturale inſtrumentum ad gratiam producendam, non poſsent dici cauſæ phyſicæ Gratiæ, etiamſi Gratia produceretur ex libero, & ſtabili Dei decreto per meram omnipotentiam extrinſece aſſiſtentem. Ita Suarius diſp. 31. ſect. 6. Bonaventura in 4. diſt. 7.

Prob. Si omnipotentia ex mero decreto, ſeu pacto Dei extrinſeco aſſiſteret Sacramentis ad gratiam cauſandam, abſque ullo coinfluxu ipſorum Sacramentorum, & abſque ulla exigentia morali ipſis intrinſeca, non aliter conferretur Gratia per Sacramenta novæ Legis, ac olim collata fuit per Circumciſionem; ergo Sacramenta neque phyſice, neque moraliter Gratiam cauſarent; ſicut nullatenus a Circumciſione Gratia cauſabatur; quamvis ea poſita, Gratia conferretur, ut dicemus quæſtione quarta.

Confirm. ex Paludano, quia non aliter in Sacramentis Deus ageret ad juſtificandum, quam Diabolus in ſortilegiis ad malefaciendum, hoc eſt ex pacto; unde verba ſacramentalia non plus facerent, quam verba incantationis; ergo ut ſupra.

Dices: Si Deus inſtituiſset lege firma, ac ſtabili, ut qui v. gr. lavatur aqua Jordanis, mundetur lepra, ut Naaman Syrus, certe iſta aqua diceretur habere vim mundandi lepram, etiamſi omnipotentia ei tantum extrinſece ſpecialiter aſſiſteret; ergo quamvis omnipotentia ſolum aſſiſteret Sacramentis, pariter hæc dicerentur habere vim cauſandi Gratiam; & a fortiori ſi hæc aſſiſtentia ſit exigita a Sacramentis, tanquam actionibus nomine Chriſti exercitis.

Reſp. nego antecedens; ſicut circumciſio non habebat vim cauſandi Gratiam, quamvis lege firma cauſaretur Gratia, poſita Circumciſione. Quinimmo nec Gratia diceretur cauſari a Sacramentis phyſice, ſed ſolum moraliter, ſi Sacramenta moraliter exigant aſſiſtentiam extrinſecam omnipotentiæ; ſicut Paſſio Chriſti non phyſice, ſed moraliter tantum dicitur in nobis cauſare auxilia Gratiæ; quia hæc cauſat exigendo moraliter aſſiſtentiam omnipotentiæ. Neque hic modus cauſandi Gratiam per Sacramenta dici poſſet a SS. Patribus Admirabilis, & Incomprehenſibilis, adeo ut Chryſoſtomus in Joan. hom. 24. dicat, *ne ab Angelis quidem, qui interſunt, enarrari poſſe*. Sicut enim non eſt admiratione dignum, quod Paſſio Chriſti Domini moraliter exigat influxum omnipotentiæ in noſtram ſalu-

lutem, ita nec eſt admiratione dignum, quod Sacramenta, tanquam actiones nomine Chriſti exercitæ, eodem pacto gratiam cauſent. Proinde dicendum, gratiam a Sacramentis cauſari non per omnipotentiam aſſiſtentem ab iis moraliter exigitam, ſed per omnipotentiam ſpecialiter inexiſtentem, ut mox dicemus.

V. Dico ult. Sacramenta apte dici poſſunt cauſare phyſice gratiam per omnipotentiam ſpeciali modo inexiſtentem, quatenus iis ita unitur, ut agat tanquam virtus propria illorum. Ita Recentiores cum Henrico a Gandavo quodlibeto 4. qu. 37. quod fuſe in Paradoxis ejuſdem Gandavenſis exponitur, cap. ult.

Explicatur breviter concluſio: dicitur omnipotentia, ſeu Spiritus Sanctus in Sacramentis inexiſtere, & iis uniri tanquam virtus propria, non per hoc, quod uniatur Deus phyſice cum Sacramentis; nec per hoc, quod uniatur moraliter ſolum vi decreti de producenda gratia ad eorum præſentiam, prout cauſabatur gratia ad præſentiam Circumciſionis; ſed per hoc, quod moraliter uniatur tanquam ſupplens vices qualitatis intrinſecæ, quæ ſit connaturale inſtrumentum ad gratiam producendam, exigitæ a Sacramentis novæ legis, tanquam actionibus Chriſti Domini; ratione cujus unionis, & illapſus ſi per impoſſibile Deus non eſſet immenſus, adhuc eſſet in Sacramentis operans gratiam; ſicut Deus ſpecialiter in juſtis, & Beatis inexiſtit, non per unionem phyſicam cum illis, ſed per unionem moralem, quatenus ex exigentia gratiæ iis unitur ad communicandum ſuum amorem amicabilem: ſic etiam ſpecialiter inerat Spiritus Sanctus in humanitate Chriſti, per quam miracula operabatur, & ſpecialiter ineſt in Cœlis, ac in Templo, ubi adoratur, quia ſpecialiter in his locis ſuum influxum exercet.

Prob. nunc concluſio: quoties agens producit effectum per virtutem phyſicam propriam, ſeu appropriatam, tunc producit illum phyſice, & proprie, ut oſtendimus; ſed Sacramenta in hoc caſu producerent gratiam per omnipotentiam inexiſtentem, tanquam per virtutem iis appropriatam; ergo producerent gratiam phyſice, & proprie.

Confirm. Si Sacramenta producerent gratiam per qualitatem inhærentem, cauſarent illam phyſice, & proprie, ut oſtendimus in ſecunda concluſione; ergo etiam ſi gratiam cauſent per omnipotentiam inexiſtentem, tanquam per virtutem appropriatam. Probatur conſequentia: de materiali omnino ſe habet, quod qualitas illa inhæreat phyſice, & omnipotentia inexiſtens ſupplens vices ejus qualitatis non uniatur phyſice Sacramentis; & ſolum de formali ſe habet, quod gratia producatur per virtutem propriam, ſeu appropriatam; quod ex eo conſtat, quia lactuca dicitur phyſice producere lactucam per ſemen non ſibi phyſice unitum, per hoc præciſe, quia ſemen eſt virtus propria, & inſtrumentum lactucæ; ergo ſi omnipotentia inexiſtens approprietur Sacramentis, ſive moraliter uniatur tanquam virtus propria, Sacramenta dicuntur phyſice, & proprie gratiam cauſare; juxta illud Ambroſii: *Spiritus Sanctus manens in Sacramentis latenter operatur.* Hujuſmodi autem illapſus, & uniones Spiritus Sancti, ſeu omnipotentiæ cum Sacramentis, cum juſtis, cum Beatis, &c. ſicut facile intelligimus quod ſint, ita non facile percipimus quid ſint, & ideo a SS. PP. dicuntur ineffabiles, & incomprehenſibiles; adeo ut Auguſtinus tract. 80. in Joan. exclamet: *Unde tanta vis aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat?*

VI. Objic. 1. Si Sacramenta cauſant gratiam per omnipotentiam inexiſtentem, vel cauſant illam ſolum denominative, & per accidens, ut aqua calida calefacit, vel ad ſummum cauſant moraliter; ergo non phyſice. Probatur antecedens: Ideo aqua per accidens calefacit, quia non per virtutem propriam; ſed omnipotentia non poteſt eſſe propria virtus Sacramentorum; ergo etiam Sacramenta cauſarent per accidens. Quod ſi dicatur omnipotentia eſſe appropriata Sacramentis; contra eſt, quia non appropriatur phyſice, ut patet, ſed tantum moraliter; ergo ad ſummum moraliter Sacramenta cauſarent gratiam per omnipotentiam inexiſtentem.

Confirm. Sacramenta dicerentur cauſare gratiam moraliter, ſi tanquam actiones Chriſti Domini moraliter exigerent, quod gratia cauſetur ab omnipotentia; ſed hoc tantum habetur, dum cauſatur gratia a Sacramentis per omnipotentiam inexiſtentem; ergo per omnipotentiam inexiſtentem gratia non cauſatur phyſice a Sacramentis, ſed moraliter.

Reſp. nego antecedens: ad probationem, verum eſt, quod omnipotentia non poſſit eſſe proprietas phyſica Creaturæ, ſed poteſt illi appropriari moraliter, relate ad aliquem effectum; ſic Deus Beatis appropriatur

tur per viſionem beatam, relate ad hoc ut percipere poſſint ab eo omne lucrum naturæ, & meritis conſentaneum. Sic appropriatur juſtis per gratiam relate ad communicanda iis bona ſua amicabiliter; humanitati etiam Chriſti omnipotentia appropriatur relate ad patranda miracula; ergo etiam appropriari poteſt Sacramentis relate ad gratiam cauſandam.

Ad id quod additur; ex hoc quod appropriaetur Sacramentis omnipotentia moraliter, non ſequitur, quod Sacramenta cauſent gratiam moraliter: ſicut corpus Beati non diceretur hunc aerem moraliter illuminare per hoc, quod ſit ei debita moraliter lux ſuperna, qua phyſice cauſaret illuminationem.

Ad confirm. nego minorem: tunc Sacramenta cauſarent moraliter gratiam, quando tamquam actiones Chriſti ſolum exigerent, quod omnipotentia gratiam cauſet; cum ad hoc non requiratur, quod Sacramenta ullatenus cum omnipotentia unianrur, aut quod iis inſit virtus omnipotentiæ: At quando omnipotentia per ſpecialem illapſum iis unitur, tanquam ſupplens munus qualitatis intrinſecæ, & ita in Sacramentis manet, ut ſi per impoſſibile Deus non eſſet immenſus, adhuc eſſet iis præſens ad gratiam cauſandam, tunc non dicuntur cauſare gratiam moraliter, ſed phyſice, ſicut phyſice cauſarent gratiam per qualitatem intrinſecam, quam moraliter exigerent; & lactuca phyſice dicitur cauſare per ſemen ſuum lactucam, quamvis ſemen non uniatur illi phyſice.

VII. Objic. 2. Sacramenta non ſolum ſunt inſtrumenta moralia Chriſti Domini, quatenus ſunt actiones Chriſti per Miniſtrum exercitæ, ſed etiam ſunt inſtrumenta Dei, ex Concilio Moguntino cap. 11. ubi dicitur: *Doceant Paſtores, ſeptem eſſe Eccleſiæ Sacramenta, per quæ velut apta inſtrumenta, atque remedia, ſuæ gratiæ munera nobis impertitur Deus*; Atqui ſi ſunt inſtrumenta Dei, non poteſt dici, quod Sacramenta operentur per virtutem Dei, ſed potius quod virtus Dei operetur per Sacramenta; ergo non poteſt explicari hic modus cauſandi phyſice gratiam per omnipotentiam, ſeu virtutem Dei inexiſtentem in Sacramentis.

Reſp. Sacramenta eſſe Dei inſtrumenta, quia operantur per virtutem a Deo acceptam: licet enim virtus a Deo accepta ſit iis appropriata; illam tamen non habent a ſe, ſed a Deo: & ideo tamquam inſtrumenta Dei operantur, etiam dum phyſice cauſant gratiam per omnipotentiam inexiſtentem tanquam per virtutem propriam: propterea cauſa principalis gratiæ non ſunt ipſa Sacramenta, ſed Deus; ſicut cauſa principalis viſionis Beatæ non eſt intellectus, ſed Deus, qui utitur intellectu, & lumine gloriæ tanquam inſtrumento ad viſionem cauſandam: quamvis autem videatur intellectus relate ad vitalitatem, quam viſioni communicat, habere rationem cauſæ principalis, ad quam ſpectat aſſimilare ſibi effectum, revera tamen eſt cauſa inſtrumentalis, cum elevetur ad aſſimilandum effectum Deo principaliter operanti in prædicato ſupernaturalitatis, & ſolum analogice, non univoce aſſimilet viſionem ſibi in prædicato vitalitatis.

Ex dictis ſequitur, quod etiam Paſſio, Mors, & Sanguis Chriſti olim effuſus poſſent nunc non ſolum moraliter, ſed etiam phyſice emundare nos a peccatis, & auxilia gratiæ nobis conferre; necnon ejus Reſurrectionem, & Aſcenſionem phyſice cauſare noſtram Reſurrectionem, & Aſcenſionem per omnipotentiam inexiſtentem, tamquam per virtutem iis appropriatam; ut nonnulli docuerunt apud Vaſquez diſp. 133. cap. 2. ex D. Thom. qui 3. p. qu. 48. art. 6. ad 3. hæc habet: *Paſſio Chriſti ſecundum quod comparatur ad divinitatem ejus, agit per modum efficientis; inquantum comparatur ad voluntatem animæ Chriſti, agit per modum meriti*. Idemque dici poteſt de Sacramentis, quæ ſublato obice reviviſcunt: v. gr. ſi quis ſacrilege Baptiſmum ſuſcipiat, & deinde Baptiſmus per attritionem, ſeu contritionem reviviſcat, & cauſet Gratiam, dici poteſt, quod illam cauſet phyſice per omnipotentiam appropriatam; non ſecus ac lactuca non exiſtens dicitur phyſice, & principaliter cauſare nunc lactucam per ſemen ſuum, tanquam per virtutem propriam: Univerſim enim ut virtus alicujus cauſæ agat tanquam virtus illius, non eſt neceſſe, quod ſit conjuncta cum ſua cauſa principali tunc quando agit, ſed ſufficit ſi agat, quia fuit conjuncta: Similiter etiam dici poteſt, quod humanitas Chriſti in Cœlis exiſtens per omnipotentiam ſibi appropriatam phyſice cauſet in nobis gratiam, abſque eo quod aliquid per medium agat.

VIII. Quæres in calce quæſtionis: In hypotheſi, quod Sacramenta de facto phyſice cauſent gratiam, ut dicemus quæſtione ſequenti, quomodo dicendum, quod illam cauſent? Num per virtutem obedientia-

tialem cum concurſu omnipotentiæ? Num per qualitatem ſupernaturalem intrinſecam? An vero per omnipotentiam ſpecialiter inexiſtentem?

Reſp. parum referre quomodo cauſent: probabilius tamen videtur, quod cauſent per omnipotentiam inexiſtentem. Ratio eſt, quia ſic habetur uniformis modus operandi phyſice gratiam in Sacramentis, tam quando exiſtunt, quam quando ſublato obice reviviſcunt. Secundo, quia hic modus a SS. PP. ſignificatur, præſertim ab Ambroſio iis verbis ſupra laudatis: *Spiritus Sanctus manens in Sacramentis latenter operatur: Non ſanat aqua, niſi Spiritus Sanctus deſcenderit, & illam conſecraverit*: Et a Baſilio lib. 15. de Spiritu Sancto, ubi habet: *Si quæ eſt in aqua Gratia, non ex aquæ natura eſt, ſed ex præſentia Spiritus Sancti*. Denique, quia de hoc modo cauſandi gratiam maxime verificatur, quod SS. PP. docent, videlicet eſſe ineffabilem, incomprehenſibilem, & admirabilem.

Neque dicas, connaturalius cauſari effectus ſupernaturales per qualitatem ſupernaturalem intrinſecam, quæ ſit ſive inadæquata, ſive adæquata ratio agendi, ut viſio Beata per lumen gloriæ, & auxilia gratiæ per habitus infuſos; ergo etiam in Sacramentis connaturalius cauſatur gratia per qualitatem inhærentem.

Nam diſtinguo antecedens: ſi qualitas ſupernaturalis debeat eſſe permanens, ut eſt lumen gloriæ, & habitus infuſi, concedo; tunc enim cauſantur effectus ex exigentia intrinſeca, & ſic connaturalius: ſi vero qualitas ſupernaturalis debeat eſſe tranſiens, ut in caſu noſtro (cum non debeat in quavis aqua v. g. qua poſſit conferri Baptiſmus, dari permanenter hujuſmodi qualitas) nego antecedens, & conſequentiam: Sic in infideli carente habitu infuſo fidei non cauſantur auxilia gratiæ per qualitatem intrinſecam, ſed per potentiam obedientialem, ut docent communius DD. Societatis cum Suario lib. 3. de gratia cap. 18. & Ripalda diſp. 24. contra Maurum qu. 17. de gratia num. 9.

QUÆSTIO III.

Utrum de facto Sacramenta cauſent gratiam moraliter tantum, an etiam phyſice?

I. OStendimus, multifariam poſſe a Sacramentis cauſari phyſice gratiam; inquirimus nunc, An de facto præter cauſalitatem moralem competat eis etiam phyſica. Certum enim eſt, quod Sacramenta novæ Legis tanquam actiones a Chriſto Domino aſſumptæ ut propriæ, & nomine ſuo exercitæ a Miniſtris baptizantibus, abſolventibus, &c. repræſentando Deo Patri merita Paſſionis, vim habeant movendi Deum ad gratiam hominibus impertiendam, atque adeo quod gratia moraliter ab iis cauſetur. In hoc enim Sacramenta nova differunt ab antiquis, v. gr. a Circumciſione, &c. quia Sacramenta nova continent, & cauſant ſaltem moraliter gratiam, ut dicemus quæſtione ſequenti; Antiqua vero erant tantum conditiones, quibus poſitis, vi Divinæ promiſſionis infallibiliter gratia conferebatur. Sunt autem Sacramenta novæ legis cauſæ morales ſolum inſtrumentales gratiæ, quia Chriſtus Dominus eſt cauſa moralis principalis, qui virtute, & efficacia propriorum meritorum per actiones Sacramentales, tanquam per ſua inſtrumenta, quibus ſua merita repræſentat, movet Deum ad gratiam elargiendam: propterea Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 7. poſtquam dixit, cauſam efficientem noſtræ Juſtificationis eſſe Deum, & meritoriam eſſe Chriſtum, ſubdit, Baptiſmum eſſe cauſam inſtrumentalem, videlicet ſecundum utrumque genus cauſalitatis, tam efficientis, ſeu phyſicæ, quam meritoriæ, ſeu moralis.

Quod ut altius percipiatur, ſciendum, cauſam moralem dici, Primo cauſam illam, quæ agit phyſice ex electione, ſeu libere: hujuſmodi eſt ſola voluntas, quæ ideo dicitur cauſa moralis actuum liberorum, ſeu moralium, quia eos ponit cum advertentia ad primam regulam morum, quæ eſt voluntas, ſeu lex Divina: Unde actus huic regulæ conformes dicuntur boni moraliter; difformes vero mali moraliter. Secundo dicitur cauſa moralis illa, quæ movet cauſam efficientem ad agendum, aut proponendo bonitatem objecti, quod fit ſuaſione, conſilio, &c. aut continendo bonitatem aliquam, quod fit meritis, precibus, pretio, imperio, &c. Sacramenta non ſunt cauſæ morales gratiæ, per hoc, quod agant phyſice eligendo, cum non ſint agentia libera: neque quia Deum movent ad gratiam cauſandam proponendo bonitatem objecti, cum hoc ſit proprium conſulentis: ſupereſt itaque, quod ſint cauſæ morales gratiæ, quia Deum movent ad illam cauſandam continendo aliquam bonitatem;

hanc

hanc autem non continent per hoc, quod ſint mera verba humana, & res, ut patet; neque per hoc, quod ſint conditiones, quibus poſitis, merita Chriſti movent Deum ad gratiam cauſandam, ut vult Durandus in 4. diſt. 1. quæſt. 5. quia ſic eſſent ſolum ſigna, non cauſa gratiæ, ut Sacramenta antiqua; neque per hoc, quod mere repræſentent merita Chriſti, a quibus Deus moveatur; nam ſic etiam eſſent mera ſigna, & ut notat D. Thomas hic art. 1. ita ſe haberent Sacramenta ad productionem gratiæ, ſicut ſe habet denarius plumbeus ad obtinendam pecuniam ex imperio Regis; denarius enim plumbeus eſt merum ſignum, nec ullam vim habet ad pecuniam obtinendam, ſed tota vis eſt in Imperio Regis; ſic pariter Sacramenta eſſent ſolum ſigna non præcontinentia virtutem ad gratiam cauſandam, ſed tota virtus eſſet in meritis Chriſti, quæ repræſentarent. Quare dicendum, quod Sacramenta bonitatem contineant per hoc, quod contineant moraliter merita Chriſti, quæ actionibus ſacramentalibus a Chriſto aſſumptis ut propriis ita communicantur, ſicut voluntas principalis contrahentis dicitur communicari voluntati procuratoris, & in illa contineri: unde ſicut procurator contrahens nomine principalis dicitur eſſe inſtrumentum morale illius; ita Sacramenta per hoc, quod contineant merita Chriſti ſibi moraliter applicata, dicuntur eſſe inſtrumenta moralia paſſionis, & meritorum Chriſti in ordine ad movendum Deum, ut gratiam largiatur.

Certum etiam eſt, ut notat Lugo n. 32. Sacramenta complete ſumpta ſecundum omnia eorum conſtitutiva eſſe aliquo modo cauſas phyſicas gratiæ. cum enim conſtituantur etiam per inſtitutionem Divinam, a qua formaliter habent eſſe ſignum practicum infallibile gratiæ, & hujuſmodi inſtitutio ſit Divinum decretum cum ipſo Deo realiter identificatum, idcirco Sacramenta prout includentia tale decretum ſunt cauſa phyſica gratiæ. Controverſia ſolum eſt de Sacramentis materialiter ſumptis, quæ ſcilicet ſubſunt Divinæ inſtitutioni, ut ſunt res, & verba, num phyſice etiam gratiam cauſent? Affirmant Thomiſtæ cum Angelico apud Gonet, Suarius diſp. 9. Bellarminus, Valentia, Maurus, & teſte Ruvio, major pars totius Scholæ Theologorum. Negant tamen paſſim Recentiores, Vaſquez, Lugo, Haunoldus, Martinonius, Becanus.

II. Dico equidem cum prima ſententia, probabilius eſſe, quod Sacramenta etiam phyſice gratiam cauſent, tanquam Dei inſtrumenta cauſantis illam principaliter.

Prob. 1. quia Chriſtus Dominus non ſolum moraliter, ſed etiam phyſice tam dum fuit in terris, quam nunc in cœlis cauſat gratiam, miracula, & omnes alios effectus ſupernaturales; ergo pariter Sacramenta, quæ, ut diximus, ſunt Chriſti Domini inſtrumenta moralia, gratiam cauſant etiam phyſice. Antecedens ſupponitur ex dictis in de Incarnatione ex illo principio, quod ſcilicet Chriſto Domino concedenda ſit omnis perfectio, quæ illi non repugnat; cum autem poteſtas etiam phyſica patrandi miracula, & omnes effectus ſupernaturales non repugnet Chriſto Domino, ideo eſt illi concedenda. Conſequentia itaque probatur: ad Chriſti dignitatem, & perfectionem ſpectat, quod ſit cauſa principalis gratiæ, etiam in genere phyſico; ergo pariter ad dignitatem, & perfectionem Sacramentorum, quæ ſunt inſtrumenta moralia Chriſti, ſpectat, quod gratiam cauſent etiam phyſice. Quinimmo ſicut dignius de Chriſto ſentimus, ſi ejus humanitati, utpote inſtrumento Divinitati conjuncto, tribuamus tum poteſtatem phyſicam cauſandi gratiam, & patrandi miracula, tum influxum phyſicum in tales effectus; (quia ſcilicet hæc phyſica poteſtas eſt nova perfectio, & talis influxus, ſeu actus ſecundus perficit potentiam) ita dignius etiam de eodem Chriſto Domino ſentimus, ſi tribuamus illi poteſtatem etiam phyſicam cauſandi gratiam per actiones Sacramentales, tanquam per ſua inſtrumenta moralia ſeparata; necnon influxum phyſicum earumdem in gratiam. Quis enim neget, perfectionem eſſe potentiam phyſicam ſimul, & moralem, quam ſolam moralem potentiam? & perfectiorem eſſe potentiam phyſicam, ſi influat, quando debet influere, quam ſi ab influxu impediatur? Et licet tranſmitteretur, non redundare ad perfectionem aquæ v. gr. quod per potentiam obedientialem, aut per qualitatem ſupernaturalem, aut per omnipotentiam inexiſtentem elevetur ad producendam phyſice gratiam, adhuc redundat in perfectionem, & dignitatem Chriſti, quod his inſtrumentis utatur ad nutum in ordine ad gratiam cauſandam, quam natura ſua cauſare non poſſunt.

Prob. 2. quia ſententia concedens Sacramentis cauſalitatem phyſicam gratiæ eſt

magis

magis conſona locutionibus Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, ac dignitati Sacramentorum; ergo cauſalitas iſta eſt iis concedenda. Antecedens probatur; & primo quod magis conſonet Scripturis. Nam Joan. 3. dicitur: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei*. Verba Scripturæ ſumenda ſunt in ſenſu proprio, niſi quid obſtet. Gonetus advertit, particulam illam *ex* proprie denotare vel cauſam materialem, ut cum dicitur Anulus fieri ex auro; vel cauſam efficientem inſtrumentalem, ut cum dicitur, ex ſemine naſci arbor: Atqui homo per Baptiſmum non renaſcitur ex aqua tanquam ex cauſa materiali; ergo tanquam ex cauſa inſtrumentali efficiente: propterea D. Thom. 1. 2. qu. 112. art. 1. ad 2. docet, his verbis ſignificari, per aquam, & per alia Sacramenta cauſari gratiam inſtrumentaliter, & per virtutem Spiritus Sancti principaliter; Unde ſicut Spiritus Sanctus cauſat principaliter gratiam in genere phyſico, ita aqua inſtrumentaliter etiam in eodem genere phyſico. Quod confirmatur, quia cum dicitur Chriſtus natus ex Deipara, ly *ex* debet ſumi proprie, nec poteſt detorqueri ad ſolam cauſam moralem, & meritoriam, quæ eſt cauſa metaphorica; ergo pariter dum dicitur homo renatus ex aqua, & Spiritu Sancto, ly *ex* debet ſumi proprie, cum nihil obſtet; nec poteſt detorqueri ad ſolam cauſalitatem moralem, & metaphoricam.

Secundo, quod attinet ad Concilia: Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 7. dicit, cauſam efficientem juſtificationis eſſe Deum, meritoriam Chriſtum, inſtrumentalem Baptiſmum; ubi ly *inſtrumentalem* intelligi debet tam relate ad Chriſtum, qui eſt cauſa meritoria, quam relate ad Deum, qui eſt cauſa efficiens; ergo Sacramenta ſunt cauſæ inſtrumentales Gratiæ tum moraliter, tum phyſice. Antecedens probatur, tum quia non eſt ratio cur ly *inſtrumentalem* referatur ad ſolam cauſam meritoriam; tum etiam quia in Concilio Moguntino (cujus verba laudavimus in objectione ſecunda quæſtionis antecedentis) aperte dicitur, quod Sacramenta ſint Dei inſtrumenta. Neque dicas, etiam cauſas morales poſſe dici Dei inſtrumenta, ut Paſſio Chriſti Domini eſt Dei inſtrumentum relate ad noſtram ſalutem, etiamſi illam cauſet tantum moraliter. Nam inſtrumentum proprie eſt id, quod movetur a cauſa principali, non quod movet illam. v. gr. preces ſunt inſtrumentum deprecantis, non ejus apud quem funduntur; Atqui ſi Sacramenta cauſarent tantum moraliter, moverent Deum ad Gratiam cauſandam, non vero moverentur a Deo; ergo non poſſent dici proprie inſtrumenta Dei. Paſſio Chriſti intantum dici poteſt proprie Dei inſtrumentum, quatenus phyſice cauſat gratiam, & ſalutem, ut docent Thomiſtæ cum Goneto diſp. 19. de Incarnatione, & Maurus hic.

Tertio, quod ſpectat ad locutionem Patrum: celebris eſt illa exclamatio Auguſtini: *Quæ eſt tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat?* Leo Papa Ser. 5. de Nativitate: *Virtus Altiſſimi, quæ fecit, ut Maria pareret Salvatorem, facit ut regeneret unda credentem*. Chryſoſtomus: *Quod eſt Matrix embryoni, hoc eſt fideli aqua*. Adde, ſæpe a Patribus vocari ineffabilem modum, quo Sacramenta Gratiam cauſant: Nyſſenus lib. de Baptiſmo dicit, excedere omnem humanam cognitionem: Baſilius, habere cauſam ineffabilem, & in Myſterio reconditam: Chryſoſtomus, excedere rationem, & ne ab ipſis quidem Angelis poſſe enarrari: Atqui ſi ſolum moraliter Gratiam cauſarent, hic modus cauſandi non eſſet explicatu difficilis; ergo cauſant etiam phyſice; non ſecus ac ignis Tartareus, de quo Auguſtinus 20. de Civitate cap. 10. dicit, quod urat Spiritus *veris, ac miris modis*: præſertim quia Deus pronior eſt ad miſerendum, quam ad puniendum, cum ſit, ut loquitur Tertullianus, *de ſuo miſericors, de noſtro juſtus*; ergo congruum eſt, quod inſtrumenta Divinæ Miſericordiæ mirabiliorem habeant modum operandi, quam inſtrumenta Divinæ juſtitiæ; atque adeo ſi ignis Tartareus, & Purgatorii torquet ſpiritus veris, ac miris modis, cauſando phyſice qualitatem doloriferam, ut explicavimus in de Angelis diſp. 5. quæſt. ult. Sacramenta pariter miris, & veris modis juſtificabunt homines cauſando phyſice gratiam.

Denique quod cauſalitas gratiæ phyſica magis conſonet dignitati, & excellentiæ Sacramentorum, probatur, quia cum ſpectet ad Chriſti excellentiam, quod etiam phyſice cauſaret miracula, ut oſtendimus, ſpectabit ad excellentiam Sacramentorum, quod etiam phyſice gratiam cauſent. eadem enim cauſalitas a Conciliis, & Patribus tribuitur tam Humanitati Chriſti, quam Sacramentis: Unde D. Thom. quodlibeto 12. art. 15. dixit: *Sicut Caro Chriſti habuit virtutem inſtrumentalem ad facienda*

miracula per conjunctionem ad Verbum, ita Sacramentum per continuationem ad Chriſtum crucifixum, & paſſum. Quod autem Chriſtus etiam phyſice cauſaverit miracula præter dicta in de Incarnatione, ex eo etiam conſtat, quia Lucæ 6. dicitur: *Virtus de illo exibat, & ſanabat omnes*: & Lucæ 8. Chriſtus Dominus, quando mulierem fluxu ſanguinis laborantem curavit, dixit: *Novi virtutem de me exire*; quod nequit apte explicari de virtute morali: Et, ut notat Cyrillus, Chriſtus in mortuis exſuſcitandis non eſt uſus ſolum verbo, & imperio, ſed etiam tactu: dicitur enim Lucæ 7. quod ut reſuſcitaret filium viduæ Nain, *acceſſit, & tetigit loculum; Ut nimirum oſtenderet*, inquit Cyrillus, *Carnem quoque ſuam, quoniam verbo conjuncta erat, vivificam eſſe*. Et ratio a priori eſt, quia decuit unionem hypoſtaticam habuiſſe hanc virtutem tanquam proprietatem conſonam: Quare idem dicendum etiam de Sacramentis. Et ſicut ad gloriam Deiparæ confert magis, quod etiam phyſice genuerit Salvatorem, quam ſi tantum meruiſſet de congruo Incarnationem; Ita pariter magis confert ad Sacramentorum novæ Legis excellentiam, quod utroque modo gratiam cauſent, phyſice, & moraliter, quam quod moraliter tantum. ſic enim oſtenditur, quanto amore Deus noſtram ſanctificationem diligat, ut per illam continua velit in Sacramentis miracula operari, elevando res corporeas ad gratiæ productionem.

III. Objic. 1. Non ſunt adſtruenda miracula citra neceſſitatem; ſed nulla eſt neceſſitas aſſerendi, quod Sacramenta cauſent gratiam phyſice, atque adeo miraculoſe; ergo non eſt adſtruenda in Sacramentis hæc phyſica cauſalitas. Probatur minor, ſi qua neceſſitas, ea maxime eſſet ex eo, quod dicitur in Scripturis, Conciliis, & Patribus relatis, & ex excellentia Sacramentorum novæ Legis; ſed hæc ratio eſt nulla, nam verba Scripturarum, Conciliorum, & Patrum, & excellentia Sacramentorum novæ Legis bene conſiſtit cum ſola cauſalitate morali, ut patet in pluribus caſibus. Primo enim Sacramenta non poſſunt phyſice cauſare gratiam ſecundum partes materiæ, & formæ præcedentes, quippe quæ non exiſtunt, quando completa forma Sacramentali producitur Gratia: Unde ad ſummum poſſet phyſice cauſare gratiam illud ultimum indiviſibile phyſicum formæ, vel materiæ Sacramentalis. Secundo in Sacramento Pœnitentiæ materia, nempe contritio, & confeſſio, nunquam gratiam cauſaret, quia non exiſteret, dum completur forma abſolutoria. Tertio in Matrimonio ſi prius unus conſentiat, & deinde alter, quando cauſaretur Gratia, tunc conſenſus prioris non exiſteret, atque adeo Gratiam non poſſet phyſice cauſare. Quarto quando contractus Matrimonialis ſit per procuratorem, tunc neuter conſenſus Principalium exiſtit, atque adeo non cauſat phyſice Gratiam. Quinto quando Sacramentum v. gr. Baptiſmi ſuſcipitur cum fictione, ſeu ſacrilege, tunc non producitur Gratia, niſi quando per actum doloris reviviſcit; in quo caſu Sacramentum, utpote non exiſtens, ſolum moraliter Gratiam cauſaret. Sexto quando vi Sacramenti cauſatur remiſſio pœnæ, non poteſt ea cauſari phyſice; cum non ſit quid phyſicum, ſed morale. Denique quando vi Gratiæ Sacramentalis cauſantur auxilia a Gratia propria uniuſcujuſque Sacramenti, iſthæc auxilia nonniſi moraliter cauſantur.

Reſp. retorquendo argumentum: non ſunt multiplicanda miracula citra neceſſitatem; ſed miraculum eſſet, ſi Chriſtus, cui debetur omnis perfectio illi non repugnans, careret virtute phyſica patrandi miracula per humanitatem, & cauſandi Gratiam per Sacramenta tanquam per ſua inſtrumenta, nec datur neceſſitas adſtruendi hoc miraculum; ergo de facto datur hæc virtus, & cauſalitas phyſica in Sacramentis tanquam perfectio debita inſtrumentis Chriſti, quæ in ipſius Chriſti excellentiam redundat. Præterquamquod ſicut congruum eſt, quod Deus torqueat Spiritus miraculoſe per ignem Tartareum, qui eſt inſtrumentum Divinæ Juſtitiæ: ita a fortiori quod cauſet gratiam miraculoſe per Sacramenta, quæ ſunt inſtrumenta Divinæ Miſericordiæ.

Ad id, quod dicitur, cauſari gratiam ſolum moraliter a Sacramentis in multis eventibus, Reſpondeo primo, quod ſi Sacramenta cauſent gratiam per omnipotentiam inexiſtentem tanquam per virtutem appropriatam, in omni eventu cauſant gratiam phyſice, etiamſi non exiſtant, ut explicavimus quæſtione ſuperiore; ſicut Planta non exiſtens cauſat phyſice Plantam per ſemen ſuum, tanquam per propriam virtutem.

Deinde tranſmiſſo, quod Sacramenta ſolum poſſint phyſice cauſare gratiam per potentiam obedientialem, aut per qualitatem intrinſecam, adhuc nonnulli apud Amicum do-

docent, quod ſemper, aut fere ſemper cauſent phyſice gratiam. Nam in primo caſu ſatis eſt, quod Sacramentum phyſice cauſet ſecundum ultimam ſui partem, ut dicatur totum Sacramentum cauſare; ſicut ſphæra dicitur tota tangere planum, quamvis non tangat niſi in puncto. Idemque dicas in ſecundo, & tertio caſu. Varii varia in quarto caſu; probabile eſt, gratiam cauſari a verbis procuratoris, in quibus virtualiter perſeverat conſenſus principalis. In quinto, docet D. Thom. in 4. diſt. 4. qu. 3. art. 2. Gratiam cauſari a charactere relicto, tanquam inſtrumento Baptiſmi præteriti. In ſexto, & ultimo non cauſatur Gratia habitualis, de qua eſt quæſtio, ſed Sacramentalis, ſeu propria uniuſcujuſque Sacramenti; hæc autem, quia fere ſemper cauſatur, quando Sacramenta non exiſtunt, nil mirum, quod moraliter tantum ab iis cauſetur.

Denique tranſmiſſo, quod quando Sacramenta non exiſtunt, tunc Gratia habitualis ſolum moraliter cauſetur, dicendum tamen, id eſſe per accidens. ſufficit enim, quod per ſe, hoc eſt fere ſemper Sacramenta cauſent phyſice gratiam, & quod verba Scripturæ, Conciliorum, & Patrum ſumantur in ſenſu proprio, & rigoroſe, quando ſic poſſunt ſumi; quia tamen quando Sacramenta non exiſtunt, non poſſunt gratiam cauſare phyſice; ideo pro iis caſibus ſumenda ſunt verba Scripturæ in ſenſu minus rigoroſo, & metaphorico de cauſalitate morali.

In forma nego minorem: ad probationem nego pariter minorem: ad cujus probationem diſtinguo antecedens: per accidens, concedo; per ſe, nego antecedens, & conſequentiam: ſimiliter ſi paſſio Chriſti non poſſet phyſice cauſare gratiam per omnipotentiam inexiſtentem, cauſaret illam tantum moraliter, & metaphorice; & tunc in eo ſenſu dicerentur a SS. PP. & a Tridentino ſeſſ. 6. can. 7. Sacramenta habere virtutem ex paſſione Chriſti, & profluxiſſe ex latere Chriſti perfoſſo; quatenus Chriſtus Dominus dum vivebat prævidit vulnus illud poſt mortem ſibi infligendum, acceptavitque, ac Deo Patri obtulit ad obtinendam virtutem Sacramentorum. Probabilius tamen dicendum per paſſionem, & vulnera Chriſti cauſari phyſice noſtram ſalutem, & gratiam in Sacramentis per omnipotentiam inexiſtentem; juxta illud Auguſtini: *Viſcera Domini noſtri miſericordia effluunt, nec deſunt foramina, per quæ effluant.*

IV. Objic. 2. Sacramenta non poſſunt phyſice gratiam cauſare; ergo ſolum cauſant moraliter. Probatur antecedens, quia nulla Creatura poteſt aliquid creare; Gratia autem non poteſt phyſice produci niſi per creationem, ut docet D. Thom. 1. 2. qu. 100. art. 2. qui pariter in primo, diſtin. 4. qu. 3. dicit, Gratiam non educi de potentia materiæ. Et ratio eſt, quia qualitas ſupernaturalis contineri non poteſt in ſinu materiæ; unde nequit ex ea educi; propterea Gratia habitualis eſt habitus infuſus, non eductus.

Reſp. nego antecedens: ad probationem tranſmiſſo, quod Creatura ne inſtrumentaliter quidem poſſit creare, ut docent Thomiſtæ contra Recentiores, nego minorem: Gratia, & omnes qualitates ſupernaturales, cum ſint accidentia, educuntur e ſinu ſubjecti per potentiam paſſivam, non quidem naturalem, ſed obedientialem. In eo ſenſu ab Angelico Gratia dicitur creari, in quo ſenſu ab Apoſtolo ad Eph. 2. nos dicimur *Creati in Chriſto Jeſu*, quatenus ex nihilo meritorum per gratiam conſtituitur homo in ſtatu elevationis: Solum itaque D. Thom. negat, Gratiam educi de potentia naturali ſubjecti, non de obedientiali. Cum enim ex Tridentino ſeſſ. 6. cap. 7. Gratia inhæreat animæ, non creatur, ſed educitur. Denique Gratia dicitur eſſe habitus infuſus, non quia non eſt eductus, ſed quia non eſt acquiſitus.

V. Objic. 3. Non poteſt aſſignari, quandonam Sacramenta cauſent phyſice gratiam; ergo non poſſunt illam phyſice cauſare. Probatur antecedens: non enim dici poteſt, quod Gratiam cauſent, antequam ponatur materia, & forma, ut patet; cum non poſſit phyſice cauſare, quod nunquam extitit; neque quando materia, & forma ponitur ſucceſſive; tum quia non eſt major ratio, cur phyſice cauſetur, quando ponitur ultima pars materiæ, aut formæ, quam quando ponitur prima, vel media; tum etiam quia ſi partes motus ſunt infinitæ, non poteſt aſſignari ultima; neque demum cauſant Gratiam, poſtquam eſt poſita materia, & forma, quia ſi materia, & forma non poſſunt phyſice cauſare, quando exiſtunt, a fortiori non poſſunt quando non exiſtunt.

Reſp. certum eſſe, quod Sacramentum non cauſet gratiam neque phyſice, neque moraliter, niſi totum poſitum ſit extra cauſas totalitate ſaltem eſſentiali, ſi minus integrali. ſicut enim tota eſſentia phyſica

v. gr. hominis conſiſtit, etiamſi deſit manus, non vero ſi deſit caput, vel anima; ita tota eſſentia phyſica Sacramenti conſiſtit, etiamſi ultima ſyllaba formæ Sacramentalis detruncetur. Certum etiam eſt, Sacramenta ſuſcepta tantum in voto non cauſare gratiam ex opere operato, ſed ſolum ex opere operantis: ſic dilectio Dei ſuper omnia, quæ dicitur Baptiſmus flaminis, & in voto continet Baptiſmum fluminis, cauſat gratiam ſolum ex opere operantis, non vero Gratiam Sacramentalem ex opere operato, ſicut nec characterem, nec remiſſionem totius pœnæ debitæ; aliter non poſſet deinde ſuſcipi Sacramentum Baptiſmi; impreſſo enim charactere, Baptiſmus eſt irreiterabilis. Martyrium vero, quod dicitur Baptiſmus ſanguinis, quia includit amorem Dei ſuper omnia, cum propter Deum vita contemnatur, juſtificat adultos, quatenus eſt votum Baptiſmi, & delet ex opere operato omnem etiam reatum pœnæ, non tamen imprimit characterem, ſed cauſat ſpecialem laureolam: Infantes tamen juſtificat ex opere operato inſtar Baptiſmi. Hoc poſito dicimus, Gratiam a Sacramentis phyſice cauſari in eo temporis momento, in quo Adverſarii docent eam cauſari moraliter: cauſatur autem phyſice, vel ab omnibus partibus materiæ, & formæ etiam præteritis, ſi Gratia cauſetur per omnipotentiam Sacramentis inexiſtentem; ſi vero cauſetur per potentiam obedientialem, ea cauſatur tantum ab iis particulis materiæ, vel formæ, quæ tunc exiſtunt, quamvis tota materia, & forma dicatur cauſare gratiam; ſicut tota ſphæra dicitur tangere planum. Niſi velis recurrere ad ſententiam Thomiſtarum, qui cum Goneto diſp. 3. de Sacramentis art. 3. §. 5. docent, cauſari Gratiam a Sacramentis in inſtanti terminativo extrinſeco, quando Sacramentum primo non eſt; eo quod entia ſucceſſiva non poſſint deſinere intrinſece per ultimum ſui eſſe, ſed ſolum extrinſece per primum non eſſe. Cæterum ſive ſonus ſit qualitas ſucceſſiva, ſive permanens, ſive multiplicetur realiter, ſive intentionaliter juxta varias ſententias, experientia conſtat per aliquod tempus durare, cum in locis diſtantibus ſonus audiatur multo tempore, poſtquam facta eſt corporum colliſio, idcirco omnes illæ partes ſoni, quæ coexiſtunt, dum Gratia cauſatur, illam phyſice cauſant.

Ad vitandas autem tricas Philoſophicas, ſupponimus, quantitatem, qualitates, tempus, & motum componi ex minimis naturalibus, ſeu ex indiviſibilibus phyſicis, atque adeo Gratiam cauſari ab eo minimo motus, quod complet eſſentiam phyſicam Sacramenti, & in eo minimo temporis, quod tunc exiſtit; quamvis Gratia cauſetur indiviſibiliter: ſicut Angelus indiviſibiliter creatur, non quia creatur in inſtanti mathematico, quod ſupponitur repugnare, ſed quia creatur in minimo A temporis, ita tamen, ut ſi loco ejus minimi daretur aliud minus, & minus in infinitum, ſemper verum eſſet, quod in priori minimo totus Angelus eſſet creatus.

Illud hic adverto, quod negare cauſalitatem phyſicam gratiæ in Sacramentis per hoc, quod ſupponatur ex Philoſophis, quantitatem ſucceſſivam conſtare ex infinitis partibus actu diſtinctis, & ſic non poſſe aſſignari ultimam partem, quæ actu cauſet gratiam, & quod non poſſit cauſari gratia in inſtanti terminativo extrinſeco juxta viam Thomiſticam, non eſt nodum Theologicum ſolvere, ſed proſcindere. Quod faceſſit negotium in Theologia eſt perveſtigare, Num poſito, quod poſſint Sacramenta phyſice gratiam cauſare, de facto illam cauſent? Aliis contendentibus, quod ſic deceat ad dignitatem Sacramentorum, necnon Chriſti Domini, cujus ſunt inſtrumenta; Aliis negantibus, ac putantibus fruſtra miracula iſthæc multiplicari. Devolvere ad quæſtiones Philoſophicas ea, quæ ſunt Theologicæ indaginis, Theologum dedecet; & ſupponere ex Philoſophicis, quæ non amplius dant locum quæſtioni Theologicæ, præſertim graviſſimæ, ac perdifficili, eſt declinare, non aggredi difficultates enodandas. Propterea ſupponere debemus hac in re, quod non repugnet phyſica cauſalitas gratiæ tum materiæ, tum formæ Sacramentorum, ſpectatis iis, quæ in Philoſophia controvertuntur; & deinde inquirendum, Num, & quomodo debeat phyſice gratia cauſari? An per potentiam obedientialem? An per qualitatem ſupernaturalem Sacramentis intrinſecam? An per Omnipotentiam ſpeciali modo aſſiſtentem? An demum per Omnipotentiam Sacramentis inexiſtentem?

VI. Objic. ult. Si Sacramenta cauſarent phyſice gratiam, etiam peccatum cauſaret gratiam in Sacramento Pœnitentiæ; ſequela eſt abſurda; cum non poſſit cauſare gratiam peccatum, quod cum illa coexiſtere non poteſt; ergo & id unde ſequitur. Probatur ſequela; ſicut in Sacramento Baptiſmi

mi v. gr. Aqua eſt materia remota, & Ablutio eſt proxima; ita in Sacramento Pœnitentiæ peccatum eſt materia remota, & actus pœnitentis ſunt proxima; ſed Sancti PP. docent, Gratiam in Baptiſmo cauſari ab aqua, nempe a materia remota; ergo etiam in Sacramento Pœnitentiæ deberet Gratia cauſari a materia remota, atque adeo a peccato.

Reſp. argumentum ſolvendum ab Adverſariis, qui docent, aquam in Baptiſmo cauſare Gratiam moraliter, quin velint peccatum cauſare Gratiam moraliter in Sacramento Pœnitentiæ. Quare primo dici poteſt, nomine Aquæ intelligi a PP. ablutionem factam ab aqua, cum ſola ablutio, non vero aqua conſtituat Sacramentum. Secundo, ablutio eſt modus Aquæ, qui in ſententia Nominalium eſt indiſtinctus ab ipſa aqua, & in ſententia Modiſtarum non diſtinguitur ab aqua realiter, ſed ſolum modaliter; unde nil mirum, quod a Sanctis Patribus vis cauſativa Gratiæ tribuatur ipſi Aquæ, ſeu Rei, non vero illi modo, qui de ſe tantum habet determinare, non cauſare, ut docent Philoſophi. Contra vero peccatum realiter diſtinguitur a materia proxima Sacramenti, & præerequiritur ut deſtruendum, atque adeo ut incompoſſibile cum Gratia; unde non poteſt, nec debet ab eo Gratia ullatenus cauſari.

QUÆSTIO IV.

An Sacramenta Antiqua cauſaverint Gratiam ex opere operato?

I. Dicitur cauſari Gratia ex opere operantis, quando cauſatur ex proprio ipſius hominis actu, & merito; dicitur cauſari ex opere operato, quando cauſatur vi operis extrinſecus exhibiti habentis valorem, virtutem, & meritum independenter ab ipſius hominis actu, & merito; & hujuſmodi eſt effectus Sacrificii, & Sacramentorum novæ Legis, qui habetur ex opere operato, hoc eſt vi meritorum Chriſti Domini independenter ab actu operantis. Hæretici apud Maurum hic damnant tanquam barbarum, & inſuetum hoc vocabulum *Ex opere operato* paſſive; Sed eo utuntur omnes Theologi ad planius exprimendum effectum ortum ex virtute Sacramentorum, & Paſſionis Chriſti, & ad diſtinguendum illum ab effectu orto ex noſtris operibus. Sic Auguſtinus, ne confunderet os pro oſſe, & os pro ore, pro ſignificando oſſe uſus eſt vocabulo barbaro oſſum oſſi, dicens in Pſalmum 38. *Melius eſt ut me Grammatici reprehendant, quam ut non intelligant populi*. Quæritur nunc, an ſicut Sacramenta novæ Legis ex definitione Conciliorum cauſant gratiam ex opere operato, ita illam cauſaverint Sacramenta antiqua, præſertim Circumciſionis, quæ delebat originale.

II. Dico 1. Sacramenta antiqua, tam Legis ſcriptæ, quam Legis naturæ non cauſabant gratiam ex opere operato, hoc eſt vi ſua citra omne meritum, & diſpoſitionem operantis. Ita communiſſime cum D. Thoma 3. p. qu. 62. art. 6. contra Paludanum, & alios apud Vaſquez 1. 2. diſput. 184. quod ſpeciatim docent de Circumciſione.

Prob. 1. ex Scripturis, & Conciliis. 1. ad Corint. 7. *Circumciſio nihil eſt, & præputium nihil eſt*: non enim erat niſi ſignum fœderis inter Deum, & homines, ut habetur Geneſ. 17. & ſignum quo Judæi ſuam fidem profitebantur, & a cæteris gentibus diſtinguebantur. Ad Galatas 4. dicitur: *Quomodo iterum convertimini ad infirma, & egena elementa?* Ubi loquitur de cæremoniis Legis, & præſertim de Circumciſione; non dicerentur autem ea Sacramenta infirma, & egena, ſi vim haberent juſtificandi. Tridentinum ſeſſ. 14. can. 2. habet: *Si quis dixerit, novæ Legis Sacramenta a Sacramentis antiquæ Legis non differre, niſi quia cæremoniæ ſunt aliæ, & alii ritus externi, anathema ſit*: Atqui niſi differrent in vi cauſativa gratiæ ex opere operato, tantum differrent penes diverſos ritus; ergo. Expreſſius definitur in Florentino, ubi dicitur: *Sacramenta nova multum ab antiquis differunt; illa enim non cauſabant gratiam, ſed eam per paſſionem Chriſti dandam eſſe configurabant; hæc vero & continent gratiam, & ipſam digne ſuſcipientibus conferunt.*

Prob. 2. ratione, quia in eo Lex nova diſtinguitur ab antiqua, quod illa non habebat vim juſtificandi, hæc habet; ut proinde dicatur eſſe Lex Gratiæ; ergo in hoc etiam diſcriminari debent Sacramenta, quæ ſunt potiſſima pars utriuſque Legis. Conſequentia videtur certa. Antecedens probatur ex Scripturis: Joan. 1. dicitur: *Lex per*

per Moyſen data eſt ; Gratia, & Veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt ; & ad Galatas 4. Lex vetus dicitur homines in ſervitute generaſſe, non autem attuliſſe libertatem. Ratio demum a priori eſt, quia Sacramenta cauſare gratiam ex opere operato, importat eſſe actiones habentes vim cauſandi gratiam independenter ab ullo merito operantis; ut ſunt actiones Sacramentales Legis Euangelicæ, quæ idcirco habent vim cauſandi Gratiam, quia ſunt principaliter actiones Chriſti operantis illas per ſuos Miniſtros: ſic enim vim habent movendi Deum ad gratiam conferendam ſuſcipienti Sacramentum; Atqui Sacramenta antiqua non poterant eſſe actiones Chriſti principaliter operantis, quippe qui nondum extiterat, nec ſuum conſenſum eſſentialiter prærequiſitum expreſſerat, quod ſcilicet illæ actiones ſuo nomine ponerentur, ut poſſent ſibi ultimate imputari; Operari enim conſequitur ad eſſe; ergo actiones Sacramentales Legis antiquæ non habebant valorem a Chriſto Domino tanquam principales ejus actiones; atque adeo non poterant cauſare Gratiam ex opere operato.

III. Difficultas tamen eſt apud DD. quonam pacto per Circumciſionem tollebatur originale? dicitur enim Gen. 17. *Maſculus, cujus præputii caro circumciſa non fuerit, delebitur anima illius de populo*; quibus verbis Deus pœnam æternam minatur carentibus Circumciſione, & gratiam deletivam originalis promittit illam ſuſcipientibus.

Dico equidem 2. Sacramenta antiqua neque cauſabant gratiam ex opere operantis, ſed ſolum erant meræ conditiones prærequiſitæ, quibus poſitis, Deus infallibiliter movebatur ex Chriſti meritis futuris ad gratiam conferendam digne ſuſcipientibus. Ita Amicus diſp. 9. poſt rejectas aliorum opiniones.

Prima pars, quod non cauſarent gratiam ex opere operantis, patet. Nam Circumciſio v. gr. non poterat cauſare gratiam vi operis eliciti ab Infante, quippe qui operari non poterat; nec vi operis eliciti a Miniſtro; quia ſi tunc eſſet in ſtatu peccati mortalis, Gratia non conferretur per Circumciſionem; quod nemo dixerit; cum per illam infallibiliter conferretur Gratia, ut nunc per Baptiſmum, niſi detur obex ex parte ſuſcipientis.

Secunda pars, quod ſcilicet fuerint meræ conditiones, probatur, quia ſic dicendo ſalvantur omnia, quæ ſalvari debent, videlicet quod antiqua Sacramenta non cauſaverint gratiam ex opere operato, & quod iis præſentibus infallibiliter intuitu meritorum Chriſti futuri Gratia conferretur digne ſuſcipientibus; ergo ita dicendum. Hinc ſi in Lege naturæ tollebatur originale per fidem Parentum, ſeu per externam proteſtationem factam a Parentibus, quod homines per Chriſti adventum eſſent ſalvandi, tunc poſita hujuſmodi proteſtatione tanquam conditione, (non tanquam merito, cum aliquando potuiſſent eſſe in mortali Parentes, non ſecus ac nunc Miniſter Baptiſmi) Deus infallibiliter conferebat gratiam deletivam originalis intuitu meritorum Chriſti futuri.

Adultis tamen per Circumciſionem non conferebatur gratia, niſi præter actum fidei de Chriſto futuro haberent etiam tanquam præviam diſpoſitionem actum contritionis, vel dilectionis Dei ſuper omnia, ut notat Suarez diſp. 10. ſect. 1. Congruum enim fuit, quod Gratia non conferretur adulto, niſi ſe ad illam diſponeret per contritionem, vel amorem Dei: Eſto in Lege Euangelica ex ſpeciali Divina benignitate Sacramentum ex attritio faciat contritum; unde ſufficit attrito prævia ad gratiam in Sacramento ſuſcipiendam.

In eo itaque differt Circumciſio data olim Adulto habenti contritionem, & Baptiſmus datus nunc Adulto pariter contrito; quod licet contritio utriuſque de congruo gratiam mereatur, & utrique infallibiliter ea conferatur ex Divina promiſſione; at nunc poſita contritione, confertur Gratia per hoc, quod contritio ſit votum Baptiſmi cauſantis de ſe gratiam ex opere operato: contra vero contritio olim erat votum Circumciſionis, quæ non cauſabat Gratiam ex opere operato, ſed erat mera conditio prærequiſita, ut intuitu meritorum Chriſti Gratia conferretur: Propterea Sacramentum Baptiſmi, tanquam actio Chriſti principaliter operantis per ſuum Miniſtrum, vim habet movendi Deum ad gratiam conferendam, atque adeo eſt cauſa moralis gratiæ; Circumciſio vero, quia non erat actio Chriſti principaliter operantis, ſed mera conditio prærequiſita, ut exterius profiteretur Chriſti adventum, ideo non pollebat vi movendi Deum ad dandam Gratiam, nec erat cauſa moralis gratiæ. Quod autem Baptiſmus ſit actio Chriſti principaliter baptizantis, expreſſit Auguſtinus tract. 6. in Joan. dicens: *Petrus eſt qui baptizat, hic eſt qui baptizat*, (hoc eſt Chriſtus Dominus) *Paulus baptizat, hic eſt qui bapti-*

baptizat : nam ſi pro diverſitate meritorum baptiſma ſanctum eſt , quia diverſa ſunt merita, diverſa eſſent baptiſmata, & tanto quiſque melius aliquid putaretur accipere, quanto a meliore videretur accepiſſe.

IV. Objic. Dici poteſt, quod Sacramenta antiqua moverent Deum ad gratiam conferendam, non ut actiones Chriſti nondum exiſtentis, ſed vel ut actiones honeſtæ Miniſtrorum, vel quatenus proteſtabantur fidem Eccleſiæ , ejuſque merita Deo repræſentabant; ergo apte ſuſtineri poteſt, quod Sacramenta antiqua cauſaverint Gratiam ex opere operato.

Reſp. nego antecedens : non enim poterant Deum movere ad gratiam conferendam, quatenus erant actiones Miniſtrorum ; tum quia non ſemper Miniſtri , ut diximus , erant in ſtatu Gratiæ ; tum etiam quia non poſſunt merita unius juſti movere Deum ad dandam gratiam alteri etiam juſto, nedum peccatori, citra ordinationem , & promiſſionem Divinam , de qua non conſtat apud Scripturas , Concilia, & Patres; neque poterant Deum movere , quatenus repræſentabant merita illius Eccleſiæ; tum quia actiones Sacramentales non erant actiones Eccleſiæ, ſed miniſtrabantur Sacramenta ex inſtitutione Divina, Eccleſia ad ſummum deſignante hanc, vel illam actionem in ſpecie ; tum etiam quia neque conſtat ex ordinatione, & promiſſione Dei prærequiſita , quod intuitu meritorum Eccleſiæ Gratia aliis conferretur ; ergo nullatenus poterant ea Sacramenta dici cauſa Gratiæ ex opere operato.

QUÆSTIO V.

An omnia Sacramenta Novæ Legis præter Gratiam habitualem cauſent Gratiam propriam Sacramentalem? Et an omnibus æqualem?

I. Dico 1. Sacramenta novæ Legis cauſant ex opere operato non ſolum gratiam ſanctificantem , ſed etiam virtutes infuſas , & Gratiam propriam Sacramentalem. Ita communiter.

Quod cauſent Gratiam ex opere operato, conſtat ex Conciliis laudatis, & ratione: cauſant enim, in quantum ſunt inſtrumenta paſſionis Chriſti, ejuſque merita Deo Patri repræſentant , & quatenus exercentur nomine ejuſdem Chriſti , volentis eas tanquam ſuas a Miniſtris exerceri ad merendam Gratiam iis, quibus applicantur ; ergo cauſant Gratiam independenter a merito operantis , atque adeo illam cauſant ex opere operato.

Quod vero cauſent etiam habitus infuſos, conſtat tum ex Tridentino ſeſſ. 6. cap. 7. ubi dicitur : *In juſtificatione hæc omnia ſimul accipit homo per Jeſum Chriſtum , cui inſeritur , Fidem , Spem , & Charitatem.* Tum ratione, quia virtutes infuſæ tam Theologales, quam morales ſunt proprietates connaturales Gratiæ , ut calor eſt proprietas ignis; ergo connaturale eſt, quod quandocunque, & quomodocunque Gratia cauſatur, omnes pariter virtutes infuſæ cauſentur: qui enim dat formam , dat etiam omnia, quæ ad formam conſequuntur, juxta illud: Qui dat eſſe , dat conſequentia ad eſſe.

Denique, quod omnia Sacramenta novæ Legis cauſent etiam ex opere operato Gratiam propriam Sacramentalem, conveniunt omnes cum D. Thoma qu. 62. ar. 2. quamvis in ea explicanda non parum diſcrepent Doctores. Ratio concluſionis eſt , quia unumquodque Sacramentum ordinatur ad ſuum finem ſpecialem; v. gr. Baptiſmus ad ſpiritualem regenerationem , Confirmatio ad animi robur , Euchariſtia ad ſpirituale nutrimentum , Pœnitentia ad animæ ſanitatem, Extrema Unctio ad peccatorum reliquias abſtergendas, Ordo ad ſpirituale regimen animarum, Matrimonium ad concupiſcentiam ſedandam , & ad onera conjugii toleranda; ergo congruum fuit, ut ad hos fines obtinendos quædam Gratia ſpecialis a ſingulis Sacramentis conferretur.

Hæc autem ſpecialis Gratia non videtur reponenda in ullo habitu ſupernaturali diſtincto a Gratia ſanctificante, utpote ſuperfluo; neque in Gratia quadam ſanctificante, ita propria unius Sacramenti , ut diverſificetur ſive ſpecifice, ſive numerice, ſive modaliter a Gratia alterius Sacramenti. Ratio eſt , quia non poſſet ſalvari , quod Gratia ſanctificans per cujuſcumque Sacramenti ſuſceptionem intendatur , ſi una Gratia ab alia differret. Quare dicendum, eam conſiſtere in quadam exigentia ſpeciali , fundata in ſolo Divino decreto, auxiliorum ſpecialium promoventium hominem ad proprios fines ſingulorum Sacramentorum: Cum enim virtutes infuſæ non ſint adæquatæ rationes ſupernaturaliter o-

perandi, ſed ſolum compleant potentiam in ratione potentiæ; unde requirunt auxilium actuale, quod eaſdem potentias compleat in ratione objecti, ut diximus in de Gratia; ideo Gratia Sacramentalis ſpecialis bene explicatur per hoc, quod collato v. gr. Baptiſmo, conferatur Gratia ſanctificans cum virtutibus infuſis, & ſimul ex Divino decreto conferatur Gratia ſpecialis regenerativa, hoc eſt exigentia illorum auxiliorum, quæ conferant ad ſpecialem regenerationem, ſeu ad ſuſcipienda digne alia Sacramenta: Sic per Confirmationem conferatur ſpecialis Gratia roborativa, ſeu exigentia auxiliorum ad præcavendas, & ſuperandas tentationes præſertim adverſus fidei confeſſionem, & ad crebros virtutum actus eliciendos: ſimiliter per Sacramentum Pœnitentiæ detur ſpecialis Gratia ſanativa, ſeu exigentia auxiliorum ad peccata deteſtanda, & pro iis ſatisfaciendum: per Extremam Unctionem auxilia ad facilius reſiſtendum tentationibus in mortis articulo: per Ordinem auxilia ad rite obeunda Sacri Ordinis munera: per Matrimonium auxilia ad fovendum mutuum amorem, & fidem inter conjuges ſervandam.

Dices: Si Gratia ſpecialis a quolibet Sacramento collata non eſſet Gratia habitualis ſpecie diverſa, ſed eſſet eadem Gratia ſanctificans, prout ex Divino decreto exigens hæc, vel illa auxilia, ſequeretur, quod non magis homo diceretur reſiſtere tentationibus per gratiam propriam Sacramentalem, quam per lignum v. gr. vel anulum, quibus ex decreto Divino eſſent annexa hujuſmodi auxilia: ſicut enim potuit Deus decernere, quod ſuſcipienti v. g. Euchariſtiam detur exigentia ad auxilia nutritiva; ita poteſt decernere, quod habens anulum habeat eadem omnino auxilia nutritiva; unde ſicut per Gratiam Euchariſticam dicitur homo nutriri, ita per illum anulum nutriretur pariter in ea hypotheſi ſpiritualiter.

Reſp. nego ſequelam. Gratia enim habitualis de ſe exigit auxilia, quia cum auxilia compleant potentiam in ratione objecti, eo ipſo quod datur Gratia cum virtutibus ſupernaturalibus complentibus potentiam in ratione potentiæ, datur etiam exigentia auxiliorum. Quod autem hæc potius vel illa auxilia ſint homini danda in tanta, vel tanta copia, dependet a Divino beneplacito; Propterea potuit Deus libere decernere, quod ſuſcipienti hoc Sacramentum dentur hæc auxilia, ſuſcipienti illud dentur hæc alia: At relate ad anulum non datur ulla exigentia auxiliorum, unde diſpar omnino ratio.

II. Dico 2. Sacramenta ejuſdem ſpeciei æqualem gratiam tam habitualem, quam propriam Sacramentalem conferunt æqualiter diſpoſitis; inæqualem vero diſpoſitis inæqualiter. Ita communiter.

Prob. tum ex Tridentino ſeſſ. 6. cap. 7. ubi dicuntur homines juſtificari, *unuſquiſque ſecundum menſuram, quam Spiritus Sanctus partitur ſingulis prout vult, & ſecundum propriam cujuſque diſpoſitionem, & cooperationem*. Tum ratione, quia Sacramenta producunt Gratiam inſtar cauſarum naturalium; ſed cauſæ naturales æqualem formam, v. gr. æqualem calorem introducunt ſubjectis æqualiter diſpoſitis, inæqualem diſpoſitis inæqualiter; ergo pariter Sacramenta. Major probatur, tum quia inductione conſtat, ordinem Gratiæ imitari ordinem naturæ; tum quia ſic fuit congruum, ut homines magis excitarentur ad Sacramenta cum meliori diſpoſitione ſuſcipienda. Dixi in concluſione, duo Sacramenta ejuſdem rationis, ſeu ſpeciei, v. gr. duo Baptiſmata: nam duo Sacramenta diverſa, ſeu inæqualis perfectionis, v. gr. Baptiſmus, & Euchariſtia, inæqualem Gratiam conferunt etiam diſpoſitis æqualiter, ex Divo Thoma 3. p. qu. 65. art. 3. idque propter eandem rationem, quia ſicut Agens naturale perfectius perfectiorem effectum naturalem cauſat, quam imperfectius; ita Agens ſupernaturale præſtantius (ſicut eſt Euchariſtia, quæ omnium Sacramentorum eſt præſtantiſſimum) præſtantiorem cauſat effectum ſupernaturalem.

Hinc infert Coninck dubio 3. quod juſtus accedens ad Sacramentum Pœnitentiæ cum contritione, cæteris paribus, majorem gratiam accipiat, quam ſi cum ſola attritione accedat peccator; tum quia contritus eſt magis diſpoſitus; tum etiam quia juſtus per contritionem diſponentem ad Sacramentum duplicem gratiam obtinet, alteram reſpondentem propriæ devotioni, & ex opere operantis, alteram reſpondentem Sacramento, & ex opere operato: contra vero peccator attritus ſolum obtinet gratiam ex opere operato; cum non poſſit attritio peccatoris mereri de condigno Gratiam, ſicut contritio juſti de condigno meretur Gratiæ augmentum.

Putat Gabriel, ex majori Dei benevolentia conferri ſæpe Gratiam inæqualem æque diſpoſitis: Cajetanus ex majori devo-

tio-

tione Miniſtri: Scotus ex prædeſtinatione ad gloriam majorem; ſed hæc omnia gratis omnino dicuntur, & ſententia Cajetani eſt contra Canonem *Si inter bonos*, de Conſecratione diſtinct. 4. ubi decernitur, Sacramenti Gratiam non augeri ex meliore diſpoſitione Miniſtri. Et ratio eſt, quia ſicut improbitas Miniſtri non obſtat, quominus Gratia in Sacramento conferatur; ita neque probitas Miniſtri conducit, ut major Gratia conferatur ex opere operato, quia Gratia non confertur ob meritum Miniſtri, ſed ob merita Chriſti Domini. Unde Nazianzenus dixit, quod ſicut ſigillum ferreum, & aureum eandem figuram imprimunt, ita bonus, & malus Miniſter eandem gratiam conferunt.

III. Objic. 1. Plura peccata præterita commiſſa a Petro, quam a Paulo, non inducunt inæqualitatem Gratiæ per Sacramenta recipiendæ ab utroque; ergo neque inæqualis diſpoſitio utriuſque: Sicuti quia inæqualis improbitas Miniſtri non obeſt; ita neque inæqualis Miniſtri probitas conducit ad Gratiam inæqualem.

Reſp. nego conſequentiam: diſparitas eſt, quia, ut notat Eſparza, æque opponuntur Gratiæ plura, ac pauciora peccata: At diſpoſitio ad Gratiam per plures actus ſupernaturales, vel per intenſiores eſt major. Quare, ut etiam advertit Haunoldus, plura peccata reſiſtunt ſolum magis Divinæ miſericordiæ, ne tam facile conferat auxilia ad reſurgendum, ſed non magis opponuntur Gratiæ inducendæ per Sacramenta ex opere operato. Quod autem major Miniſtri probitas nullatenus conferat, jam oſtendimus.

IV. Objic. 2. Si inæqualis diſpoſitio traheret Gratiam cauſatam ex opere operato a Sacramentis inæqualem, ſequeretur quod accedens ad Sacramentum cum pluribus gradibus gratiæ, cæteris paribus, majorem gratiam ex opere operato reciperet; ſed hoc ſine authoritate Theologorum aſſeritur; ergo falſum id unde ſequitur.

Reſp. 1. ſequelam admitti poſſe cum Suario diſp. 7. ſect. 5. Coninck, Dicaſtillo apud Haunoldum. Secundo negari poteſt ſequela, quia major Gratia in ſubjecto ſolum dignificat in ordine ad majus præmium, redditque actus meritorios dignos majori augmento gratiæ, quæ datur in præmium talium actuum, & ex opere operantis; non vero reddit hominem dignum majori Gratia, quæ per Sacramenta confertur ex opere operato; cum ea non detur in præmium actuum diſponentium ad Sacramenta, ſed in præmium meritorum Chriſti, quorum vi magis diſpoſitis, non magis dignis confertur Gratia uberior.

QUÆSTIO VI.

Quid ſit Character a Sacramentis præter Gratiam ſanctificantem, & Gratiam propriam Sacramentalem cauſatus?

I. Nomine characteris venit ſignum poteſtatis ſpiritualis in ordine ad cultum Dei, impreſſum in anima per Sacramenta indelebiliter. Poteſtas autem hæc, quæ ſignificatur a charactere, vel eſt paſſiva conſiſtens in idoneitate ad ſuſcipienda Sacramenta, prout confertur per Baptiſmum; vel eſt activa conſiſtens vel in poteſtate ad reſiſtendum viriliter hoſtibus fidei, prout confertur per Confirmationem, vel in poteſtate adminiſtrandi Sacramenta, prout confertur per Sacramentum Ordinis.

Certum eſt primo, Sacramenta antiqua non impreſſiſſe characterem, ut communiſſime docent contra Scotum putantem a Circumciſione fuiſſe impreſſum; quod tamen nec auctoritate, nec ſolida ratione evincitur.

Certum eſt ſecundo, Characterem ab aliquibus novæ Legis Sacramentis imprimi, ut conſtat ex Conciliis, & Scripturis: Prima enim ad Corinth. 1. dicitur: *Qui unxit nos, & ſignavit nos; & dedit pignus ſpiritus in cordibus noſtris*. Et ad Epheſ. 1. *In quo & credentes ſignati eſtis Spiritu promiſſionis Sancto, qui eſt pignus hæreditatis*.

Certum eſt tertio, non omnia Sacramenta novæ Legis illum imprimere, ut conſtat ex Tridentino ſeſſ. 7. can. 9. & Florentino; quæ definiunt, a Sacramentis Baptiſmi, Confirmationis, & Ordinis imprimi characterem, nulla facta mentione de reliquis. Immo addunt, ex charactere impreſſo ea tria reiterari non poſſe. Unde fit, quod ſi ab aliis Sacramentis imprimeretur, nec poſſent reiterari.

Ratio autem, cur ſolum ab his tribus imprimatur, eſt Divina inſtitutio. Congruentia vero eſt, quia homo per Baptiſmum fit domeſticus Chriſti, & de ejus familia, & ideo diſtingui debuit ab aliis per aliquod ſignum ſtabile; ſicut olim Populus electus a Gentibus per Circumciſionem diſtinguebatur. Per Confirmationem Chriſtianus tranſit

fit in Militem Chriſti, & ideo debuit ſtabili pariter ſigno ab aliis diſtingui. Per Ordinem fit Miniſter Chriſti, & in ſpeciali gradu dignitatis conſtituitur; & ideo congruit illi diſtinctivum; ſicut in Militia, & Aulis Principum certis quibuſdam ſignis diſcernuntur diverſi officiales: Quod Scotus in 4. diſtinct. 6. docuit, dicens: *Ratio, quare in reliquis Sacramentis non conferatur character, eſt, quia in reliquis non habetur peculiaris gradus, & officium*. Etenim quod quis admiſſus in familiam poſſit comedere, & bibere, poſſit recuperare gratiam ſui Domini, poſſit generare, non ſunt gradus, & officia particularia, quæ requirant ſpecialem deſignationem: hinc fit, non eſſe veram cauſalem illam Vaſquii num. 18. videlicet: Ideo a tribus illis Sacramentis imprimi characterem, quia ſunt irreiterabilia. nam, ut notant Lugo, Arriaga, Dicaſtillo, etiam prima tonſura, Benedictio Abbatis, &c. ſunt irreiterabilia, nec proinde imprimunt characterem; Quare potius ex oppoſito ideo illa tria reiterari non poſſunt, quia characterem imprimunt. cum enim ad illum ordinentur, eo obtento fruſtra reiterarentur.

Utrum vero hæc tria Sacramenta primario ſint propter characterem, an propter Gratiam? diſcrepant DD. Probabilius eſt eſſe propter Gratiam primario, ut patet ex definitione Sacramentorum. Scotus putat, Ordinem primario eſſe propter poteſtatem conferendam, quam putat identificari cum charactere, & Gratiam in eo Sacramento conferri propter bonum uſum poteſtatis collatæ, ſed falſum eſt, characterem eſſe ipſam poteſtatem, cum potius ſit ſignum poteſtatis; ſicut Toga eſt ſolum ſignum poteſtatis Judiciariȩ, de facto enim poſt hanc vitam remanet character, non poteſtas; propterea etiam Ordo videtur primario eſſe propter Gratiam.

Examinandum nunc, Quid ſit hujuſmodi character, & in quanam ſpecie qualitatis reponatur? Num ſignificet naturaliter, an ad placitum? & quomodo ſit indelebilis?

II. Dico 1. Character non eſt quid morale, ut eſt Doctoratus, Prima tonſura, &c. ſed eſt quid phyſicum. Ita communiter cum D. Thom. adeo ut poſt Canones Conciliorum ſententia oppoſita Durandi reputetur, teſte Eſparza, parum tuta in fide.

Prob. Florentinum, & Tridentinum definiunt characterem eſſe ſignum ſpirituale, & indelebile impreſſum in anima; hæc autem verba in ſenſu proprio ſumpta, prout ſumi debent, important aliquid phyſicum; ergo character eſt quid phyſicum: Aliter etiam Gratia dici poſſet quid morale; quamvis in anima infundatur.

Dubitatur tamen, quid ſit hujuſmodi Ens phyſicum? Scotus putat eſſe relationem quandam prædicamentalem, quam vocat extrinſecus advenientem. Sed communiter in Logicis rejiciuntur hi nudi reſpectus, ſeu relationes prædicamentales. Adde ex Philoſopho 5. Phyſic. 3. ad relationes prædicamentales non dari per ſe motum, ſed eas conſurgere ſtatim poſito fundamento, termino, & ratione fundandi: Ad characterem vero datur per ſe motus. directe enim producitur character per Baptiſmum, præſertim ſi ſuſcipiatur cum obice, ita ut gratia non producatur; ergo character non eſt relatio prædicamentalis.

III. Dicendum itaque 2. cum communiſſima, characterem eſſe qualitatem phyſicam, & abſolutam ſignificantem poteſtatem explicatam.

Prob. Character non pertinet ad prædicamentum ſubſtantiæ; cum recipiatur in anima: neque ad prædicamentum actionis & paſſionis; cum character ſit permanens, non tranſiens: nec ad alia prædicamenta, ut patet; ergo eſt qualitas, non reſpectiva, ſeu nudus reſpectus, ſed abſoluta.

Sed rurſus dubitatur, Ad quam ex quatuor ſpeciebus qualitatis pertineat, quas enumerat Philoſophus, nempe Habitum, & Diſpoſitionem, Potentiam, & Impotentiam, Paſſionem, & Paſſibilem qualitatem, Formam, & Figuram? qua in re varii varia. Certum videtur, characterem non pertinere ad quartam ſpeciem qualitatis, quæ eſt Forma, & Figura. nomine enim Figuræ intelligit Philoſophus terminationem quantitatis, nempe eſſe rotundum, quadratum, &c. Character autem non eſt hujuſmodi. Neque pertinet ad tertiam ſpeciem, quæ dicitur Paſſio, & Paſſibilis qualitas; quia, ut docet D. Thom. ex Philoſopho, hæc ſpecies qualitatis ſolum reſidet in parte animæ ſenſibili, & dicit ordinem ad aliquam tranſmutationem corporalem, quam cauſat, vel a qua cauſatur; unde dicitur qualitas paſſibilis; Character autem non eſt hujuſmodi, cum ſit in parte animæ rationali. Neque videtur poſſe pertinere ad ſecundam ſpeciem qualitatis, quæ dicitur Potentia, & Impotentia; nam character non eſt potentia paſſiva, ſeu receptiva alterius formæ, quia Gratia non recipitur in charactere; & quamvis requiratur

ratur character baptiſmalis ad recipiendos fructus aliorum Sacramentorum, requiritur ſolum ut conditio arbitraria ex Chriſti inſtitutione, & ut diſpoſitio moralis, non ut diſpoſitio phyſica, aut potentia paſſiva. Rurſus character non eſt potentia activa, quia neque efficit Sacramentum, nam Sacramentum Baptiſmi v. gr. confici poteſt etiam a non habente characterem baptiſmalem: Neque efficit effectum Sacramenti, nempe Gratiam, quia hæc unice a Sacramento immediate producitur.

IV. Dicendum itaque 3. cum communi, characterem pertinere ad primam ſpeciem qualitatis, quæ dicitur Habitus, & diſpoſitio.

Prob. Ad primam ſpeciem pertinet omnis illa qualitas, per quam homo ſe habet bene, vel male, ſive in ordine ad ſe, ſive in ordine ad operationes ſuas; ſeu omnis illa qualitas, per quam interroganti, Quomodo ſe habeat homo? reſpondere poſſumus, Bene, vel male; ita ut ſi qualitas ſit facile mobilis, dicatur diſpoſitio, ſi difficile mobilis, dicatur Habitus; ſed per characterem anima bene ſe habet; quippe quæ illo ornatur; & eſt difficile mobilis, cum ſit indelebilis; ergo character pertinet ad primam ſpeciem qualitatis, tanquam Habitus, non tanquam diſpoſitio.

Dices 1. Habitus ex Philoſopho dat facile poſſe, character vero dat ſimpliciter poſſe, vel recipere Sacramenta, vel reſiſtere hoſtibus fidei, vel adminiſtrare Sacramenta; ergo character non eſt habitus.

Reſp. 1. Habitus naturales, & acquiſitos, quos ſolum Philoſophus agnovit, dare facile poſſe, non vero habitus per ſe infuſos. Deinde falſum eſt, quod character det ſimpliciter poſſe. nullam enim poteſtatem confert, ut diximus, ſed ſolum eſt ſignum poteſtatis, ſeu eſt conditio prærequiſita ex Chriſti inſtitutione, ut poſſit homo Sacramenta ſuſcipere, &c.

Dices 2. Omnis qualitas, & præſertim habitus, poteſt intendi, ac remitti; ſed character non eſt hujuſmodi; ergo non eſt habitus.

Reſp. 1. majorem eſſe falſam. actus enim intellectus, & voluntatis ſunt qualitates, quæ non poſſunt intendi, quamvis poſſit dari actus perfectior alio. Deinde poteſt negari minor. quamvis enim indiviſibiliter omnes characteres baptiſmales idem ſignificent, poteſt tamen aliquis ſignificare clarius: ſicut fumus denſior expreſſius ſignificat ignem; & Crux Melitenſis candidior, & amplior clarius illum ordinem Equeſtrem ſignificat.

Quæritur tamen, Utrum character ſit ſignum ad placitum, an vero naturale? Communius cum Arriaga docent eſſe ſignum ad placitum; hoc eſt eſſe animæ ornatum, qui de ſe indifferens eſt, ut ſit, vel non ſit ſignum, ſicut hedera relate ad vinum venale. Aureolus in 4. diſt. 4. putat eſſe ſignum naturale, ſeu ſpeciem quandam, ac ſimilitudinem ſpecialem Chriſti; quod videtur oſtendere Apoſtolus ad Galatas 2. dicens: *Omnes, qui baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis*; Quod non poteſt intelligi de Gratia; quippe quæ non ſemper infunditur in baptiſmo; ergo intelligi debet de charactere; quia eſt ſimilitudo quædam naturalis animæ Chriſti, configurans nos illi, a quo eſt omnis poteſtas ſpiritualis, adeo ut juxta variam participationem hujus poteſtatis varius ſit character.

V. Dico itaque 4. Characterem eſſe ſignum naturale poteſtatis ſpiritualis per Sacramentum acceptæ, velut quandam Imaginem animæ Chriſti Domini, juxta explicationem Aureoli. Ita Haunoldus.

Prob. tum quia character a SS. PP. vocatur Effigies, Figura, Imago, Lumen; tum etiam quia niſi eſſet ſignum naturale, nulla daretur ratio, cur debeat eſſe qualitas intrinſece ſupernaturalis, prout omnes Theologi docent. nam, ut diximus cum de virtutibus infuſis, illud dicitur Ens ſupernaturale antonomaſtice, quod natura ſua connectitur cum Gratia; Atqui niſi character eſſet ſignum naturale poteſtatis ſpiritualis, non connecteretur natura ſua cum Gratia exigita a Sacramentis; unde character poſſet eſſe qualitas entitative naturalis ex libito Dei aſſumpta ad ſignificandam poteſtatem ſpiritualem; ergo &c. Denique niſi eſſet ſignum naturale, non poſſet reddi ratio, cur Chriſtus Dominus careat hujuſmodi charactere, juxta communiſſimam Theologorum cum D. Thom. hic ar. 5. ſicut enim conceditur Chriſto Gratia accidentalis, ita concedi deberet character, qui deſerviret non ad ſignificandam poteſtatem ſpiritualem acceptam per Sacramenta, ſed ad ornatum ſimilem illi, quem aliis fidelibus per ſua merita communicavit.

Neque dicas cum Bellarmino lib. 2. de effectu Sacramentorum cap. 19. ſignari charactere eſſe proprium ovium, ſervorum, ſubditorum, Militum, Miniſtrorum; unde non debuit ſignari Chriſtus, qui eſt Paſtor,

ſtor, Dominus, Superior, Dux, & Princeps. Nam cum hujuſmodi ſignum ſit quidam ornatus ſpiritualis, etiam Chriſtum deceret, non ſecus ac Regem decet ornatus corporalis. Ratio itaque eſt ex Altiſiodorenſi, quia character eſt ſignum naturale poteſtatis acceptæ, ac animæ Chriſti quædam naturalis imago; unde non poteſt Chriſto competere.

Utrum autem Beatiſſima Virgo habuerit characterem baptiſmalem, cum caruerit originali, quod per Baptiſmum deletur? Diſputant DD. Probabilius eſt, quod habuerit, quia ſicut poteſt conferri Sacramentum Pœnitentiæ ſuper peccatis jam remiſſis, in quo caſu ſenſus formæ abſolutoriæ eſt, Confero tibi gratiam, quæ de ſe eſt deletiva peccati actualis; ita potuit conferri Deiparæ Sacramentum Baptiſmi, ita ut ſenſus formæ eſſet, Confero tibi gratiam, quæ de ſe eſt ablutiva maculæ originalis; Atque adeo inſignita fuit charactere baptiſmali, necnon charactere Confirmationis, eaque inter domeſticos, & milites Chriſti fuit Anteſignana.

Quæritur demum, num character ſit natura ſua indelebilis, an ex libero Dei decreto?

VI. Dicendum ult. cum communi, characterem de potentia Dei ordinaria eſſe indelebilem.

Prob. quodcunque naturaliter eſt deſtruibile, vel deſtruitur ex defectu cauſæ conſervantis, ut deſtruitur lux ad ſolis abſentiam; & cum character conſervetur a Deo, non poteſt ſic deſtrui: vel deſtruitur ex defectu cauſæ ſuſtentantis; & cum ſuſtentetur character ab anima, quæ nunquam deficit, neque poteſt ſic corrumpi: vel ratione contrarii; Characteri autem nihil eſt contrarium; Vel deſtruitur demeritorie, ut Gratia per peccatum deſtruitur: Character autem ſicut per peccatum non impeditur, ne imprimatur; ita nec per peccatum deſtruitur; atque adeo eſt naturaliter indelebilis. Propterea etiam in Beatis remanet ad ornatum, & gloriam, & in damnatis ad ignominiam, & confuſionem, ut docet D. Thom. qu. 63. art. 5. Neque obſtat, quod in damnatis habitus fidei, & ſpei deſtruantur, quamvis non ſint incompoſſibiles cum peccato. Nam iſti habitus infuſi ordinantur ad juſtificationem, cum ſint principia actuum ſupernaturalium, quorum damnati ſunt incapaces; propterea fruſtra in iis conſervarentur; ſecus vero Character.

Utrum autem damnati cognitione naturali videant characterem hunc ſupernaturalem, an vero cognitione ſupernaturali? Quæſtio eſt alterius loci. Videtur, quod cognitione ſupernaturali. Ratio eſt, quia quod habet entitatem ſupernaturalem, habet etiam ſpecies impreſſas, atque adeo cognoſcibilitatem ſupernaturalem; cum proprietates ſint conſentaneæ ſuæ eſſentiæ; & ideo communiter dicimus, Angelis non eſſe debitam cognitionem objecti ſupernaturalis: quamvis enim naturaliter cognoſcant Deum eſſe Omnipotentem, non per hoc inferre poſſunt poſſibilitatem entis ſupernaturalis, ſeu accidentis indebiti cuivis ſubſtantiæ perfectiori, & perfectiori in infinitum; & licet poſſent naturaliter cognoſcere poſſibilitatem entis ſupernaturalis in genere, non tamen hujus entis ſupernaturalis in ſpecie. Concedimus communiter, quod quando exiſtit Ens ſupernaturale quoad modum, ſeu philoſophice tantum ſupernaturale, ut corporum replicatio, mortui reſurrectio, tunc naturaliter illud cognoſcatur; quia huiuſmodi Ens habet ſpecies impreſſas, atque adeo cognoſcibilitatem naturalem: At quando exiſtit Ens intrinſece ſupernaturale, ſeu connexum cum Gratia ſanctificante, illud naturaliter non cognoſcitur, quia habet ſpecies impreſſas pariter ſupernaturales, atque adeo ſupernaturalem cognoſcibilitatem: ergo Damnati non poſſunt naturali cognitione attingere characterem.

VII. Hic opportune notandum, Characterem a Theologis paſſim dici eſſe ſimul Sacramentum, & rem Sacramenti; non quia character conſtituat Sacramentum preſſe dictum, ſeu ſignum practicum Gratiæ; ſed quia character eſt Sacramentum late dictum, nempe ſignum poteſtatis ſpiritualis, & Gratiæ per Sacramentum collatæ. Juxta hanc ſignificationem tria diſtingui ſolent in quolibet Sacramento a Theologis communiter apud Lugo diſp. 2. & apud Suarium diſp. 45. de Pœnitentia, ſpectatis locutionibus Sacrorum Canonum, præſertim in cap. *Hoc eſt*, de Conſecrat. Primum dicitur Sacramentum tantum, quod ſcilicet ſignificat, & non ſignificatur; & hujuſmodi ſolet eſſe in omnibus Sacramentis materia, & forma; quæ ſaltem ſignificant gratiam, & non ſignificantur ab alio. Secundum dicitur Res tantum, quæ ſcilicet ſignificatur, & non ſignificat; & hujuſmodi eſt in omnibus Sacramentis Gratia, quæ ſignificatur a partibus Sacramenti, quin illas

las ſignificet. Tertium dicitur res ſimul, & Sacramentum, quæ ſcilicet ſignificatur, & ſignificat, & hujuſmodi eſt in tribus Sacramentis irreiterabilibus character, quia & ſignificatur a materia, & forma ſacramentali, & ſimul ſignificat gratiam. In Euchariſtia vero dicitur eſſe res ſimul, & Sacramentum Corpus Chriſti, quatenus ſignificatur a ſpeciebus ſacramentalibus, & a forma conſecratoria, & ſimul ſignificat gratiam nutritivam: In extrema Unctione eſt res ſimul, & Sacramentum ſanitas corporalis, quia ſignificatur, & cauſatur, quando ea expedit ſaluti animæ, & ſimul ſignificat ſanitatem ſpiritualem. In Matrimonio dicitur res, & Sacramentum vinculum conjugale, quod cauſatur, & ſignificatur a mutuo conſenſu, & ſimul ſignificat unionem Chriſti cum Eccleſia, & animæ cum Deo. Denique in Sacramento Pœnitentiæ variæ ſunt opiniones. Communius docent, eſſe rem ſimul, & Sacramentum ipſam contritionem, quatenus & ſignificatur per confeſſionem, & ſimul per confeſſionem ſignificat reconciliationem cum Deo, ac peccatorum remiſſionem.

QUÆSTIO VII.

Num poſſint Sacramenta vivorum per accidens cauſare primam gratiam?

I. Supponendum ex dicendis in de Pœnitentia, ad Sacramenta mortuorum, videlicet Baptiſmi, & Pœnitentiæ, ſufficientem diſpoſitionem eſſe attritionem ſupernaturalem. Quod communiter probant DD. tum ratione; quia aliter iſthæc Sacramenta non eſſent mortuorum, ſeu per ſe inſtituta ad vivificandum, ſi nunquam vivificarent, ſed ſemper deberent ſupponere contritionem, atque adeo gratiam, & vitam: tum ex Tridentino ſeſs. 14. cap. 4. ubi dicit, quod attritio *quamvis ſine Sacramento Pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento impetrandam diſponit*. Neque obſtat, quod Tridentinum dicat, attritionem ſolum diſponere ad gratiam impetrandam, non vero gratiam cum Sacramento conferre. Nam Tridentinum docet, eam virtutem attritioni competere in Sacramento, quæ illi extra Sacramentum non competit: Atqui extra Sacramentum habet virtutem diſponendi remote ad juſtificationem; ergo in Sacramento ex Tridentino virtutem habet diſponendi ad illam proxime, adeo ut nequeat eſſe ſine gratia; per hoc enim quod peccator ex motivo ſupernaturali retractet peccatum, removet in Sacramento ſufficienter obicem gratiæ per illud conferendæ.

Præterea certum eſt, ad Sacramenta vivorum neminem accedere poſſe cum conſcientia peccati mortalis, niſi præmittat vel Sacramentum Pœnitentiæ, vel ſaltem contritionem: Ad Euchariſtiam tamen non ſufficit contritionem præmittere, ſicut ſufficit in reliquis Sacramentis vivorum, ſed debet etiam præmitti mortalium confeſſio; niſi neceſſitas urgeat, & non detur copia Confeſſarii. Quod ſi quis habens in conſcientia mortale invincibiliter ignoratum ſine ullo prævio dolore ad aliquod ex Samentis vivorum accedat, tunc Sacramentum illud ſuſceptum cum hac indiſpoſitione (quam Auguſtinus vocat fictionem) licet non ſacrilege ſuſcipiatur, erit tamen validum, & informe; validum quidem, quia non deſunt omnia ejus conſtitutiva; informe vero, quia ſine forma a Sacramentis cauſata, hoc eſt ſine gratia; cum non remittatur in præſenti providentia peccatum, & conſequenter non infundatur gratia, niſi prius fuerit retractatum peccatum commiſſum.

Dubitatur nunc, An ſi quis habens peccatum aliquod mortale invincibiliter oblitum accedat bona fide ad Sacramentum vivorum, v. gr. ad Euchariſtiam, cum ſola attritione ſupernaturali de omnibus peccatis commiſſis, tunc hujuſmodi attritio cum Sacramento vivorum de attrito faciat contritum, & per accidens (hoc eſt ratione illius invincibilis ignorantiæ de peccato commiſſo) ſit ſufficiens diſpoſitio ad primam gratiam; non ſecus ac in Sacramentis mortuorum attritio per ſe diſponit ad primam gratiam.

Prima ſententia affirmat cum Suario diſp. 7. ſect. 2. Coninck, Granado, & aliis Recentioribus: Communius ſecunda negat cum Vaſquez diſp. 205. Haunoldo, Bernal, Toledo. Tertia eſt Mæratii diſput. 23. ſect. 3. & Cardinalis de Lugo diſput. 12. admittentium hoc in ſolis Sacramentis Euchariſtiæ, & Extremæ Unctionis, non vero in Sacramentis Confirmationis, Ordinis, & Matrimonii. Putant enim, quod ea tantum ex vi ſuæ inſtitutionis poſſint etiam mortalia delere, & per accidens primam gratiam cauſare.

II. Di-

II. Dico equidem cum prima ſententia, probabiliter omnia Sacramenta vivorum poſſe per accidens cauſare primam Gratiam.

Prob. 1. ex Tridentino ſeſſ. 7. can. 6. ubi habetur: *Si quis dixerit Sacramenta novæ Legis gratiam non ponentibus obicem non conferre, anathema ſit*. Sed qui accedit ad Sacramenta vivorum cum mortali invincibiliter ignorato, & cum attritione de illo, non ponit obicem primæ gratiæ; ergo in tali caſu poſſunt Sacramenta omnia vivorum per accidens primam gratiam cauſare. Minor probatur, quia in Sacramentis mortuorum peccatum cum attritione non eſt obex primæ gratiæ per ea Sacramenta conferendæ; ergo neque in Sacramentis vivorum.

Neque dicas, eſſe obicem gratiæ in Sacramentis vivorum ipſam carentiam vitæ, ſeu gratiæ præſuppoſitæ. Nam ſicut in Sacramentis mortuorum vita, (ſeu gratia præſuppoſita per contritionem præviam) non eſt obex ſecundæ gratiæ, ut mox oſtendemus; ita in Sacramentis vivorum mors, ſeu peccatum præſuppoſitum non eſt obex primæ gratiæ.

Prob. itaque 2. a pari. Sacramenta mortuorum poſſunt per accidens cauſare ſecundam gratiam; ergo Sacramenta vivorum poſſunt per accidens cauſare primam. Antecedens eſt certum, quamvis enim Baptiſmus, & Pœnitentia ex primaria inſtitutione habeant conferre gratiam, ille regenerativam, iſta ſanativam, atque adeo uterque ex vi ſuæ inſtitutionis ſupponat mortem deſtruendam per gratiam ab ipſis collatam; nihilominus ſi quis cum contritione, adeoque cum vita gratiæ, ad eos accedat, adhuc ab iis cauſabitur ſecunda gratia per accidens. Similiter ſi quis abſque mortali cum ſolis venialibus ad Sacramentum Pœnitentiæ accedat, recipiet per accidens ſecundam gratiam. Conſequentia nunc probatur, quia non minus Sacramenta mortuorum ex primaria inſtitutione debent ſupponere mortem animæ, quam Sacramenta vivorum vitam; ſed illa quamvis non ſupponant mortem, poſſunt per accidens cauſare ſecundam gratiam; ergo etiam iſta, quamvis non præſupponant vitam, poſſunt per accidens cauſare primam.

Dices cum Lugo diſp. 12. num. 11. diſparitatem eſſe, quia ex Tridentino omnia Sacramenta conferunt gratiam non ponentibus obicem; prima autem gratia præſuppoſita non eſt obex ſecundæ gratiæ, & ideo in Sacramentis mortuorum poteſt per accidens cauſari ſecunda gratia: contra vero mors, ſeu peccatum præſuppoſitum in Sacramentis vivorum eſt obex primæ gratiæ, eo quod cum illa ſit incompoſſibilis; ergo non poſſunt Sacramenta vivorum per accidens primam gratiam cauſare.

Sed contra eſt, quia ſicut peccatum ſub attritione per ſe non eſt obex primæ gratiæ conferendæ per Sacramenta mortuorum; ita peccatum ſub attritione per accidens non eſt obex primæ gratiæ conferendæ per Sacramenta vivorum. Cum enim ejuſdem ſpeciei ſit gratia ab utriſque Sacramentis collata, in neutris peccatum, poſita attritione, erit impedimentum gratiæ conferendæ; unde nulla eſt diſparitas.

Neque inſtes; idcirco peccatum, poſita attritione, non eſſe obicem per ſe gratiæ per Sacramenta mortuorum conferendæ, quia hæc Sacramenta per ſe inſtituta ſunt ad primam gratiam conferendam, & ad vivificandum; unde nihil aliud per ſe Chriſtus exigit a peccatore, quam attritionem: contra vero Sacramenta vivorum per ſe ſunt inſtituta ad conferendam ſecundam gratiam; & ideo per ſe Deus exigit primam gratiam præviam; unde peccatum ſub attritione eſt obex primæ gratiæ.

Nam contra eſt, quia ſicut per accidens confertur in Sacramentis mortuorum ſecunda gratia, quia hoc non obſtat primariæ eorum inſtitutioni; ita per accidens confertur in aliis prima gratia, quia neque obſtat primariæ inſtitutioni. Et ratio a priori eſt, quia aliud eſt inſtituere Sacramentum in ordine ad aliquem finem poſitive, aliud vero taxative: Inſtituere poſitive v. gr. Sacramentum Pœnitentiæ in ordine ad reconciliationem cum Deo, eſt primario illam intendere; inſtituere vero taxative eſt illam tantum intendere: ſic inſtituere Euchariſtiam poſitive ad nutriendum, eſt hoc primario intendere; inſtituere taxative eſt hoc tantum intendere. Dicimus nunc, quod Chriſtus Dominus ſicut in Sacramentis mortuorum poſitive, non taxative intendit finem eorum principalem, ita in Sacramentis vivorum; unde ſicut per accidens poteſt in illis cauſari ſecunda gratia, ita poteſt in iſtis per accidens cauſari prima.

Neque replices, ex Conciliis ſolum conſtare, quod poſſint Sacramenta mortuorum per accidens cauſare ſecundam gratiam, non vero quod alia poſſint cauſare primam.

Nam, ſicut ex definitione Tridentini, quod

quod conferatur in Sacramentis gratia non ponentibus obicem, eruitur quod Sacramenta mortuorum per accidens conferant ſecundam gratiam, quia tunc non habetur obex; ita ex eadem definitione probabiliter eruitur, quod ſacramenta vivorum per accidens cauſent primam gratiam, quia neque tunc habetur obex: & quamvis hoc non ſit expreſſe definitum, ſufficit, quod apte inferatur, ut probabiliſſime ſuſtineri poſſit.

Prob. 3. Concluſio, quia ſaltem Euchariſtiæ Sacramento hoc non eſt denegandum: Illi enim, utpote Sacramentorum omnium præſtantiſſimo, tribui debet omnis excellentia, quæ non pugnat cum ejus inſtitutione, aut cum revelatis: cum Tridentinum de Euchariſtia cap. 5. dicat: *Salvator noſter diſceſſurus ex hoc Mundo ad Patrem, Sacramentum hoc inſtituit, in quo divitias divini ſui erga homines amoris velut effudit:* ſed hujuſmodi excellentia, quod ſcilicet per accidens primam gratiam conferat, neque pugnat cum ejus inſtitutione, neque cum revelatis; ergo eſt illi tribuenda. Adde, quod poſitive ex revelatis eruatur, hanc excellentiam competere Euchariſtiæ. Tridentinum enim loco laudato hæc habet: *Si quis dixerit, vel præcipuum fructum hujus Sacramenti eſſe remiſſionem peccatorum, vel ex eo alios fructus non provenire, anathema ſit*: Quibus verbis videtur Tridentinum innuere, quod remiſſio peccatorum, & prima gratia ſit quidem effectus Euchariſtiæ, quamvis non primarius, ſed ſecundarius; quia primo & per ſe vivos nutrit; ſecundario & per accidens vivificat mortuos, Unde non dicitur Sacramentum mortuorum, ſed vivorum. Tridentino concinunt SS. PP., qui Euchariſtiam, utpote continentem auctorem vitæ, vocant *Panem vivificantem*: quamvis enim inſtituta ſit per modum cibi, tamen ſicut poteſt peccator ſpiritualiter mortuus ad vitam gratiæ ſe diſponere per actus ſupernaturales fidei, ſpei, & charitatis; ita poteſt peccator quamvis mortuus, comedendo hunc panem vivificum per accidens vivificari. Si enim baptiſmus inſtitutus ad regenerandum poteſt per accidens nutrire, & conferre ſecundam gratiam, ut oſtendimus, poterit pariter Euchariſtia, inſtituta ad nutriendum, per accidens vivificare, & conferre primam gratiam.

Neque hinc inferas primo, quod poſſit pariter Euchariſtia per accidens vivificare ſine prævia attritione, aut cum attritione putata, vel naturali. Nam de fide eſt, peccatum non remitti in præſenti providentia ſine retractatione vera; juxta illud: *Niſi pænitentiam egeritis, omnes ſimiliter peribitis*: quod autem retractatio debeat eſſe ſupernaturalis, conſtat tum ex theſi 57. confixa ab Inn. XI., tum etiam quia diſponit ad gratiam ſupernaturalem, & in eodem ordine debet eſſe forma, & diſpoſitio.

Neque inferas ſecundo, quod Euchariſtia, in qua Salvator divitias omnes ſui amoris velut effudit, memoriam faciens mirabilium ſuorum, deberet hanc etiam excellentiam continere, quod ſcilicet deleat omnem reatum pœnæ temporalis; quod competit Sacramento baptiſmi, ex Florentino. Etenim hæc quoque excellentia neque pugnat cum inſtitutione Euchariſtiæ, neque cum revelatis, quod tamen non admittitur. Nam contra eſt, quia ex Tridentino ſeſſ. 24. cap. 8. congruum fuit divinæ Juſtitiæ, quod etiam reatus pœnæ per ſacramentum baptiſmi deleretur iis tantum, qui ante baptiſmum per ignorantiam deliquerunt, non vero per alia ſacramenta iis, qui deliquerunt poſt baptiſmum; Unde ex Conciliis, PP. & traditione conſtat, ſolius baptiſmi eſſe omnem reatum pœnæ per ſe delere. Non poſſumus itaque ex revelatis hanc excellentiam ad Euchariſtiam ullatenus extendere; cum non militet pro ſuſcipientibus Euchariſtiam ratio illa, ob quam convenit Baptiſmo iſthæc prærogativa, videlicet quia ante Baptiſmum per ignorantiam deliquerunt.

Probatur demum concluſio ex Lugo de Extrema Unctione; quod ſcilicet illi competat cauſare primam gratiam per accidens. Dicitur enim Jacobi 5. *Si in peccatis ſit, remittentur ei*, & Trident. ſeſſio. 14. Can. 2. definit, hoc Sacramentum conferre gratiam, & remittere peccata; ergo effectus hujus Sacramenti eſt etiam delere mortalia, & primam gratiam conferre.

Neque dicas, hinc fieri, quod Extrema Unctio eſſet Sacramentum mortuorum. Nam effectus primarius extremæ Unctionis non eſt delere mortalia, ſed (ex Tridentino) delicta, quæ ſint adhuc expianda, & peccati reliquias abſtergere, eradendo aut pœnæ reatum relictum poſt mortalia dimiſſa, aut culpas veniales: propterea dicitur conſummativa, & perfectiva Pœnitentiæ, non vero ejus ſuppletiva. Hinc ſolum per accidens poteſt Extrema Unctio mortalia delere, ut proinde ſacrilege peccaret,

caret, qui advertenter in ſtatu peccati mortalis eam ſumeret cum ſola prævia attritione; prout ſuſcipi poſſunt Sacramenta mortuorum. Et ſane ſicut in Sacramento pœnitentiæ, quod eſt per ſe inſtitutum ad delenda mortalia per modum Judicii, in quo requiritur cognitio cauſæ, ut proinde reus in eo Sacramento agere debeat partes accuſatoris, poſſunt tamen per accidens remitti indirecte peccata invincibiliter oblita, adeo ut nullum Judicium erga illa exerceatur, nec habeatur cognitio cauſæ, nec ullus accuſator; ita pariter in extrema Unctione, & aliis Sacramentis vivorum per ſe inſtitutis ad Gratiam augendam poterit per accidens prima gratia cauſari, poſita attritione peccati invincibiliter obliti.

Neque dicas cum Lugo, ex Authoritatibus adductis ſolum ſequi, quod Euchariſtia, & extrema Unctio conferre poſſint primam gratiam per accidens, non vero reliqua Sacramenta vivorum. Nam ſi ſemel verum eſt, quod peccatum ſub attritione non ſit obex gratiæ in aliquo Sacramento vivorum, neque erit obex in reliquis; quia Tridentinum de omnibus novæ legis Sacramentis definit, quod non ponentibus obicem gratiam conferant.

III. Objic. 1. Si Euchariſtia, & alia vivorum Sacramenta poſſent primam gratiam cauſare, ſequeretur quod homo habens originale, & mortale actuale, ſi accederet ad Euchariſtiam cum attritione, & ignorantia invincibili obligationis ſuſcipiendi baptiſmum, reciperet primam gratiam per accidens, atque adeo emundationem ab originali; ſequela non admittitur, cum uni baptiſmo competat hic effectus; ergo nec id unde ſequitur.

Confirm. quia non poteſt explicari, quid ſit gratiam cauſari per accidens; cum non cauſetur aut præter Dei intentionem, aut in aliquo raro caſu; etenim id provenire deberet ex lege Dei firma, & ſtabili.

Reſp. nego ſequelam. Baptiſmus enim eſt Janua Sacramentorum; propterea materialiter tantum poteſt Sacramentum Euchariſtiæ ſumi a non baptizato ignorante invincibiliter obligationem ſuſcipiendi baptiſmum; ſicut materialiter comeditur Euchariſtia a bruto, quin ullus effectus ab ea recipiatur. Neque dici poteſt, quod per accidens in eo caſu Euchariſtia emundaret ab originali, cum certum ſit, carentiam characteris baptiſmalis eſſe obicem Gratiæ per quodvis aliud Sacramentum recipiendæ, ſive vivorum, ſive mortuorum.

Ad confirmationem: in eo ſenſu Sacramenta vivorum dicuntur per accidens cauſare primam gratiam, in quo ſenſu ab omnibus conceditur cauſari ſecundam gratiam per accidens a Sacramentis mortuorum: Non quia præter intentionem, & voluntatem Dei hujuſmodi effectus contingat; eo modo quo monſtrum dicitur effectus per accidens, quia eſt præter intentionem naturæ, aut ſicut Theſaurus dicitur per accidens a foſſore inveniri; cum hoc citra blaſphemiam dici non poſſit: Neque quia hujuſmodi effectus non proveniat ex lege Dei firma, & ſtabili; ſed quia deviat hujuſmodi effectus per accidens a fine primario, ad quem Sacramentum inſtitutum fuit, & proinde raro evenit; ſicuti plantæ, quæ inſeruntur, dicuntur cauſare per accidens fructus alienos, non quia non cauſant illos virtute propria, & naturaliter, ſed quia primario inſtitutæ ſunt ad alendos fructus proprios, & fructus alieni ad finem primarium non ſpectant; unde non ita frequenter hujuſmodi effectus provenit.

IV. Objic. 2. Euchariſtia ſignificat gratiam per modum nutritionis; ergo ſolum cauſat gratiam nutritivam, non vivificativam; atque adeo non primam gratiam. Probatur conſequentia, quia Sacramentum novæ legis cauſat quod ſignificat, & ſignificat quod cauſat; ergo Euchariſtia ſignificans gratiam nutritivam hanc dumtaxat cauſat.

Confirm. Dare vitam mortuo eſt extra rationem cibi; atqui Euchariſtiæ non competit quidquid eſt extra rationem cibi ſpiritualis; ergo nequit dare vitam mortuo: unde ſicut inutiliter datur cibus mortuo; ita inutiliter Euchariſtia peccatori.

Reſp. 1. per inſtantiam de Baptiſmo, qui cauſat gratiam per modum regenerationis, & tamen per accidens cauſat ſecundam gratiam non regenerantem; & de pœnitentia, quæ eſt inſtituta per modum ſecundæ tabulæ poſt naufragium, & tamen cauſat ſecundam gratiam, ſi ſolum venialia præceſſerint. Neque dicas cum Lugo, non eſſe mirum, quod Sacramentum potens vivificare nutriat, quia quod poteſt plus, poteſt etiam quod eſt minus; Mirum tamen eſt, quod Sacramentum potens de ſe nutrire etiam vivificet. Nam licet

ſit

ſit magis vivificare, quam nutrire, non tamen relate ad infinitam virtutem Chriſti Domini, qui æque potuit velle utrumque effectum cauſari a ſingulis Sacramentis; quamvis voluerit, quod Sacramenta mortuorum per ſe vivificent, vivorum vero nutriant. Præterquamquod falſum univerſim eſt, quod poſſit minus id, quod poteſt plus, ſi plus, & minus ſint in diverſo ordine; homo enim poteſt hominem generare, non muſcam, quamvis hoc ſit minus: unde diſparitas ex hoc etiam capite corruit.

Directe diſt. conſeq. ſolum cauſat Gratiam nutritivam per ſe, concedo; per accidens, nego conſequentiam. Ad probationem, ſatis eſt, quod Sacramentum per ſe cauſet quod ſignificat, quamvis per accidens cauſare poſſit, quod non ſignificat.

Ad confirmationem diſtinguo minorem, per ſe, concedo; per accidens, nego minorem, & conſequentiam. Euchariſtia per accidens cauſare poteſt, non quod eſt contra, ſed quod eſt præter rationem cibi; ſicut etiam cauſat remiſſionem venialium, remiſſionem pœnæ, præſervationem a mortalibus, quæ ſunt pariter præter rationem cibi. Ad id quod additur: ideo ſtultum eſt dare cibum mortuo, quia cibus corporalis citra miraculum vivificare non poteſt. At Euchariſtia potuit inſtitui ita, ut per accidens vivificaret, & ita de facto probabiliter inſtituta eſt, ut oſtendimus. Adde, quod ſicut poteſt mortuus ſpiritualiter ad vitam ſe diſponere per actus virtutum Theologalium; ita poteſt cibo Euchariſtico, & pane vivificante vivificari. Huic enim tantum cibo competit tranſmutare, non tranſmutari, juxta illud a Chriſto Domino dictum Auguſtino: *Tu mutaberis in me, non ego in te*.

Ex dictis ſequitur, poſſe Sacramenta vivorum cauſare per accidens primam Gratiam in omnibus iis caſibus, in quibus ad ea acceditur poſt mortale cum ſola attritione: quod contingit non ſolum quando quis oblitus invincibiliter peccati commiſſi dolet de omnibus, ſed etiam quando quis conſcius peccati, nec habens copiam Confeſſarii ponit attritionem putatam contritionem; vel ſi ſit abſolutus invalide ex defectu aut juriſdictionis, aut intentionis in abſolvente. Conſonum enim fuit Miſericordiæ Salvatoris, quod noluerit in his caſibus privare Gratia eum, qui bona fide credit ſe eſſe diſpoſitum, & quantum in ſe eſt, apte ſe diſponit ad Sacramenta vivorum ſuſcipienda.

DISPUTATIO III.

De Cauſis extrinſecis Sacramentorum.

PLurima in hac Diſputatione diſcutienda ſunt, De inſtitutore Sacramentorum, De Miniſtro, De ſubjecto, ſeu ſuſcipiente; qui dicuntur cauſæ Sacramentorum extrinſecæ.

QUÆSTIO I.

De Sacramentorum Inſtitutore.

QUod attinet ad Sacramenta Legis antiquæ, non eſt dubium, quod a ſolo Deo fuerint inſtituta. De Sacramentis novis inquiritur, An omnia immediate Chriſtus Dominus inſtituerit? Et, Utrum in quantum homo, an inquantum Deus? Demum, An pura Creatura poſſit Sacramenta inſtituere?

ARTICULUS I.

Utrum omnia novæ Legis Sacramenta immediate inſtituerit Chriſtus inquantum homo?

I. DEfinit Tridentinum ſeſſ. 7. can. 1. omnia novæ Legis Sacramenta inſtituta fuiſſe a Chriſto. hæc enim habet: *Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non fuiſſe omnia a Chriſto inſtituta, anathema ſit*. Nihilominus nonnulli ex antiquis Theologis putarunt, Chriſtum aliqua Sacramenta inſtituiſſe immediate, & per ſe ipſum; aliqua vero mediate per Apoſtolos. Hugo de Sancto Victore tomo 3. de Sacramentis lib. 3. puncto 15. cum Magiſtro in 4. diſt. 23. & Bonaventura putavit, Extremam Unctionem eſſe ab Apoſtolis immediate inſtitutam: Et Alenſis cum eodem Bonaventura in 4. diſt. 7. Sacramentum Confirmationis inſtitutum in Concilio Meldenſi. Ex verbis Tridentini non conſtat, quod Chriſtus omnia inſtituerit immediate: Unde Suarius cenſet, non eſſe de fide hanc omnium immediatam inſtitutionem; quamvis dicat eſſe omnino certam.

Dico equidem 2. cum Vaſquez, & aliis: De fide eſt, Chriſtum Dominum omnia novæ Legis Sacramenta inſtituiſſe immediate.

Prob. de fide eſt, Chriſtum inſtituiſſe omnia novæ Legis Sacramenta, ut conſtat ex Tridentino laudato; ergo etiam de fide eſt, quod ea inſtituerit immediate. Probatur conſequentia, quia inſtitutio, ut ſit vera inſtitutio, debet eſſe immediata; aliter non ſolum Sacramenta, ſed etiam ſacramentalia, & omnes Eccleſiæ cæremoniæ deberent dici a Chriſto inſtitutæ, & omnes Leges Pontificiæ poſſent dici Leges Divinæ, & a Chriſto Domino latæ; quia omnes dum feruntur, a Chriſto mediate feruntur per ejus Vicarium, & per poteſtatem ab eo acceptam: Conſequens non admittitur: ergo nec antecedens.

Confir. Tridentinum ſeſſ. 2. cap. 2. negat, fuiſſe unquam in Eccleſia poteſtatem ullam ſtatuendi, vel immutandi aliquid circa ſubſtantiam Sacramentorum: hoc autem non eſſet verum, ſi Chriſtus non inſtituiſſet immediate omnia Sacramenta, potuiſſet enim Eccleſia mutare, quæ potuit inſtituere; ergo. Hinc expreſſe Tridentinum ſeſſ. 14. de Extrema Unctione cap. 1. dicit, hoc Sacramentum fuiſſe a Chriſto Domino inſtitutum, & a B. Jacobo promulgatum; quia ſi Chriſtus illud inſtituit, ſolum potuit promulgari ab aliis; propterea etiam 1. ad Corinth. 4. dicitur: *Sic nos exiſtimet homo, ut Miniſtros Chriſti, & diſpenſatores* (non inſtitutores) *myſteriorum Dei*.

II. Dico 2. Chriſtus Dominus, inquantum homo, & per voluntatem creatam inſtituit Sacramenta. Ita communiſſime.

Prob. Chriſtus ut homo eſt Eccleſiæ fundator, & inſtitutor; ergo pariter ut homo inſtituit fundamenta Eccleſiæ, ſeu Sacramenta: Fundatoris quippe eſt ponere fundamenta.

Confirm. Chriſtus ut homo eſt ſupremus Eccleſiæ Legislator; ergo etiam Sacramentorum inſtitutor. Probatur conſequentia, quia ſi per poteſtatem a Deo acceptam potuit immediate Leges ferre, potuit etiam per eandem poteſtatem immediate Sacramenta inſtituere; cum illi inquantum homini data ſit omnis poteſtas in cœlo, & in terra, omniaque dederit ei Pater in manus.

III. Objic. 1. contra ſecundam concluſionem; Inſtituere eſt primo rem aliquam ſtatuere, ſeu inchoare; ſed hoc non poteſt Chriſtus qua homo; ergo non qua homo, ſed qua Deus inſtituit Sacramenta. Probatur minor, quia ante actum voluntatis creatæ Chriſti Domini inſtituentem Sacramenta debet præceſſiſſe decretum voluntatis Divinæ conferens talem auctoritatem voluntati creatæ Chriſti; ergo ab eo decreto debent ſumere initium, atque adeo inſtitutionem Sacramenta.

Confirm. ut poſſit per voluntatem creatam Chriſti eſſe ſignum Gratiæ hæc materia, & hæc forma, debuit hoc idem prævoluiſſe Chriſtus qua Deus ab æterno; cum non poſſint Divina, & humana Chriſti voluntas diſcrepare; ergo non poteſt Chriſtus qua homo Sacramenta inſtituere, quin prius ea inſtituerit Chriſtus qua Deus; atque adeo ſoli Deo competit prima, & immediata Sacramentorum inſtitutio.

Reſp. 1. per inſtantiam de Legibus Pontificiis, quæ non deſinunt eſſe Pontificis, & Vicarii Chriſti, quamvis præcedere debeat decretum conferens Pontifici talem auctoritatem, & ab æterno debeat Deus prævoluiſſe id, quod Pontifex præcipit.

Directe dico, dupliciter poſſe duas voluntates conſpirare in idem objectum; uno modo, ſi ambæ æque primo idem velint; altero modo, ſi una velit in priori, & altera illud idem approbet. Hoc ſecundo modo Deus vult Sacramenta a Chriſto qua homine inſtituta, necnon leges a Pontifice latas; & ideo Chriſtus ut homo eſt primus inſtitutor; voluntas enim Divina venit ut determinata, & in poſteriori, non ut determinans, & in priori; venit enim non ut faciens, ſed ut approbans factum a voluntate creata Chriſti, atque adeo eſt voluntas ſpeculativa potius, quam practica.

In forma nego minorem. Ad probationem: præceſſit decretum conferens auctoritatem, & ſimul inſtituens Sacramenta, nego; conferens, ſed non inſtituens, concedo antecedens, & nego conſequentiam.

Ad confirm. diſtinguo antecedens: debuit Deus id ipſum prævoluiſſe ab æterno voluntate practica, & factiva, nego; voluntate ſpeculativa, & approbativa inſtitutionis factæ a Chriſto ut homine, concedo antecedens, & nego conſequentiam.

IV. Objic. 2. Si Sacramenta novæ Legis eſſent a Chriſto ut homine inſtituta, non eſſent præſtantiora, & digniora antiquis, utpote a Deo inſtitutis: Conſequens non admittitur; repugnat enim dictis Conciliorum, & Patrum: ergo nec antecedens. Probatur ſequela, quia Sacramentum intrinſece conſtituitur per actum inſtituentem tamquam per formam; ergo Sacramenta antiqua conſtituta per actum Divinum no-

nobiliora eſſent, quam nova conſtituta per actum voluntatis humanæ Chriſti.

Reſp. 1. etiam in Sacramentis novis principium *quod* inſtituens eſſe ipſum Verbum, a quo humanitas ſuppoſitatur, quamvis principium *quo* ſit actus voluntatis creatæ; Unde etiam Sacramenta nova includunt conſtitutive Deum tanquam principium *quod* inſtituens; atque adeo ex parte principii inſtituentis antiqua non ſunt nobiliora. Deinde dico SS. PP. exaltantes Sacramenta nova ſuper antiqua conſideraſſe illa, quatenus ſunt inſtrumenta Dei, in ordine ad Gratiam conferendam; atque adeo præferunt nova antiquis, inquantum ſunt magis utilia. Sic pharmacum, quod magis cauſat ſanitatem, dicitur præſtantius Pharmaco compoſito ex rebus nobilioribus minus apto ad ſanitatem cauſandam: quia ut notat Aureolus in 4. diſt. 1. nobilitas inſtrumenti, ac cujuſvis medii ordinati ad aliquem finem ſumitur ſolum ex ratione utilitatis, quam affert. Et ratio a priori eſt, quia appetibilitas medii, qua talis, deſumi debet a fine, a quo ſuam habet appetibilitatem; ergo cum magis conferant Sacramenta nova ad finem conferendi Gratiam, dicenda ſunt præſtantiora; etiamſi verum eſſet, quod antiqua haberent aliquod conſtitutivum nobilius: quod tamen eſt falſum, ut oſtendimus, cum non ſit præſtantior forma Deus, & actus Divinus, quam Deus cum actu humano; ſicut non eſt præſtantior tota Trinitas, quam una Perſonalitas Divina. Præterquamquod ipſe ſolus actus creatus Chriſti Domini, prout moraliter informatus a dignitate Verbi, infinitum habet valorem, & efficaciam.

ARTICULUS II.

Num concedi poſſit puræ Creaturæ poteſtas inſtituendi Sacramenta tum miniſterialis, tum excellentiæ?

V. CErtum eſt, non poſſe Creaturam inſtituere Sacramenta authoritate propria, & independente; cum ne ipſi quidem Chriſto qua homini id competat. Quare ſolum quæritur primo, An poſſit purus homo ex poteſtate miniſteriali ſibi a Deo delegata inſtituere Sacramenta? quod communiter affirmant Thomiſtæ cum Suario, Lugo, Valentia contra Scotum, Vaſquez, & alios. Secundo, an poſſit puro homini communicari poteſtas excellentiæ, quam Theologi agnoſcunt in Chriſto Domino, ut poſſit Sacramenta inſtituere? Poteſtas autem excellentiæ in Chriſto Domino non ſolum importat poſſe conferre ſigno ſenſibili vim ad gratiam conferendam ex poteſtate delegata, ſed etiam poſſe mereri collationem gratiæ per Sacramenta, & quod ejus nomine Sacramenta ſanctificentur, & adminiſtrentur. Hanc etiam poteſtatem poſſe puro homini communicari, docet D. Thom. hic ar. 4. his verbis: *Chriſtus in Sacramentis duplicem habuit poteſtatem; unam auctoritatis, quæ competit ei ſecundum quod Deus eſt, & talis poteſtas nulli Creaturæ potuit communicari; Alteram excellentiæ, quæ competit ei ſecundum quod homo eſt, & eam potuit Miniſtris communicare; dando ſcilicet eis tantam gratiæ plenitudinem, ut eorum meritum operaretur ad Sacramentorum effectum, ut ad invocationem nominum ipſorum ſanctificarentur Sacramenta, & ut ipſi poſſent ſacramenta inſtituere.*

Ne tamen fiat quæſtio de nomine, advertendum, quod inſtituere Sacramenta poteſtate miniſteriali non importat ſolum deſignare materiam, cui Deus imponat ſignificationem practicam Gratiæ, ſed importat etiam delegationem a Deo factam imponendi alicui ſigno ſenſibili ſignificationem practicam Gratiæ; ſicut ferre leges ex poteſtate miniſteriali, & delegata non importat ſolum deſignare aliquem actum, quem Deus velit præcipere, ſed etiam habere a Deo facultatem præcipiendi, vel non præcipiendi aliquid ad libitum; ſicut etiam habere poteſtatem delegatam patrandi miracula non eſt poſſe deſignare materiam, in qua Deus velit miraculoſe operari; ſed eſt habere virtutem communicatam patrandi miracula.

VI. Dico nunc primo cum prima ſententia: poteſt puro homini communicari poteſtas miniſterialis inſtituendi ſacramenta.

Prob. Poteſt Deus communicare puro homini facultatem non ſolum deſignandi materiam ſenſibilem, quæ habeat a Deo ſignificationem practicam gratiæ, ſed etiam facultatem deſignandi materiam ſenſibilem, quæ ſignificet Gratiam conferendam per hujuſmodi ſignum ad arbitrium ipſius creaturæ; hoc autem importat ex dictis habere poteſtatem miniſterialem inſtituendi ſacramenta; ergo poteſt puro homini hujuſmodi poteſtas communicari. Maj. patet. ſicuti enim ea poteſtas de facto communicata fuit Chriſto qua homini, ita potuit puro homini communicari; non ſecus ac poteſtas miraculorum, quæ Chriſto fuit communica-

nicata, poteſt pariter puro homini communicari; & in hoc tantum Chriſtus qua homo a puro homine diverſificatur, quod Chriſto ea ſit connaturaliter debita, non vero puro homini.

Confirm. Ut purus homo dicatur revera Sacramenta inſtituere, non debet habere hanc poteſtatem independenter ab alio; ſicuti ut poſſit leges condere, non debet habere facultatem legislativam independentem; ſed ſufficit quod inſtitutio, & virtus cauſandi gratiam in ſacramentis procedat a puro homine, tanquam ab habente poteſtatem ad id delegatam, & ex commiſſione; Atqui poteſt Deus velle, quod ſacramenti inſtitutio, & virtus ſignificandi, atque cauſandi gratiam in aliqua re ſenſibili dependeat a puro homine, tanquam ab habente ad id poteſtatem delegatam; ergo poteſt puro homini communicari poteſtas miniſterialis inſtituendi Sacramenta. Quod aperte docuit Auguſt. tract. 5. in Joan. dicens: *Potuit Chriſtus Dominus, ſi vellet, dare poteſtatem alicui ſervo ſuo, ut daret Baptiſmum ſuum tanquam vice ſua, & transferret a ſe baptizandi poteſtaeem, quam conſtitueret in ſervo, & tantam vim daret baptiſmo tranſlato in ſervum, quantam haberet baptiſmus datus a Domino; hoc tamen noluit, ut in illo eſſet ſpes baptizatorum, a quo ſe baptizatos agnoſcerent; Noluit ergo ſervum ponere ſpem in ſervo.*

VII. Dico 2. poteſtas excellentiæ, & meritoria, quæ fuit in Chriſto Domino ad ſacramenta inſtituenda, potuit puro homini communicari ſolum relate ad inſtituenda ſacramenta vivorum, non mortuorum. Ita iidem DD. cum D. Th. apud Gonetum.

Prob. Poteſt purus homo affectus gratia ſanctificante mereri de condigno alteri innocenti gratiam, ut oſtendimus in de merito diſp. ult. q. 2. non poteſt tamen alteri peccatori mereri de condigno gratiam peccati remiſſivam, ut pariter ſupponimus ex dictis in de Incarnatione, diſp. 1. qu. 3. ergo poteſt purus homo habere poteſtatem excellentiæ, & meritoriam relate ad inſtituenda ſacramenta vivorum, merendo juſtis gratiam per ea ſacramenta conferendam, quin poſſit relate ad ſacramenta mortuorum.

VIII. Objic. primo contra primam concluſionem, ex Scoto, & Gabriele: Inſtituere ſacramenta fert ſtabilire certa, & infallibilia ſigna gratiæ conferendæ; ſed ſolus Deus hoc facere poteſt; ergo nequit pura creatura miniſterialiter ſacramenta inſtituere. Prob. min. Ille poteſt ſtatuere ſigna infallibilia gratiæ conferendæ, qui poteſt gratiam conferre; ſed non niſi Deus poteſt conferre gratiam; ergo nonniſi Deus ſtabilire poteſt certa, & infallibilia ſigna gratiæ conferendæ.

Confirm. Ut poſſit dari ſignum practicum gratiæ, debet divina voluntas determinari ad conferendam gratiam poſito tali ſigno; ſed non poteſt creatura divinam voluntatem ad id determinare; ergo nec ſacramenta inſtituere.

Reſpond. neg. min. ad prob. diſt. maj., qui poteſt gratiam conferre vel principaliter, vel inſtrumentaliter, conc., tantum principaliter, nego maj. & diſting. min., ſolus Deus poteſt gratiam conferre ut cauſa principalis, conc., miniſterialiter, & inſtrumentaliter, ſeu ex poteſtate delegata, nego minor., & conſeq.; quod etiam dicendum relate ad leges ferendas. Habere poteſtatem delegatam conferendi gratiam eſt poſſe ſua voluntate applicare omnipotentiam ad gratiam cauſandam; ſicut dicitur habere poteſtatem comburendi, qui poteſt applicare ignem ad comburendum: Poteſt autem voluntas creata ex delegatione ſibi a Deo facta ſtatuere ſigna, quibus poſitis applicetur omnipotentia ad gratiam cauſandam, ſive ea ſigna ſint meræ conditiones, ut in ſacramentis antiquis, ſive ſint cauſæ, ut in novis; ergo poteſt pura creatura habere poteſtatem delegatam inſtituendi tam ſacramenta antiqua, quam nova.

Ad confirmationem recurrit etiam inſtantia de legibus: ut poſſit enim Lex Pontificia obligare in conſcientia, debet determinari divina voluntas ad volendum obligare ſubditos, poſita voluntate Legislativa Pontificis; Sicuti autem poſſumus nos ad actus liberos determinare omnipotentiam paratam concurrere ad utrumlibet, juxta doctrinam Societatis in de Gratia; ita poteſt divina voluntas determinari ad volendum conferre gratiam, poſito tali ſigno ſenſibili, a voluntate creaturæ volentis libere inſtituere hæc ſigna practica gratiæ ex poteſtate ſibi ab ipſo Deo delegata.

IX. Objic. 2. ex Vaſquez: Ei convenit poteſtas inſtituendi ſacramenta, a quo oritur primum ſacramenti decretum; hoc autem unice oritur a Deo, ut patet; ergo ſolus Deus poteſt ſacramenta inſtituere. Maj. prob. quia inſtituere eſt primo rem aliquam incipere, & ab initio quaſi ſtatuere, & decernere.

Confirm. Si Deus diceret, Volo, ut baptiſ-

ptiſmus conferat gratiam, ſi Petrus conſenſerit, Petrus non diceretur inſtitutor Sacramenti hujus, quia ſupponit voluntatem Dei collativam gratiæ; ſed quælibet voluntas creaturæ debet Dei voluntatem præſupponere; ergo pura creatura non poteſt Sacramentum inſtituere.

Reſpond. argumentum probare, quod neque Chriſtus ut homo poſſit Sacramenta inſtituere; ſicut etiam quod neque homines poſſint leges condere: quare diſt. maj.; a quo oritur primum Sacramenti decretum in genere cauſæ principalis tantum, nego; ſive principalis, ſive miniſterialis, conc. maj. & diſtincta pariter min. nego conſeq.

Ad confirmationem reſpondeo per inſtantiam: ſi Deus diceret, volo præcipere jejunium, ſi Petrus conſentiat, Petrus non diceretur præcipere jejunium, ſed eſſet conditio requiſita, ut Deus velit abſolute jejunium præcipere; nec proinde creatura non poteſt habere a Deo poteſtatem delegatam præcipiendi jejunium; ergo idem in caſu noſtro. Quare diſtinguendum eſt inter operantem nomine principalis tanquam procuratorem, vel miniſtrum, & inter apponentem nudam conditionem; Quando quis operatur ut miniſter, valide operatur, etiamſi nollet tunc idipſum principalis; ſecus vero quando quis apponit conſenſum tanquam conditionem. In caſu argumenti, Petrus conſentiens eſſet mera conditio, quia niſi quando Petrus conſentit, tunc Deus vellet cauſare gratiam per Baptiſmum, gratia non cauſaretur: contra vero quando creatura inſtituit poteſtate miniſteriali Sacramentum, gratia conferenda eſt per Sacramenta per hoc præciſe, quod Deus non revocet poteſtatem delegatam; adeo ut ſi per impoſſibile Deus non revocaret poteſtatem delegatam, & ſimul nollet conferre gratiam per Sacramenta inſtituta a creatura, adhuc teneretur illam conferre: Sicut in creatis, ſi principalis non revocet poteſtatem collatam Procuratori, & ſimul nolit obligari per contractum initum a procuratore, adhuc ab illo obligatur. In forma diſt. maj., quia ſupponit voluntatem Dei collativam gratiæ, poſito conſenſu Petri tanquam mera conditione, conc., poſito conſenſu tanquam prædito poteſtate delegata ad Sacramenta inſtituenda, neg. maj. & diſtincta min., nego conſeq.

Objic. Si non eſſet de eſſentia Sacramenti, quod ſit inſtitutum a Deo, poſſet etiam dici, neque eſſe de eſſentia Sacramenti, quod ſit ſignum ſenſibile, vel quod ſit ſignum gratiæ, aut quod ſit ſignum practicum; ſequela non admittitur; ergo nec id unde ſequitur. Prob. ſequela, quia tam in definitione Sacramenti dicitur, quod ſit inſtitutum a Deo, quam quod ſit ſignum ſenſibile practicum gratiæ; ergo.

Reſpond. Sacramentum eſſe quoddam concretum accidentale, & quoddam artefactum, cujus eſſentia nequit cognoſci ex ipſa natura rei, ſed ex fine, quem ſibi artifex præſtituit in eo componendo; ſicut domus conflata ex partibus, & tecto definitur per ordinem ad ejus finem, qui eſt arcere ab injuriis temporum; propterea quoties finis artefacti ſtat incolumis, ſtat ejus eſſentia, etiamſi varietur principium efficiens; tam enim habetur domus, ſive ea fiat ab artifice, ſive ab amente, ſive fiat caſu. Hinc quia ſtat finis Sacramenti, qui eſt ſignificare hominibus practice ſanctitatem, ſive a Deo immediate, ſive a creatura hujuſmodi inſtituatur ſignum; ideo Sacramentum qua tale non eſt eſſentialiter a Deo immediate inſtitutum, ſed ſolum Sacramenta, quæ de facto ſunt; & relate ad iſta cadit definitio tradita: contra vero quia non ſtat hujuſmodi finis, ſi ſignum non ſit ſenſibile, aut ſi non ſit practicum; ideo hæc ſpectant ad eſſentiam Sacramenti in Eccleſia viſibili inſtituti qua talis. Hinc fit, quod quamvis de facto Sacramentum Pœnitentiæ v. g. vel Extremæ Unctionis a fœmina valide non conferatur, non propterea ad eſſentiam horum Sacramentorum qua talium ſpectat, quod conferantur a viro: ſtat enim eorum finis, etiamſi conferrentur a fœmina: Contra vero non ſtat finis Sacramenti propter homines erudiendos, & ſanctificandos inſtituti, ſi non ſit ſignum ſenſibile, aut practicum ſanctitatis; ergo hoc ſpectat ad rationem Sacramenti qua talis.

X. Objic. ult. contra 2. concluſionem: Poteſtas excellentiæ relate ad Sacramenta inſtituenda convenit Humanitati Chriſti Domini ratione Unionis hypoſtaticæ, qua præciſa illi non conveniret; ergo non poteſt competere puræ creaturæ, neque relate ad Sacramenta mortuorum, neque vivorum.

Reſpond. Chriſto Domino competere poteſtatem iſtam connaturaliter; puræ creaturæ vero poſſe competere ex mera divina conceſſione: unde non poteſt huic competere cum illa perfectione, ſeu exigentia connaturali, prout competit Chriſto Domino: ſic ratione unionis hypoſtaticæ competit Chriſto poſſe de condigno mereri aliis gratiam; quod tamen etiam poteſt compe-

tere juſto, ſed non illo modo perfectiſſimo, quo convenit Chriſto Domino; cum nec poſſit juſtus habere meritum valoris infiniti, nec mereri de condigno gratiam peccati remiſſivam, ut alibi oſtendimus. Ex quibus ſequitur, quod poſſit pura creatura habere poteſtatem excellentiæ etiam relate ad inſtituendam Eüchariſtiam, quatenus ex poteſtate delegata poteſt ea ſigna ſenſibilia inſtituere, quibus contineatur Corpus Chriſti Domini, & gratia cauſetur ſuſcipientibus illud, quam ſolum de condigno mereatur.

QUÆSTIO II.

De Miniſtro Sacramentorum.

POſt conſiderationem Cauſæ extrinſecæ principalis Sacramentorum, nempe Chriſti Domini inſtitutoris, inquirendum de cauſa miniſteriali, & inſtrumentali, & primo quidem, num ſolus homo viator poſſit Sacramenta conficere, & adminiſtrare. Deinde quænam, & qualis intentio in eo requiratur. Demum quænam ſint hujus Miniſtri obligationes.

ARTICULUS I.

An ſolus homo viator poſſit miniſtrare, & conficere Sacramentum?

I. SCotus in 4. diſt. 6. ſeſſ. 5. docet, etiam Angelos poſse de lege ordinaria eſse Sacramentorum Miniſtros. Bernal diſp. 17. putat, poſse Angelos de potentia extraordinaria Sacramenta adminiſtrare, non tamen conficere. Communius cum Goneto diſp. 6. docent, de potentia extraordinaria poſse Angelos Sacramenta etiam conficere, nedum adminiſtrare. Dubitatur etiam, an homines in Patria, vel ſi reſurgerent, poſſint Sacramenta, ut prius, conficere? Suarius, Soto, & alii affirmant contra Vaſquez, Coninck, Beccanum apud Gonetum.

Dico primo. De lege ordinaria ſoli homines, & non Angeli ſunt Sacramentorum miniſtri. Ita D. Th. hic art. 7. & communiſſime Catholici contra Lutherum in libro de Miſsa privata, putantem etiam a diabolis in ſpecie humana apparentibus adminiſtrari poſse Sacramenta de potentia ordinaria.

Prob. ex illo ad Hebræos 3. *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur in iis, quæ ſunt ad Deum*; ergo ſoli homines ſunt miniſtri in iis, quæ ſunt ad Deum, hoc eſt in Sacramentis. Similiter ſolis hominibus dictum eſt Matth. 28. *Docete omnes gentes, Baptizantes eos In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*: Idemque docent PP., præſertim Chryſoſtomus lib. 3. de Sacerdotio dicens: *Neque Angelis, neque Archangelis dictum eſt, Quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in Cælis*. Et ratio a priori eſt libera Dei inſtitutio: Congruentiæ vero ſunt, tum quia Sacramentum conſtituitur materia & forma ſenſibili; ergo conveniens fuit, quod adminiſtraretur etiam a miniſtro ſenſum & intellectum habente; tum etiam quia ſolus homo poteſt ſuſcipere; ergo & adminiſtrare Sacramenta.

Confir. quia ſi Angeli poſſent miniſtrare Sacramenta, nullus infans decederet ſine baptiſmo. teneretur enim ex præcepto charitatis Angelus tutelaris illum baptizare.

II. Dico 2. De potentia, & lege extraordinaria poſſunt Angeli Sacramenta a Chriſto Domino inſtituta adminiſtrare, non tamen conficere.

Prob. prima pars, tum ex D. Tho. loco citato, tum multis ſacris hiſtoriis, in quibus legitur ſacram ſynaxim ab Angelis fuiſſe adminiſtratam, videlicet B. Catharinæ Senenſi, S. Agneti, B. Stanislao. Secunda pars, quæ eſt multorum cum Bernal contra Gonetum, probatur, quia Sacramenta a Chriſto Domino inſtituta conſtant verbis humanis; Angeli autem non poſſunt verba humana ponere; ergo neque iſthæc Sacramenta conficere.

Neque dicas, quod licet Angeli non poſſint vere loqui locutione humana, ut docet D. Th. 1. p. q. 51. art. 3. poſſunt tamen formare ſonos in aere ſimiles verbis humanis, & eodem modo ſignificantes gratiam, ac verba humana; ergo poſſunt hujuſmodi ſonis Sacramenta conficere; quæ non ſolum eſſent vera Sacramenta, diverſæ tamen rationis a noſtris, ut putant Cabrera, & Nugnez, ſed etiam ejuſdem rationis cum noſtris, quia diverſitas verborum materialiter ſe habet ad rationem ſigni ſenſibilis. Nam contra eſt, quia ſicut aqua roſacea non poteſt eſſe materia baptiſmi, cum non ſit aqua naturalis, nec oleum papyraceum materia Confirmationis, ita verba in corporibus aſſumptis prolata ab Angelo, quia non ſunt vere verba humana, & vitaliter prolata, non poſsunt eſse forma Sacramentorum, quæ eſsentialiter rebus & verbis conſtare debent: Propterea non ſatis eſt, quod hu-

hujuſmodi ſoni poſſint idem ſignificare, ac verba humana.

Neque replices, in ſacramento matrimonii ſufficere nutus, qui non ſunt vera verba, ſed ſolum ſignificant inſtar verborum; ergo etiam in ſacramento ab Angelis collato ſufficiunt ſoni, qui inſtar verborum ſignificent.

Nam primo quare non ſufficit etiam in Baptiſmo aqua roſacea, quæ inſtar aquæ naturalis ſignificet? Deinde reſpondeo, convenire Theologos in hoc, quod ad ſacramentum matrimonii ſufficiat id, quod ſufficit ad conſtituendum contractum; cum autem contractus perficiatur tam verbis formalibus, quam æquivalentibus, ideo etiam nutus conſtituunt Sacramentum matrimonii, quod tamen non militat in aliis Sacramentis, quæ verbis formalibus conſtitui debent. Præterea etiam nutus conſtituentes Sacramentum matrimonii debent eſſe actus vitales; At verba ab Angelo in corporibus aſſumptis non ſunt vitaliter prolata; ergo nullatenus poſſunt Sacramenta novæ legis conſtituere.

III. Dico 3. ſolus homo viator de lege ordinaria eſt miniſter Sacramentorum. Ita communius contra Gonetum putantem, quod comprehenſor poſſit de lege ordinaria abſque nova delegatione eſſe miniſter ſacramentorum, quamvis extraordinarius.

Prob. quamvis in Scripturis, & Conciliis non exprimatur, quod ſolus viator poſſit eſſe Sacramentorum miniſter, id tamen eruitur ex fine a Chriſto Domino intento in Sacramentorum inſtitutione, qui eſt, ut homines pro ſtatu viæ Sacramentis ſanctificentur; Cum autem in ſtatu viæ nonniſi cum viatoribus converſentur, ſequitur, quod viatores tantum voluerit eſſe miniſtros: poſſunt proinde ſolum de potentia Dei abſoluta Sacramenta conficere comprehenſores, non vero de lege ordinaria.

Confirm. aliter Epiſcopi damnati poſſent alios damnatos ordinare Sacerdotes, poſſentque Sacerdotes valide conſecrare, ſi adeſſet panis; cum non ſit major ratio de comprehenſoribus, ac de damnatis.

Neque dicas, id a Deo impediri; ſicut impediuntur dæmones, ne orbem ſubvertant, & peccatores interficiant, aut detrudant ad tartara.

Nam fruſtra ad miraculoſam ſuſpenſionem concurſus divini recurritur; cum poſſit commode dici, quod poteſtas hæc collata ſit tantum pro ſtatu viæ.

Neque replices, etiam in termino dari characterem; ergo etiam in termino datur poteſtas conficiendi Sacramentum. Nam diximus, characterem non eſſe ipſam poteſtatem, ſed ſignum poteſtatis collatæ; ſicut autem in termino character baptiſmalis eſt ſignum poteſtatis paſſivæ, ſeu idoneitatis ad Sacramenta recipienda tantum pro ſtatu viæ, non in patria, ut omnes docent; ita character ſacerdotalis in termino eſt ſignum poteſtatis activæ ad ſacramenta adminiſtranda tantum pro ſtatu viæ.

Dico ultimo. Homo viator, qui eſt miniſter Sacramentorum, eſt etiam cauſa efficiens tum Sacramenti, tum omnium effectuum Sacramenti confecti.

Prima pars, quod ſit cauſa efficiens Sacramenti, patet; quia ponit efficienter actiones illas, quæ Sacramentum conſtituunt, v. gr. ablutionem, & prolationem verborum. Quod vero ſit etiam cauſa, ſaltem mediata, effectuum ſacramenti, probatur; quia actiones miniſtri (& in ſententia noſtra etiam intentio miniſtri) conſtituunt ſacramentum; ergo hujuſmodi actiones efficienter cauſant effectus Sacramenti, puta gratiam, virtutes infuſas, characterem, &c. ergo cum miniſter efficienter cauſet actiones cauſativas effectuum Sacramenti, ſequitur, quod ſit etiam cauſa ſaltem mediata illorum: Quidquid ſit, an poſſit etiam dici cauſa immediata, & proxima. Etenim effectus actionis eſt immediatus effectus ponentis actionem; ſed effectus Sacramenti ſunt effectus actionum Sacramentalium poſitarum a miniſtro; ergo videntur etiam eſſe effectus immediati ipſius miniſtri, qui propterea dicitur baptizare, abſolvere, &c.

ARTICULUS II.

Quænam intentio in Miniſtro requiratur?

IV. Reſpondeo dicendum, ad Sacramenti validitatem requiri non ſolum intentionem faciendi cæremoniam externam ſenſibilem, ſed etiam faciendi quod Chriſtus inſtituit, ſeu quod intendit Eccleſia. Ita communiter Catholici contra hæreticos nullam intentionem in miniſtro requirentes. Communiter etiam Theologi, contra Catherinum, & Sylveſtrum putantes ſufficere intentionem ponendi actus externos præſcriptos ab Eccleſia; quæ opinio ex Bellarmino parum ab hæreſi differt, & ex Suario, Vaſquez, Valentia eſt temeraria, & periculoſa. Quod ſi quis poſitive nolit facere quod facit Eccleſia, certum eſt

Sacramentum non confici, ex propoſitione 28. damnata ab Alexandro VIII. quæ dicit: *Valet baptiſmus collatus a miniſtro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi obſervat; intus vero in corde ſuo apud ſe reſolvit dicens: Non intendo facere quod facit Eccleſia.* Quidquid ſit de ſententia illa Alenſis, Bonaventuræ, Sylveſtri, Paludani, Zanardi, Valentiæ apud Gonetum diſp. 6. §. 5. putantium, quod ſi deſit intentio faciendi quod Chriſtus inſtituit, Sacramentum quidem ſit invalidum, Deus tamen ex ſua benignitate conferat gratiam Sacramentalem, dummodo Sacramentum ſit ſolum invalidum ex defectu miniſtri, non ex defectu ſuſcipientis: Quod tamen communiſſime negant: aliter poſſet etiam dici, quod ex divina benignitate detur gratia infantibus, per quos non ſtetit, quominus baptizentur, aut quando aqua eſt putata tantum naturalis; quod nemo dixerit; cum ſit contra legem illam univerſalem divinam, *Niſi quis renatus fuerit*, &c.

Prob. concluſio ex Florent. & Trident. ſeſſ. 7. can. 2., ubi dicitur: *Si quis dixerit, in Miniſtris, cum Sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem ſaltem faciendi quod facit Eccleſia, anathema ſit.* Neque dicas, ſufficere intentionem faciendi quod facit Eccleſia materialiter, ſeu intentionem ponendi cæremonias externas, prout ponit Eccleſia. Nam decretum Concilii eſt contra Sectarios, qui non negabant iſtam intentionem requiri, ſed illam faciendi quod facit Eccleſia formaliter. negabant enim, requiri in baptizante intentionem baptizandi, non vero intentionem abluendi, & proferendi verba, Ego te baptizo. Præterea ſi ſufficeret ſola intentio ponendi cæremonias externas, poſſet confici Sacramentum etiam cum intentione oppoſita non faciendi quod facit Eccleſia, quod in propoſitione illa vigeſima octava ab Alexandro VIII. proſcribitur.

Ratio a priori eſt; quia non poteſt quis operari ut miniſter, niſi operetur cum intentione faciendi quod vult principalis; ſed in Sacramentis conficiendis homo operatur ut miniſter Chriſti, juxta illud Apoſtoli: *Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*; ergo ad Sacramenta valide conficienda requiritur intentio faciendi quod Chriſtus inſtituit.

V. Objic. 1. auctoritatem Auguſtini dicentis lib. 7. de baptiſmo cap. 53., illos qui fallaciter datum baptiſmum fallaciter acceperunt, verum nihilominus habere baptiſmum; & auctoritatem D. Thom. in 4. diſt. 6. art. 2., ubi approbat opinionem dicentium, non requiri intentionem mentalem; quod etiam docet 3. p. q. 64. art. 8. ad 2.

Reſp. Auguſtinum ibi loqui de baptiſmo dato, & accepto fallaciter, hoc eſt in ſchiſmate: non vero ſine intentione dandi, & accipiendi Sacramentum. Ille enim baptiſmus validus eſt, quamvis propter obicem peccati in ſuſcipiente gratiam non conferat. Angelicum alii aliter interpretantur, cum expreſſe ſtet pro noſtra ſententia hic art. 10. Quare dicendum cum Goneto, D. Th. ibi docere, non requiri intentionem mentalem expreſſe manifeſtatam, ut patet ex contextu.

VI. Objic. 2. Baptiſmus datus a puero Athanaſio ludente cum aliis pueris fuit declaratus validus ab Alexandro Patriarcha Alexandrino, ut habetur in cap. Spiritus Sanctus 1. q. 1. Præterea Geneſius Martyr, ut habetur in Martyrologio Romano 25. Auguſti, cum eſſet mimus, & vellet coram Diocletiano Myſteriis Chriſtianorum illudere, ſe ægrotum ſimulavit, & mimice ab alio mimo poſtulavit baptiſmum; ſed ſtatim a Deo inſpiratus habuit intentionem ſuſcipiendi baptiſmum ab eo mimo, & Angelus ante ablutionem apparens promiſit ei media illa aqua remiſſionem peccatorum, & ſic baptizatus Martyr deinde occubuit; ergo baptiſmus mimice, atque adeo ſine intentione faciendi quod facit Eccleſia collatus, fuit validus.

Reſpond. Athanaſium fuiſſe grandiuſculum pluſquam 12. annorum, & recreationis cauſa baptizaſſe alios pueros, non tamen ſine intentione faciendi quod facit Eccleſia. Interrogatus enim a Patriarcha dixit, ſe voluiſſe facere quod videret Epiſcopum Alexandrinum feciſſe. Ad hiſtoriam S. Geneſii dicendum, vel non defuiſſe ex peculiari Dei providentia intentionem ſufficientem in baptizante, vel fuiſſe juſtificatum per contritionem, aut Martyrium.

VII. Objic. 3. Etiam per hæreticos, & per malos miniſtros vera Sacramenta adminiſtrari poſſunt, ex Trid. ſeſſ. 7. can. 4. & 12. contra Donatiſtas: ergo a fortiori a miniſtris inculpabiliter omittentibus intentionem. Neque dicas in primo caſu non deficere conſtitutiva Sacramenti; ſecus in ſecundo. Nam potuit Chriſtus Dominus efficere, quod neque ſit conſtitutivum, neque eſſentialiter requiſitum hujuſmodi intentio; ergo ſicut dicimus de facto eum noluiſſe, quod eſſet conſtitutivum, aut requiſitum probitas im-

miniſtri; ita a fortiori dicendum de hujuſmodi intentione; dummodo inculpabiliter omittatur; cum minus dedeceat ſacramentum conſtitui ſine intentione, quam ſine probitate miniſtri.

Reſpond. ex Tridentino utrumque conſtare, & quod non requiratur probitas, & quod requiratur intentio miniſtri ad validitatem ſacramenti. Ratio cur ita Chriſtus inſtituerit, eſt, quia ſi validitas ſacramenti dependeret a probitate miniſtri, omnia eſſent plena ſcrupulis; cum facile accidat miniſtrum eſſe improbum; At non facile accidit miniſtrum carere intentione. Et ideo noluit Chriſtus ita inſtituere ſacramenta, ut etiam ſine intentione conſtituantur, veluti temere, & caſu; quamvis voluerit, ut etiam in peccatoribus reſideret poteſtas conficiendi ſacramentum: ſicuti reſidet in Principibus malis poteſtas legislativa; & ut poteſt medicus ægrotus alios ſanare, ita poteſt miniſter peccator alios juſtificare.

Neque dicas, Chriſtum operari gratiam in juſtis per miniſtros tanquam per ſua membra; peccatores autem non ſunt membra Chriſti; ergo neque ſunt Chriſti miniſtri.

Nam quamvis peccatores non ſint membra Chriſti viva, ſed abſciſſa, & mortua; poſſunt tamen Chriſto coniungi, & ſanctificari; quia etiam in illos Chriſtus influit auxilia ſupernaturalia; & idcirco etiam per hujuſmodi voluit Chriſtus, quod ſacramenta adminiſtrentur.

Objic. ultimo. Epiſcopi, antequam ordines conferant, proteſtantur ſe nolle ordinare non habentes a ſuperioribus facultatem, aut excommunicatos &c.; & tamen ſi quis occulte ſit talis, cenſetur valide ordinatus, & ſolum remanet ſuſpenſus; ergo ut ſupra.

Reſpondeo cum Platel. n. 93. & aliis communiter, quod ſi ea intentio generalis non ordinandi illos perſeveraret in ſingulorum ordinatione, certe non eſſent valide ordinati; at quia ſi poſt examen nullus hujuſmodi reperiatur, tunc Epiſcopus abſolute abſque ulla conditione ſingulos ordinat, ideo valide ordinantur etiam illi, qui occulte erant tales; licet remaneant ipſo jure ſuſpenſi.

ARTICULUS III.

Qualis debeat eſſe miniſtri intentio?

VIII. CIrca qualitatem intentionis, multiplex ea poteſt eſſe; Actualis, Virtualis, Habitualis, Interpretativa, Indirecta, Conditionata, Abſoluta, Coacta, Errans, Contraria alteri, &c. Actualis eſt, qua quis formaliter, & explicite intendit ſacramentum conficere. Virtualis dicitur, quæ licet actu non ſit, ſed fuerit, perſeverat tamen in aliquo ſuo effectu, aut virtute, ſecundum quam influit in operationem; Sic qui laborat ex intentione mercedis, quamvis actu non habeat hujuſmodi intentionem, experitur tamen in ſe virtutem aliquam ab ea intentione relictam, qua movetur ad laborandum. In hac tamen virtute explicanda DD. deſudant. Scotus, Suarez, Vaſquez dicunt, potentias externas ab intentione præterita eſſe applicatas ad agendum per qualitatem aliquam, quæ perſeverat: Coninck cenſet, intentionem actualem perſeverare virtualiter in quadam imaginatione, vel in actu appetitus ſenſitivi, ex quo reliquæ actiones ponuntur: Lugo, & Dicaſtillo probabilius putant, perſeverare in ipſa voluntate aliquam intentionem actualem valde tenuem, quam non poſſumus advertere in ſe, ſed advertimus in ſuo effectu. Idcirco dixi id videri probabilius, quia aliter ſi ſacerdos poſt auditam confeſſionem diceret dormiens, Ego te abſolvo, cum intentione virtuali, prout ab aliis explicatur, conficeret Sacramentum: quod nemo dixerit. Intentio Habitualis importat intentionem præteritam non revocatam, quin perſeveret in ullo ſuo effectu, aut virtute. Interpretativa dicitur, quæ non exiſtit, nec extitit, ſed exiſteret, ſi bonitas objecti appareret; & ideo infans dicitur cum intentione interpretativa baptiſmum ſuſcipere; ſic etiam famulus dicitur negotium domino utile gerere ex voluntate illius interpretativa, quando dominus nihil juſſit, ſed prudenter exiſtimatur, quod id juberet, ſi noſſet. Indirecta dicitur, dum quis vult directe cauſam, in qua prævidet effectum ſecuturum: ſic dicitur indirecte velle, & intendere homicidium, qui prævidens illud in ebrietate ſecuturum, directe vult inebriari. Intentio conditionata poteſt apponere conditionem tam de præterito, aut de præſenti, (ut ſi dicatur, baptizo te, ſi baptizatus non fuiſti, vel ſi es vivus) quam de futuro; ut ſi dicatur, contraho matrimonium, ſi pater conſenſerit. Intentio coacta habetur, quando quis v. g. metu inducitur ad baptizandum. Errans dicitur, ſi quis v. gr. putat baptizare, aut contrahere cum una perſona; & baptizat, ſeu contrahit cum alia. Denique contrariæ in-

intentiones dicuntur, ſi quis v. gr. velit conferre baptiſmum inſtitutum a Chriſto, nolit tamen facere quod facit Eccleſia. His explicatis

IX. Dico 1. ſufficit ad valorem ſacramenti etiam intentio miniſtri virtualis, nedum actualis. Ita docet uſus & conſenſus totius Eccleſiæ cum D. Th. hic art. 8. ad 3.

Prob. quia hæc ſufficit ad operandum humano modo, etiam in graviſſimis actionibus; ergo etiam in actionibus ſacramentalibus, quæ humano modo exerceri debent; aliter ſi miniſter obligaretur ad intentionem actualem, obligaretur ad rem perdifficilem, & mori humano contrariam. quomodo enim poteſt Confeſſarius v. gr. audiens per multas horas confeſſiones non diſtrahi in abſolvendo? Auguſt. lib. 3. de lib. arb. *Non eſt*, inquit, *in noſtra poteſtate, ut non tangamur viſis*; hoc eſt, ut non diſtrahamur ab objectis, quæ nobis ſe objiciunt. Quare ad valide conſecrandum ſufficit, quod ex intentione conſecrandi ſacerdos adeat Sacrarium ad induendum ſe ſacris veſtibus &c., quamvis in conſecratione deinde diſtrahatur. illa enim prior intentio eſt cauſa omnium iſtarum actionum conſequentium; Sicut projecto lapillo in aquam, prior circulus eſt cauſa aliorum. Immo Scotus in 4. diſt. 1. q. 5. art. 8. putat, ad conficiendum ſacramentum cum hac intentione virtuali ſufficere, quod Sacerdos conſueſcat celebrare, prout Chriſtus inſtituit: Idemque docet Cajetanus hic dicens, ſatis eſſe ad intentionem virtualem, ut quis vacet officio ſuo in omnibus quæ requiruntur bene operando; ſicut Judex ut ſedeat pro Tribunali, ſatis eſt quod fungatur ſuo munere ex intentione, qua propoſuit rite effectum Judicis operari, idque ſemper conſueverit.

X. Dico 2. Non ſufficit in miniſtro ad conficiendum ſacramentum intentio habitualis, & multo minus interpretativa. Ita communiter cum Lugo diſp. 8. n. 90. Excipiendum tamen ſacramentum matrimonii: in quo, ut advertit Mendo in Epitome, verbo Intentio, ex Dicaſtillo, & Gebat, ſufficit intentio habitualis.

Prob. Intentio habitualis neque exiſtit in ſe, neque in ſua virtute; ergo nullatenus poteſt influere in actiones externas ſacramentales; ergo non ſufficit ad ſacramentum conficiendum, ad quod active, atque adeo influxive debet ſe habere intentio; Aliter dormiens, amens, aut ebrius, qui ex tali intentione proferret verba conſecrationis, valide conſecraret: Sicuti valide poteſt ſacramentum baptiſmi, vel pœnitentiæ ſuſcipere etiam dormiens, amens, & ebrius, ſi illud petierit, & intentionem non retractaverit, quia ad ſuſcipiendum valide ſacramentum ſufficit intentio habitualis; eo quod in ſuſceptione ſacramentorum homo ſe habeat tantum paſſive, non active; & quia minus requiritur ad recipiendum, quam ad dandum.

Ratio a priori eſt, quia actio ſacramentalis poni debet humano modo, hoc eſt cum deliberatione, non caſu; Atqui non diceretur humano modo ſe gerere in collatione baptiſmi, qui habuit heri intentionem baptizandi puerum, & hodie poſt tot actiones diſparatas illum baptizaret: ſicuti non dicitur humano modo curari, ſed fortuito, qui habuit deſiderium ſanitatis, & deinde nihil cogitans de ſanitate applicat ſe ludo, vi cujus per accidens curatur; ergo intentio iſta habitualis ad conficienda ſacramenta non ſufficit.

Dixi excipiendum ſacramentum matrimonii: quia hoc ſequitur naturam contractus; Quare cum valide contrahat, qui vult pro craſtina conferre jus ad ſuum corpus conjugi, ita ut craſtina, etiamſi dormiat, evadat conjux; idcirco etiamſi craſtina dormiat, ſuſcipit ſacramentum matrimonii, atque adeo cum intentione habituali. Similiter quando quis contrahit per procuratorem, ſufficit, quod retineat voluntatem contrahendi habitualiter, ſeu quod non revocaverit intentionem præteritam: quamvis aliqui dicant, in hoc caſu dari intentionem virtualem, quatenus intentio præterita per mandatum datum procuratori, tanquam per virtutem propriam, tunc operatur.

XI. Objic. contra hanc ultimam Concluſionem: Ad valide ſacrificium applicandum ſufficit intentio habitualis; ergo etiam ad conſecrandum: Antec. prob. quia ſi ſacerdos hodie applicet pro Petro ſacra omnia facienda per annum, ſufficit quod hæc intentio non revocetur, ut ea Petro proſint; quamvis iſta intentio ne remote quidem ſit cauſa futurum. ergo.

Confirm. primo, quia D. Th. hic art. 8. ad 3. dicit, intentionem habitualem ſufficere ad perfectionem ſacramenti. Secundo quia ex Auguſtino tract. in Joannem, baptiſmus ab ebrioſo collatus eſt validus.

Reſpon. antec. a Vaſquio diſp. 158. n. 77. negari, putat enim, idem eſſe applicare ſacrificium Petro, ac offerre illud pro Petro; atque adeo ſicut in offerendo ſacrificium, ſeu in ſacrificando requiritur intentio

tio virtualis, ita in applicando ſacrificium pro altero. Sed tranſmiſſo cum communi Doctorum antec., nego conſeq. Diſparitas eſt, quia applicatio ſacrificii non eſt ſacrificii confectio, ſed eſt donatio fructuum illius; unde intentio applicandi non debet influere, nec debet ullatenus exiſtere, ut ſortiatur effectum ſuum: ſicut enim quando quis donat v. g. Sorti librum ſub conditione, quod imprimatur, purificata conditione, donatio tranſit in abſolutam, & ſortitur effectum ſuum; ita quando Sacerdos donat fructus ſacrificii craſtini ſub conditione, quod craſtina ponatur ſacrum, poſito ſacro, donatio ſtatim ſortitur effectum ſuum. Contra vero confectio ſacramenti debet illud efficere, & conſequenter in illud influere; & ideo intentio conficiendi debet exiſtere, ſaltem in ſua virtute, dum illud conficitur: ergo requiritur ſaltem intentio virtualis ad ſacramentum conficiendum.

Ad primam Confirmationem, communius putant, D. Thom. ibi ſumere intentionem habitualem, prout diſtinguitur ab actuali, non a virtuali, quia id temporis etiam intentio virtualis vocabitur habitualis. Alii apud Gonetum putant, D. Th. ibi ſcripſiſſe intentionem virtualem; & quod ex oſcitantia ſcriptoris vox illa, virtualis, mutata ſit in, habitualis: quod probat ex aliis exemplaribus, ubi habetur vox, virtualis.

Ad 2. Auguſtinus non dicit, eſſe validum baptiſmum collatum ab ebrio, ſed ab ebrioſo, ſeu ab eo, qui conſuevit inebriari, dummodo dum confert, non ſit ebrius.

XII. Dico 3. Voluntas in cauſa, ſeu intentio indirecta neque ſufficit ad valorem ſacramenti: v. g. ſi quis prævidens ſe in ebrietate baptizaturum infantem, deinde factus ebrius illum baptizaret, baptiſmus eſſet irritus.

Probat. iiſdem rationibus; quia ſcilicet hujuſmodi actio ſacramentalis non eſſet humana, ac deliberata; neque enim eſt ab homine, qua homo eſt rationis compos. Quare illud intereſt inter ebrium, ſeu dormientem, ac diſtractum; quod ebrius, ſeu dormiens habet uſum rationis omnino impeditum, & operatur inſtar belluæ, cum non ſit in ſtatu, quo poſſit ratione uti: contra vero diſtractus habens intentionem virtualem vel habet intentionem etiam actualem tenuem & imperceptibilem, juxta ſententiam Lugonis, vel ſaltem imperfecte utitur ratione relate ad actionem præſentem, quam facit, quatenus vult illam, quamvis non attendat ad finem illius, a quo primo motus fuit.

Objicitur. Ut actio externa contrahat v. g. malitiam homicidii, ſufficit voluntas indirecta; ſufficit enim, quod quis velit inebriari prævidens ſe patraturum homicidium, ut ſit homicida, ſi deinde alium occidat; ergo etiam ad conficiendum ſacramentum ſufficit hujuſmodi intentio, uterque etiam actus poni debet humano modo.

Confirm. matrimonium contractum a procuratore, dum principalis eſt ebrius, ex communi ſententia eſt validum: Imo etiamſi tunc incidat in amentiam, ut tenet Sanchez lib. 2. diſp. 11.; ergo validus etiam eſt baptiſmus ab ebrio collatus cum intentione indirecta, & in cauſa.

Reſpond. neg. conſeq. Univerſim enim ut actus externus ſit malus, non debet fieri humano modo, nec debet ejus intentio eſſe principium influens in talem actionem, ſed ſufficit quod ab intentione prævia reſpiciatur tanquam objectum volitum in ſe, aut in cauſa; contra vero actio ſacramentalis pendere debet ab intentione operandi nomine Chriſti; & ideo diſpar ratio.

Ad confirm. nego pariter conſequentiam: mandatum enim principalis influit in actionem procuratoris, etiamſi principalis dormiat, aut ſit ebrius, vel amens, quia exercet ſuam vim motivam, & cauſalitatem, prout eſt in mente procuratoris; at intentio indirecta non influit in actiones ſacramentales externas poſitas ab ebrio. Unde potius retorquetur argumentum; invalidus eſt contractus, qui fit a procuratore dormiente, vel ebrio: ergo invalidum etiam eſt Sacramentum, quod nomine Chriſti debet poni, ſi ponatur a miniſtro dormiente, vel ebrio.

XIII. Dico 4. Intentio coacta, ſeu meticuloſa ſufficit ad validitatem Sacramenti; (matrimonio excepto) v. g. ſi quis baptizet Petrum, ob metum ſibi incuſſum, puta ne occidatur.

Prob. Metus non tollit voluntarium ſimpliciter, ſed ſecundum quid; Unde operatio coacta, utpote libera, capax eſt meriti, & demeriti; ergo ſufficit etiam ad Sacramentum conficiendum. Ratio a priori eſt, quia operatio libera, etiamſi non ſit plene libera, adhuc eſt humana, ſeu hominis, qua homo eſt ratione præditus: ergo operatio coacta habet quidquid requiritur ad conficiendum Sacramentum. Hæc tamen intentio ad valorem Sacramenti Matrimonii non ſufficit, jure tamen poſitivo Eccleſiaſtico; (ſicut eodem jure non eſt valida abſolutio con-

coacta a cenſuris) voluit enim Eccleſia, quod metus eſſet impedimentum dirimens Matrimonium, ne tam arcta neceſſitudo, & indiſſolubile vitæ vinculum citra plenam libertatem ponatur; jure tamen naturali hujusmodi Matrimonium eſſet validum, ut reliqui contractus oneroſi.

XIV. Dico 5. Intentio errans circa ſubſtantiam Sacramenti invalidat Sacramentum, ut patet; non tamen intentio errans circa perſonam, (excepto pariter Matrimonio) v. g. ſi quis abſolvat Petrum, quem putat eſſe Paulum, valide abſolvit.

Prob. Intentio conferentis Sacramentum fertur in perſonam præſentem, quæcunque illa ſit; ergo ſive ſit Petrus, ſive Paulus, ſemper valide Sacramentum confertur. Ratio a priori ex Lugo eſt, quia ſolus error circa ſubſtantiam invalidat tum Sacramentum, tum contractum: At error circa perſonam eſt error circa accidentia in Sacramentis, excepto Matrimonio; ergo ſolum Matrimonium invalidatur ab hoc errore. Et ratio ulterior eſt, quia in Matrimonio variatio perſonæ eſt variatio notabilis circa finem a Matrimonio intentum, qui eſt individua vitæ conſuetudo, ut patet; ſecus vero in reliquis Sacramentis. Si quis tamen expreſſe vellet Petrum v. g. abſolvere, non Paulum, & is eſſet Paulus putatus Petrus, certe tunc ex defectu intentionis Sacramentum non conferretur.

XV. Dico 6. Intentio conditionata ſub conditione de præterito, aut de præſenti non obſtat valori Sacramenti; Secus vero conditionata de futuro (excepto etiam Matrimonio) Ita communiter cum Suario, Lugo apud Haunoldum; Prima tamen pars eſt contra Eſparzam putantem, quod ſi conditio inſit ex natura rei, v. g. Abſolvo te, ſi es baptizatus, Sacramentum ſit validum, non tamen ſi conditio ſit extranea, ſeu talis ut ſine illa Sacramentum conferri poſſit, v. g. abſolvo te, ſi es cœlebs, ſi reſtituiſti, &c.

Prob. Intentio abſoluta ſufficit; ergo etiam conditionata ſub conditione de præſenti, aut de præterito. Probatur conſequ. quia intentio conditionata, purificata conditione, tranſit in abſolutam; Atqui ſi conditio eſt de præſenti, vel de præterito, quando ponitur materia, & forma, vel eſt purificata, & intentio conficiendi Sacramentum eſt abſoluta; vel conditio non exiſtit, & abſolute non datur intentio conficiendi Sacramentum: ergo hujuſmodi intentio non obſtat valori Sacramenti. Et ſane quis dixerit, Epiſcopum invalide ordinare, ſi ordinet aliquem ſub conditione, quod non ſit excommunicatus, vel bigamus? Verum quidem eſt, hujuſmodi conditiones extraneas univerſim eſſe ſacrilegas; ut ſi quis dicat, Baptizo te, ſi es prædeſtinatus, ſi heri jejunaſti: Sacrilegium tamen miniſtri non obſtat validitati Sacramentorum, ex Tridentino ſeſſ. 7. can. 4. dummodo adſint omnia conſtitutiva.

Dices, non eſſe credibile, quod Chriſtus Sacramenta inſtituerit conſtituta per intentionem minus ſeriam, & deridiculam, ut eſt intentio v. g. baptizandi ſub conditione, quod Petrus tota nocte dormierit; non decet enim, quod nomine Chriſti operetur, qui actiones Sacramentales maxime ſerias reddit ludicras.

Sed contra eſt, quia ſi hæc intentio obſtaret valori Sacramenti, a fortiori deberet obſtare intentio ſimoniaca; ut ſi quis baptizet ob lucrum temporale; quod tamen ex Tridentino eſt falſum. Sicuti autem volens baptizare ſimoniace operatur nomine Chriſti, quatenus vult conferre Sacramentum, non quatenus intendit pretium; ita qui apponit conditionem diſparatam, operatur nomine Chriſti, quatenus vult Sacramentum conficere, non quatenus ſacrilege eam conditionem apponit: non nego tamen, ſic baptizatum eſſe ſub conditione rebaptizandum, quia ſub opinione poſitum eſt, an hic baptiſmus ſit validus.

Secunda pars Concluſionis, quod conditio de futuro univerſim Sacramentum invalidet, conſtat ex communi ſenſu fere omnium PP. & Theologorum apud Lugo de Pœnitentia diſput. 13. num. 108. dicentium, non poſſe ſuſpendi effectus Sacramentorum, ut nec Sacrificii; Conditio autem de futuro, v. g. ſi cras reſtitues, Ego te abſolvo, efficeret, quod effectus Sacramenti deberet ſuſpendi uſque ad eventum craſtinum, & ideo invalide ſic conferretur. Quod ſi quis abſolvat ſub conditione, quod Deus videat reſtitutionem craſtinam faciendam, hujuſmodi conditio non dicitur eſſe de futuro, ſed de præſenti; eſt tamen ſacrilega. Cæterum quod rationabiliter ita ſint inſtituta Sacramenta, ut non poſſit eorum effectus ſuſpendi, ex eo patet, quia vel conditio, ut apponitur, eſt impertinens, ut, Abſolvo te, ſi cras pluerit, & non debuit Sacramentum ab his eventibus pendere; vel eſt pertinens, ut, Abſolvo te, ſi proximam occaſionem peccandi ſuſtuleris, & in tali caſu vel apparet, quod probabiliter

hæc

hæc conditio ſit purificanda, & pœnitens non eſt privandus abſolutione abſoluta; cum ſit diſpoſitus; vel id non apparet, & abſolutio huic tamquam indiſpoſito debet abſolute negari.

Neque dicas, validam eſſe abſolutionem a cenſura ſub conditione, quod cras ponatur reſtitutio; ergo idem dicendum de abſolutione a peccatis. Negatur enim conſequentia, quia abſolutio a cenſura eſt arbitraria, tum quoad ſubſtantiam, tum quoad modum, ipſi abſolventi; Abſolutio vero a peccatis poni tantum poteſt juxta inſtitutionem Chriſti Domini, qui voluit, quod poſita materia, & forma, non poſſit effectus Sacramenti ſuſpendi.

Tertia pars, quod conditio de futuro apponi valide, & licite poſſit in Sacramento Matrimonii, (v. gr. contraho, ſi Parentes conſenſerint) eſt etiam communis apud Sanchez lib. 5. diſp. 8., & probatur, quia in tali caſu non ſuſpenderetur effectus Sacramenti; quandoquidem contractus hic conditionatus non eſſet materia Sacramenti, niſi purificata conditione evaderet abſolutus, tunc enim ſtatim cauſaretur gratia; ergo effectus Sacramenti non ſuſpenderetur. Ex altera parte licite hujuſmodi conditiones in contractu civili apponuntur; ergo valide, & licite apponuntur in Sacramento Matrimonii, cum Chriſtus Dominus in materiam Sacramenti elevaverit contractum matrimonialem civilem.

Neque dicas primo: Si poſſet Matrimonium contrahi ſub conditione de futuro, conſenſus conjugum non exiſteret, quando purificatur conditio, & perficitur contractus; atque adeo tunc non exiſterent conſtitutiva Sacramenti, quæ poſſent gratiam cauſare; ergo id non licet.

Nam eſto conſenſus conjugum non exiſteret tunc phyſice, exiſteret tamen moraliter, ut quando Matrimonium celebratur per procuratorem.

Neque dicas ſecundo: ſuſpenderetur effectus Sacramenti, ſi quis abſolveret ſub conditione, quod cras ponatur reſtitutio; ergo etiam ſi quis contraheret Matrimonium ſub conditione de futuro; atque adeo neutrum licet. Negatur enim conſequentia. Diſparitas eſt, quia in primo caſu haberetur materia, & forma Sacramenti ante conditionem impletam: & ideo effectus Sacramenti ſuſpenderetur; In ſecundo caſu non habetur materia, & forma Sacramenti Matrimonii ante conditionem impletam. Materia enim Sacramenti hujus eſt contractus abſolutus, qui non habetur ante purificatam conditionem, & ideo non ſuſpenderetur Sacramenti effectus.

XVI. Dico ultimo. Si habeantur ſimul duæ intentiones, ſeu voluntates contrariæ, illa prævalet, & obtinet effectum ſuum, quæ magis abſolute vult ſuum objectum, & eſt appretiative major: ut ſi quis velit conferre baptiſma, prout eſt inſtitutum a Chriſto, non vero prout confertur ab Eccleſia Romana; vel ſi quis velit contrahere matrimonium cum pacto diſſolubilitatis, ut volebant Abyſſini Schiſmatici. Ita communiter.

Prob. Illa intentio, quæ eſt magis abſoluta, impedit, & quodammodo irritat, & invalidam reddit alteram; ergo illa obtinet effectum ſuum. Utra autem ex duabus oppoſitis intentionibus dici debeat magis abſoluta, cognoſci poteſt ex diſpoſitione, & affectibus miniſtri; ſi enim cognita incompoſſibilitate illarum alteram præeligeret, illa dicitur magis abſoluta, & appretiative major; ſi tamen dubitaret, utram præeligeret, dubius eſt valor Sacramenti: quod ſi æque primo utramque intendat ignorans incompoſſibilitatem, tunc Sacramentum erit invalidum, quia intentio miniſtri fertur in objectum chimæricum, quamvis non apprehenſum ut chimæricum.

Quando tamen duæ iſtæ voluntates contrariæ non ponuntur ſimul, ſed ſucceſſive antequam conferatur Sacramentum, tunc ſi prior eſt omnino abſoluta, & implicite revocativa poſterioris, illa prævalet; ſecus prævalet poſterior; Sic, ut notat Lugo diſp. 8. ſect. 8. ſi ego hodie applico Sacrum craſtinum pro Petro, & volo ut hæc applicatio prævaleat cuilibet alteri faciendæ ex oblivione hujus, quamvis deinde illud idem applicem pro Paulo; hæc ſecunda intentio non eſt revocativa prioris: Sic pariter, quando in priori teſtamento additur clauſula revocativa cujuſcumque poſterioris, teſtamentum poſterius non erit validum, niſi expreſſe revocetur clauſula illa prioris teſtamenti. Expediebat enim hoc, ut homo oblivioni obnoxius poſſit extendere vim voluntatis ſuæ ad conſilia, & determinationem futuram, illamque antecedenter revocare, ut damno oblivionis poſſet proſpicere.

Quod ſi Petrus ſimul, & Paulus abſolvant moribundum conditionate, ita ut Petrus velit abſolvere, ſi non abſolvat Paulus, & hic velit abſolvere, ſi non abſolvat Petrus, Utra ex his intentionibus prævalet? Videtur quod

quod uterque, & quod neuter abſolvat, & ideo dicendum, hunc caſum pertinere ad inſolubiles, de quibus logici in libris Perihermenias (ubi inquirunt, num poſſit eadem propoſitio eſſe ſimul vera, & falſa, ut ſi quis dicat, ego dico falſum) Utraque enim intentio haberet pro objecto ſe ipſam; atque adeo eſſent intentiones chimæricæ, utpote carentes objecto a ſe diſtincto; Unde neuter abſolveret.

ARTICULUS IV.

De Obligationibus Miniſtri Sacramentorum, relate ad ea conficienda, ac miniſtranda.

XVII. Dico 1. Mortaliter peccat, qui Sacramentum conficit in mortali, tamquam Miniſter ad id conſecratus, aut ab Eccleſia ſpecialiter deputatus: ſicut reſpectu baptiſmi eſt Miniſter ſolemni ritu baptizans.

Prob. tum quia Sancta ſancte tractanda; tum etiam quia miniſter Sacramentorum perſonam Chriſti Domini gerit; tum demum ex Apoſtolo primo ad Timoth. 3. ubi loquens de Diaconis ait; *Hi autem probentur primum, & ſic miniſtrent, nullum crimen habentes*. Quod ſi miniſtretur in neceſſitate a Laico Sacramentum baptiſmi, communius docent non eſſe mortale, quod in ſtatu peccati conferatur; quia id ſit per accidens in defectu Miniſtri ab Eccleſia deputati. Communius etiam docent, non peccare mortaliter conjuges per hoc præciſe, quod in mortali Sacramentum Matrimonii miniſtrant; quia non ſunt miniſtri niſi quatenus Chriſtus Dominus contractum civilem ad eſſe Sacramenti elevavit; peccant tamen mortaliter, quatenus Sacramentum Matrimonii recipiunt in mortali. Præterea urgente neceſſitate, ſi miniſter non poſſit contritionem præmittere, non peccat miniſtrando in mortali, quia prævalet magis neceſſitas proximi, quam reverentia debita Sacramentis, utpote ad ſalutem animarum inſtitutis. Probabilius eſt, quod etiam miniſtrans Euchariſtiam in mortali peccet mortaliter, quamvis Sacramentum non conficiat, ut communius docent contra Lugo diſp. 8. ſect. 9. quia videtur gravis irreverentia erga Chriſtum Dominum, dum tanquam miniſter ſacratiſſimum ejus Corpus diſpenſat: contra vero ſi ſolum Euchariſtiam tangat: aliter peccaſſet mortaliter, qui Chriſti Domini pedes oſculatus fuiſſet in mortali, dum vivebat in terris.

Utrum autem tot peccata committat, quot hoſtias conſecratas diſtribuit? Probabilius eſt, quod unicum tantum, quia moraliter eſt una totalis Euchariſtiæ diſtributio: contra vero qui in mortali audit confeſſiones, probabilius tot peccata committit, quot confert abſolutiones, quia toties novum Sacramentum conficit. Plurimi DD. docent, Subdiaconum, & Diaconum obeuntes in mortali ſua munera peccare mortaliter: ſed communius id negant, quia nulla intervenit confectio, aut miniſtratio Sacramenti. D. Th. in 4. diſt. 24. q. 1. art. 3. in hunc ſenſum interpretandus eſt, ut oſtendit Platelius n. 76.

Quamvis autem habens conſcientiam mortalis poſſit ſolam contritionem ſine confeſſione præmittere in adminiſtratione Sacramentorum, ad Euchariſtiam tamen ſuſcipiendam, atque adeo Sacerdos ad celebrandum, ex divino præcepto debet etiam præmittere confeſſionem: quod ſi in neceſſitate cum ſola Contritione celebret, debet quamprimum deinde confiteri ex præcepto Eccleſiaſtico, quod communius docent nec obligare laicum ſic communicantem. Probabile autem eſt, quod ly *quamprimum* importet intra triduum, quia univerſim apud Juriſtas dicitur ſtatim fieri quod fit intra triduum. Duæ propoſitiones hac in re damnatæ ſunt ab Alexandro VII. Altera, quod hoc ſit conſilium, non præceptum: Altera, quod ly *quamprimum* importet, cum ſacerdos ſuo tempore confitebitur.

XVIII. Dico 2. Peccat mortaliter per ſe loquendo Miniſter, qui indignis Sacramenta miniſtrat.

Prob. tum quia ex Apoſtolo miniſter Sacramentorum eſt diſpenſator myſteriorum Dei; ergo peccat non diſpenſando fideliter juxta voluntatem Chriſti Domini; qui Matthæi 7. dixit: *Nolite Sanctum dare canibus, nec mittatis margaritas ante porcos*: tum etiam quia cooperaretur peccato ſuſcipientis. Dixi, per ſe loquendo; quia per accidens tenemur miniſtrare Euchariſtiam peccatori occulto publice illam petenti, juxta praxim Eccleſiæ, & exemplum Chriſti, qui maluit porrigere Judæ Euchariſtiam, quam illum infamare: ubi vides, Chriſtum Dominum poſthabuiſſe reverentiam ſibi debitam famæ proximi. Sacramentum tamen Ordinis indigno conferri non debet, etiamſi publice petat, & ſit occulte indignus, ut advertit Coninck q. 80. art. 6. n. 32. Idque ob bonum publicum, quod debet præferri privato.

vato. Conjuges non peccant mortaliter per hoc, quod Sacramentum Matrimonii miniſtrent indigno, & ejus peccato cooperentur, ut docent communius Theologi ex praxi Eccleſiæ, quæ ſæpe permittit, quod Catholici ob juſtas cauſas Matrimonium ineant cum hæreticis: Tum etiam quia Sacramentum Matrimonii miniſtratur indirecte, & veluti per accidens; in quantum ſcilicet contractus civilis elevatus eſt ad rationem Sacramenti.

XIX. Dico 3. quamvis miniſter non poſſit in adminiſtratione Sacramentorum ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, ex prima propoſitione damnata ab Innoc. XI. poteſt tamen ſequi opinionem probabiliſſimam, ſeu moraliter certam, omiſſa tutiore: quod conſtat ex propoſitione III. damnata ab Alex. VIII. Hinc quia probabiliſſima, ac moraliter certa opinio eſt, quod ad conferendum Sacramentum ſufficiat Intentio virtualis, quod in Sacramento pœnitentiæ ſufficiat attritio, quod non requiratur ſpecialis dolor de ſingulis peccatis, & me Judice quod ſufficiat juriſdictio probabilis, ſupplente illam Eccleſia, ſi forte deſit, quod poſſit dolor confeſſionem ſubſequi, dummodo præeat abſolutioni, cum oppoſita ſententia Coninck vocetur a Cardinali de Lugo ſingularis; ideo licitum eſt has, & ſimiles opiniones ſequi, omiſſis tutioribus.

Prob. reverentia Sacramentis debita poſtulat, ne exponantur illa periculo fruſtrationis; quod etiam requirit charitas, ne dubie conferantur, dum poſſunt certo conferri; non tamen requiritur, quod cum metaphyſica certitudine conferantur; cum ſufficiat certitudo moralis; ergo miniſter Sacramentorum nequit ſequi opinionem probabilem de eorum valore: poteſt tamen ſequi probabiliſſimam & moraliter certam, (quæ ſc. nullam relinquat prudentem formidinem de oppoſito) omiſſa opinione tutiore. Anteced. prob. quia non majorem certitudinem Deus requirit a nobis in adminiſtratione Sacramentorum, quam requirat in procuranda propria ſalute æterna; ſed ad hanc procurandam ſolum requirit certitudinem moralem, non metaphyſicam, aliter teneremur ſemper iterare actus intentiſſimos virtutum; ergo hæc etiam moralis certitudo ſufficit in adminiſtrandis Sacramentis; quæ habetur ſequendo opinionem probabiliſſimam, ut communiſſime docent contra Tutioriſtas; qui dum docent obligari homines ad id, quod tutius eſt, viam, quæ ducit ad vitam, non reddunt arctam, ſed imperviam, & onus Chriſti leve, ac jugum ſuave reddunt importabile.

XX. Dubitatur hic, An, & quando graviter peccet Miniſter, ſi ſine cæremoniis, & ritibus præſcriptis Sacramenta adminiſtret?

Reſpondeo duplicem haberi ritum in Sacramentis conficiendis. Alter dicitur eſſentialis, ſeu de neceſſitate Sacramenti, conſiſtens in materia, forma, & intentione Miniſtri, ac aliis, ſine quibus invalide Sacramentum conficitur; qui proinde ſine gravi ſacrilegio omitti non poteſt. Alter dicitur accidentalis, ſeu de neceſſitate præcepti, & conſiſtit in cæremoniis ab Eccleſia præſcriptis, ſine quibus valide, ſed illicite Sacramenta adminiſtrantur. Conveniens quippe fuit cæremonias, ſeu ritus accidentales præſcribere, tum ut fideles conveniant in modo colendi Deum, præſertim in iis, quæ maxime ad ejus cultum ſpectant, tum ut per cæremonias, ut notat Suarius, augeatur devotio fidelium; Tum demum quia conferunt ad majorem quandam intelligentiam, & memoriam myſteriorum fidei: nam ex. gr. fere in omnibus Sacramentis adhibetur ſignum Crucis, ut intelligatur, ex Paſſione Chriſti virtutem Sacramentorum provenire; in baptiſmo præmittuntur inſufflationes, & exorciſmi, ut intelligatur, infantem eſſe ſub poteſtate Dæmonis per originale, &c. His poſitis

Dicendum cum Suario hic diſp. 16. ſect. 2. Leſſio, Azorio, Valentia, & aliis communiter, quod omiſſio, vel variatio harum cæremoniarum ex genere ſuo ſit mortale, niſi excuſet levitas materiæ. Ratio eſt, quia peccatum contra Religionem ex genere ſuo eſt mortale, poſita materiæ gravitate: Et loquendo de Rubricis officii divini, & Miſſæ, in Bulla, quæ habetur in initio Miſſalis, præcipit Pius V. in virtute ſanctæ obedientiæ, ut Rubricæ illæ obſerventur; propterea ad illas ſub mortali tenemur, niſi excuſet materiæ parvitas. Verum nonnulli apud Tamburinum de Sacrificio Miſſæ lib. 2. cap. 5. docent, ex Rubricis alias eſſe præceptivas, quæ obligant ſub mortali, alias directivas, quæ non graviter obligant. Præceptivæ dicuntur, quæ continent aliquid, quod ex jure, vel ex legitima conſuetudine graviter jubetur, & grave communiter exiſtimatur; ut ſunt Rubricæ de Jejunio ante celebrationem, de loco celebrandi, de Ara conſecrata, de veſtimentis,

tis, & inſtrumentis Sacris: Et Suarius non audet a mortali excuſare, qui Epiſtolam, vel Euangelium in miſſa omitteret, eo quod videatur novos ritus celebrandi inducere. Dicuntur vero directivæ Rubricæ, de orando ante, vel poſt miſſam, de numero orationum, de ſervando Ritu primæ, vel ſecundæ claſſis &c. Quamvis autem hujuſmodi Rubricarum tranſgreſſio citra veniale accidere poſſit ob cauſam ſufficientem; illas tamen ſine ulla cauſa tranſgredi non vacat veniali culpa. Ratio eſt, quia præceptum Pii V. in virtute Sanctæ obedientiæ non cadit ſupra Rubricas illas præceptivas, quippe quæ independenter ab eo præcepto obligabant ſub gravi; ergo cadit ſupra directivas complexim ſumptas: adeo ut plurimas tranſgredi ſit mortale, & aliquas ſine cauſa tranſgredi ob materiæ parvitatem ſit veniale.

QUÆSTIO III.

De ſubjecto Sacramentorum.

EXaminavimus, cum de Sacramentorum cauſalitate, & effectu, num Sacramenta æqualiter diſpoſitis conferant gratiam æqualem; diſcutiendum hic ſupereſt, An ſolus homo viator ſit ſubjectum Sacramentorum, & quænam intentio, ac diſpoſitio in eo requiratur? Deinde num Sacramenta ficte ſuſcepta ſublato obice reviviſcant? Denique num gratia in Sacramentis collata ſpecialem vim promerendi gloriam in nobis inducat per hoc, quod intuitu meritorum Chriſti conferatur?

ARTICULUS I.

Quinam Sacramenta recipere poſſint? Et quænam intentio, ac diſpoſitio requiratur?

I. COnveniunt DD. apud Suarium diſp. 14. ſolum hominem viatorem in præſenti providentia eſſe capacem Sacramentorum. Ratio eſt, quia Sacramenta inſtituta ſunt ad homines ſacrandos, eos participes faciendo Redemptionis Chriſti Domini. Hujuſmodi autem ſanctificatione non indigent in Patria, ubi Beati uſquequaque Sancti ſunt, nec eorum gratia ſuſcipit augmentum; aliter non eſſent in termino; ergo ſolus homo viator eſt ſacramentorum ſubjectum capax.

Conveniunt ſecundo DD. ad valorem Sacramenti requiri ex parte ſubjecti, quod non repugnet, ſeu non habeat voluntatem non ſuſcipiendi illud; ut conſtat tum ex capite *Majores* de baptiſmo; tum quia beneficia præſertim maxima, ut ſunt ſacramenta, non conferuntur invitis; nec decet margaritas pretioſiſſimas projicere ante porcos illas reſpuentes, & conculcantes.

Conveniunt demum, requiri in adulto aliquam intentionem ſuſcipiendi Sacramentum, nec ſufficere, quod non repugnet; (quidquid in contrarium dixerint de baptiſmo Cajetanus, & Ledeſma apud Platel.) quod conſtat tum ex Conciliis, & Rituali Romano apud eundem Platelium; tum ratione, quia non videtur æquum, quod quis fiat Dei amicus, & ſubeat obligationem gravem novi ſtatus citra proprium conſenſum.

Neque obſtat primo, quod Florentinum dicat, tribus perfici Sacramentum, materia, forma, & perſona Miniſtri, nulla facta mentione de intentione ſuſcipientis. Nam ibi Concilium enumerat ea, quæ in omni caſu requiruntur, qualis non eſt intentio ſuſcipientis, ut patet in baptiſmo infantium.

Neque obſtat ſecundo, quod ex praxi Eccleſiæ conferatur extrema Unctio moribundis, qui nunquam illam petierunt. Nam vel dicendum cum Platelio p. 5. cap. 1. nu. 106. merito præſumi, quod habuerint, ſaltem implicite, & confuſe, voluntatem ſuſcipiendi illam, dum voluerunt chriſtiane vivere, & mori. Vel dicendum cum aliis, ad extremam Unctionem recipiendam ſufficere intentionem interpretativam; idque ex ſpeciali natura talis Sacramenti, quod cum conferatur moribundis, qui ſæpe ſenſibus deſtituuntur, non debuit pro eo recipiendo alia intentio requiri, quam interpretativa, quatenus prudenter de moribundo catholico præſumitur, quod peteret hoc Sacramentum, ſi poſſet. Quod autem hujuſmodi intentio interpretativa non ſufficiat in adulto ad baptiſmum ſuſcipiendum, ut putat Coninck, conſtat ex Arauſicano can. 11. ubi dicitur: *Subito obmuteſcens baptizari, & pœnitentiam accipere poteſt, ſi voluntatis præteritæ teſtimonium aliorum habeat*; ergo non ſatis eſt voluntas interpretativa ad baptiſmum in adulto, & ad pœnitentiam: quidquid ſit, an in adultis iſthæc intentio interpretativa ſufficiat, ſicut ad extremam unctionem, ita etiam ad Euchariſtiam,

ſtiam, quæ pariter moribundis ſenſibus deſtitutis dari ſolet, ubi non ſit periculum irreverentiæ. Ex quo tamen non ſequitur, quod caſu comedens Hoſtiam conſecratam, quam putat panem, recipiat Sacramentum formaliter, & cum fructu. nam non datur interpretativa voluntas recipiendi Euchariſtiam tali pacto, extra mortis periculum; eſſet enim voluntas ſacrilega.

Cæterum ſive in adultis requiratur intentio habitualis, (quatenus omnes præſumuntur illam voluiſſe pro mortis articulo, dum voluerunt Chriſtiane vivere, & mori, prout diximus de Extrema Unctione) ſive pariter ſufficiat intentio interpretativa; indubitatum eſt, quod non ſit jis deneganda, quamvis ſenſibus ſint deſtituti, ſi citra periculum irreverentiæ miniſtrari poſſit, & niſi fuerint perpetuo amentes, ut mox dicemus.

In infantibus autem ſufficere intentionem interpretativam ad Euchariſtiam ſuſcipiendam, non ſecus ac ad Baptiſmum, conſtat ex antiqua Eccleſiæ praxi apud Lugo diſp. 13. ſect. 2. cujus etiam meminit Tridentinum ſeſſ. 21. cap. 4. dandi ſcilicet illam pueris ante annos diſcretionis: additq; Tridentinum, non eſſe damnandam antiquitatem, ſi eum morem in quibuſdam locis aliquando ſervaverit: de facto tamen poteſt, immo debet, in articulo mortis iis miniſtrari, ſi ſint doli capaces, ut notat Suar. d. 40. ſect. 1. et Lugo diſp. 13. nu. 38. addens contra Sanchez, quod ſi de capacitate pueri dubitatur, adhuc dari poſſit, quamvis non ſit neceſſe.

Adde, in infantibus ſufficere intentionem interpretativam non ſolum ad ſuſcipienda Sacramenta Baptiſmi, & Euchariſtiæ, ſed etiam Confirmationis, & Ordinis, ex D. Th. q. 39. a. 2. eſto Ordines non poſſint licite conferri ante præſcriptam ætatem, nec confirmatio ante uſum rationis; tum ob uſum Eccleſiæ, tum ob reverentiam erga Sacramentum, tum ad vitandum periculum iterationis: poteſt tamen aliquando ob rationabilem cauſam infantibus conferri, præſertim ſi ſint in articulo mortis, ut notant Laym. & Filliuc. Ratio autem, cur in his quatuor Sacramentis ſufficiat intentio interpretativa, ut proinde poſſint valide infantibus conferri, ex Angelico loc. cit. eſt, quia ad hæc Sacramenta ſuſcipienda nullus requiritur actus ſuſcipientis de neceſſitate Sacramenti; (ſicut requiritur in Sacramento Matrimonii ratione contractus, & in Sacramento Pœnitentiæ ratione doloris, necnon in Extrema Unctione, quatenus hæc præſupponit ætatem, in qua poſſit homo peccare, cum ſit inſtituta ad reliquias peccatorum eradendas) etenim cum per iſthæc Sacramenta tradatur poteſtas quædam ſpiritualis, videlicet per Baptiſmum ad valide ſuſcipienda reliqua Sacramenta, per Confirmationem ad reſiſtendum hoſtibus fidei, per Ordines poteſtas ad conferenda Sacramenta, & per Euchariſtiam anima nutriatur ſpiritualiter, non apparet, cur requiratur actus ſuſcipientis hæc Sacramenta ad eorum valorem; & quamvis nonnulli oppoſitum dixerint, illorum tamen dictum, ut advertit idem Angelicus, deſtituitur auctoritate, & ratione.

Quinimmo in cap. *unico de Presbytero per ſaltum promoto* apud Eſparſam qu. 106. de Sacramentis Innocentius III. dicit, Subdiaconatum valide fuiſſe collatum puero ante annos diſcretionis, & non obſcure innuit, valide etiam potuiſſe ei conferri Diaconatum; & a pari idem dici debet de Sacerdotio, & Epiſcopatu. In quo tamen caſu certum eſt, quod puer ſic ordinatus non emitteret votum Caſtitatis; teneretur tamen, quando pervenit ad uſum rationis, eligere vel ſtatum ſæcularem, ita ut poſſit uxorem ducere, vel ſtatum Eccleſiaſticum, & ſic votum caſtitatis emittere; quinimmo ſi actum Ordinis exerceret, aut alias ſuam Ordinationem approbaret, ſtatim ad Caſtitatem, & ad Horas Canonicas recitandas obligaretur, quin poſſet amplius mutare ſententiam.

Quod diximus relate ad hæc quatuor Sacramenta de pueris, dicendum etiam de perpetuo amentibus, qui pueris æquiparantur, ut docent communiter apud Laym. de Euchariſtia cap. 4. Si tamen habuerint uſum rationis, & deinde in amentiam inciderint, debent præhabuiſſe voluntatem ſuſcipiendi Sacramenta. cum enim hæc inſtituta ſint ad noſtram ſanctificationem, convenit, ut nullus adultus ſanctificetur, niſi in ſuam ſanctificationem conſentiat. Propterea ex Rituali Romano apud Platelium nu. 103. adulti, qui habuerunt aliquando uſum rationis, antequam in amentiam inciderent, prohibentur baptizari, ſi non oſtenderint voluntatem ſuſcipiendi Baptiſmum ſtante rationis uſu. Quod ſi non requireretur in iſtis intentio habitualis, ſed ſufficeret interpretativa, procul dubio deberet iis Sacramentum baptiſmi conferri, tanquam neceſſarium neceſſitate medii ad ſalutem, ſi poſitive illud non recuſarint, ante-

antequam uſu rationis deſtituerentur: quare a fortiori ad ſuſcipiendum Sacramentum Ordinis nullatenus ſufficit in adultis intentio interpretativa, ſi aliquando habuerunt uſum rationis; eſto ſufficiat in perpetuo amentibus. His præmiſſis

Dicendum cum communi, ad valide Sacramentum recipiendum ſufficere intentionem habitualem in adultis.

Prob. tum ex Arauſicano laudato, & ex Carthaginenſi Can. 3. tum ex Capite *Majores* de baptiſmo, ubi dicuntur dormientes, & amentes eſſe baptizandi, ſi prius Catechumeni extitiſſent, & propoſitum baptiſmi habuiſſent; Dormientes autem, & amentes non poſſunt habere intentionem actualem, vel virtualem, ſed ſolum habitualem; ergo hæc ſufficit. Excipiunt aliqui Matrimonium, ad quod docent requiri intentionem virtualem, ſicut requiritur ad contrahendum; oſtendimus tamen quæſtione antecedenti, ſufficere habitualem, quia poteſt quis hodie velle dare jus in corpus ſuum alteri pro craſtina, & ſic craſtina dum perficitur contractus, etiamſi dormiat, ſuſcipere Sacramentum.

Circa diſpoſitionem in ſubjecto Sacramentorum requiſitam, præter diſpoſitionem negativam, ſeu carentiam obicis, conveniunt DD. nullam poſitivam diſpoſitionem alicujus actus, puta fidei, vel alterius virtutis, requiri ad valorem Sacramenti, (excepta pœnitentia, in qua requiritur dolor, & propoſitum) ſed ſufficere ſolam intentionem ſuſcipiendi illud; quod conſtat ex definitionibus Conciliorum, & Pontificum tradentium, hæreticos baptizatos, & ordinatos ritu Eccleſiæ non eſſe rebaptizandos, & reordinandos; unde ſupponunt Sacramenta iſta valida eſſe, etiam in hæreticis fide carentibus: & ex Auguſtino apud Suarium diſp. 24. qui docet, valide baptizari etiam, qui vult baptiſmum ſuſcipere ob malum finem, puta ob ſcelus patrandum.

Ad fructum tamen in baptiſmo recipiendum requiritur in adulto actus fidei, & ſpei, & ſaltem attritio ſupernaturalis de peccatis commiſſis: Nam ex Apoſtolo, *Sine fide impoſſibile eſt placere Deo*. Quapropter etiam hi actus in Sacramento pœnitentiæ requiruntur, ex Tridentino ſeſſ. 6. c. 6. Et ratio eſt, quia Deus non admittit in ſuam amicitiam Adultum, qui illam non expetat, cum propoſito perſeverandi conſtanter; quod præſtatur actibus fidei, & ſpei; ſicut nec Magnates ſuam amicitiam offerunt, niſi illa cum eodem propoſito expetatur. Sufficit tamen, ut notant Haunoldus, & Tambur. in Met. Conf. lib. 3. cap. 5. quod pœnitens crediderit ſuo tempore, quæ credenda ſunt; quin teneatur elicere actus fidei formales, & explicitos de myſteriis credendis præciſe ut ad Sacramentum Pœnitentiæ diſponatur; cum poſſit haberi dolor, & propoſitum ad valorem Sacramenti requiſitum abſque formali, & explicito actu fidei myſteriorum credendorum.

Cajetanus q. 79. art. 1. Durandus, & alii putant ad fructum Euchariſtiæ recipiendum, præter ſtatum gratiæ, requiri actualem devotionem: ita ut venialia, quæ hanc devotionem impediunt, ſint obex gratiæ. Sed communior Sententia negat; quod patet ex praxi Eccleſiæ. Antiquis enim temporibus dabatur Euchariſtia pueris rationis uſu carentibus. Neque ex Conciliis, & PP. conſtat hujuſmodi devotionem requiri, quamvis indecens ſit ſine illa ad tantum Sacramentum accedere.

ARTICULUS II.

An Sacramenta ficte ſuſcepta ſublato obice reviviſcant?

III. NOmine fictionis non venit hic ſimulata ſuſceptio; quippe quæ redderet Sacramentum invalidum, ſed venit ſimulata diſpoſitio, quæ habetur, quoties in anima eſt peccatum, quod eſt obex gratiæ; ſive hujuſmodi peccatum ſit invincibiliter ignoratum; & tunc fictio dicitur privativa, ſeu negativa, & inculpabilis; ſive peccatum ſit volitum, & tunc fictio dicitur poſitiva, & imputabilis. Baptiſmum ficte ſuſceptum reviviſcere, & gratiam cauſare, ſublata fictione per attritionem, ſeu contritionem, docent communiſſime cum D. Th. Suar. Lugo contra Vaſquez, Gabrielem, & alios putantes, gratiam ſublato obice conferri, non vi baptiſmi præteriti, ſed vi contritionis. Hanc baptiſmi reviviſcentiam Covarruvias, Major, & alii apud Arriagam diſp. 14. extendunt ad Confirmationem, & Ordinem, quæ pariter ſunt Sacramenta irreiterabilia. Alii cum Silveſtro, & Paludano etiam ad Pœnitentiam, quæ eſt etiam aliquatenus irreiterabilis, quatenus non tenemur bis idem peccatum confiteri. Suarez, Coninck, Lugo extendunt etiam ad Matrimonium, quod non poteſt cum eodem conjuge iterari; & ad Extremam unctionem,

quæ

quæ non poteſt iterari in eodem morbo: quare ſolum Euchariſtiam communius excipiunt, quia non videtur veriſimile, quod ſacerdos ſacrilege celebrans quotidie, in fine vitæ, reviviſcentibus per actum attritionis omnibus præteritis Communionibus, recipiat gratiam uberrimam, quam recepiſſet, ſi quotidie digne communicaſſet. Sotus tamen, & Cajetanus ex D. Th. in 4. diſt. 27. art. 4. putant, etiam Euchariſtiam ficte ſuſceptam ſublato obice reviviſcere, quippe quæ poteſt aliquando eſſe irreiterabilis a moribundo, qui interim indiget auxiliis, quæ per cibum hunc Euchariſticum conferuntur.

IV. Dico equidem primo: Baptiſmus ficte ſuſceptus ſublato obice reviviſcit, adeo ut gratiam cauſet immediate, ſive moraliter tantum, ut docent communius, ſive etiam phyſice per omnipotentiam inexiſtentem, ut explicavimus diſp. 2. q. 2.

Prob. Regeneratio, ſeu prima juſtificatio fieri debet per Sacramentum baptiſmi ſive in re, ſive in voto ſuſcepti, ut conſtat ex illo Joan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua* &c. & ex Trid. ſeſſ. 6. cap. 4. Atqui ſi baptiſmus ficte ſuſceptus non reviviſceret, prima juſtificatio, & regeneratio neque haberetur vi novi baptiſmi, cum non poſſit hoc Sacramentum iterari; neque haberetur a contritione tanquam continente votum baptiſmi; quandoquidem ſuſcepto ſemel baptiſmo, non poteſt niſi ſacrilege haberi votum, ſeu propoſitum ſuſcipiendi iterum hoc Sacramentum; atque adeo neque a baptiſmo in re, neque a baptiſmo in voto haberi poſſet prima juſtificatio; ergo dicendum, quod ſublato per retractationem peccati obice, baptiſmus reviviſcat, & gratiam cauſet.

Confirm. celeberrima auctoritate Auguſtini dicentis contra Donatiſtas lib. 1. de baptiſmo cap. 12. *Tunc baptiſmus valere incipit ad ſalutem, cum illa fictio veraci confeſſione receſſit*. Reſpondet Vaſquez cum aſſeclis, baptiſmum ficte ſuſceptum valere ad ſalutem per contritionem conſequentem, non quia reviviſcit, ſed quia contritio vi baptiſmi præteriti tanquam conditionis prærequiſitæ juſtificat, (quamvis non poſſit tunc in ea eſſe votum baptiſmi) & quia baptiſmo ſuſcepto poteſt valide ſuſcipi Sacramentum pœnitentiæ, a quo prima gratia cauſetur, ſi ſolum anteceſſerit attritio. Hæc tamen interpretatio eſt aliena a communi DD. ſenſu, & non ſubſiſtit, quia Auguſtinus iis verbis docet, baptiſmum eodem modo prodeſſe ad ſalutem, ſublato obice, ac profuiſſet, ſi abſque obice ſuſceptus fuiſſet; ergo ſicuti eſt cauſa gratiæ, & non mera conditio, quando ſuſcipitur ſine fictione, ſeu obice; ita etiam quando ſublato obice incipit valere ad ſalutem. Præterquamquod ſi baptiſmus eſſet conditio, & non cauſa primæ gratiæ, non ſalvaretur illud Chriſti Domini, *Niſi quis renatus fuerit* &c. nam ly *ex*, ut oſtendimus cum de cauſalitate Sacramentorum diſp. 2. q. 3. denotat cauſalitatem inſtrumentalem; ergo baptiſmus debet eſſe cauſa gratiæ, tam quando primo ſuſcipitur, quam quando ſublato obice reviviſcit. Ex quibus rejicitur alia interpretatio Gabrielis, & Scoti apud Haunoldum, putantium baptiſmum reviviſcere ſolum in ordine ad remittendam totam pœnam temporalem, non in ordine ad culpam remittendam, & cauſandam gratiam.

Ratio a priori ex D. Th. apud Gonetum eſt, quia quoties cauſa de ſe eſt productiva alicujus effectus, ſi per accidens impediatur, ſublato impedimento, ſtatim illum cauſat: ſicut corpus grave ſublato impedimento ſtatim deſcendit; ſed baptiſmus eſt productivus primæ Gratiæ; ergo ſi per fictionem impediatur, ſublato per pœnitentiam tali impedimento, ſtatim gratiam producit, & reviviſcit.

Diſputant Doct. Utrum ad tollendam hanc fictionem requiratur Contritio, an ſufficiat attritio? Dicendum cum Suario diſp. 28. ſect. 5. & aliis communius contra Vaſquez, ſufficere attritionem. ſicut enim ea ſufficit, ut cauſetur Gratia per baptiſmum, quando ſine fictione ſuſcipitur; ita etiam quando reviviſcit. Quamvis enim quando reviviſcit, ſit præteritus; eſt tamen moraliter præſens, & eodem modo Gratiam operatur, ac ſi phyſice exiſteret.

V. Objic. 1. ex Vaſquez contendente, quod licet baptiſmus ſit irreiterabilis, & neceſſarius neceſſitate medii ad ſalutem, non per hoc ſublato obice reviviſcat; cum ſufficiat, quod contritio auferens obicem juſtificet, præſuppoſito baptiſmo tanquam conditione prærequiſita. Si poſt baptiſmum, inquit Vaſquez, ficte ſuſceptum Petrus peccet, & deinde cum attritione accedat ad Sacramentum pœnitentiæ, in tali caſu deberet Gratia cauſari tam a Sacramento pœnitentiæ præſente, quam a baptiſmo reviviſcente; ita ut peccata ante baptiſmum formaliter delerentur vi baptiſmi, alia vero vi pœnitentiæ; ſequela hæc non poteſt admitti; ergo baptiſmus

non reviviſcit, ita ut Gratiam cauſet; ſed ſolum quatenus eſt conditio, ut Gratia vi contritionis cauſetur. Probatur minor primo, quia Gratia collata a baptiſmo eſt incompoſſibilis non ſolum cum peccatis ante, ſed etiam poſt baptiſmum; ergo baptiſmus deleret etiam peccata poſt baptiſmum commiſſa, quod dici non poteſt; ſimiliter gratia collata vi Sacramenti pœnitentiæ eſt incompoſſibilis etiam cum peccatis ante baptiſmum; ergo etiam illa deleret; quod nemo dixerit.

Prob. 2. ſubtilius, quia in tali caſu cum obex baptiſmi tollatur vi Sacramenti pœnitentiæ, in priori natura eſſet Gratia collata vi pœnitentiæ tollentis obicem ad Gratiam collatam vi baptiſmi; ergo pœnitentia deleret peccata ante baptiſmum commiſſa in priori ad Gratiam collatam vi baptiſmi; quod repugnat. Antecedens patet, quia prius eſt tolli obicem, ſeu impedimentum, deinde introduci formam.

Reſp. nego minorem. Ad primam probationem: quamvis quilibet gradus Gratiæ ſit incompoſſibilis cum quovis peccato; at Deus in eodem ſigno concurreret cum utroque Sacramento ad cauſandam eandem Gratiam, quæ quatenus eſt a Baptiſmo, deleat directe ſolum peccata ante Baptiſmum commiſſa, & quatenus eſt a Pœnitentia, deleat directe ſolum peccata poſt Baptiſmum. ſicut enim dicimus, viſionem beatam v. gr. realiter eſſe tam ab intellectu, quam a lumine gloriæ, ſed formalitatem vitalitatis reſpondere intellectui, formalitatem ſupernaturalitatis lumini; quatenus ſine intellectu non haberetur in viſione vitalitas, nec ſine lumine gloriæ ſupernaturalitas: Ita pariter nunc dicimus eandem Gratiam cauſari realiter ab utroque Sacramento; ita tamen ut deletio originalis peccati formaliter reſpondeat Baptiſmo, & deletio peccati poſt Baptiſmum commiſſi reſpondeat formaliter Sacramento Pœnitentiæ.

Ad ſecundam: verum quidem eſt, quod in tali caſu Sacramentum Pœnitentiæ tollat obicem, atque adeo ſit in priori ad Gratiam cauſatam vi Baptiſmi; At non proinde Gratia cauſata a Pœnitentia eſt in priori ad Gratiam cauſatam a Baptiſmo. Nam quod tollit obicem Gratiæ per Baptiſmum cauſandæ, non eſt Gratia cauſata per Pœnitentiam, ſed eſt ipſum Sacramentum Pœnitentiæ expeditum ad Gratiam cauſandam: unde fit, quod in eodem ſigno vi utriuſque Sacramenti eadem Gratia cauſetur. Quod etiam dicendum ab Adverſariis, ſi in caſu adducto tollatur obex per contritionem. tunc enim in eodem ſigno vi contritionis, & vi Baptiſmi eadem Gratia cauſaretur.

VI. Objic. 2. Opus bonum elicitum a peccatore, poſita contritione, non reviviſcit ad meritum; aliter opus illud non eſſet mortuum, ſed mortificatum; ut ſunt opera juſti, quæ per peccatum mortificantur, & deinde reviviſcunt; ergo nec Sacramentum ficte ſuſceptum a peccatore reviviſcit.

Confirm. 1. Sacramentum eſt ſignum Gratiæ de præſenti, non de futuro. nam dum dicitur, Ego te baptizo, ſignificatur emundatio præſens, non futura; ergo ſi de præſenti datur impedimentum in Sacramento Baptiſmi ad cauſandam Gratiam emundativam, ab eodem non cauſabitur ea gratia in futurum; atque adeo Sacramentum non reviviſcit; Aliter Sacramenta cauſabunt Gratiam futuram, quam non ſignificant.

Confirm. 2. ſi quis proferat verba conſecrationis ſuper maſſam, quæ non eſt actu panis, ſi deinde coquatur, & fiat panis, non ſequitur tunc conſecratio; ergo ſi forma Baptiſmi proferatur ſuper perſonam indiſpoſitam, ſublato deinde obice, neque cauſabitur gratia vi Sacramenti præteriti.

Reſp. nego conſequentiam. Diſparitas eſt, quia opus bonum caret vi meritoria, ſi non procedat ab homine grato: At Sacramentum non caret vi collativa gratiæ, quando ſubjectum eſt indiſpoſitum; Sicut Sol non caret vi illuminativa per hoc, quod feneſtræ claudantur; ergo ſublato obice gratia connaturaliter cauſatur; aliter qui ſemel ficte ſuſcepit Baptiſmum, deberet damnari; cum non poſſet amplius vi Baptiſmi aut in re, aut in voto ſuſcepti juſtificari.

Ad primam confirm. Argumentum probat nimis, videlicet Sacramentum ficte ſuſceptum non ſolum eſſe informe, ſed etiam invalidum; cum non cauſet tunc gratiam, quam ſignificat. Quare dicendum, quod verba illa, Ego te baptizo, non ſignificent cum ſtatu, ſed ampliative; & ſenſus ſit, Ego te emundo, quandocunque gratia infunditur.

Ad ſecundam nego conſequentiam. Diſparitas eſt, quia in caſu noſtro perſona per peccatum eſt indiſpoſita, non inepta ad gratiam: contra vero maſſa illa eſt inepta, non indiſpoſita ad conſecrationem; ſicut Embryo non dicitur indiſpoſitus, ſed ineptus

ptus ad Baptiſmum ; & ideo forma Baptiſmi prolata ſuper Embryonem non cauſat Gratiam, quando ille fit homo.

VII. Dubitatur hic, Num peccatum fictionis poſitivæ, ſeu culpabilis remittatur per Sacramentum Baptiſmi reviviſcens, an vero per Sacramentum Pœnitentiæ? Ante reſolutionem advertendum, peccatum fictionis poſſe eſſe vel antecedens, vel concomitans, vel conſequens Baptiſmum. Dicitur antecedens, ſi præcedat natura voluntatem ſuſcipiendi Baptiſmum ; ex. gr. ſi quis ob finem malum velit baptizari, illa intentio mala, unde pendet voluntas recipiendi baptiſmum, dicitur fictio antecedens. Si autem peccatum comitetur voluntatem ſuſcipiendi Baptiſmum, dicitur fictio concomitans; ex. gr. ſi quis dum baptizatur, delectatur in objecto turpi: Dicitur fictio ſubſequens, quæ natura conſequitur voluntatem ſuſcipiendi Baptiſmum, ex. gr. ſi nolente Miniſtro Baptiſmum conferre ſine turpi aliqua conditione, conſentiat homo in illam ex vera voluntate ſuſcipiendi Baptiſmum. His explicatis

Quamvis probabile ſit, ad tollendam fictionem antecedentem ſufficere attritionem; unde per Baptiſmum reviviſcentem tollatur; quia ſcilicet tale peccatum antecedit, ſi minus tempore, ſaltem natura ipſum Baptiſmum, ut proinde unice per Baptiſmum tollendum ſit ; Ad tollendam tamen fictionem comitantem, vel conſequentem requiritur contritio, vel attritio cum Sacramento Pœnitentiæ, quia peccata iſta ſunt vere hominis Chriſtiani formaliter, & non mere materialiter, ut fictio antecedens ; ergo nonniſi per Sacramentum Pœnitentiæ delenda ſunt. Sed hac de re fuſius in de Pœnitentia diſp. ult. quæſt. 3. art. 3.

VIII. Dico 2. data poſſibilitate Sacramenti Pœnitentiæ validi, & informis, ſi ficte ſuſcipiatur, ſublato obice, reviviſcit. Ita communius cum Amico ex D. Thom. in 4. diſt. 17. quæſt. 3. art. 3. ubi habet: *Quamvis tunc non percipiatur abſolutionis fructus, tamen recedente fictione percipi incipiet.*

Prob. ſimili ratiocinatione, qua oſtendimus Baptiſmum reviviſcere. Niſi reviviſceret Sacramentum Pœnitentiæ, peccatum illud neque remitteretur vi pœnitentiæ in re ſuſceptæ, quia non datur obligatio iterum ſubjiciendi peccatum illud clavibus; neque remitteretur vi Sacramenti pœnitentiæ ſuſceptæ in voto, puta in contritione; cum contritio conſequens non includat votum, ſeu propoſitum ſuſcipiendi Sacramentum Pœnitentiæ, poſito quod non detur ad id obligatio; ergo peccatum illud nullatenus vi Sacramenti Pœnitentiæ remitteretur ; quod repugnat. Et recurrit ratio illa a priori, quia ordo Gratiæ imitatur ordinem naturæ ; ſed in naturalibus cauſa productiva alicujus effectus, ſublato obice, illum producit: ergo Pœnitentia, quæ de ſe eſt productiva Gratiæ, ſublato per attritionem obice, reviviſcit, & illam producit.

IX. Dico 3. Reviviſcunt etiam probabiliter Sacramenta Confirmationis, & Ordinis, quæ characterem imprimunt, & ſunt irreiterabilia. Ita communius contra Amicum diſ. 4. ſect. 7. & alios.

Prob. Ideo reviviſcit Baptiſmus, quia eſt neceſſarius ad ſalutem, & irreiterabilis ; aliter qui ficte illum ſuſcipit, non poſſet amplius ſalvari: ſed hoc probat, quod reviviſcant etiam alia Sacramenta irreiterabilia; ergo. Probatur minor, quia quamvis non ſit neceſſaria ad ſalutem Gratia ſacramentalis ab his Sacramentis cauſata, eſt tamen valde utilis, & moraliter neceſſaria ad finem horum ſacramentorum ; ergo ſicut Chriſtus ex ſua miſericordia noluit privare ſalute eum, qui ficte ſuſcipit baptiſma ; ita dicendum, quod noluerit privare his gratiis eum, qui ficte hæc Sacramenta ſuſcepit.

Neque obſtat, quod Gratiæ iſtorum Sacramentorum poſſint aliunde ſuppleri ; ſecus vero gratia baptiſmatis. Nam paritas probat, quod Deus voluerit eſſe munificus tam ad Gratiam neceſſariam ad ſalutem, quam in ordine ad Gratias proprias horum Sacramentorum, quæ nonniſi difficulter poſſunt aliunde ſuppleri. cum enim voluerit inſtituere tam Sacramenta neceſſaria ad ſalutem, quam alia valde utilia, voluit pariter utraque reviviſcere.

X. Dico 4. Reviviſcunt etiam probabiliter Extrema Unctio, & Matrimonium ficte ſuſcepta. Ita Suarius, Coninck, Lugo ex D. Thom. contra Vaſquez, & Bernal.

Prob. Ideo Confirmatio, & Ordo reviviſcunt, quia ſunt Sacramenta irreiterabilia, & niſi reviviſcerent, homo careret Gratia ſacramentali propria illorum, quæ valde utilis eſt ad ſalutem ; careret nimirum auxiliis ad reſiſtendum hoſtibus fidei, & ad exercenda rite miniſteria Ordinum: ſed pariter Extrema Unctio in eodem mor-

bo, & Matrimonium cum eadem Uxore ſunt irreiterabilia; & niſi reviviſcerent, homo careret gratia ſacramentali propria iſtorum valde utili ad ſalutem, nempe auxiliis ad tolerandam ægritudinem, & ad vitam conjugalem rite peragendam; ergo etiam Extrema Unctio, & Matrimonium reviviſcunt.

XI. Dico ult. Euchariſtia ſuſcepta cum fictione poſitiva, ſeu ſacrilege probabiliter non reviviſcit. Ita communius contra Cajetanum, & Soto apud Arriagam diſp. 14. quos tamen libenter amplector, ſi Euchariſtia ſuſcipiatur cum fictione tantum negativa, & inculpabili.

Prob. tum ex communi ſenſu fidelium dicentium, quod canit Eccleſia de Euchariſtia, *Mors eſt malis*; non eſſet autem mors, ſi ſacrilege ſuſcepta poſſet reviviſcere: tum etiam ex inconvenienti, qui enim millies ſacrilege communicaſſet, lucrum ingens ex ſacrilegiis reportare poſſet; & quamvis hujuſmodi lucrum dicatur ab Adverſariis reportari ex Divina benignitate, non ex ſacrilegiis, ut in reviviſcentia Baptiſmi ſacrilege ſuſcepti; at non eſt præſumendum de Divina benignitate, quod voluerit hanc anſam ſacrilegiis dare, cum facile poſſit Gratia ſacramentalis Euchariſtica haberi iterando idem Sacramentum. Quod ſi fictio ſit negativa, probabile eſt, quod Euchariſtia, non ſecus ac Sacramentum Pœnitentiæ, reviviſcat, quamvis utrumque ſit iterabile. Convenit enim præſtantiæ hujus Sacramenti hæc prærogativa; quæ etiam Sacramento Pœnitentiæ convenit.

Dices 1. Aliquando Euchariſtia in moribundo eſt irreiterabilis per aliquot dies, & interim ille indiget auxiliis ab hoc Sacramento præſtandis; ergo Euchariſtia, quamvis ſacrilege ſuſcepta, ratione hujus irreiterabilitatis, & magnæ utilitatis reviviſcit.

Reſp. hujuſmodi irreiterabilitatem eſſe per accidens in Euchariſtia, & in reliquis Sacramentis eſſe per ſe; ergo ſolum reliqua Sacramenta cum fictione poſitiva ſuſcepta debuerunt reviviſcere, non vero Euchariſtia.

Dices ſecundo: Euchariſtiæ Sacramento omnium præſtantiſſimo tribui debet omnis excellentia, quæ aliis Sacramentis tribuitur, niſi obſtet revelatio in oppoſitum; ergo ſi reliqua Sacramenta ſuſcepta cum fictione poſitiva reviviſcunt, etiam Euchariſtia.

Reſp. Euchariſtiæ tribuendam etiam eſſe ſummam venerationem; minueretur autem reverentia debita, ſi ſacrilegiis adeo luculenter prodeſſe poſſet: Propterea ex ſumma præſtantia hujus Sacramenti negandum, quod reviviſcat; ſicut non conceditur illi prærogativa Baptiſmi, quod deleat omnem reatum pœnæ temporalis, quia hic effectus ex Trident. per Baptiſmum præſtatur, eo quod Infideles per ignorantiam peccaverint.

Dices ult. contra ſecundam partem concluſionis: Auguſtinus lib. 1. de Baptiſmo cap. 12. loquens de eo, qui Baptiſmum ficte ſuſcepit, habet: *Non iterum rebaptizandus eſt, quia ipſa reconciliatione præſtatur, ut ad remiſſionem peccatorum prodeſſe poſſit Sacramentum*. Unde ex Auguſtino tenet hic diſcurſus; Baptiſmus reviviſcit; ergo eſt irreiterabilis; ergo ex oppoſito conſequentis tenere debet oppoſitum antecedentis: Sacramentum Euchariſtiæ eſt reiterabile; ergo numquam reviviſcit, quamvis cum fictione negativa ſuſcipiatur.

Reſp. ſufficere quamlibet irreiterabilitatem, ut Sacramentum poſſit reviviſcere, ut patet in Sacramento Pœnitentiæ, quod eſt irreiterabile, quatenus non datur obligatio iterum ſubjiciendi clavibus idem peccatum: Poteſt etiam Euchariſtia aliquando eſſe ſaltem per aliquot dies irreiterabilis; ergo hoc ſufficit, ut juxta diſcurſum Auguſtini poſſit reviviſcere, ſi cum fictione negativa ſuſcipitur.

ARTICULUS III.

Utrum gratia in Sacramentis collata reddat merita Juſtorum magis meritoria ex eo præciſe, quod ex meritis Chriſti conferatur?

XII. Acriter de more hac in re digladiantur Suarius lib. 12. de Gratia cap. 19. & Vaſquez diſp. 214. cap. 7. Affirmat Suarius, cui adſtipulantur Manſtrius in tertium ſententiarum diſp. 3. qu. 6. Coninck diſp. 8. de Merito, Oviedus, Amicus, Granado, docentes, ex hac unione fidelium cum Chriſto capite opera juſtorum reddi magis meritoria; Negat vero Vaſquez, cui adhærent Ripalda, Arriaga, Oviedus, Haunoldus lib. 2. tract. 3. contr. 9. docentes de materiali ſe habere, quod Gratia in Sacramentis conferatur ex meritis Chriſti, an aliunde: ſicut de materiali ſe habet in cauſis naturalibus in ordine ad ſuos effectus, quod ſint cauſatæ propter Chri-

Chriſtum tanquam Primogenitum omnis Creaturæ, ut dicitur ad Coloſſ. 3.

Utraque ſententia convenit in hoc, quod intuitu meritorum Chriſti nobis dentur auxilia uberiora, quibus excellentiores fiant actus virtutis. Solum dubitatur, An eadem Gratia (ſive in Sacramentis, ſive extra Sacramenta conferatur) reddat nos dignos majori præmio per hoc præciſe, quod ex meritis Chriſti conferatur, quam ſi conferretur vel ex meritis alicujus puræ Creaturæ, vel ſi conferretur a Deo omnino gratis.

XIII. Cenſeo equidem, partem affirmativam cum Suario amplectendam eſſe, tanquam magis piam, & magis aptam ad merita Chriſti exaltanda.

Prob. ex Trident. ſeſſ. 6. cap. 16. ubi dicitur: *Jeſus tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipſos juſtificatos jugiter virtutem influit*; ergo Juſti non ſolum ſunt Filii Dei adoptivi per hoc, quod habeant Gratiam, ſed etiam per hoc, quod habeant Gratiam ex meritis Chriſti, ſunt membra Chriſti facientes cum capite unum corpus myſticum, & morale; juxta illud 1. Corinth. 12. *Vos eſtis Corpus Chriſti, & membra*; & ſunt etiam ſpeciali modo Chriſti Fratres; juxta illud ad Rom. 8. *Primogenitus in multis fratribus*: Atqui ex hac conjunctione ſpeciali cum Chriſto Capite opera juſtorum ſunt Deo gratiora, & ſecundum ſe æſtimabiliora; ſicut opera Beatiſſimæ Virginis, & Sancti Joſeph præciſe ex conjunctione illa cum Chriſto Domino ſunt æſtimabiliora: Sic etiam in humanis mulier de ſe nobilis ſi nubat Regi, præciſe ex hac conjunctione fit nobilior, & ejus operationes ſunt digniores; ergo ex hoc præciſe, quod Gratia nobis conferatur ex meritis Chriſti, ſeu ex conjunctione cum Chriſto capite, opera juſtorum ſunt æſtimabiliora, atque adeo digna majori præmio; Unde Chriſtus Joan. 10. dixit: *Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant.*

Ratio a priori eſt, quia ex dignitate perſonæ merentis creſcit valor meriti, ut oſtendimus in de Merito cum Suario lib. 12. de Gratia cap. 22. & conſtat ex propoſitione damnata Baii dicentis, *Opera juſtitiæ, & temperantiæ, quæ Chriſtus fecit, non habuiſſe majorem valorem ex dignitate perſonæ operantis*: Atqui dignior eſt Juſtus ex hoc, quod ſit membrum Chriſti, & ſpeciali modo Frater, & cum eo moraliter conjunctus; (quæ conjunctio habetur per hoc, quod Chriſtus tanquam caput in membra, & vitis in palmites, ut loquitur Tridentinum, in juſtificatos virtutem influat) ergo ex hac præciſe conjunctione opera juſti ſunt magis meritoria, ac digna majori præmio. Minor patet exemplis a Suario adductis. nam Fœmina v. gr. fit nobilior, ſi Regi nubat, propter moralem hanc conjunctionem cum Rege; ſic filius amici, quamvis pulcher ſit, & amabilis, adhuc redditur magis amabilis ex hoc, quod ſit filius amici, quam ſi eſſet alterius non amici filius. ſic etiam res per contactum ad perſonas, vel res ſacras hauriunt aliquam æſtimabilitatem majorem; ſic demum anulus per hoc, quod ſit collatus militi a Rege, haurit majorem valorem, quam ſi ab artifice emeretur; ergo etiam opera Juſti ſunt æſtimabiliora, ac digna majori præmio ex hoc, quod Gratia conferatur ex meritis Chriſti, quam ſi ex meritis puræ Creaturæ, aut omnino gratis a Deo conferretur.

Confirm. ex Suario, quia Trident. ſeſſ. 14. cap. 8. habet: *In quo vivimus, in quo ſatisfacimus, facientes fructus dignos pænitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur a Patre*: ergo ex Tridentino non ſolum habemus vi meritorum Chriſti auxilia, & Gratiam habitualem ad merendum, & ſatisfaciendum, ſed etiam merita noſtra a Chriſto novam vim habent per hoc, quod ab eo offerantur Patri, tanquam aliquatenus ſua, & per illum a Patre acceptentur. ſicut enim in humanis, ut notat Scotus in 3. diſt. 18. obſequium ſubditi exhibitum Principi eo eſt gratius, & magis acceptum, quo per perſonam chariorem exhibetur, quia transfunditur moraliter major dignitas in obſequium per hoc, quod exhibeatur Principi per perſonam digniorem; ita in caſu noſtro.

Ex quibus ſequitur primo, quod peccatores fideles, qui cum Chriſto ſolum conjuncti ſunt per fidem, non per Gratiam; necnon peccatores infideles, qui cum Chriſto conjuncti ſunt per auxilia ſupernaturalia, quæ ex ejus meritis habent, non vero per fidem, aut per charitatem, cæteris paribus, magis mereantur de congruo, cum eliciunt actus ſupernaturales, quam ſi fidem, vel auxilia ſupernaturalia haberent gratis a Deo, & non intuitu meritorum Chriſti. quælibet enim conjunctio cum Chriſto Domino dat majorem æſtimabilitatem perſonæ merenti, redditque opus magis Deo acceptum, atque adeo magis meritorium.

Ubi notandum cum Goneto diſp. 14. de Incarn. ex D. Thom. ita Chriſtum Dominum dici caput omnium fidelium, ut relate ad Juſtos, qui ſunt membra viva, dicatur perfecte caput; relate vero ad peccatores, qui ſunt membra mortua, dicatur caput imperfecte, & ſecundum quid; quatenus per fidem, & characterem baptiſmalem cum illo conjunguntur, & in eos influit, ut vivificentur; Relate autem ad Paganos dicitur caput in potentia, influitque in eos auxilia, ut fiant ejus membra; non ſecus ac calor vitalis influit in cibum, ut convertatur in ſubſtantiam aliti: Relate vero ad damnatos non dicitur caput, ne in potentia quidem, quia non ſunt in potentia ad fieri membra viva Chriſti: Relate ad Angelos dicitur caput, ut habetur ad Coloſſ. 2. *Qui eſt caput omnis principatus, & poteſtatis*; quia vel meruit illis gloriam eſſentialem, ut communius docent cum Suario, Valentia contra Vaſquez, & Gonetum; vel ſaltem meruit gloriam accidentalem, hoc eſt gaudium, quod percipiunt ex reparatione ſedium ſuarum a diabolis deſertarum: Denique relate ad Juſtos ante Incarnationem eſt etiam caput: quippe qui erant membra viva Chriſti futuri, quatenus intuitu meritorum Chriſti futuri fuit illis Gratia collata.

Sequitur ſecundo, de materiali omnino ſe habere in cauſis naturalibus relate ad effectus naturales, quod propter Chriſtum ſint conditæ, & propter ejus gloriam; quia cauſa naturalis, qua talis, ex dignitate aliqua morali non ſit activior; ſecus vero cauſa moralis, & meritoria, ut in caſu noſtro.

Sequitur tertio ex Granado loco citato num. 26. optimum conſilium eſſe, quod noſtra opera, & præſertim orationes, affective conjungamus cum Chriſti meritis, quando illas Deo exhibemus, dicendo cum Pſalmiſta: *Reſpice in faciem Chriſti tui*. ſic enim uberiora auxilia obtinent: & ideo Eccleſia paſſim Orationes concludit: Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Filium tuum, &c.

XIV. Objic. 1. Ex hoc quod Gratia conferatur ex meritis Chriſti, ſolum ſit, quod Juſti ſint viva membra Chriſti; non vero quod operationes Juſtorum ſint moraliter operationes ipſius; ergo non habent majorem valorem ad merendum ex hoc, quod intuitu meritorum Chriſti, quam ſi aliunde Gratia conferatur. Conſequentia probatur; quia intantum opera Juſtorum poſſent eſſe magis meritoria ex conjunctione cum Chriſto capite, inquantum eſſent moraliter opera ipſius Chriſti.

Confirm. Si opera Juſti ex conjunctione cum Chriſto capite haberent majorem valorem, deberent habere valorem infinitum, prout eſt dignitas Chriſti Domini iis transfuſa; hoc eſt falſum; ergo & id unde ſequitur.

Reſp. nego conſequentiam. operationes Juſti conjunctæ cum Chriſto capite ſunt magis meritoriæ, non quia ſunt moraliter actiones Chriſti, ut actiones ſacramentales, ſed quia Juſtus ex hac conjunctione ſit perſona dignior; & quia opera Juſtorum poſſunt aliquatenus dici Chriſti, quatenus Gratia, a qua cauſantur, Chriſti meritis tribuitur; unde poſſimus dicere, ut notat Cajetanus: *Mereor ego jam non ego, ſed meretur in me Chriſtus*.

Ad confirm. nego ſequelam. ſicut enim operationes Deiparæ ſunt magis dignæ præciſe ob conjunctionem, quam habet cum Chriſto ut Filio; ita operationes noſtræ ob conjunctionem cum Chriſto ut capite; neutræ tamen ſunt valoris infiniti. Ratio a priori eſt, quia conjunctio cum forma dignificante poteſt eſſe diverſa, & ſic diverſimode participare dignitatem talis formæ: v. gr. a dignitate Regia diverſimode dignificatur Filius, Amicus, Orator, Miniſter, Servus Regis. Ideo autem operationes Chriſti dignificantur infinite a Verbo, quia operationes in morali æſtimatione ſunt ſuppoſitorum, & a dignitate ſuppoſiti operantis arithmetice menſurantur; ut conſtat in humanis, in quibus obſequium, & ſatisfactio Regis, Principis, Plebeii ab operantis dignitate menſurantur: At operationes eorum, qui aliquam conjunctionem moralem habent cum perſona digna, a qua moraliter informantur, participant eam dignitatem pro menſura, & varietate conjunctionis, quæ poteſt eſſe arctior, vel laxior. Hinc ad operationes Chriſti Domini dignificandas dignitas Verbi deſcendit ſecundum ſe totam; ad dignificandas vero operationes Juſtorum dignitas Chriſti deſcendit ſecundum menſuram talis conjunctionis.

XV. Objic. 2. ex Vaſquez: Quamvis inter homines præſtantior ſit res donata a digniori, puta anulus donatus a Rege, quam a Plebejo; non tamen apud Deum, apud quem non prævalet favor extrinſecus; ergo Gratia collata intuitu meritorum Chriſti non eſt æſtimabilior; atque adeo opera juſtorum ex conjunctione cum Chriſto capite non hauriunt majorem vim merito-

ritoriam; ſicut nec operationes Deiparæ ex conjunctione cum Chriſto ut filio; ut conſtat ex reſponſione Chriſti facta dicenti: *Beatus venter qui te portavit*, &c. *quinimmo Beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud*.

Confirm. 1. quia opera Sacerdotis per hoc, quod ſint Miniſtri Chriſti, non ſunt magis meritoria; ergo nec opera juſtorum per hoc, quod ſint membra Chriſti.

Confirm. 2. major indignitas peccatoris, qui plura peccata commiſit, non confert ad majus ſupplicium; ergo nec major dignitas Juſti ad majus præmium.

Reſp. nego antecedens: ſi enim in humanis conjunctio moralis, quam habet v. g. conjux cum Rege, reddit obſequium Reginæ præſtantius, & majoris valoris ad merendum, impetrandum, ſatisfaciendum; quidni pariter apud Deum conjunctio moralis cum Chriſto Filio Dei naturali? Verum quidem eſt, quod apud Deum non ſit præſtantior operatio Regis, vel Pontificis, quam Plebeii; quia Deus non attendit ad has dignitates temporales, & accidentales; attendit tamen ad conjunctionem moralem cum Filio ſuo: ac proinde preces Deiparæ ex communi omnium ſenſu validiores ſunt, præciſe quia ſunt Matris; quamvis ea ſola dignitas nullius momenti eſſet apud Deum, ſi deeſſet illi Gratia; & ideo reſpondit, *Beati qui audiunt Verbum Dei*, &c.

Ad 1. confirm. ſicut character baptiſmalis, quo conjungimur cum Chriſto tanquam ejus domeſtici, reddit nos digniores, & operationes dignas majori præmio; ita character Confirmationis, & Ordinis, quibus conjungimur cum Chriſto tanquam ejus Milites, & Miniſtri, prout tranſmittit Ripalda diſp. 81. nu. 32. Niſi mavis dicere, hujuſmodi dignitatem, ſicut dignitates temporales Regis, & Pontificis, impertinenter ſe habere coram Deo ad meritum vitæ eternæ.

Ad 2. diſparitas eſt, ut diximus in de Merito diſp. ult. qu. ult. num. 11. quia indignitas in nobis unice haberi poteſt per operationes malas; dignitas vero ad præmium habetur etiam per Gratiam: ergo ſicut major Gratia in operante, cæteris paribus, confert ad majus præmium; ita conjunctio cum Chriſto Capite.

XVI. Objic. ult. Denominatio majoris dignitatis, & æſtimabilitatis in operibus juſtorum ex conjunctione morali cum Chriſto Capite eſt mera denominatio orta a forma extrinſeca; ergo non poſſunt opera juſtorum inde haurire majorem valorem ad merendum. Probatur conſequentia, quia non poſſunt univerſim operationes hominis dignificari ad merendam vitam æternam ab ulla forma extrinſeca, (cum ex Tridentino ſeſſ. 6. can. 10. non ſimus formaliter juſti extrinſece per Chriſti juſtitiam) ergo neque poſſunt ab ulla forma extrinſeca magis dignificari: forma enim, quæ nequit transfundere aliquam denominationem ſimpliciter, neque poteſt illam transfundere ſecundum quid, ſeu intendendo talem denominationem; v. gr. forma, quæ nequit facere calidum, neque poteſt facere magis calidum.

Confirm. ex Haunoldo: Si opus Juſti mereatur de ſe v. gr. Gloriam intenſam ut quatuor, & ex conjunctione cum meritis Chriſti mereatur quintum gradum gloriæ, ſequeretur, quod opera naturalia juſti, vel contritio ſupernaturalis peccatoris poſſent mereri unum gradum gloriæ, præciſe ex hoc, quod intuitu meritorum Chriſti auxilium conferatur; quod nemo dixerit. Probatur ſequela, quia in primo caſu præciſe ex conjunctione cum meritis Chriſti habetur meritum ad quintum gradum gloriæ; ergo in ſecundo caſu ex eadem conjunctione haberi poteſt meritum ad primum gradum gloriæ.

Reſp. nego conſequentiam: ad probationem, tranſmiſſo quod non poſſit homo formaliter juſtificari, ne divinitus quidem, per Gratiam mere extrinſecam, quod multi admittunt in de Gratia, nego pariter conſequentiam: ſicut enim major intenſio actus ſupernaturalis dignificati a Gratia confert ad majus meritum gloriæ, quin tamen ſola intenſio actus independenter a Gratia poſſit ad meritum gloriæ ſimpliciter conferre; Ita in caſu. Quare eſto in phyſicis verum ſit, quod non poſſint denominare magis tale id, quod non poteſt ſimpliciter denominare tale, non tamen in moralibus.

Ad confirm. nego ſequelam. Ad probationem nego conſequentiam, & recurrit eadem inſtantia, & reſponſio.

DISPUTATIO IV.

De Venerabili Euchariſtiæ Sacramento.

Deſcendimus ad conſiderationem præſtantiſſimi inter Sacramenta, quod Au-

Auctorem continet Sacramentorum, & *In quo Salvator noſter*, ut habet Trident. ſeſſ. 13. *divitias divini ſui erga homines amoris velut effudit*; & ut loquitur D. Joannes, amantiſſimi cordis a ſecretis: *Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, cum dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos*. De Euchariſtia prius agendum, inquantum eſt Sacramentum; deinde inquantum eſt Sacrificium. Et primo inquiremus quidditatem, & conſtitutiva hujus Sacramenti. Secundo unitatem, ac neceſſitatem. Tertio materiam, & formam. Quarto tranſubſtantiationem, ac unionem Corporis Chriſti cum accidentibus. Quinto præſentiam, activitatem, aliaſque Chriſti affectiones in hoc Sacramento. Denique cauſalitatem, & effectus.

QUÆSTIO I.

De Quidditate Euchariſtiæ, ac de partibus illam conſtituentibus.

I. APte Euchariſtia definitur, *Sacramentum Corporis, & Sanguinis Chriſti ſub ſpeciebus panis, & vini conſecrati, ad ſpecialem animarum refectionem a Chriſto Domino inſtitutum*. Ex quo fit, eſſe Sacramentum permanens, ubi alia omnia ſunt tranſeuntia, & Chriſtum Dominum etiam ante uſum, ſeu ſumptionem eſſe in Euchariſtia; ut contra Hæreticos definit Tridentinum ſeſſ. 13. cap. 3. dicens, In hoc differre hoc Sacramentum a reliquis, quod *Reliqua Sacramenta tunc primum ſanctificandi vim habent, cum quis illis utitur; At in Euchariſtia ipſe ſanctitatis auctor ante uſum eſt*.

Plurimæ fuerunt adverſum Euchariſtiam hæreſes a Sacroſanctis Oecumenicis Synodis confutatæ, ut videre eſt apud Bellarminum; præſertim Berengarius, Vviglephus, Calvinus voluere Chriſtum non eſſe realiter in hoc Sacramento, ſed in Imagine, ac velut in ſigno; quos damnat Trident. can. 5. Impanatores cum Luthero, & Kemnitio voluerunt, Chriſtum Dominum etiam cum ſubſtantia panis, & vini ibi adeſſe; qui ab eodem Concilio damnantur can. 2. Bucerus, & Lutherus, can. 4. damnati ab eodem Tridentino, negarunt ſtabilem Chriſti præſentiam in hoc Sacramento; volentes eam ſub ſpeciebus eſſe tantum, dum ſumitur. Nos omiſſis, quæ ad controverſiſtas, & Theologos morales ſpectant, inquirimus, Quibuſnam partibus hoc Sacramentum conſtituatur? An ſpeciebus Euchariſticis, & corpore, ac ſanguine Chriſti Domini? An etiam verbis conſecratoriis? An demum ipſa ſumptione?

Multiplex hac in re varietas eſt opinionum. Nonnulli cum Durando apud Haunoldum negant ſpecies ſacramentales Sacramentum conſtituere: Alii cum Goneto negant illud conſtitui corpore, & ſanguine Chriſti: Alii Thomiſtæ cum Scoto, Gabr., Vaſquez, Conink negant conſtitui verbis conſecratoriis: Lugo diſp. 1. ſect. 6. Bernal. putant actionem conſecrativam ingredi hanc conſtitutionem; idemque docent alii de unione, qua Chriſtus alligatur ſpeciebus: Aureolus apud Capreolum cum aliis docet, ſumptionem eſſe partem Sacramenti integralem; ſicut eſt ſatisfactio in Sacramento Pœnitentiæ. Denique diſſenſio eſt, an intentio Miniſtri illud conſtituat?

ARTICULUS I.

An conſtituatur Euchariſtia ſpeciebus Sacramentalibus, & Corpore, ac Sanguine Chriſti Domini?

II. DIco primo: Species ſacramentales intrinſece Euchariſtiam conſtituunt. Ita communiter.

Prob. Sacramentum eſt ſignum ſenſibile conſtans rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma, ut ſupra diximus ex Florentino; ſed nihil aliud aſſignari poteſt in hoc novæ Legis Sacramento, quod ſignum ſit ſenſibile, & habeat rationem materiæ, præter ſpecies panis, & vini; ergo iſtæ Sacramentum Euchariſtiæ conſtituunt.

Dices: Accidentia non habent rationem cibi, cum ſola ſubſtantia nutriat; ergo non ſpectant ad Euchariſtiam conſtituendam ſpecies panis, & vini, ſed ſola ſubſtantia Corporis, & Sanguinis Chriſti, quæ per hæc accidentia fit ſenſibilis; ut proinde Joan. 6. dicatur: *Caro mea vere eſt cibus*; non vero ſpecies.

Confirm. 1. quia Sacramentum Euchariſtiæ adorandum eſt cultu latriæ; ſed ſpecies adorari non poſſunt tali cultu, utpote ſoli Deo debito; ergo non conſtituunt Sacramentum.

Confirm. 2. Sacramentum Euchariſtiæ conficitur per verba conſecrationis; ſed ſolum Corpus Chriſti per hæc verba ponitur

tur ſub ſpeciebus; ergo ſolum Corpus Chriſti Sacramentum conſtituit.

Reſpond. quamvis ſola ſubſtantia ſit cibus naturalis, quippe qui debet ſubſtantiam aliti generare; At etiam accidentia poſſunt eſſe cibus ſpiritualis, qui debet Gratiam cauſare. Cæterum propter quod unumquodque tale, & illud magis: Sed Corpus Chriſti, quia fit ſenſibile per ſpecies, conſtituit hoc Sacramentum: ergo a fortiori ipſæ ſpecies conſtituunt: ideo Caro Chriſti dicitur cibus antonomaſtice, quia nobiliori modo concurrit ad cauſandam gratiam; cum ſit inſtrumentum divinitati conjunctum; ſpecies autem inſtrumentaliter gratiam cauſant, & ideo poſſunt etiam dici cibus animæ nutritivus. Adde: ut hoc Sacramentum dicatur cibus, ſufficit, quod ſecundum aliquam tantum partem reficiat; ſicut baptiſmus dicitur ablutivus, quamvis verba non abluant, ſed ſolum cauſent animæ emundationem; ſicut in phyſicis homo v. gr. dicitur intelligens, quamvis corpus non ſit intelligens.

Ad 1. Confirm. Trid. cap. 6. non dicit adorandum eſſe cultu latriæ hoc Sacramentum, ſed Chriſtum in hoc Sacramento. verum omiſſa majore, diſtinguo minorem: non debent adorari cultu latriæ ſpecies Sacramentales ſejunctæ a corpore Chriſti, concedo; conjunctæ cum Chriſto Domino, nego minorem, & conſequentiam: ſicut enim humanitas unita verbo adoratur cultu latriæ, quia adoratio tendit ad Chriſtum, qui complectitur humanitatem ſimul, & Verbum; ita ſpecies unitæ Chriſto adorantur cultu latriæ; ita tamen ut per ſe primo adoratio feratur in Chriſtum, concomitanter in ſpecies.

Ad 2. Sicut per Verba conſecrationis fit Sacramentum, non quia fit Chriſtus, ſed quia ponitur Chriſtus ſub ſpeciebus, ſeu quia cauſatur unio Chriſti cum ſpeciebus; ita fiunt ſpecies, non quia ponuntur ſpecies, ſed quia ſpecies redduntur continentes Chriſtum. Sic in phyſicis dicitur homo generari, quamvis ſola unio inter animam, & corpus generetur, materia vero præſupponatur, & anima creetur a Deo; ergo bene dici poteſt, quod per verba conſecrationis ponatur Sacramentum. Quamvis per illa ſolum ponatur unio ſpecierum cum corpore Chriſti, & ſpecies cum corpore Chriſti præſupponantur.

III. Dico 2. Etiam Corpus, & ſanguis Chriſti Domini Euchariſtiam intrinſece conſtituunt.

Prob. tum quia Joan. 6. dicitur Caro Chriſti eſſe hujuſmodi cibus; tum ex Auguſtino relato in canone *Hoc eſt* de conſecratione diſt. 2. ubi dicit, ſacrificium altaris conſtare *viſibili Elementorum ſpecie, & corpore Chriſti; ſicut Chriſtus perſona conſtat, & conficitur Deo, & homine.* Unde habes, hoc Sacramentum etiam in ratione ſacrificii conſtitui per ſpecies. Quamvis enim ſolus Chriſtus immoletur; at immolatur prout fit ſenſibilis per ſpecies, & actio immolativa exercetur immediate circa ſpecies, quæ franguntur, & ſumuntur, & ipſæ ſpecies etiam dicuntur ſuo modo offerri, & habere rationem ſacrificij, ut dicemus infra.

Prob. 2. ex Trident. ſeſſ. 13. cap. 5. ubi dicitur huic Sacramento deberi cultus latriæ; ſed niſi conſtitueretur corpore Chriſti Domini conjuncto divinitati, non poſſet ei cultus latriæ competere; ergo Corpus Chriſti hoc Sacramentum conſtituit. Et ratio a priori eſt, quia non poteſt non componere intrinſece Sacramentum nutritivum id, quod habet rationem cibi, & potus; ſed Corpus, & Sanguis Chriſti habent rationem cibi, & potus, juxta illud Joan. 6. *Caro mea vere eſt cibus, &c.* ergo conſtituunt hoc Sacramentum nutritivum.

Dices cum Goneto: Univerſim in quolibet Sacramento datur id, quod dicitur Sacramentum tantum, ſeu quod ſignificat, non ſignificatur; id quod dicitur Res tantum Sacramenti, ſeu quod ſignificatur, non ſignificat; & id quod dicitur Sacramentum ſimul, & res Sacramenti, ſeu quod ſignificat ſimul, & ſignificatur, prout explicavimus cum de charactere Sacramentali, diſp. 2. qu. 6. n. 6. Nunc ſic: Sacramentum Euchariſtiæ ſolum conſtituitur ab eo, quod dicitur Sacramentum tantum, ſeu quod ſignificat rem Sacramenti, nempe gratiam; ſed corpus Chriſti eſt Sacramentum ſimul, & res Sacramenti; ergo non conſtituit Sacramentum. Major probatur, quia reliqua Sacramenta ſolum conſtituuntur ab eo, quod eſt Sacramentum tantum; ergo etiam Euchariſtia.

Confirm. Res Sacramenti eſt effectus Sacramenti; ergo non conſtituit Sacramentum id, quod ſimul eſt Sacramentum, & res Sacramenti; quia ſimul eſſet cauſa, & effectus; ſed corpus Chriſti eſt Sacramentum ſimul, & res Sacramenti, quia ſignificatur a ſpeciebus, & verbis conſecratoriis, & ſimul ſignificat gratiam nutritivam; ergo Euchariſtiam non conſtituit.

Re-

Reſpon. nego majorem. Ad probationem negat Lugo antecedens: multi enim docent, in Sacramento pœnitentiæ dolorem eſſe Sacramentum ſimul, & rem Sacramenti, & tamen dolor Sacramentum conſtituit. Secundo omiſſo antecedente nego conſequentiam. Quid enim obſtat, quod Corpus Chriſti ſignificetur a ſpeciebus, & verbis, & ſignificet gratiam nutritivam, & ſimul Sacramentum conſtituat? ergo quamvis ſit Sacramentum ſimul, & res Sacramenti, poteſt Euchariſtiam conſtituere.

Ad Confirm. non ſemper res Sacramenti eſt effectus totalis, ſed aliquando eſt partialis: In caſu noſtro Corpus Chriſti eſt effectus partialis, & cauſat gratiam tanquam effectum totalem Sacramenti.

Notandum tamen, quod cum in hoc Sacramento ſub ſpeciebus panis veniat ſolum vi verborum corpus Chriſti, & per concomitantiam ſanguis, Anima, & Divinitas, quatenus ſunt unita corpori, & ſimiliter ſub ſpeciebus vini veniat ſolum vi verborum ſanguis, & per concomitantiam corpus, Anima, & Divinitas; quando dicimus Euchariſtiam conſtitui Corpore, & Sanguine Chriſti, nolumus eſſe partes hujus Sacramenti ea, quæ veniunt per concomitantiam, ut docent communiter. Et ratio eſt, quia quod non requiritur ad conſtitutionem, aut integritatem alicujus, non poteſt eſſe pars illius - neque eſſentialis, neque integralis; ſed hujuſmodi ſunt, quæ veniunt per concomitantiam; ergo. Minor patet: nam ſine anima v. gr. Chriſti poterat hoc Sacramentum confici ab Apoſtolis in triduo mortis Chriſti: ergo anima, & alia, quæ per concomitantiam veniunt, non ſpectant ad conſtituendum, vel integrandum hoc Sacramentum.

IV. Ex dictis ſequitur, non ſolum Corpus Chriſti, ſed etiam ſpecies Sacramentales importari in recto, ut docent communius cum Pallavicino contra Lugos apud Haunoldum; idemque dicendum de verbis conſecratoriis. Quod corpus Chriſti importetur in recto, eſt certum apud omnes; tum quia Sacramentum Euchariſtiæ dicitur eſſe Corpus, & Sanguis Chriſti ſub ſpeciebus; tum etiam quia ex Trid. Sacramentum hoc eſt adorabile cultu latriæ; ergo debet importare in recto id, quod tali cultu eſt adorabile, nempe Corpus Chriſti. Quod vero etiam ſpecies importentur in recto, probatur, quia univerſim omnes partes conſtituentes aliquod totum importantur in recto, ita ut totum dicatur eſſe ſuæ partes: ſic quamvis homo dicatur eſſe Anima unita corpori; adhuc tamen Corpus, & unio veniunt in recto ad conſtitutionem hominis; ergo quamvis Euchariſtia dicatur eſſe Corpus Chriſti ſub ſpeciebus, adhuc ſpecies veniunt in recto, ita ut dici poſſit: Euchariſtia eſt Corpus Chriſti, & ſpecies, necnon verba conſecratoria, ac reliqua, quibus conſtituitur.

ARTICULUS II.

Utrum Euchariſtiam conſtituant etiam verba, ſumptio, & alia hujuſmodi?

V. DIco 1. Verba conſecrationis conſtituunt etiam intrinſece hoc Sacramentum. Ita Suarez, Lugos, Arriaga ex D. Th. qu. 60. art. 6. contra Vaſquez, Coninck, Scotum, Gabrielem.

Prob. 1. ex Florentino apud Haunoldum, ubi omnia Sacramenta dicuntur tribus perfici, rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, & perſona Miniſtri; aditurque, verba conſecrationis eſſe formam Euchariſtiæ; forma autem intrinſece conſtituit compoſitum; ergo Verba Euchariſtiam conſtituunt.

Prob. 2. ratione, quia Corpus Chriſti non eſt ſenſibile per ſe ipſum in Euchariſtia; neque eſt ſenſibile per ſpecies ſecundum ſe ſumptas, quæ de ſe potius ſignificant ibi eſſe ſubſtantiam panis, quam Corporis Chriſti; ergo fit ſenſibile per verba conſecratoria; ſed id, per quod fit ſenſibile id, quod Sacramentum conſtituit, eſt pariter conſtitutivum Sacramenti, quod definitur, Signum ſenſibile, &c. ergo verba hoc Sacramentum conſtituunt.

Confirm. Verba conſtituunt Euchariſtiam in fieri; ergo etiam in facto eſſe: conſequentia ſequitur, quia non eſt aliud Sacramentum Euchariſtiæ in fieri, & aliud in facto eſſe; Aliter non eſſet unum, ſed duplex. Antecedens probatur, quia magis verba ſignificant Chriſtum ibi eſſe præſentem, ut cibum nutritivum animæ, quam ſpecies, quæ a verbis habent hoc ſignificare; ergo ſi ſpecies conſtituunt hoc Sacramentum in fieri, a fortiori verba.

VI. Objic. 1. Verba cauſant hoc Sacramentum; ergo illud non conſtituunt; præſertim quia in Florentino non dicitur hoc Sacramentum conſtitui, ſed perfici verbis tamquam forma; ergo forma verborum cauſat, non conſtituit Euchariſtiam.

Con-

Confirm. 1. quia ex Tridentino Sacramentum hoc permanet poſt conſecrationem; Verba autem non permanent; ergo non ſpectant ad ejus conſtitutionem. Secundo quia ex eodem Tridentino Corpus Chriſti continetur vere, realiter, & ſubſtantialiter in hoc Sacramento; in verbis autem realiter, & ſubſtantialiter contineri non poteſt. Tertio hoc Sacramentum eſt cibus, qui manducatur; Verba autem non ſunt cibus, nec manducantur; ergo.

Reſpond. poſſe apte competere toti denominationem aliquam, quæ non poteſt ſingulis partibus convenire: ſic homo dicitur generari, quamvis anima creetur; homo diſcurrit, non tamen materia, homo poteſt creſcere, dividi, non tamen anima; & baptiſmus abluit, quamvis verba non abluant; ergo poteſt etiam apte dici, quod verba conſecratoria cauſent hoc Sacramentum, quamvis non cauſent ſe ipſa; ſicut intellectus cauſando intellectionem cauſat denominationem intelligentis; quamvis non cauſet ſeipſum, qui eſt pars talis denominationis. Quando autem Florentinum dicit Sacramenta perfici verbis tamquam forma, tò perfici, idem eſt ac conſtitui, ſicut perfici rebus tamquam materia, eſt conſtitui; ſiquidem materia, & forma conſtituunt.

Ad 1. confirm. verba quamvis phyſice tranſeant, perſeverant tamen moraliter, quouſque Sacramentum perſeverat: ſicut moraliter perſeverat benedictio aquæ, electio Pontificis: Dicuntur autem verba perſeverare moraliter, ut notat Lugo, quatenus perſeverat ſemper eorum ſignificatio, quouſque ſpecies Sacramentales perſeverant: Ad quod explicandum dicit, hanc propoſitionem, hoc eſt corpus meum, æquivalere omnibus propoſitionibus, quæ poſſent ſimiliter fieri ſingulis inſtantibus de præſentia corporis Chriſti ſub illis ſpeciebus demonſtrabilibus; ſicuti revelatio divina de gloria æterna beatorum dicitur perſeverare moraliter, quatenus æquivalet omnibus propoſitionibus de præſenti, quæ per totam æternitatem fieri poſſunt de exiſtentia Beatitudinis: & ſicuti ſi una ex iſtis propoſitionibus eſſet falſa, fuiſſet etiam falſa revelatio de Beatitudinis æternitate; ita ſi in aliquo inſtanti demonſtratis ſpeciebus Euchariſticis eſſet falſa illa propoſitio, hoc eſt Corpus meum, etiam ab initio prolata fuiſſet falſa. Hinc eſt, quod licet forma conſecrationis juxta ſignificationem naturalem ſignificet ſolum de præſenti Corpus Chriſti ſub ſpeciebus, juxta ſignificationem tamen ſupernaturalem, ortam ab inſtitutione divina, ſignificat Corpus Chriſti ſub ſpeciebus, quouſque iſtæ perſeverant: ſicuti hæc forma, Ego te Baptizo, quamvis ſecundum ſignificationem naturalem ſignificet ablutionem corporis; ſecundum ſignificationem tamen ſupernaturalem ſignificat emundationem animæ.

Ad 2. Ut Corpus Chriſti dicatur in hoc Sacramento contineri, ſufficit, quod contineatur ſub una ejus parte, nempe ſub ſpeciebus; cum poſſit denominatio competere toti ratione unius tantum partis, ut oſtendimus.

Ad 3. Hoc Sacramentum eſt cibus, & totum manducatur denominatione deſumpta ab unica parte. ex Scoto enim in 4. diſt. 11. qu. 1. ly totum poteſt ſumi tam categorematice, itaut ſignificet integrum, & perfectum, ac indiviſibiliter ſumptum; quam ſyncategorematice, hoc eſt ſecundum ſingulas ejus partes. Quando dicitur totum Sacramentum manducari, ſumitur ly totum categorematice, & indiviſibiliter, ſicut totus homo categorematice ſumptus generatur, & eſt mortalis, non vero ſumptus ſyncategorematice; & eodem pacto Baptiſmus abluit, quamvis verba phyſice non abluant.

VII. Objic. 2. Verba conſecratoria non ſignificant gratiam, ſed præſentiam Corporis Chriſti; ergo non conſtituunt Sacramentum, quod eſſentialiter ſecundum ſingulas partes eſt ſignum practicum gratiæ.

Confirm. Si verba Euchariſtiam conſtituerent, quia moraliter perſeverant, ſequeretur, quod iis retractatis, & moraliter non perſeverantibus, Euchariſtia deficeret: quod eſt falſum.

Reſpond. Argumentum probare, quod neque ſpecies Euchariſtiam conſtituant, quia ſpecies Sacramentales non ſignificant gratiam, ſed aliquam ſubſtantiam ſub ſe contentam nutritivam vitæ materialis. Quare ſicut ſpecies ſecundum ſignificationem ſupernaturalem ſignificant gratiam nutritivam; ita verba conſecratoria, quæ ſecundum ſignificationem naturalem ſignificant Chriſti præſentiam, ſecundum ſignificationem ſupernaturalem ſignificant Corpus Chriſti, non quomodocunque, ſed ut nutritivum animæ, & cauſativum gratiæ refectivæ, ſicut verba baptiſmi ſecundum ſignificationem ſupernaturalem ſignificant gratiam emundativam.

Ad Confirm. Retractatio verborum facta a Sa-

a Sacerdote nolente amplius eſſe Corpus Chriſti ſub ſpeciebus, non tollit perſeverantiam moralem verborum, nec ipſum Sacramentum; ſicut retractatio electionis Pontificis facta a Cardinalibus non tollit Pontificatum, nec diſſolvitur Matrimonium per retractationem prioris conſenſus. Ratio eſt, quia ex Divina inſtitutione moraliter perſeverant verba conſecratoria, etiamſi Sacerdos retractet voluntatem, quod ſub ſpeciebus ſit corpus Chriſti.

VIII. Dico ſecundo. Uſus, ſeu ſumptio Euchariſtiæ non eſt pars ne integralis quidem hujus Sacramenti, nedum eſſentialis, ſed merum requiſitum ad hoc, ut gratia nutritiva cauſetur. Ita communiter cum D. Thom. q. 73. art. 1. contra Gabrielem putantem, quod ſit novum Sacramentum, & contra Aureolum putantem, quod ſit pars integralis Sacramenti Euchariſtici.

Prob. ex Triden. ſeſſ. 13. can. 3. ubi dicitur: *Reliqua Sacramenta tunc primum ſanctificandi vim habent, cum quis illis utitur; At in Euchariſtia ipſe Sanctitatis auctor ante uſum eſt*; ergo ex Tridentino vis ſanctificandi, atque adeo tota ratio Sacramenti habetur antecedenter ad ejus uſum; Unde uſus non conſtituit Sacramentum. Secundo ſicut cibus naturalis non completur in vi nutritiva comeſtione, quæ eſt tantum requiſitum; ita cibus Euchariſticus. Denique, quod ſumptio non ſit novum Sacramentum, probatur; tum quia ſine ullo fundamento id aſſeritur; tum etiam quia ſi Euchariſtia, & ſumptio eſſent duo Sacramenta diverſa, poſſent ſeorſim gratiam cauſare; quod eſt falſiſſimum. neque enim Euchariſtia poteſt proxime gratiam cauſare ſine ſumptione, nec ſola ſumptio ſine Sacramento Euchariſtiæ.

IX. Objic. 1. Quamvis Sacramentum Pœnitentiæ ſit eſſentialiter perfectum ante ſatisfactionem, adhuc ſatisfactio poteſt eſſe pars integralis illius; ergo quamvis ante ſumptionem Euchariſtia ſit eſſentialiter completa, adhuc tamen poteſt ſumptio eſſe pars integralis; Et hujuſmodi de facto dicenda, cum per illam cauſetur gratia, juxta illud Chriſti Domini: *Qui manducat meam carnem &c. habet vitam æternam. Niſi manducaveritis &c. non habebitis vitam in vobis.*

Reſpond. ex revelatis conſtare, ſatisfactionem eſſe partem integralem Sacramenti Pœnitentiæ, cum Tridentinum dicat, actus Pœnitentis, nempe Contritionem, Confeſſionem, & ſatisfactionem, eſſe quaſi materiam in eo Sacramento; cum autem ſatisfactio non ſit pars eſſentialis, eo quod gratia conferatur poſt abſolutionem, quando ſolum datur propoſitum ponendi ſatisfactionem, ideo ſatisfactio eſt tantum pars integralis: Contra vero ex revelatis non habetur, quod ſumptio ſit materia, aut forma Euchariſtiæ, neque quod habeat vim ſanctificandi; cum ſolum apponatur ut requiſitum a Chriſto Domino dicente: *Niſi manducaveritis Carnem Filii hominis, &c. non habebitis vitam in vobis. Qui manducat, &c.* ad eum modum quo niſi cibus corporalis comedatur, non habebitur nutritio, & qui manducat, nutritur; ergo non eſt gratis aſſerendum, quod ſumptio ſit pars Euchariſtiæ. Adde, quod ſi eſſet pars, deberet eſſe pars eſſentialis, non integralis, quia eſſentialiter requiritur ſumptio, ut gratia cauſetur ab Euchariſtia; ubi in Sacramento pœnitentiæ non requiritur eſſentialiter ſatisfactio, ut peccator abſolvatur.

X. Objic. 2. ſumptio eſt Cæremonia ſenſibilis ſignificans practice gratiam ex promiſſione illa Chriſti Domini, *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*; ergo habet quidquid requiritur, ut ſit pars Sacramenti.

Confirm. ſi ſumptio eſſet mera conditio, eo quod vis nutritiva adæquate ſit in cibo, etiam in extrema Unctione poſſet dici requiſitum Unctio, quia pariter in oleo adæquate eſt vis ſanativa.

Reſp. ex illa Chriſti Domini promiſſione Euchariſtiam habere vim adæquatam nutriendi, ſed conditionate, hoc eſt ſi ſumatur, & non detur obex: unde ſicut remotio obicis non eſt pars Sacramenti, ita nec ſumptio; & ſicut approximatio non conſtituit in igne v. g. vim combuſtivam, ſed tantum reddit illum proxime conbuſtivum, ita ſumptio reddit Euchariſtiam proxime nutritivam.

Ad confirmationem nego ſequelam. Diſparitas eſt, quia ex Tridentino nullum Sacramentum habet vim ſanctificandi ante uſum, præter Euchariſtiam; ergo unctio in extrema Unctione, & Ablutio in baptiſmo Sacramentum conſtituunt; contra vero ſumptio Euchariſtiæ eſt merum requiſitum.

XI. Dico ultimo. Ad conſtitutionem Euchariſtiæ importantis ex Tridentino Corpus Chriſti ſub ſpeciebus, præter ſpecies Sacramentales, Corpus Chriſti, & verba conſecratoria, ſpectat etiam unio Corporis Chriſti cum ſpeciebus; ſive ea ſit phyſica, ſive moralis, de qua infra; nec non dependentia ſpecierum a Corpore Chriſti in genere

re

re cauſæ efficientis, ita ut Corpus Chriſti aliquatenus ſuccedat in munere ſubſtantiæ panis relate ad eas ſuſtentandas; quod infra explicabitur: ſpectat demum intentio Miniſtri.

Probantur hæc omnia ex illo principio, quod diſcuſſimus diſp. 1. qu. 1. ar. 3. oſtendentes univerſim intentionem Miniſtri conſtituere Sacramentum. Videlicet: Illud, quo præciſe ſublato tollitur aliqua denominatio, eſt conſtitutivum talis denominationis; ſed præciſe ſublata unione ſpecierum cum Corpore Chriſti, nec non dependentia ſpecierum ab eodem corpore, tollitur Corpus Chriſti ſub ſpeciebus demonſtrabile per illas; & ſublata præciſe intentione Miniſtri, tollitur actio miniſterialis, quæ Sacramentum conſtituit, ut oſtendimus loco laudato; ergo hæc omnia ad conſtitutionem Euchariſtiæ ſpectant.

Dices. Si intentio conſecrandi, ſeu utendi poteſtate delegata a Chriſto ad conſecrandum conſtitueret Euchariſtiam, ſequeretur, quod etiam poteſtas iſta delegata illam conſtitueret. ſicut enim præciſe ſublata ea intentione tollitur actio miniſterialis, ita pariter præciſe ſublata ea poteſtate; ſed poteſtas iſta eſt ſolum requiſitum, & cauſa efficiens actionis conſecrativæ; ergo etiam intentio Miniſtri.

Reſponderi poteſt primo, quod poteſtas conſecrandi non conſtituat Euchariſtiam; ſicut nec poteſtas judiciaria Sacramentum Pœnitentiæ, quia poteſtas iſta ſe habet ut cauſa moralis efficiens relate ad intentionem miniſtri, ſeu ad actionem miniſterialem; Unde ſicut voluntas, & Perſona Miniſtri non conſtituunt Sacramentum, ita nec iſta poteſtas. Neque obſtat quod intentio miniſtri dicat relationem tranſcendentalem ad voluntatem, & ad hujuſmodi poteſtatem dicat ſolum relationem prædicamentalem, ſeu accidentalem, quæ a termino conſtituitur. Nam ſicut intentio miniſtri dicit relationem prædicamentalem ad Characterem, & ad intentionem ſuſcipientis Euchariſtiam, & tamen hæc non conſtituunt Euchariſtiam, ſed ſunt merum requiſitum; ita poteſt intentio Miniſtri dicere relationem prædicamentalem ad poteſtatem conſecrandi, quæ pariter ſit merum requiſitum.

Reſponderi poteſt 2. multos cum Pallavicino, & Arriaga diſp. 3. de Sacramentis n. 26. docere, quod hujuſmodi poteſtas Sacramentum conſtituat, & ideo poteſt hoc tranſmitti conditionate, ſi ſcilicet verum ſit quod ea præciſe ſublata tollatur aut Actio miniſterialis, aut Sacramentum; quod pertinet ad aliam quæſtionem, a qua poſſumus præſcindere.

Reſpon. 3. abſolute poteſtatem hanc non conſtituere Euchariſtiã. Ratio eſt, quia quamvis actio Miniſterialis Sacramentum conſtituat, poteſtas tamen conſecrandi non conſtituit actionem miniſterialem, ſed ſolum conſtituit actionem miniſterialem validam; ad eum modum, quo præſentia Parochi, & teſtium non conſtituit contractum matrimonialem, a quo unice Sacramentum Matrimonii conſtituitur, ſed ſolum conſtituit contractum matrimonialem validum: propterea ſicut præſentia Parochi eſt merum requiſitum relate ad Sacramentum Matrimonii; ita poteſtas conſecrandi relate ad Sacramentum Euchariſtiæ.

QUÆSTIO II.

De Unitate, ac neceſſitate Sacramenti Euchariſtici.

Dubitatur 1. Num Euchariſtia, prout ſub utraque ſpecie continetur, ſit duplex ſpecie Sacramentum, an vero unum conflatum ex duobis Sacramentis partialibus? Major, & Vaſquez putant eſſe duplex ſpecie, & unum ſolum unitate generica; Communiter vero, eſſe unum ſpecie in ſpecie atoma. Sed difficultas eſt, undenam hæc unitas deſumenda ſit? An ex unitate rei contentæ, nempe Chriſti, ut docet Aureolus? An ex unitate inſtitutionis, ut Alenſis, & Bonaventura? An vero ex unitate finis, ad quem ordinatur, nempe refectionis ſpiritualis, quæ cibo, & potu conflatur per analogiam ad refectionem corporalem, ut Thomiſtæ, & alii communius?

Dubit. deinde, Utrum Euchariſtia ſive in re, ſive in voto ſuſcepta neceſſaria ſit neceſſitate medii ad ſalutem, vel ſaltem ad gratiam conſervandam.

ARTICULUS I.

Qua ratione ſub ſpeciebus Panis, & vini ſit unum ſpecie Sacramentum?

I. Dico 1. Euchariſtia eſt unum ſpecie atoma Sacramentum, quamvis materia, & forma relate ad corpus ſpecie differat a materia, & forma relate ad ſanguinem Chriſti.

Prob.

Prob. ab Angelico in 4. diſtin. 8. Si eſſent duo Sacramenta, ſequeretur Sacramenta novæ legis non eſſe ſeptem, ſed octo, quod eſt contra Tridentinum ſeſſ. 7. can. 1. dicens eſſe ſeptem.

Neque dicas, Euchariſtiam eſſe unum unitate generica; ſeu ſpecifica ſubalterna, ſicut eſt Sacramentum ordinis. Nam ſi hoc eſſet verum, non eſſet contra Tridentinum dicere, Sacramenta novæ legis eſſe octo ſecundum ſpecies infimas, quamvis ſint ſeptem ſecundum rationes genericas; quod tamen dici non poteſt. Quare etiam Sacramentum ordinis eſt unum ſpecie atoma; cum ſpecies, & eſsentia hujus Sacramenti deſumatur ex unitate finis, ad quem ordinatur, qui eſt Sacrificium; ſiquidem ex Tridentino ſeſs. 23. cap. 1. correlative ſe habeant Sacerdotium, & Sacrificium. Habet tamen Ordo plures gradus, unum perfectum, nempe Sacerdotium, & alios deſervientes, & miniſtrantes illi, ut Diaconatus, Subdiaconatus &c. ſicut in eadem ſpecie atoma hominis dantur plures gradus, nempe rationalis, ſenſitivi, vegetativi, &c. propterea diverſi ordines ſunt quædam ſpecies incompletæ, & inadæquatæ, quæ ſimul ſumptæ conflant ſpeciem atomam Ordinis adæquatam; ſicut eſsentia materiæ, & eſsentia formæ ſunt duæ ſpecies inadæquatæ, quæ conflant compoſitum naturale ſub una ſpecie atoma.

Confirm. ex Catechiſmo Pii V. ubi parte 2. cap. 4. habetur: *Non plura, ſed unum tantum Euchariſtiæ Sacramentum Eccleſiæ auctoritate ducti confitemur*: quod ſi eſset unum unitate generica, poſsemus dicere, quod dentur plura Euchariſtiæ Sacramenta; ſicut dantur plura ſpecie animalia.

II. Objic. 1. In collectis Miſsarum dicitur: *Purificent nos, quæſumus Domine, Sacramenta, quæ ſumpſimus*; & in ablutione digitorum dicimus: *quem pura, & Sancta refecerunt Sacramenta*; ergo Euchariſtia ſub utraque ſpecie eſt duplex Sacramentum.

Confirm. Euchariſtia, ut contenta ſub ſpeciebus panis, eſsentialiter differt ab Euchariſtia ſub ſpeciebus vini; ergo ſunt ſpecies duæ atomæ ſacramentorum. Antecedens probatur, quia habent materiam, & formam diverſam, & cauſant Gratiam Sacramentalem diverſam, hoc eſt in ordine ad diverſa auxilia. Panis enim cor hominis confirmat, & vinum lætificat cor hominis, ut dicitur Pſalm. 103. unde canit Eccleſia: *Dedit fragilibus corporis ferculum, dedit & triſtibus ſanguinis poculum*: propterea probabiliter docent Vaſquez, Lugo, Palaus contra Suarium, Bellarminum, Valentiam apud Haunoldum num. 884. majorem Gratiam conferri ſumentibus utramque ſpeciem, quam unam tantum.

Reſp. cum D. Thom. Euchariſtiam eſſe multiplex Sacramentum materialiter tantum, & inadæquate, ut diximus de Sacramento Ordinis; non vero adæquate, & formaliter, quia utraque illa ſpecies inadæquata conflat unum convivium completum conſiſtens in cibo, & potu.

Ad confirm. Quidquid ſit, an major Gratia ſacramentalis conferatur ſumentibus Euchariſtiam ſub utraque ſpecie, quam ſub unica, de quo infra qu. ult. num. 7. dicimus nunc, ea differre ſolum materialiter, & inadæquate ſumpta, non vero formaliter, prout dicunt ordinem ad unum convivium completum, quod eſt ratio ſpecificans Sacramentum Euchariſtiæ: Sicut materia, & forma differunt ſpecie phyſica propria entis incompleti, non vero completi.

III. Objic. 2. ſi Euchariſtia conflaretur ab utraque ſpecie panis, & vini, ſequeretur, quod ſumens ſolam hoſtiam conſecratam non ſumeret integrum Sacramentum, nec integrum eſſet in Pyxide; quod videtur dici non poſſe.

Reſpondet Lugo, ſequelas eſſe veras ſumpto Sacramento totali in rigore metaphyſico, non in acceptione vulgari. Reſpondet ſecundo Suarius diſp. 39. ſect. 3. ſub unica ſpecie eſſe totum Sacramentum eſſentialiter, non integraliter; quatenus ly totum ſumitur quoad vim cauſativam Gratiæ reficientis, non vero quoad ſignificationem. probabile enim eſt, quod Gratia ſacramentalis eadem conferatur, tam ab Euchariſtia ſub ſpeciebus panis, quam ſub ſpeciebus vini; eo quod in hoſtia eſt etiam concomitanter Sanguis Chriſti Domini, & in vino conſecrato corpus.

IV. Dico 2. Unitas ſpecifica Sacramenti Euchariſtici neque deſumitur ex unitate rei contentæ, neque ex unitate inſtitutionis, ſed ex unitate finis, ad quem ex Chriſti inſtitutione ordinatur, qui eſt refectio ſpiritualis, quæ ex cibo, & potu integratur. Ita communius apud Gonetum diſp. 1.

Prob. 1. pars; tum quia Chriſtus diverſimode continetur ſub utraque ſpecie, nec aſſignatur ratio, cur hæc diverſitas continentiæ non reddat duplex ſpecie Sacramentum; tum etiam quia ſi unitas rei contentæ, nempe Chriſti, probat unitatem ſpecificam ſub ſpeciebus panis, & vini, probaret

ret etiam unitatem individualem in omnibus Sacramentis Euchariſtiæ, quæ ſunt in toto Orbe; quod communiter negant, dicendo in diverſis Eccleſiis eſſe diſtinctum numero Sacramentum, quamvis ſit idem numero Chriſtus in eo contentus.

Prob. 2. pars; tum quia inſtitutio ſe tenet ex parte cauſæ efficientis, non formalis; unde non poteſt ſpecificare; tum etiam quia plura ſpecie Sacramenta poſſunt unica inſtitutione deſignari.

Prob. 3. pars, tum excluſione aliarum ſententiarum; tum etiam quia Sacramentum eſt ſignum; ergo ſpecificationem ſuam ſumere debet a termino ſignificato, qui in utraque ſpecie panis, & vini eſt perfecta ſanctitas animæ per modum refectionis ſpiritualis; unde ſicut panis, & vinum integrant unum convivium, unamque refectionem corporaliter; ita Euchariſtia ſub utraque ſpecie unicam refectionem ſpiritualem.

Quod autem attinet ad unitatem, aut multiplicitatem numericam hujus Sacramenti, voluit nonnemo apud Gonetum unicum eſſe Sacramentum, quamvis ſit in diverſis locis; ſicut eſſet unus numero homo, ſi Verbum plures Humanitates aſſumeret, & unum eſſet album, ſi idem ſubjectum replicatum diverſas albedines in diverſis locis haberet. Ratio eſt, quia ab unitate ſubjecti ſubſtantialis habetur unitas concreti accidentalis; atque adeo ab unitate Corporis Chriſti, quod venit in recto in hoc compoſito morali, habetur pariter unitas hujus Sacramenti, quamvis ſit in locis diverſis: & in hanc ſententiam videntur inclinare Sotus, & Suarez. Communiter tamen docent, ut diximus quæſtione antecedenti, in hoc Sacramento æque venire in recto Corpus Chriſti, ſpecies, & verba; atque adeo ubi ſpecies Euchariſticæ multiplicantur moraliter, per hoc ſcilicet quod ſint in diverſis v. gr. Eccleſiis, in diverſa Miſſa, &c. multiplicantur numerice Sacramenta. Hinc qui ſimul ſumit plures hoſtias, dicitur unum Sacramentum ſumere; & in die Nativitatis Domini tres hoſtiæ in tribus Miſſis ſunt tria Sacramenta; ſumptio vero hoſtiæ, & vini conſecrati in eadem Miſſa dicitur ſumptio Sacramentorum propter materialem illam heterogeneitatem.

Dices: quamvis homo dicat in recto tum animam, tum corpus; at ſi eadem anima replicetur in pluribus corporibus, non habetur duplex numero homo, ſed unus ob unitatem formæ ſubſtantialis; ergo quamvis Euchariſtia dicat in recto tam ſpecies, quam Corpus Chriſti, cum idem Corpus Chriſti ſit replicatum ſub pluribus ſpeciebus in diverſis Eccleſiis, Sacramentum debet dici unum numero in omnibus Eccleſiis ub unitatem Corporis Chriſti, quod eſt veluti forma talis Sacramenti. Univerſim enim concreta ſubſtantialia multiplicantur ſolum ad multiplicationem formæ ſubſtantialis; & idcirco ſi plures animæ ſint unitæ eidem materiæ, haberentur plures homines; ubi e converſo ſi una anima ſit in tribus corporibus, habetur unus homo; ſicut in Tribus Perſonis Divinis, quia una eſt Divinitas, unus eſt Deus.

Reſp. nego conſequentiam. Diſparitas eſt, quia quamvis Corpus Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ ſit quid præſtantius, quam ſpecies, non per hoc dici debet forma ſubſtantialis Sacramenti; quinimmo cum Sacramentum ſit ſignum ſenſibile, ratio Sacramenti magis ſpectat ad ſpecies, quæ ſunt ſenſibiles per ſe, quam ad Corpus Chriſti, quod eſt ſenſibile per accidens, & ratione ſpecierum, prout eſt in hoc Sacramento. Hinc ſicuti quando una anima informat tria corpora, habentur tria compoſita ſubſtantialia inadæquate diſtincta; (quamvis habeatur unus homo ob unitatem formæ ſubſtantialis) ita quando unum Corpus Chriſti eſt ſub pluribus ſpeciebus Euchariſticis, habentur plura Sacramenta, quamvis inadæquate diſtincta.

ARTICULUS II.

Utrum Euchariſtia ſit neceſſaria ad ſalutem neceſſitate medii.

V. Duplex a Theologis diſtinguitur neceſſitas, altera præcepti, altera medii. Dicitur neceſſarium ad ſalutem neceſſitate præcepti, quod unice vi præcepti poni debet, ut eſt v. gr. auditio Sacri, jejunium præceptum; propterea ſi ex impotentia, aut oblivione non ponatur, adhuc poteſt ſalus æterna obtineri: Dicitur vero neceſſarium neceſſitate medii, quod independenter a quovis præcepto poni debet, ut ſalus obtineatur; quod ſi omittatur, quamvis inculpabiliter, ſalus non obtinebitur: Hujuſmodi eſt Sacramentum Pœnitentiæ lapſis poſt Baptiſmum; ſi enim inculpabiliter poſt peccatum omittatur Sacramentum Pænitentiæ aut in re, aut in voto, non declinabitur æterna damnatio.

Idemque dicas de Baptiſmo, & de fide explicita Dei etiam Remuneratoris, ex Propoſitione 22. damnata ab Innoc. XI. quidquid ſit, an ſit neceſſaria neceſſitate medii in Lege Gratiæ fides explicita de Myſterio Trinitatis, & Incarnationis? in quo variant DD. Univerſim autem quæ ſunt neceſſaria neceſſitate medii ad ſalutem, ſunt etiam a Lege naturali præcepta: Hinc, ut notat Melchior Canus, ideo ſæpe ea præcipiuntur, quia ſunt neceſſaria, non e contra; quæ tamen ſunt neceſſaria neceſſitate præcepti, non ideo præcipiuntur, quia ſunt neceſſaria, ſed potius ideo ſunt neceſſaria, quia præcipiuntur.

Quod faceſſit negotium, eſt, Quare debeant dici neceſſaria neceſſitate medii Sacramenta mortuorum v. gr. & non etiam Jejunium præceptum, Reſtitutio, &c. Sicut enim ſine Sacramentis mortuorum, aut ſaltem ſine eorum voto incluſo in contritione ſalus obtineri non poteſt; ita nec ſine reſtitutione, aut in re, aut in voto illius incluſo in contritione, aut in attritione cum Sacramento Pœnitentiæ.

Reſpondent tamen communiter, ideo reſtitutionem v. g. non dici neceſſariam neceſſitate medii ſaltem in voto, quia quamvis poſt furtum requiratur contritio, & propoſitum ſervandi omnia præcepta, atque adeo requiratur etiam ſaltem votum reſtitutionis; at reſtitutio non eſt medium, per quod velit Deus ſalutem nobis conferre: Contra vero Sacramenta mortuorum ſunt inſtituta ad cauſandam gratiam, & fides ſupernaturalis de Deo uno, & Remuneratore de ſe diſponit ad gratiam, & gloriam; & idcirco dicuntur neceſſitate medii neceſſaria ſaltem in voto. His præmiſſis, quæritur, An etiam Euchariſtia ſit neceſſaria neceſſitate medii ſaltem in voto, tanquam id, per quod Deus velit gratiam neceſſariam ad ſalutem, vel ad finaliter perſeverandum conferre?

VI. Dico 1. Euchariſtia parvulis baptizatis neque in re, neque in voto eſt neceſſaria neceſſitate medii.

Quod non ſit neceſſaria parvulis in re ſuſcepta, conſtat ex Tridentino ſeſſ. 21. can. 4. ubi dicitur: *Si quis dixerit, parvulis, antequam ad annos diſcretionis pervenerint, neceſſariam eſſe Communionem Euchariſtiæ, anathema ſit*. Quod vero neque ſit neceſſaria in voto, patet; quia votum ſuccedit loco rei; fruſtra enim eſſet votum, ut loquitur D. Thomas qu. 80. art. 2. niſi impleretur, quando eſt opportunitas; ergo ubi res, nempe communio, non eſt neceſſaria, neque votum ipſius. Præterquamquod parvuli ante annos diſcretionis non poſſunt elicere votum, ſeu deſiderium Euchariſtiæ plene liberum.

VII. Dico 2. Euchariſtia neque eſt neceſſaria adultis neceſſitate medii aut in re, aut in voto ad ſalutem, neque ad perſeverandum in gratia. Ita communius contra nonnullos.

Prob. 1. pars; tum quia ſi non eſt neceſſaria parvulis, neque adultis; tum etiam quia ſi eſſet neceſſaria adultis, ſequeretur, quod ſi quis in articulo mortis poſt ſuſceptum viaticum incideret in mortale, ſicut tenetur iterum confiteri, ſi commode poſſet, ita teneretur iterum communicare; quod tamen eſt falſum.

Prob. etiam 2. pars, tum propter idem abſurdum; deberet enim hic iterum communicare, ut poſſet in Gratia perſeverare; tum etiam quia Trident. ſeſſ. 6. can. 9. dicit, Euchariſtiam eſſe neceſſariam neceſſitate præcepti; ſi autem eſſet neceſſaria ad perſeverandum in Gratia, deberet etiam dici neceſſaria neceſſitate medii; tum demum, quia quamvis Euchariſtia conducat ad obtinenda auxilia uberiora, & efficacia, hæc tamen poſſunt alia via a Deo obtineri, puta precibus, &c. ergo quamvis valde conducat ad ſalutem, non eſt tamen neceſſaria neceſſitate medii neque ad ſalutem, neque ad perſeverantiam. Immo donum perſeverantiæ in præſenti providentia neque eſt effectus Euchariſtiæ, neque alterius Sacramenti, ſed eſt donum gratuitum Divinæ liberalitatis, quod neque habetur infallibiliter ex opere operato, nec ex opere operantis per meritum condignum, ut docent communiſſime cum Angelico qu. 66. art. 4. quicquid ſit, an in alia providentia poſſit hujuſmodi donum vel cadere ſub meritum condignum, vel eſſe effectus ex opere operato alicujus Sacramenti? Quod ſuſtineri poteſt probabiliter ex dictis in de Merito.

VIII. Objic. 1. Chriſtus Dominus explicans neceſſitatem Euchariſtiæ eodem modo loquitur, ac de Baptiſmo: ſicut enim dicit, *Niſi quis renatus fuerit*, &c. ita dicit, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, non habebitis vitam in vobis*; ergo utrunque Sacramentum eſt eodem modo neceſſarium neceſſitate medii.

Reſp. Verba Chriſti Domini indicare ſolum neceſſitatem aliquam, ſaltem præcepti, relate ad utrunque Sacramentum. Utrum au-

autem indicet etiam neceſſitatem medii, dijudicandum ex re, de qua eſt ſermo; quia enim Baptiſmus confert primam gratiam, ideo bene dicitur neceſſarius neceſſitate medii; quia vero Euchariſtia ſupponit primam gratiam ſufficientem ſe ſola ad ſalutem, ideo eſt tantum neceſſaria neceſſitate præcepti. Hinc per illa verba, quæ Chriſtus addidit, *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*, ſolum ſignificatur efficacia, non neceſſitas Euchariſtiæ ad ſalutem.

IX. Objic. 2. Euchariſtia eſt cibus ſpiritualis animæ; ergo ſicut ſine cibo corporali vita conſervari non poteſt, ita nec vita ſpiritualis ſine Euchariſtia; atque adeo eſt neceſſaria neceſſitate medii ſaltem ad perſeverandum in gratia.

Reſp. vitam ſpiritualem poſſe aliis modis ſuſtentari, nempe orationibus, jejuniis, &c. & ideo Euchariſtia non eſt cibus ſimpliciter neceſſarius, ſed valde utilis, ut eo confortemur, & liberemur a culpis venialibus, & a mortalibus præſervemur, ut loquitur Trident. ſeſſ. 13. cap. 2. Contra vero vita corporalis unice cibo corporali naturaliter conſervari poteſt, & ideo hujuſmodi cibus eſt ſimpliciter ad hanc vitam neceſſarius.

QUÆSTIO III.

De materia remota Sacramenti Euchariſtici.

QUærendum primo, Quænam materia ad valorem Euchariſtiæ requiratur, &, An ea debeat eſſe determinata, demonſtrabilis, & moraliter præſens? Secundo, An aqua immediate in Chriſti ſanguinem converti poſſit?

ARTICULUS I.

Quænam materia ad valorem Euchariſtiæ requiratur? Ubi, utrum Chriſtus Dominus conſecrarit in azymo, an in fermentato?

I. DIco 1. Ad valorem hujus Sacramenti idonea materia eſt panis triticeus, ac vinum de vite, ut conſtat ex Conciliis apud Suarium: Panis autem non ſolum debet eſſe ex tritico, ſed etiam uſualis, ſeu panis ſimpliciter dictus; idemque dicas de vino. Ratio eſt, quia verba Scripturæ, & Conciliorum ſumenda ſunt in ſenſu proprio, & uſitato, niſi quid obſtet.

Hinc ſequitur 1. Farinam aqua ſubactam & non coctam non eſſe materiam idoneam; nec farinam ſubactam aqua roſacea; nec amitum, quod eſt triticum corruptum; nec poteſt adhiberi extra caſum neceſſitatis panis ex ſiligine, aut ſpelta, & ſimilibus, de quibus dubitatur, an ſint verum triticum. D. Thom., Soto, Layman, & alii putant, ſiliginem, ex qua fit panis nigrior, eſſe verum triticum; quia generatur ex vero tritico terræ malignæ, aut debili commiſſo. Alii tamen putant eſſe diverſæ ſpeciei: idemque dubitatur de ſpelta, quæ magis videtur accedere ad naturam tritici.

Sequitur 2. poſſe valide conſecrari tum panem azymum, tum etiam fermentatum; ut definit Florentinum tam contra Græcos admittentes ſolum fermentatum, quam contra Armenos admittentes ſolum azymum. Ratio eſt, quia uterque eſt panis uſualis. Azymus enim erat in uſu diebus Azymorum, quibus non licebat uti fermentato, ex cap. 12. Exodi, & olim erat in uſu apud menſas Sacras, ut erant panes propoſitionis 1. Regum 2. Quamvis autem Chriſtus Dominus conſecravit in azymo, ut mox oſtendemus, non per hoc excluſit fermentatum; ſicuti licet forte conſecraverit v. gr. vinum album, non per hoc excluſit rubrum. Convenientior autem eſt conſecratio in azymo, tum propter imitationem Chriſti, tum ad ſignificandam vitæ chriſtianæ ſinceritatem, juxta illud Apoſtoli: *Epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, ſed in azymis ſinceritatis & veritatis*. Peccant tamen graviter tam Sacerdos Græcus, ſi in Eccleſia Græca conſecret azymum, quam Latinus, ſi in Latina fermentatum; quia ex Florentino uterque tenetur ſervare ritum antiquiſſimum ſuæ Eccleſiæ. Quod ſi Græcus tanquam Peregrinus verſetur in Eccleſia Latina, aut Latinus in Græca, poſſunt in utrovis pane conſecrare, quia poſſunt ſe conformare ritui Eccleſiæ, in qua verſantur, ex Can. *Illa autem*, diſt. 12. Si vero non ſint Peregrini, ſed Incolæ, tenentur ſe conformare ritui Eccleſiæ, in qua verſantur. Excipiendum tamen, ſi in eo loco habeant proprium templum, ut habent Græci in multis urbibus Latinorum, tunc enim tenentur ſervare ritum ſui Templi.

Sequitur 3. neque Omphacium, neque

Acetum eſſe materiam aptam, neque ſuccum, dum eſt in uvis maturis contentus. Muſtum valide conſecrari poteſt, quicquid in contrarium nonnulli ſentiant, quia muſtum eſt vinum non defœcatum, & ex Philoſopho 4. Meteor. 10. appellatur vinum recens; & Lucæ 5. dicitur: *Nemo mittit vinum novum in utres veteres*. Ideo Julius Papa in cap. *Cum omne* de Conſecratione diſt. 2. permittit ejus conſecrationem in caſu neceſſitatis: peccat tamen graviter, qui citra neceſſitatem conſecrat muſtum; ſicut etiam ſi conſecret vinum, quod cępit aceſcere, vel corrumpi, aut ſi ſit aliquantulum acre, ut dicitur in Rubricis Miſſalis §. de defectibus vini, quia exponitur conſecratio periculo nullitatis; cum difficile ſit dignoſcere, an vinum factum ſit acidum uſque ad corruptionem.

II. Dubitatur a DD. An vinum congelatum valide conſecretur? Affirmant Suarius, & Vaſquez, quia per reſolutionem fit potus uſualis. Negant Ledeſma, & Henriquez, quia ſub ea congelatione non eſt potus uſualis; quare ſicut muſtum in uva incluſum, aut vinum imbibitum in pane invalide conſecratur; ita vinum congelatum: Quamvis in omnium ſententia retineat conſecrationem vinum, quod poſt conſecrationem in calice congeletur; minus autem requiritur ad conſervandam, quam ad introducendam formam. Dubitatur etiam, an ſuccus ex uvis paſſis expreſſus valide conſecrari poſſit, ut muſtum? Affimantque nonnulli apud Dianam p. 7. tract. 12.

Sequitur 4. valide conſecrari tam vinum purum, quam dilutum, dummodo aqua non excedat vinum. Ratio eſt, quia utrunque eſt vinum uſuale. Quamvis autem non ſit neceſſaria neceſſitate Sacramenti admixtio aquæ modiciſſimæ, eſt tamen neceſſaria neceſſitate præcepti Eccleſiaſtici, ex Florent. & Trident. ſeſſ. 22. cap. 7. Ratio autem, cur aqua admiſceatur, eſt, quia, ut notat Florentinum juxta teſtimonia SS. Patrum, creditur Chriſtus in vino aqua permixto hoc Sacramentum inſtituiſſe. Et ſane cum apud bene moratos vinum non bibatur, niſi dilutum, credendum eſt hujuſmodi vinum a Chriſto adhibitum ad conſecrationem. Alias etiam rationes SS. Patres aſſignant; quia ſcilicet e latere Chriſti aqua ſimul cum ſanguine fluxit; necnon ad ſignificandam unionem Chriſti cum Eccleſia, cum nomine aquæ in Apocalypſi ſignificentur populi; & ad ſignificandam unionem Divinæ naturæ cum humana in Chriſto Domino. Idcirco autem aqua admiſcenda ex Florentino debet eſſe modiciſſima, ut non poſſit vinum corrumpere; propterea nunquam debet tertiam vini partem excedere. Hæc enim quantitas aquæ concedebatur a Concilio Triburienſi can. 19. quia tamen hoc Concilium fuit provinciale, nec fuit approbatum, ideo in praxi ſtandum eſt Concilio Oecumenico Florentino, quod monet modiciſſimam aquam eſſe infundendam.

III. Dico 2. Materia conſecranda debet eſſe determinata, non vaga; demonſtrabilis, & moraliter præſens.

Prob. quia conſecratio fit per illas particulas demonſtrativas *Hoc*, & *Hic*; ſed hujuſmodi particulæ exigunt, quod materia ſit determinata, demonſtrabilis, & moraliter præſens, ut patet; ergo.

Hinc fit 1. quod ſi quis velit conſecrare unam ex decem hoſtiis vage, nullam conſecret; cum non ſit major ratio de una, quam de alia; Immo neque ſi velit conſecrare unam determinandam a Deo; quia debet deſignari per particulas demonſtrativas a conſecrante. Verum ſi Sacerdos intendat conſecrare particulas præſentes, quas putat eſſe quatuor, & deinde reperiat quinque, omnes conſecrat; quia judicium illud falſum, quod ſint quatuor, eſt mere ſpeculativum.

Fit 2. quod ſi materia ſit adeo magna, ut per ea pronomina demonſtrari non poſſit, qualis eſt v. gr. aqua Oceani, neque poſſit conſecrari; ſicuti etiam ſi ſit adeo parva, ut non ſit ſenſibilis; ut docent communius contra Sotum, & Valentiam apud Martinonium: quinimmo ſi ab Hoſtia ſeparetur fragmentum aliquod inſenſibile, probabiliter conſecrationem non retinet, cum Sacramentum debeat eſſe ſignum ſenſibile; quamvis nonnulli apud eundem Martinonium doceant, conſecrationem retinere, quia ſufficit, quod hujuſmodi particulæ ſeorſim inſenſibiles fieri poſſint ſenſibiles, ſi ſint in magno numero. Neque eſt mirum, quod retinere poſſit conſecrationem id, quod conſecrationem ſuſcipere non poteſt, cum plus requiratur ad formam introducendam, quam ad conſervandam, tum in phyſicis, tum in moralibus. Aqua enim v. gr. cum magno calore conſervari poteſt, non introduci; & character ſacramentalis in anima ſeparata conſervatur, non introducitur.

Fit 3. quod ſi panis multum ab oculis di-

diſtaret, ità ut non poſſet ſignificari per particulam *Hic*, ſed per particulam *Ille*, nec poſſet conſecrari: contra vero conſecrari poſſit materia, quæ non videtur niſi in re illam continente, & ad talem materiam deſtinata, ut eſt v. g. Pyxis. ſicut enim ſi Marſupium ſit plenum auro, dicere ſolemus *Hoc aurum*, illud demonſtrando, tanquam moraliter præſens; ita poſſumus demonſtrare particulas in Pyxide incluſas per illa verba, *Hoc eſt Corpus meum*; non tamen ſi ſint incluſæ in Miſſali v. g. quia Miſſale non eſt vas ad particulas continendas deſtinatum, ut eſt Pyxis.

Celeberrima eſt quæſtio inter Latinos, & Græcos, Utrum Chriſtus Dominus conſecrarit in azymo, an in fermentato. Fundamenta ſententiæ Græcorum dicentium Chriſtum in fermentato conſecraſſe, ſunt: Primo quia Joan. 13. dicitur, *ante diem feſtum Paſchæ* Chriſtus poſt cænam Paſchalem laviſſe pedes diſcipulorum, & Euchariſtiam inſtituiſſe; ergo Euchariſtia inſtituta fuit ante dies azymorum, (quando ſcilicet vetitum erat uti fermentato) atque adeo non in azymo conſecravit Chriſtus, ſed in fermentato. Secundo quia Joan. 18. Judæi dicuntur *non introiſſe in Prætorium Pilati, ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha*, quibus verbis ſignificatur, nondum adveniſſe tempus Paſchale, & dies Azymorum, quando Euchariſtia inſtituta fuit, videlic. pridie quam Chriſtus pateretur. Tertio quia Joan. 19. ubi eſt ſermo de die, quo Chriſtus Dominus paſſus eſt, habetur: *Erat autem Paraſceve Paſchæ*, hoc eſt dies præparationis ad feſtum Paſchale. Quarto quia Judæi poſtularunt Pilatum, ut ſepelirentur corpora Crucifixorum eodem die, quo Chriſtus mortuus eſt, ne remanerent in patibulo die ſequenti, de quo dicitur ibidem: *Erat enim magnus dies ille Sabbati*: quia ſcilicet die Sabbati ſequenti erat dies Paſchæ, & primus dies Azymorum. Ex quibus omnibus inferunt, Chriſtum comediſſe Agnum Paſchalem die lunæ decimotertio, præveniendo unum diem, eo quod die decimaquarta illius lunæ erat moriturus: cum autem eo die licitus eſſet uſus panis fermentati, idcirco putant, Chriſtum Dominum in fermentato conſecraſſe.

Sed communis, & longe veroſimilior ſententia Latinorum docet, Chriſtum conſecraſſe in Azymo, & quidem ipſa die decimaquarta lunæ poſt cænam Agni Paſchalis, die Jovis Veſpere, quando jam ab ea hora incipiebat primus dies Azymorum; (ſicut a primis Veſperis apud nos incipit dies feſtus v. g. D. Januarii, qui eſt primus dies octavæ talis feſti,) ac proinde Chriſtus in azymo conſecravit, eo quod fuerit ſemper legum obſervantiſſimus, & lege cautum erat, ut nemo fermentato pane uteretur a die Paſchæ, (qui erat lunæ decimus quintus incipiens a primis Veſperis diei antecedentis) per ſeptem dies, hoc eſt uſque ad vigeſimum primum diem lunæ primi menſis Niſan incluſive, ut fuſe oſtendit Suarius t. 2. in 3. p. q. 40. ſect. 3. & 4. addens, quod etiamſi tranſmittatur, Chriſtum decima tertia die illius lunæ poſt cænam Paſchalem inſtituiſſe Euchariſtiam, non inde fieret, quod conſecraſſet in fermentato. Nam quando ob impedimentum præveniebatur, aut poſtponebatur eſus Agni Paſchalis, ſub jiſdem ritibus comedebatur, ſub quibus ſuo tempore erat comedendus: Sicut qui Euchariſtiam ſumit ante tempus Paſchale propter impedimentum deinde affuturum, ſumit illam eodem ritu, ac ſumenda eſſet tempore Paſchali; quare cum eſus Agni eſſet comedendus abſq; fermentato, fit quod Chriſtus Dominus in ea cœna non fuerit uſus fermentato; atque adeo quod conſecrarit in azymo.

Cæterum, quod revera Chriſtus Dominus non anticiparit eſum Agni Paſchalis, ſed decimaquarta die illius lunæ illum comederit, ac Euchariſtiam inſtituerit conſecrando illam in azymo, conſtat ex pluribus Scripturæ locis. Lucæ 22. dicitur: *Venit autem dies azymorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha, & miſit Petrum, & Joannem, dicens, Euntes parate nobis Paſcha*. Matth. 26. *Primo autem die azymorum acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum, dicentes, ubi vis paremus Paſcha?* & Marc. 14. *Primo die azymorum, quando Paſcha immolabant, dicunt ei diſcipuli, quo vis eamus, & paremus tibi, ut manduces Paſcha?* Certum eſt autem ex Scripturis, quod primus dies Azymorum eſſet dies lunæ decimus quintus, & ad hunc diem pertinebat nox præcedens, quando Agnus erat comedendus (dicitur enim Exod. 12. *Immolabitque eum* (id. Agnum) *univerſa domus Iſrael ad veſperam* (ideſt lunæ decimæ quartæ) *& edent carnes nocte illa aſſas igni, & azymos panes cum lactucis agreſtibus*; & Levit. 23. *Quarta decima menſis ad veſperam Phaſe Domini eſt; & quintadecima die menſis hujus ſolemnitas azymorum Domini eſt*). quare Chriſtus Dominus ad veſperum lunæ decimæquartæ primi menſis Niſan pridie feſti Paſchæ, & quodammodo ipſo primo die

die Azymorum (quatenus nox præcedens ad diem illum pertinebat) comedit Agnum. hæc enim habentur Matthæi 26. *Veſpere autem facto, diſcumbebat cum diſcipulis*: ac deinde *cum dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos*; Euchariſtiam inſtituendo; atque adeo in Azymis Chriſtus conſecravit: cum legalium omnium fuerit ſemper religioſe reverentiſſimus, & eo tempore lege interdiceretur fermentatum. Quinimmo congruentius fuit, quod in azymo conſecraret, tum quia ſic melius ſignificatur puritas corporis Chriſti, quod ſine corruptione conceptum fuit; tum etiam ſic melius exprimitur fidelium ſinceritas, quæ ad uſum tanti Sacramenti depoſcitur, juxta illud 1. Corinth. 5. *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, itaque epulemur in azymis ſinceritatis & veritatis.*

Ad evertenda tamen Græcorum fundamenta plures viæ a Doctoribus ſunt excogitatæ. Prima eſt, quod eo anno diſſidium erat inter plebem, & Sacerdotes, quonam die incepiſſet Neomenia, ſeu nova illa luna primi menſis, ut videre eſt apud Petavium l. 12. de doctrina temporum c. 15. & apud Seneſchalcum in triade Evangelica quæſt. de morte Chriſti cap. 2. Plebs contendebat, quod die Jovis eſſet decima quarta dies lunæ, & ideo eo die plebs comedit Agnum Paſchalem ſub veſperam; quod etiam fecit Chriſtus Dominus: Sacerdotes vero contendebant, quod feria ſexta (quæ dicebatur Paraſceve, eo quod eſſet Præparatio ad diem feſtum Sabbati ſequentis) eſſet eo anno dies lunæ decima quarta, & ideo dies illa eſſet tunc non ſolum Paraſceve, ſeu præparatio relate ad diem feſtum Sabbati, ſed etiam *Paraſceve Paſchæ*, ut dicitur Joan. 19. Ac propterea quando Chriſtus paſſus eſt, Sacerdotes nondum comederant Paſcha. Secunda via aliorum apud Harduinum eſt, quod lis hæc eſſet inter Galilæos, & Judæos, & Galilæi cum Chriſto Domino celebraſſent Paſcha die Jovis veſpere, Judæi vero veſpere feriæ ſextæ, adeo ut proxime ſequens dies Sabbati eſſet dies feſtus Paſchæ; ut proinde dicatur Joan. 19. *Erat enim magnus dies ille Sabbati.* Tertia via eſt illorum, qui cum Ruperto apud Suar. loco citato docent, quod quando dies decimaquarta lunæ incidebat in diem Jovis, eſus Agni differebatur ad veſperam feriæ ſextæ, ne haberentur duo feſta immediata, alterum Paſchæ feria ſexta, alterum Sabbati ſubſequentis: unde tunc primus dies Azymorum, & feſtum Paſchæ celebrandum erat die decimoſexto illius lunæ, atque adeo die Sabbati: Quamvis autem Judæi die Veneris comediſſent Agnum, Chriſtus tamen comedit die Jovis, quando more ſolito erat comedendus. Quarta via eſt aliorum apud Suarium diſp. 41. de Euchariſtia putantium, cœnam Paſchalem ab omnibus debuiſſe fieri in primis Veſperis lunæ decimæ quartæ; atque adeo die Jovis veſpere fuiſſe ab omnibus factam Paſchalem Cœnam, & die Saturni fuiſſe feſtum Paſchæ. Et ſane ſi iſtæ viæ ſubſiſterent, facile evertuntur fundamenta Græcorum, & conciliantur Scripturæ, quæ videntur iis favere.

Verum hæc omnia nituntur apocryphis hiſtoriis, aut improbabilibus aſſertionibus, ut fuſe idem Suarez oſtendit; nec eſt opus ad ea recurrere, cum facile reſponderi poſſit iis, quæ pro ſententia Græcorum adducta ſunt, etiam ſiſtendo in communi Latinorum ſententia, quod ſcil. Chriſtus Dominus, una cum Sacerdotibus, & omnibus Judæis, die Jovis in ſecundis Veſperis decimæ quartæ lunæ agnum Paſchalem comederit ante Euchariſtiæ inſtitutionem, ac deinde die feſto Paſchæ feria ſexta crucifixus ſit, ac veſpere ſepultus ante diem illum magnum Sabbati, qui fuit dies ſecundus, non dies primus Azymorum.

Ad primum itaque reſpondetur, quod Chriſtus Dominus comedendo Agnum ſub veſperam diei Jovis, vere comederit *ante diem feſtum Paſchæ*, quia dies feſtus Paſchæ erat dies ſequens, quo tantum die opera ſervilia prohibebantur; ſic quod fit v. g. in primis Veſperis feſti D. Januarii, dicitur fieri ante diem feſtum D. Januarii, quia dies feſtus D. Januarii, quo opera ſervilia prohibentur, non incipit niſi poſt mediam noctem. Hinc Doctores advertunt, quod Euangeliſta non dixerit, Chriſtum cœnaſſe ante Paſcha, ſeu ante tempus Paſchale, ſed ante diem feſtum Paſchæ, qui erat dies ſequens.

Ad ſecundum: ubi Joan. 18. dicuntur Judæi noluiſſe introire *in Prætorium, ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha*, nomine *Paſchæ* non venit Agnus Paſchalis, quem iam veſpere antecedente comederant, ſed ſignificantur alia animalia, quæ iis diebus ſacrificari ſolebant, nec poterant citra immunditiam legalem manducari ab iis, qui Prætorium ingrediebantur. Ex Deuteron. 16. & ex Num. 28. conſtat, quod eo die aliæ victimæ offerebantur; & D. Auguſt. apud eundem Suarium docet, nomine Paſchæ

ſchæ interdum in Scriptura hujuſmodi victimas ſignificari.

Ad tertium: feria illa ſexta, qua Chriſtus mortuus eſt, etiamſi eſſet dies Paſchæ, adhuc bene dici potuit a D. Joan. quod eſſet *Paraſceve Paſchæ*, non quaſi vero eſſet dies Præparationis ad Paſcha ſubſequens, ſed quia erat dies Paraſceve in ipſo die Paſchæ. quælibet enim feria ſexta vocabatur Paraſceve, eo quod eſſet dies præparationis ad feſtum Sabbati ſubſequens. Quare ly. *Paſchæ* venit quaſi ſubjective, non terminative: & idem ſonat, *Erat autem Paraſceve Paſchæ, hora quaſi ſexta*, ac ſi diceretur: *Erat autem feria illa ſexta diei Paſchalis, hora quaſi ſexta*.

Ad quartum: etiamſi non eſſet dies Paſchæ dies ille Sabbati, bene dici potuit, quod eſſet *dies magnus*, eo quod eſſet dies feſtus incidens intra dies illos ſolemnes Azymorum.

Ex quibus omnibus maxime elucet ardentiſſimus Redemptoris noſtri amor, qui in patibulo Crucis mori pro nobis dignatus eſt non ſolum in civitate plena populo, quam centena myriadum incolebant, ſed etiam ipſo die feſto Paſchæ, quando undique ad ſpectaculum confluere omnes poſſent; necnon in ipſo ferme meridie. Eſto enim Marci 15. dicatur: *Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum*, id tamen optime cohæret cum eo, quod dicitur Joan. 19. quod ſcilicet *hora quaſi ſexta* illum crucifigerent, quia quod fit intra ſpatium illius quartæ partis diei, quæ dicebatur Hora tertia, dicitur fieri hora tertia, etiamſi prope ſit altera pars, quæ dicitur hora ſexta: ſicut ſi quid contingat prope finem primi anni alicujus regnantis, dicitur accidere *primo anno* illius; & illud ipſum ſimiliter dici ſolet accidiſſe, *quaſi ſecundo anno* talis dominatus: Conſtat autem, quod & nox dividebatur in quatuor partes, quæ dicebantur quatuor vigiliæ noctis; & dies dividebatur in quatuor partes, quæ dicebantur Prima, Tertia, Sexta, & Nona Hora, quarum ſingulæ tribus horis componebantur.

Confirmantur hæc omnia, quia niſi pridie feſti Paſchalis Chriſtus Euchariſtiam inſtituiſſet, & deinde die feſto Paſchæ crucifixus fuiſſet, non poterant Judæi dicere, quod habetur Jo. 18. *Nobis non licet interficere quenquam:* eatenus enim iis id non licebat, ut notant Cyrill. & Auguſt. apud Suarium in commentario artic. 4. quæſt. 47. D. Tho. quia in die feſto Paſchæ ex præſcripto legis vetabatur Judæis exequi ſententiam mortis erga illum, quem dignum morte exiſtimabant; quod tamen Romanis non vetabatur. Neque obſtat, quod Matthæi 26. dicantur Judæi noluiſſe Chriſtum comprehendi in die feſto Paſchæ; *Dicebant autem: Non in die feſto, ne forte tumultus fieret in populo*. Nam non renuebant ex motivo religionis erga diem feſtum, ſed ex metu, ne excitarentur tragædiæ; qui tamen metus ceſſavit, ubi Judas pollicitus eſt illum tradere ſine ullo rumore, ac tumultu.

Illud videtur faceſſere negotium hac in re, quomodo dici poſſit, quod in die feſto Paſchæ Dominus mortem ſubierit, ſi eo die plura facta ſunt, quæ die feſto fieri prohibentur? Etenim Sacerdotes Chriſtum apud Pilatum accuſarunt; Joſeph Sindonem mercatus eſt; Nicodemus tulit pondus centum librarum ex aloe, & myrrha; Mulieres præpararunt aromata, &c. Reſpondetur tamen, Sacerdotes furore in Chriſtum excæcatos vel auſos fuiſſe feſtum illud violare; vel exiſtimaſſe vincibiliter id ſibi etiam die feſto licere: Joſephum vero, Nicodemum, ac pias mulieres potuiſſe hæc pia miſericordiæ opera citra ullam religionem die feſto exercere; non ſecus ac Tobias die feſto cadaver Iſraelitæ jugulati ſepelivit, ut habetur Tobiæ 2.

ARTICULUS II.

Utrum aqua immediate in Chriſti Sanguinem convertatur?

IV. Celebris eſt hæc difficultas, utrum Aqua debeat prius converti in vinum, ut in ſanguinem tranſubſtantietur? Affirmant mordicus Thomiſtæ cum Angelico q. 74. art. 4. Suario, Vaſquez, Amico, & antiquis communius. Negant RR. cum Lugo, Layman, Coninck, Haunoldo.

Dico equidem primo: Aqua illa modiciſſima Calici infuſa in Chriſti Sanguinem convertitur, ſive prius in vinum tranſmutata fuerit, ſive non.

Prob. 1. ex communi Eccleſiæ ſenſu, teſte Baronio ſub finem anni 1188., ubi habet: *Credidit, & cuſtodivit ſemper Sancta Romana Eccleſia, Aquam ſimul, & vinum tranſubſtantiari in Sanguinem Chriſti*; quod diſertiſſime docent PP. apud Platelium num. 337.

Prob. 2. quia particula illa demonſtrativa, quæ habetur in forma conſecratoria Calicis, demonſtrat totum, quod eſt

in calice; ergo totum tranſubſtantiatur: Aliter non poſſet totum illud adorari citra Idololatriam.

Neque dicas cum Arriaga, quod ſi aqua deberet in ſanguinem converti, ne citra Idololatriam totum, quod eſt in Calice, adoretur, ſequeretur quod etiam muſca, quæ forte in calice reperitur, vel capillus, deberet in Sanguinem Chriſti converti, & adorari.

Nam contra eſt, quia muſca non miſcetur vino ex intentione, quod fiat materia adorationis, nec intentio populi adorantis fertur niſi in potum, qui eſt in Calice, conflatum ex aqua, & vino.

Prob. demum ex facto Chriſti Domini, qui totum quod erat in calice, convertit in Sanguinem; & tamen Chriſtus Dominus juxta illius calidæ Regionis conſuetudinem magnam partem aquæ immiſcuit, ut notat D. Th. loco laudato art. 6.; idque immediate ante conſecrationem, ut patet ex PP. & ex Liturgiis Divi Jacobi, Marci, Baſilii, qui acceptionem Calicis factam a Chriſto, mixtionem aquæ, & conſecrationem per modum unius actus continui referunt. Quod etiam dixit Clemens Romanus lib. 8. cap. 17. ubi habet: *Similiter & calicem miſcens ex vino, & aqua, & ſanctificans, tradidit eis dicens: bibite ex eo omnes*. Hinc non potuit aqua prius in vinum converti ob temporis brevitatem: quidquid ſit, an poſſit unquam aqua phyſice in vinum converti? quod mox examinabimus.

V. Dico 2. probabilius eſt, non poſſe phyſice aquam in vinum converti, etiamſi gutta aquæ in dolium vini validiſſimi infundatur; atque adeo probabilius eſt in omni eventu aquam immediate in ſanguinem Chriſti tranſubſtantiari.

Prob. 1. quia vinum eſt veluti uvæ cruor, & in Deuteronomio vocatur Sanguis uvæ; atque adeo eſt opus facultatis vitalis animæ vitis; ergo ſicut aqua nequit in ſanguinem hominis converti per hoc, quod illi immiſceatur; ita nec poteſt phyſice converti in vinum. Immo inductione conſtat, corpora, quæ jam vixere, ut lignum, Sanguis emiſſus e venis, & ſimilia, non poſſe amplius quidquam in ſe convertere; ergo nec vinum.

Prob. 2. quia experientia conſtat, aquam vino admixtam poſſe ab eo ſeparari, etiam poſt longum tempus, teſte Plinio lib. 16. cap. 35. ubi tradit modum id faciendi: ſi enim fiat ex ligno hederæ vas, vinum tranſfluit, & remanet aqua.

Neque dicas, remanere aliquem humorem vini aqueum. Nam remanet aqua in eadem quantitate, qua fuerat admixta.

Prob. 3. ſi aqua converteretur in vinum, hoc ex admixtione aquæ non fieret debilius, ſed validius; ſicut ignis ex injectione lignorum. Quarto quia aqua, quando vi ſolis, aut ignis convertitur in vapores, non amittit formam aquæ; quippe quæ eſt naturæ tenaciſſimæ; ergo a fortiori nequit vinum illam tranſmutare. Denique vinum facilius corrumpitur, quam aqua, ut patet, ſi utrumque in æquali quantitate aeri ambienti exponatur; Atqui vinum nunquam poteſt phyſice in aquam converti, ut notat Philoſophus primo de Gener. 34. etiamſi guttam vini miſceas decem millibus congiis aquæ; ergo a fortiori nequit aqua in vinum converti.

VI. Dico 3. Etiam dato, quod poſſit Aqua phyſice in vinum migrare, adhuc verum eſt, quod ſi Aqua nondum ſit immutata in vinum tempore conſecrationis, immediate in Sanguinem Chriſti tranſubſtantietur.

Prob. 1. ex dictis in prima concluſione, ubi oſtendimus hunc eſſe Eccleſiæ ſenſum, hoc ſignificari a particula demonſtrativa formæ conſecratoriæ; & hoc accidiſſe in conſecratione facta a Chriſto Domino. Secundo, quia ex Florent. & Trident. materia Calicis eſt vinum; ergo quodcunque venit nomine vini ſimpliciter dicti, eſt materia Calicis: Atqui tam vinum purum, quam modice aqua temperatum dicitur ſimpliciter vinum; cum utrumque ſit vinum uſuale. Immo magis eſt in uſu vinum lymphatum in Regionibus calidioribus, ubi vinum naſcitur; ergo etiam Vinum lymphatum eſt materia Calicis.

Neque dicas cum Goneto, vinum lymphatum eſſe quidem potum uſualem, ſed non eſſe vinum uſuale, ſeu de genimine vitis, ut loquitur Chriſtus Dominus in Euangelio.

Nam contra eſt, quia vinum uſuale nihil aliud ſonat, quam vinum, quo ſolemus uti, dum bibimus; ergo vinum lymphatum non ſolum eſt potus uſualis, ſed etiam eſt vinum uſuale: ſicuti quia uti ſolemus tam pane, cui fermentum admiſcetur, quam Azymo, ideo uterque dicitur & cibus uſualis, & panis uſualis. Quare ſicuti fermentum ſe ſolo non eſt materia conſecrabilis, quia non eſt panis uſualis, ita nec aqua ſe ſola, quia non eſt vinum uſuale.

Con-

Confir. 1. quia Triden. ſeſſ. 13. can. 2. aſſerit, in hoc Sacramento manere ſolum ſpecies panis, & vini; hoc autem non eſset verum, ſi præter ſpecies panis, & vini uſualis remaneret etiam ſubſtantia aquæ nondum in vinum immutatæ; ergo. Secundo quia nonnulli PP. apud Haunoldum expreſse dixerunt, Aquam in Sanguinem converti. Auguſtinus hæc habet: *Aqua mittitur in Calicem, & fit Sanguis Conſecratione*. Ambroſius; *Calix Vini, & Aquæ plenus, ubi verba Chriſti operata fuerint, Sanguis efficitur*; ergo quamvis alii PP. obſcure locuti fuerint, in eodem ſenſu interpretandi ſunt, juxta regulam, qua uſus eſt Beſſarion Theologus in Concilio Florent. probans proceſſionem Spiritus Sancti a Verbo contra Græcos; quia ſcilicet aliqui S S. PP. ita docent; ergo cæteri obſcurius loquentes ſecundum illos ſunt interpretandi.

Confirm. 2. ex praxi veteris Eccleſiæ. ſicut enim Conc. Triburienſe permittebat tertiam partem aquæ; ita antiqua Eccleſia permittebat dimidium aquæ, ut conſtat ex Ambroſio, & Juſtino, qui Calicem vocat Crama, ideſt mixtum ex vino, & aqua copioſa, quæ proinde non poterat facile in vinum converti. In cap. *Perniciofus* de Celebr. Miſſar. Pontifex reprehendens Sacerdotem, qui plus aquæ, quam vini adhibebat in ſacrificio, ſolum dixit, hoc eſſe contra conſuetudinem Eccleſiæ, non contra rationem Sacramenti. Statuit tamen deinde Eccleſia, ut modiciſſima aqua adhibeatur, non ut prius convertatur in vinum, ſed ne forte corrumpatur vinum in aliquibus Regionibus debile.

Confirm. demum, quia Rubricæ Miſsalis præſcribunt, quod ſi in ſumptione Calicis deprehendat Sacerdos, ibi non fuiſse vinum, ſed Aquam, vel acetum, iterum novam hoſtiam una cum Calice conſecret, ut in Rubricis Pii V. habetur; vel ſaltem ad vitandum ſcandalum, ſi in loco publico celebret, omiſsa conſecratione novæ hoſtiæ, infundat vinum, & Aquam, & facta oblatione proferat verba Conſecrationis, & ſumat, ut habetur in Rubricis Clementis VIII., quibus, utpote poſtremis, ſtandum, ut notat Tamburinus lib. 2. de Sacrificio Miſsæ cap. 8. §. 5. Atqui in hoc caſu non poteſt tam brevi tempore aqua in vinum converti; & tamen totum, quod eſt in Calice, debet in Sanguinem migrare, tum ut forma verificetur adæquate; tum ut totum cultu latriæ adorari poſſit; ergo Aqua nondum in vinum immutata immediate in Sanguinem convertitur.

VII. Objic. 1. auctoritatem antiquorum aſserentium, aquam prius in vinum converti, deinde in Sanguinem: aliter facta ſeparatione aquæ a vino conſecrato, deberet Sanguis Chriſti ſub ſolis ſpeciebus aquæ permanere; cum Trident. ſeſs. 13. can. 3. dicat, facta ſeparatione, ſub ſingulis ſpeciei partibus totum Chriſtum contineri.

Reſp. antiquos Theologos poſse commode explicari de prævio Aquæ in vinum tranſitu, non phyſico, ſed morali. per hoc enim quod aqua induat vini colorem, ſaporem, &c. moraliter cenſetur vinum; ſicut fermentum non phyſice, ſed moraliter tranſit in panem. Ad id, quod additur, probabilius exiſtimo cum Haunoldo contra Coninck, facta ſeparatione ſolius aquæ, non permanſurum Sanguinem Chriſti Domini ſub iis ſpeciebus, quia cum non remaneat materia apta ad conſecrationem ſuſcipiendam, nec remanet apta ad illam retinendam. Aqua enim ſeparata nec phyſice, nec moraliter eſt vinum uſuale: Sic etiam ſi ex pane conſecrato extrahatur Aqua, in ea non remanet Corpus Chriſti. Triden. ibi loquitur de ſeparatione ordinaria, qua partes ita dividantur, ut ſingulæ remaneant materia apta ad conſecrationem.

Objic. 2. Innocentius III. cap. *cum Marthæ*, de celebrat. Miſsar. ad quæſitum, utrum Aqua cum vino in Sanguinem convertatur? tres refert opiniones: Primam, quod ea mutetur in aquam, quæ fluxit de latere Chriſti. Secundam, quod cum vino tranſubſtantietur in Sanguinem; *Cum*, inquit, *in vinum tranſeat mixta vino; licet phyſice contrarium aſſeverent, qui Aquam a vino per artificium adſtruunt poſſe ſeparari*. Tertiam, quod non tranſeat in Sanguinem, ſed maneat vini accidentibus circumfuſa: & deinde ſubdit Pontifex: *Verum inter opiniones prædictas illa probabilior judicatur, quæ aſſerit, Aquam cum vino in Sanguinem mutari*; ergo Pontifex approbat ſecundam opinionem relatam, quæ aſserit aquam in vinum tranſmutari, & deinde in Sanguinem.

Confirm. 1. quia Florent. decrevit modiciſſimam aquam eſse miſcendam, & correxit Concilium Triburienſe, quod permittebat tertiam aquæ partem; idque, ut facilius in vinum convertatur.

Confirm. 2. auctoritate D. Thomæ qu. 74. art. ultimo; Immo ipſius Tridentini dicentis ſeſs. 13. can. 2. poſt conſecrationem

rem remanere duntaxat ſpecies panis, & vini.

Reſp. ex hoc textu erui oppoſitum. Nam Pontifex dicit, probabiliorem eſſe opinionem, quod Aqua cum vino in Sanguinem tranſmutetur; præſcindendo a ratione illius ſecundæ opinionis, quod Aqua in vinum convertatur; immo advertendo, quod Phyſici negent id fieri poſſe. Propterea Canoniſtæ cum Antonio de Butrio ſuper hunc textum, ut notat Haunoldus, docent, Pontificem ſuppoſuiſſe ut veram ſententiam Phyſicorum, atque adeo voluiſſe Aquam immediate in ſanguinem tranſmutari. Nota, inquit Butrius, credendum eſſe Phyſicis in arte ſua, & quibuslibet etiam peritis ex lege 7. ff. de ſtatu hominis.

Deinde tranſmiſſo, quod Pontifex approbaverit etiam rationem ſecundæ ſententiæ, ſolum dixit, illam opinionem eſſe probabiliorem, quin definiverit eſſe veram.

Ad primam confirmationem: Florentinum voluit modiciſſimam aquam adhiberi ad myſticam ſignificationem; quia, ut loquitur Concilium Triburienſe, major eſt Majeſtas Chriſti ſignificata per vinum, quam fragilitas populi ſignificata per Aquam: Secundo ex D. Thoma modiciſſima Aqua adhibetur, ne facile ſolvantur ſpecies vini aliquando debilis. Tertio ut certius Aqua in ſanguinem vertatur, poſita probabilitate ſententiæ oppoſitæ.

Ad 2. D. Thom. præſcindit, ut notat Lugo, ab ea quæſt. Num poſſit Aqua phyſice in vinum converti? Et ſolum contentus eſt, quod convertatur in vinum moraliter: Sic in eadem quæſt. art. 3. docet, quod licet vix reperiatur aliqua farina triticea, quæ non habeat aliquod admixtum alterius frumenti; modica tamen permixtio non ſolvat ſpeciem; ubi aperte loquitur, quod non ſolvat ſpeciem moralem panis triticei; Atque adeo ſicut ex D. Thom. illud modicum farinæ alterius frumenti, puta hordei, quod ſæpe tritico admiſcetur, ſolum moraliter convertitur in panem triticeum; ita modicum aquæ moraliter ſolum convertitur in vinum de genimine vitis. Similiter Tridentinum intelligendum eſt de vino uſuali, ſeu diluto, dum dicit, ſolius vini, & panis ſpecies manere poſt conſecrationem, damnat enim ibi ſententiam Impanatorum, qui volebant etiam ſubſtantiam panis, & vini in Sacramento remanere.

VIII. Objic. ultimo ex Goneto: quod non eſt materia Calicis, non convertitur in ſanguinem; ſed Aqua non eſt materia Calicis, etiamſi vino ſit admixta; ergo. Probatur minor, quia materia Sacramentorum eſt deſignata, & inſtituta a Chriſto Domino; Admixtio tamen aquæ fit ex præcepto Eccleſiaſtico; ego ex inſtitutione divina ſolum vinum ex materia Calicis.

Confirm. ſi ex præcepto Eccleſiæ vino admiſceretur Aqua roſacea, vel mel, non per hoc iſta in Sanguinem Chriſti converterentur; ergo nec aqua.

Reſp. Chriſtum Dominum inſtituiſſe pro materia Calicis vinum ut ſic, ſive rubrum, ſive album, ſive purum, ſive dilutum; ſicut pro materia Corporis panem ſive fermentatum, ſive azymum. Quare eſto Eccleſia præceperit, quod adhibeatur vinum dilutum, non per hoc hujuſmodi vinum non eſt inſtitutum a Chriſto pro materia Calicis. In forma diſtinguo minorem: aqua ſeorſim non eſt materia Calicis, concedo; Aqua quæ moraliter ſit vinum, nego minorem, & conſequentiam. Ad probationem diſtinguo majorem: materia Sacramenti eſt deſignata a Chriſto Domino vage, vel hæc, vel illa, videlicet vel vinum purum, vel dilutum, concedo; determinata ad unum, nego majorem; & conceſſa minore, nego conſequentiam.

Ad confirm. nego conſequentiam. diſparitas eſt, quia vinum mixtum aqua eſt vinum uſuale, atque adeo vinum ſimpliciter dictum; ſecus vero mixtum aqua roſacea, vel melle.

QUÆSTIO IV.

De Forma hujus Sacramenti.

I. Certum eſt ex Florentino, formam Eccleſiæ eſſe verba illa, *Hoc eſt Corpus meum*, & *Hic eſt Sanguis meus*, vel *Hic eſt Calix Sanguinis mei*, quæ proculdubio eſſentialia ſunt, & neceſſaria ad valorem Sacramenti. Utrum autem pertineant ad eſſentiam illa alia verba; *Novi, & æterni teſtamenti, &c.* & illa, *quod vobis tradetur*, quæ habentur apud Lucam, & Apoſtolum, & ly *Enim?* Negant communiſſime; quod Suarius diſp. 59. probat ex PP. & Conciliis. Et ratio eſt, quia forma ſufficiens, & eſſentialis Sacramenti novæ legis eſt illa, quæ ita ſignificat effectum præcipuum, ut illum cauſet, ita cauſat, ut ſignificet; ſed hoc habetur unice a primis illis verbis, quæ ita ſignificant præſentiam Corporis Chriſti, & gratiam refectivam, ut

utrum-

utrumque cauſent, ita cauſant, ut ſignificent; ergo illa dumtaxat verba ſunt eſſentialia; Præſertim quia in iis dumtaxat concordant omnes Euangeliſtæ cum Apoſtolo, necnon Eccleſia Græca, & Latina.

Utrum autem hæc alia verba ſint ſaltem pars formæ integralis, ſicut in Sacramento pœnitentiæ ſatisfactio eſt pars integralis materiæ? Affirmant Sotus, & Joannes a Sancto Thoma: Communius tamen negant. Ideo enim ſatisfactio eſt pars integralis, quia aliquo modo pertinet ad ſignificandam remiſſionem pœnæ, quam cauſat ex opere operato: At verbis illis, *Novi & æterni teſtamenti*, *&c.* non competit cauſare præſentiam Chriſti, aut Gratiam nutritivam; ergo ne integraliter quidem conſtituunt formam Sacramentalem.

Dubitatur nunc, utrum verba conſecrationis proferenda ſint recitative, an enunciative? Deinde utrum cauſent converſionem Euchariſticam, quatenus vera ſunt? Et quomodo ex veritate illorum eruatur deſitio ſubſtantiæ panis, & vini?

ARTICULUS I.

Utrum verba Conſecrationis proferri debeant recitative, an enunciative.

II. Illud dicitur proferri recitative, & hiſtorice, quod refertur tamquam ab alio dictum; ut quando David in Pſalmis habet: *Dixit inſipiens in corde ſuo, Non eſt Deus*: dicitur vero enunciative, ſeu ſignificative propoſitio, quæ a proferente affirmatur. Quod verba conſecrationis proferantur recitative, docent communiter contra nonnullos apud Haunoldum; cum per ea verba referatur hiſtoria conſecrationis factæ à Chriſto Domino: quia tamen verba recitative prolata de ſe proferuntur materialiter; ideo quærendum, An verba conſecratoria debeant etiam proferri enunciative, ut proferantur formaliter enunciando, quod ſignificant?

Unica concluſio. De eſſentia conſecrationis eſt, ut verba proferantur enunciative, non vero recitative. Ita communiter cum Angelico, Suario, Lugo; contra Caterinum Salmeronem apud eundem Lugo.

Prob. Florentinum, & PP. aſſerunt, verba conſecrationis proferri in perſona Chriſti Domini, perinde ac ſi Chriſtus per os Sacerdotis loqueretur; ad eum modum, quo Angelus repræſentans perſonam Dei dixit: *Ego ſum Deus Abraham, Deus Iſaac, &c.* & ſicut in nonnullis Hiſpaniæ Tribunalibus ſolet a Judicibus ſententia proferri his verbis, *Ego Rex, &c.* hoc autem importat proferri verba enunciative, ſeu aſſertive, ergo ad eſſentiam conſecrationis ſpectat, quod verba aſſertive proferantur.

Confirm. paritate aliorum Sacramentorum, in quibus formæ proferuntur aſſertive. Quod autem non ſpectet ad eſſentiam conſecrationis, quod proferantur etiam recitative, ex eo evincitur, quia aliter ſi ea tantum verba proferantur enunciative, non haberetur conſecratio, cum deſit tunc ſenſus hiſtoricus; Quod quamvis ab aliquibus apud Lugo admittatur, cenſetur tamen, ut notat Haunoldus, duriſſimum.

III. Objic. 1. Repugnat, quod forma conſecrationis recitative ſimul, & aſſertive proferatur; ergo ſufficit, quod ſolum proferatur recitative, ſimul cum illis verbis, *Qui pridie quam pateretur, &c.* Antecedens probatur, quia ſi pronuncietur aſſertive, particula demonſtrativa *Hoc* demonſtrat materiam præſentem, & pro ea ſupponit; ſi recitative, demonſtraret materiam, quam Chriſtus conſecravit, & illam ſupponeret; ſed non poteſt utramque hanc materiam demonſtrare; ergo non poteſt forma conſecrationis aſſertive ſimul, & recitative pronunciari: præſertim quia proferre verba recitative eſt proferre illa materialiter; proferre aſſertive eſt proferre formaliter.

Reſpon. nego antecedens. Ad probationem: particula demonſtrativa *Hoc* non demonſtrat panem, ſed id quod continetur ſub ſpeciebus panis in fine prolationis, nempe Chriſtum Dominum, & pro eo ſupponit, tam dum proferuntur ea verba aſſertive in perſona Chriſti, quam dum proferuntur recitative. Quod autem aliqua propoſitio poſſit ſimul proferri aſſertive, & recitative, patet tum in iis verbis Chriſti Domini Matth. 1. *Bene de vobis prophetavit Iſaias dicens*: *Populus hic labiis me honorat; cor autem eorum longe eſt a me*: Tum etiam, ſi Ego v. gr. alicui Auditori meo ingenio perſpicaci dicerem: *Dicam de te quod Scotus de ſuo diſcipulo: Tu mihi Theatrum es, Tu Auditorium*. Quare proferre verba recitative, non ſemper eſt proferre illa materialiter, ſeu non ut ſignificativa; cum poſſint ſimul recitative, & formaliter proferri. Etenim ut proferantur recitative, ſatis eſt, quod proferantur ut enunciata ab alio, cum quo bene ſtat, quod ſimul a proferente enuncientur.

Deinde, quod particula illa *Hoc* demon-

monſtret Corpus Chriſti Domini, quod continetur ſub ſpeciebus panis in fine prolationis, non vero panem; qui continetur in principio, patet, quia per pronomen demonſtrativum nemo intendit demonſtrare id, quod tunc deſinit eſſe, ſed quod incipit ibi exiſtere: Sic Chriſtus Dominus convertens aquam in vinum poterat vere dicere, Hoc eſt vinum, quamvis Aqua convertenda eſſet in fine propoſitionis. Et ratio eſt, quia propoſitio non dicitur eſſe vera, vel falſa, niſi quando eſt completa. tunc enim, & non prius habet rationem propoſitionis: ergo verificatur per objectum, quod eſt in fine, non in principio prolationis: ſic vera eſt hæc propoſitio, ecce nunc taceo, quamvis ſilentium ſit in fine; & ſimiliter vera fuit propoſitio illa Jacob Gen. 48. *Ecce morior*. Quare particula illa *Hoc* ad ſenſum demonſtrat panem, qui ibi eſt, dum profertur: ſed ad intellectum demonſtrat, & ſignificat Corpus Chriſti, quod eſt in fine propoſitionis ſub iis accidentibus, & pro eo ſupponit. Idem contingit in omnibus propoſitionibus practicis, v. g. in hac, ego dono tibi pallium; in qua non habetur translatio dominii, dum profertur vox *Dono*, ſed quando propoſitio eſt completa.

IV. Objic. 2. Si verba conſecrationis proferrentur enunciative, eſſent falſa, cum falſum ſit, quod ſubditur a Græcis in conſecratione panis, *Quod pro vobis tradetur*, & in conſecratione Calicis, *Qui pro vobis, & pro multis effundetur*. ergo non proferuntur niſi recitative.

Reſpond. quod cum iſta verba non ſpectent ad eſſentiam formæ Sacramentalis, proferuntur tantum recitative, non ſecus ac illa antecedentia; *Qui pridie quam pateretur*. Secundo dici poteſt, quod ea proferantur aſſertive a Sacerdote ut repræſentante tempus cœnæ; ita ut ſenſus ſit, tunc Sanguinem Chriſti eſſe effundendum: ſicut illa propoſitio de Fide, *Chriſtus naſcetur ex Virgine*, prolata ante nativitatem Chriſti, ſi perſeveraret poſt nativitatem, adhuc eſſet vera, quatenus repræſentaret tempus ante nativitatem. Tertio poſſent ea verba intelligi de effuſione incruenta; quæ fit in ara altaris, ubi ponitur vi verborum ſolus Sanguis; qui proinde velut effunditur.

ARTICULUS II.

An forma Conſecrationis cauſet Corpus Chriſti ut vera? & Quomodo ex ejus veritate ſequatur deſitio ſubſtantiæ panis, & vini?

V. Difficultas eſt primo, Num forma conſecratoria cauſet Corpus Chriſti, quia eſt vera; an vero ideo ſit vera, quia cauſat Corpus Chriſti? Deinde, Quomodo ex ejus veritate eruatur ſubſtantiam panis, & vini deſinere?

Circa primum; formam conſecrationis cauſare Corpus Chriſti ut veram, ſeu quia eſt vera, non ut ſit vera, affirmat D. Tho. qu. 78. art. 5. ubi hæc habet: *Veritas hujus locutionis non præſupponit rem ſignificatam, ſed facit eam*: Negat vero Scotus in 4. diſt. 8. q. 2. dicens: *Si forma conſecrationis eſt vera pro ultimo inſtanti, non prius tamen naturaliter, quam converſio ſit completa; quia prius naturaliter oportet rem eſſe, quam oratio ſit vera; (in eo enim, quod res eſt, vel non eſt, oratio eſt vera, vel falſa) non ergo iſta veritas præcedit converſionem, ſed illam ſupponit: & per conſequens iſta oratio ut vera non eſt converſiva.*

Conciliatur utraque opinio dicendo cum Haunoldo num. 864. quod forma conſecrationis cauſet Corpus Chriſti, qua radicaliter, non qua formaliter vera. exigit enim veritatem, ſeu objectum, cui conformetur. poſita inſtitutione Divina; & ideo cauſat Corpus Chriſti, ut per illud fiat formaliter vera.

Circa ſecundum. Præmitto, de fide eſſe, quod ſubſtantia panis, & vini deſinat eſſe ſub accidentibus Euchariſticis, ex Trident. ſeſſ. 13. can. 21. contra Impanatores volentes, quod ſicut humanitas aſſumpta eſt a perſonalitate Verbi, ut proinde dici poſſit, Deus eſt homo; ita ſubſtantia panis aſſumpta ſit a Chriſto, ut proinde dici poſſit, Chriſtus eſt panis. Quod vero ſubſtantia panis ſimpliciter deſtruatur, docent communiſſime; quia ſine miraculo conſervari non poſſet ſine ſuis accidentibus; non ſecus ac forma materialis ſine materia. Dubitatur ſolum, Num ex veritate formæ conſecratoriæ oſtendatur, ſubſtantiam panis, & vini non eſſe ſub accidentibus Euchariſticis? Utrum autem tranſubſtantiatio exigat, quod ſubſtantia panis, & vini annihiletur, & Corpus Chriſti producatur? examinabimus infra.

VI. Dico nunc, e veritate formæ conſe-

ſecratoriæ inferri deſitionem ſubſtantiæ panis, & vini ſub ſpeciebus Euchariſticis. Ita communiter apud Suarium, qui putat poſt Trident. concluſionem hanc eſſe certam; quamvis ſit contra Scotum, Durandum, Paludanum.

Prob. 1. ex Trident. ſeſſ. 13. cap. 4. ubi dicitur: *Quoniam Chriſtus corpus ſuum id, quod ſub ſpeciebus offerebat, vere eſſe dixit, ideo perſuaſum ſemper in Eccleſia fuit, converſionem fieri totius ſubſtantiæ panis*, &c. Quibus verbis aperte docet, Eccleſiam inferre deſitionem ſubſtantiæ panis ex veritate formæ conſecratoriæ.

Prob. 2. ratione. Hæc propoſitio, Hoc eſt Corpus meum, ſignificat, quod contentum ſub his accidentibus ſit Corpus meum, ſeu Chriſti: ſed hæc propoſitio eſſet falſa, ſi ſub iis accidentibus eſſet ſubſtantia panis; ergo ex veritate verborum infertur deſitio ſubſtantiæ panis. Probatur minor, quia cum pronomen *Hoc* demonſtret ſubſtantiam ſub accidentibus contentam, quæ apparent, deberet præcipue demonſtrare ſubſtantiam propriam talium accidentium, ſi ibi adeſſet; atque adeo deberet dici, Hoc eſt panis, non vero, Hoc eſt Corpus; ac proinde ſi ibi adeſſet ſubſtantia panis, ea propoſitio eſſet falſa.

Confirm. Accidentia demonſtrant ſubſtantiam, cujus ſunt propria, vel cui appropriantur; ergo ſi accidentia Euchariſtica demonſtrant Corpus Chriſti, ut illi appropriata, ſequitur, quod non amplius contineant ſubſtantiam propriam panis; quia deberent potius panem demonſtrare, quam Corpus Chriſti.

Confirm. 2. Pronomen demonſtrativum *Hoc* ſignificat quidquid hic, & nunc demonſtratur; ergo ut ſit vera hæc propoſitio, Hoc eſt Corpus Chriſti, debet eſſe verum, quod ſit Corpus Chriſti quidquid hic, & nunc demonſtratur per hæc accidentia; Atqui ſi ſub iis contineretur ſubſtantia panis, falſum eſſet, quod quidquid per ea accidentia demonſtratur, ſit Corpus Chriſti; quia etiam panis per ea demonſtraretur; ergo ex veritate formæ infertur deſitio panis. Antecedens patet: Ideo enim demõſtrato Petro non poſſumus dicere, Hoc eſt anima, quia non eſt verum, quod quidquid per accidentia Petri demonſtratur, ſit ſolum anima, cum demonſtretur etiam corpus.

VII. Objic. 1. Iſta propoſitio, Hoc eſt Corpus Chriſti, poteſt eſſe vera, etiamſi ibi ſit ſubſtantia panis; ergo ex veritate verborum non infertur deſitio ſubſtantiæ panis ſub iis ſpeciebus. Probatur antecedens. ſi accidentia Euchariſtica ſubjectarentur in ſubſtantia panis, & ſimul unirentur Corpori Chriſti, poſſet eſſe verum, quod contentum ſub illis ſit Corpus Chriſti, & ſimul ſit panis; ergo.

Reſp. nego antecedens. Ad probationem: ſi accidentia unirentur tum Corpori Chriſti, tum etiam ſubſtantiæ panis, ex duplici titulo eſſet falſa forma conſecratoria: Primo, quia pronomen, Hoc, debet demonſtrare ſubſtantiam propriam, ſi ibi adſit, & non alienam; Nam ſi Angelus v. g. uniretur lapidi, falſa eſſet hæc propoſitio, Hic eſt Angelus; & tunc ſolum eſſet verum, Hic eſt Angelus, quando Angelus ſuccederet ſubſtantiæ lapidis in munere talis ſubſtantiæ: Sic etiam, quando Chriſtus Dominus exivit de Sepulchro, & fuit cum lapide penetratus, non poterat demonſtrato lapide dici, Hoc eſt Corpus Chriſti; ergo ſi Chriſtus ſimul eſſet cum ſubſtantia panis ſub accidentibus, neque poſſet dici, Hoc eſt Corpus Chriſti. Secundo etiam dato, quod poſſet per ea accidentia demonſtrari tam ſubſtantia panis, quam Corpus Chriſti, ita ut vera eſſet hæc propoſitio, Hoc eſt Corpus Chriſti ſimul, & panis; falſa tamen eſſet forma conſecratoria, Hoc eſt Corpus Chriſti: Sicuti demonſtratis accidentibus hominis, vera eſt hæc propoſitio, Hoc eſt anima ſimul, & corpus, falſa tamen eſſet hæc alia, Hoc eſt anima, aut Hoc eſt corpus. Ratio eſt, quia pronomen Hoc demonſtrat totum, quod eſt ſub accidentibus: quod patet etiam in accidentibus artificialibus. nam ſi in marſupio v. gr. ſit aurum ſimul, & argentum, falſa eſt hæc propoſitio, Hoc eſt argentum, quia ſenſus propoſitionis eſt, totum illud eſſe argentum: Et ſi in dolio eſſet ſimul vinum, & oleum, falſa eſſet ea propoſitio, Hoc eſt vinum, vel Hoc eſt oleum; ergo pariter falſa eſſet forma conſecratoria, ſi totum, quod ſub accidentibus continetur, eſſet Corpus Chriſti ſimul, & ſubſtantia panis. Præterquamquod ſicuti ſi in marſupio ſit aurum ſimul, & lapis, licet dici poſſet, Hoc eſt aurum, quia marſupium eſt accidens artificiale proprium auri, quatenus deſtinatum eſt ad demonſtrandas pecunias, non lapides; non poſset tamen dici, Hoc eſt lapis: ita pariter ſi ſub accidentibus Euchariſticis daretur utraque ſubſtantia & panis, & Corporis Chriſti; quamvis poſset abſolute dici, Hoc eſt panis, quia panis eſt ſubſtantia propria talium

acci-

accidentium; non poſſet tamen abſolute dici, Hoc eſt Corpus Chriſti; quippe quod eſt ſubſtantia aliena.

VIII. Objic. 2. Si Petrus ſit obſeſſus a Dæmone, demonſtrato Petro dicimus, Hic eſt Dæmon, vel Hic Dæmon vocatur Aſtaroth; ergo ſi ſub accidentibus Euchariſticis cum pane ſimul ſit Corpus Chriſti, adhuc demonſtrato pane poteſt vere dici, Hoc eſt Corpus Chriſti.

Reſp. cum Vaſquez diſp. 180. diſtinguo antecedens: poteſt dici, Hic eſt Dæmon, ſi detur in obſeſſo aliqua operatio propria Dæmonis, per quam poſſit Dæmon demonſtrari, concedo; ſecus, nego antecedens, & conſequentiam. nulla enim operatio propria corporis Chriſti relucet in pane, per quam poſſit corpus Chriſti demonſtrari: requiritur autem ad demonſtrabilitatem ſubſtantiæ aliquod accidens proprium illius, vel ſaltem illi appropriatum, quando deeſt ſubſtantia propria: Hinc demonſtrato ferro ignito, dici poteſt, Hoc eſt ferrum, & dici poteſt, Hoc eſt ignis; quia per accidentia ferri poteſt ferrum demonſtrari; & per accidentia ignis demonſtratur ignis: quod ſi ignis non haberet accidentia propria, aut ſibi appropriata in defectum ſubſtantiæ ferri non poſſet vere dici, Hoc eſt ignis.

QUÆSTIO V.

Utrum tranſubſtantiatio ferat tum deſitionem ſubſtantiæ panis, tum etiam productionem Corporis Chriſti ſub ſepeciebus?

I. De fide eſt, vi verborum converti totam ſubſtantiam panis, & vini in corpus, & ſanguinem Chriſti. Hæc autem converſio, cum ſit tranſubſtantiativa, appellatur ab Eccleſia, ut notat Trident. *Tranſubſtantiatio*, ſeu tranſitus totius ſubſtantiæ in aliam. Quia tamen converſio ex genere importat terminum a quo, terminum ad quem, & tertium commune utrique; ideo in converſione Euchariſtica ſubſtantia panis dicitur terminus a quo, corpus Chriſti terminus ad quem, & tertium commune ſunt accidentia: ſicut quando convertitur lignum in ignem, id quod eſt commune utrique formæ ſubſtantiali, eſt materia; & quando frigidum accidentaliter convertitur in calidum, quod eſt utrique commune, eſt ſubjectum.

Dubitatur 1. de termino a quo tranſubſtantiationis, nempe de ſubſtantia panis, & vini, Num ſufficiat, quod ſolum deſinat eſſe ſub ſpeciebus, an vero debeat ſimpliciter annihilari? Diximus quæſtione ſuperiore, ad veritatem formæ conſecratoriæ requiri, quod ſubſtantia panis, & vini non amplius ſubſit iis accidentibus, & quia ſine accidentibus ſubſtantia naturaliter conſervari non poteſt, ideo de facto annihilatur; cum non conſtet de miraculo requiſito ad ejus conſervationem. Quærendum nunc, an etiam ex vi converſionis Euchariſticæ annihilari debeat? quatenus iſta converſio importare debet deſtructionem termini a quo.

II. Dubitatur 2. de termino ad quem tranſubſtantiationis, nempe de corpore Chriſti, Num debeat de novo produci, & ſpeciebus alligari unione ſive phyſica, ſive morali, de qua infra; An vero ſufficiat, quod ſolum adducatur; ita ut de novo ſolum producatur ubicatio ſacramentalis corporis Chriſti, & unio cum ſpeciebus, non vero ipſum corpus Chriſti? ſicut quando homo nutritur, non producitur anima de novo, ſed ſolum adducitur ad novas partes materiæ, & cum iis unitur.

Notandum prius, converſionem definiri, Tranſitum unius rei in aliam; & in eo diſtingui converſionem a Mutatione, quod Mutatio poſſit eſſe a termino negativo ad poſitivum, vel a poſitivo ad negativum: ſic materia v. gr. mutatur, ſeu aliter ſe habet, tam ſi a non habente formam fiat habens, quam ſi ab habente fiat non habens: contra vero converſio ſemper eſt a termino poſitivo ad poſitivum; ſicut convertitur lignum in ignem, frigidum in calidum. Præterea dicitur mutari tertium illud commune, quod tranſit a termino a quo ad terminum ad quem; ut materia dicitur mutari, quando a forma ligni tranſit in formam ignis: At dicitur converti ipſe terminus a quo in terminum ad quem, v. gr. lignum in ignem. Ut autem A dicatur converti in B, non ſufficit quod A deſinat eſſe, & B incipiat eſſe, ut notat Vaſquez diſp. 181. aliter ſi in eodem inſtanti deſtruatur Petrus, & producatur Angelus, diceretur Petrus converti in Angelum: Quare requiritur etiam inter A, & B aliqua connexio, ſive ex natura rei, ſive ex intentione operantis, ut A poſſit converti in B.

Notandum etiam, terminum a quo, vel ad quem converſionis alium eſſe totalem, alium formalem: v. gr. dum lignum convertitur in ignem, forma ligni, quæ tranſit in formam ignis, dicitur terminus forma-

malis, totum lignum categorematice acceptum, quod tranſit in ignem, dicitur terminus totalis. Advertit tamen Coninck contra Valentiam apud Lugo diſp. 7. ſect. 1. quod terminus formalis non dicatur proprie converti. Quis enim dixerit, animam rationalem converti in formam cadavericam, aut calorem converti in frigus, quando calidum convertitur in frigidum? Et ratio eſt, quia denominationes ſunt ſuppoſitorum; ac proinde unum ſuppoſitum dicitur in aliud converti, non vero forma in formam. Et quamvis Joan. 16. dicatur: *Triſtitia veſtra vertetur in gaudium*, locutio tamen iſta eſt figurata, ſumens abſtractum pro concreto, & facit ſenſum, Triſtes vertentur in gaudentes. In caſu noſtro, panis proprie convertitur in corpus Chriſti, ita ut tota ſubſtantia panis ſit terminus formalis; ut propterea dicat Trident. ſeſſ. 13. can. 3. per conſecrationem fieri converſionem totius ſubſtantiæ panis in ſubſtantiam corporis Chriſti; quam converſionem Eccleſia vere, & proprie tranſubſtantiationem appellat. Ratio autem, cur in hac converſione ipſe terminus formalis proprie convertatur, eſt, quia hic terminus formalis eſt ipſum ſuppoſitum panis, cui convenire poteſt denominatio converſi in aliud ſuppoſitum, nempe in corpus Chriſti: terminus tamen totalis in converſione Euchariſtica eſt panis prout ſub accidentibus, importans concretum conflatum ex pane, accidentibus, & unione, quod convertitur in aliud concretum, nempe in corpus Chriſti ſub accidentibus, conflatum ex corpore Chriſti, accidentibus, & unione. His explicatis

III. Dico 1. In converſione Euchariſtica terminus a quo, nempe ſubſtantia panis, ſimpliciter deſinit eſſe, per hoc præciſe, quod convertatur in corpus Chriſti. Ita Oviedus, Arriaga, Lugo contra Eſparzam, & alios.

Prob. 1. quia inductione conſtat, in omni converſione proprie dicta terminum a quo deſinere ſimpliciter: v. gr. dum lignum convertitur in ignem, calidum in frigidum; ergo etiam in converſione Euchariſtica terminus a quo, nempe panis, debet ſimpliciter deſtrui. Secundo terminus ad quem, nempe corpus Chriſti, debet produci, non adduci, ut mox dicemus; ergo terminus a quo debet deſtrui, & non tantum recedere. Tertio a priori, quia tranſubſtantiatio eſt converſio ſubſtantialis, non accidentalis; ergo terminus a quo deſtruendus non poteſt eſſe accidens, ſed ſubſtantia: Atqui niſi deſtrueretur ſubſtantia panis, ſolum deſtrueretur unio ſubſtantiæ panis cum accidentibus, quæ non eſt ſubſtantialis; cum non componat compoſitum ſubſtantiale; ergo deſtrui debet ſubſtantia panis.

Confirm. 1. ab inconvenienti; quia aliter ſequeretur, quod dum ſub ſpeciebus Euchariſticis generantur vermes, Chriſtus deberet dici proprie in vermes converti, eo modo quo panis proprie convertitur in corpus Chriſti: quod tamen ideo eſt falſum, quia quando generantur vermes, corpus Chriſti non deſtruitur, ſed ſolum deſinit eſſe ſub ſpeciebus; ergo terminus a quo debet ſimpliciter deſtrui.

Confirm. 2. quia D. Thom. 3. p. qu. 2. oſtendit, Divinam naturam non poſſe converti in Creaturam, præciſe quia Divina natura non poteſt deſtrui; ergo ex Angelico, quod convertitur in aliud, debet deſtrui.

Dices: Brachium abſciſſum ab homine vere convertitur in vermes, quin tamen anima deſinat ſimpliciter eſſe, ac deſtruatur. Similiter Petrus proprie convertitur e divite in pauperem, quin divitiæ deſinant eſſe ſimpliciter; ergo poterit panis converti in Chriſtum, & non deſtrui.

Reſp. ſicuti dum homo moritur, homo convertitur in cadaver, non vero anima rationalis in formam cadavericam; quia non dicitur proprie converti, niſi quod eſt ſuppoſitum, nempe homo, qui eſt terminus a quo totalis; ita quando brachium convertitur in vermes, ſatis eſt, quod terminus hic a quo totalis brachii deſinat eſſe ſimpliciter; quamvis non deſinat eſſe anima, ſeu terminus formalis. Adde, quod licet poſſet dici, ut vult Valentia, quod forma ligni proprie convertatur in formam ignis, quando lignum convertitur in ignem, ita ut ſimul detur converſio formalis, & totalis; nemo tamen dixit, animam rationalem converti in formam cadavericam, quando moritur homo; cum anima rationalis non deſtruatur; atque adeo ſemper verum eſt, quod terminus a quo converſionis debet deſtrui.

Ad id quod additur: quando homo e divite convertitur in pauperem, licet divitiæ non deſtruantur, deſtruitur tamen terminus a quo totalis hujus converſionis, nempe denominatio divitis, quæ conſtituitur per Petrum, divitias, & jus in divitias; deſtructo autem hoc jure, concretum illud deſtruitur; unde paritates adductæ retorquentur.

IV.

IV. Dico 2. Terminus ad quem in converſione Euchariſtica, nempe corpus Chriſti Domini, debet iterum produci vi actionis tranſubſtantiativæ; nec ſufficit, quod ſolum adducatur. Ita D. Thom. cum Thomiſtis apud Gonetum diſp. 4. art. 2. & teſte Vaſquez, omnes antiqui: Communius etiam RR. cum Suario, Arriaga, Coninck, Martinonio, Tannero contra Scotiſtas, Lugo, Haunoldum, & alios.

Prob. Converſio Euchariſtica ex Tridentino eſt tranſubſtantiatio, ſeu converſio totius ſubſtantiæ in totam: ergo eſt converſio ſubſtantialis: ſed in omni converſione ſubſtantiali tam terminus a quo, qui deſtruitur, quam terminus ad quem, qui producitur, debet eſse ſubſtantialis; ergo in converſione Euchariſtica terminus ad quem, qui producitur, debet eſse aliquid ſubſtantiale: ſed nihil aliud ſubſtantiale poteſt aſſignari, quam Corpus Chriſti; (quandoquidem unio corporis cum ſpeciebus eſt accidentalis; cum non fiat unum per ſe ex corpore Chriſti, & accidentibus) ergo corpus Chriſti Domini vi actionis tranſubſtantiativæ debet produci.

Neque dicas, tranſubſtantiationem non eſſe converſionem ſubſtantialem, ſed converſionem unius unionis accidentalis terminatæ ad unam ſubſtantiam in aliam unionem terminatam in aliam ſubſtantiam. Nam ex Trid. ſubſtantia panis convertitur in ſubſtantiam corporis Chriſti, non vero unio in unionem; ergo converſio eſt ſubſtantialis: Aliter ſi Deus transferret miraculoſe accidentia de ſubſtantia A in ſubſtantiam B, haberetur tranſubſtantiatio, & non tranſaccidentatio; quod nemo dixerit. Secundo quando ſub ſpeciebus Euchariſticis generantur vermes, etiam diceretur corpus Chriſti tranſubſtantiari, & converti in vermes, quia unio accidentium cum ſubſtantia corporis Chriſti tranſit in unionem accidentium cum ſubſtantia vermium.

Confirm. 1. ex SS. PP. apud Suarium, Gonetum, Arandam. Auguſtinus enim dicit, *Conſecratione carnem, & ſanguinem creari*. Damaſcenus: *Panem & vinum corpus & ſanguinem ſuum fecit*. Cyprianus: *Panis iſte omnipotentia Dei factus eſt caro*. Eccleſia etiam canit, *Verbo carnem efficit*. & D. Gregorius: *O Magna Sacerdotum dignitas, in quorum manibus, velut in utero Virginis, Chriſtus quotidie incarnatur*. Iſtæ autem locutiones non ſunt detorquendæ a ſignificatione propria ad impropriam, niſi urgeat ratio poſitiva: aliter quomodo impugnabimus hæreticos, qui tribuunt ſignificationem impropriam verbis Chriſti dicentis, Hoc eſt Corpus meum; ut proinde negent Chriſtum vere & proprie eſſe in Euchariſtia?

Confirm. 2. quia in omni converſione ſubſtantiali debet ſimpliciter deſtrui terminus a quo ſubſtantialis, ſaltem totalis, ſi minus formalis: v. gr. cum homo convertitur in cadaver, ſaltem deſtruitur homo categorematice ſumptus, quamvis non deſtruatur anima; ergo in omni etiam converſione ſubſtantiali, atque adeo in Euchariſtica, produci debet terminus ad quem ſubſtantialis, atque adeo Corpus Chriſti.

Confirm. demum ex Arriaga, quia in omni converſione ex A fit, ſeu producitur B: v. gr. ex ligno fit ignis, ex peccatore Juſtus; ergo in converſione Euchariſtica ex pane fit Corpus Chriſti, ut loquuntur Theologi ex Ambroſio de Sacramentis cap. 4. qui hæc habet: *Ubi advenerit conſecratio, de pane fit Corpus Chriſti*; ergo ſimpliciter corpus Chriſti fit, ſeu producitur; non vero adducitur tantum, & unitur ſpeciebus. Ideo enim in Incarnatione non poteſt dici, Homo fit Deus, quia deberet etiam eſſe verum, fit Deus; poteſt tamen dici, Deus fit homo, & homo fit homo Deus, quia verum ſimpliciter eſt, fit homo, & fit homo Deus; ergo ſi verum eſt, ex pane fit Corpus Chriſti, debet ſimpliciter eſſe verum, fit corpus Chriſti: quod enim ſolum fit ſecundum quid, non poteſt abſolute dici, quod fiat: E. gr. dum paries fit albus, quia paries fit ſecundum quid, non poteſt abſolute dici, paries fit; & dum Verbum fit caro, non poteſt abſolute dici, Verbum fit: ſi tamen paries fit Albus, verum eſt quod album fiat; & ſi verum eſt, quod Verbum fiat caro, verum eſt etiam, caro fit, ſeu producitur.

Neque dicas, ex pane non fieri corpus Chriſti, ſed fieri corpus Chriſti contentum ſub accidentibus panis; ad quod ſufficit, quod fiat ſola unio, ſeu præſentia localis Chriſti. Nam contra eſt: Non ſolum eſt verum quod ex pane fiat corpus contentum ſub accidentibus panis; ſed etiam abſolute dicunt PP. cum Ambroſio, ex pane fit corpus: & Trident. docet, panem tranſire in corpus; ergo non ſolum debet fieri, ſeu produci unio, ſed etiam ipſum corpus Chriſti.

V. Objic. 1. Ad tranſubſtantiationem ſufficit, quod corpus Chriſti ſubſtituatur ſubſtantiæ panis in munere ſuſtentandi ea acci-

cidentia; ergo non requiritur reproductio corporis Chriſti. Antecedens probatur, quia per hoc quod corpus in eo munere ſuccedat pani, habetur quidquid requiritur ad tranſubſtantiationem, ſeu ad tranſitum unius ſubſtantiæ in aliam.

Confirm. ex Lugo, quia Chriſtus Dominus, quando conſecravit, tranſubſtantiavit panem, & tamen non produxit ſe ipſum; cum non poſſit idem eſſe cauſa ſuimet. Neque dici poteſt, quod produxerit ſe ipſum moraliter; Nam etiam cauſa moralis debet eſſe in priori ad ſuum effectum; atque adeo idem eſſet prius, & poſterius ſe ipſo; quod repugnat: deinde dato quod poſſet idem producere ſeipſum per ſecundam actionem, non evitatur, quominus idem corpus Chriſti produceretur duplici actione totali, altera quatenus conſervatur a Deo, altera quatenus produceret ſeipſum, quod pariter repugnat.

Reſp. nego antecedens; ad probationem nego pariter antecedens: aliter ſi deſtructa ſubſtantia panis, Deus conſervaret ea accidentia, diceretur panis converti in Deum, quia Deus ſuccedit in munere panis in ordine ad ſuſtentanda accidentia in genere cauſæ efficientis; prout ad ſummum ſuſtentantur a corpore Chriſti accidentia Euchariſtica, quæ cum ſint ibi ſine ullo ſubjecto, ut docet Trid. non ſuſtentantur a corpore Chriſti in genere cauſæ materialis. Præterea Chriſtus diceretur converti in vermes, quando ſubſtantia vermis ſuccedit corpori Chriſti in munere ſuſtentandi accidentia: ſic etiam ſubſtantia A diceretur converti in ſubſtantiam B, ſi Deus accidentia ſubſtantiæ A transferret in ſubſtantiam B; quia una ſuccederet alteri in munere ſuſtentandi accidentia: quare ad tranſubſtantiationem non ſufficit quod corpus Chriſti ſuccedat in tali munere ſubſtantiæ panis; ſed etiam requiritur, quod una ſubſtantia convertatur in aliam, & quod ex pane fiat corpus Chriſti; atque adeo quod terminus a quo deſtruatur, & terminus ad quem producatur.

Ad confirmat. præſcindimus hic a quæſtionibus philoſophicis, num idem poſſit producere ſeipſum per ſecundam actionem? quod admittit Suarius hic diſp. 50. cum aliis; & utrum poſſit idem effectus, nempe idem corpus Chriſti, pendere ſimul a duplici cauſa totali? Immo volumus ſupponere, quod utrumque repugnet. Non repugnat tamen in omnium ſententia, quod Chriſtus pro inſtanti A producat verba conſecratoria, & hæc conſervata a Deo pro inſtanti B recauſent eundem Chriſtum: Ad eum modum, quo poteſt ignis cauſare calorem in inſtanti A, & calor conſervatus a Deo in inſtanti B poteſt pro inſtanti B recauſare illum eundem ignem abſque mutua cauſalitate, & quin idem producat ſe ipſum pro eodem inſtanti per ſecundam actionem; quod forte repugnat. Declinatur etiam in caſu noſtro duplex actio totalis, ſi dicatur, quod corpus Chriſti pro inſtanti B una actione partiali, & inadæquata conſervetur a Deo, & altera actione inadæquata producatur a verbis conſecratoriis. Præterquamquod dici poteſt, quod Chriſtus ſe ipſum producat moraliter, & meritorie, quatenus intuitu meritorum Chriſti jam præteritorum cauſatur nunc Chriſti corpus a verbis conſecratoriis, & Deo; in quo nulla mutua prioritas pro eodem inſtanti.

VI. Objic. 2. ex Lugo n. 35. Non requiritur productio corporis Chriſti ad veritatem illius formæ, *Hoc eſt Corpus meum*; ergo illud non producitur per conſecrationem: conſeq. prob. quia id ſolum ponendum eſt per conſecrationem, quod neceſſario requiritur ad veritatem formæ conſecratoriæ; cum non debeamus ad arbitrium comminiſci miracula. Antecedens autem patet: nam ſi Chriſtus Dominus ſine productione poneretur ſub ſpeciebus panis per meram adductionem, adhuc vere diceretur: Hoc eſt corpus Chriſti; ergo ad veritatem formæ conſecratoriæ non requiritur productio.

Confirm. 1. Ut conſervetur corpus Chriſti ſub ſpeciebus, non requiritur nova actio conſervativa corporis diſtincta ab actione, qua conſervatur corpus Chriſti in cœlo; ergo neque requiritur duplex actio, ut primo ponatur corpus Chriſti ſub ſpeciebus; illud enim ipſum, quod requiritur in fieri, requiritur in facto eſſe.

Confirm. 2. Si ad tranſubſtantiationem requireretur productio corporis Chriſti, deberet corpus Chriſti ſimpliciter produci, ſeu tranſire de non eſſe ad eſſe; non vero iterum produci; ſequela non admittitur; ergo. Prob. ſequela, quia terminus a quo, nempe ſubſtantia panis, debet ſimpliciter deſtrui; nec ſufficit, ſi una ejus actio deſtruatur: & idcirco Chriſtus non dicitur converti in vermes, quia remanet in cœlo, quando vermes producuntur in Euchariſtia; ergo etiam terminus ad quem, nempe corpus Chriſti, deberet ſimpliciter produci, & tranſire de non eſſe ad eſſe.

Confirm. demum, quia in nutritione hominis cibus convertitur in ſubſtantiam aliti; & tamen anima ſolum adducitur ad materiam cibi, non vero de novo producitur: ergo idem in caſu.

Reſp. diſt. antec. ad veritatem ſpeculativam formæ conſecratoriæ non requiritur productio, ſed ſufficit adductio corporis Chriſti, concedo; ad veritatem practicam, & effectivam converſionis ſubſtantialis, nego antecedens, & conſequentiam. Non ſolum debet eſſe verum ſpeculative, quod hoc ſit corpus Chriſti; ſed etiam debet per hæc verba converti panis in corpus Chriſti, atque adeo produci corpus Chriſti ſub ſpeciebus. Verba enim Sacramentorum debent efficere, quod ſignificant; ergo ſi verba conſecratoria ſignificant, ibi eſſe corpus Chriſti, debent habere veritatem practicam, atque adeo id ipſum efficere: nec ſufficit, quod efficiant ſolum unionem corporis Chriſti cum ſpeciebus, quia debent efficere converſionem ſubſtantialem ſubſtantiæ panis in ſubſtantiam corporis; ergo debent aliquid ſubſtantiale, nempe ipſum Chriſti corpus, efficere.

Neque dicas cum Lugo: ut hæc propoſitio, Petrus eſt Prætor, ſit vera practice, non debet produci Petrus, ſed ſolum forma iſta moralis Prætoris; ergo ut hæc propoſitio, Hoc eſt corpus Chriſti, ſit vera practice, non debet produci corpus Chriſti, ſed unio corporis Chriſti cum ſpeciebus.

Retorquetur enim paritas: in prima enim propoſitione produci debet forma illa moralis Prætoris, quæ prædicatur de Petro; ergo in ſecunda produci debet corpus Chriſti, quod prædicatur in ea propoſitione practica de contento ſub accidentibus, quod demonſtratur per pronomen Hoc.

Ad 1. confirm. tranſmiſſo antecedente, nego conſequentiam: ut homo dicatur generari ab homine, debet ab homine produci unio inter animam, & corpus; quamvis deinde ea unio conſervetur a Deo; ergo ut vi formæ conſecratoriæ panis dicatur fieri corpus Chriſti, debet a forma conſecratoria produci obedientialiter Chriſti corpus, quamvis deinde conſervetur immediate a Deo eadem actione, qua conſervatur Chriſtus in cœlo. Verum quidem eſt, quod Sacramentum eadem conſtitutiva habeat in fieri, & in facto eſſe, aliter variaretur; at non eſt verum, quod ab eadem cauſa cauſetur in fieri, & in facto eſſe; ſicut homo non ponitur ab eadem cauſa in fieri, & in facto eſſe.

Ad 2. nego ſequelam. Ad probationem, conceſſo antecedente, nego conſequentiam: diſparitas eſt, quia quod deſtruitur, ſimpliciter non eſt; atque adeo ut aliquid deſtruatur, debet quælibet actio, qua conſervabatur, deſtrui, cum negatio ſit malignantis naturæ: contra vero ut aliquid producatur, ſufficit, ut nova actio ad illud terminata ponatur: propterea omnes in phyſicis docent, non poſſe idem bis deſtrui, poſſe tamen idem bis produci, ſive per duplicem actionem adæquatam, ſive ſaltem per duplicem inadæquatam.

Ad ultimam, retorquetur paritas: quando cibus convertitur in ſubſtantiam aliti, quamvis non producatur de novo anima, producitur tamen de novo aliqua unio ſubſtantialis inter animam, & materiam cibi, & ſimul producitur ſuppoſitum hominis ſecundum quid novum, hoc eſt ſecundum aliquam novam partem; ergo etiam in caſu noſtro debet produci aliquid ſubſtantiale, quod non eſt aliud, niſi corpus Chriſti.

VII. Colliges ex dictis 1. quod cum dicitur, ex pane fieri corpus Chriſti, *ly ex* importet oppoſitionem quandam ſaltem moralem, ortam ex divino decreto, inter eſſe panis, & eſſe corporis ſub iis accidentibus: univerſim enim converſio fert oppoſitionem inter terminum a quo, & ad quem: aliter ſi Deus in eodem inſtanti deſtrueret lapidem, & crearet Angelum, diceretur lapis converti in Angelum. Revera tamen oppoſitio iſta inter unionem accidentium cum ſubſtantia panis, & unionem eorundem cum ſubſtantia corporis Chriſti eſt etiam oppoſitio phyſica; cum non poſſit naturaliter dari ſimul utraque unio; ut proinde ex vi productionis unius unionis altera deſtruatur; quod ad rationem converſionis requiritur.

Colliges 2. ſubſtantiam panis in rigore non annihilari, ut docent communius cum D. Th. contra Scotum apud Suarium diſp. 50. Ratio eſt, quia quamvis deſinat eſſe etiam materia panis, nihilominus hujuſmodi deſitio non tendit in nihil, ſed in corpus Chriſti; ſicuti forma ligni non dicitur annihilari, quia convertitur in ignem: & eodem modo corpus Chriſti non dicitur in rigore creari; quia quamvis fiat ex nihilo ſui, & ſubjecti, non fit tamen ex nihilo ſimpliciter, ſed ex pane prævio. Hæc tamen Quæſtio eſt de pura voce. Si tamen contendas, productionem corporis Chriſti eſſe veram creationem, poterit hic ex Philoſophia ſupponi, quod creatura poſſit obe-

obedientialiter creare, quamvis non poſſit principaliter; ſicuti etiam ſupponi poteſt, quod poſſit idem ſe ipſum producere per ſecundam actionem, ſi hoc ſit neceſſe, quod corpus Chriſti producatur a verbis conſecratoriis, ſaltem quando fuerunt a Chriſto Domino prolata. Sed non eſt opus id ſupponere, tum quia forma conſecratoria non fuit producta a corpore, ſed ab Anima Chriſti; unde poterat corpus Chriſti producere abſque mutua prioritate; tum quia potuit Chriſtus per merita præcedentia producere ſuum corpus moraliter; tum quia potuit Chriſti corpus phyſice produci a partibus formæ conſecratoriæ antecedentibus ad ultimam, quia tunc illæ conſervabantur a ſolo Deo; tum demum quia potuit Chriſti corpus incipere ſuum eſſe per inceptionem extrinſecam poſt ultimam partem formæ conſecratoriæ, ſicut Gonetus diſp. 3. de Sacramentis art. 3. §. 5. docet: Gratiam a Sacramentis univerſim cauſari non in inſtanti intrinſeco, ſed in inſtanti extrinſeco, in quo verum eſt dicere Sacramentum non eſt, ſed immediate ante erat: & ratio ex Goneto eſt, quia entia ſucceſſiva non deſinunt intrinſece per ultimum ſui eſſe, ſed extrinſece per primum non eſſe.

QUÆSTIO VI.

Utrum producatur vi conſecrationis Unio etiam Phyſica Accidentium cum corpore Chriſti?

I. SIcut non ſufficit, quod producatur anima, & præſentia localis animæ in materia, ad hoc ut homo producatur, niſi etiam producatur unio animæ cum materia; ita ut ponatur denominatio corporis Chriſti contenti ſub accidentibus, & ut panis convertatur in corpus Chriſti, non ſufficit, quod corpus Chriſti producatur, & fiat præſens iis accidentibus, niſi etiam illis uniatur, aut unione phyſica, aut ſaltem morali, explicata per hoc, quod ex Decreto Dei extrinſeco ad motum accidentium moveatur corpus Chriſti, & ſic per ea accidentia ſit demonſtrabile. Et ratio ex Aureolo in 4. diſtin. 10. eſt, quia ſola præſentia localis corporis Chriſti ſub accidentibus, ſecluſa quavis unione, non ſufficit ad verificandam formam conſecratoriam; Sicuti ſi Angelus ſit mere præſens accidentibus lapidis, non poteſt per ea demonſtrari, nec poteſt dici, hic eſt Angelus; neque poteſt dici, hic eſt Deus, quamvis eſſentialiter iis accidentibus Deus ſit præſens. Hæc autem unio accidentium cum corpore Chriſti non debet reddere accidentia a Chriſti corpore ſuſtentata in genere cauſæ materialis, ſicut prius ſuſtentabantur a ſubſtantia panis. Ratio eſt, tum quia ex Triden. accidentia in Euchariſtia ſtant ſine ſubjecto; tum etiam quia aliter per ea Chriſtus denominari poſſet albus, calidus, &c. ſicut aqua per calorem extraneum, quem ſuſtentat, denominatur calida.

Utrum autem a corpore Chriſti ſuſtententur accidentia in genere cauſæ efficientis, & creative, eo modo, quo ſuſtentantur a Deo? Videtur probabilius affirmandum, quia corpus Chriſti debet ſuccedere ſubſtantiæ panis, ita ut per illa accidentia ſibi appropriata poſſit demonſtrari. Sed ad demonſtrabilitatem ſubſtantiæ per accidentia connaturaliter requiritur non ſolum unio, ſed etiam dependentia accidentium a ſubſtantia; ut proinde ſi accidentia unita ſubſtantiæ conſervarentur creative, ſubſtantia non demonſtraretur per illa connaturaliter; ergo cum non dependeant accidentia a corpore Chriſti in genere cauſæ materialis, ut docet Tridentinum, ſequitur, quod dependeant in genere cauſæ efficientis.

II. Inquirendum nunc, utrum unio iſta debeat eſſe phyſica, & an extrinſeca corpori Chriſti, & intrinſeca accidentibus, eo modo, quo diximus, unionem hypoſtaticam eſſe intrinſecam humanitati Chriſti, ac Verbo extrinſecam?

Dico 1. unionem corporis Chriſti cum accidentibus eſſe phyſicam, non moralem. Ita Bellarminus, Valentia, Amicus, Hurtadus, Dicaſtillo, Complutenſes diſp. 5. diffícul. 16. contra Martinonium, & alios.

Prob. Salvari debet, quomodo panis convertatur in corpus Chriſti; ita ut corpus Chriſti per accidentia panis demonſtrari poſſit proprie, & citra metaphoram, non aliter ac prius per illa demonſtrabatur ſubſtantia panis; ſed ad hoc requiritur unio phyſica; ergo corpus Chriſti unitur accidentibus unione phyſica. Prob. minor, quia per hoc præciſe quod Angelus v. g. uniatur lapidi unione morali, hoc eſt ex divino decreto ſit ubi eſt lapis, & ad motum lapidis moveatur, non per hoc Angelus poteſt proprie demonſtrari, demonſtrato lapide, quia ea accidentia non ſunt phyſice unita Angelo: Sicut neque poteſt per accidentia ſenſibilia lapidis demonſtrari Deus,

quamvis Deus eſſentialiter ſit ubi eſt lapis; poſſet tamen per ea accidentia demonſtrari Deus, ſi Deus phyſice illis uniretur per unionem intrinſecam accidentibus, & ipſi extrinſecam; ſicut eſt unio hypoſtatica intrinſeca humanitati, & Verbo extrinſeca; ergo neque poſſet dici cum proprietate ſermonis, Hoc eſt corpus Chriſti, ſi accidentia panis non unirentur phyſice corpori Chriſti; ſed ſolum dici poſſet, Hic eſt corpus Chriſti: ſicuti demonſtrato Energumeno dicimus, ibi eſſe dæmonem, non vero illum eſſe dæmonem; niſi habeatur aliqua operatio propria dæmonis, per quam demonſtrari poſſit.

Neque dicas, corpus Chriſti demonſtrari poſſe per accidentia panis, quamvis hæc non ſubjectentur in corpore Chriſti, ſicut ſubjectabantur in ſubſtantia panis; ergo pariter demonſtrari poteſt per ea accidentia corpus Chriſti, quamvis non uniantur illi phyſice, ſicut uniebantur ſubſtantiæ panis.

Negatur enim conſeq. Demonſtrabilis enim eſt ſubſtantia panis per accidentia non ſuſtentata a pane, ſed conſervata creative a Deo, quamvis non demonſtretur tunc cum eadem connaturalitate: contra vero ſimpliciter non eſt demonſtrabilis ſubſtantia panis, vel corporis Chriſti per accidentia, quæ non ſint illi phyſice unita, ſicut non poteſt per illa demonſtrari Deus eſſentialiter illis præſens.

Confirm. ex cap. *Hoc eſt*, de conſecratione diſt. 2. ubi dicitur, Sacramentum Euchariſtiæ conſtare corpore Chriſti, & ſpeciebus; ſicut Homo Deus Chriſtus Dominus conſtat Divinitate, & humanitate; ſed Chriſtus Dominus conſtat Divinitate, & humanitate phyſice unitis; ergo ut ſtet ly *ſicut*, quantum fieri poteſt, etiam Sacramentum Euchariſtiæ conſtare debet corpore Chriſti, & ſpeciebus phyſice unitis: Propterea vis illa magnetica, vi cujus, ut loquitur Lugo, ad motum ſpecierum movetur corpus Chriſti, non eſt aliud, niſi hæc unio phyſica corporis Chriſti cum ſpeciebus.

III. Dico 2. Iſthæc unio eſt intrinſeca accidentibus Euchariſticis, extrinſeca vero corpori Chriſti, ad quod pure terminatur, quin in illo ſubjectetur: non ſecus ac unio hypoſtatica eſt intrinſeca humanitati, & extrinſeca Verbo. Ita RR. ex D. Th. in 4. diſt. 11. qu. 1. ad 3. ubi ait: *Secundum regulam de relativis datam erit iſta relatio ordinis ſecundum rem in ipſo pane, qui mutatur, non autem in corpore Chriſti; niſi ſecundum rationem, quia immutatum manet.* Et ſane ex dictis in de Incarnatione conſtat, non eſſe impoſſibilem unionem phyſicam, quæ reſpiciat unum extremum ut ſubjectum, & ſit illi intrinſeca, alterum ut terminum, & ſit illi extrinſeca; cujuſmodi eſt amor, qui affective unit amantem amato, & eſt amanti intrinſecus, & extrinſecus amato: & quamvis hujuſmodi unio affectiva dicatur moralis, quippe quæ habetur per actum moralem procedentem a libero arbitrio; poteſt tamen dari conſimilis unio pure phyſica, quæ phyſice uniat, ſicut unio hypoſtatica: & hujuſmodi etiam eſt unio inter materiam, & formam in ſententia dicentium, duas requiri uniones, alteram in materia terminatam ad formam, quæ dicitur receptio, alteram in forma terminatam ad materiam, quæ dicitur informatio: talis etiam eſt unio continuativa inter duas partes quantitatis, ſi una debet eſſe in una parte, & altera in altera parte: ſic pariter ſunt relationes in ſententia Scotiſtarum conſtitutæ per formam mediam. Non eſt itaque impoſſibilis hujuſmodi unio intrinſeca uni extremo, & extrinſeca alteri: quod autem de facto ita ſit in caſu noſtro,

Prob. quia ex Trid. accidentia in Euchariſtia remanent ſine ſubjecto: Atqui ſi unirentur unione intrinſeca corpori Chriſti, eo ipſo eſſent in ſubjecto, ſi minus inhæſionis, ſaltem receptionis, & adhæſionis: ſicut unio inter corpus, & animam rationalem eſt in anima rationali, tamquam in ſubjecto adhæſionis: ergo non poteſt unio eſſe intrinſeca corpori Chriſti, ſed ſolum debet eſſe intrinſeca accidentibus; cum non poſſit unio accidentalis eſſe ſine ullo ſubjecto.

Ratio a priori concluſionis eſt, quam innuit D. Th. quia corpus Chriſti per unionem cum accidentibus Euchariſticis non immutatur intrinſece: neque enim fit album, calidum ab ea albedine, calore &c. nec aliter ſe habet intrinſece; ergo unio cum accidentibus eſt illi extrinſeca, ut propterea Chriſtus Dominus dicatur terminans calorem, non calidus, & unitus calori per denominationem ab unione extrinſeca: ſicut objectum amatum unitur affective amanti per denominationem ab amore illi extrinſeco; & Verbum dicitur unitum Humanitati per denominationem ab unione ipſi extrinſeca. Hinc innumeri PP. apud Bellar. myſterium Euchariſtiæ explicant per myſterium Incarnationis, ut habe-

betur etiam in cap. *Hoc eſt* laudato, de conſecratione.

Neque dicas, Verbum eſſe tum terminans humanitatem, tum etiam humanatum, & hominem; ergo corpus Chriſti debet etiam eſſe tum terminans Albedinem, tum Album. Diſparitas enim eſt, quia Verbum unitur ſubſtantialiter humanitati, & ideo fit homo; At calor unitur accidentaliter corpori Chriſti, quod proinde ſolum fit terminans calorem, & ad ſummum habens calorem ſibi unitum unione extrinſeca; ſicut Verbum eſt habens humanitatem.

Neque dicas 2. quod ens finitum per acceſſionem novæ perfectionis mutetur, & perficiatur; ergo Chriſtus per hanc unionem immutatur. Nam ſi perfectio eſt intrinſeca, ens mutatur intrinſece; ſi extrinſeca, extrinſece; Hæc autem nova perfectio, quam haberet corpus Chriſti terminando unionem cum accidentibus, eſſet perfectio extrinſeca: ſicut in ſententia ponente actionem in paſſo, Agens agendo perficitur tantum extrinſece; ergo corpus Chriſti ſolum extrinſece debet immutari.

Confirm. demum concluſio ex inconvenienti, quia ſi unio eſſet intrinſeca corpori Chriſti, ſequeretur, quod quando poſt hoſtiam conſecratur Calix, tunc in calice eſſent etiam ſpecies panis. Prob. ſequela, quia in calice venit per concomitantiam quidquid eſt Chriſti ſanguini unitum, ſive immediate, ſive mediate, & ideo venit corpus, Anima, Divinitas, & accidentia unita corpori, & animæ Chriſti Domini; (quæ accidentia nonniſi mediate ſunt unita ſanguini) Atqui etiam accidentia panis ſupponerentur unita corpori Chriſti per præviam conſecrationem Hoſtiæ; ergo etiam accidentia panis deberent per concomitantiam eſſe in calice, quamvis eſſent mediate unita ſanguini. Immo in qualibet hoſtia deberent eſſe omnia accidentia Euchariſtica, quæ in toto orbe reperiuntur; quod nemo dixerit.

Neque dicas, replicato Chriſto Domino, replicari tantum per concomitantiam quæ ſunt illi unita, tanquam connaturaliter debita; & ideo non ſequi inconveniens adductum. Nam ſi hoc eſſet verum, non deberet in Euchariſtia eſſe cum Chriſto Domino per concomitantiam Gratia habitualis, & habitus infuſi, cum quibus eſt in cœlo; quippe qui non ſunt connaturaliter debiti.

IV. Objic. 1. contra primam concluſionem. Ut poſſit proprie demonſtrari corpus Chriſti per accidentia panis, ſufficit, quod ex Divina inſtitutione ea accidentia corpori Chriſti approprientur, ita ut illud contineant, & ſimul moveantur; ſed ad hoc ſufficit unio moralis, ſeu inſeparabilitas ex Divino decreto extrinſeco; ergo ſuperflua eſt unio phyſica. Minor prob. quia oſtenſo marſupio v. gr. oſtenditur aurum per hoc præciſe, quod marſupium ex humana inſtitutione ſit ordinatum ad aurum continendum; ergo ſi ex divino decreto, & inſtitutione accidentia panis ſint ordinata ad continendum inſeparabiliter corpus Chriſti, bene poterunt ea accidentia dici appropriata corpori Chriſti, itaut per illa demonſtretur citra phyſicam unionem.

Reſp. nego minorem: ad probationem nego conſequentiam. diſparitas eſt, quia diverſimode continetur aurum in marſupio, vel vinum in phiala, ac Chriſti corpus ſub ſpeciebus. Illud enim continetur, ut liquor in vaſe per continentiam mere localem; At corpus Chriſti ſub ſpeciebus continetur, ut ſubſtantia panis ſub propriis accidentibus, atque adeo per unionem phyſicam: propterea eſto ſufficiat mera continentia localis in marſupio, poſita inſtitutione humana, ut eo demonſtrato, demonſtretur aurum; at citra unionem phyſicam non ſufficiunt accidentia panis, ut poſita Divina inſtitutione, quod non ſeparentur a corpore Chriſti, poſſit, iis demonſtratis, demonſtrari corpus Chriſti ut contentum ſub illis continentia proportionali ad illam, qua prius ſub iiſdem continebatur ſubſtantia panis. Quamvis enim non requiratur, quod eodem modo accidentia uniantur corpori Chriſti, ut prius ſubſtantiæ panis, videlicet per ſuſtentationem; requiritur tamen, ut phyſice uniantur, ad hoc ut poſſit corpus Chriſti demonſtrari tanquam per accidentia appropriata, ut oſtendimus.

V. Objic. 2. contra ſecundam. Unio phyſica ſupponit ex parte extremorum aliquod incomplementum, & potentialitatem. Ideo enim v. gr. nequit Angelus uniri cum materia unione phyſica, ſicut unitur anima rationalis, quia Angelus eſt completus; Atqui in Euchariſtia neque datur hujuſmodi incomplementum ex parte accidentium, quippe quæ a corpore Chriſti non perficiuntur, cum creative ſuſtententur a Deo; neque ex parte corporis Chriſti, utpote quod ab accidentibus non denominatur album, calidum, &c. ergo non datur hujuſmodi unio phyſica intrinſeca accidentibus, & extrinſeca corpori Chriſti.

Reſp. unionem phyſicam, quæ ſit alteri extremo extrinſeca, non debere ſupponere in illo incomplementum, cum non ponatur talis unio ad illud perficiendum, ut patet in unione hypoſtatica, quæ non debet ſupponere Verbum incompletum: Idemque dicas, ſi poſſet Angelus uniri hypoſtatice humanitati ut purus terminus, juxta ſententiam Albertini, ut diximus in de Incarnatione; ergo neque unio Euchariſtica ſupponere debet incomplementum ex parte corporis Chriſti, cui eſt extrinſeca: At ex parte accidentium, quibus eſt intrinſeca, ſupponitur incomplementum. cum enim accidentia ratione ſuæ imperfectionis exigant ſubſtantiam, cui uniantur, perficiuntur intrinſece per unionem cum corpore Chriſti: Quamvis non expleatur adæquate appetitus accidentium, quæ non ſolum exigunt ſubſtantiam, cui uniantur, ſed etiam cui inhæreant; quod non habetur in caſu noſtro, cum reſpiciant corpus Chriſti ut purum terminum; quod proinde dicitur unitum accidentibus unione tantum illis intrinſeca, ſicut Verbum unitur Humanitati unione huic tantum intrinſeca: cum hoc tamen diſcrimine, quod verbum cum humanitate facit unum per ſe in ratione termini, & terminabilis, ſeu habentis, & habiti, cum utrumque extremum ſit ſubſtantiale; contra vero corpus Chriſti cum accidentibus faciat unum per accidens.

QUÆSTIO VII.

De præſentia, activitate, aliiſque affectionibus Chriſti ſub ſpeciebus.

I. Triplex difficultas hic enodanda. Prima, Utrum Chriſtus Dominus ſit totus in qualibet parte Hoſtiæ, etiam ante fractionem, an vero poſt fractionem Hoſtiæ veluti multiplicetur, ſeu replicetur; ſicut fracto ſpeculo, multiplicantur imagines? Secunda, An præſentia localis Chriſti ſub ſpeciebus importet aliquam ubicationem diſtinctam ab unione cum iis accidentibus ubicatis? Tertia, An ſub accidentibus Euchariſticis poſſit Chriſtus agere, & pati, moveri, aut movere alia corpora, videre oculis corporeis, & videri?

Dico 1. Chriſtus ſub accidentibus eſt totus in tota, totus ſub qualibet parte Hoſtiæ, etiam ante fractionem. Ita communiter contra Albertum, & Altiſiodorenſem.

Prob. Trid. ſeſſ. 13. cap. 3. abſolute dicit, Chriſtum eſſe totum ſub qualibet parte ſpecierum; ergo non ſolum poſt, ſed etiam ante fractionem: Quod graviſſimi DD. putant eſſe de fide, quamvis id neget Suarius. Ratio autem eſt, tum quia non poteſt explicari, quomodo poſt fractionem incipiat eſſe in ſingulis partibus Hoſtiæ; cum virtus producendi corpus Chriſti non ſit data fractioni, ſed verbis: tum etiam quia ex Can. *Hoc eſt* de conſecratione diſt. 2. ubi eſt pars corporis Chriſti, ibi eſt totus Chriſtus; ſed ante fractionem Hoſtiҿ ſub qualibet parte Hoſtiҿ eſt pars corporis Chriſti; ergo etiam eſt totus Chriſtus.

Paritas de ſpeculo non eſt ad rem; quia in ſpeculo reflexio ſpecierum parit imaginem objecti; poſt fractionem ſpeculi habentur diverſæ reflexiones, & ideo diverſæ, & plures imagines ejuſdem objecti: At in caſu noſtro conſecratio, non fractio parit corpus Chriſti, & quando frangitur Hoſtia, non habentur tunc plures conſecrationes; ergo nec plures productiones corporis Chriſti: atque adeo eodem modo Chriſtus eſt in ſingulis partibus ante, & poſt fractionem.

Neque dicas, quod Chriſtus in Hoſtia eſſet infinities, quot ſunt partes quantitatis. Nam primo eodem modo Chriſtus eſt in ſingulis partibus Hoſtiæ, ut anima rationalis in ſingulis partibus corporis; atque adeo difficultas ab omnibus ſolvenda. Secundo ſupponi poteſt, quantitatem conſtare ex indiviſibilibus phyſicis finitis, unde finities tantum Chriſtus eſſet replicatus; quatenus in ſingulis duntaxat indiviſibilibus phyſicis hoſtiæ eſſet totus Chriſtus, per hoc quod in quolibet eſſent penetrata ſingula indiviſibilia phyſica corporis Chriſti cum unione continuativa conſentanea partibus ejuſdem corporis.

Hinc fit, Chriſtum Dominum in Euchariſtia habere tantum figuram radicalem conſiſtentem in partibus corporis coordinatis; ita ut caput v. gr. ſit unitum immediate collo, mediate pectori, &c. exigentibus connaturaliter extreitatem localem; non tamen habere figuram actualem conſiſtentem in ipſa extreitate locali partium coordinatarum, ſeu in ubicatione circumſcriptiva connaturaliter exigita a partibus corporis coordinatis.

II. Circa ſecundam difficultatem, Per quid

quid formaliter corpus Chriſti contineatur ſub ſpeciebus ? Plures ſunt Auctorum ſententiæ. Certum videtur, præſentiam ſacramentalem Chriſti non ſalvari per ſolam unionem corporis Chriſti cum ſpeciebus panis habentibus ſuam ubicationem; ſicut preſentia localis accidentium unitorum ſubſtantiæ, v. gr. aquæ, non poteſt ſalvari per ſolam unionem illorum accidentium cum ſubſtantia aquæ hic ubicata, abſque ubicatione propria accidentium; ut docent communius in Philoſophia. Ratio eſt, quia, ſi ſufficeret, quod detur corpus Chriſti, accidentia panis, unio iſtorum cum corpore Chriſti, & ubicatio Neapolitana ſolorum accidentium, ut corpus Chriſti dicatur eſſe Neapoli, ſequeretur, quod etiam ſufficeret corpus Chriſti, accidentia, unio, & ubicatio Romana accidentium, ut corpus Chriſti dicatur eſſe Romæ; ſed hoc eſt falſum; ergo & illud. Probatur minor. Nam ſi Euchariſtia exiſtat Neapoli, & Romæ replicentur ſolum accidentia Euchariſtica, non replicata unione cum corpore Chriſti, in tali caſu daretur a parte rei corpus Chriſti, unio, accidentia panis, & ubicatio Romana horum accidentium; quin daretur Romæ corpus Chriſti; ergo hæc tantum non ſufficiunt, ſed requiritur etiam ubicatio ſacramentalis propria corporis Chriſti.

Dicendum itaque ſecundo cum Lugo contra Vaſquez, ubicationem ſacramentalem Chriſti eſſe modum diſtinctum ab unione corporis Chriſti cum accidentibus. Ratio eſt quia citra hunc modum diſtinctum non tollitur omnis indifferentia, ut jam oſtendimus. Secundo hic modus, ſeu hæc ubicatio ſacramentalis, vi cujus corpus Chriſti eſt totum in tota, & totum in quolibet indiviſibili phyſico Hoſtiæ, eſt accidens naturale quoad ſubſtantiam, & ſupernaturale quoad modum, ut docent Arriaga, & Haunoldus: non ſecus ac quando corpus aliquod replicatur, vel penetratur, ubicationes illius corporis ſunt naturales quoad ſubſtantiam, & ſupernaturales quoad modum. Ratio eſt, quia ſufficienter Chriſtus eſt in tota, & in qualibet parte Hoſtiæ, per hoc quod ſingula indiviſibilia phyſica corporis Chriſti ſint penetrata in ſingulis minimis Hoſtiæ, & ſimul ſint replicata, ubicunque datur quodvis minimum Hoſtiæ; ſed ad hoc ſufficit ubicatio tantum quoad modum, non quoad ſubſtantiam ſupernaturalis; (ut in qualibet penetratione, aut replicatione corporum) ergo hujuſmodi eſt ubicatio ſacramentalis Chriſti. Hæc autem neque eſt dicenda ubicatio circumſcriptiva, nec definitiva, ſed ſacramentalis, ut communiter docent Thomiſtæ. Et ratio ex Angelico eſt, quia ubicatio circumſcriptiva afficit corpus, quod ſecundum unam partem eſt in uno loco, ſecundum aliam in alio; Definitiva vero afficit ſpiritum, quem intra certum ſpatium definit, adeo ut ſit totus in toto, totus in qualibet parte ſpatii; ubicatio tamen Sacramentalis afficit corpus, quod nullis finibus circumſcribit; ac proinde poteſt de ſe eſſe major, & major in infinitum.

III. Circa tertiam difficultatem, docent communius, Chriſtum, prout eſt in Euchariſtia, non poſſe naturaliter agere, ac pati, videre, aut videri, nec gravitare, aut ſeipſum, vel alia corpora movere; eo quod careat extenſione partium extra partes requiſita ad hujuſmodi actiones.

Dico tamen cum Nominalibus Okamo, Gabriele, Majore, necnon cum Martinonio diſp. 32. Arriaga diſp. 37. probabile eſſe, quod poſſit naturaliter Chriſtus ſub ſpeciebus hæc omnia præſtare, perinde ac ſi haberet ubicationem circumſcriptivam.

Prob. Penetratio, & Replicatio non impedit, quominus corpora poſſint naturaliter agere, ac pati, alterari, & alterare: v. gr. aqua palmaris, ſive ſit cum alia penetrata, ſive ſit replicata, poteſt naturaliter frigefacere, & calefieri, ut hic ſupponimus ex phyſicis; ſed modus exiſtendi corporis Chriſti in Euchariſtia ſolum fert penetrationem omnium minimorum corporis Chriſti in quolibet minimo Hoſtiæ, & replicationē cujuslibet minimi corporis Chriſti in quolibet minimo ejuſdem Hoſtiæ; ergo modus exiſtendi corporis Chriſti in Euchariſtia non impedit, quominus poſſit naturaliter agere, ac pati, perinde ac ſi haberet ubicationem circumſcriptivam. In eo enim differt ubicatio circumſcriptiva, quam habet Chriſti corpus in cœlis, a ſacramentali, quam habet in Euchariſtia, quod per illam corpus Chriſti habeat ſolum partes extra partes; per iſtam vero habeat tum partes extra partes, tum partes intra partes.

Quod ut facilius percipiatur, fingamus dari Hoſtiam conſecratam, quæ habeat magnitudinem, & formam hominis: in illa, ubi eſt oculus dexter, eſt ſimul dexter, & ſiniſter, & totum corpus Chriſti; ubi vero eſt ſiniſter, eſt etiam dexter, & totum corpus; ergo oculus dexter eſt ſimul extra, & in-

& intra locum ſiniſtri: Idemque dicas de ſingulis indiviſibilibus phyſicis corporis Chriſti, quę pariter ſunt unum, & extra, & intra aliud; atque adeo non deeſt in corpore Chriſti ſub ſpeciebus illa extenſio localis partium, quæ requiritur, ut poſſit naturaliter agere, & pati. Ad hos enim effectus non requiritur, quod partes extenſæ non ſint replicatæ, aut penetratæ, ut ſupponitur ex phyſicis.

Hinc fit 1. quod Chriſtus Dominus, præciſa dote impaſſibilitatis, quam habet, quatenus eſt Beatus, poſſet, prout eſt in Euchariſtia, calefieri naturaliter ab igne propinquo; non ſecus ac aqua replicata, vel penetrata.

Fit 2. quod poſſit pariformiter calefacere paſſum ſufficienter approximatum ſuo calori naturali; quamvis huiuſmodi effectus ad celandum myſterium de facto impediatur.

Fit 3. quod poſſit naturaliter videri oculo corporeo; ſicut enim plura corpora penetrata, aut replicata poſſunt emittere ſpecies, quibus videantur; ita indiviſibilia phyſica corporis Chriſti in Euchariſtia penetrata, & replicata poſſunt emittere ſpecies ſuas. Et quamvis multitudo illa ſpecierum, quæ a tot corporibus penetratis emittuntur, non faciat ea diſtinguere, hoc non obſtat, quominus ea omnia ſaltem confuſe videantur.

Fit 4. non eſſe improbabile, ut docet Arriaga n. 17. cum Nominalibus, quod poſſit etiam in Euchariſtia Chriſtus Dominus oculis ſuis naturaliter videre objecta corporea approximata: Ad videndum enim requiritur, & ſufficit potentia viſiva cum organis extenſis, ſeu habentibus partes extra partes, non alteratis, neque impeditis; ſed in Euchariſtia hæc omnia habentur: potentia enim viſiva Chriſti Domini eſt cum organis extenſis; quia licet habeant partes intra partes, habent etiam partes extra partes, ut diximus; & a penetratione cum aliis partibus non alterantur; aliter Chriſtus non eſſet in Hoſtia, prout eſt in cœlo; nec ullatenus impediuntur, quia ex penetratione cum aliis partibus corporis opacis non immutatur temperamentum oculi; unde non impeditur tranſmiſſio ſpecierum, a quibus viſio cauſetur; ergo in Euchariſtia habetur quicquid requiritur, ut Chriſtus poſſit oculis corporeis videre: quod videtur innuiſſe Sponſa Cant. 2. dicens: *En ipſe ſtat poſt parietem, reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos*, videlicet ſpecierum ſacramentalium: Aliter ibi eſſet modo quodam mortuo, & perinde ac lapis; quod minus digne dicitur de Chriſto Domino. Immo probabiliter in ſingulis indiviſibilibus Hoſtiæ, ubi ſunt omnia organa potentiæ viſivæ rite coordinata, & non alterata per penetrationem, poteſt naturaliter ſua viſio produci, quin requiratur ulterior extenſio.

Fit 5. quod naturaliter poſſit Chriſtus moveri. ſi enim plures aquæ penetratæ gravitant, & naturaliter deſcendunt, quidni etiam omnia indiviſibilia phyſica corporis Chriſti habentia ſuam gravitatem, penetrata, ac replicata in Euchariſtia, gravitent, & naturaliter deſcendant; niſi ad occultandum myſterium id impediatur?

Fit 6. quod poſſit etiam naturaliter movere ſe ipſum, ſpecies ſacramentales, & alia corpora: cum enim poſſit naturaliter agere, poteſt etiam naturaliter cauſare motum, & impetum imprimere.

Fit 7. quod poſſit naturaliter motu progreſſivo moveri. Quod ut perſpicuum fiat, imaginandum dari Hoſtiam conſecratam magnitudinis, & figuræ humanæ; ut poſſet autem Chriſtus ibi moveri motu progreſſivo, ſolum deberet prius movere pedem A, deinde pedem B; ſed hoc totum poſſet; ergo. Probatur minor, quamvis enim movendo pedem A, moveat etiam pedem B compenetratum, & movendo pedem B moveat etiam pedem A; nihilominus adhuc verum eſt, quod per primam partem motus moveatur pes A, & per ſecundam pes B; quod ſufficit ad motum progreſſivum. ſicut enim per hoc præciſe, quod uterque pes Chriſti ſit in parte Hoſtiæ A, & uterque in parte B, bene ſequitur, quod in parte A Hoſtiæ ſit pes dexter, & in B ſiniſter; ita etiam per hoc quod uterque pes moveatur in prima parte motus, & uterque in ſecunda, bene ſequitur, quod in prima parte motus moveatur pes dexter, in ſecunda ſiniſter; quod ſufficit ad motum progreſſivum; niſi lis ſit de voce. Ratio a priori eſt, quia penetratio, & replicatio non impedit, quominus corpus poſſit agere, & pati, perinde ac ſi non eſſet replicatum, aut penetratum; ergo per hoc quod ubi eſt pes dexter, ſit etiam compenetratus pes ſiniſter, non fit, quominus pes dexter poſſit moveri motu progreſſivo, perinde ac ſi non eſset cum altero pede compenetratus: idemque dicas de pede ſiniſtro; atque adeo poteſt Chriſtus naturaliter prout eſt in hoſtia conſecrata moveri motu progreſſivo.

Fit ult. Chriſtum in Euchariſtia poſſe etiam naturaliter loqui, audire, olfacere, tangere, tangi, & omnes actus potentiarum externarum, ac internarum exercere; ſicut poteſt in cœlo. Ratio eſt, quia penetratio, & replicatio organorum non excludit extenſionem partium ad has operationes requiſitam, nec immutat, aut alterat temperamentum illorum; ergo perinde ſe habet Chriſtus in Euchariſtia, ac Petrus replicatus, & ſimul penetratus cum Paulo; atqui Petrus replicatus, & penetratus poteſt naturaliter omnes operationes potentiarum internarum, & externarum exercere, ut hic ſupponitur; ergo etiam Chriſtus in Euchariſtia.

V. Objic. 1. Chriſtus Dominus in Euchariſtia non ſtat modo naturali; ergo non poteſt naturaliter agere. Secundo, Chriſtus ſub ſpeciebus exiſtit indiviſibiliter; ergo non poteſt exercere operationem corpoream diviſibilem, nec qualitatem diviſibilem recipere. Tertio, ut poſſit agens corporeum naturaliter agere, requirit, tanquam conditionem neceſſariam, partium extenſionem; non ſecus ac approximationem paſſo; In Euchariſta autem Chriſtus Dominus non eſt extenſus; ergo. Quarto, ad agendum requiritur contactus quantitativus; Chriſtus autem in Euchariſtia tangi non poteſt, ſolumque tanguntur accidentia panis.

Reſp. ad primum nego conſequentiam: per hoc quod humanitas Chriſti ſubſiſtat modo ſupernaturali, non per hoc non poteſt naturaliter agere. Aqua penetrata, aut replicata, quamvis non exiſtat modo naturali, adhuc naturaliter agit, ac patitur; & ſpecies Euchariſticæ naturaliter calefiunt, & calefaciunt, eſto miraculoſe ſtent ſine ſubjecto.

Ad ſecundum, exiſtere Chriſtum Dominum indiviſibiliter in Euchariſtia, non eſt exiſtere ſine pluralitate partium extenſarum, tam in ordine ad ſe, quam in ordine ad locum; ſed eſt exiſtere totum in toto, & totum in qualibet parte; ita tamen ut quælibet pars ſit intra ſimul, & extra aliam: eo modo quo communiter dicimus in phyſicis, (contra Thomiſtas negantes poſſibilitatem replicationis circumſcriptivæ ejuſdem corporis) corpus replicatum in loco A, & B, eſſe ſimul intra, & extra locum A, eſſe ſimul intra, & extra locum B.

Ad tertium, diximus, cum ubicatione ſacramentali cohærere extenſionem, ſeu extreitatem partium requiſitam ad actionem naturalem agentis corporei, quia intreitas partium non pugnat cum earundem partium extreitate.

Ad quartum, primo falſum eſt, ad agendum requiri contactum quantitativum inter agens, & paſſum: ſufficit enim immediatio virtutis ſine immediatione ſuppoſiti. Deinde falſum etiam eſt, corpus Chriſti in Euchariſtia non poſſe ab alio corpore tangi, ſeu habere contactum quantitativum: ad hoc enim ut duo corpora tangantur, ſufficit, quod inter illa duo nihil mediet: atqui inter digitos Sacerdotis, & corpus Chriſti nihil mediat; non ſecus ac nihil mediat inter digitos Sacerdotis, & quantitatem panis: ergo ſicut in rigore Sacerdos ſuis digitis tangit ſpecies Euchariſticas, nempe quantitatem panis; ita in rigore tangit corpus Chriſti; quamvis corpus Chriſti de facto non cauſet ſenſationem tactus ad myſterium occultandum; ſicuti impeditur, ne ab oculis noſtris ſaltem confuſe videatur, ut naturaliter poſſet videri. Dixi, ſaltem confuſe; nam ut advertit Arriaga, poſſent etiam diſtincte videri naturaliter ſingula membra Chriſti in Euchariſtia: ſicut enim attinguntur diſtincte ſinguli ſoni, quando ſunt diverſi, licet ſimul audiantur; ita ſinguli colores, ſi ſunt diverſi, diſcernuntur, quando ſimul ſpecies emittunt ab eodem loco.

VI. Notandum hic, apparitiones Chriſti in Euchariſtia multipliciter contingere poſſe, eaſque ſemper eſſe miraculoſas, ſi Chriſtus non appareat ſub ea confuſione membrorum explicata. Poſſent autem primo contingere, ſi ſingulæ partes corporis ſeorſim emittant ſpecies ſuas, ita ut in una parte appareat ſolum caput, in altera ſolum collum, &c. ſecundo ſi Chriſtus novam præſentiam circumſcriptivam aſſumat, ut ſe præbeat videndum. Tertio ſi immutetur potentia viſiva per productionem miraculoſam ſpeciei exprimentis corpus Chriſti. Quarto ſi immutetur medium, ita ut cauſet ſpeciem impreſſam corporis Chriſti. In his autẽ caſibus nulla haberetur deceptio; quia per hujuſmodi miraculoſas apparitiones Deus ſolum intendit confirmare veram præſentiam Chriſti in Euchariſtia: ſicut Chriſtus Dominus non dicitur decepiſſe diſcipulos euntes in Emmaus, quando apparuit ſub ſpecie Peregrini, ut advertit Angelicus ex Auguſtino apud Martinonium diſp. 32.

QUÆSTIO VIII.

De effectibus Euchariſtiæ, & num cauſentur, quouſque ſpecies in ſtomacho perſeverant.

I. PRimus, ac præcipuus Euchariſtiæ effectus eſt nutritio, & confortatio animæ, & augmentatio in vita ſpirituali; ut conſtat ex Florent., & Trident. ſeſſ. 13. cap. 2. ubi dicitur, *ſumi hoc Sacramentum tamquam ſpiritualem animarum cibum, quo aluntur, & confortantur viventes vita illius, qui dixit, Qui manducat me, & ipſe vivet propter me.* Hæc autem nutritio conſiſtit tum in augmento gratiæ habitualis, tum in excitatione quadam charitatis, cum actuali dulcedine, & gaudio ſpirituali, ut docet D. Th. q. 76. a. 1. dicens: *Ex virtute hujus Sacramenti anima ſpiritualiter reficitur per hoc, quod ſpiritualiter delectatur, & quodammodo inebriatur dulcedine bonitatis divinæ.* Hinc Euchariſtia in Clementina unica de Reliquiis, & veneratione Sanctorum dicitur *eſſe Panis habens omne delectamentum, & omnem ſaporem ſuavitatis.* De illa Iſa. 60. dicitur: *Mammilla Regum lactaberis*, & Cant. 2. *Sub umbra illius, quem deſideraveram, ſedi, & fructus ejus dulcis gutturi meo.* Hæc tamen dulcedo ſæpe ab indiſpoſitione ſubjecti impeditur.

Secundus Euchariſtiæ effectus eſt liberatio a venialibus, & præſervatio a mortalibus, ex Trident. loco laudato; ubi hoc Sacramentum vocat *Antidotum, quo liberamur a culpis quotidianis, & a mortalibus præſervamur.* Ex duplici autem capite a venialibus liberamur, ut notat Angelicus hic art. 4. Primo ex ipſa ratione gratiæ cibantis; atque adeo ex opere operato: per cibum enim reſtauratur, quod per calorem naturalem deperditur; per venialia autem deperditur fervor charitatis; ergo per ſpiritualem hunc cibum reſtauratur Charitatis fervor; atque adeo ex opere operato cauſatur remiſſio venialium. Secundo a venialibus liberamur mediate, & ex opere operantis, quatenus Euchariſtia excitat calorem charitatis, & contritionis, quo venialia remittuntur. A mortalibus etiam præſervamur, ſicut per cibum præſervamur a morte, videlicet roborando vires ſpirituales, extinguendo fomitem, & prebendo auxilia adverſus hoſtes, juxta illud Pſalmi 22. *Paraſti in conſpectu meo menſam adverſus eos, qui tribulant me.* Hinc Euchariſtia cauſat etiam perſeverantiã in gratia, & gloriæ adeptionem: Unde a Trident. cap. 2. appellatur *Pignus futuræ gloriæ, & perpetuæ felicitatis.*

II. Tertius effectus eſt remiſſio pœnæ peccatis debitæ, ex D. Th. art. 5. quod tamen non præſtat Euchariſtia, quatenus eſt Sacramentum directe; cum non ſit inſtituta ad ſatisfaciendum pro peccatis, ſed ſolum indirecte; Tum quia cum remittat culpam venialium, remittit conſequenter aliquam ſaltem pœnam iis debitam; Tum etiam quia excitando fervorem charitatis homo vi charitatis conſequitur remiſſionem culpæ ſimul, & pœnæ. Non remittitur tamen ſemper tota pœna, ut in baptiſmo; aliter homini communicanti nulla eſſet alia pœna injungenda; ut non injungitur ſuſcipienti baptiſmum. Euchariſtia tamen, quatenus eſt ſacrificium, per ſe, & directe pœnam peccatis debitam remittit; cum habeat vim ſatisfaciendi, & placandi Deum, ac reddendi illum nobis propitium, ut dicemus diſputatione ſequenti.

Ultimus Euchariſtiæ effectus eſt, mitigare, ac extinguere fomitem peccati; quod præſtat, tum indirecte augendo Charitatem ex Auguſt. enim Augmentum charitatis diminutio eſt Cupiditatis: Tum etiam directe per auxilia ſpecialia; quibus excitantur primi motus oppoſiti motibus concupiſcentiæ. Hinc dicitur Zachariæ 9. *Quid eſt bonum ejus, & quid pulchrum ejus, niſi frumentum electorum, & vinum germinans virgines?* Et Cyrillus 4. in Joan. 17. *Non mortem ſolum, ſed & morbos omnes depellit, ſedat ſævientem membrorum noſtrorum legem, pietatem corroborat, perturbationes omnes extinguit.* Præterea cauſat etiam corporis reſurrectionem; ut conſtat ex illo Chriſti Domini: *Qui manducat meam carnem, &c. habet vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.* Influit autem in hanc reſurrectionem, movendo Deum ad vivificanda corpora per conjunctionem, quam habuerunt cum Carne Chriſti vivificante. Hinc inferunt nonnulli apud Gonetum, quod ſæpe, ac devote Communicantes claritatem, ac ſplendorem ſpecialem ſint obtenturi in corporibus ſuis poſt reſurrectionem. Si enim Moyſes ex ſola converſatione cum Angelo, qui loco Dei apparebat, adeo ſplendidus evaſit, *ut non poſſent intendere Filii Iſrael in faciem Moyſi propter gloriam vultus ejus*, ut loquitur Apoſtolus; quid dicemus de corporibus Beatorum ex contactu corporis Chriſti, qui a Chryſoſt. vocatur *Fons Lucis*? Notandum tamen circa hos effectus, nonnullos ſemper cauſari, niſi detur obex, cu-

cujuſmodi ſunt qui cauſantur immediate, nempe augmentum gratiæ, Auxilia ſpecialia, liberatio a venialibus; alios vero, qui cauſantur mediate per gratias actuales, (ut ſunt præſervatio a mortalibus, perſeverantia in gratia, & adeptio gloriæ) non cauſari ſemper; quia ſæpe homo reſiſtit gratiis actualibus per Euchariſtiam collatis.

III. Difficultas nunc eſt primo, Num iſti effectus cauſentur ab Euchariſtia tunc ſolum, cum manducatur, ſeu per guttur in ſtomachum trajicitur, an vero quouſque ſpecies Sacramentales in ſtomacho perſeverant? Plurimi apud Vaſquez diſp. 203. docent, gratiam cauſari ſolum, dum manducatur; alios vero effectus ſecundarios, puta dulcedinem ſpiritualem, auxilia, & ſimilia, quæ dantur in tempore opportuno, cauſari etiam poſt ſpecies in ſtomacho conſumptas. Cajetanus docuit, augmentum gratiæ cauſari poſſe ex opere operato, quouſque in ſtomacho ſpecies perſeverant, dummodo habeatur nova devotio, & diſpoſitio. Idemque docet Suarez diſp. 63. ſec. 7. qui quamvis olim male audierit, teſte Lugo diſput. 12. communius tamen uſu recipitur. Ratio hujus doctrinæ eſt, quia Euchariſtia ex Tridentino inſtituta eſt inſtar cibi; ergo ſicut cibus, quouſque eſt in ſtomacho, habet vim nutritivam, & reficit vires corporales; ita Euchariſtia ſpirituales; requiritur tamen nova devotio, quia cibus ſpiritualis in hoc differt a corporali, quod iſte non poteſt in primo inſtanti manducationis nutrire, ſed ex majori activitate agentis, & minori reſiſtentia contrarii habet, ut facilius digeratur, & vires reficiat ſucceſſive: contra vero Euchariſtia in primo inſtanti, quo manducatur, cauſat effectus ſuos quantum poteſt; non ſecus ac luminoſum cauſat ſtatim quantum poteſt lucis: idcirco, ut cibus hic ſpiritualis novam gratiam cauſet, requirit novam diſpoſitionem; ſicut luminoſum requirit ſubjectum magis diſpoſitum, ut reddat illud magis lucidum.

Confirm. Omnes concedunt, Euchariſtiam majus augmentum gratiæ conferre ſubjecto magis diſpoſito; ergo ſive iſta diſpoſitio præcedat manducationem Euchariſtiæ, ſive ſubſequatur; dummodo inſtar cibi ſpiritualis ſit in ſtomacho, majus augmentum gratiæ cauſabit pro majori iſta ſuperveniente diſpoſitione.

IV. Objic. primo: Non eſt tribuenda Sacramentis vis cauſativa Gratiæ, niſi ea conſtet ex Scripturis, Conciliis, traditione, &c. Sed ex Scripturis, & Conciliis gratia nutritiva ſolum promittitur manducanti Euchariſtiam, non vero retinenti eam in ſtomacho; ergo ſolum confertur gratia, dum manducatur. Neque obſtat paritas cibi corporalis: nam ſi in omnibus ſervaretur Analogia inter cibum ſpiritualem, & corporalem; ſicuti hic nutrit, poſtquam alteratur, & corrumpitur, ita Euchariſtia deberet gratiam cauſare, poſtquam ſpecies Sacramentales corrumpuntur; quod longe aberrat a vero.

Confirm. quia ex dictis contra Cajetanum, ut Euchariſtia cauſet gratiam, non requiritur actualis devotio, ſed ſufficit negatio obicis; ergo ſi cauſaret gratiam, quouſque ſpecies ſunt in ſtomacho, neque requireretur nova diſpoſitio, & devotio.

Reſpon. ſatis eſſe, quod ex Conciliis conſtet, Euchariſtiam inſtitutam eſſe per modum cibi nutrientis animam, & quod illi rationabiliter a Theologis tribuatur omnis illa vis cauſativa Gratiæ, quæ poteſt ei congruere per comparationem ad cibum corporalem: dummodo aliunde non conſtet, hos cibos in aliquo effectu inter ſe diſcrepare. Conſtat autem, in hoc diſcrepare, quod cibus corporalis vires reficiat, dum corrumpitur, reficit enim vires per hoc, quod convertatur in ſubſtantiam aliti: contra vero Euchariſtia non convertitur in comedentem, ſed illum in ſe convertit, prout Chriſtus Dominus dixit Auguſtino: *Cibus ſum fortium; tu mutaberis in me, non ego in te;* ergo non debet cauſare gratiam poſt corruptionem ſpecierum, ſed dum eſt in ſtomacho.

Ad confirmationem, nego conſequentiam. diximus enim, quod ſicut luminoſum cauſat ſtatim quantum poteſt lucis, illam tamen non intendit, ſi non accedat nova diſpoſitio ſubjecti; ita Euchariſtia: & ſicut Euchariſtia cauſat majorem gratiam, ſi major ſit diſpoſitio, & devotio, dum manducatur; ita ſi hæc devotio ſuccedat, dum ſpecies ſunt in ſtomacho, tunc cauſat illud augmentum gratiæ reſpondens devotioni.

V. Objic. 2. Ex Vaſquez, & Arriaga. Si hæc ſententia ſubſiſteret, daretur anſa ſuperſtitionibus, videlicet accipiendi plures, aut grandiores Hoſtias, quod, ut advertit Suarez, ab Inquiſitoribus fidei ſæpe damnatum eſt, ut ſuperſtitioſum; & puniti ſunt, qui id contendebant; ut videre eſt apud Dianam parte 4. tract. 8. reſol. 96. Secundo Sacerdotes facile indulgerent Calici implendo; & injuriam irrogarent ei, cui dimidiam particulam aliquando tribuerent,

quia

quia fraudarent illa majori gratia, quam poſſet in ſtomacho cauſare particula, ſi eſſet integra. Denique durum videtur, voluiſſe Chriſtum ita Euchariſtiam inſtituere, ut cæteris paribus magis prodeſſe poſſet ei, qui debilioris eſt ſtomachi, & diuturnius ſpecies conſervat.

Reſpond. merito puniri ab Inquiſitoribus eos, qui volunt Hoſtias grandiores; non ſolum ne detur anſa ſuſpicandi, quod major gratia conferatur ratione Hoſtiæ majoris, non ratione majoris devotionis; & ne ſuperbe quis majorem Hoſtiam prætendat ob ſuam majorem dignitatem; ſed etiam quia ſtandum conſuetudini Eccleſiæ, & reverentiæ debitæ Sacramento. Sicut enim Eccleſia ob hanc reverentiam prohibet, ne quis pluries eadem die communicet; quamvis plus gratiæ acciperet bis communicando, quam ſemel; ita prohibet, ne grandior ſolito Hoſtia ſumatur; præſertim quia ſolum probabile eſt, quod ratione majoris devotionis plus gratiæ conferatur, quouſque in ſtomacho perſeverat. Hinc fit, Sacerdotes non debere cum irreverentia nimios eſſe in Calice implendo, præſertim ſi non vacent deinde gratiarum actioni, quouſque ſpecies conſumantur. Fit etiam, quod per accidens aliquando dimidia Hoſtia dari poſſit, ſi deſit integra. Denique ſicut Euchariſtia ita inſtituta eſt, ut non debeat a fatuo ſuſcipi cum periculo irreverentiæ, nec hoc videtur durum; ita pariter inſtitui potuit, quod cæteris paribus plus prodeſſe poſſit ei, qui diutius ſpecies conſervat ob ſtomachi debilitatem.

VI. Objic. ultimo ex eodem Vaſquez, Ex hac ſententia ſequitur primo, quod qui communicat in mortali, teneatur ſtatim conteri, & confiteri, ut poſſit recipere gratiam, quam Euchariſtia cauſare poteſt, dum eſt in ſtomacho. Secundo, quod qui poſt communionem ſtatim peccaret, novum peccatum committeret, ex hoc præciſe quod ponat obicem novo illi effectui; hæc autem ſunt inaudita; ergo.

Reſpond. nego utramque ſequelam. Et ſane qui communicat in mortali, non peccat præciſe, quia impedit gratiæ conſecutionem; (aliter qui non communicat frequenter, aut cum majori devotione, peccaret impediendo majus augmentum gratiæ) ſed peccat quia Sancta non ſancte tractaret indigne ſuſcipiendo Sacramentum. Quod autem non ſtatim doleat de peccato, non eſt nova irreverentia, ſed eadem habitualiter perſeverans.

VII. Dubitatur ulterius, an major gratia cauſetur ab utraque ſpecie panis, & vini, quam ab altera tantum? Communius negant Antiqui, & RR. cum Thomiſtis, Suario, Bellarmino, Coninch. Affirmant tamen plures Antiqui, & RR. cum Vaſquez, Lugo, Palao, & Recentioribus Thomiſtis apud Philippum a SS. Trinitate. Utraque ſententia habet ſolidam probabilitatem, tum intrinſecam, tum extrinſecam, teſte Haunoldo; adeo ut ambigas, utram eligas.

Cenſeo equidem, partem affirmativam eſſe valde probabilem. Pro ea enim adducitur primo a Lugo, & Dicaſtillo auctoritas Patrum Tridentinorum, qui videbantur in illam inclinare; ut propterea definierint, Laicos non communicantes ſub ſpeciebus vini *nulla gratia neceſſaria fraudari*: cum autem addiderint ly *neceſſaria*, videntur aſſerere, quod aliqua ſpeciali gratia fraudentur, licet non neceſſaria ad ſalutem; ſicuti dum Eccleſia ob reverentiam Sacramento debitam prohibet, ne quis eadem die bis communicet, aliqua gratia nos privat, quamvis non neceſſaria. Secundo auctoritas Clementis VI., qui concedens Regi Galliæ communionem ſub utraque ſpecie, expreſſit in Bulla id concedere *ad majus gratiæ augmentum*, quod non videtur apte intelligi de augmento ex opere operantis, ſed operato. Et quamvis ibi Pontifex non loquatur ex cathedra tamquam Eccleſiæ Magiſter, proponendo aliquod infallibiliter credendum, ſed ut Auctor privatus, adhuc magni habetur ejus Auctoritas. Tertio probatur ratione: quia Sacramentum cauſat ſolum effectus, quos ſignificat, non vero quos non ſignificat; ſed ſpecies panis ſignificant ſolum effectum cibi, cujus eſt roborare; Et ſpecies vini ſolum effectus potus, cujus eſt lætificare; juxta illud Pſalmi 103. *Panis cor hominis confirmat. Vinum lætificat cor hominis*; unde canit Eccleſia: *Dedit fragilibus corporis ferculum, Dedit & triſtibus Sanguinis poculum*; ergo hos diverſos effectus ſeorſum cauſant; atque adeo major gratia cauſatur ab utraque ſpecie, quam ab altera tantum.

VIII. Objicitur tamen primo prohibitio Eccleſiæ, ne Laici Calicem ſumant. Quomodo enim Eccleſia privaret Laicos ſumptione Calicis, ſi ex inſtitutione Chriſti Domini poſſent ea ſpeciali gratia muniri? Secundo Concilium Moguntinum, ubi can. 32. dicitur, non eſſe dubitandum, quin communio ſub unica ſpecie ſit æque utilis, & efficax ad ſalutem, quam ſub utraque. Tertio quia quamvis ſub ſpeciebus panis vi verborum contineatur ſolum corpus

pus Chriſti, concomitanter tamen continetur etiam Sanguis; ergo utraque gratia refectiva confertur ei, qui Corpus ſimul, & ſanguinem ſumit ſub una tantum ſpecie. Neque dicas, ſub ſpecie panis non contineri Chriſtum ut potabilem, ſed ut manducabilem. Nam cum ſanguis Chriſti ſit potus animæ, juxta illud: *Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus*; ſufficit, quod ſub ſpecie panis ſumatur ſanguis, ut ſumatur Chriſtus ut potabilis, hoc eſt ut ſumatur gratia, quæ per hunc potum ſpiritualem confertur.

Reſp. ad primum, quod ſi diverſa gratia conferretur a Chriſto ſub ſpeciebus panis, ac ſub ſpeciebus vini, adhuc Eccleſia potuiſſet ob reverentiam Sacramento debitam prohibere Laicis communionem ſub ſpeciebus vini; ſicut ob reverentiam prohibet, ne quis pluries eodem diem communicet. Et quamvis primis Eccleſiæ temporibus permitteretur Laicis communio ſub utraque ſpecie, ſicut etiam pueris dabatur Euchariſtia; deinde expediens fuit utrumque prohiberi ob irreverentias, quæ irrepſerunt remiſſo antiquo illo fidelium fervore; periculum enim erat tum effuſionis vini conſecrati, quando in magno communicantium ruſticorum, & puerorum concurſu dabatur Calix, tum etiam corruptionis, quando vinum conſecratum conſervabatur pro Laicis: Præterquamquod ſic uniformius omnes communicant; cum pluribus in locis deſit copia vini, & multi a vino abhorreant. Sic etiam aboletur hæreſis aſſerentium, neceſſariam eſſe ſumptionem ſub utraque ſpecie; & magis declaratur, Chriſtum ſub utraque ſpecie contineri.

Quamvis autem Chriſtus Dominus dixerit, Niſi manducaveritis, & biberitis; hinc non evincitur communionem faciendam eſſe ſub utraque ſpecie. Nam primo ut advertit Arriaga diſp. 42. Verba Chriſti intelligi poſſunt de utroque conjunctim; quod ſcilicet, ſi utrumque omiſeritis, non habebitis vitam in, vobis. Deinde, ut vult Vaſquez, præceptum hoc Chriſti fertur pro tota Eccleſia, non pro ſingulis, quatenus ſi in tota Eccleſia deſit ſacrificium altaris, in quo caro Chriſti ſumitur, & ſanguis potatur; Eccleſia non conſiſtit: aliter ſi præceptum pro ſingulis hominibus ferretur, pueri, qui non ſumunt Euchariſtiam, ſalvari non poſſent. Tertio intelligi poteſt de ſumptione ſub altera tantum ſpecie, in qua poſt Chriſti Reſurrectionem corpus ſimul, & ſanguis continetur; atque adeo ſumendo alteram tantum ſpeciem, ſimul comeditur caro, & bibitur ſanguis Chriſti.

Ad ſecundum dico, Concilium Moguntinum non fuiſſe Oecumenicum, ſed Provinciale, nec fuiſſe a S. Sede approbatum.

Ad ultimum: licet ſub ſpecie panis contineatur ſanguis, non ſignificatur tamen potus ſpiritualis; ergo non habentur in anima effectus ſpirituales per analogiam ad effectus, qui habentur in corpore per potum, videlicet lætitia cordis; & conſequenter probabile eſt, diverſam gratiam conferri per utramque ſpeciem panis, & vini.

IX. Non negaverim tamen, ſententiam negativam eſſe etiam valde probabilem; Tum quia auctoritas Concilii Moguntini non definit eſſe magni ponderis, quamvis Concilium illud non fuerit Oecumenicum, nec approbatum; tum etiam, quia ſicut in Sacramento Extremæ Unctionis unica gratia cauſatur, quamvis formæ unctionum ſint diverſæ, & diverſos videantur cauſare effectus, videlicet diverſam remiſſionem culparum, quæ per oculos, per aures, per olfactum &c. commiſſæ ſunt; ita probabiliter etiam in Euchariſtia; ne dicamus, Laicos aliqua ſpeciali Gratia ſemper privari; quod non videtur conſonum Divinæ beneficentiæ.

DISPUTATIO V.

De Miſſæ Sacrificio.

SIcut in veteri Lege Agnus Paſchalis Sacramentum ſimul erat, & ſacrificium; ita in Lege Euangelica Euchariſtia; quippe quæ non ſolum in noſtram ſalutem inſtituta eſt, ſed etiam in peculiarem Dei cultum, & in proteſtationem divini dominii in omnia, ac præſertim in vitam, ac necem. Expendimus hactenus quæ ad Euchariſtiam ut Sacramentum ſpectant, diſputandnm ſupereſt de eadem, quatenus eſt ſacrificium. Et primo inquiremus, An, & quomodo Miſſa ſit verum ſacrificium? Deinde in quanam actione ſacrificium miſſæ conſiſtat. Tum quinam ſint ejus effectus, & quomodo participentur? Poſtremo, An ſit infiniti valoris, etiam quoad efficaciam in actu primo proximo, adeo ut æque proſit ſingulis, ſive pro pluribus, ſive pro paucioribus offeratur?

QUÆ

QUÆSTIO I.

An Miſſa ſit verum Sacrificium?

I. NOmen Miſſæ alii cum Baronio ex Concilio Senonenſi in decretis Fidei c. 11. putant eſſe Hebraicum, ſignificans ſpontaneam oblationem. Etenim ubi Num. 19. in vulgata legitur *ſpontanea oblatio*, Hebraice, & Chaldaice dicitur *Miſſah*, quæ domino offerebatur de fructibus terræ in gratiarum actionem; quibus deinde in templo veſcebantur cum recordatione ſervitutis præteritæ, & liberationis ab eadem; quæ omnia Sacrificio miſſæ aptantur. Alii cum Hieronymo, Juſtino, Epiphanio, Origene putant eſſe vocem latinam a verbo Mitto, ſignificantem, quod per illam oblatio, & preces ad Deum mittantur; Unde in fine dicitur, *Ite, Miſſa eſt*. Eam negant Hæretici cum Luthero, & Calvino eſſe verum ſacrificium; contra quos Trident. ſeſſ. 22. can. 1. definit: *In Miſſa offertur Deo verum, & proprium ſacrificium*. Quod ut pateat, examinabimus, quid, & quotuplex ſit ſacrificium? Deinde, An phyſica deſtructio victimæ pertineat ad rationem ſacrificii? Demum, An ratio ſacrificii competat Miſſæ? Et quænam in ea ſit res oblata? Quis offerens?

ARTICULUS I.

Quid, & quotuplex ſit Sacrificium?

II. DEfinitur ſacrificium apud Leſſium, & Arriagam, *oblatio externa rei ſenſibilis facta Deo a legitimo, & publico miniſtro, in proteſtationem ſupremi ejus dominii in omnia, ac præſertim in vitam, & necem*. Et quidem, quod ſi oblatio, patet ex illo ad Hebræos 5. ubi dicitur: *ut offerat dona, & ſacrificia pro peccatis*. & Geneſ. 8. *obtulit holocauſta ſuper Altare*. Et in hac ratione generica convenit Sacrificium cum aliis oblationibus, quæ non ſunt ſacrificia, videlicet cum decimis, primitiis &c. Deinde quod ſacrificium ſit oblatio externa rei ſenſibilis, etiam patet, quia fieri debet nomine omnium in Republica humana, quæ eſt ſenſibilis. Unde fit, quod oblatio interna ſuimet facta Deo non ſit proprie ſacrificium; & dum Pſalm. 50. dicitur, *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus*, tunc nomen ſacrificii ſumitur large pro oblatione interna, quæ eſt anima ſacrificii, & ſine qua ſacrificium externum non eſt acceptum: unde ſubditur, *Holocauſtis non delectaberis*. Tertio oblatio ſacrificalis ſenſibilis fieri debet a legitimo, & publico Miniſtro, ut conſtat ex illo ad Hebræos 5. *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur in his, quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona, & ſacrificia pro peccatis. Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur a Deo tanquam Aaron*. Quibus verbis oſtenditur munus ſacrificandi non convenire, niſi illi, qui a legitima poteſtate ad id eligitur. Et ratio eſt, quia cum oblatio ſacrificalis fieri debeat nomine totius Reipublicæ humanæ, fieri debet a perſona ad id publica authoritate deputata: propterea ex Trid. ſeſſ. 13. cap. 1. ſacrificium, & ſacerdotium ſunt correlativa. Ubi notandum ex Suario diſp. 73. ſect. 3. Sacrificia in Lege naturæ non fuiſſe inſtituta a Deo, ſed a Republica; in lege vero veteri fuiſſe deſignata a Deo: & in Lege gratiæ a Chriſto Domino: & ut notat Hieronymus, in Lege naturæ a Noe uſque ad Aaron omnes Primogeniti erant Sacerdotes; & in ordine ad Agnum Paſchalem, utpote ante Legem veterem inſtitutum, deputati erant Sacerdotes omnes Patresfamilias. Denique quod Sacrificium fieri debeat in proteſtationem ſupremi divini dominii in vitam, ac mortem noſtram, conſtat ex ſenſu communiſſimo omnium hominum, & DD. quod expreſſit Euſebius lib. 1. dicens, *Hominem debere dare vitam ſuam Deo in ſacrificium; quia tamen hoc non expedit, Lege naturæ introductum eſt, ut in Sacrificium Animalis per aliquid ejuſmodi commutaretur*.

III. Ex hac definitione Sacrificii infertur primo, ſacrificium eſſe ſignum ad placitum; cum nulla res ſenſibilis natura ſua habeat ſignificare divinum dominium, noſtramque ſubmiſſionem. quamvis enim mactatio ovis v. g. habeat aliquam analogiam cum eo, quod per ſacrificium proteſtamur; non habet tamen rationem ſacrificii, niſi ex placito, & inſtitutione evadat hujuſmodi ſignum.

Infertur 2. Non eſſe Sacrificia proprie dicta ea, quibus allata definitio non competit, ut ſunt ea decem, quæ Chryſoſtomus in Pſalm. 95. enumerat, nempe martyrium, deprecatio, jubilatio, juſtitia, eleemoſyna, laus, compunctio, humilitas, prædicatio, & beneficentia in ſanctos: & ſic explicantur multa loca Scripturæ, & PP. uſurpantium ſacrificium in latiore ſignificatione.

In

Infertur 3. differre ſacrificium a Sacramento; quamvis utrumque ſit ſignum ſenſibile ad placitum, & plerumque etiam ſymbolicum. ſacramentum enim eſt externa Dei locutio donans, vel promittens nobis ſanctitatem: ſacrificium vero eſt locutio creaturæ ſubmittentis ſe Deo. Poteſt tamen utrumque eidem ſigno ſenſibili convenire, & de facto competit Euchariſtiæ, quæ quatenus eſt a Deo loquente, eſt Sacramentum; quatenus eſt a creatura loquente, & ſe ſubmittente Deo, eſt Sacrificium. Immo ſub alia ratione eſt etiam Chriſti Teſtamentum, ſeu inſtrumentum authenticum voluntatis Chriſti promittentis nobis hæreditatem, ſeu vitam æternam.

Infertur 4. Rempublicam humanam, præſertim Eccleſiaſticam, poſſe ex natura rei Sacrificia inſtituere auctoritate propria, non tamen ſacramenta. Ratio eſt, quia ſolius Dei eſt ſanctificare; & ideo ſoli Deo competit inſtituere ſacramenta, quæ ſanctificent: At jure naturæ quælibet communitas, præſertim ſacra, poteſt, & probabilius debet, Deo ſe ſubmittere, & ſigno publico proteſtari divinum Dominium; ergo poteſt ſacrificia inſtituere. Unde fit, quod ſi Chriſtus Dominus Euchariſtiam ſolum inſtituiſſet in Sacrametum, Eccleſia potuiſſet illam in ſacrificium inſtituere. De facto tamen vetitum eſt Eccleſiæ ſacrificia inſtituere, ut patet tum ex communiſſimo ſenſu; tum quia ex perpetua Eccleſiæ traditione conſtat, ſacerdotes ſolum relate ad Miſſæ ſacrificium ordinari; quippe quod in ſe uno omnes omnium ſacrificiorum perfectiones coadunat.

Infertur ult. ſacrificium ſoli Deo offerendum, cum ſoli competat Deo ſupremum Dominium in omnia: propterea Auguſtinus lib. 10. de civit. cum dixiſſet, multos honores, qui Deo tribuuntur, tribui etiam creaturis, ſubdit: *quis vero ſacrificandum cenſuit, niſi ei, quem Deum aut ſcivit, aut putavit, aut finxit?*

IV. Dubitatur, An ſit de Jure naturæ ſacrificium Deo offerre? Multi negant, putantes ſufficere, quod Deus alio modo colatur; probabilius tamen affirmandum cum Phiſoſopho 5. Ethic. 7. & D. Th. 2. 2. q. 85. a. 1. Ratio eſt, quia quod eſt idem apud omnes, illud dicitur naturale, & juxta rationis dictamen; ſed commune omnibus Gentibus eſt Deo ſacrificare; ergo ſacrificium eſt de jure naturæ, aut ſaltem de jure Gentium, quod fundatur in jure naturali. Minor patet, quia etiam Gentiles habuerunt ſacerdotes, altaria, & victimas, quas Diis ſuis ſacrificarent. Neque obſtat fuiſſe nonnullos, qui putarunt Diis non eſſe ſacrificandum. nam, ut advertit Philoſophus loco cit. jus naturale non definit eſſe naturale per hoc, quod apud aliquos deficiat: ſic habere pedes eſt naturale, quamvis aliqui ſint claudi. ſæpe enim ab aliquibus ignorantur etiam, quæ ſunt de jure naturæ, propter pravam diſpoſitionem, & ſuperbiam: & de iſtis dicitur ad Rom. 1. *dicentes ſe eſſe ſapientes ſtulti facti ſunt.*

V. Circa diviſionem ſacrificii, dividitur 1. ratione ſtatus, ſeu temporis in ſacrificia legis naturæ, legis veteris, ſeu Moſaicæ, & Legis Euangelicæ. 2. ratione materiæ in victimam, ſeu Hoſtiam, Immolationem, & Libamen. victima erat, in qua offerebatur aliquod animal, puta vitulus, ovis, columba, Paſſer, Turtur: immolatio, in qua offerebatur res inanimis ſolida, puta panis, ſimila, ſal, thus, manipulus ſpicarum virentium, triticum, &c. ut habetur Levit. 1. & 6. panis enim in fruſta frangebatur, ſal urebatur, thus adolebatur, triticum conterebatur &c. Libamen erat, in quo offerebatur res liquida, ut ſanguis, aqua, oleum, vinum; quæ effuſione offerebantur. Tertio dividitur ratione formæ in Holocauſtum, ſacrificium, ſeu Hoſtiam pro peccato, & Hoſtiam pacificam. In Holocauſto tota res reſolvebatur in fumum: In Hoſtia pro peccato partim cremabatur; partim cedebat in uſum ſacerdotum; In Hoſtia pacifica, quæ offerebatur in gratiarum actionem, & ad nova beneficia impetranda, res oblata partim cremabatur, partim comedebatur a ſacerdotibus, & partim ab iis, qui eam obtulerant. Denique ſacrificium ratione finis dividitur in Lautreticum, Propitiatorium, Euchariſticum, & Impetratorium. Primum fit ad Deum colendum, & potiſſimum fiebat holocauſto; Secundum pro peccatis, & pœnis avertendis, & fiebat hoſtia pro peccato; Tertium in gratiarum actionem; Quartum ad nova beneficia impetranda; & utrumque hoc fiebat hoſtia pacifica. Ex quibus omnibus colligitur, omnia iſthæc ſacrificia eminenter in Miſſæ ſacrificio contineri.

ARTICULUS II.

Utrum ad rationem Sacrificii ſpectet Immutatio victimæ phyſica, an ſufficiat ſola Moralis Immutatio?

VI. Ut reſolvi deinde poſſit, in quanam actione ſacrificium Miſſæ conſiſtat, num in conſecratione, in qua victima ſolum moraliter immutatur, quatenus Deo offertur, & fit ſacra: an in conſumptione, in qua immutatur phyſice, & quatenus eſt ſub ſpeciebus euchariſticis, deſtruitur? inquirimus nunc, utrum ad rationem ſacrificii ſufficiat ſola immutatio moralis rei oblatæ? Negant Vaſquez Bellar. Lugo diſp. 19. Affirmant Suarius diſp. 83. ſect. 5. Arriaga diſp. 49. ex D. Th. 2.2.q.85. art. 3. ad tertium; ubi docet, circa res ſacrificatas fieri aliquod ſacrum, quod vel ſit mactatio, vel conſumptio, vel benedictio victimæ: hæc ſunt verba Doctoris Angelici: *Sacrificia proprie dicuntur, quando circa res Deo oblatas aliquid fit; ſicut quod animalia occidebantur, & comburebantur, quod panis frangitur, & comeditur, & benedicitur: & hoc ipſum nomen ſonat. nam ſacrificium dicitur ex hoc, quod homo facit aliquid ſacrum.*

VII. Dicendum cum hac ſecunda ſententia, probabilius eſſe, quod ſufficiat ſola immutatio victimæ moralis, quæ habetur per quandam ſanctificationem, ſeu per hoc quod Deo offeratur, benedicatur &c.

Prob. Sacrificium eſt oblatio ſenſibilis, ſeu ſignum ſenſibile ad placitum, ſignificans ſupremum Dei dominium in omnia, ut oſtendimus articulo ſuperiore; ſed hujuſmodi ſignum, cum ſit ad placitum, bene poteſt conſiſtere in ſola immutatione morali rei ſenſibilis oblatæ, ſeu victimæ; ergo ad rationem ſacrificii ſufficit ſola immutatio moralis rei oblatæ, quatenus per hoc quod Deo offeratur, fit ſacra, & ſic moraliter diverſa.

Confirm. quia in Scriptura multa ſacrificia recenſentur, in quibus res oblata ſolum moraliter, & non phyſice immutabatur. Et primo quidem hujuſmodi fuit ſacrificium Melchiſedech, qui dicitur obtuliſſe *ſanctum ſacrificium, Immaculatam Hoſtiam*; ſacrificavit autem abſque phyſica immutatione panis, quem obtulit; cum de tali mutatione non fiat mentio in Scriptura: & quamvis Lugo dicat, Scripturam id omiſiſſe tanquam per ſe notum, Arriaga tamen reſpondet, id arbitrarie dici.

Secundum fuit ſacrificium zelotypiæ, de quo dicitur Num. 5. *Offeret eam* (ideſt farinam aqua ſancta, & pauxillo terræ mixtam) *ſacerdos, & ſtatuet coram Domino, & ponet ſuper manus illius ſacrificium recordationis, & oblationem zelotypiæ*: ecce quomodo & appellatur ſacrificium, & nulla fit mentio immutationis phyſicæ in actione ſacrificativa; quamvis poſt ſacrificium deberet ſacerdos pauxillum illius farinæ incendere ſuper altare.

Tertium eſt ſacrificium de panibus propoſitionis, quod habetur Levit. 21. Hujuſmodi autem panes fuiſſe verum ſacrificium, colligitur ex eo, quod ad eos offerendos conſecrabantur ſacerdotes. Præterea apud Gentiles multa offerebantur, & reputabantur ſacrificia abſque ulla deſtructione; ut Danielis ult. ante Bel, ſeu Baal panes, & reliqua integra relinquebantur. Quare licet plerumque in ſacrificiis habeatur victimæ deſtructio, quippe quæ magis videtur adumbrare Dei dominium in vitam, & necem; ea tamen non eſt eſſentialis ſacrificio.

VIII. Objic. 1. Si ſufficeret ad rationem ſacrificii immutatio moralis victimæ, quatenus res Deo oblata evadit ſacra, ſequeretur, quod Aræ, vel Templi conſecratio eſſet ſacrificium; quod nemo dixerit.

Confirm. authoritate D. Thom. qui qu. 86. art. 1. hæc habet: *Dum aliquid exhibetur in cultum Divinum, ſi illud conſumendum eſt, & oblatio eſt, & ſacrificium; ſi vero ſic exhibeatur, ut integrum maneat, erit oblatio, & non ſacrificium.*

Reſp. nego ſequelam. ſacrificium enim debet eſſe oblatio externa, atque adeo ſignum ſenſibile ab habente poteſtatem in Republica inſtitutum, ut per illud proteſtemur divinum Dei dominium; Hoc autem de facto non competit Aræ, vel Templo conſecrato; quamvis competere poſſit; ergo non eſt ſacrificium.

Ad confirm. reſpondet Arriaga, D. Th. pro utraque parte laudari. dixit enim q. 85. art. 3. ſacrificari aliquid vel mactatione, vel conſumptione, vel benedictione. Quare dicendum de mente Angelici non cōſtare. Vel dices, quod ſacrificium non in ſtricta, ſed in ſtrictiſſima ſignificatione importet conſumptionem victimæ; quatenus de facto fere omnia ſacrificia victimæ conſumptionem præſeferunt.

IX. Objic. 2. Sacrificium debet eſſe oblatio externa, & ſignum ſenſibile habens ſimi-

militudinem ſaltem analogicam, & ſymbolicam cum dominio in vitam, & mortem; ſed hanc non habet, niſi res oblata deſtruatur; ergo ad rationem ſacrificii ſpectat victimæ deſtructio.

Confirm. Illud ſpectat ad rationem ſacrificii, quod in omnibus ſacrificiis reperitur, ſicut ad rationem ſacramenti ſpectat, quod eſt commune omnibus ſacramentis; quandoquidem iſta compoſita artificialia non habent eſſentiam ſuam ex natura rei, ſed ex arbitrio inſtitutoris; atqui omnibus ſacrificiis eſt commune, quod res oblata deſtruatur, ut docent communius; ergo hoc ſpectat ad rationem ſacrificii.

Reſp. 1. nego majorem: ſicut enim ramus viridis poteſt eſſe ſignum ad placitum venditionis vini, quin ullam ſimilitudinem habeat cum vino vendibili; ita ſacrificium, necnon etiam ſacramentum poteſt eſſe ſignum ad placitum, & non ſymbolicum. Secundo, tranſmiſſa majore, nego minorem: ad ſacrificium enim ſpectat, quod per illud denotetur dominium Dei, non ſolum in mortem, ſed etiam, & multo magis in vitam noſtram; cum præſtantior ſit virtus ad creandum, & conſervandum, quam ad deſtruendum: ergo ſi ſacrificium debet habere ſimilitudinem cum re ſignificata, magis habebit hanc ſimilitudinem res oblata, ſi remaneat integra, & ſignificet dominium Dei in vitam noſtram, quam ſi deſtruatur, & ſignificet dominium Dei in mortem.

Ad confirm. ſimiliter nego majorem. In artefactis enim iſtis non ſolum eſt attendendum, quod contingit communiter, ſed etiam ad quem finem inſtituantur; cum autem ſacrificium inſtitutum ſit ad finem colendi Deum cultu ſummo, qui bene conſiſtere poteſt citra phyſicam immutationem victimæ; hæc non ſpectat ad eſſentiam ſacrificii, etiamſi omnia ſacrificia hactenus inſtituta hanc phyſicam immutationem ferrent; ſicuti non ſpectat ad eſſentiam, & finem domus v. g. quod non ſit pentagona, quamvis nulla domus hactenus fuerit pentagona. Deinde tranſmiſſa maj. nego min. oſtendimus enim, plura ſacrificia fuiſſe in veteri teſtamento, & apud Gentiles ſine victimæ deſtructione. Adde ex Tannero diſp. 5. q. 9. quod licet in multis ſacrificiis moſaicis interfuerit conſumptio rei oblatæ, nihilominus ſacrificium non conſiſtebat in ea conſumptione, ſed in aliquo poſitivo, quod poſt conſumptionem remanebat, puta in flamma, & nidore, quod ex conſumptione victimæ proveniebat. Hinc Levitici 17. dicitur: *Adolebit adipem in odorem ſuavitatis Domino*: ex quibus hanc tradit regulam Lugo n. 52. ſi id, quod deſtruitur, eſt nobilius, illud principaliter offertur, v. g. ovis quæ deſtruitur, non cadaver quod conſurgit, offertur principalius: contra vero ſi eſt ignobilius id, quod deſtruitur, illud minus principaliter offertur: v. g. quia thus eſt ignobilius, quam ſuffitus, & odor thuris; ideo thus minus principaliter offertur, quam ſuffitus.

ARTICULUS III.

Utrum Ratio ſacrificii competat Miſſæ? Et quid in ea ſit Res oblata? Quis offerens?

X. Miſſam eſſe verum ſacrificium, conſtat ex perpetua traditione Eccleſiæ, & ex Conciliis, præſertim Tridentino ſeſſ. 22. can. 1. Et ratio eſt, quia illi competit ſacrificii definitio: eſt enim oblatio externa, & ſenſibilis facta a legitimo ſacerdote in proteſtationem divini dominii: quamvis enim Chriſtus Dominus, qui offertur, non ſit ſenſibilis in propria ſpecie; ſit tamen ſenſibilis per ſpecies panis, & vini; habeturque immutatio victimæ, ſaltem moralis, per hoc quod complexum ex ſpeciebus, & corpore Chriſti fiat ſacrum, dum Deo offertur: quidquid ſit, an habeatur etiam in Miſſa immutatio victimæ phyſica, aut per ſumptionem ſacramenti, ſi ea conſtituat ſacrificium, aut per hoc quod Chriſtus ponatur per conſecrationem in ſtatu proclivi ad deſitionem; aut per hoc quod ex vi verborum ponatur in Hoſtia ſolum corpus, & in calice ſolus ſanguis; unde habetur Chriſtus veluti exanguis, & occiſus, ut loquitur Leſſius, non gladio materiali, ſed gladio verborum conſecrationis: aut demum quia deſtruitur ſubſtantia panis, & vini, quæ in multorum ſententia ingreditur, tanquam pars minus principalis, conſtitutionem rei oblatæ in hoc ſacrificio; de quo infra.

Eſt etiam Miſſa non ſolum verum ſacrificium, ſed etiam rememorativum ſacrificii cruenti crucis, juxta illud Chriſti D. *Hæc quotieſcunque feceritis, in mei memoriam facietis*: & Apoſtolus 1. Corint. 11. habet: *Quotieſcumque manducabitis panem hunc &c. mortem Domini annunciabitis, donec veniat.* Quamvis autem hoc ſacrificium nunc ſit rememorativum ſacrificii cruenti; quando tamen a Chriſto D. oblatum fuit in cœna, tunc fuit ſacrificii cruenti prognoſticum: iſthæc

iſthæc enim prædicata per accidens competunt huic ſacrificio.

XI. Circa rem oblatam in Miſſæ ſacrificio dicendum, rem primo, & principaliter oblatam eſſe Chriſtum Dominum ſenſibilem per ſpecies panis, ut conſtat ex Tridentino ſeſſ. 22. cap. 2. ubi docet, in hoc Sacrificio eundem illum Chriſtum incruente immolari, qui in Ara Crucis ſemel ſe ipſum cruente obtulit. Quia tamen Chriſtus in propria ſpecie non eſt nobis ſenſibilis, ſed fit ſenſibilis per ſpecies panis, & vini, ideo hujuſmodi ſpecies integrant materiam hujus Sacrificii, & partialiter conſtituunt rem oblatam; ut docent communius cum Suario contra Vaſquez, & Coninck. Et ratio eſt, quia ad eſſentiam Sacrificii ſpectat, quod res oblata ſit ſenſibilis; ergo quidquid conſtituit Chriſtum ut ſenſibilem in hoc ſacrificio, conſtituit rem oblatam; ſed ſpecies panis reddunt Chriſtum nobis ſenſibilem; ergo conſtituunt rem oblatam.

Neque dicas, quod ſi ſpecies panis partialiter conſtituerent rem oblatam, non eſſet idem ſacrificium Miſſæ, & cruentum in Ara Crucis, contra definitionem Triden. Nam id, quod immolatur eſt ſubſtantia victimæ, non ejus accidentia, quæ ſimul cum ſubſtantia immolantur; cum autem eadem ſit ſubſtantia Chriſti immolata in ſacrificio miſſæ, & in Ara Crucis, ideo idem eſt Sacrificium, quamvis ſub accidentibus diverſis, quæ ſpectant ad materiam oblatam, tamquam pars minus principalis: Sic in omnium ſententia diverſa habuit accidentia Chriſtus in Cruce, quam nunc. Ibi enim habuit paſſibilitatem, dolores, &c. nunc vero in Sacrificio Miſſæ habet impaſſibilitatem, immortalitatem, &c. & tamen in omnium ſententia, idem eſt ſacrificium cruentum, & incruentum, quia eadem eſt ſubſtantia rei oblatæ.

XII. Dubitatur, An etiam ſubſtantia panis, & vini ingrediatur rem oblatam, tamquam partes minus principales? Affirmant Suarius, & Bellar. apud Lugo diſp. 19. n. 99. Quia etiam panis, & vinum deſtruuntur in Dei obſequium. Unde videntur eſſe pars minus principalis rei oblatæ, non ſecus ac ſpecies panis, & vini. Alii tamen probabilius negant; quia deſtructio panis, & vini non intenditur per ſe in hoc Sacrificio, ſed ut prærequiſitum, & diſpoſitio ad hoc, ut introducatur ſub illis ſpeciebus ſubſtantia victimæ offerendæ. Quod ex eo probant, quia dum in Canone Miſſæ dicitur, *Hæc dona, hæc munera, hæc ſancta ſacrificia illibata*, verba iſta non poſſunt cadere, niſi ſolum ſupra ſubſtantiam Chriſti, cui ſolum competit, quod ſit ſacrificium illibatum. Præterquamquod non eſſet idem Sacrificium cruentum, & incruentum, ſi non eſſet eadem in utroque ſubſtantia, quæ offertur, eſto ſubſtantia principaliter oblata eſſet eadem.

XIII. Circa offerentem. Principalis offerens in hoc Sacrificio eſt etiam ipſe Chriſtus Dominus, ut definit Triden. dicens loco citato: *Idem nunc offerens Sacerdotum miniſterio, qui ſe ipſum tunc obtulit in Cruce*. Per hoc autem dicitur Chriſtus Sacerdos, & offerens principalis, quia quando inſtituit hoc ſacrificium, delegavit Sacerdotibus hoc munus ſacrificandi nomine ſuo. Quare non debet dici principalis offerens Chriſtus, quia inſtituit hoc ſacrificium, ut putat Vaſquez: Tum quia ad rationem Sacerdotii non ſpectat ſacrificia inſtituere; Tum quia Deus non erat principalis offerens ſacrificia veteris legis, quamvis ea inſtituiſſet. Neque eſt offerens principalis, quia efficacia hujus ſacrificii fundatur in ejus meritis; poterat enim applicatio meritorum Chriſti competere huic ſacrificio, etiamſi non offerretur nomine Chriſti. Neque demum quia Chriſtus illud actu offert, dum offertur a ſacerdotibus ſuis miniſtris. Nam licet re vera hunc actum eliciat in Cœlo; is tamen non requiritur ad hoc, ut Chriſtus ſit offerens principalis; ſufficit enim, quod habens perpetuum Sacerdotium dederit in perpetuum facultatem Sacerdotibus ſuis miniſtris offerendi hoc Sacrificium nomine ſuo, & quod voluntatem hanc non retractaverit.

XIV. Ex dictis ſequitur, hoc ſacrificium omnes omnium ſacrificiorum prærogativas includere; ſicuti quatenus eſt Sacramentum, omnes omnium Sacramentorum prærogativas includit; adeo ut illi tribuenda ſit omnis efficacia, ac virtus cauſandi quemcumque effectum, qui ab aliis ſacrificiis, vel Sacramentis cauſatur; niſi de aliquo effectu conſtet oppoſitum. Ratio eſt, quia res principaliter oblata, & principalis offerens eſt ipſe Chriſtus Dominus dignitatis infinitæ, & fons omnis effectus, & gratiæ provenientis a quibuſcumque Sacrificiis, & Sacramentis. Propterea Trid. ſeſſ. 22. cap. 1. dixit, hanc eſſe Hoſtiam, quæ *per varias ſacrificiorum naturæ, & legis tempore ſimilitudines figurabatur, utpote quæ bona omnia per illa ſignificata, velut illorum omnium conſummatio, & perfectio, complectitur*. Et Eccleſia in Oratione Dominicæ VI. poſt Pen-

Pentec. dicit: *Deus, qui legalium differentiam Hoſtiarum unius perfectione ſacrificii ſanxiſti, &c.*

QUÆSTIO II.

In quanam actione adæquate conſiſtat eſſentia ſacrificii Euchariſtici?

I. SEx ſunt hac in re ſententiæ celebriores apud Arriagam. Prima eſt Cani reponentis eſſentiam ſacrificii in fractione Hoſtiæ, per quam denotatur Chriſti Mors, & ſeparatio animæ a corpore. Secunda Scoti in oblatione præcedente conſecrationem. Tertia, quæ tribuitur Scoto, & Gabrieli, in oblatione, quæ conſecrationem ſubſequitur, quando dicitur, *Unde & memores, &c.* Quarta Ledeſmæ in communione Sacerdotis. Quinta Lugonis, Bellar. Amici in ſumptione ſimul, & conſecratione; quamvis Lugo ſalvet rationem ſacrificii in utraque ſeorſim, eo modo quo Sacramentum Euchariſtiæ habetur in utraque ſpecie ſeorſim; Bellarminus vero in utraque complexim. Sexta Suarii, Vaſquez, & communior, in ſola conſecratione. Quod non conſiſtat in fractione Hoſtiæ, docent communiter; tum quia hæc cæremonia non eſt in uſu in omnibus Liturgiis, teſte Suario; Tum etiam quia ſi Hoſtia conſecrata ceciderit in Calicem ante fractionem, non debet frangi, ut habetur in Rubricis. Quare examinandum, An conſiſtat in aliqua ex oblationibus, cum eſſentialiter ad rationem ſacrificii ſpectet oblatio externa? An in ſumptione, ſaltem partialiter? An in ſola conſecratione? Ac demum quærendum, An ad eſſentiam ſacrificii ſpectet, quod conſecratio fiat ſub utraque ſpecie panis, & vini?

ARTICULUS I.

Eſſentia ſacrificii neque in oblatione reponitur, neque in ſumptione.

II. DIco primo: Non pertinet ad eſſentiam ſacrificii oblatio illa vocalis, quæ fit ad offertorium.

Prob. Tum quia tunc non offertur Chriſtus; unde ſi ibi deſiſteret Sacerdos, non obtuliſſet niſi ſubſtantiam panis; Tum etiam quia Chriſtus Dominus non præmiſit hujuſmodi oblationem, quæ ſolum Auctoritate Eccleſiæ introducta eſt, ex Suario; Tum demum quia ad eſſentiam ſacrificii ſpectat quidem oblatio externa; ea tamen non debet eſſe verbalis, ſed ſufficit quod Hoſtia offeratur per ipſam immolationem; ſicut in veteribus ſacrificiis ipſa mactatio, v. g. vituli, erat oblatio externa pertinens ad ſacrificium.

III. Dico ſecundo: Neque ſpectat ad eſſentiam ſacrificii oblatio illa, quæ fit in Miſſa poſt conſecrationem.

Prob. Tum quia neque legitur in Scriptura, eam a Chriſto Domino factam poſt conſecrationem; & ex eodem Suario Eccleſiæ auctoritate eſt introducta. Tum etiam quia ſi Sacerdos in ſumptione Calicis deprehendat, ibi non fuiſſe vinum, debet iterum vinum apponere, benedicere, conſecrare, & ſtatim ſumere, ex Rubricis, quin debeat poſt conſecrationem offerre.

IV. Dico tertio: Ne partialiter quidem ſumptio ſpectat ad eſſentiam ſacrificii.

Quod non ſpectet adæquate, conſtat, quia ſi Sacerdos extra Miſſam communicet, non ſacrificat. Quod vero neque ſpectet partialiter, probatur; Tum quia PP. communiter apud Suarium, & Vaſquium, horam immolationis vocant ſolum illam, qua Sacerdos conſecrat: Tum etiam quia Trident. ſeſſ. 22. declarans, quo pacto Chriſtus Dominus in nocte cœnæ oſtenderit ſe eſſe Sacerdotem, ſolum meminit de conſecratione ab ipſo facta. Evangeliſtæ etiam nullam faciunt mentionem de ſumptione facta a Chriſto; non eſt autem veriſimile illos omiſſuros fuiſſe partem eſſentialem ſacrificii: quicquid ſit, an Chriſtus vere ſumpſerit? quod feciſſe, probabilius cenſet D. Th. Tum demum, quia ſumptio non eſt oblatio Hoſtiæ facta Deo, ſed potius, ut notat Coninck, eſt oblatio facta nobis, & quamvis potuerit Chriſtus hanc actionem in ſacrificium inſtituere, non conſtat tamen, quod inſtituerit: præſertim quia minus apte ſignificatur ſubmiſſio noſtra erga Deum, & proteſtatio, quod parati ſimus pro illo mori per illud ipſum, quod in ea actione in noſtram utilitatem convertimus. Adde, actionem ſacrificalem debere fieri principaliter a Chriſto primo Sacerdote, qui per ſuos miniſtros conſecrat, & offert ſeipſum in holocauſtum; ſumptio autem non fit nomine Chriſti principaliter ſumentis; ergo non eſt actio ſacrificalis.

V. Objic. 1. illud Auguſtini 17. de Civ. 5. *Manducare panem in novo teſtamento eſt ſacrificium Chriſtianorum:* Secundo D. Th. q. 80. art. 12. dicentem, quod Sacerdos in perſona omnium ſumit ſacrificium. Tertio, quia

Eccleſia poſt conſecrationem applicat ſacrificium pro Defunctis. Quarto, quia in Feria ſexta majoris Hebdomadæ non conſecratur, & tamen Eccleſia illud vocat ſacrificium, dicens: *Sic fiat ſacrificium noſtrum in conſpectu tuo hodie; &c.*; & deinde, *Orate Fratres, ut meum, ac veſtrum ſacrificium, &c.* Quinto, niſi ſumptio eſſet ſacrificium, non eſt ratio, cur tam rigide præcipiatur; adeo ut ſi ſpecies vini effundantur, debeat novum vinum conſecrari, & ſumi. Et ratio ex D. Th. q. 83. art. 6. eſt, quia aliter ſacrificium maneret imperfectum. Denique quia præciſa ſumptione, non habetur victimæ deſtructio eſſentialiter ad ſacrificium requiſita, præſertim ad holocauſtum. Victima enim eſt Chriſtus, ut ſenſibilis per ſpecies panis, & ſolum per ſumptionem Chriſtus ut ſic ſenſibilis deſtrui poteſt.

Reſp. ad primum cum Arriaga, ibi Auguſtinum loqui de communione Laicorum, non Sacerdotis, & panem vocat Sacrificium Chriſtianorum, quia eſt materia ſacrificata; non quia ejus comeſtio eſt actio ſacrificativa.

Ad ſecundum: ex hoc quod aliqua actio fiat nomine publico a Sacerdote, non ſequitur, quod ſit ſacrificium. Nam etiam nomine publico Sacerdos orat in Templo.

Ad tertium: applicatio Sacrificii debet ante conſecrationem fieri, & Eccleſia in offertorio dicit, Hoſtiam offerri pro vivis, atque defunctis. Quare in Memento defunctorum ſolum funduntur preces ſpeciales pro defunctis. Poteſt tamen Sacerdos ſequi probabilem opinionem, quod ſacrificium in ſumptione conſiſtat, & ſic illud applicare in Memento defunctorum, prout explicabimus quæſt. 4. n. 5.

Ad quartum: negandum cum communiori ea die fieri Sacrificium: habetur enim in Concilio Toletano can. 8. Feria VI. in Paraſceve nullum omnino Sacerdotem poſſe miſſam celebrare; & Rubertus lib. 6. de divinis officiis cap. 3. *Hodie*, inquit, *non ſacrificamus, dum nobis Hoſtia de manibus tollitur, non ſacrificant amici, dum trucidant inimici*. Quare verba illa Eccleſiæ intelligenda ſunt de ſacrificio in latiore ſignificatione, quatenus eſt complementum ſacrificii diei antecedentis, in quo hoſtia, quæ tunc ſumitur, fuerat conſecrata. Et ratio eſt, tum quia eo Paraſceves die non fit conſecratio; Tum etiam quia non habetur utraque ſpecies panis, & vini, quæ ad eſſentiam Sacrificii ſpectat, ut infra dicemus.

Ad quintum: Rigidiſſime præcipitur ſumptio poſt conſecrationem, quia Chriſtus Dominus, qui voluit hoc ſacrificium eſſe etiam Sacramentum, juſſit jure merito ſacrificantem de eo participare: Sic etiam rigide præcipitur oblatio illa offertorii, *Suſcipe Sancte Pater, &c.* adeo ut ſi debeat nova hoſtia, & vinum conſecrari, debeat ſaltem mentaliter, ut notat Tamburinus, illa Oblatio præmitti; nec per hoc ſpectat ad eſſentiam ſacrificii; ergo nec ſumptio. Ex Angelico autem ſacrificium ſine ſumptione idcirco remaneret imperfectum, non quia careret ulla parte eſſentiali, aut integrali, ſed quia careret ornatu debito: ſicut homo quamvis nulla parte integrali careat, non eſt tamen cum perfectione debita, ſi careat accidentibus propriis.

Ad ultimum: diximus ad eſſentiam ſacrificii ſufficere immutationem moralem rei oblatæ: quæ pariter ſufficit ad eſſentiam Holocauſti, hoc eſt ſacrificii Lautretici inſtituti præciſe ad Deum colendum; cum hoc etiam ſacrificium ſit ſignum ad placitum. Præterquamquod in ſacrificio miſſæ etiam habetur aliqua immutatio phyſica independenter a ſumptione, ut dicemus artic. ſequenti. Adde immutationem phyſicam ſpecierum Sacramentalium non fieri per ſumptionem, ſed poſt longum tempus, quando in ſtomacho ſpecies digeruntur. Quare ex hoc capite ſacrificium non deberet reponi in ſumptione, ſed in digeſtione ſpecierum; quod nemo dixerit.

ARTICULUS II.

An in ſola Conſecratione conſiſtat eſſentia hujus Sacrificii?

VI. Reſpondeo affirmative cum communiori, ex D. Thom. qu. 82. art. 10. ubi habet: *Conſecratione hujus Sacramenti Deo Sacrificium offertur*.

Prob. tum impugnatione facta aliarum ſententiarum; tum auctoritate Patrum apud Vaſquez, & Lugo; tum etiam quia Euangeliſtæ non commemorant niſi conſecrationem, quando Chriſtus ſacrificavit, & hoc ſacrificium inſtituit in nocte cenæ; ergo in ſola conſecratione illud conſiſtit: Alioquin, ut notat Suarius, Euangeliſtæ commemorando hanc ſolum actionem, omiſſa ea, in qua dicitur conſiſtere eſſentia Sacrificii, dediſſent anſam errori in re graviſſima; quod non eſt præſumendum.

Ratio a priori eſt, quia illa ſola actio eſt

eſt eſſentialis oblatio hujus Sacrificii, atque adeo formaliter ſacrificativa, quæ ſola uſurpata eſt a Chriſto Domino; & fit ejus nomine tanquam offerentis principalis: Atqui ſola conſecratio dicitur a Chriſto Domino uſurpata in Euangelio, & ea tantum fit a Chriſto Domino, tanquam principali offerente, cum in perſona Chriſti dicat Sacerdos, Hoc eſt Corpus meum: ergo ſola conſecratio eſt eſſentialis oblatio hujus Sacrificii. Major videtur innegabilis, cum enim Chriſtus ſit principalis offerens, illa actio dici debet formaliter ſacrificativa, quæ a Chriſto, ut Sacerdote, fuit exercita, & ejus nomine fit, dum ſacrificatur.

Confirm. quia Sacerdotium per ſe primo ordinatur ad Sacrificium; & conſequenter illa actio, ad quam primo, & per ſe confertur poteſtas Sacerdotalis, eſt formaliter ſacrificativa: ſed poteſtas Sacerdotalis primo, & per ſe confertur in ordine ad conſecrandum, ut patet: ergo in conſecratione habetur formaliter actio ſacrificativa.

Confirm. demum, quia conſecratio non ſolum eſt moraliter immutativa victimæ, ſed etiam phyſice; ergo nihil deeſt illi, quominus Sacrificium adæquate conſtituat. Antecedens probatur, tum quia ex Bellar. conſecratio ponit Chriſtum Dominum ſub ſpeciebus; unde illum aliquatenus deſtruit, quatenus reponit in ſtatu proclivi ad deſitionem; non minus ac per Adverſarios ſumptio dicitur Chriſtum ſub ſpeciebus deſtruere, per hoc quod illum ponat in via, & ſtatu deſitionis: Tum etiam quia ex Lugo, & Goneto Chriſtus ſub ſpeciebus ponitur mortuo modo, nempe ad humanos uſus inutilis: Tum etiam quia ex Leſſio ex vi verborum corpus Chriſti a ſanguine ſeparatur; atque adeo conſecratio gladio verborum, ut loquitur Cyrillus, eſt mactativa Chriſti: Tum demum, quia ex Tannero probabile eſt, ſubſtantiam panis, & vini ingredi rem oblatam, tanquam partem minus principalem, & cum illa deſtruatur per conſecrationem, habetur conſequenter aliquatenus victimæ deſtructio.

VII. Objic. 1. Sine victimæ deſtructione non habetur Sacrificium. non enim aliunde Abraham dicitur affective tantum, non effective ſacrificaſſe Iſaac, niſi quia illum non occidit; ſed per conſecrationem deſtructio victimæ non habetur; ergo. Probatur minor. non poteſt enim ſalvari deſtructio Chriſti ſub ſpeciebus per conſecrationem, juxta viam Bellarmini, per hoc ſcilicet quod ibi Chriſtus ponatur in ſtatu proclivi ad deſitionem. Nam, ut notat Arriaga, pomum v. g. non dicitur deſtrui, quando generatur in Arbore; quamvis tunc ponatur in ſtatu, ut poſſit comedi, & deſtrui: nec ovis, quæ generatur, aut Templum, quod erigitur, dicitur deſtrui, quamvis ſint deſtruibilia: ergo idem in caſu noſtro. Neque aliæ viæ Lugonis, Leſſii, & Tanneri evincunt veram Chriſti mactationem factam per conſecrationem, ut patet; ergo.

Reſp. 1. nego majorem. diximus enim, ad rationem ſacrificii ſufficere ſolam moralem victimæ immutationem. Quare ſi Deus, vel Reſpublica inſtituiſſent in actionem ſacrificativam, quod infans offeratur in proteſtationem Divini dominii, talis oblatio eſſet ſacrificativa; quia tamen in veteri teſtamento Deus inſtituit in ſacrificium, quod animal occidatur; ideo Abraham tunc non ſacrificavit. Deinde, omiſſa majore, nego minorem, & quicquid ſit de aliis viis, bene ſubſiſtit prima via Cardinalis Bellarm. ſicut enim per Adverſarios Chriſtus, prout ſenſibilis per ſpecies, dicitur deſtrui per manducationem, quia tunc ponitur in ſtatu proximo ad deſtructionem; ita bene dici poteſt, quod per conſecrationem deſtruatur, per hoc quod ponatur in ſtatu inferiori ad naturalem Chriſti conditionem, & proximus ad deſitionem; facile enim ſpecies illæ corrumpuntur; quod Chriſto neque qua glorioſo, neque qua homini competit; Sic etiam in antiquis Sacrificiis, & libaminibus, quando vinum effundebatur in Dei honorem, dicebatur deſtrui; non quia tunc deſtruebatur, ſed quia tunc ſiccabatur, & conſumebatur. Ad id, quod objicitur ex Arriaga: idcirco Pomum, Ovis, Templum, dum ponuntur, non dicuntur tunc deſtrui, quamvis ſint deſtruibilia, quia ponuntur in ſtatu iis debito: At Chriſtus Dominus per conſecrationem ponitur ſub ſpeciebus in ſtatu indebito, & proximo ad deſtructionem; non ſecus ac quando Sacramentum manducatur; ergo per conſecrationem apte dicitur Chriſtus ſub ſpeciebus poni ſimul, & deſtrui.

VIII. Objic. 2. Materia Sacrificii, ſeu res offerenda præcedere debet ipſam oblationem, ſeu actionem ſacrificativam; ergo Chriſtus ut ſenſibilis per ſpecies, qui eſt materia offerenda, præcedere debet actionem ſacrificativam; ſed non præcederet, ſi actio ſacrificativa conſiſteret in conſecra-

tione, ut patet; ergo non conſiſtit in conſecratione. Antecedens probatur, quia univerſim in omnibus aliis Sacrificiis victima præcedit oblationem ejuſdem. Præterea in Sacrificio cruento victima præceſſit illud; & Incarnatio fuit poſitio, & præparatio victimæ, non vero Sacrificium; juxta illud ad Hebr. 10. *Corpus autem aptaſti mihi*; ergo etiam in Sacrificio incruento Chriſtus ut ſenſibilis per ſpecies, qui eſt victima, debet illud præcedere; atque adeo conſecratio eſt ſolum poſitio, & præparatio victimæ, non Sacrificium.

Confirm. 1. quia Trid. ſeſſ. 23. cap. 1. dicit, Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus in Sacerdotio traditam eſſe poteſtatem conſecrandi, offerendi, & miniſtrandi corpus Chriſti; ergo ex Trident. aliud eſt conſecrare, aliud offerre, ſeu ſacrificare, & aliud miniſtrare; Atque adeo ſicut miniſtrare conſequitur ad offerre, tanquam actio diverſa; ita offerre ad conſecrare.

Confirm. 2. quia actio productiva victimæ non poteſt eſſe ejuſdem deſtructiva, aut immutativa; ſed conſecratio ponit Chriſtum ſub ſpeciebus, qui eſt victima, & actio ſacrificativa debet hanc victimam deſtruere, aut immutare; ergo conſecratio non eſt actio ſacrificativa.

Reſp. Eſſe certum, materiam Sacrificii inadæquate præſupponi ad conſecrationem. cum enim offeratur Chriſtus ut ſenſibilis per ſpecies, & ſpecies ingrediantur partialiter hanc rem oblatam, ut diximus quæſtione antecedenti, ſequitur, quod res oblata minus principalis, nempe ſpecies panis, & vini, ad conſecrationem præſupponatur. Quod autem ſufficiat, materiam oblatam inadæquate tantum præſupponi, ex eo conſtat, quia quando Deo offerebatur thus, adeps, &c. in Sacrificium; juxta illud Levitici 1. *Holocauſtum eſt, & oblatio ſuaviſſimi odoris Deo*, tunc odor ille, & nidor, qui per combuſtionem producebatur, & offerebatur, non præſupponebatur antecedenter, niſi tantum quoad materiam, ex qua odor ille conſurgebat; ergo pariter in Sacrificio Miſſæ.

Reſp. 2. diſtinguo antecedens: debet victima præire ad Sacrificium prioritate ſolum rationis, quatenus ideo offertur, quia producitur, non e converſo ideo producitur, quia offertur, concedo; prioritate reali, aut temporis, nego antecedens, & conſequentiam. Poteſt enim eadem actio & victimam producere, & illam Deo immolare: cum enim Sacrificium ſit oblatio externa, & ſignum ad libitum, poterit inſtitui, quod hujuſmodi ſignum ſit actio productiva alicujus rei ſenſibilis; in quo caſu eadem actio eſt ſimul productiva, & ſacrificativa: ſic ſi Deus præcipiat offerri ſibi muſtum ex uva preſſum, & effuſum, eadem actio, quæ exprimeret, & primo poneret muſtum, ac effunderet, eſſet ſimul ſacrificativa: ſic etiam ſi quis poſſet ovem producere, ac illam, dum producit, ponere in igne, eadem actione haberetur & poſitio, & immolatio ovis.

Ad probationem antecedentis, primo nego antecedens. nam dum offerebatur Thus in Sacrificium, ſolum præſupponebatur materia, ex qua conſurgebat res oblata, ut in caſu noſtro præſupponitur panis. Deinde tranſmiſſo antecedente, non per hoc ſequitur, non poſſe inſtitui Sacrificium, in quo materia non præſupponatur; cum Sacrificium ſit ſignum ad libitum: Sicut quamvis nulla Eccleſia hactenus fuerit pentagona, non per hoc non poteſt dari Eccleſia pentagona. Ad id, quod additur de Sacrificio cruento, concedo antecedens, nego conſequentiam. diſparitas eſt, quia quando Chriſtus primo poſitus fuit, non fuit tunc poſitus in ara Crucis, ſed fuit immolatus poſt triginta tres annos: At quando primo ponitur ſub ſpeciebus, tunc offertur, & immolatur ſuper altare. Secunda diſparitas eſt, quia Chriſtus, qui eſt principalis offerens, debet præſupponi ad rem oblatam, & actionem ſacrificativam, cum debeat cauſa ſaltem natura præire effectum; ergo ut offerret ſe ipſum in Ara Crucis, debuit præfuiſſe: At ut offerat ſe ipſum in Sacrificio incruento, ſufficit, quod præfuerit in propria ſpecie. Tertia diſparitas eſt, quia ſi ad rationem Sacrificii requiritur victimæ deſtructio, Incarnatio nullatenus fuit deſtructio Chriſti, & ideo non potuit eſſe actio ſacrificativa: contra vero conſecratio eſt moraliter deſtructio Chriſti Domini; cum per eam ponatur Chriſtus ſub ſpeciebus in ſtatu proximo ad comeſtionem, & deſtructionem.

Ad primam confirm. Conſecrare, & offerre in præſenti providentia ſunt duæ actiones ratione tantum diſtinctæ penes diverſa connotata. conſecrare enim fert ſolum ponere Chriſtum ſub ſpeciebus; offerre vero, ſeu ſacrificare fert ponere Chriſtum ſub ſpeciebus in proteſtationem Divini dominii; ita ut hoc fiat a Miniſtro publico, & poſita inſtitutione talis Sacrificii: Propterea potuit Chriſtus velle in alia providentia

videntia, quod homines poſſent conſecrare, & non ſacrificare, ſi non inſtituiſſet hanc actionem in Sacrificium; in quo caſu habens poteſtatem conſecrandi non eſſet Sacerdos; cum Sacerdos dicat relationem ad Sacrificium.

Ad ſecund. tranſmiſſo, quod ad ſacrificium requiratur victimæ deſtructio; quamvis actio productiva non poſſit eſſe ſimul phyſice ejuſdem rei deſtructiva, poteſt tamen eſſe deſtructiva in æſtimatione morali per hoc, quod ponat rem illam in ſtatu proclivi ad deſtructionem: ſicut enim per Adverſarios dum ſumuntur ſpecies ſacramentales, dicitur Chriſtus ſub ſpeciebus deſtrui, non quidem in rigore phyſico, ſed moraliter; & in Libaminibus, dum vinum effundebatur, ſolum in morali æſtimatione deſtruebatur; ita in caſu noſtro: ſicut etiamſi ſi quis per potentiam obedientialem produceret v. gr. ovem in igne, dum illam producit, diceretur ſimul illam phyſice ponere, & moraliter deſtruere.

ARTICULUS III.

An ſpectet ad eſſentiam hujus Sacrificii, quod conſecratio fiat ſub utraque ſpecie?

IX. DIco 1. Potuit Chriſtus Dominus hoc Sacrificium inſtituere ita, ut in una tantum ſpecie conſecraretur. Ita communiter cum Suario, Lugo contra Vaſquez apud Arriagam diſp. 50. ſect. 6.

Prob. Sacrificium eſt oblatio externa in proteſtationem Divini dominii, & ſignum ſenſibile ad libitum inſtituentis illud; ergo potuit Chriſtus ad libitum inſtituere in Sacrificium ſolam oblationem ſuimet ſub ſpeciebus alterutrius ſpeciei; præſertim quia etiam in hoc ſalvaretur, quod repræſentetur corpus mortuum Chriſti Domini in Cruce; cum ex vi verborum veniat ſolum corpus, aut ſolus ſanguis: ſicut etiam ſalvaretur, quod victima deſtruatur, per hoc quod ponatur Chriſtus ſub iis ſpeciebus in via ad deſitionem; quamvis neutrum ex his ad rationem Sacrificii ſit neceſſarium, ut oſtendimus.

Neque dicas cum Vaſquez, quod hujuſmodi Sacrificium non eſſet rememorativum mortis Chriſti. Nam ad rationem Sacrificii non ſpectat, quod Chriſti mortem, vel paſſionem rememoret. Deinde ſatis rememoraret per hoc, quod in conſecratione alterutrius ſpeciei ſolum Chriſti corpus, aut ſolus ſanguis repræſentetur.

X. Dico 2. Utriuſque ſpeciei conſecratio in præſenti providentia ſpectat ad eſſentiam Sacrificii. Ita communiter apud Suarium, & Arriagam ex D. Thom. q. 80. art. 12.

Prob. ab aliis aliter; ſed inſufficienter, ut diſcutit Arriaga. Ratio potiſſima eſt, quia de facto ſic voluit Chriſtus Dominus hoc Sacrificium inſtituere; quod conſtat ex fere communiſſimo DD. ſenſu. Congruenter autem ſic voluit Chriſtus Dominus; quia ſic expreſſius ſignificatur Sacrificium incruentum, & ſeparatio corporis a ſanguine; & cum ſit Sacrificium ſimul, & Sacramentum refectivum, expreſſius etiam ſignificatur convivium ſpirituale per cibum, & potum ſimul.

XI. Objic. 1. Innocentium Octavum cum Norvegis carentibus vino diſpenſaſſe, quod ſine vino conſecrarent; ut refert Volaterranus: Atqui ſi ad quidditatem Sacrificii ſpectaret conſecratio ſub utraque ſpecie, non potuiſſet Pontifex Chriſti Vicarius in hoc diſpenſare, ut patet; ergo non ſpectat ad eſſentiam Sacrificii conſecratio ſub utraque ſpecie: Ea proinde præcipitur ſolum præcepto Divino poſitivo, quod in caſu neceſſitatis diſpenſari poteſt a Pontifice: ſicut poteſt diſpenſare in votis, & relaxare juramenta.

Reſp. de hac diſpenſatione non conſtare: & communiter DD. aſſerunt, Hiſtoriam hujus Authoris eſſe apocrypham, tum quia Pontifex nequit diſpenſare in iis, quæ ſpectant ad quidditatem ſive Sacrificii, ſive Sacramentorum inſtitutam a Domino: tum etiam quia adhuc dato, quod ex præcepto tantum Divino deberet conſecratio fieri ſub utraque ſpecie, neque datur cauſa ſufficiens, ut poſſit Pontifex in hoc diſpenſare; non ſolum quia facile poteſt adduci vinum in Nationes, quæ illo carent; ſed etiam quia hoc Sacramentum, & Sacrificium non eſt neceſſarium neceſſitate medii. Propterea communiter docent, non eſſe celebrandum ſine veſtibus Sacris ad dandum viaticum moribundo: quia ſcilicet cum gratia hujus Sacramenti non ſit neceſſaria neceſſitate medii ad ſalutem, non datur ſufficiens cauſa diſpenſandi in jure naturali de celebrando cum debita decentia: contra vero datur ſufficiens cauſa, cur Pontifex nomine Dei promiſſarii diſpenſet in votis, &c. quia facile vota emittuntur: & niſi daretur in terris poteſtas diſpenſandi, eſſent in laqueum, non in ſalutem, ut fuſe Suarius loco citato.

XII. Objic. 2. Si Sacerdos conſecrat panem, & non vinum, vel quia in calice eſt aqua, aut acetum, vel quia ſacrilege non vult illud conſecrare, in tali caſu vere hoſtia eſt conſecrata; ergo ad eſſentiam ſacrificii non ſpectat conſecratio ſub utraque ſpecie. Prob. conſeq. quia eadem eſt poteſtas conſecrandi, & ſacrificandi in Sacerdote; ergo quoties conſecrat, ſacrificat; ergo in caſu adducto, in quo datur unius tantum ſpeciei conſecratio, datur verum ſacrificium ſub una tantum ſpecie; atque adeo utraque ſpecies non requiritur ad rationem ſacrificii in præſenti providentia.

Reſp. cum Arriaga ſect. 7. poteſtatem datam Sacerdoti valide conſecrandi eſſe quidem connexam cum poteſtate ſacrificandi, non tamen eſſe eandem tum realiter, tum formaliter. poteſt enim dari conſecratio ſine ſacrificio, ut quando per errorem in calice non eſt vinum, ſed aqua, vel acetum; ergo poteſtas ad conſecrandum formaliter diſtinguitur a poteſtate ad ſacrificandum. Quare, conceſſo antecedente, nego conſequentiam. Ad probationem diſtinguo antecedens: eſt eadem realiter, omitto; formaliter, nego antecedens, & conſequentiam.

XIII. Ex quibus fit, quod ſi Sacerdos velit conſecrare panem, & ſimul ſacrificare, quatenus vult etiam deinde conſecrare vinum, in tali caſu vere conſecrat panem, etiamſi deinde mutata voluntate vinum non conſecret; At ſi velit conſecrare panem tantum, & nullatenus vinum, certe tunc panem non conſecrat. Ratio eſt, quia inter intentiones contrarias prævalet quæ eſt magis efficax, & abſoluta, ut diximus cum de miniſtro ſacramentorum habente contrarias intentiones, diſp. 2. q. 2. n. 16. unde etiam fit, quod ſi Sacerdos velit utramque ſpeciem conſecrare, & ſimul nullatenus velit ſacrificare, neque in tali caſu conſecrabit: ſicuti ſi chriſtianus vellet contrahere matrimonium, ſed efficacius nollet ſacramentum conficere, Matrimonium in foro interno non contraheret.

In tantum itaque panes obvii conſecrati aliquando ex nequitia alicujus Sacerdotis ab Eccleſia habentur pro conſecratis, quia præſumitur, quod Sacerdos habuerit voluntatem abſolutam conſecrandi ſine voluntate efficaciori non ſacrificandi, atque adeo cum voluntate implicita ſacrificandi, ſi hæc voluntas eſt neceſſaria ad validam conſecrationem; quamvis re vera tunc non ſacrificet ſub una tantum ſpecie.

QUÆSTIO III.

Quoſnam effectus præſtet Sacrificium Euchariſticum.

I. Diximus in loco de effectibus Euchariſtiæ, in quantum eſt Sacramentum; dicendum nunc de iiſdem in quantum eſt ſacrificium. Eſt autem Euchariſtia ſacrificium Lautreticum, inquantum Deo offertur in recognitionem ſupremi ejus dominii: eſt etiam euchariſticum, in quantum fit in gratiarum actionem ob accepta beneficia: eſt pariter propitiatorium, prout offertur in remiſſionem peccatorum, & pœnarum; unde Deus ex offenſo redditur placatus, & propitius: eſt demum Impetratorium, quatenus offertur ad gratias impetrandas. Cum de his poſtremis effectibus ſint nonnullæ difficultates enodandæ, ideo inquirimus hic ſolum de effectibus, quos ut propitiatorium & impetratorium parit ex opere operato, ſeu independenter a bonitate offerentis; nam ex opere operantis, ſeu quatenus eſt actus virtutis Religionis, certum eſt eoſdem effectus habere, quos reliqui actus virtutis: nimirum mereri ipſi ſacrificanti augmentum gratiæ, ſatisfacere pro peccatis propriis, vel pro peccatis ejus, cui talis ſatisfactio applicatur, & impetrare ſibi, vel aliis aliquod bonum.

II. Dico 1. effectus ex opere operato primus, & immediatus hujus ſacrificii, radix aliorum, eſt reddere Deum propitium, & placatum. Ita communiter cum Bellar. cap. 3. Cornelio a Lapide, qui in cap. 10. ad Hebræos, *Sacramentorum*, inquit, *eſt ſanctificare, ſacrificii propitiare.*

Prob. ex Trid. ſeſſ. 22. cap. 2. ubi dicitur: *Hac oblatione placatus Deus Gratiam, & donum pœnitentiæ concedens, crimina, & peccata etiam ingentia dimittit.* Ex quibus verbis colligitur, hoc ſacrificium eſſe propitiatorium, & placativum Dei, & hinc oriri reliqua bona, quæ cauſat. Quod ſi quæras, quid ſit Deum propitiari, & placari? Reſp. eſſe tolli a Deo obicem indignationis poſitum a peccatis, quo ſublato, fit nobis ſpecialiter benevolus, & beneficus.

III. Dico 2. Miſſæ ſacrificium ex opere operato cauſat remiſſionem mortalium, non quidem immediate, & directe, ſicut ſacramenta cauſant gratiam juſtificantem; ſed tantum mediate, impetrando ſcilicet auxilia ad contritionem, vel attritionem cum ſa-

ſacramento, vi quorum immediate obtinetur remiſſio mortalium. Ita communiter.

Prob. tum ex verbis laudatis Triden. dicentis, *Hac oblatione placatus Deus Gratiam* (videlicet excitantem) *& donum pœnitentiæ concedens crimina &c. dimittit*. Tum etiam, quia hic effectus cauſandi Gratiam Juſtificantem non eſt tribuendus ſacrificio, ſi non conſtet ex Scripturis, Conciliis, PP. aut traditione; cum nec ipſi ſacrificio cruento crucis voluerit Chriſtus hanc prærogativam tribuere cauſandi gratiam immediate.

IV. Dubitatur, An auxilia ad pœnitendum vi hujus ſacrificii cauſentur infallibiliter in eo, pro quo ſacrificium offertur? Vaſquez, Suarius, Gonetus, Lugo putant non cauſari infallibiliter, licet cauſentur ex opere operato; ſicut nec per Extremam Unctionem cauſatur infallibiliter ſanitas corporis, nec per Euchariſtiam infallibiliter cauſatur auxilium efficax ad perſeverandum; quamvis hujuſmodi effectus cauſentur ex opere operato. Probabilius tamen cenſeo, quod ea auxilia infallibiliter cauſentur, quamvis ex noſtra culpa non ſemper ſint efficacia: Infallibiliter etiam cauſatur ſanitas corporis per Extremam Unctionem, quando ſanitas prodeſt animæ, dummodo non detur obex, & adſint circumſtantiæ debitæ; cum ſub hac hypotheſi ſanitas corporis ſit promiſſa: Sicuti orationi promittitur a Deo id quod petitur; atque adeo infallibiliter confertur, dummodo adſint debitæ circumſtantiæ. Et eodem modo per Sacramentum Euchariſtiæ infallibiliter conferuntur auxilia ad perſeverandum, quamvis ea non ſemper ſint efficacia ex culpa voluntatis. Ratio, cur infallibiliter per ſacrificium conferantur auxilia ad pœnitendum, eſt, quia ſunt promiſſa a Chriſto Domino. ſenſus enim illorum Verborum Matth. 7. *Hic eſt ſanguis meus, qui pro multis effundetur*, non ſolum eſt, quod ſanguis Chriſti effundendus erat tunc in ſacrificio cruento, ſed etiam quod ſit effundendus nunc in ſacrificio incruento in remiſſionem peccatorum; quatenus vi meritorum ſanguinis Chriſti cauſantur, & effunduntur auxilia ordinata ad remiſſionem peccatorum obtinendam,

Dico 3. Probabile eſt, remiſſionem peccatorum venialium cauſari immediate ex opere operato per ſacrificium Miſſæ in eo cui applicatur, dummodo nullum habeat affectum actualem, vel habitualem erga illa, ut diximus, cum de effectibus Sacramenti Euchariſtici. Ita Platel. n. 478. contra Lugo, Arriagam, & alios putantes, quod ſolum mediate cauſetur ſicut mortalium, ita & venialium remiſſio.

Prob. quia Triden. ſeſſ. 22. cap. 1. docet, per hoc ſacrificium virtutem Paſſionis Chriſti applicari in remiſſionem peccatorum, quæ a nobis quotidie committuntur, hoc eſt venialium, nulla facta mentione pœnitentiæ, ut facit cap. 2. dum tribuit eidem ſacrificio virtutem remittendi mortalia; ergo venialia vi hujus ſacrificii probabiliter remittuntur immediate ex opere operato.

V. Dico 4. ſacrificium hoc, quatenus propitiatorium, & ſatisfactorium, cauſat etiam ex opere operato remiſſionem pœnarum, tam ſi pro vivis applicetur, quam ſi pro defunctis. Ita communiter.

Prob. ex Trid. ſeſſ. 22. can. 3. ubi anathematizatur qui dixerit, *Miſſæ ſacrificium &c. ſoli ſumenti prodeſſe; neque pro vivis, & defunctis, pro peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & aliis neceſſitatibus offerri debere*. Et ſane cum ſanguis Chriſti Domini effundatur in remiſſionem peccatorum, debuit etiam ſe extendere ad remiſſionem pœnarum: Tum quia non diceretur ſublatus per hoc ſacrificium obex indignationis divinæ, nec Deus placatus, ſi nihil de ſatisfactione ſibi debita remitteret: Tum etiam quia etiam pœnæ peccatis debitæ dicuntur peccata, quatenus ſunt reliquiæ, & effectus peccatorum, juxta illud ſecundo Machab. 12. *Sancta, & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis ſolvantur*, hoc eſt a pœnis peccatorum.

VI. Dubitatur 1. utrum hunc effectum cauſet immediate, an ſolum mediate, ſicut cauſat remiſſionem mortalium; videlicet impetrando ex opere operato vires ſpirituales ad augenda opera pœnitentiæ, quibus Deo ſatisfaciamus ex opere operantis, ſive pro nobis, ſive pro defunctis, applicando illis noſtras ſatisfactiones? Secundo, An cauſet hunc effectum infallibiliter?

Ad primum: Probabile eſt, quod cauſet immediate; cum Tridentinum can. 3. dicat prodeſſe pro pœnis, & ſatisfactionibus: Et quamvis etiam dicat prodeſſe pro peccatis, pro quibus ſolum prodeſt mediate; at cum expreſſe cap. 2. doceat, quod proſit pro mortalibus tantum mediate, & nuſquam idem doceat de venialibus, & de pœnis; ideo probabiliter remiſſio venialium, & pœnarum a ſacrificio Miſſæ cauſatur etiam immediate.

Ad ſecundum. Communiſſime Theologi apud

apud Vaſquez n. 29. & Arriagam ſect. 3. docent, quod hic effectus cauſetur infallibiliter. ſi enim ſacrificia antiqua infallibiliter purgabant ab Immunditiis legalibus, a fortiori hoc ſacrificium infallibiliter purgat a pœnis, quæ removent Juſtum a cætu Beatorum. Et ſane cum hoc ſacrificium ſit eſſentialiter propitiatorium, & placativum Dei offenſi, tollendo obicem indignationis, dicendum, quod tollat infallibiliter ſaltem partem pœnarum debitarum; Quomodo enim offenſus dici poteſt placatus, ſi nullam partem ſatisfactionis debitæ remittat?

Notat tamen Bonac. de Indulg. puncto 6. quod quando pro defunctis applicatur ſacrificium, tunc liberum ſit Deo illud acceptare; cum non teneatur offenſus acceptare ſatisfactiones, quæ non præſtantur ab ipſo offenſore: Propterea Indulgentiæ, Sacrificia, & alia opera ſatisfactoria, quæ pro defunctis offerimus, dicuntur offerri per modum ſuffragii, hoc eſt per modum ſolutionis pro illis exhibitæ, non per modum abſolutionis judicialiter præſtitæ, ut fit in Sacramento pœnitentiæ, quia Eccleſia nullam habet in defunctos auctoritatem.

VII. Dico 5. Sacrificium Euchariſticum, quatenus impetratorium, cauſat ex opere operato non ſolum bona ſpiritualia, ſed etiam temporalia, ſi tamen ad ſalutem conducant. Ita communiter.

Prob. tum ex uſu Eccleſiæ offerentis ad hunc finem ſacrificia; tum ex Tridentino loco laudato, ubi dicit, ſacrificium offerri non ſolum pro peccatis, pœnis, & ſatisfactionibus, ſed etiam pro aliis neceſſitatibus, Ubi notat Bellar. lib. 2. cap. 3. quod ſi ſacrificium valet pro peccatis dimittendis, valere etiam debet pro aliis neceſſitatibus, quatenus ex peccato ortæ ſunt; propterea ſi Deus hac oblatione placatur, & redditur propitius, debet communiter removere pœnas peccatis debitas, & tollere neceſſitates ex peccatis ortas, ac ſimul conferre bona temporalia, ſi conducant ad ſalutem. Hos etiam effectus cauſat infallibiliter juxta dicta, dummodo bonum, quod petitur, cum debitis curcumſtantiis petatur: ſicut oratio infallibiliter impetrat ex opere operantis quodcumque petitur, cum id promiſſum ſit a Chriſto Domino Joan. 10. *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*. Petendum tamen eſt cum debitis circumſtantiis; aliter, ut advertit Arriaga, redderentur homines torpentes in divino ſervitio, ſi auxilia efficacia, & perſeverantiam finalem infallibiliter obtinerent per quamcumque orationem, aut per quodcumque ſacrificium.

VIII. Dubitatur demum, An effectus ſacrificii participentur ab iis, pro quibus offertur, pro menſura propriæ devotionis.

Negat Suarius diſp. 79. ſeſſ. 10. Conink, & alii. Sed affirmandum probabilius cum D. Th. 3. p. q. 79. art. 5. ubi habet: *Quamvis hæc oblatio ex ſui quantitate ſufficiat ad ſatisfaciendum pro omni pæna, tamen ſit magis ſatisfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, ſecundum quantitatem ſuæ devotionis*. Idem docet Cajetanus tomo 2. opuſc. tract. 3. qu. 2. quod probat ex verbis canonis. Poſtquam enim ſacerdos oravit pro Eccleſia, pro Papa, pro circumſtantibus &c. ſubdit: *quorum tibi fides cognita eſt, & nota devotio*: Quod non recte adjiceretur, ſi in diſtribuendo fructu ſacrificii nulla fidei, ac devotionis ratio haberetur. Probat hoc etiam Lugo, quia ſicut congruum fuit, ut merita Chriſti infinita ſacramentis applicarentur ad effectum finitum, determinandum juxta diſpoſitionem ſuſcipientis, ad hoc ut homines excitarentur ad ea recipienda cum meliori devotione, ac reverentia: ita congruum fuit, ut Chriſti ſatisfactiones infinitæ ſacrificio applicarentur ad effectum finitum, determinandum juxta diſpoſitionem, ac devotionem ejus, pro quo offertur, ut magis ſe diſponat ad eum recipiendnm, & ſicuti Sacramenta cauſant Gratiam pro menſura devotionis ſuſcipientis, non vero conferentis illa; ita in ſacrificio relate ad effectum ex opere operato non attenditur devotio offerentis, ſed ejus, pro quo offertur. Et quia etiam audientes ſacrum offerunt illud pro ſe, ut conſtat ex illis verbis canonis: *pro omnibus circumſtantibus, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt pro ſe, ſuiſque omnibus*: ideo etiam circumſtantes probabiliter participant effectum ſacrificii pro menſura propriæ devotionis, non quatenus ſunt offerentes, ſed quatenus pro ſe illud efferunt.

Dices: Si Petrus applicet alteri ſatisfactionem proprii jejunii, non erit major ſatisfactio in illo per hoc, quod ſit major devotio; ergo neque ſi ſacrificium applicet.

Reſp. nego conſeq. Diſparitas eſt, quia ſatisfactio orta ex jejunio eſt finita: ergo non poteſt commenſurari devotioni majori, & majori in infinitum: ſecus vero ſatisfactio Chriſti infinita.

QUÆ-

QUÆSTIO IV.

An ſacrificium Euchariſticum ſit valoris Infiniti in actu primo proximo?

I. Diſtinguenda eſt in hac celebri quæſtione infinitas valoris in actu primo remoto conſiſtens in ſufficientia ad hoc, ut poſſit inſtitui ſacrificium cum vi cauſativa effectus ſyncategorematice infiniti, ab infinitate in actu primo, proximo, quæ importat in ſacrificio de facto vim cauſativam effectus ſyncategorematice infiniti; adeo ut ſit de facto inſtitutum ad impetranda bona, & ad remittendas pœnas ſyncategorematice infinitas. Diſtinguenda etiam eſt vis cauſativa infinita intenſive, quæ ſcilicet ſe extendat ad obtinenda eidem bona majora, & majora in infinitum, a vi cauſativa infinita extenſive, quæ ſe extendat ad obtinenda eadem bona pluribus, & pluribus in infinitum. Si verum eſt, competere de facto ſacrificio miſſæ utramque vim cauſativam infinitam, videlicet intenſivam ſimul, & extenſivam, verum etiam erit, quod ſingulis, pro quibus offertur, æque ſemper proſit, ſive offeratur pro pluribus, ſive pro paucioribus, ſive pro uno tantum; non ſecus ac æque prodeſt ſacrificium audientibus ſacrum, ſive pauciores ſint, ſive plures.

Quod attinet ad infinitatem valoris hujus ſacrificii in actu primo remoto, ea communiſſime admittitur: cum enim ex Triden. eadem ſit hoſtia, & idem offerens in ſacrificio cruento, & incruento, nempe Chriſtus Dominus, eadem eſt valoris infinitas in utroque in actu primo remoto, quatenus poterat inſtitui cum vi cauſativa effectus majoris, & majoris in infinitum. Solum itaque dubitatur de infinitate valoris in actu primo proximo, ſeu an de facto ita inſtitutum ſit, ut poſſit cauſare effectus ſyncategorematice infinitos tum intenſive, tum extenſive, ut proinde æque proſit ſingulis, ſive pro pluribus, ſive pro paucioribus offeratur.

II. Dico 1. Sacrificium Euchariſticum eſt infiniti valoris in actu primo proximo intenſive. Ita D. Th. Cajetanus, Lugo contra Suarium, qui ratiocinatur cohærenter ad ſua principia: docet enim, ex majori diſpoſitione ejus, pro quo offertur, non creſcere effectum hujus ſacrificii: propterea negat eidem vim cauſativam intenſive infinitam.

Prob. Sacrificium, ut diximus, cauſat effectum ſuum juxta menſuram devotionis, & diſpoſitionis illius, pro quo offertur; ſed devotio poteſt creſcere in infinitum ſaltem divinitus; ergo poteſt ſacrificium ponere effectus ſyncategorematice infinitos intenſive; ſed hoc præſtare non poſſet, niſi haberet vim cauſativam in actu primo proximo infinitam intenſive; ergo hanc habet.

Confirm. Theologi ex hoc probant, quod in ſacramentis ſit vis cauſativa effectus intenſive infinita; quia ſcilicet effectus ſacramenti ex opere operato creſcere poteſt ad incrementum diſpoſitionis ſubjecti, juxta doctrinam Tridentini; ergo idem dicendum in ſacrificio.

Ratio ulterior, quare negari non debeat ſacrificio Miſſæ vis cauſativa in actu primo proximo infinita intenſive (idemque dicendum de infinita extenſive) deſcendit ex illo principio, quod ſicut Chriſto Domino, & Sacramento Euchariſtiæ Chriſtum continenti, ita etiam huic ſacrificio nihil perfectionis denegandum, quod non pugnet cum revelatis, & cum ſenſu Eccleſiæ, ob ſummam eorum præſtantiam.

Accedit, conveniens fuiſſe, quod Chriſtus Dominus hujus ſacrificii effectus non limitaret, relate ad eos, pro quibus offertur, niſi ſpectata eorum devotione, ac diſpoſitione: ſicut non limitavit effectus hujus ſacramenti relate ad ſuſcipientes, niſi ſpectata pariter eorum devotione, ac diſpoſitione. ſic enim ex una parte conſuluit dignitati ſacrificii, & ſacramentorum, reddendo ea juxta præſentem Inſtitutionem infiniti valoris in actu primo proximo; & ex altera parte conſuluit devotioni, ac venerationi eorum, qui ad ſacrificium concurrunt, aut Sacramenta ſuſcipiunt, dum majorem devotionem majori effectu compenſat.

Hinc patet, quare non ſufficiat ad tollendum omnem reatum pœnæ unum ſacrificium; quamvis vim habeat tollendi pœnam ſyncategorematice infinitam; ſed requiratur, quod miſſæ iterentur: non enim id oritur ex intrinſeca inſufficientia ſacrificii, ſed ex limitata devotione ejus, pro quo offertur. Quamvis autem effectus ſacrificii commenſuretur devotioni ejus, pro quo offertur a Sacerdote, commenſuratur etiam devotioni ipſius Sacerdotis, necnon inſervientium, & circumſtantium, qui pariter illud pro ſe offerunt, ut diximus: ita tamen ut cæteris paribus major fructus percipiatur ab-

ab eo, cui ſacrificium applicatur, minor a Sacerdote, minor etiam ab inſervientibus, adhuc minor a circumſtantibus, & multo minor a tota Eccleſia, pro qua generatim offertur. Ubi notandum, triplicem diſtingui a Theologis fructum hujus ſacrificii; generalem, quem participat tota Eccleſia; ſpecialem, quem participat is, pro quo ſacrificium offertur; & ſpecialiſſimum, quem participat Sacerdos. Hunc fructum ſpecialiſſimum æquivalere fructui ſpeciali docuit Molfeſius, Filiucius, Navarra, & alii putant fructum ſpecialiſſimum trium miſſarum æquivalere fructui ſpeciali unius miſſæ. Quamvis autem poſſit Sacerdos hunc etiam fructum ſpecialiſſimum ſibi debitum alteri applicare; damnata tamen eſt propoſitio octava Alexandri VII. dicens: *Duplicatum ſtipendium poteſt Sacerdos pro eadem miſſa accipere, applicando petenti partem etiam ſpecialiſſimam fructus ipſimet celebranti correſpondentem.* Et ratio eſt, quia ſtipendium Miſſæ datur Sacerdoti pro ejus ſuſtentatione, quæ non eſt major per hoc, quod applicet alteri præter fructum ſpecialem, etiam ſpecialiſſimum Miſſæ.

III. Dico 2. Sacrificium Miſſæ probabiliter eſt etiam infiniti valoris in actu primo proximo extenſive, quatenus vim habet cauſandi effectum ſyncategorematice infinitum pro aliis, & aliis, pro quibus offertur; ita ut ex eorum multitudine effectus non minuatur; ut proinde ſacrificium æque proſit ſingulis, ſive pro pluribus, ſive pro paucioribus offeratur: Sicut Lux eodem modo illuminat, ſive plura ſubjecta ſint diſpoſita ad lucem recipiendam, ſive pauciora: & ſicut vox eodem modo auditur tam a pluribus, quam a paucioribus: & ſicut etiam idem Sacramentum Euchariſtiæ ſi replicetur, eodem modo gratiam cauſat ſingulis, ſive plures ſint, ſive pauciores, qui illud ſuſcipiunt. Ita Vaſquez, Hervæus, Cajetanus, Corduba, Sotus contra Suarez, Coninck, Lugo apud Dicaſtillum tract. 5. dub. 5.

Prob. tum quia nulla prærogativa deneganda eſt huic ſacrificio, quæ non pugnat cum revelatis, & cum ſenſu Eccleſiæ; tum etiam quia fructus hujus ſacrificii ex multitudine offerentium, ſeu circumſtantium non decreſcit in ſingulis; ergo a pari neque ex multitudine eorum, pro quibus offertur; cum in utroque caſu requiratur virtus extenſive infinita: Tum demum quia ſacrificium cruentum vim habet cauſativam effectus extenſive infinitam; adeo ut non decreſcat fructus ex multitudine eorum, pro quibus fuit oblatum; ergo idem dicendum de ſacrificio incruento; cum non conſtet, quod voluerit Chriſtus ejus virtutem limitare.

Confirmatur. Sacrificium incruentum habet vim cauſativam effectus infinitam intenſive, juxta dicta in prima concluſione: ergo etiam extenſive. Probatur conſequentia: Univerſim enim virtus, quæ poteſt cauſare effectum ſyncategorematice infinitum intenſive, poteſt etiam extenſive: v. g. virtus calefactiva, quæ poteſt calefacere idem ſubjectum intenſius, & intenſius in infinitum, poteſt etiam calefacere plura, & plura ſubjecta ſine termino: ſic idem Sacramentum Euchariſtiæ, quod cauſare poteſt gratiam ſyncategorematice infinitam in eodem ſubjecto, juxta majorem & majorem ejus diſpoſitionem, ſi replicetur in pluribus, & pluribus ſubjectis in infinitum, poteſt cauſare gratiam extenſive infinitam.

Confirm. 2. quia Sacerdos ex Eccleſiæ præſcripto offert Sacrificium pro pluribus, ut patet ex illis verbis Canonis: *Quem tibi offerimus pro Eccleſia tua Sancta Catholica, &c.* Quod ſi per oblationem ſacrificii pro his omnibus fructus diminueretur, id eſſet valde noxium ei, qui dedit ſtipendium pro ſacro, cum dividendus eſſet fructus in tot partes.

IV. Obijc. 1. ex Suar. Eccleſiæ conſuetudo applicandi ſacrificium pro illo tantum, qui ſtipem offert, ita ut illi proſit quantum poteſt, indicat, ſacrificium non eſſe infiniti valoris extenſive in actu primo proximo: ſi enim ex inſtitutione Chriſti æque prodeſſet ei, qui ſtipem offert, quamvis pro aliis offerretur, Sacerdotes non deberent alios eodem fructu privare; ergo non eſt valoris infiniti extenſive.

Confirm. ex Fagundez: Quamvis ſacrificium incruentum non ſit minoris valoris intrinſeci, quam cruentum; expediens tamen fuit, quod virtus ſacrificii incruenti limitaretur a Chriſto Domino ſaltem extenſive, ut ſic magis ad illud fideles afficerentur, & frequentius iterarent; quod ſacrificio cruento competere non poteſt: ergo ut prius.

Reſp. ex Eccleſiæ conſuetudine confirmari potius concluſionem: uſus enim Eccleſiæ eſt, quod Sacerdos Sacrificium offerat univerſaliter pro tota Eccleſia, pro vivis, ac defunctis, & ſpecialiter pro Pontifice, Antiſtite, circumſtantibus, ut patet

tet ex Canone Miſſæ. Neque ſolum pro his offertur, quatenus eſt impetratorium, ut quidam putant apud Suarium diſp. 79. ſ. 9. ſed etiam quatenus ſatisfactorium, cum in Canone dicatur offerri *pro Redemptione animarum ſuarum*. Cum enim Redemptio ſit ſolutio a malis culpæ, & pœnæ, hoc magis præſtatur ſatisfactione, quam impetratione; ergo ex Eccleſiæ conſuetudine videtur conſtare, quod ſacrificium hoc ſit valoris infiniti extenſive in actu primo proximo. Verum quidem eſt, quod ſpecialiſſime offeratur pro eo tantum, qui ſtipem contulit; ita ut ei proſit quantum poteſt: Ratio tamen hujus eſt, quia non habetur certitudo, ſed ſola probabilitas de hac virtute extenſive infinita; unde fit, abſolute applicandum eſſe ſacrificium ei, qui dedit ſtipendium ita ut proſit illi quantum poteſt, & ſolum conditionate poſſit aliis applicari, ſi ſcilicet vera eſt hæc ſententia. Propterea advertit Cajetanus, tertia parte q. 79. art. 5. arguendos, inſtruendoſque eos, qui ſtipem erogando petunt, ut totum ſacrificium ſibi applicetur, & nullatenus alteri: nihil enim minus habebit ille de ſacrificio per hoc, quod aliis etiam applicetur ſub ea conditione explicata.

Ad confirm. nego antecedens. Ad devotionem enim erga ſacrificium confert, quod apprehendatur valoris infiniti, quia ſic dignius de illo ſentitur; ex eo autem quod limitatio effectus habeatur a limitatione propriæ devotionis, fit etiam, ut quilibet incitetur ad ſacrificia iteranda.

V. Objic. 2. Data iſta virtute extenſive infinita in ſacrificio, quilibet perciperet fructum cujuſcumque ſacrificii, perinde ac pro ſe tantum offerretur; ergo ſtatim quælibet anima e pœnis purgantibus liberaretur, & quilibet immenſum haberet fructum ob tot ſacrificia.

Confirm. quia poſſet Sacerdos multiplex ſtipendium accipere pro eodem ſacrificio, ſi pro pluribus illud offerret, juxta hanc probabilem ſententiam. Neque dicas, debito certo ex Juſtitia non ſatisfieri per ſolutionem probabilem, & incertam. Nam ſolum eſt opinio probabilis, quod ſacrificium olim applicatum Petro illi proſit, etiamſi non detur hic, & nunc intentio ſaltem virtualis offerendi pro illo; (cum id neget Vaſquez diſp. 38. de Sacram. cap. 6. & alii) & tamen hac ſolutione probabili ſatisfit obligationi ex Juſtitia, quam habet Sacerdos applicandi ſacrificium Petro, qui ſtipendium obtulit; ergo etiam in caſu noſtro. Similiter, quia probabile eſt, eſſentiam ſacrificii conſiſtere in ſumptione, qui poſt conſecrationem ante ſumptionem applicat Miſſam pro illo, qui dedit ſtipendium, ſatisfacit per hanc ſolutionem probabilem debito ex juſtitia.

Confirm. 2. quia ſaltem poſſet idem ſacrificium applicari tum ei, cui debetur ex juſtitia ob ſtipendium acceptum, tum alteri, cui ſolum debetur ex fidelitate.

Reſp. infallibilitatem effectus ex opere operato hujus ſacrificii eſſe inſtar infallibilitatis effectus provenientis ex opere operantis ab oratione: ſicut enim quia id, quod petitur, promiſſum eſt a Chriſto Domino, ſi petatur ſub circumſtantiis debitis, & quia nobis non innoteſcit, an ſub circumſtantiis debitis petamus, ideo iterare debemus orationes: ita pariter dicendum de effectu ſacrificii; & ideo non ſtatim omnes animæ a pœnis purgantibus liberantur. Præterquamquod probabile eſt, quod relate ad ſatisfaciẽdum pro illis animabus effectus ſacrificii non ſit infallibilis, cum non præſtetur Deo offenſo ſatisfactio ab ipſomet offenſore.

Ad Primam confirmationem, nego ſequelam; tum quia ſtipendium unice datur ob congruam ſuſtentationem Sacerdotis, non in pretium Miſſæ; tum etiam quia accipiens ſtipendium implicite ſe obligat ad offerendum pro illo ſacrificium abſolute, ita ut proſit illi quantum poteſt; & eſt rationabiliter invitus, ſi idem ſacrificium abſolute etiam alteri applicetur; non tamen cenſetur invitus Petrus, quod pro ſe ſacrificium offeratur, juxta illam probabiliſſimam, & communem opinionem, videlicet cum ſola intentione habituali non retractata. Ad id quod additur: tunc ſatisfacit obligationi ex juſtitia, qui applicat Miſſam debitam poſt conſecrationem ante ſumptionem, quando ãte conſecrationem non applicaverat alteri. Et ratio eſt, quia voluntas illa antecedens ſatisfaciendi debito ex juſtitia, habitualiter perſeverans ſimul cum intentione actuali, quæ habetur poſt conſecrationem, ſufficit ut ſolutio talis debiti ſit moraliter certa. Quod ſi ante conſecrationem Miſſa fuerit alteri applicata, falſum cenſeo, quod poſt conſecrationem poſſit hanc voluntatem retractare, ita ut ſatisfaciat debito ex juſtitia per hoc, quod poſt conſecrationem illam applicet, quamvis applicet ante ſumptionem: etenim in hoc caſu ſolutio debiti ex juſtitia eſſet ſolum probabilis, atque adeo inſufficiens, ut docent communiter: quicquid adverſus hanc communem doctrinam opponat Cardinalis

de

de Lugo diſp. 16. de Juſtitia num. 105.

Ad ſecund. Aliqui ſequelam admittunt apud Mendo differ. 13. q. 5. & apud Tambur. lib. 3. de Sacr. Miſſæ cap. 1. §. 3. n. 10. Sed videtur etiam neganda. quamvis enim Miſſa, quæ abſolute applicatur pro eo, qui dedit ſtipendium, poſſit etiam alteri applicari conditionate, ſi ſcilicet vera eſt ſententia de infinitate valoris ſacrificii in actu primo proximo, & ita ut nullatenus derogetur ei, cui debetur ex juſtitia; nihilominus non poteſt pro pluribus applicari abſolute. Ratio eſt, tum quia promittens ſacrificium cenſetur obligari ad illud offerendum abſolute, non conditionate; nec poteſt abſolute pro duobus offerri, ſi alteri ex juſtitia debetur: tum etiam quia petens ſacrificium non ſolum poſtulat effectum ex opere operato, ſed etiam effectum, qui provenit ex orationibus Eccleſiæ, qui finitus eſt; ac proinde ex multitudine eorum, pro quibus offertur, diminuitur.

QUÆSTIO V.

An liceat cuilibet Sacerdoti die Sabbati Sancti privatim celebrare?

I. IN Morali Theologia innumeræ diſcutiuntur quæſtiones circa tempus, locum, & alias circumſtantias hujus Sacrificii. Illud hic inquirendum cenſeo ad fovendam nonnullorum devotionem, & ad comprimendum ſcandalum puſillorum ortum ex ignorantia, Num liceat Sabbato majoris hebdomadæ cuilibet Sacerdoti abſque ulla Prælati licentia privatim celebrare? Quod liceat feria quinta majoris hebdomadæ, ubi non eſt ſpecialis prohibitio, docent paſſim Doctores apud Suar. diſp. 80. Euch. ſect. 2. & Lugo diſp. 20. ſect. 1.; & oſtendit praxis plurimorum paſſim privatim celebrantium. quamvis enim ad repræſentandam Euchariſtiæ inſtitutionem, in qua Chriſtus Dominus Apoſtolis, quos tunc Sacerdotes inſtituit, ſeipſum præbuit, ſoleant Sacerdotes in Miſſa ſolemni communicare; hæc tamen conſuetudo non fert, ut nemo poſſit privatim celebrare; præſertim quia multi Confeſſionibus audiendis occupati, niſi antecedenter Sacrum facerent, deberent & ipſo die, quo ſacra hæc menſa inſtituta eſt, ab hoc vitali epulo abſtinere, aut parum devote illud ſumere. Decretum autem S. Congregationis adductum a Perſico l. 1. de off. Sacerd. d. 6. n. 40. quod in cœna Domini una tantum Miſſa ſit celebranda, vel loquitur de Miſſa ſolemni, vel de illo non conſtat authentice, dum praxis eſt in contrarium.

II. Quod attinet ad feriam ſextam Paraſceves, indubitatum eſt, nec publice, nec privatim celebrari poſſe. Officium enim illius diei eſt ſine conſecratione, ſive ad teſtandum luctum de morte Chriſti, ex Hugone de S. Victore, qui hæc habet: *Hodie non ſacrificamus, dum nobis hoſtia de manibus tollitur; non ſacrificant amici, dum trucidant inimici*: ſive quia, *veniente veritate, ceſſat figura*, ut habet D. Th. q. 83. ar. 2. ad 2. hoc eſt, quia eo die, quo ipſa paſſio Domini recolitur, prout realiter geſta eſt, non celebratur conſecratio, quæ eſt repræſentatio, ac exemplum Dominicæ Paſſionis. Hinc eo die non tenentur fideles celebrationi illius officii aſſiſtere, etiamſi ſit dies feſtus, ex declaratione S. Congregationis 19. Febr. 1622. apud Gavantum. Verum, teſte Yſimberto qu. 80. diſp. 5. in nonnullis Eccleſiis Galliæ Beatæ Virgini dicatis ex ſpeciali privilegio quilibet Sacerdos celebrare poteſt die Paraſceves, quoties incidit in feſtum Annunciationis Beatæ Virginis.

Utrum autem die Paraſceves liceat omnibus communicare? Affirmant Suar. Vaſq. Laym., & alii apud Dianam p. 4. tr. 4. reſ. 227. eo quod nuſquam id prohibeatur. Rubricæ enim Miſſalis, dum dicunt, reſervandam eſſe Euchariſtiam pro infirmis, non prohibent ne etiam reſervetur pro ſanis, qui vellent eo die communicare. Et quamvis ob ſummum ejus diei mærorem ſoleant paſſim etiam a ſpirituali hujus cõvivii dulcedine abſtinere, non proinde ea conſuetudo cenſetur obligatoria. Nihilominus cum Innoc. XI. in decreto circa communionem quotidianam hæc habeat: *Epiſcopi, Parochi, ſeu Confeſſarii curent, ut circa communionem in feria ſexta Paraſceves Miſſalis Rubricæ, & Eccleſiæ Romanæ uſus ſervetur*; uſus autem Eccleſiæ Romanæ videatur ferre, quod a communione eo die abſtineatur in ſignum mæroris de morte Domini, idcirco non eſt ab ea conſuetudine recedendum. Et in Diæceſi Neapolitana ſub pœnis Eminent. Archiepiſcopo reſervatis, tam publica, quam privata communio prohibetur; ſed ea ſolum pro Viatico ægrotis miniſtrari poteſt.

III. Difficultas potiſſima eſt de die Sabbati Sancti. Navarrus, & alii apud Suarium, & Dianam locis laudatis putant, eo die non poſſe celebrari aliam Miſſam a publica, & ſolemni, quia in Can. *Sabbato* de

Con-

Conſecrat. ubi ſermo eſt de feria ſexta, & ſabbato majoris hebdomadæ, habetur, *ex traditione Eccleſiæ biduo illo Sacramenta penitus non celebrari*. Et quamvis conſuetudine introductum ſit, ut Miſſa ſolemnis, quæ initio noctis Reſurrectionis olim celebrabatur, fiat ante meridiem, hæc tamen conſuetudo non videtur extendenda ad Miſſas privatas. Quod confirmatur, quia in Miſſa Sabbati Sancti non habetur introitus pro Miſſis privatis; ſicut habetur in vigilia Pentecoſtes, in qua officium ſolemne eſt pariter ſine Introitu in Miſſa. Ex quo videtur inferri, quod non liceant Miſſæ privatæ Sabbato Sancto, ſicut licent in vigilia Pentecoſtes.

Verum Suarius loco citato putat, ſecluſo ſcandalo licitas eſſe Miſſas privatas eo die, ut opinatur Soto diſt. 13. qu. 2. art. 2. addens, alios modernos Scriptores, & multos viros doctos, ac timoratos hanc opinionem ſequi in praxi, & uſu. Arr. diſp. 54. n. 14. docet, quod ſicut præter Miſſam ſolemnem licitum eſt omnibus Epiſcopis Miſſam aliam celebrare eo die ad Ordines conferendos, ita licitum ſit ſingulis Sacerdotibus privatim celebrare, idque ex conſuetudine jam introducta anticipandi mane tam Miſſam ſolemnem, quam alias privatas: Additque, Romæ ante paucos annos fuiſſe conſuetudiuem poſt *Gloria* inchoatum in Sacro cantato alios Sacerdotes celebrare; & licet ea conſuetudo ceſſaverit, non ceſſavit tamen ob ullam prohibitionem Pontificiam, ſed ut ſolemnius officium illius diei celebraretur; qua de cauſa unica tantum miſſa in ſingulis Eccleſiis eo die publice celebratur. Lugo etiam diſp. 20. de Euch. n. 19. docet, multos de facto in ſacellis, & Oratoriis ex devotione eo die celebrare; objicitque ſibi ex Vaſquez, quod hæc conſuetudo ſit occulta, ac Epiſcopis ignota; & reſpondet, non poſſe Pontificem, & Epiſcopos ignorare uſum iſtum, quem innumeri Auctores in publicam lucem editi; & qui in omnium manibus habentur, teſtantur ubique dari, & ita fieri. Martinonius diſp. 40. n. 5. pariter docet, quod ſicut dicta Nona, juxta Rubricas Miſſalis, Sacerdos procedit ad benedicendum novum ignem; & poſt *Exultet*, & Prophetias, & Litanias ſolemniter celebrat; ita poſſint pariter eodem tempore, dicta Nona, alii Sacerdotes privatim celebrare: & ad eum modum, quo poteſt ex rationabili cauſa privatim anticipari recitatio Nonæ; ita pariter poſſit ex rationabili cauſa anticipari celebratio Miſſæ privatæ: Sicut Epiſcopi anticipant ſummo mane Miſsam ad Ordines conferendos, ut poſſint Officio ſolemni, ac publico intereſse: quod ſi abſque cauſa anticiparetur, non credit Lugo, quod eſset lethalis culpa. Huic ſententiæ etiam adſtipulatur ConincK qu. 83. n. 211. dicens, fere ubique aliquos privatim mane celebrare, idque videntibus, & non contradicentibus Prælatis Eccleſiæ; ut proinde videatur contraria conſuetudo penitus abrogata. In eadem ſententia ſunt Ledeſma, Fagundes, Guttierez, Sylvius, Molfeſius apud eundem Lugo, & alii apud Dianam p. 4. tr. 4. reſ. 247. necnon p. p. tr. 14. reſ. 21. Quare ſpectata extrinſeca auctoritate tot tantorumque doctorum non videtur dubitari poſse, quod liceat vitato ſcandalo puſillorum, quod ex publica celebratione haberetur, privatim eo die poſt dictam in choro Nonam celebrare, quo tempore licitum eſt officium ſolemne publice peragere.

IV. Et ratio hujus doctrinæ, ut notant paſſim DD. cum Con. loco citato, eſt, quia finis illius prohibitionis, quæ habebatur in Can. *Sabbato* de Conſecrat. ceſsat univerſim, non ſolum relate ad Miſsam publicam, ſed etiam relate ad Miſsas, quæ privatim celebrantur. Idcirco enim in Eccleſia olim penitus non celebrabatur, quia toto illo die fideles uſque ad initium noctis protrahendo jejunium, lugebant mortem Chriſti, quaſi haberent præſentem realem Chriſti mortem; unde non minus, quam feria ſexta Paraſceves, abſtinebant etiam illo die uſque ad noctem omni ſacrificio, quo Chriſtus myſtice immolatur; & initio noctis Reſurrectionis primum ſacrificium Deo offerebatur; (ut fuſe oſtendit Lugo contra Vaſquez, & alios putantes, quod poſt mediam noctem Miſſa celebraretur) cum autem Eccleſia, forte ad levandum onus jejunii uſque ad noctem protracti, incipiat de facto ante meridiem celebrare noctem Reſurrectionis, ſequitur, quod ſicut olim licebat privatim celebrare ab eo tempore, quo Eccleſia incipiebat Reſurrectionem Chriſti ſolemniter celebrare; ita etiam nunc liceat; quia ſcilicet tota ratio prohibitionis ex tunc incipit univerſim ceſſare; quoties autem finis legis ceſſat non ſolum pro caſu particulari, ſed etiam univerſim pro omnibus caſibus, toties ceſſat pariter univerſim lex obligare.

Neque obſtat, quod in Miſſali non habeatur Introitus pro Miſſis privatis. Nam, ut notat Arriaga, ſicut eo die etiam Miſſa

ſa

ſa ſolemnis dicitur abſque Offertorio ; ita quælibet Miſſa dicitur etiam abſque Introitu, cum Offertorium, & Introitus non ſint tanti momenti, ut ex eorum defectu debeat totum Sacrum omitti.

V. Objic. 1. Eſto abrogata ſit prohibitio illius Canonis, ne Sabbato Sancto celebretur, etiam relate ad Miſſas privatas, negari non poteſt, quod quibuſdam in locis vix ſit reperire aliquem, qui privatim celebret, præter Epiſcopum, qui ante officium ſolemne celebrat ad Ordines conferendos; ab hac autem conſuetudine, quamvis non eſſet graviter obligatoria, non videtur poſſe nos licite elongari; præſertim quia populus ſaltem ob ignorantiam hujus doctrinæ ſcandalizaretur; ergo abſolute non licet eo die privatim celebrare.

Confirm. quia ſi poſſet aliquis ex devotione privatim celebrare, procul dubio liceret cuilibet Sacerdoti celebrare etiam propter ſtipendium; hoc autem poſito, non pauci de facto celebrarent; cum autem non celebrent de facto niſi perrari, dicendum abſolute id non licere.

Reſp. Quamvis de facto pauci admodum alicubi privatim celebrent, non proinde dicendum, quod iſta conſuetudo ſit ullatenus obligatoria, ita ut ab ea recedere non liceat: ſicuti quamvis pauci admodum eo die communicent, non proinde illicitum eſt ex devotione die Sabbati Sancti communicare. Eadem enim de cauſa, ob quam olim abſtinebant eo die uſque ad initium noctis Reſurrectionis tam a Sacris privatis, quam a communione, videlicet ob mœrorem de morte Chriſti Domini, nunc etiam communius ab utriſque abſtinent; etiamſi ante meridiem publice celebretur officium ſpectans ad noctem lætiſſimam Reſurrectionis. Neutrum tamen eſt illicitum; quinimo ſicut laudabiliter poſſet aliquis etiam publice in Miſſa ſolemni Sabbati Sancti communicare ex devotione; ita laudabiliter poterit Sacerdos ex devotione privatim celebrare. Ratio autem, cur pauci admodum alicubi privatim celebrent, (eſto fere ubique non pauci celebrent, ut diximus ex Soto, Lugo, Con.) eſt multiplex. Primo quia cum olim ob mærorem illius diei nemo ante initium noctis celebraret, ideo plurimi antiquæ illi conſuetudini ſe accommodant; præſertim quia nonnulli DD. cum Navarro putant, præceptum non celebrandi eo die impoſitum in eo Canone *Sabbato* de Conſecrat. adhuc vigere quoad Miſſas privatas. Secũdo quia olim pauci admodum in ea nocte privatũ Sacrificium offerebant ob onus jejunii naturalis premittendi; & idcirco juxta antiquam conſuetudinem pauci etiam nunc ante meridiem poſt inchoatum ſolemne officium celebrant privatim. Tertio quia etiamſi de facto multi vellent celebrare privatim, deeſt tamen illis opportunitas. etenim in Oratoriis privatis Nobilium non permittitur eo die Sacrum, ſicut nec in feſto Paſchæ, & aliis ſolemnioribus, inter quæ recenſetur etiam feria quinta in Cœna Domini, ex decreto Congregationis, ut dicitur in Ordine divini Officii hujus diæceſis. Nec permittuntur in Eccleſiis aliæ Miſſæ præter ſolemnem, ut hæc ſolemnius celebretur, & ad vitandum ſcandalum puſillorum, qui ob ignorantiam putant eas non licere. Quare ſupereſt ut in nonnullis privatis capellis, præſertim Religioſorum, ea Sacra poſſint privatim celebrari: nec de facili cuilibet ea facultas a Præpoſitis horum Sacellorum permittitur; vel quia opinantur ſtandum eſſe antiquæ conſuetudini, quam plerique etiam nunc obſervant; vel quia cupiunt, ut ſolemni officio, ac Miſſæ omnes, quoad fieri poſſit, aſſiſtant. Non eſt itaque mirum, quod alicubi pauci admodum privatim eo die celebrent.

Ad Confirm. jam diximus, quare perrari de facto celebrent, quamvis multi vellent ob ſtipendium celebrare; deeſt quippe illis opportunitas. Qui tamen commode poſſet vitato puſillorum ſcandalo, in Sacello privato celebrare, & ad id ex ſpeciali devotione duceretur, non videtur nota ulla inurendus, quin potius commendandus, dummodo citra rationabilem cauſam non anticipet in celebrando conſuetum tempus Officii ſolemnis, quod publice dicta Nona celebratur.

VI. Objic. 2. ex decreto S. Congregationis anno 1690. quando dies feſtus Annunciationis incidit in Sabbatum Sanctum, ne eo die plures Miſſæ celebrarentur, ut poſſet populus obligationi audiendi Sacrum commode ſatisfacere, ſtatutum fuit, ut feſtum de præcepto Annunciationis transferretur ad diem lunæ poſt Dominicam in Albis; (ſicut etiam factitatum eſt ultimis hiſce temporibus; dum feſtum Annunciationis incidit in feriam ſextam Paraſceves) ergo ſignum eſt, quod non poſſint die Sabbati Sancti præter Miſſam ſolemnem aliæ Miſſæ celebrari.

Reſpond. Sacram Congregationem eo decreto nihil adverſus hanc opinionem ſtatuiſſe, quod ſcilicet licet eo die privatim cele-

lebrare. Olim anno 1617. occurrente feſto Annunciationis hoc die, plures Miſſæ celebratæ ſunt in ſingulis Eccleſiis Diœceſis Toletanæ, & ita faciendum eſſe in ſimili caſu, docuerunt Ledeſma, Fernandez, Silvius, Molfeſius, & alii contra Villalobos; ut videre eſt apud Dianam p. 1. tr. 14. reſ. 21. Ad vitandas tamen harum opinionum varietates juremerito ſtatuit S. Congregatio, ut in poſterum feſtum de præcepto Annunciationis transferatur; præſertim quia Miſſæ, quæ ob populi commoditatem eo die præter ſolemnem permittebantur, non permittebantur antequam ſolemne officium inchoaretur, nec multæ in ſingulis Eccleſiis. Nunc autem translato eo feſto, non divertitur populus a ſolemnitate Reſurrectionis Dominicæ ob concurrentiam cum ſolemnitate Dominicæ Incarnationis, & ſuo tempore opportunius poteſt obligationi audiendi Sacrum ſatisfacere: Quare in forma conceſſo antecedente, diſtinguo conſequens: ſignum eſt, quod non poſſint eo die aliæ Miſſæ celebrari publice, tranſmitto; privatim, nego conſequentiam. Atque hic ſit hujus annui penſi,

(*Sed oh ubi Æternitatis!*)

F I N I S.

L. D. & B. V. ſine labe Conceptæ.

THESES PROPUGNATÆ
EX HOC TRACTATU
DE SACRAMENTIS.

I. RIte Sacramentum definitur, ſignum ſenſibile, permanens, ac practicum, ad cauſandam aliquam ſanctitatem, & ad gratiam ſignificandam inſtitutum. Sacramenta antiqua erant ſigna gratiæ prognoſtica, & nova figurabant, quæ ſunt ſigna practica ejuſdem gratiæ; univoce tamen utraque conveniunt tum in ratione ſigni, tum etiam in ratione cauſæ; & de facto ſunt ſigna ſymbolica, quamvis id non ſpectet ad rationem Sacramenti, quippe quod potuit etiam per ſigna non ſymbolica inſtitui.

II. In ſtatu Legis Naturæ veriſimile eſt ex D. Gregor. & aliis, duo fuiſſe Sacramenta, nempe parentum fidem in Chriſtum externam, qua pueri ab originali mundarentur; & Sacrificium, quod ſimul haberet rationem Sacramenti inſtituti ad tollenda peccata perſonalia adultorum: ecquis enim dixerit, Deum, qui miſericors, & miſerator eſt, & multum miſericors, omnes in eo ſtatu abſque ullo remedio reliquiſſe? In ſtatu vero Legis ſcriptæ plura fuerunt Sacramenta, Circumciſio, Agnus Paſchalis, Luſtrationes, Sacerdotum conſecrationes, quæ Baptiſmo, Euchariſtiæ, Penitentiæ, & Ordini reſpondebant. Demum in ſtatu Legis Gratiæ ſeptem congruenter Sacramenta recenſentur. Sicut enim in vita corporali homo generatur, nutritur, creſcit, curatur a morbis, & a morborum reliquiis, & ad prælium armatur, in gradu honorifico conſtituitur ad alios regendos, & propagationi vacat; Ita congruum fuit, quod in vita ſpirituali Baptiſmus inſtitueretur, quo ſpiritualiter homo generatur, Confirmatio, qua augetur, ac roboratur, Euchariſtia, qua creſcit, & nutritur, Pœnitentia, qua morbos peccatorum depellat, Extrema Unctio, qua eradat morborum reliquias, & ad pugnandum armetur in mortis agone, Ordo, quo in ſtatu honorifico ad alios dirigendos reponatur, & Matrimonium, quo fidelium propagationi ſancte vacet.

III. Novæ Legis Sacramenta ex rebus, & verbis, tanquam ex materia, & forma, juxta doctrinam Florentini, intrinſece componuntur; & hujuſmodi res ac verba ſe habent ut materia ſecunda relate ad inſtitutionem Divinam, ſeu vim ſignificativam, ac Sacramentalem, quæ eſt ultima, & completiva forma Sacramentorum. Potuit intentio Miniſtri eſſe merum requiſitum; de facto tamen ad intrinſecam Sacramenti conſtitutionem ſpectat, quippe quæ actionem miniſterialem, puta abſolutionem, atque adeo formam, ac materiam nomine Chriſti a miniſtro poſitam intrinſece conſtituit; quicquid ſit, an etiam poteſtas Sacerdotis ad abſolvendum, conſecrandum, &c. Sacramentum componat? quod problema eſt inter illos ipſos, qui intentionem inter conſtitutiva recenſent; videtur tamen veroſimilius negandum: quamvis enim ea poteſtas ad valide abſolvendum, & conſecrandum ſpectet, non proinde actionem miniſterialem, ac Sacramentum debet conſtituere; Sicut Sacramentum Matrimonii non conſtituunt quæcumque ſpectant ad valide contrahendum.

IV. De facto materia, & forma Sacramentorum novæ Legis a Chriſto Domino determinata fuit eadem pro quovis tempore, & loco, quamvis non eodem modo relate ad omnia: aliqua enim determinata fuit uſque ad ſpeciem atomam, aliqua ſolum in genere; proinde nihil in iis immutare poteſt Eccleſia: difficultas autem, quæ oritur ex irritatione facta ab Eccleſia Matrimonii clandeſtini, facile diluitur; etenim cum materia hujus Sacramenti ſit contractus legitimus, potuit Eccleſia ſua lege efficere, quin ſit legitimus aliquis contractus, ac proinde facere, quod non ſit materia Sacramenti; non ſecus ac ſi voces, quibus v. g. Baptiſmus confertur, amitterent publica auctoritate vim ſignificativam, non eſſent amplius forma Baptiſmi, eo quod non remanerent eædem moraliter. Baptiſmus autem tempore Apoſtolorum in nomine Chriſti conferebatur, quatenus formæ a Chriſto inſtitutæ inſerebatur venerandum Nomen, dicendo: Ego te baptizo in nomine

Pa-

Patris, Filii ejus Jeſu Chriſti, & Spiritus Sancti.

V. Mutatio accidentalis materiæ, aut formæ a Chriſto Domino inſtitutæ Sacramentum non irritat; ſecus vero mutatio ſubſtantialis, quando ſcilicet materia non convenit in morali æſtimatione cum materia a Chriſto inſtituta, adeo ut diverſam obtineat nomenclaturam; & quando in forma mutatur ſenſus, ac ſignificatio, quæ eſt anima verborum. Quod ſi forma verborum ita accidentaliter mutetur, ut remaneat ambigua, accedente legitima intentione miniſtri, Sacramentum fit validum; cum vocis ambiguitas, teſte Angelico, ex intentione proferentis determinetur.

VI. Non repugnat creatura tantum obedientialiter activa; quinimmo repugnat creatura, quæ non poſſit obedientialiter elevari ad producendum quodlibet non repugnans, ſeu quodlibet quod non oſtendatur poſitive ſpecialiter illi repugnare: qua ratione in qualibet creatura agnoſcimus potentiam obedientialem congenitam, non ſolum activam, ſed etiam paſſivam. Hinc poſſunt Sacramenta phyſice gratiam producere per hujuſmodi potentiam obedientialem.

VII. Negata obedientiali potentia, non poſſet phyſice cauſari gratia a Sacramentis per omnipotentiam mere extrinſece aſſiſtentem: poſſet tamen ea phyſice cauſari per qualitatem ſupernaturalem, quæ eſſet inſtrumentum connaturale relate ad productionem gratiæ, ſicut eſt lumen gloriæ relate ad productionem viſionis; & in ea hypotheſi ea qualitas eſſet tota ratio agendi. Poſſunt etiam Sacramenta phyſice gratiam producere per omnipotentiam ſpecialiter inexiſtentem, tanquam per virtutem iis appropriatam; qua via poſſunt Sacramenta phyſice gratiam producere, etiamſi non exiſtant, eo prorſus pacto quo planta, quæ extitit per ſemen, tanquam per virtutem propriam, dicitur phyſice plantam generare.

VIII. In præſenti ordine Sacramenta non ſolum moraliter, ſed etiam phyſice gratiam cauſant; quatenus Sacramenta ſunt actiones Chriſti Domini principaliter operantis per ſuum Miniſtrum exercitæ, cauſant gratiam moraliter; quatenus vero cum illis coagit omnipotentia, cauſant illam phyſice. Utraque cauſalitas magis conducit ad præſtantiam Sacramentorum, necnon ad Chriſti D. dignitatem, & excellentiam, cujus ſunt inſtrumenta; & ideo non debet iis denegari.

IX. Cauſantur etiam a Sacramentis virtutes infuſæ, & gratia Sacramentalis propria, conſiſtens non in habitu ſupernaturali diſtincto, aut in gratia ſanctificante ſpecifice, aut numerice diverſa, ſed in ipſa gratia prout exigente ex decreto Dei extrinſeco ſpecialia auxilia in ſingulis Sacramentis. Sacramenta antiqua non cauſabant gratiam ex opere operato, ſed erant meræ conditiones, quibus poſitis, infallibiliter gratia cauſabatur intuitu meritorum Chriſti futuri.

X. Sacramenta ejuſdem rationis æqualem gratiam conferunt ex opere operato æqualiter diſpoſitis, inæqualem vero diſpoſitis inæqualiter; Sacramenta pariter diverſæ rationis, & inæqualia æqualiter diſpoſitis gratiam conferunt inæqualem. Sacramenta vivorum poſſunt per accidens primam gratiam cauſare; cum non ſit obex primæ gratiæ per Sacramenta vivorum recipiendæ carentia vitæ, ſi per accidens id contingat; (puta ex invincibili oblivione peccati, cujus habetur in genere attritio, aut ſi credatur invincibiliter, attritionem peccati, cujus habetur memoria, ſufficere, vel ſi attritio ſit contritio putata, quando urget Communionis neceſſitas, nec datur copia Confeſſarii) ſicut non eſt obex gratiæ ſecundæ per Sacramenta mortuorum recipiendæ carentia mortis, ſeu vita gratiæ præſuppoſita.

XI. Tria dumtaxat novæ Legis Sacramenta characterem imprimunt, ea videlicet, quibus homo fit Chriſti domeſticus, ac de ejus familia, miles, & miniſter, reliqua illum non cauſant, quippe quæ, ut advertit Scotus, non reponunt hominem in aliquo peculiari gradu, aut officio, in quo debeat charactere ſpeciali ab aliis contradiſtingui. Porro Character non eſt entitas moralis, ut prima Tonſura, Doctoratus, ſed phyſica, cum ſit ex Conciliis ſignum indelebile in anima impreſſum, poſſintque hæc verba in proprio ſenſu explicari per qualitatem ſupernaturalem. Hæc autem qualitas apte dicitur pertinere ad primam ſpeciem qualitatis, quæ a Philoſopho appellatur habitus, & diſpoſitio; per hanc enim bene ſe habet anima immobiliter, ut proinde dicenda ſit habitus potius, quam diſpoſitio; quamvis nec det facile, nec det ſimpliciter poſſe, cum non ſit poteſtas, ſed ſignum poteſtatis per Sacramentum acceptæ, ſeu conditio a Chriſto Domino prærequiſita, ut poſſit Baptizatus Sacramenta ſuſcipere, Confirmatus hoſtibus fidei reſi-

ſtere, & Ordinatus Sacramenta adminiſtrare; propterea non ſpectat ad tertiam qualitatis ſpeciem, quæ dicitur potentia, & impotentia, cum non ſit activa, nec paſſiva potentia: multo minus ſpectabit ad primam qualitatis ſpeciem, quæ dicitur Forma, & Figura, aut ad ſecundam, quæ dicitur paſſio, & paſſibilis qualitas; hæc enim reſidet in parte animæ ſenſibili, ordinemque dicit ad aliquam tranſmutationem ſenſibilem, quam cauſat, vel a qua cauſatur: quod charactéri non competit.

XII. Probabilius Character eſt ſignum naturale poteſtatis per Sacramentum acceptæ, ſpeciem quandam, ac ſimilitudinem naturalem Chriſti, ejuſque poteſtatis ſpiritualis repræſentans, juxta illud Apoſtoli: *Omnes qui baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis*, videlicet Characterem, quo animæ Chriſti conſiguramur, a quo omnis poteſtas ſpiritualis derivatur, ut proinde juxta variam hujus poteſtatis participationem diverſus ſit character. Si enim eſſet ſignum ad placitum, non deberet eſſe qualitas ſupernaturalis, de cujus ratione eſt, ut hic ſupponimus, quod connectatur cum gratia; nec daretur congrua ratio, cur Chriſtus Dominus eo careret; quamvis enim oves, ſervi, ſubditi, milites, miniſtri charactere ſignentur, non Paſtor, Dominus, Superior, Dux, aut Princeps, ornatus tamen omnes decet. Beatiſſima Virgo, quamvis immunis ab originali fuerit, probabilius inſignita fuit charactere baptiſmali, necnon Confirmationis, quippe quæ inter domeſticos, & milites Chriſti fuit Anteſignana.

XIII. Sacramentum Baptiſmi ficte ſuſceptum, ſublato obice, ac recedente fictione, reviviſcit, & gratiam cauſat, cum non poſſit in præſenti Providentia aliter tolli originale, quam per Baptiſmum aut in re, aut in voto, nec poſſit amplius contritio conſequens eſſe votum Baptiſmi. Proportionalis ratio ſuadet, Sacramentum Pœnitentiæ valide, & informiter ſuſceptum, ſublato obice, reviviſcere. Probabiliter etiam reviviſcunt Sacramenta Confirmationis, & Ordinis, quippe ſimpliciter ireiterabilia; necnon Extremæ Unctionis, ac Matrimonii, quæ ſunt ſecundum quid irreiterabilia, nempe in eodem morbo, & cum eodem conjuge. Ipſa etiam Euchariſtia probabiliter reviviſcit, ſi cum fictione negativa, & inculpabili ſuſcepta fuerit, ſecus vero, ſi cum fictione poſitiva, & ſacrilege.

XIV. Merita juſtorum ex hoc præciſe, quod gratiam in Sacramentis recipiant intuitu meritorum Chriſti, redduntur digna majori præmio, quam ſi aliunde, aut omnino gratis a Deo, aut ex meritis puræ creaturæ eadem gratia conferretur; per hoc enim quod Chriſtus Dominus tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, virtutem influat in juſtificatos, in hos derivat ex conjunctione iſta ſpeciali cum Chriſto capite ſpecialis quædam dignitas, ratione cujus opera juſtorum redduntur magis accepta Deo, ac digna uberiori remuneratione: faciunt quippe juſti cum Chriſto capite unum corpus myſticum, & morale, juxta illud Apoſtoli 1. ad Cor. 11. *Vos eſtis Corpus Chriſti, & membra*; & Chriſtum ut fratrem primogenitum agnoſcunt, & ita ſunt hæredes Dei, ut ſint etiam Chriſti cohæredes.

XV. Chriſtus in quantum homo immediate Sacramenta omnia novæ Legis inſtituit. Puræ creaturæ communicari poteſt a Deo poteſtas miniſterialis, & delegata relate ad inſtituenda Sacramenta; poteſtas vero excellentiæ, ac meritoria, quæ Chriſto Domino competit, communicari poteſt puræ Creaturæ ſolum relate ad inſtituenda Sacramenta Vivorum, non Mortuorum; cum ſupponamus hic, non poſſe puram creaturam mereri de condigno peccatori gratiam peccati remiſſivam. De lege ordinaria ſolus homo viator eſt Sacramentorum miniſter; de extraordinaria poteſt Angelus adminiſtrare, non conficere Sacramenta.

XVI. Ad valide Sacramentum adminiſtrandum requiritur in Miniſtro intentio faciendi quod facit Eccleſia, non ſolum materialiter, hoc eſt adhibendo ſerio externos ritus, ſed etiam formaliter: Debet enim Sacramentorum Miniſter agere qua Miniſter, adeoque nomine principalis: ſufficit tamen ad hoc virtualis intentio; quidquid ſit, an ea conſiſtat in virtute aliqua in potentiis externis cauſata ab intentione præterita, an vero in quodam actu appetitus ſenſitivi, ſeu in imaginatione relicta; an in quadam tenui intentione actuali perſeverante, quam non advertimus in ſe, ſed in ſuo effectu. Quod ex eo docent communius, ne dicamus, quod ſi quis poſt intentionem actualem dormiendo proferret formam abſolutoriam, ob illam qualitatem ex intentione præterita prodeuntem valide abſolveret. Intentio habitualis, quæ non ſufficit ad valide adminiſtranda Sacramenta, ſufficit ad ea valide recipienda. Si concurrant duæ intentiones contrariæ, illa

illa prævalet, quæ eſt magis abſoluta, & appretiative major.

XVII. Euchariſticum Sacramentum, in quo Salvator, ut habet Tridentinum, divitias divini ſui erga homines amoris velut effudit, conſtituunt Chriſti Corpus, & Sanguis, necnon ſpecies Sacramentales, ac verba conſecratoria cum debita intentione prolata; ſicut etiam unio inter ſpecies, & Corpus, ac Sanguinem Chriſti, quæ phyſica eſt, non moralis, intrinſeca Accidentibus, & extrinſeca Corpori Chriſti, ad quo pure terminatur. Uſus, ſeu ſumptio Euchariſtiæ non eſt pars aut eſſentialis, aut integralis Sacramenti, ſed merum requiſitum ut gratia nutritiva cauſetur. Quamvis alia ſit materia, & forma relate ad Corpus, alia relate ad Sanguinem, unum tamen eſt in ſpecie atoma Sacramentum, unitate ſpecifica non deſumpta ex unitate rei ſub ſpeciebus contentæ, aut ex unitate inſtitutionis, ſed ex unitate finis, ad quem ordinatur, qui eſt refectio ſpiritualis, quæ ex cibo, & potu integratur. Sacramentum hoc non eſt neceſſarium neceſſitate medii ad ſalutem, aut in re, aut in voto, neque ad perſeverandum in gratia, ſed ſolum neceſſitate præcepti.

XVIII. Materia Calicis eſt etiam vinum lymphatum, utpote uſuale; aqua illa modiciſſima immixta vino poteſt immediate converti in Sanguinem Chriſti, quicquid ſit, an poſſit aqua in vinum immigrare. Verba conſecrationis recitative ſimul, & enunciative proferuntur, ad eſſentiam tamen conſecrationis ſolum ſpectat, quod proferantur enunciative. Ex veritate hujus formæ fit, ſubſtantiam panis, & vini ſub ſpeciebus Euchariſticis non contineri; quinimmo deſinere ſimpliciter. Sicut autem ad converſionem Euchariſticam ſpectat, quod terminus a quo, ſeu ſubſtantia panis, & vini ſimpliciter deſinat, ita pariter ſpectat, quod terminus ad quem, ſeu Corpus, & Sanguis Chriſti iterum producatur, quin ſufficiat quod tantum adducatur. Poteſt Chriſtus in Euchariſtia naturaliter agere, & pati, poſſetque naturaliter videri, ac moveri motu etiam progreſſivo. Probabiliter effectus ab Euchariſtiæ ſpeciebus cauſantur etiam, quouſque in ſtomacho perſeverant, dummodo accedat nova devotio: Nec eſt improbabile, quod major gratia ceteris paribus conferatur communicanti ſub utraque ſpecie, quam ſub una tantum.

XIX. Sacrificium eſt Oblatio externa rei ſenſibilis Deo præſtita a legitimo, & publico Miniſtro, in proteſtationem ſupremi ejus dominii in omnia, præſertim in vitam, ac mortem. Ad rationem ſacrificii non ſpectat immutatio phyſica victimæ, ſed ſufficit moralis. Eſſentia ſacrificii Euchariſtici neque reponitur in oblatione, neque in ſumptione, ſed in ſola conſecratione; & in præſenti providentia eſſentialiter requiritur conſecratio ſub utraque ſpecie. Hoc ſacrificium non ſolum eſt valoris infiniti in actu primo remoto, & quoad ſufficientiam, ſed probabiliter eſt etiam infiniti valoris in actu primo proximo, quatenus inſtitutum eſt cum vi cauſativa ſuorum effectuum infinita ſyncategorematice, tum intenſive juxta majorem, & majorem ſubjecti diſpoſitionem, tum extenſive pro multitudine majori, & majori, pro quibus offertur; adeo ut æque proſit ſingulis, ſive pro pluribus, ſive pro paucioribus offeratur.

XX. Omnes omnium Sacrificiorum dotes complectitur hoc Sacrificium; eſt quippe Lautreticum, Propitiatorium, Euchariſticum, & Impetratorium; quatenus Lautreticum, repræſentat Holocauſtum; quatenus Propitiatorium, Hoſtiam pro peccatis; quatenus Euchariſticum, & Impetratorium, hoſtiam pacificam. In quantum eſt Propitiatorium, & Impetratorium, habet reddere nobis Deum placatum, tollendo obicem indignationis; tollit enim mortalia mediate, impetrando auxilia ad reſurgendum: tollit etiam venialia, & probabiliter etiam immediate: cauſat pariter pœnarum remiſſionem; & impetrat bona etiam temporalia. Probabile eſt, hujuſmodi effectus participari pro menſura devotionis ejus, pro quo offertur, necnon cauſari infallibiliter; non ſecus ac infallibiliter ex Divina promiſſione a Deo accipimus quicquid orantes petimus, dummodo tamen non deſint circumſtantiæ a Deo præſcriptæ.

F I N I S.

INDEX
RERUM NOTABILIUM,
Quæ in hac Septima Parte
DE SACRAMENTIS
Continentur.

Primus numerus deſignat Diſputationem, Secundus Quæſtionem, Tertius numerum Marginalem.

A

Accidentia panis, & vini ſubjectant intrinſece Unionem cum corpore Chriſti D., ad quod talis unio ſolum extrinſece terminatur. 4. 6. 3.

Actus peccaminoſus an poſſit Sacramentum conſtituere. 1. 2. 8.

Amentes perpetuo capaces ſunt Sacramentorum Baptiſmi, Confirmationis, Euchariſtiæ, & Ordinis. 3. 3. 1.

Analogia, & univocatio in Sacramentis undenam habeatur. 1. 1. 11.

Angeli non poſſunt conficere, nec de lege ordinaria miniſtrare Sacramenta. 3. 2. 2.

Apparitiones Chriſti in Euchariſtia quonam pacto contingant. 4. 7. 6.

Aqua modiciſſima Calici infuſa num convertatur immediate in Sanguinem Chriſti. 4. 3. 4.

Aqua num poſſit phyſice in vinum transmutari? 4. 3. 5.

Attritio ſufficit ad tollendum obicem gratiæ poſt Baptiſmum ficte ſuſceptum. 3. 3. 4.

B

Baptiſma collatum a puero Athanaſio ludente; necnon collatum S. Gineſio a Mimo, non fuerunt collata abſque intentione faciendi quod facit Eccleſia. 3. 2. 6.

Baptiſmus ficte ſuſceptus quomodo ſublato obice reviviſcat? 3. 3. 4.

Baptiſmus quomodo a Latinis, & a Græcis conferatur? 1. 1. 18. Et quomodo conferebatur ab Apoſtolis in nomine Jeſu Chriſti? 1. 1. 19.

Beati retinent characterem Sacramentorum; ſicut etiam damnati. 2. 6. 6. Num poſſint Sacramenta conficere, aut miniſtrare? 3. 2. 3.

C

Cæremoniæ, ac ritus Eccleſiæ in adminiſtratione Sacramentorum ſi non ſerventur, etiamſi ſint accidentales, poteſt pertingere ad culpam lethalem. 3. 2. 20.

Cauſa moralis quotupliciter haberi poſſit. 2. 3. 1.

Cauſalitas phyſica gratiæ, præter moralem, Sacramentis non eſt deneganda. 2. 3. 2.

Cauſari per accidens primam gratiam a Sacramentis vivorum quid importet? 2. 7. 3.

Creatura, quæ tantum obedientialiter poſſit agere, non repugnat. 2. 1. 5.

Creatura inelevabilis ad producendum quodlibet non repugnans eſt chimærica. 2. 1. 8.

Creaturæ puræ communicari poteſt miniſterialis poteſtas inſtituendi Sacramenta. 3. 1. 6. Poteſtas vero excellentiæ, & meritoria poteſt eidem communicari ſolum relate ad Sacramenta vivorum. ibid. Nec poteſt illi competere connaturaliter, ſicut competit Chriſto D. 3. 1. 10.

Character Sacramentalis quid ſit? 2. 6. 1. Cur a tribus tantum Sacramentis imprimatur? ibid. Character ſpectat ad primam ſpeciem qualitatis, quæ dicitur Habitus, & diſpoſitio. 2. 6. 4. Probabiliter non eſt ſignum ad placitum, ſed naturale; ſeu quædam ſpecialis ſimilitudo animæ Chriſti illi nos configurans. ibid. Cur Chriſtus D. caruerit charactere? 2. 6. 5. Deipara illo non caruit. ibid. Eſt naturaliter indelebilis. 2. 6. 6. Perſeverat in Beatis ad ornatum, in damnatis ad confuſionem. ibid. Damnati il-

illum non attingunt cognitione naturali, cum ſit qualitas ſecundum ſubſtantiam ſupernaturalis. ibid.
Chriſtus D. etiam phyſice per ſuam Humanitatem miracula operabatur. 2. 3. 3. In quantum homo inſtituit immediate omnia Sacramenta novæ legis. 3. 1. 1. Eſt caput omnium fidelium. 3. 3. 13. Num dici poſſit caput relate ad peccatores, ad hæreticos, ad paganos, ad damnatos, ad Angelos? ibid. An poſſit ſeipſum in Euchariſtia reproducere? 4. 5. 5. In qualibet parte hoſtiæ totus eſt, etiam antequam illa frangatur. 4. 7. 1. Prout eſt in Euchariſtia, poteſt probabiliter agere, & pati connaturaliter, videre, & videri, loqui, audire, olfacere, gravitare, & moveri motu progreſſivo, perinde ac ſi haberet ubicationem circumſcriptivam. 4. 7. 3.
Circumciſio quonam pacto eradebat originale? 2. 4. 3.
Communio ſub utraque ſpecie panis, & vini num conferat majorem gratiam, quam ſub altera tantum ſpecie? 4. 8. 7.
Communio num liceat feria ſexta Paraſceves? 5. 5. 2.
Confirmationis, & Ordinis Sacramenta ficte ſuſcepta, ſublato obice, reviviſcunt. 3. 3. 8.
Contritio in eo, qui habet conſcientiam peccati mortalis, ſufficit, ut poſſit Sacramenta omnia ſuſcipere; præter Euchariſtiam, ad quam præmittenda eſt Confeſſio. 2. 7. 1.
Converſio in quonam differat a mutatione? 4. 5. 2.
Corpus Chriſti in Euchariſtia producitur, non adducitur. 4. 5. 4. Intrinſece Euchariſtiam conſtituit. 4. 1. 3.

D

Diaconatus materia adæquata apud Græcos eſt impoſitio manus Epiſcopalis: & apud Latinos requiritur etiam traditio libri Euangeliorum. Explicatur tamen, quomodo materia, & forma Sacramentorum, quæ alicubi, & aliquando ſufficit ad valorem, ſufficiat ubilibet, & quandocunque. 1. 1. 18.
Diaconus, & Subdiaconus probabiliter non peccant mortaliter obeundo ſua munera in ſtatu peccati mortalis. 3. 2. 17.
Dignitas Perſonæ operantis auget valorem operis honeſti. 3. 3. 13.
Diſpoſitio requiſita ad Sacramenta ſuſcipienda quænam ſit? 3. 3. 12.
Dolor num poſſit ſubſequi Confeſſionem in Sacramento Pœnitentiæ? 3. 2. 19.

E

Euchariſtia num ſit neceſſaria neceſſitate medii ad ſalutem, aut ad perſeverandum in gratia? 4. 2. 7. Num requiratur devotio ad illam cum fructu recipiendam? 3. 3. 2. Ea nonniſi materialiter ſumi poteſt ante ſuſceptionem Baptiſmi. 2. 7. 3. Poteſt per accidens primam gratiam producere. 2. 7. 2. Per quid conſtituatur? 4. 1. 3. Num per ſpecies, per Corpus Chriſti, per verba Conſecratoria, per unionem Corporis Chriſti cum ſpeciebus, per dependentiam ſpecierum a Corpore Chriſti, & per intentionem Miniſtri? 4. 1. 11. Præſtat illam indignis conferre, quam eos infamare; prout Chriſtus D. præſtitit cum Juda. 3. 2. 19. Quandonam conferri poſſit moribundis ſenſibus deſtitutis? 3. 3. 1. Ea probabiliter reviviſcit, ſublato obice, ſi ſuſcipiatur cum fictione negativa; ſecus vero ſi cum fictione poſitiva. 3. 3. 11. Undenam ejus unitas deſumatur? 4. 2. 1. Poteſt ea divinitus inſtitui a pura Creatura. 3. 1. 10.
Euchariſtiæ effectus quinam ſint? 4. 8. 1. An etiam peccatorum remiſſio, cum ſit Panis vivificus? 2. 7. 2. Quandonam hujuſmodi effectus cauſantur? 4. 8. 3. An cauſentur de novo, ſi nova devotio accedat, quouſque ſpecies Sacramentales ſunt in ſtomacho? ibid.
Extrema unctio gratiam confert, & peccata remittit; unde probabiliter cauſat per accidens primam gratiam. 2. 7. 2.

F

Fictionis peccatum commiſſum in inſtanti Baptiſmi num ſit materia remota Sacramenti Pœnitentiæ? 3. 3. 7.
Forma conſecrationis quænam ſit? 4. 4. 1. Num ea debeat proferri recitative, an aſſertive, an utroque modo? 4. 42. Ea quatenus vera cauſat Corpus Chriſti D. ſub ſpeciebus. 4. 4. 5. Et ex veritate talis formæ infertur deſitio ſubſtantiæ panis, & vini. 4. 4. 6.
Forma Sacramenti Baptiſmi, necnon Sacrorum Ordinum diverſa eſt apud Græcos, & apud Latinos; valide tamen, quamvis illicite, Græcus utitur forma Latinorum, & Latinus forma Græcorum. 1. 1. 18.
Forma Sacramentorum æquivoca determinatur ab intentione proferentis. 1. 1. 20. Quandonam ea varietur ſubſtantialiter, quando vero ſolum accidentaliter? ibid.

G

GRæcus peregrinus quonam ritu conſecrare debeat in Eccleſiis Latinorum? 4. 3. 1.

Gratia habitualis cauſatur a Sacramentis inæqualiter pro inæquali ſubjecti diſpoſitione. 2. 5. 2. Si gratia a Maternitate Virginis ſepararetur, illa præſtaret. 3. 3. 15. Quandonam ea cauſetur a Sacramentis? 2. 3. 6. Num in inſtanti extrinſeco, quando Sacramentum primo non eſt? 4. 5. 7. Probabiliter major, & heterogenea gratia cauſatur in Euchariſtia ab utraque ſpecie panis, & vini, quam ab alterutra tantum. 4. 8. 7. Per hoc quod Gratia conferatur ex meritis Chriſti, merita juſtorum redduntur digniora, ac magis meritoria. 3. 3. 13.

Gratia Sacramentalis propria uniuſcujuſque Sacramenti in quonam conſiſtat? 2. 5. 1.

I

IGnis Tartareus quomodo cruciet Spiritus? 2. 3. 2.

Inſtitutio Sacramentorum antiquæ legis facta fuit a Deo; Sacramentorum vero novæ legis a Chriſto in quantum homine immediate. 3. 1. 3. Quomodo hæc poteſtas inſtituendi Sacramenta communicari poſſit puræ Creaturæ? 3. 1. 6.

Inſtitutio Divina num conſtituat Sacramentum? 1. 1. 9.

Intentio Miniſtri ſitne merum requiſitum, an vero conſtitutivum Sacramenti? 1. 1. 10.

Intentio indirecta, ſeu voluntas in cauſa non ſufficit ad valorem Sacramenti. 3. 2. 12. Sufficit tamen meticuloſa, & coacta. ibid. Intentio errans quandonam ſufficiat? 3. 2. 14. Intentio conditionata de futuro ad valorem ſolius Sacramenti Matrimonii ſufficit. 3. 2. 15. Pariter Sacramentum Matrimonii conſiſtit cum intentione habituali; in reliquis ſufficit, & requiritur virtualis. 3. 2. 9. Ex duabus intentionibus contrariis utra prævaleat? 3. 2. 16. Intentio faciendi quod facit Eccleſia requiritur ad conficiendum Sacramentum, quin ſufficiat intentio ponendi cæremonias prout conſuevit Eccleſia. 3. 24.

Intentio requiſita ad ſuſcipienda Sacramenta quænam ſit? 3. 3. 1. Ad ſuſcipienda valide Sacramenta Baptiſmi, Confirmationis, Euchariſtiæ, & Ordinis ſufficit intentio interpretativa. ibid.

Juriſdictio probabilis num ſufficiat ad conferendum Sacramentum Pœnitentiæ? 3. 2. 15.

Juſtorum opera ex conjunctione cum Chriſto capite redduntur magis meritoria. 3. 3. 14.

M

MAnus Epiſcopalis impoſitio cur apud Græcos ſit materia totalis Diaconatus, & apud Latinos ſit partialis? 1. 1. 18.

Martyrium cur non ſit Sacramentum? 1. 2. 6.

Materiæ, & formæ Sacramentorum variatio quænam ſit ſubſtantialis? 1. 1. 20.

Materia Euchariſtiæ quænam ſit? Num farina ſubacta aqua, & non cocta? Num amitum panis ex ſiligine, aut ſpelta? Num omphacium, acetum, muſtum, vinum, quod incipit aceſcere, aut ſi ſit aliquantulum acre, aut congelatum? Num ſuccus ex uvis paſſis expreſſus? 4. 3. 3.

Materia conſecranda debet eſſe determinata, demonſtrabilis, & moraliter præſens. 4. 3. 3.

Maternitati Deiparæ præſtat gratia ſanctificans, ſi hæc ab illa ſeparetur. 3. 3. 15.

Matrimonium per Procuratorem contractum quandonam cauſet gratiam? 2. 3. 3.

Matrimonium dumtaxat inter Sacramenta confici poteſt cum ſola intentione habituali. 8. 2. 8. necnon cum intentione conditionata de futuro. 8. 2. 15.

Matrimonii a Chriſto inſtituti materia Sacramentalis eadem eſt, tam ubi clandeſtinum eſt validum, quam ubi eſt invalidum. 1. 1. 19.

Matrimonii Sacramentum citra mortale in ſtatu peccati mortalis a contrahentibus ſuſcipitur, non tamen miniſtratur. 8. 2. 18.

Miniſter Sacramentorum num poſſit eſſe Angelus, aut comprehenſor? 3. 2. 2.

Miniſtri probitas cur non requiratur ad valorem Sacramentorum? 3. 2. 7.

Miniſter Euchariſtiæ mortaliter peccat, illam adminiſtrando in ſtatu peccati mortalis; non tamen tangendo ſolum Hoſtiam conſecratam. 8. 2. 17. Non multiplicantur peccata per hoc, quod pluribus Euchariſtia miniſtretur, ſi non miniſtretur etiam pluries; quamvis peccata multiplicentur per hoc præciſe, quod pluribus Sacramentum Pœnitentiæ miniſtretur. 8. 2. 17.

Miſſæ nomen quid ſonet? 5. 1. 1. Ea eſt verum Sacrificium. 5. 1. 10.

Miſſa num poſſit ab omnibus privatim celebrari die Sabbati Sancti? 5. 5. 3.

Ne-

N

NEceſſarium neceſſitate medii in re, aut in voto, in quo differat a neceſſario neceſſitate dumtaxat præcepti? 4. 2. 5.

O

OMnipotentia quomodo dicatur ſpecialiter aſſiſtere Sacramentis in productione gratiæ, & quomodo in iis inexiſtere. 1. 1. 18.

Opera juſti per peccatum mortificantur, & ſublato obice reviviſcunt: Opera vero poſita in ſtatu peccati mortalis non ſunt mortificata, ſed mortua; nec unquam reviviſcunt. 3. 3. 6.

Opinionem probabilem de valore Sacramenti ſequi non poſſumus, omiſſa tutiore; ſecus vero moraliter certam. 8. 2. 19.

Ordinis Sacramentum negandum eſt indignis, etiamſi illud publice petatur, & peccatum ſit occultum; non tamen Sacramentum Euchariſtiæ. 3. 2. 18. Quonam pacto a Græcis, & quonam a Latinis Sacramentum iſtud confertur? 1. 1. 18.

P

PArvuli quomodo olim ſalvabantur in fide parentum? 1. 1. 3.

Peccatum fictionis in inſtanti Baptiſmi commiſſum an ſit materia Sacramenti Pœnitentiæ? 3. 3. 7.

Peccatum eſſentialiter irremiſſibile ex connexione cum decreto de nullo peccato remittendo repugnat. 2. 1. 10.

Pœnitentiæ Sacramentum, ut fructuoſe ſuſcipiatur, quinam actus fidei, & ſpei prærequiruntur? 3. 3. 2.

Potentia obedientalis ſive activa, ſive paſſiva in quonam conſiſtat? 2. 1. 1. Num repugnet creatura tantum obedientialiter activa? 2. 1. 2. Repugnat creatura inelevabilis obedientialiter ad producendum quodlibet non repugnans. 2. 1. 8.

Poteſtas inſtituendi Sacramenta quomodo poſſit competere Creaturæ? 3. 1. 6.

Præſentia localis Chriſti ſub ſpeciebus Euchariſticis per quid conſtituatur? 4.7.2.

Q

QUalitas ſupernaturalis inhærens Sacramentis, qua eleventur ad producendam phyſice gratiam, non repugnat. 2.2.3.

R

REmiſſio venialium, & remiſſio pœnarum vi Sacrificii Euchariſtici probabiliter cauſatur etiam immediate ex opere operato. 5. 3. 4. Remiſſio tamen mortalium nonniſi mediate. 5. 3. 6.

Ritus accidentales negligere in Sacramentorum adminiſtratione num, & quando ſit culpa lethalis? 3. 2. 2.

S

SAbbato Sancto num liceat cuilibet privatim celebrare? 5. 3. 3. Quid ſi incidat in diem feſtum Annunciationis? 5. 5. 6.

Sacerdos, qui vult panem dumtaxat conſecrare, non vinum, num re vera illum conſecret? 5. 2. 13.

Sacramenta quænam fuerint in ſtatu legis naturæ, & legis ſcriptæ? 1.1.3. Num omnia Sacramenta conſtent materia, & forma? 1.1.6. Num intentio Miniſtri, & Inſtitutio Divina ſpectent ad eorum conſtitutionem. 1. 1. 9. Num ea conſtitui poſſint actione aliqua peccaminoſa? 1. 1. 16. Quomodo Sacramentum definiatur? 1.2.1. Num fuerint Sacramenta in ſtatu innocentiæ. 1. 1. 2.

Sacramenta antiqua in quonam differant a Sacramentis novæ legis? 1. 2. 7. Utrum antiqua, & nova univocentur tum in ratione ſigni, tum etiam in ratione cauſæ? 1.2.8. Utrum antiqua gratiam cauſaverint ex opere operato? 2. 4. 2.

Sacramenta novæ legis cur ſint ſeptem? 1. 1. 5. Num omnia fuerint immediate a Chriſto ut homine inſtituta? 3. 1. 2. Quænam poteſtas inſtituendi Sacramenta communicari poſſit puræ Creaturæ? 3. 1. 5. Materia, & forma Sacramentorum a Chriſto determinata eadem eſt pro quovis loco, & tempore. 1. 1. 18. Quænam variatio in materia, & forma Sacramenti ſit ſubſtantialis, quænam accidentalis? 1. 1. 20. Num Sacramenta iſta gratiam cauſent inæqualem pro inæqualitate diſpoſitionis in ſubjecto? 2.5.2. Num præter gratiam habitualem, & virtutes infuſas cauſent etiam gratiam Sacramentalem propriam, & in quo iſta conſiſtat? 2. 5. 1. Num poſſint phyſice cauſare gratiam per potentiam obedientialem? 2.1.2. Num per qualitatem inhærentem, aut per Omnipotentiam ſpecialiter aſſiſtentem; aut etiam per Omnipotentiam inexiſtentem? 2.2.1. Utrum de facto gratiam cauſent, non ſolum moraliter,

liter, ſed etiam phyſice? 2. 3. 1. Quomodo gratiam cauſent, quando reviviſcunt? 2. 3. 3. Quid ſit in Sacramentis Sacramentum tantum, quid Res tantum, quid Res ſimul & Sacramentum? 2. 6. 7.

Sacramenta vivorum poſſunt per accidens primam gratiam cauſare. 2. 7. 1. Ad ea ſuſcipienda prærequiritur in eo, qui habet conſcientiam peccati mortalis, vel contritio, vel attritio cum Sacramento Pœnitentiæ: Ad Euchariſtiam tamen ſuſcipiendam omnino prærequiritur Sacramentum Pœnitentiæ, quin ſufficiat contritio de mortalibus, niſi in caſu neceſſitatis. ibid.

Sacramenta ficte ſuſcepta num ſublato obice reviviſcant? 3. 3. 3.

Sacramenti Euchariſtici quænam ſit materia? 4. 3. 1. Quænam forma? 4. 4. 1. ſubſtantia panis, & vini per tranſubſtantiationem deſinit eſſe ſimpliciter. 4. 5. 2. In rigore tamen non dicitur annihilari. 4. 5. 7. ſi ſubſtantia panis, & vini ſubeſſet accidentibus ſimul cum Corpore, & Sanguine Chriſti D. forma conſecratoria eſſet falſa. 4. 4. 7. Quinam ſint Euchariſtiæ effectus, in quantum eſt Sacramentum? 4. 8. 1. Quinam vero, in quantum eſt Sacrificium? 5. 3. 1. Species Sacramentales Euchariſtiam conſtituunt. 4. 1. 2. Sumptio tamen neque eſt pars eſſentialis, neque integralis hujus Sacramenti. 4. 1. 8.

Sacrificium quid, & quotuplex ſit, & in quo differat a Sacramento? 5. 1. 1. De jure naturæ debetur Deo Sacrificium. 5. 1. 4. Ad rationem Sacrificii non ſpectat immutatio victimæ phyſica, ſed poteſt ea eſſe tantum moralis. 5. 1. 7. Quænam ſit in Sacrificiis res oblata principalior? 5. 1. 9.

Sacrificium Miſſæ complectitur omnes omnium Sacrificiorum prærogativas. 5. 1. 14. Species Euchariſticæ partialiter conſtituunt in hoc Sacrificio rem oblatam; quamvis res primo & principaliter oblata ſit Chriſtus D. 5. 1. 11. Non ingreditur rem oblatam ſubſtantia panis, & vini. ibid. eſſentia hujus Sacrificii unice reponitur in conſecratione; nullatenus vero in ulla oblatione, aut in ſumptione. 5. 2. 6. In præſenti providentia eſt de eſſentia illius conſecratio ſub utraque ſpecie. 5. 2. 10. Ejus valor probabiliter eſt infinitus etiam in actu primo proximo, ita ut æque proſit ſingulis, ſive pro pluribus, ſive pro paucioribus offeratur. 5. 4. 3. Effectus ab eodem probabiliter cauſantur pro menſura devotionis illius, pro quo offertur; non ſecus ac effectus Sacramenti cauſantur pro menſura devotionis in ſuſcipiente. 5. 3. 8. Quinam effectus ab eo cauſentur? 5. 3. 1.

Species Sacramentales panis, & vini probabiliter cauſant gratiam Sacramentalem diverſam. 4. 8. 7.

Status diverſi naturæ humanæ, qui a Theologis conſiderantur, quinam ſunt? 1. 1. 1.

T

D. Thomas docens ſufficere intentionem habitualem in Miniſtro ad conficiendum Sacramentum, quomodo ſit intelligendus? 3. 2. 11.

Tranſubſtantiatio num ferat productionem, an vero ſolam adductionem corporis Chriſti ſub ſpeciebus? 4. 5. 2.

V

Ubicatio Sacramentalis Corporis Chriſti ſub ſpeciebus eſt naturalis quoad ſubſtantiam, & ſupernaturalis quoad modum. 4. 3. 2.

Venialia per Sacrificium Euchariſticum probabiliter remittuntur etiam immediate ex opere operato; ſicut etiam pœnæ peccatis quoad culpam remiſſis debitæ; mortalia tamen ſolum mediate remittuntur. 5. 3. 4.

Verba conſecratoria Euchariſtiam conſtituunt. 4. 1. 5.

Unio Corporis Chriſti cum ſpeciebus Euchariſticis debet eſſe phyſica, quin ſufficiat moralis. 4. 6. 2. Ea eſt intrinſeca ſpeciebus, & extrinſeca Corpori Chriſti D. non ſecus ac Unio hypoſtatica eſt intrinſeca humanitati, & extrinſeca Verbo. 4. 6. 3.

Univocantur Sacramenta antiquæ, & novæ legis tum in ratione ſigni, tum etiam in ratione cauſæ. 1. 2. 8.

FINIS.

CURSUS THEOLOGICUS

Ad uſum Tyronum elucubratus,

Et in Quotidianis Prælectionibus

A P. DOMINICO VIVA

SOCIETATIS JESU

SACRÆ THEOLOGIÆ PROFESSORE

Suis Auditoribus Traditus

In Palæſtra Collegii Neapolitani ejuſdem Societatis,

DICATUS

EXCELLENTISSIMO DOMINO

BARTHOLOMÆO V. DE CAPUA

MAGNO ALTAVILLÆ COMITI XIX.

Principi Ariciæ, Biccari Comiti, Duci Aerolanorum, Comiti Montis Auri, & Rotelli, Marchioni Arpadii, Utili Domino Civitatis Nicoteræ, Baroni Vallis Majoris, Plancatellæ, & Arnoni, &c. Ex Magnatibus Hiſpaniæ, Domino Domus Capuæ.

PARS OCTAVA

DE POENITENTIA UT VIRTUTE; ET UT SACRAMENTO.

PATAVII, Ex Typographia Seminarii, MDCCXXVI.

Apud Joannem Manfrè.

Superiorum Permiſſu, ac PRIVILEGIO.

INDEX QUÆSTIONUM De Pœnitentia ut Virtute, & ut Sacramento.

DISPUTATIO I.

De materiali objecto Pænitentiæ. pag. 1

QUÆSTIO I.

In quonam conſiſtat eſſentia peccati habitualis? ibid.

ART. I. *Refelluntur plurimæ ſententiæ de conſtitutivo peccati habitualis.* 2

ART. II. *Stabilitur eſſentia peccati habitualis.* 4

ART. III. *Diluuntur objecta.* 6

QUÆST. II. *De Peccato Originali.* 10

ART. I. *Quid ſit, & quomodo propagetur Peccatum Originale?* ibid.

ART. II. *An, & quomodo Deipara immunis fuerit ab originali, & a debito proximo illud contrahendi?* 12

ART. III. *Utrum Infantes cum originali decedentes puniantur æternum Pœna ſenſus?* 14.

QUÆST. III. *Quid ſit veniale, & an in inferno per accidens puniatur æternum.* 16

QUÆST. IV. *Quænam Peccata ſint objectum materiale virtutis Pænitentiæ.* 21

DISPUTATIO II.

De effectu Pænitentiæ quoad Remiſſionem culparum, & Reviviſcentiam Meritorum. 24

QUÆSTIO I.

An ſit poſſibile peccatum eſſentialiter irremiſſibile? ibid.

QUÆST. II. *An poſſit peccatum remitti abſque prævia retractatione peccatoris.* 30

QUÆST. III. *An poſſit peccatum remitti per condonationem extrinſecam.* 33

QUÆST. IV. *Utrum etiam denominatio Juſti, & Sancti haberi poſſit in alio ordine per extrinſecam tantum Formam.* 38

QUÆST. V. *Utrum poſſit peccatum remitti dum ſit, ſive antequam fiat?* 43

QUÆST. VI. *Utrum poſſint remitti peccata diviſibiliter, tum quoad ſe, tum quoad reatus ſuos?* 48

QUÆST. VII. *De Venialium Remiſſione.* 52

ART. I. *Quænam ſit forma Venialium deletiva? & an pro iis poſſit condigne juſtus ſatisfacere?* ibid.

ART. II. *Quinam actus ſupernaturales ſufficiant ad venialium deletionem; & quomodo per Sacramentalia tollantur?* 54

ART. III. *An, & quomodo venialia poſt hanc vitam deleantur.* 56

QUÆST. VIII. *De meritorum reviviſcentia per Pænitentiam, ac de Peccatorum reditu per lapſum.* 58

ART. I. *An, & quomodo merita per Pœnitentiam reviviſcant?* ibid.

ART. II. *An peccata dimiſſa redeant, aut redire poſſint per lapſum?* 60

QUÆST. IX. *Utrum in priori ad infuſionem Gratiæ deleantur mortalia per applicationem ſatisfactionum Chriſti Domini?* 62

DISPUTATIO III.

De natura, formali objecto, ac ſubjecto virtutis pœnitentiæ. 66

QUÆSTIO I.

An Pænitentia ſit Virtus. ibid.

QUAEST. II. *Utrum Pænitentia ſit virtus ſpecialis?* 68

QUÆ-

QUÆST. III. *Utrum Pœnitentia ſit virtus puræ Fugæ?* 72
QUÆST. IV. *De objecto formali, & ſubjecto virtutis Pœnitentiæ.* 76
QUÆST. V. *Utrum Pœnitentia ſit virtus pure reflexa?* 79
QUÆST. VI. *Utrum virtus Pœnitentiæ ex frequentatis actibus ſupernaturalibus acquiſita ſit ſupernaturalis?* 82

DISPUTATIO IV.

DE *Pœnitentiæ Sacramento.* 84

QUÆSTIO I.

DE *materia, & forma Sacramenti Pœnitentiæ.*
QUÆST. II. *De dolore Sacramenti Pœnitentiæ conſtitutivo.* 87
ART. I. *Quid ſit contritio, quid attritio? Ubi plura ad hoſce actus pertinentia.* ibid.
ART. II. *Utrum contritio perfecta ſit forma juſtificans?* 91
ART. III. *Num poſſit dari Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe ex defectu doloris illimitati.* 9
ART. IV. *Utrum attritio ſufficiat in Sacramento Pœnitentiæ, etiamſi quamcumque Dei dilectionem excludat.* 103
ART. V. *Expenduntur plurima de dolore, ac propoſito ad Sacramentum Pœnitentiæ requiſitis.* 107
QUAEST. III. *De Confeſſione.* 108
ART. I. *Num detur obligatio confitendi circumſtantias mere aggravantes, & peccati complicem?* ibid.
ART. II. *Num detur obligatio confitendi peccata dubia?* 112
ART. III. *An peccatum fictionis in inſtanti Baptiſmi ſit materia Confeſſionis? & quid de peccato pure putato?* 118
ART. IV. *Quomodo explicandus ſit numerus peccatorum? & quomodo peccata numerice multiplicentur.* 121
ART. V. *Utrum ſubjiciendus ſit clavibus effectus proveniens ex peccato commiſſo, non ſecus ac actus externus peccaminoſus.* 123
QUAEST. IV. *De ſatisfactione Sacramentali.* 125
ART. I. *Quid ſit ſatisfactio, & quænam ejus conditiones?* 126
ART. II. *De pœnitentia a Confeſſario injungenda.* 129
QUÆST. V. *De forma abſolutoria Sacramenti Pœnitentiæ.* 133

CURSUS THEOLOGICUS

Ad Uſum Tyronum elucubratus.

PARS OCTAVA.

DE POENITENTIA UT VIRTUTE, ET UT SACRAMENTO.

PROOEMIUM.

POenitentia, ſecunda Tabula poſt naufragium, ex nominis etymologia idem ſonat, ac pœnæ tenentia, ut notat Auguſtin. lib. de vera, & falſa Pœnitentia: & ex Iſidoro lib. 3. Etymologiarum, eſt quaſi punientia; importatque retractationem culpæ cum animi pœna, ſeu dolore, ac propoſito emendationis ſimul cum voluntate puniendi, ac ſatisfaciendi. Unde Greg. hom. 34. in Euang. ait: *Pœnitentiam agere eſt perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare.* Dedicata primum pœnitentia fuit in Paradiſo voluptatis, ut inciperet eſſe virtus, poſtmodum a Chriſto Domino conſecrata fuit in Paradiſo Eccleſiæ, & facta eſt Sacramentum: Propterea prius agendum de Pœnitentia ut virtute, quæ uberiorem etiam diſceptandi ſegetem ſubminiſtrat; deinde de eadem quatenus eſt Sacramentum; præſertim quia nequit alte hujus Sacramenti doctrina percipi, niſi prius virtutis hujus notitia habeatur; cum actus pœnitentiæ partes ſint Sacramenti. Cum autem virtutis indoles dignoſci nequeat, non explicato ejus objecto materiali, ac formali, idcirco prius agemus de objecto materiali pœnitentiæ, nempe de peccato; ac deinde ut ejus præſtantia a poſteriori ſuſcipiatur, agemus de ejus effectibus, qui ſunt remiſſio culpæ, & meritorum reviviſcentia: Tum de natura hujus virtutis, ejuſque formali objecto, ac ſubjecto: Poſtremo de Pœnitentiæ Sacramento.

DISPUTATIO I.

De materiali objecto Pœnitentiæ.

QUamvis ad hanc virtutem tres illi præcipue ſpectent actus, videlicet Odium, ac deteſtatio peccati, Dolor de peccato commiſſo cum propoſito emendationis, & Voluntas ſatisfaciendi pro offenſa cum ſpe veniæ; formaliter tamen Pœnitentia videtur conſiſtere in actu doloris, qui eſt animi pœna, radicaliter vero in odio, ac deteſtatione peccati, & completive in ſatisfactione. Porro illud, circa quod hujuſmodi actus verſantur, dicitur objectum materiale pœnitentiæ; cum univerſim objectum materiale virtutis ſit id, quod per ejus actus amamus, vel odio habemus; objectum vero formale ſit id, quod eſt motivum amandi, vel odio habendi, ſeu id, a quo impellimur ad proſequendum, vel averſandum objectum materiale. Cum autem omnes pœnitentiæ actus verſentur circa peccatum, idcirco peccatum eſt objectum materiale hujus virtutis. Inquirendum tamen eſt, utrum objectum materiale pœnitentiæ non ſolum ſit peccatum actuale, ſed etiam habituale, & originale; necnon veniale, & meræ imperfectiones, quæ culpa vacant? Utrum etiam peccata dimiſſa, vel nondum commiſſa, aut peccata aliena? ex quibus multa inferuntur ſpectantia ad materiam remotam Sacramenti Pœnitentiæ, quæ ex Trident. eſt ſolum peccatum commiſſum poſt Baptiſmum. Ut autem hæc alte percipiantur, Primo examinabimus, in quonam conſiſtat eſſentia peccati habitualis? Secundo, quid ſit peccatum originale? quomodo propagetur, & in alia vita puniatur? Tertio quid ſit veniale, & an puniatur in Inferno per accidens in æternum? quibus explicatis, decernemus, quænam peccata ſint objectum materiale virtutis pœnitentiæ.

QUÆSTIO I.

In quonam conſiſtat eſſentia peccati habitualis?

NEmo eſt qui dubitet, tam peccatum actuale, quam habituale reddere hominem maculatum; unde Eccleſ. 31. dicitur: *Beatus dives, qui inventus eſt ſine macula:* & Pſalm. 14. *Domine, quis habitabit*

in

in tabernaculo tuo, &c.? *qui ingreditur ſine macula*, hoc eſt ſine utroque peccato tum actuali, tum habituali. Multiplex autem eſt ſententia de conſtitutivo peccati habitualis; Nos, rejectis celebrioribus, probabiliorem, & communiorem inter Recentiores ſtabiliemus.

QUÆSTIO I.

Refelluntur plurimæ ſententiæ de conſtitutivo peccati habitualis.

I. PRima ſententia reponit habituale peccatum in qualitate, quam vocant morbidam, ſeu morboſam; & per illam conſtitui etiam peccatum originale, docet Ariminenſis, & Okamus, putantes illam cauſari vel a ſerpente, qui allocutus eſt Evam, vel a pomo vetito, vel a Deo.

Hæc tamen ſententia rejicitur communiter, quia etiam ſublata hujuſmodi qualitate, qui peccavit eſt maculatus moraliter, ſeu eſt reus odii, & pœnæ; niſi ad peccatum ſubſequatur ſatisfactio, aut remiſſio; ergo impertinenter ſe habet hujuſmodi qualitas ad conſtituendum peccatum habituale, ſeu ad reddendum hominem maculatum.

Dices: Sine qualitate intrinſeca, nempe ſine gratia, homo non habet jus ad amorem Dei amicabilem, & ad vitam æternam; ergo ſine qualitate phyſice intrinſeca neque erit reus odii, & pęnæ.

Sed primo falſum eſt antecedens in mea ſententia, qui cum Arriaga diſput. 44. de Juſtificatione, Oviedo, & aliis cenſeo, poſſe hominem per ſanctitatem extrinſecam ſanctificari, videlicet per puram Dei extrinſecam promiſſionem de dando amore amicabili, & vita æterna. Secundo diſpar eſt ratio inter amicitiam Divinam, & inimicitiam, ſeu inter jus ad amorem, & reatum odii: per hoc enim præciſe quod homo peccet, eſt dignus odio, ut patet in humanis; at non per hoc præciſe quod amet Deum, eſt dignus amore amicabili, ut hic ſupponimus contra Vaſquez putantem, actum charitatis juſtificare formaliter; ergo ut ſit dignus amore amicabili Divino, indiget Gratia ſuperaddita, quæ ſit quædam externa Dei promiſſio de dando ſuo amore, & vita æterna; ſed ut ſit dignus odio, nulla indiget qualitate ſuperaddita, ſed ſufficit, quod peccaverit, & non ſucceſſerit condonatio, aut ſatisfactio.

II. Secunda ſententia reponit peccatum habituale in habitu vitioſo relicto ex actu peccaminoſo. Ita videtur ſentire Gregorius in 2. diſt. 30. qu. 2.

Sed hæc etiam ſententia ex eodem capite refellitur, quia etiam ſecluſo hoc habitu, poteſt homo eſſe maculatus moraliter: præterquamquod tam remanentibus habitibus vitioſis, ſæpe per Sacramentum Pœnitentiæ, aut per contritionem tollitur peccatum habituale, quam ſublato habitu vitioſo, v. g. intemperantiæ per actus contrarios temperantiæ, poteſt peccatum habituale remanere; ergo impertinenter ſe habet habitus vitioſus ad conſtituendum peccatum habituale.

III. Tertia eſt Scoti in 4. diſtin. 14. & Gabrielis ibidem docentium, peccatum habituale conſtitui per deputationem peccatoris ad pœnam; ita ut perſeveret moraliter peccatum, quouſque perſeverat extrinſeca Dei ordinatio, ſeu deputatio ad pœnam; unde idem ſit hominem eſſe peccatorem, ac eſſe deputatum ad pœnam debitam ſubeundam, juxta illud D. Dionyſii, cap. 4. de Divinis nominibus: *Puniri non eſt malum, ſed fieri pœna dignum*.

Rejicitur tamen primo, quia ſæpe poſt abſolutionem ſacramentalem remanet in peccatore aliqua obligatio pœnæ debitæ peccato, & tamen non remanet peccatum habituale, ne partialiter quidem, cum de fide ſit, per abſolutionem Sacramentalem culpam penitus aboleri. Secundo, quia Trid. ſeſſ. 6. cap. 14. dicit, pœnam æternam remitti una cum culpa; ergo ex Trident. diſtinguitur remiſſio pœnæ a remiſſione culpæ; atque adeo culpa non conſiſtit in ſolo reatu pœnæ, ſed etiam in reatu odii Divini. Hinc damnata eſt propoſitio 53. Baii dicentis: *In peccato duo ſunt, actus, & reatus; tranſeunte autem actu, nihil remanet, niſi reatus, ſive obligatio ad pœnam*. Ratio a priori eſt, quia reatus pœnæ eſt proprietas culpæ, & ad illam conſequitur; unde ſi Deus ſolam pœnam remitteret, tolleretur reatus pœnę, ſed non tolleretur culpa, ſeu reatus odii Divini; ſicut e converſo ſæpe dimiſſa culpa, remanet reatus pœnæ temporalis.

IV. Quarta ſententia Thomiſtarum, Eſparzæ, & aliorum reponit peccatum habituale adæquate in privatione Gratiæ.

Sed hæc pariter rejicienda cum Manſtrio diſp. 6. de peccatis qu. 9. Arriaga tom. 3. diſp. 4. Lugo diſp. 7. de Pænit. & aliis. Primo, quia ſi unice, & adæquate conſtitueretur per privationem Gratiæ peccatum ha-

habituale ſequeretur, quod non poſſet deleri per conditionem extrinſecam, aut per condignam Chriſti ſatisfactionem peccatori applicatam; ſed poteſt utroque modo deleri, ut hic ſupponimus; ergo.

Secundo, quia vel nomine privationis Gratiæ venit mera carentia phyſica Gratiæ in ſubjecto capaci; & hæc nullatenus poteſt peccatum habituale conſtituere; nam in pura natura homo haberet hujuſmodi carentiam, nec haberet peccatum habituale, quo diceretur reus odii Divini, & pœnæ æternæ: Vel nomine privationis Gratiæ venit carentia Gratiæ Theologica, videlicet carentia Gratiæ dependenter a peccato præterito cum debito illam habendi, quod ſpectat ad theologicam conſiderationem; ergo peccatum habituale non conſtituitur adæquate per carentiam Gratiæ, ſed etiam per peccatum actuale præteritum, & per dependentiam privationis Gratiæ ab illo, ita ut præciſe ſublato peccato præterito, aut ea dependentia, carentia Gratiæ non redderet hominem reum odii Divini, & pœnæ æternæ. Propterea enim carentia Gratiæ non reddit hominem odibilem in pura natura, quia ad illam peccatum non præſupponitur; & carentia Gratiæ in ſtatu elevationis, ſi ſolum dependeat a voluntate Divina nolente illam peccatori reſtituere, neque reddit hominem odibilem: Ad eum modum, quo ſi ob crimen perduellionis privetur a Rege Princeps ſuo principatu, & deinde remiſſa culpa nolit principatum reſtituere, non per hoc carentia principatus redderet illum a Rege odibilem, quia hujuſmodi carentia non dependeret a crimine jam remiſſo, ſed a voluntate Regis, qui non tenetur principatum reſtituere.

Tertio ſi peccatum habituale unice conſtitueretur per privationem Gratiæ, ſequeretur, quod non eſſet magis peccator, qui plura, aut graviora peccata commiſiſſet; cum privatio Gratiæ eadem eſſet in quolibet peccatore: ſicut cubiculum non eſt magis tenebroſum per hoc, quod lux impediatur a pluribus corporibus opacis.

Neque dicas, privationem Gratiæ ut connotantem plura peccata præterita, aut graviora, conſtituere plura peccata habitualia, vel graviora. Nam multiplicatis peccatis, quæ veniunt in obliquo, non multiplicaretur rectum, nempe privatio Gratiæ; ergo non poſſent peccata habitualia multiplicari; ut patet in umbra, quæ eadem eſt, quamvis a multiplici, aut diverſo corpore opaco lux impediatur. Et ratio a priori eſt, quia concreta accidentalia non multiplicātur niſi ad multiplicationem recti; unde homo habens plures artes, vel albedines, unus tantum eſt artifex, & unum album; eſſent autem plures artifices, ſi plures eandem artem haberent; ergo ſi rectum, quod conſtituit peccatum habituale, eſſet privatio Gratiæ connotans peccata præterita in obliquo, unum eſſet peccatum habituale, quamvis plura peccata præterita connotarentur.

Impugnatur denique hæc ſententia tum paritate offenſæ in creatis, quæ non conſiſtit in privatione priſtinæ amicitiæ, ſed in reatu ad odium, & vindictam, ad quem conſequitur, tanquam effectus, privatio amicitiæ: Tum paritate peccati venialis, quod non conſiſtit in privatione Gratiæ, aut alterius boni intrinſeci, ſed in mero reatu alicujus indignationis Divinæ compoſſibilis cum Divina amicitia, & in reatu pœnæ temporalis.

V. Hic tamen advertendum, non negari a nobis, quod mera carentia Gratiæ ſit conſtitutivum inadæquatum peccati habitualis; quippe quod adæquate conſtituitur, ut dicemus, per peccatum præteritum moraliter perſeverans in reatu odii Divini, & pœnæ æternæ, qui reatus unice habetur per negationem condonationis, & condignæ ſatisfactionis. Cum autem Gratia ſit ipſa peccati condonatio phyſice intrinſeca peccatori, ideo peccatum habituale conſtituitur etiam inadæquate per carentiam Gratiæ. Quod patet ex illo principio: Id, quo præciſe ſublato, tollitur aliqua denominatio, eſt conſtitutivum illius; Atqui præciſe ſublata carentia Gratiæ in peccatore, tollitur denominatio peccatoris, & ipſum peccatum habituale: ergo per carentiam Gratiæ peccatum habituale inadæquate conſtituitur. ſicut enim tenebroſum conſtitutum per carentiam cujuſcunque lucis ſive A, ſive B, conſtituitur inadæquate per carentiam lucis A, & inadæquate per carentiam lucis B, ut proinde qualibet ex his carentiis præciſe ſublata, tollatur denominatio tenebroſi; ita peccatum habituale conſtituitur tam per negationem condignæ ſatisfactionis, quam per negationem condonationis ſive extrinſecæ, ſive intrinſecæ, atque adeo etiam per negationem Gratiæ, ſicut etiam per negationem unionis hypoſtaticæ, Maternitatis Dei, Viſionis Beatificæ, ſi iſtæ ſupponantur eſſe formæ ſanctificantes, adeo ut qualibet ex his negatio-

tionibus præciſe ſublata, tollatur peccatum habituale.

Ex quibus fit, non privationem Gratiæ, ſed meram Gratiæ carentiam conſtituere inadæquate peccatum habituale, quia ad hoc conſtituendum impertinenter ſe habet, quod carentia gratiæ ſit etiam privatio gratiæ in ſenſu Adverſariorum, hoc eſt carentia Gratiæ in ſubjecto poſitive apto ad illam, ſive per elevationem, ſive per obligationem, ac debitum habendi Gratiam. Etenim etiam in ſtatu puræ naturæ, in quo non haberetur iſta Gratiæ privatio, ſi mere tolleretur carentia phyſica Gratiæ juſtificantis, hoc eſt ſi in eo ſtatu Gratia infunderetur peccatori, adhuc tolleretur peccatum habituale.

Deniq. advertendum cum Arriaga diſp. 13. Gratiam juſtificantem duo involvere, nempe condonationem peccati, ſeu reatus odii Divini, & pœnæ æternæ, & ſimul jus ad amorem Dei, & ad gloriam æternam: Quatenus Gratia importat condonationem peccati, carentia Gratiæ conſtituit inadæquate peccatum habituale; Quatenus vero Gratia importat amicitiam cum Deo, carentia Gratiæ eſt potius effectus, ſeu proprietas, quam inadæquatum conſtitutivum peccati. Ideo enim Deus privat hominem ſua amicitia, quia non vult condonare peccatum præteritum.

ARTICULUS II.

Stabilitur eſſentia peccati habitualis.

VI. Dico 1. Peccatum habituale conſtituitur per ipſum peccatum actuale phyſice præteritum, & moraliter perſeverans in reatu odii Divini, & pœnæ æternæ importante negationem condonationis, & condignæ ſatisfactionis. Ita Lugo diſp. 7. de Pœnit. Arriaga tom. 3. diſp. 49. Haunoldus, & alii communius.

Prob. tum ex rejectione aliarum ſententiarum; tum etiam, quia in hac ſententia apte ſalvantur omnia; præſertim quomodo peccatum actuale commiſſum non diſtinguatur ab habituali, quod remittitur; & quomodo tam peccatum actuale, quam habituale contrahant definitionem peccati traditam ab Auguſtino, videlicet quod ſit *Dictum, factum, concupitum contra legem æternam Dei*; ergo ita dicendum.

Confirm. tum paritate offenſæ habitualis in creatis, tum paritate voti moraliter perſeverantis, tum paritate peccati venialis habitualis; quæ pariter conſtituuntur per actum phyſice præteritum moraliter perſeverantem in reatu conſentaneo importante conſimiles negationes. Hoc etiam videtur indicaſſe Auguſtinus lib. 1. de nuptiis, & concupiſcentia dicens: *Si quis fecerit adulterium, reus eſt adulterii, donec reatus ipſius indulgentia remittatur.*

VII. Dico 2. Negationes iſtæ condonationis, & condignæ ſatisfactionis non veniunt de cauſali, ſed de formali in ordine ad peccatum habituale conſtituendum. Ita communius RR. contra Vaſquez, & Salas apud Lugo loco laudato.

Prob. Intantum iſtæ negationes venirent de cauſali, videlicet ut cauſa, aut conditio relate ad conſtitutionem peccati, inquantum præter has negationes daretur aliquid aliud, quod formaliter conſtitueret peccatum habituale, nempe ipſe reatus odii, & pœnæ; atqui reatus odii, & pœnæ non eſt aliquid aliud realiter, & phyſice diſtinctum ab iis negationibus, & peccato præterito; ergo negationes illæ veniunt de formali; non ſecus ac peccatum præteritum relate ad conſtituendum peccatum habituale. Minor ſupponitur ex dictis in de Juſtitia, & Jure, ubi oſtendimus, Jus, & reatum non eſſe entitatulam modalem moralem ſuperadditam actibus moralibus: ſicut enim denominatio extrinſeca cogniti, vel amati non habetur formaliter per ens logicum, ſeu diminutum reſultans a cognitione, utpote eſſentialiter ſuperfluum, ſed formaliter habetur ab ipſa cognitione ad objectum terminata, ut dicimus in Logicis; ita denominatio moralis peccatoris, ſeu habentis reatum odii, & pœnæ, quæ pariter eſt denominatio extrinſeca in peccatore habituali, non habetur formaliter per reatum odii, & pœnæ, qui ſit entitatula quædam reſultans ex peccato præterito, & negatione condonationis, aut ſatisfactionis, cum pariter entitatula iſta ſit eſſentialiter ſuperflua; ſed formaliter habetur ab ipſo peccato præterito, & ab iis negationibus, quæ proinde ſe habent de formali, non de cauſali.

VIII. Dices 1. juxta exemplum D. Th. qu. 28. de veritate art. 2. ſi quis projicit ſe in foveam, ideo perſeverat in illa, quia non extrahitur; negatio tamen extractionis eſt ſolum conditio requiſita, ut detur ea perſeverantia, quæ formaliter conſtituitur ab ubicatione in ea fovea; ergo ſi quis peccet, & in peccati fovea perſeveret moraliter, negatio extractionis, ſeu condonationis non erit ipſa formalis perſeverantia

pec-

peccati, ſed mera conditio; atque adeo negatio condonationis venit de cauſali, non de formali.

Reſp. conceſſo antecedente, nego conſequentiam. Illud enim intereſt inter effectum cauſæ efficientis phyſicæ, & moralis, quod effectus phyſicus realiter diſtinguatur a ſua cauſa efficiente, effectus vero moralis, cum ſit effectus cauſæ formalis, non diſtinguatur ab iis entitatibus, quibus poſitis ipſe conſurgit. Hinc ſublata cauſa efficiente, non ſequitur per locum intrinſecum, quod tollatur effectus; ſecus vero ſublata cauſa morali: ſic ſublato præciſe ſole, non tollitur per locum intrinſecum lux in aere, nec ſublato per impoſſibile, aut non intellecto Deo, tollitur per locum intrinſecum creatura; cum creatura non conſtituatur a Deo, ſed ab illo efficienter cauſetur: Contra vero ſicut ſublata præciſe cognitione, tollitur per locum intrinſecum denominatio cogniti; ita ſublata præciſe negatione condonationis, tollitur denominatio peccatoris, ſeu peccatum habituale; quia ſicut denominatio cogniti conſtituitur per cognitionem, ita peccatum habituale formaliter conſtituitur per negationem condonationis. Hinc fit, quod negatio extractionis a fovea non ſit formalis deſtructio perſeverantiæ in fovea, ſed ſit deſtructio cauſalis: Contra vero negatio condonationis, ſeu extractionis a fovea morali peccati veniat de formali in ordine ad perſeverantiam in fovea peccati: quia negatione condonationis præciſe ſublata, tollitur hæc perſeverantia, ſeu peccatum habituale; at ut tollatur perſeverantia in fovea phyſica, non ſolum debet tolli negatio extractionis, ſed etiam ipſa ubicatio, quæ formaliter conſtituit eam perſeverantiam.

IX. Dices 2. negationes condonationis, & ſatisfactionis venire de cauſali, quia ſunt conditiones prærequiſitæ, ut habeatur peccatum habituale formaliter conſtitutum per ipſam privationem Gratiæ Theologicam, ſeu per carentiam Gratiæ dependenter a peccato præterito.

Sed contra eſt, quia jam oſtendimus, peccatum habituale non poſſe formaliter in hac privatione Gratiæ conſiſtere. Et ratio eſt, quia privatio Gratiæ Theologica duo importat, nempe carentiam Gratiæ in ſubjecto capaci, & exigente illam ratione elevationis, & ſimul dependentiam hujus carentiæ a peccato præterito, ita ut verum ſit dicere; Ideo Peccator caret Gratia, quia peccavit: Propterea, ut tollatur hæc privatio Gratiæ Theologica, ſufficit, quod tollatur alterutrum ex his duobus. Univerſim enim ut tollatur conſtitutum, ſufficit, quod tollatur unum tantum ex conſtitutivis: v. gr. ut tollatur homo, ſufficit tolli ſolam unionem: ſic ut tollatur privatio Principatus dependens a crimine perduellionis, ſufficit, ut diximus, tolli ſolum hanc dependentiam, quin tollatur carentia Principatus: ſic etiam ut tollatur umbra, quæ importat carentiam lucis dependenter a corpore opaco, ſufficit tolli hanc dependentiam, atque adeo ſufficit, quod deſtruatur corpus opacum, quamvis non producatur lux; in quo caſu eſſent tenebræ, ſed non umbra; ergo ſimiliter ut tollatur privatio Gratiæ dependens a peccato, ſufficit tolli hanc dependentiam, quamvis non reſtituatur peccatori Gratia; cum autem dependentia iſta ſufficienter tollatur per condonationem peccati citra gratiæ infuſionem, ideo peccatum habituale conſtituitur formaliter per negationem condonationis, non per privationem Gratiæ.

Confirm. dilucide. In ſtatu puræ naturæ dari poteſt peccatum habituale, quin poſſit dari privatio Gratiæ Theologica, ſeu dependens a peccato; ergo peccatum habituale ſecundum ſe non conſiſtit in hac privatione, ſed in reatu formaliter conſtituto per negationem condonationis, & ſatisfactionis. Antecedens patet. Qui enim in ſtatu puræ naturæ peccavit, non caret Gratia quia peccavit, ſed quia non eſt elevatus ad illam. Gonetus, ut vim hujus difficultatis effugiat, reſpondet, peccatum in pura natura eſſe diverſæ rationis, & importare non privationem Gratiæ, ſed privationem converſionis ad ultimum finem. Hæc tamen reſponſio non ſolum eſt inaudita, & arbitraria, ſed etiam inefficax, quia peccator etiamſi poſt peccatum ad Deum ſe convertat, poteſt non obtinere condonationem, atque adeo etiam ſublata privatione converſionis ad Deum, poteſt peccatum perſeverare; ergo moralis perſeverantia peccati in ſtatu puræ naturæ non conſtituitur per privationem converſionis ad Deum, ſed per negationem condonationis, aut ſatisfactionis.

X. Explicandum ſupereſt, quid ſit perſeverantia moralis peccati, ſeu reatus odii, & vindictæ, in quo peccatum habituale reponitur? Ad quod ſciendum, univerſim idem eſſe, actum aliquem perſeverare moraliter, ac in æſtimatione morali, ſeu prudentum perinde ſe habere, ac ſi phyſice

exiſteret; ſic Votum, Matrimonium, Profeſſio Religioſa, contractus dicuntur perſeverare moraliter, quoties obligant, perinde ac ſi phyſice exiſterent. Quia tamen peccatum actuale præteritum tunc in æſtimatione morali perinde ſe habet, ac ſi phyſice exiſteret, reddendo hominem Deo odibilem, ac dignum pœna æterna, quando habetur negatio condonationis, & ſatisfactionis; ideo perſeverantia moralis peccati, ſeu peccatum habituale dicitur conſtitui per hujuſmodi negationes: ſicuti quia votum præteritum tunc in æſtimatione morali perinde ſe habet, ac ſi phyſice exiſteret, reddendo hominem voti reum, quando habetur negatio diſpenſationis, vel adimpletionis, ideo votum dicitur perſeverare moraliter per has negationes.

XI. Hinc habes, eſſe morale alicujus actus ſæpe differre ab eſſe phyſico: quod ex eo conſtat, quia ſæpe unum peccatum, quod eſt in unica ſpecie phyſica, eſt in duplici ſpecie morali, ut furtum ſacrilegum, quod eſt contra Juſtitiam, & Religionem. & Phil. 1. Eth. 11. dicit, Fortunam amicorum conferre ad hominis felicitatem ſecundum eſſe morale, non ſecundum eſſe phyſicum, quia, ut interpretatur Angelicus, in æſtimatione prudentum ob unionem affectivam animorum amicus eſt alter ego, & bona unius amici cenſentur bona alterius: ſic etiam dedecus irrogatum imagini Principis in æſtimatione morali cenſetur eſſe Principis. Quare eſſe phyſicum deſumitur a re ſecundum ſe accepta, eſſe vero morale deſumitur a re, prout eſt in æſtimatione prudentum: & ideo eſſe morale definitur, *Ordinabilitas unius ad aliud juxta regulas prudentiæ*. Hinc res, quæ ſecundum ſe non poteſt producere phyſice aliquem effectum, poteſt ponere illum moraliter, per hoc quod in æſtimatione prudentum poſſit ad talem effectum ordinari: v. g. peccatum, quod non poteſt producere phyſice pœnam, poteſt illam ponere moraliter per hoc, quod prudenter ad pœnam ordinetur: ſic pretium ex voluntate Principis ordinatur ad commutationem cum rebus venalibus juxta taxam impoſitam &c. Hoc itaque pacto peccatum phyſice præteritum moraliter ſe habet ut præſens per hoc, quod in æſtimatione prudentum perinde reddat hominem odibilem, ac ſi eſſet phyſice præſens; quod peccato convenit, quoties conjungitur cum negatione condonationis, & ſatisfactionis; quando enim peccato præterito ſuccedit condonatio, aut ſatisfactio, tunc juxta regulas prudentiæ non ſe habet ut præſens, nec eſt amplius ordinabile ad odium Dei, & vindictam; unde illud eſſe morale, ſeu ordinabilitas ad hunc effectum deficit, deficiente illo phyſico, in quo fundatur: ſicut Matrimonium, & profeſſio Religioſa perſeverant, perinde ac ſi eſſent præſentia relate ad effectus ſuos, donec ſuccedat irritatio, aut diſpenſatio, in quo caſu illud eſſe morale ceſſat, quia ceſſat id, per quod conſtituitur, nempe negatio irritationis, ſeu diſpenſationis. Ecce quomodo bene intelligitur, peccatum præteritum ſub negatione condonationis, aut ſatisfactionis habere eſſe morale conſtitutum phyſice per hujuſmodi negationes, tanquam per formas extrinſecas.

ARTICULUS III.

Diluuntur objecta.

XII. Objic. 1. Si peccatum habituale conſtitueretur per peccatum præteritum, & negationem condonationis ſimul, & ſatisfactionis, ſequeretur, quod Deus eſſet author peccati; conſequens eſt abſurdum; ergo & antecedens. Probatur ſequela: Deus vellet peccatum habituale, ſeu perſeverantiam peccati. vellet enim negationem condonationis, in qua peccatum habituale reponitur: ergo Deus eſſet peccati author per hoc, quod nollet illud condonare, quandoquidem ex Auguſtino, *Illo authore cum dicimus, illo volente dicimus*.

Confirm. Deus eſſet author ſui juris ad odio habendum, & puniendum peccatorem; ergo Deus eſſet author peccati habitualis conſtituti per hoc jus in Deo, & per reatum correſpondentem in peccatore. Antecedens probatur, quia quodlibet Deo liberum eſt ipſi Deo imputabile, ejuſque Deus eſt author, cum illud velit; ſed hujuſmodi jus eſſet Deo liberum, quandoquidem poſſet libere cedere tali juri; ergo Deus eſſet illius author.

Reſp. Argumentum ſolvendum ad Adverſariis, nam etiamſi negatio condonationis eſſet requiſitum, & non cauſa formalis perſeverantiæ peccati, adhuc qui vult cauſam, ſeu requiſitum, ad quod prævidet ſecuturum effectum, cenſetur velle etiam effectum: v. g. qui prævidet in ebrietate ſecuturum homicidium, volens ebrietatem cenſetur etiam velle homicidium; ergo ſi negatio condonationis eſſet cauſa, vel requiſitum, ad quod conſequeretur peccatum habi-

bituale, per hoc quod Deus nolit condonare, adhuc cenſetur velle peccatum habituale: Quod ſi dicatur peccatum conſiſtere in privatione Gratiæ, etiam hæc eſt libere volita a Deo; ergo adhuc in hac ſententia difficultas eſt ſolvenda.

Directe dicimus, Deum velle peccati perſeverantiam ſolum negative, quatenus non vult illam tollere per condonationem. ſicut enim poteſt Deus peccatum actuale velle voluntate permiſſiva, hoc eſt non impeditiva; ita poteſt Deus velle peccatum habituale negative non condonando. Hinc non ſequitur, Deum eſſe peccati authorem, cum non velit illud poſitive, aut directe, ſed ſolum velit non tolli ex ſuppoſitione, quod fuerit: ſic non dicitur furti author, qui non vult cedere juri ſuo ad exigendam reſtitutionem, quia ſolum vult furtum manere moraliter in ratione furti ex ſuppoſitione, quod fuerit.

In forma nego ſequelam. Ad probationem diſtinguo antecedens: vellet Deus perſeverantiam peccati negative ex ſuppoſitione, quod peccatum fuerit, concedo; poſitive, & directe, nego antecedens, & conſequentiam. Verum quidem eſt, Deum poſitive velle negationem condonationis, quæ peccati perſeverantiam conſtituit: at non proinde poſitive vult peccatum habituale ſecundum id, quod venit in recto, & præbet fundamentum juris ad odium, & pœnam, in quo ſtat malitia peccati, ſed tantum poſitive vult id, quod complet ordinabilitatem peccatoris ad odium, & pænam, ſeu quod in conſtitutione peccati habitualis venit in obliquo: quod non ſufficit ut Deus dicatur Author peccati: ſicut non ſufficit, quod Legiſlator poſitive velit prohibitionem, quæ peccatum conſtituit in obliquo, ut dicatur eſſe author peccati.

Ad confirm. nego antecedens; ad probationem diſtinguo ſimiliter majorem; quodcumque Deo eſt liberum voluntate poſitiva, ponitur Deo authore, concedo, voluntate negativa, ſeu non impeditiva, nego majorem, & diſtincta ſimiliter minore, nego conſequentiam. aliter diceretur etiam author furti, qui poſt furtum non vult cedere juri ſuo: ſicut autem non dicitur Author v. g. naufragii Angelus, qui non vult naufragium impedire, cum ad id non teneatur; ita nec dicitur author peccati Deus, qui non vult illud condonare, ſeu impedire, ne moraliter perſeveret, cum nec teneatur Deus peccata ſemel poſita condonare.

XIII. Objic. 2. Si peccatum habituale conſtitueretur in recto a peccato phyſice præterito, & in obliquo a negatione condonationis &c. ſequeretur quod denominatio peccatoris eſſet denominatio extrinſeca, quando peccatum non amplius phyſice exiſtit, ſi non ſit condonatum; hoc autem videtur eſſe contra Triden. dicens, peccatum originale transfundi propagatione ad omnes, & ineſſe unicuique proprium: quomodo autem poſſet eſſe proprium, ſi non eſſet intrinſecum, ſed haberetur per denominationem extrinſecam a peccato præterito Adami nobis imputato? Ergo peccatum habituale conſtitui debet a privatione gratiæ nobis intrinſeca, non vero a peccato præterito non condonato.

Confirm. primo, quia nemo poteſt dici malus, aut bonus de præſenti præciſe, quia olim fuit malus, aut bonus, quod enim fuit, & non eſt de præſenti ſaltem in aliquo ſuo effectu, pro nihilo reputatur: ergo peccatum præteritum non poteſt denominare de præſenti hominem peccatorem, & moraliter malum.

Confirm. 2. quia peccatum eſt animæ macula, vulnus, mors; ergo eſt animæ intrinſecum; atque adeo per privationem intrinſecam gratiæ conſtituitur.

Reſp. nego minorem. poteſt enim aliquid phyſice præteritum dare de præſenti denominationem moraliter tantum intrinſecam: ſic infamia præterita reddit hominem de præſenti infamem, ſicut Filius dicitur etiam infamis ob infamiam Patris; ergo poterit pariter peccatum phyſice præteritum ſive proprium, ſive Adami nobis proprium interpretative reddere nos intrinſece maculatos moraliter.

Neque dicas, quod ſi peccatum præteritum poteſt reddere hominem peccatorem de præſenti, etiam ſapientia, vel gratia præterita poſſet hominem reddere de præſenti ſapientem, vel gratum, ac Dei amicum; quod nemo dixerit.

Nam non omnia entia phyſica poſſunt parere effectum moralem, ſeu habere ordinabilitatem ad aliquem effectum juxta regulas prudentiæ. Infamia præterita, vel patris infamia poteſt reddere hominem, vel filium de præſenti infamem: At ſapientia Patris non poteſt reddere filium ſapientem, quia ſcilicet illa eſt forma, quæ juxta regulas prudentiæ poteſt ordinari ad denigrandum filium; ſapientia vero non eſt forma, quæ poteſt ullatenus perficere filium: ſic etiam peccatum præteritum poteſt in æſtimatione morali ordinare hominem ad odium, &

& pœnam, perinde ac ſi eſſet præſens; At Gratia Dei præterita non eſt forma, quæ poſſit ordinare hominem ad amorem Dei amicabilem, & ad felicitatem, perinde ac ſi eſſet præſens. Quod ſi ulterius petas, unde hæc veritas? Reſpondeo, quia illa eſt talis forma, & hæc eſt talis: ſicut quare calor calefacit, & non calefacit frigus, ratio eſt, quia calor hoc habet ex tali ſua natura, non frigus; propterea iſta interrogatio eſt inepta. fruſtra enim quæritur ratio prior prima, qualis eſt natura uniuſcujuſque, quæ eſt prima radix omnium prædicatorum, & proprietatum.

Ad primam confirmationem, ſicuti ignobilitas, vel nobilitas Parentum tranſit ad poſteros illos fœdando moraliter, aut glorificando, ut notat Philoſophus 1. eth. 10. & D. Th. ibidem; ita poſſunt actiones præteritæ redundare moraliter ad præſens dedecus, aut gloriam. Quare nego antecedens. Ad probationem: Illud pro nihilo reputatur quod fuit, & de præſenti nihil eſt etiam moraliter, non vero quod perſeverat in aliquo ſuo effectu morali, ut votum, Matrimonium &c. ſi enim votum e. g. præteritum nihil eſſet de præſenti, ne moraliter quidem, quomodo per diſpenſationem tolleretur? Eſt autem de præſenti aliquid moraliter, quatenus votum præteritum ſub negatione diſpenſationis eſt ordinabile ad exigendam rem Deo promiſſam.

Ad ſecundam: Reatus odii Divini eſt macula moralis animæ, vulnus, & mors, per hoc quod ſit peccatori intrinſecus, non quidem phyſice, ſed moraliter, quatenus in æſtimatione morali peccatum præteritum ſub eo reatu perinde ſe habet, ac ſi eſſet phyſice præſens in ordine ad reddendam animam maculatam, vulneratam, mortuam, ac Deo odibilem, & ſine vita gratiæ.

XIV. Objic. 3. Si peccatum habituale non conſtitueretur adæquate per privationem gratiæ, ſed per peccatum præteritum non condonatum, nec compenſatum, non poſſet aſſignari objectum actus Divini condonantis peccatum; ergo. Probatur ſequela, quia Deum condonare, eſt Deum velle, quod non exiſtat ſaltem aliquod ex conſtitutivis peccati habitualis, ut patet; non poteſt autem Deus velle, quod non extiterit peccatum præteritum, poſito quod fuerit; nec vult, quod non exiſtat negatio condignæ ſatisfactionis; remanet ergo, quod ſolum velit non exiſtere negationem conditionis; atqui velle quod non exiſtat negatio condonationis, eſt velle quod ipſa condonatio exiſtat. cum duæ negationes affirment; ergo condonatio peccati vellet ſe ipſam; quod repugnat; atque adeo non poſſet aſſignari objectum donationis.

Confirm. quia reatus odii Divini non eſt peccatum, ſed effectus peccati; ergo ſi reatus odii Divini haberetur per negationem condonationis conſtituentem peccatum habituale, ſequeretur, quod negatio condonationis eſſet ſimul peccatum, & effectus peccati.

Reſp. in quæſt. de poſſibilitate condonationis extrinſecæ aſſignandum eſſe in diſputatione ſequenti objectum condonationis Divinæ, quod eſt conſimile objecto ab adverſariis aſſignando in condonatione offenſæ in creatis, debiti realis, peccati venialis, reatus pœnæ temporalis, in diſpenſatione voti &c. Interim dicimus, quod condonatio peccati, ſicut donatio libri v. gr. habeat pro objecto inadæquato ſe ipſam. ſicut enim cognitio confuſa omnium entium habet pro objecto inadæquato ſe ipſam necnon intentio in miniſtro ponendi Sacramentum, & inſtitutio Sacramenti; Ita condonatio peccati dum vult non dari peccatum habituale, ſeu complexum hoc ex præteritione peccati, & negatione condonationis, aut ſatisfactionis, vult inadæquate ſe ipſam; non ſecus ac donatio libri volens in donatario jus in librum, quod conſtituitur per ipſam donationem, & acceptationem, vult inadæquate ſe ipſam indirecte, & directe vult ipſum complexum ex ſingulis partibus conſtituentibus indiviſibiliter ſumptum: ſed fuſius hac de re in calce quæſtionis 3. diſputationis ſecundæ.

Ad Confirm. diſt. antecedens: reatus odii Divini eſt effectus peccati actualis, concedo; habitualis, nego antecedens, & diſt. eodem modo conſequens. Non eſt novum, quod aliquod ſit cauſa efficiens alicujus effectus, & quod ſimul cum tali effectu conſtituat aliquam denominationem. Sic actus internus malus eſt cauſa actus externi, qui ab illo actu interno denominatur malus moraliter, atque adeo per illum conſtituitur in ratione moraliter mali: ſic inſtitutio ſacramentorum, & intentio miniſtri ſunt cauſa efficiens partis ſacramentorum, & ſimul cum his partibus conſtituunt Sacramentum, ut propugnavimus anno elapſo; ergo poteſt etiam peccatum actuale eſſe cauſa reatus conſtituti per negationem condonationis, & ſimul cum tali effectu conſtituere peccatum habituale, non ſecus ac ſi anima, & corpus

phy-

phyſice cauſent unionem, poſſunt cum tali effectu hominem conſtituere.

XV. Objic. ult. ſi peccatum habituale conſtitueretur per negationem condonationis, ſequeretur, quod in eodem inſtanti reali A, quo peccatum condonatur, daretur, & non daretur peccatum; ergo. Probatur ſequela: & quidem quod non detur peccatum in eo inſtanti, patet, quia per condonationem deſtruitur: quod vero peccatum daretur, probatur, quia in priori ſigno ad condonationem peccati dari debet potentia indifferens ad condonandum, vel non condonandum; ergo in illo priori ſigno nondum intelligitur condonatio, ſeu deletio peccati; atque adeo tunc daretur peccatum.

Confirm. Pro eo ſigno, quo Deus poteſt libere condonare, intelligitur etiam potens non condonare, atque adeo potens odiſſe, & punire peccatorem: Atqui pro quando Deus poteſt odiſſe peccatorem, tunc datur peccatum, ſeu reatus odii, ut patet; ergo pro illo priori ſigno daretur peccatum: ex altera parte non daretur, quia in eodem inſtanti datur condonatio deſtructiva peccati; ergo peccatum daretur, & non daretur in eodem inſtanti reali, licet pro diverſis naturæ ſignis; quod tamen in omnium ſententia repugnat. Major probatur, ſicut enim qui poteſt donare, vel non donare v. g. librum, poteſt immediate librum deſtruere, ſeu comburere, quin debeat prius dicere, nolo donare, & deinde, volo comburere; ita qui poteſt condonare, vel non condonare peccatum, poteſt immediate odiſſe peccatorem, quin debeat prius dicere, nolo condonare, & deinde, volo odiſſe.

Reſp. nego ſequelam. Ad probationem nego, quod in priori ad condonationem, in quo ſigno intelligitur potentia indifferens ad condonandum, vel non condonandum, tunc intelligatur peccatum perſeverare. tunc enim habetur mera præciſio ex parte intellectus tum a peccato, tum a negatione peccati; ſicut in priori ad lucem, quando intelligitur Sol potens ponere lucem, tunc neque intelligitur lux, aliter Sol non eſſet in priori; neque intelligitur negatio Lucis, aliter iſta negatio Lucis haberetur in priori ſigno naturæ, & in ſecundo ſigno haberetur Lux, atque adeo in eodem inſtanti reali eſſet ſimul negatio Lucis, & Lux pro diverſis naturæ ſignis; quod repugnat. Hinc omnes in phyſicis dicimus, quod in priori illo ſigno, quo intelligitur ſol cauſa lucis, tunc intellectus præſcindat ab utroque contradictorio, videlicet a luce, & a negatione Lucis, quatenus neutrum intelligitur, quamvis a parte rei ſit alterutrum ex contradictoriis: Eodem modo in caſu noſtro in priori illo ſigno naturæ, quo Deus intelligitur potens libere condonare, tunc habetur ex parte intellectus præciſio tum a peccato, tum a negatione peccati; ita tamen ut ſi pro ſecundo ſigno habeatur condonatio, tunc intelligatur deſtructio peccati; ſi vero habeatur negatio condonationis, tunc intelligatur peccatum pro toto illo inſtanti perſeverare.

Ad confirm. negandum pariter, quod pro eo ſigno naturæ, quo intelligitur Deus potens condonare, vel non condonare, intelligatur potens odiſſe: præſcinditur enim pro eo ſigno ab utroque contradictorio, videlicet a poſſe odiſſe, & a non poſſe odiſſe: ſi enim pro eo inſtanti in ſecundo naturæ ſigno detur condonatio, Deus pro toto illo inſtanti non poteſt odiſſe peccatorem; ſi vero non detur condonatio, poteſt odiſſe: quare cum detur præciſio pro illo primo ſigno a condonatione & non condonatione, datur etiam præciſio a poſſe odiſſe, & non poſse odiſse; ac proinde ut intelligatur Deus poſſe odiſse, debet intelligi volens non condonare.

Non eſt tamen neceſse, ut hos duos actus eliciat, & prius dicat, nolo condonare, & deinde, volo odiſse, ſed poteſt immediate dicere, volo odiſse, quia hic actus illis duobus æquivalet. Item dicendum ad paritatem adductam: quando enim nolens donare librum dicit, volo illum comburere, tunc hic actus æquivalet duobus, quorum alter ſit in priori ſaltem exercite, & dicat, nolo donare, alter in poſteriori, & dicat, volo deſtruere librum.

Expeditius alii huic argumento ſatisfaciunt ſupponendo ex tract. de Juſtitia, & jure, quod nonnulli docent, videlicet quod donatio transferat jus in donatarium pro inſtanti ſequenti ad donationem, non vero pro eodem inſtanti; & ſimiliter quod condonatio extinguat reatum peccati pro inſtanti ſequenti: in qua ſuppoſitione difficultas evaneſcit, quia peccatum in inſtanti condonationis daretur, & deſtrueretur in inſtanti ſequenti.

XVI. Ex dictis ſequitur 1. quod peccatum tam in pura natura, quam in ſtatu elevationis conſtituatur per peccatum præteritum non condonatum, nec compenſatum; ita ut non privatio, ſed mera carentia condonationis conſtituat peccatum habituale inadæquate, etiamſi ſupponatur

L 4 con-

condonationem extrinſecam repugnare. Ratio eſt, quia præciſe ſublata carentia, ſeu negatione condonationis ſaltem intrinſecæ, peccatum habituale tollitur.

Sequitur 2. peccatum veniale habituale pariformiter conſiſtere in veniali præterito moraliter perſeverante in reatu aliqualis indignationis Divinæ compoſſibilis cum Divina amicitia, ratione cujus indignationis Deus ſubtrahit auxilia, & fervor gratiæ tepeſcit; Necnon in reatu pœnæ temporalis pariter conſtituto per negationem condonationis, & ſatisfactionis.

QUÆSTIO II.

De Peccato Originali.

INquiremus hic de originali: Primo quid ſit, & quomodo propagetur? Secundo quomodo ejus fuerit immunis Deipara? Tertio an Infantes cum originali decedentes puniantur æternum pœna ſenſus?

ARTICULUS I.

Quid ſit, & quomodo propagetur Peccatum Originale?

I. CUlpa originalis eſt peccatum, quod ab omnibus Adæ poſteris contrahitur, eo quod voluntas omnium poſterorum fuerit moraliter incluſa in voluntate Adæ peccantis; eo modo quo Reſpublica moraliter includit voluntatem pupilli in voluntate tutoris: dicitur enim ad Rom. 5. *In quo* (ſcilicet in Adamo) *omnes homines peccaverunt*: & Pſal. 50. *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum*. Et ad Epheſ. 2. *eramus natura Filii iræ*, hoc eſt digni ira Dei. Non transfunditur autem originale per hoc, quod Animæ poſterorum Adæ propagentur ex traduce, ſeu per hoc quod eadem anima Adæ infecta mortali culpa cum ſua macula propagetur; ſicut anima vitis propagatur per ſuos traduces, & ſicut imbecillitas v. g. Patris transfunditur in Filium, aut ſicut corpora humana propagantur; quod fuſe diſcutit Auguſt. Epiſt. 157. ad Optatum, & 28. ad Hieron. ſed propagatur per hoc, quod poſita ea incluſione voluntatum noſtrarum in voluntate Adæ, nos via generationis ordinariæ ab Adamo deſcendamus cum reatu odii Divini ob peccatum illud nobis interpretative proprium, ut habetur ex Tridentin. ſeſſ. 6. cap. 3. ubi dicitur: *Sicut homines, niſi ex ſemine Adæ propagati naſcerentur, non naſcerentur injuſti; ita niſi ex Chriſto renaſcerentur &c.* & ſeſſ. 5. §. 3. de peccato Originali, ubi dicit: *Adæ peccatum, quod origine unum eſt, & propagatione, non imitatione transfuſum, omnibus ineſt unicuique proprium.*

Dubitatur hic 1. per quid conſtituatur? An per qualitatem morbidam, ut docuit Gabriel? An per peccatum Adæ poſteris extrinſece imputatum, ut docuit Pighius, & Catarinus? An per privationem gratiæ ob peccatum Adæ, ut tenent Suarius diſp. 9. de pec. ſect. 2. Vaſquez diſp. 132. cap. 8. Salas, Tannerus? An per ipſum peccatum Adæ a Poſteris interpretative commiſſum, moraliter perſeverans in reatu odii Divini, & pœnæ damni, ut docent Lugo diſp. 9. de Incarn. ſect. 3. Conink, Granado, & alii apud Oviedum ex D. Th. Hic enim q. 85. art. 5. dicit: *Subtractio Juſtitiæ originalis habet rationem pœnæ, ſicut etiam ſubtractio gratiæ*. Atque adeo per Angelicum privatio gratiæ non eſt ipſum peccatum Originale, ſed pœna illius. Quamvis autem q. 82. art. 3. videatur docere, quod formale peccati originalis ſit privatio Juſtitiæ originalis; ibi tamen pro formali peccati intelligit completivum, non conſtitutivum peccati, ut notat Martinez apud Gonetum.

II. Dico nunc primo. Peccatum Originale conſtitui non poteſt per qualitatem morbidam, ut conſtat ex dictis quæſtione antecedente; Neque per peccatum Adæ poſteris extrinſece imputatum, cum ex Trident. loco citato Originale ſit unicuique proprium, atque adeo iis moraliter intrinſecum: neque enim poteſt ex extrinſeca Dei voluntate alicui peccatum imputari, niſi illi ſit proprium ſaltem interpretative.

III. Dico ſecundo. Neque poteſt Originale conſiſtere adæquate in privatione Gratiæ, orta ex peccato Adæ interpretative proprio poſterorum.

Prob. In ſtatu naturæ puræ dari poſſet peccatum Originale, nec poſſet tunc dari iſta Gratiæ privatio orta a peccato; ſiquidem in eo ſtatu independenter a peccato homo careret Gratia; ergo ſimpliciter peccatum Originale conſtitui non poteſt adæquate per illam privationem Gratiæ; quamvis inadæquate conſtituatur etiam in ſtatu puræ naturæ per Gratiæ carentiam: hac enim præciſe ſublata, tollitur Originale.

Confirm. Vel conſideratur Gratia ſecundum

dum conceptum negativum, quatenus tollit odibilitatem, & inimicitiam cum Deo, vel ſecundum poſitivum, quatenus fert amicitiam Divinam; ſi conſideretur ſecundum conceptum poſitivum, privatio Gratiæ non eſt peccatum Originale, ſed pœna peccati: ideo enim homo privatur amicitia Dei, quia peccavit: ſi vero conſideretur Gratia ſecundum conceptum negativum, carentia Gratiæ conſtituit inadæquate Originale, cum conſtituatur etiam per peccatum præteritum Adæ nobis interpretative proprium, & per negationem condonationis extrinſecæ, & ſatisfactionis: unde non poteſt adæquate conſtitui a privatione Gratiæ.

Confirm. 2. quia homo per peccatum redditur intrinſece maculatus, & malus moraliter; non poteſt tamen maculari, & reddi moraliter malus per carentiam boni indebiti, ut eſt Gratia: ergo peccatum non conſiſtit in privatione Gratiæ. Minor patet; tum quia nemo dicitur maculatus, aut malus per hoc, quod careat unione v. gr. hypoſtatica; quippe quæ eſt bonum indebitum; Tum etiam, quia de facto per peccatum Adam amiſit non ſolum Gratiam ſanctificantem, ſed etiam integritatem naturæ, ſeu ſubjectionem appetitus ſenſitivi appetitui rationali, & Juſtitiam Originalem, ſeu immunitatem a morte, & a mortis veſtigiis, nempe a Febri, & aliis pœnalitatibus. Quando deinde Gratiam recuperavit, non recuperavit nec ſibi, nec nobis integritatem naturæ, & Juſtitiam Originalem. Nec proinde dicebatur intrinſece maculatus, aut malus moraliter, quia non carebat bonis naturæ debitis; ergo præciſe per hoc, quod aliquis careat Gratia ſecundum conceptum poſitivum dandi jus ad amorem amicabilem Dei, quæ eſt bonum indebitum, non poteſt homo dici maculatus. Solum itaque maculatur per peccatum, quia fit reus odii Divini, & pœnæ æternæ, ac proinde indiſpoſitus ad aſſequendum ultimum finem. Univerſim enim illud dicitur bonum, & perfectum, quod eſt aptum ad finem ſuum: v. gr. gladius dicitur bonus, ſi ſit aptus ad feriendum, dicitur malus, ſi ineptus; Cum autem homo ſit ineptus, & indiſpoſitus ad finem ſuum præciſe per reatum odii Divini, non vero per carentiam Divinæ amicitiæ; ideo dicitur moraliter malus per hujuſmodi reatum, non per carentiam gratiæ, per quam ſolum eſt negative aptus, non vero poſitive indiſpoſitus ad finem ultimum ſupernaturalem.

IV. Dico tertio cum poſtrema ſententia: Peccatum Originale conſiſtit in peccato præterito Adæ a poſteris interpretative commiſſo, & perſeverante moraliter in infantibus per reatum odii Divini, & pœnæ æternæ damni, conſtitutum per negationem condonationis, & ſatisfactionis.

Concluſio conſtat tum ex excluſione aliarum ſententiarum; tum quia in hac ſententia omnia ſalvantur, juxta dicta quæſtione antecedenti.

Dices 4. Anſelmum de conceptu Virginali cap. 26. ita loqui: *Hoc peccatum, quod originale dico, aliud intelligere nequeo in ipſis Infantibus, niſi ipſam per inobedientiam Adæ juſtitiæ nuditatem, per quam omnes Filii ſunt Iræ*; ergo ex Anſelmo conſiſtit originale in privatione Gratiæ.

Reſp. diſtinguo antecedens: Originale eſt Juſtitiæ nuditas, ſeu carentia Gratiæ, adæquate reddens infantes Deo odibiles, nego; tanquam forma inadæquata, & conditio, ſine qua non perſeveraret moraliter in infantibus peccatum in Adamo commiſſum, concedo antecedens, & nego conſequentiam. diximus enim, ad conſtitutionem peccati tam originalis, quam habitualis pertinere inadæquate carentiam Gratiæ conſideratæ ſecundum conceptum negativum excludentis inimicitiam Dei, non vero ſecundum poſitivum includentis amicitiam.

Dices 2. ex Tridentino: Originale eſt mors animæ; ſed mors conſiſtit in carentia vitæ, ſeu Gratiæ; ergo originale conſiſtit adæquate in Gratiæ carentia.

Reſp. diſtinguo majorem: eſt mors animæ, ita ut ſit formaliter animæ mors, per hoc quod reddat illam Dei inimicam, ſeu cum reatu odii, & pœnæ æternæ; cauſaliter vero ſit mors animæ per hoc, quod privet illam Divina amicitia, ſeu gratia, concedo; ita ut ſit formaliter mors animæ per hoc, quod privet hominem Gratia, nego majorem, & diſtinguo minorem: mors animæ habetur cauſaliter per carentiam Gratiæ, concedo; formaliter, nego minorem, & conſequentiam. Formaliter enim habetur mors animæ per reatum odii Divini, unde fit indiſpoſita ad aſſequendum Finem ultimum.

V. Dubitatur ulterius, Utrum incluſio voluntatum noſtrarum in voluntate Adæ facta fuerit a Deo per pactum explicitum cum Adamo, ut fit in Republica cum Tutore, an vero per pactum implicitum.

Ad quod dicendum, non fuiſſe neceſſarium pactum explicitum cum Adamo capite morali de privandis etiam poſteris Gratia,

tia, ſi peccaret. potuit enim Deus tanquam Supremus Dominus alligare voluntati Adæ voluntates noſtras in ordine ad hunc effectum: ſicut poteſt Deus independenter a conſenſu Petri obligare illum ad contractum Matrimonialem cum Berta, perinde ac ſi ipſe conſentiret. Et de facto non expectavit Deus conſenſum noſtrum, ut noſtras voluntates in Adæ voluntate reponeret. Præterea neque fuit neceſſe, quod id Adamo innoteſceret. potuit enim Deus voluntates noſtras voluntati Adæ alligare, non ſolum ipſo inſcio, ſed etiam renuente. Communiter tamen docent, id Adamo innotuiſſe, quando dixit Deus Gen. 2. *In quacunque die comederis ex eo, morte morieris*. Ex communi enim Interpretum ſenſu facta fuit tunc comminatio Adæ tum mortis corporalis, tum ſpiritualis pro ſe ſimul, & pro poſteris.

ARTICULUS II.

An, & quomodo Deipara immunis fuerit ab Originali, & a debito proximo illud contrahendi?

VI. De Fide eſt, Chriſtum Dominum fuiſſe Originalis immunem. ratione enim unionis hypoſtaticæ incapax erat peccati; Immo nec ullum debitum talis peccati contraxit aut proximum, aut remotum. In voluntate enim Adæ ſolum ex pacto fuerunt incluſæ voluntates eorum, qui ab ipſo ſeminaliter deſcendunt: Chriſtus autem non fuit conceptus via generationis ordinariæ per ſeminalem rationem, ut loqitur Auguſtinus, & D. Thom. 3. p. qu. 15. ſed ſolum ſecundum corpulentam ſubſtantiam; ideo nec debuit peccatum contrahere, etiamſi unione hypoſtatica caruiſſet. Hinc dicitur caruiſſe debito proximo contrahendi Originale ratione unionis hypoſtaticæ, & caruiſſe debito remoto, quia non deſcendit ab Adamo ſecundum ſeminalem rationem. Quæritur itaque ſolum a Theologis de B. Virgine, An, & qua ratione fuerit immunis ab Originali? &, An etiam a debito proximo illud contrahendi ratione Divinæ Maternitatis?

VII. Dico equidem cum communiſſimo Eccleſiæ ſenſu, B. Virginem fuiſſe immaculate conceptam. Hæc concluſio juxta Velaſquez lib. 5. Sifilinum, & alios non ſolum eſt certa, ſed etiam proxime definibilis a Pontifice; tum quia Eccleſia non permittit, quod oppoſita ſententia doceatur; tum quia in Extravaganti Sixti V. præcipitur celebrari feſtum Conceptionis, & ex Bulla Alex. VII. quam fuſe diſcutit Platel. tom. 2. num. 330. celebratur Feſtum B. Virginis non quidem ſanctificatæ poſt primum inſtans, ut volebant Adverſarii, ſed ſanctificatæ in primo inſtanti creationis animæ, quo, præveniente Spiritus Sancti Gratia, a peccato Originali fuit præſervata, juxta ſententiam, quam fere omnes Catholici amplectuntur: quamvis ibidem vetetur aſſerere, quod propter hæc contrariam ſententiam tenentes hæreſis crimen, aut mortale peccatum incurrant.

Prob. concluſio 1. quia Eccleſia, adverſus quam portæ inferi prævalere non poſſunt, errare non poteſt in iis, quæ ad Fidem, ad Religionem, & ad mores pertinent; ergo nequit declarare pium, ac laudabilem cultum ſuperſtitioſum, & falſum, ſeu de objecto falſo. Atqui ex Bulla citata declaratur pius, ac laudabilis cultus Immaculatæ Conceptioni exhibitus; ergo verum eſt hujus cultus objectum; adeo ut poſſit proxime de Fide definiri, cum ſit concluſio Theologica ex pio Eccleſiæ ſenſu, & Apoſtolicis conſtitutionibus evidenter deducta, & evidens evidentia magna morali.

Confirm. quia ſuperſtitio, ex Lactantio apud Laymam, eſt cultus falſi, non ſecus ac Religio eſt cultus veri: ergo ſi Beata Virgo non eſſet ſine labe concepta, hujuſmodi cultus eſſet ſuperſtitioſus, non Religioſus. Et quia omnis falſitas in materia Religionis eſt pernicioſa, ex Aug. lib. de mend. can. 10. ideo hic cultus eſſet etiam pernicioſus; Repugnat autem Sanctitati Eccleſiæ cultum ſuperſtitioſum, & pernicioſum approbare, & præcipere; ergo.

Prob. 2. directe primo ex ſcripturis apud Platel. quibus SS. PP. paſſim Immaculatam Virginis Conceptionem oſtendunt. Cant. 4. *Tota pulchra es, & macula non eſt in te*. Lucæ 1. *Gratia plena, Benedicta Tu inter mulieres*. Geneſ. 3. *Ipſa conteret caput tuum*. Eſteris 15. *Non morieris. non enim per te, ſed pro omnibus Lex hæc conſtituta eſt*. Deinde ex Trid. ſeſſ. 5. ubi declarat, non eſſe ſuæ intentionis in decreto de peccato originali includere Beatam, & Immaculatam Virginem. & Lancitius opuſc. 11. c. 13. notat, Trid. edidiſſe decretum de Immaculata Virginis Conceptione; quamvis juſtis de cauſis evulgationem diſtulerit. Tertio quia omnes Ætates, & plurimæ Academiæ in hanc ſententiam conſpirarunt, ut videre eſt apud Cavellum, & Platello,

loco citato. Quarto ex plurimorum Sanctorum conſenſu etiam Ordinis Prædicatorum, videlicet Patriarchæ Dominici, qui apud Nierimberg. cap. 23. paſſim uſurpabat dictum illud Sancti Andreæ, & Concilii Francofordienſis: *Sicut Primus Adam formatus fuerat ex terra nondum maledicta, ita ſecundus Adam formatus fuit ex terra Virginea nunquam maledicta*. nec non Sancti Vincentii Ferrerii apud eundem cap. 24. dicentis: *B. V. a peccato originali, & actuali immunis fuit*. S. Ludovici Bertrandi, & ipſius etiam Divi Thomæ. Juratus enim teſtatur Andreas de Puteo Soc. Jeſu in ſerm. 4. de conceptione, quod dum Siculam Provinciam moderaretur, eſſetque Melitæ, in codice antiquiſſimo Angelici in Epiſtol. Pauli hæc legerit: *Mulierem ex omnibus non inveni, quæ a peccato omnino immunis eſſet, ad minus originali, vel veniali. excipitur puriſſima, & omni laude digniſſima Maria*. Quinto ex revelationibus, & miraculis plurimis. Denique ratio radicalis eſt, quia potuit Deus Virginem ab originali præſervare: Decuit, cum eſſet futura Mater Chriſti; & conſequenter voluit; unde ſicut cum B. Virgine diſpenſavit in Lege Fomitis, & in illa Lege, *In dolore paries*, & in alia, *In pulverem reverteris*; ita in Lege peccati Originalis. Quamvis enim hujuſmodi Leges fuerint univerſales, non tamen afficiebant omnes quoad actum ſecundum, ſed ſolum quoad debitum incurrendi in illa ob peccatum Adæ Progenitoris.

VIII. Objic. 1. D. Th. qui p. 2. q. 81. art. 3. hæc habet: *Secundum Fidem Catholicam firmiter eſt tenendum, quod omnes homines, præter ſolum Chriſtum, contrahunt originale, alioquim non omnes indigeremus Redemptione*; ergo etiam B. V. contraxit Originale.

Reſp. ipſum etiam Cajetanum, qui eſt in contraria ſententia, ita interpretari hunc textum Angelici, quod ſolum velit ſecundum fidem eſſe, omnes præter ſolum Chriſtum contraxiſſe originale, quatenus omnes deſcendentes ab Adamo via Generationis ordinariæ habuerunt debitum incurrendi in originale, ſicut Lex illa, *In dolore paries; In pulverem reverteris*, intelligenda ſolum eſt de debito incurrendi in hunc dolorem, & corruptionem. Aliter inepta eſſet ratiocinatio Angelici, (ut idem Cajetanus advertit) dum dicit, quod niſi omnes contraxiſſent originale, non omnes indigeremus redemptione; ſiquidem tam indiget redemptione captivus, quam qui habet debitum incurrendi captivitatem: Hinc B. V. indiguit Redemptione, quia captivitati erat obnoxia, & nobiliſſimo modo fuit redempta, per hoc quod fuerit a captivitate præſervata. Propterea Cajetanus ibidem ſubdit: *Hæc bene notabis Tu Thomiſta, ne nimio zelo non ſecundum ſcientiam accenſus erronea dicas, quæ erronea non ſunt, cum de Conceptione diſputas*.

IX. Objic. 2. Mortem ſubjit B. V. ergo contraxit originale. Nam ex Apoſtol. ad Rom. 5. *per peccatum Mors*.

Confirmat. 1. Pius V. abſtulit proprium officium Conceptionis, ubi dicebatur B. V. Immaculata, & præſervata. Secundo Prædeſtinatio, & reprobatio hominum facta fuit ex maſſa perditionis, ut loquitur Auguſtinus; ergo Prædeſtinatio B. V. ſupponit eam fuiſſe prius in illa maſſa. Tertio plures PP. cum Anſelmo Ruperto hoc privilegium negarunt Deiparæ.

Reſp. quod ſicut Chriſtus mortuus eſt, & non in pœnam peccati proprii; ita B. V.

Ad primam confirm. Pius V. illud officium de medio ſuſtulit, ut omnia ad antiquum morem revocaret, ſicut expunxit e Calendario D. Sennam, & S. Rochum. Ad ſecundam. Prædeſtinatio B. V. utpote in Matrem Chriſti decretæ, non fuit ex maſſa reliquorum corrupta. Ad tertiam. PP. & Schol. antiqui aliter loquentes aliquando interpretandi ſunt, quod B. V. contraxerit originale, hoc eſt debitum aliquod, ſaltem remotum, incurrendi in illud, ut diximus de D. Th. aliquando, quod B. V. concepta fuerit in peccato non proprio Virginis, ſed Parentum præſumptive, quatenus concepta fuit cum motu concupiſcentiæ, quæ ab Apoſt. vocatur peccatum; non quia ſemper, ſed quia ſæpe habet annexum peccatum aliquod, ſaltem veniale, ratione exceſſus libidinis, qui tamen a Parentibus B. V. longe abfuit, & ideo ſolum præſumitur: Aliquando, dum dicunt B. V. ſanctificatam fuiſſe poſt animationem, intelligendi ſunt de poſterioritate naturæ, non temporis.

X. Difficultas eſt, Num Deipara caruerit etiam debito proximo contrahendi originale, quatenus ratione Maternitatis, ad quam erat deſtinata, non debuit ejus voluntas includi in voluntate Adæ; unde non habuit debitum proximum contrahendi peccatum Adæ, quamvis habuerit debitum remotum, per hoc quod via generationis ordinariæ ab Adamo deſcenderit; unde fuiſſet incluſa in ejus voluntate, niſi deſtinata fuiſſet Mater Chriſti.

Com

Communius cum Salazar, & aliis apud Arriagam tomo 6. diſp. 16. docent, etiam hoc debito Deiparam proximo caruiſſe, cum non debuerit in voluntate Adæ includi ratione Maternitatis, vi cujus prædita fuit ſapientia, & Gratia longe majori, quam Adam. Sicut enim injuriam irrogaret Reſpub. pupillo valde ſapienti, ſi ejus voluntatem includeret in voluntate tutoris minori prudentia, & ſapientia prædìti, ita in caſu noſtro.

XI. Quæritur etiam, num B. V. immunis ab originali fuerit etiam immunis a peccati fomite? Ad quod ſciendum, fomitem in actu ſecundo eſſe motiones, ſeu actus appetitus ſenſitivi ad obiecta ſenſibilia turpia, prævenientes rationem, & allicientes ad peccatum: Fomitem vero in actu primo eſſe ipſum appetitum ſenſitivum, a quo hujuſmodi motiones cauſantur. In B. Virgine certum eſt non fuiſſe fomitem in actu ſecundo, ut docent communiſſime Theologi; cum iſtæ motiones ſint indecentes, & inordinatæ, atque adeo indignæ Dei Matre. Quoad fomitem in actu primo, D. Th. dicit, ex privilegio in B. V. fuiſſe ligatum, quatenus numquam prodiit in actum ſecundum. Sed clarius hoc privilegium explicat Scotus dicendo, fomitem in Deipara fuiſſe extinctum, quia non ex privilegio extrinſeco, ſed ex intrinſeca exigentia Maternitatis numquam prodiit in actum ſecundum; Sicut omnes docent, in Chriſto Domino fuiſſe extinctum, quia numquam prodiit in actum ſecundum ex intrinſeca exigentia unionis hypoſtaticæ; In iis vero dicitur ligatus, qui ex privilegio Dei extrinſeco carent iis motionibus, ut de B. Aloyſio Gonzaga teſtatur Sacra Rota Romana dicens: *Numquam ſtimulos carnis paſſus eſt.*

ARTICULUS III.

Utrum Infantes cum Originali decedentes puniantur æternum Pœna ſenſus?

XII. Multiplex hac in re eſt opinio. Prima docet, hujuſmodi infantes puniri pœna ignis æterni. Ita Ariminenſis, qui idcirco *Tortor puerorum* appellatur, Driedo, & alii apud Vaſquez diſp. 134. & pro hac ſententia Sixtus Senenſis laudat D. Auguſtin. lib. 4. contra Julianum, & D. Greg. lib. 5. moralium cap. 16. Secunda opinio cum Bellarmino, Valentia, Soto, & aliis apud Gonetum negat, Infantes paſſuros pœnam ſenſus; admittit tamen paſſuros triſtitiam aliquam ex carentia Viſionis Dei. Tertia cum Caterino, Salmerone, Salas docet, habituros Beatitudinem naturalem ſitam in cognitione abſtractiva, & dilectione Dei, ut Authoris naturæ, & ſuper faciem terræ poſt diem Judicii futuros, tamquam in Paradiſo Terreſtri. Quarta cum D. Th. Scoto, Vaſquez, Arriaga, & communius apud Haunoldum negat, ſubituros pœnam ſenſus, aut triſtitiam ex carentia Viſionis Dei; admittit tamen habituros pœnam damni, & carentiam Beatitudinis naturalis.

XIII. Dico equidem: Infantes ſine Baptiſmo decedentes non puniuntur pœna ſenſus. Ita D. Th. in 2. diſtin. 33. q. 2. Bern. Ambroſ. necnon Aug. lib. 5. contra Julianum cap. 6. apud Platel. n. 367. quamvis enim Vaſquez, & alii putent, D. Aug. & D. Greg. fuiſſe in oppoſita ſententia; negat id tamen D. Th. q. 5. de malo, & alii. Solum enim docent mittendos in ignem Inferni tamquam reos, ſumendo ignem pro pœna damni; ſicut cum dicitur in Scriptura, *Tranſivimus per ignem, & aquam*, locutio eſt metaphorica. Concluſionem hanc communiſſime docuerunt Scholaſtici, qui a quingentis circiter annis ſcripſerunt, ut notat Gonetus.

Prob. 1. ex Scripturis. Apoc. 18. *Quantum ſe glorificavit homo, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum*; ergo cum parvuli non fuerint in deliciis, carebunt pœna ſenſus. Marci 9. de quibus dicitur, *Ignis eorum extinguetur*, dicitur etiam, *Vermis eorum non moritur*; ergo cum pueri non torqueantur vermi, ſeu remorſu conſcientiæ, nec igne.

Prob. 2. ex cap. Major de Baptiſ. ubi Inn. III hæc habet: *Pœna originalis peccati eſt carentia viſionis Dei; actualis vero peccati pœna Gehennæ perpetuæ cruciatus.* Quod etiam docet Eugenius IV. in literis unionis Græcorum apud laudatos Auctores.

Prob. 3. ratione: tum quia æterna iſthæc pœna ſenſus diſſona divinæ clementiæ non eſt aſſerenda, niſi de ea ex revelatis, aut aliunde conſtet; Atqui de illa non conſtat; Immo ex dictis conſtat oppoſitum: quod etiam ſuadetur, quia pœna ſenſus correſpondet converſioni peccatoris ad bonum commutabile, & delectationi ab eo perceptæ; pœna vero damni correſpondet averſioni a bono incommutabili: ſed infantes non ſunt converſi ad bonum commutabile per voluntatem propriam, aut

cum

cum ulla delectatione; ergo non ſunt puniendi pœna ſenſus, ſed damni.

Confirm. quia pœna ſenſus eſt quædam exprobratio culpæ; ergo cui non convenit exprobratio, ac reprehenſio propter culpam, nec competit pœna ſenſus; Pueri autem non poſſunt ob originale reprehendi, ut notat Auguſtinus lib. de duabus animabus cap. 11. cum non potuerint ipſi non peccare in Adamo: & propterea Theologi docent, ut notat Haunoldus, in Adulto, qui baptizatur, nec requiri, nec dari poſſe contritionem, & retractationem, ſi careat peccato actuali; ergo ut prius.

XIV. Objc. 1. Parvulis dicetur in Judicio, *Ite in ignem æternum*; ergo puniuntur pœna ſenſus. Antecedens probatur, quia non poſſunt in Judicio eſſe a dextris; ergo debent eſſe a ſiniſtris, atque adeo audituri ſunt, *Ite in ignem*.

Confirm. 1. quia Apoc. 20. dicitur. *Apertus eſt liber vitæ, & qui non eſt inventus in illo, miſſus eſt in ſtagnum ignis*. Matth. 15. qui non congregantur in Horreum, ut triticum, ſunt zizania igne comburenda. Adde quod Infantes in Scriptura dicuntur *Filii iræ*; ergo digni ſunt ira Dei, atque adeo pœna ſenſus.

Confirm. 2. In Can. *Firmiſſime* diſt. 4. de conſecratione ex D. Fulgentio dicuntur parvuli iſti ignis æterni ſupplicio puniendi: & D. Gregorius lib. 8. Moralium de iiſdem loquens ait: *Licet ex proprio nihil egerint, tamen illuc ad tormenta perveniunt*.

Reſp. 1. cum D. Thom. in 4. diſt. 47. quæſt. 1. a. 3. Pueros iſtos in Judicio comparituros, non ut judicentur, ſed ut videant gloriam Judicis; quod ex eo patet, quia cauſa damnationis Reproborum habetur in illis verbis, *Eſurivi, & non dediſtis mihi manducare, &c.* quæ in pueros cadere non poteſt. Deinde tranſmiſſo cum eodem Aug. quod etiam parvuli judicandi ſint, juxta illud 1. ad Cor. 5. *Omnes nos manifeſtari oportet ante Tribunal Chriſti*; & quod iis etiam dicatur, *Ite in ignem*: At nomine Ignis non ſemper intelligitur pœna ſenſus, ſed quælibet pœna, ut docet Aug. q. 9. in Joſue, juxta illud Pſalm. 65. *Tranſivimus per ignem, & Aquam*. Quare ſatis eſt, quod Pueri damnentur pœna damni, quin tamen idem dici poſſit de Adultis ex communi Eccleſiæ ſenſu. Ex quibus patet ad confirmationes. Merito autem Infantes cum Originali dicuntur *Filii iræ*: quippe qui digni ſunt ira Dei, hoc eſt pœna damni a Deo offenſo inflicta: ſic David iram ſuam contra Abſalonem oſtendit 2. Regum 14. dicendo: *Veruntamen faciem meam non videbit*.

XV. Objic. 2. Parvuli ob originale puniuntur in hac vita pœna ſenſus; ergo a fortiori in alia vita. Antecedens probatur, quia ſi non fuiſſet peccatum Adæ, in quo infantes peccarunt, habuiſſent donum juſtitiæ originalis, quod fert immunitatem a morte, & mortis veſtigiis.

Confirm. Homo punitur in alia vita pœna ſenſus ob veniale; ergo a fortiori ob originale, quod eſt mortale.

Reſp. Pueros in hac vita non pati pœnam ſenſus ſtricte dictam, hoc eſt inflictam ob originale, ſed improprie, quia ſubeunt incommoda propria naturæ humanæ, quibus in ſtatu innocentiæ ex ſpeciali dono caruiſſent. Quare ob originale ſolum carent bono indebito, nempe Impaſſibilitate, non vero directe in ultionem Originalis patiuntur. Quod etiam conſtat ex propoſitione 63. ex proſcriptis Baii, quæ habet: *Nemo præter Chriſtum eſt abſque peccato Originali: Hinc B. Virgo mortua eſt propter peccatum ex Adam contractum, omneſque ejus afflictiones in hac vita, ſicut & aliorum juſtorum, fuerunt ultiones peccati actualis, vel originalis*.

Ad confirm. nego conſequentiam. Et ratio eſt primo, quia originale adhuc punitur gravius quam veniale, quamvis non puniatur pœna ſenſus, quia punitur æterna pœna damni. Secundo veniale cum ſit formaliter voluntarium, ſeu per propriam voluntatem, & converſionem inordinatam ad objecta turpia delectabilia, nil mirum quod pœna ſenſus reordinativa talis deordinationis puniatur; ſecus vero originale in Adamo contractum ab his infantibus.

XVI. Objic. ult. Ex hoc quod parvuli careant viſione Dei ad quam erant ordinati, non poſſunt non valde triſtari; ſed hæc triſtitia eſt etiam aliqua pœna ſenſus; ergo de facto puniuntur pœna ſenſus. Neque dici poteſt, quod non triſtentur ob carentiam tanti boni, utpote indebiti. Nam etiam ex carentia boni indebiti oritur triſtitia, quando ad illud obtinendum datur proxima diſpoſitio: ſic ſi quis careat patrimonio ob culpam parentis, maxime dolet, quamvis nondum fuerit Patrimonium in ſua poteſtate, nec propria culpa exhæredetur.

Reſp. Bellar. Sotum, Valen. Tann. apud Haunoldum admittere in parvulis hanc triſtitiam; Communius tamen illam negant cum D. Tho. Scoto, Suario, Vaſquez; vel

quia

quia ex divina providentia ignorant ſe eſſe ad viſionem Dei deputatos; vel quia ea triſtitia infringitur a gaudio, quod pœnas inferni evaſerint; vel quia ſe conformant pleniſſime Divinæ voluntati; vel quia divertunt mentem ad alia objecta delectabilia; vel demum quia qui non movetur paſſionibus, ſed ratione, non dolet ex non adeptione boni ſibi promiſſi, ſi per ipſum non ſtetit, quominus illud recipiat, ut notat D. Tho. in diſt. 33. q. 2. ex Seneca. Eſto enim rationabiliter triſtetur, qui ob culpam parentis privatur patrimonio, quod ſibi jure debebatur, non tamen ſi gratis tantum fuerat illud promiſſum.

Cenſeo equidem primo, Infantes carere felicitate etiam naturali, ſeu quam habituri eſſent, ſi non peccaſſent, nec elevati fuiſſent ad ſtatum ſupernaturalem. Ita communiter Catholici contra Pelagianos ex Auguſtino de origine Animæ cap. 9. Quamvis enim Caterinus, Leſſius apud Arriagam tom. 3. diſp. 52. illis beatitudinem naturalem concedant, quod Suarius, Lyranus, Salmeron putant valde probabile, loquuntur tamen iſti de Beatitudine naturali, quæ poteſt illis competere ſimul cum miſeria peccati; non vero de beatitudine naturali ſimpliciter dicta: quomodo enim dici poteſt abſolute felix, qui eſt Filius iræ, & Deum ſuum ultimum finem habet a ſe averſum, & infenſum?

Cenſeo 2. miſeriam, quam habent infantes ex originali, ita excludere felicitatem naturalem, ut tamen aut nullam, aut mitiſſimam afferat triſtitiam, Deo illam impediente aliquo ex dictis modis. Ratio eſt, quia ex Auguſtino lib. 5. contra Julianum, parvuli iſti non puniuntur tanta pœna, ut eis non eſſe natos potius expediret; ubi de damnatis verum eſt, quod Chriſtus Dominus Marci 14. dixit de Juda: *Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet*; ergo aut nullam, aut fere nullam triſtitiam patiuntur, adeo ut ſint (ut loquitur idem Auguſtinus, & Niſſenus) in damnatione omnium leviſſima. Et ratio ulterior eſt, quia non videtur divinæ clementiæ conſonum, quod pœna valde gravi in æternum puniatur, qui voluntate tantum aliena ſui capitis moralis peccavit.

XVII. Utrum autem parvuli poſt diem Judicii futuri ſint in Limbo, hoc eſt in loco obſcuro ſubterraneo, ut volunt Bellar. & Tannerus; An vero in loco ſubterraneo quidem, ſed perlucido, ut communius docent cum D. Th. & Magiſtro ſententiarum; An demum in ſuperficie terræ, in loco valde amæno, ut Suarius, Leſſius, Salmeron, Salas? incertum eſt. Quamvis ſtatui damnationis videatur incongruus locus amenus, videtur tamen congruus divinæ clementiæ punienti illos ob peccatum in voluntate aliena, quod declinare non potuerunt.

QUÆSTIO III.

Quid ſit veniale, & an in Inferno per accidens puniatur æternum.

I. Circa quidditatem venialis, & diſcrimen venialis a mortali plurimæ ſunt opiniones apud Oviedum, Arriagam, & alios paſſim. Primo Scotus, Gabriel dixerunt, veniale eſse contra conſilia, mortale contra præcepta. Sed communiter rejiciuntur, quia cum conſilia non inducant obligationem, quod eſt contra conſilia, nullatenus eſt peccatum. Secundo Alenſis, Cajetanus dixerunt, veniale eſse præter legem, mortale contra legem. Sed contra; tum quia operari contra conſilia, v. g. nubere, eſt operari præter, non contra legem, unde vacat culpa etiam veniali; Tum etiam, quia mendacium v. g. jocoſum eſt peccatum leve, & tamen eſt contra Legem. Tertio alii cum Bonaventura docent, mortale eſse offenſam Dei, non vero veniale. Sed negari non poteſt venialia diſplicere Deo, remitti, puniri; ergo etiam venialia ſunt aliquatenus Dei offenſa, quamvis non uſque ad amicitiam diſsolvendam. Quarto alii cum Cajetano, Conrado, mortale eſse contra ultimum finem, veniale contra media, ſeu circa Creaturas. Sed contra eſt, quia tam circa Deum ultimum finem dari poteſt veniale, ut ſi quis ex ſemiplena advertentia omittat actum præceptum Fidei, &c. quam circa Creaturas, ſeu media dari poteſt mortale, ut homicidium, furtum. Quinto alii apud Tann. ex D. Th. quod mortale conſtituat ultimum finem in Creatura, atque adeo tollat ordinem debitum ad verum ultimum finem, ut proinde gratiam deſtruat, ſit irreparabile, & mereatur pœnam æternam; ſecus vero veniale. Sed quamvis hæc vera ſint, non explicant tamen prædicatum primum venialis, ut condiſtincti a mortali, ſed potius explicant ejus proprietates.

II. Dico equidem ex Auguſtino apud Suar., Ovied., Arriag. mortale eſse tranſgreſſionem legis graviter obligantis ſub interminatione odii Divini, & pænæ æternæ: Veniale vero

ro eſſe tranſgreſſionem legis leviter obligantis ſub interminatione tum aliqualis indignationis divinæ compoſſibilis cum ejus amicitia, tum etiam pœnæ temporalis. Unde ſequitur primo, mortale offendere Deum graviter, eo quod ejus amicitiam contemnat; veniale vero leviter, eo quod tantum contemnat exercite fervorem talis amicitiæ. Secundo ſequitur, mortale magis amare Creaturam, quam Deum, juxta illud Matth. 20. *Qui amat Patrem, aut Matrem plus quam me, non eſt me dignus*; & in hoc ſenſu reponere finem ultimum in Creatura; veniale vero non amare Creaturam præ Deo, aut præ illius amicitia, ſed præ fervore amicitiæ cum Deo. Tertio mortale eſſe irreparabile propter amiſſionem gratiæ, ſecus vero veniale. Quarto mortale eſſe converſionem ad Creaturam, & ſimul averſionem a Deo; veniale vero eſſe converſionem, ſeu affectum ad Creaturam non involventem averſionem a Deo, ſed ſolum averſionem exercitam a fervido affectu erga Deum. Hæc ſatis de actuali. Quod vero ſpectat ad veniale habituale, diximus Quæſt. 1. conſiſtere in ipſo peccato actuali præterito moraliter perſeverante in reatu aliqualis divinæ indignationis, ac in reatu pœnæ temporalis; qui reatus formaliter conſtituuntur per negationem tum condonationis, tum condignæ ſatisfactionis.

III. Examinandum nunc, an veniale in Inferno puniatur æternum per accidens, videlicet ob conjunctionem cum mortali?

Negant Scotiſtæ, & Nominales apud Manſtrium tom. 2. diſp. 6. q. 8. cum Arriag. diſp. 53. tom. 3. Martinonio diſp. 51. Coninck diſp. 10. Requeſenz diſp. 39., & aliis. Affirmant Thomiſtæ communius, cum Suario diſp. 11. ſeſſ. 2. Vaſquez p. 2. diſp. 141. Haunoldo l. 2. tract. 2. n. 582. Nonnulli cum Durando docent, pœnam temporalem reſiduam ex culpa veniali non dimiſſa nunquam ceſſare in inferno; cum conſonum ſit, culpam venialem æternum durantem æternum puniri: Contra vero pœnam temporalem reſiduam ex culpa ſive veniali, ſive mortali jam remiſſa ceſſare in Inferno poſt ejus ſatiſpaſſionem,

Dubitatur, in quanam ex his ſententiis fuerit D. Thom. unuſquiſque pro ſua illum laudat. Videtur potius pro prima ſententia ſtare. Nam apud Arriagam loco citato hæc habet: *Nec propter hoc ſequitur, quod ſit in Inferno Redemptio, quia pœna, quæ ibi ſolvitur, non redimitur; nec eſt inconveniens, quod quantum ad aliquod accidentale pœna inferni minuatur uſque ad diem Judicii.*

IV. Dico equidem cum prima ſententia: Veniale in Inferno non punitur in æternum per accidens ob conjunctionem cum mortali, etiamſi culpa venialis in æternum perſeveret.

Prob. Deus ſumme juſtus non punit ultra condignum; ſed ita puniret, ſi ob veniale infligeret pœnam æternam; ergo veniale non punitur in Inferno æternum. Prob. minor; veniale ſecundum ſe non meretur pœnam æternam; atqui ex conjunctione cum mortali non meretur graviorem pœnam, quam mereatur ſejunctum a mortali; ergo ultra condignum puniretur, ſi ob conjunctionem cum mortali puniretur in Inferno æternum. Patet minor, quia veniale ex conjunctione cum mortali non fit gravius; ergo non meretur pœnam graviorem: ſicut enim ex conjunctione cum mortali non meretur pœnam intenſiorem, ita nec diuturniorem: ſiquidem pœna æque eſt gravior, & excedens demeritum culpæ tam ſi ſit intenſior, quam ſi ſit diuturnior ea, quam culpa meretur. Et ſane mortale A ex conjunctione cum mortali B non meretur pœnam graviorem; ergo neque veniale ex conjunctione cum mortali.

Confirmat. 1. quia ſi actui ſupernaturali virtutis moralis Deus promittat v. g. Beatitudinem ſupernaturalem annuam, & actui virtutis Theologicæ promittat Beatitudinem perpetuam, actus ille moralis ex conjunctione cum actu Theologico non merebitur niſi tantum Beatitudinem annuam, quam merebatur ſejunctus ab actu Theologico; ergo a pari, ſi veniali debeatur pęna annua in Purgatorio, & mortali pœna æterna in Inferno, veniali, quando cum mortali conjungitur in Inferno, pariter annua pęna debebitur, & non æterna.

Confirm. 2. Si quis moriatur cum Originali, & veniali, non punitur pœna ſenſus æterna; aliter homo carens mortali perſonali haberet pœnam damnatorum; præſertim quia poſſet homo habere plurima venialia; unde pœna ſenſus iis debita excederet pœnam debitam uni mortali; & ſic magis puniretur pœna ſenſus in æternum, qui commiſit plura venialia poſt originale, quam qui commiſit unum mortale; ergo in Inferno veniale non punitur æternum, quamvis æternum duret culpa venialis.

V. Hinc ſequitur, quod a fortiori neque ſit æterna in Inferno pœna temporalis reſidua poſt culpam ſive venialem, ſive mortalem jam dimiſſam: puniret enim pariter Deus ultra condignum. Dixi a fortiori,

nam

nam quando culpa eſt jam dimiſſa, tunc non datur in Inferno reatus culpæ æternus, qui videtur trahere reatum æternum pœnæ in veniali non remiſſo.

VI. Objic. 1. Debetur peccatori pœna, quouſque perſeverat culpa; ſed culpa venialis in Inferno perſeverat in æternum; ergo in æternum debetur illi pena. Major prob. quia reatus pene eſt proprietas conſequens ad culpam, ſeu ad reatum indignationis divine: ergo quouſque perſeverat eſſentia culpæ, perſeverat etiam reatus pœnæ: ſicut perſeverante ſole, perſeverat Lux; ergo debetur peccatori pena, quouſque perſeverat culpa.

Confirm. primo, quia ſi ſupponatur cum communiori Recent. mortale eſſe gravitatis finitæ, ideo meretur pœnam æternam, quia culpa perſeverat in Inferno æternum ratione ſuæ irreparabilitatis, ſeu quia non poteſt in Inferno dari condigna ſatisfactio pro mortali; ergo cum perſeveret etiam in æternum culpa venialis in Inferno, pariter ei debetur per accidens pœna eterna; cum per accidens (hoc eſt ob conjunctionem cum mortali) ſit pariter irreparabilis in Inferno culpa venialis.

Confirm. 2. validius. Culpa venialis, ſeu reatus alicujus divinæ indignationis de ſe non exigit perſeverare in æternum; & tamen per accidens ſi conjungatur cum mortali, exigit in Inferno durare æternum; ergo pariter reatus pœnæ debitæ veniali, qui de ſe non exigit durare æternum, per accidens in Inferno durabit æternum.

Reſp. nego majorem: culpe enim debetur pœna proportionata, ſive plus, ſive minus duret: cum enim diuturnitas culpæ non ſit libera, non auget reatum pœnæ: ſic v. g. ſi quis ob veniale mereatur pœnam annuam in purgatorio, & ſtatim poſt veniale incidat in amentiam, in qua perſeveret cum ea culpa per 50. annos, adhuc poſt mortem per annum dumtaxat in purgatorio punietur, quamvis culpa per 50. annos duraverit. Verum quidem eſt in phyſicis, quod perſeverante v. g. ſole in æternum, perſeveret ejus proprietas, nempe lux: & ratio eſt, quia conſervatio ſolis eſt æquivalenter nova ſolis productio. At conſervatio culpæ non eſt æquivalenter nova culpa; ergo eſto culpa perſeveret in æternum, non proinde puniri poteſt niſi pœna ſibi conſentanea. Hac de cauſa in de Incarnatione diximus, quod pœna æterna debita mortali arguat infinitam gravitatem culpæ.

Hinc habetur diſparitas inter eſſentiam phyſicam & moralem: perſeverante enim eſſentia phyſica, perſeverat ejus proprietas; at perſeverante eſſentia morali, non ſemper perſeverat proprietas moralis: quod patet primo a poſteriori: nam proprietas Matrimonii eſt obligatio convivendi cum conjuge; & tamen poſt Adulterium conjugis ceſſat hæc obligatio, quamvis non ceſſet eſſentia Matrimonii; ergo licet ſit proprietas culpæ venialis reatus, ſeu obligatio ad pœnam v. g. annuam, poſt ſolutionem hujus pœnæ poteſt ceſſare obligatio ad pœnam, quamvis non ceſſet eſſentia culpæ venialis. Secundo hoc idem probatur a contrario. Nam in moralibus poteſt remanere proprietas ſine eſſentia: ſicut poſt culpam remiſſam ſæpe remanet reatus alicujus pœnæ; ergo poteſt vice verſa remanere eſſentia ſine proprietate. Tertio a priori, quia in phyſicis quoties deſtruitur eſſentia, deſtruitur etiam proprietas in quarto modo, & e contra: v. g. deſtructo igne, deſtruitur calor ut 8. & e contra: At in moralibus poteſt dari deſtructivum proprietatis juxta regulas prudentiæ, quin detur deſtructivum eſſentiæ; ſicut in caſu adducto Matrimonii, Adulterium conjugis deſtruit proprietatem, ſeu obligationem ad convivendum, ſed non deſtruit eſſentiam Matrimonii; & in caſu noſtro ſolutio pœnæ deſtruit proprietatem culpæ venialis, nempe reatum ad pœnam, quin deſtruat eſſentiam talis culpæ; ergo in inferno poteſt perſeverare æternum culpa venialis, quin perſeveret æternum reatus pœnæ ſolvendæ.

Reſpondent alii ſecundo aliis verbis dicendo, quod perſeverante eſſentia morali, perſeveret etiam proprietas, ſed conſentanea: v. g. Matrimonii proprietas conſentanea eſt obligatio ad convivendum conditionate, hoc eſt niſi committatur Adulterium; poſito deinde Adulterio, remanet eadem obligatio ad convivendum conditionate, quin detur abſolute obligatio ad convivendum: ſic proprietas peccati venialis eſt obligatio ad pœnam v. g. annuam conditionate, hoc eſt niſi ſit ſoluta; poſt ſolutionem deinde remanet eadem obligatio conditionata, non tamen abſoluta. Quare ſicut Deus ſemper eſt productivus v. g. durationis hodiernæ, ita ut cras etiam ſit ejuſdem durationis hodiernæ productivus, non tamen pro tempore craſtino, ſed pro hodierno; ita veniale ſemper eſt exigitivum pœnæ annuæ, non tamen ſolvendæ poſt ſolutionem jam factam, ſed ſolum ſolvendæ poſt culpam commiſſam.

Ad 1. confirm. Idcirco poteſt mortale puni-

puniri in æternum, quia eſt gravitatis infinitæ, non quia durat in æternum, ut diximus in de Incarnatione. Quod ſi ſupponatur gravitatis finitæ, idcirco punitur æternum, quia eſt infinitum ſecundum quid, hoc eſt contra Deum infinitæ dignitatis; veniale vero non eſt offenſa Dei, hoc eſt per illud non contemnitur Deus, aut ejus amicitia, ſed ſolum fervor Amicitiæ; & ideo non eſt infinitum ſecundum quid: unde nequit æternum puniri.

Ad id quod additur de irreparabilitate, verum eſt, veniale in inferno eſſe irreparabile per ſatisfactionem, ſiquidem ob defectum gratiæ non poteſt pro illo dari ſatisfactio, (hoc eſt actio tantundem honorativa Dei, quantum fuit dehonorativa actio peccaminoſa) aut ſaltem opus; quod in compenſationem pœnæ debitæ dignum ſit quod a Deo acceptetur; falſum tamen eſt, quod non poſſit pro veniali in inferno dari ſatiſpaſſio; ita ut remaneat culpa abſque ulteriori reatu pœnæ. Mortale tamen tum quoad culpam, tum quoad pœnam, ratione ſuæ infinitatis eſt irreparabile.

Ad ſecundam confirmationem nego conſequentiam. Diſparitas eſt, quia reatus culpæ, & indignationis Divinæ perſeverat in æſtimatione morali, quouſque detur ejus deſtructivum, videlicet aut condonatio, aut ſatisfactio: diximus enim, culpam perſeverare moraliter in negatione condonationis, & condignæ ſatisfactionis: Contra vero reatus pœnæ perſeverat moraliter in negatione condonationis, & condignæ ſatispaſſionis; In Inferno autem quamvis non detur condonatio, aut ſatisfactio, dari poteſt ſatiſpaſſio; ergo quamvis veniale per accidens quoad reatum culpæ perſeveret in æternum in inferno, non tamen quoad reatum pœnæ; niſi velis dicere, poſt pœnam jam ſolutam perſeverare in æternum reatum pœnæ, non amplius ſolvendæ, ſed ſolutæ.

VII. Objic. 2. ex Vaſquez. Non poteſt dari ſatiſpaſſio pro veniali in inferno; ergo ibi punitur æternum. Antecedens probatur: ut poſſit homo ſatiſpati pro culpis, debet pœnam libere acceptare, & æquanimiter tolerare; Aliter homines iniquo animo ſuſtinentes ægritudines in hac vita ſatiſpaterentur pro culpis; quod eſt falſum; Atqui in inferno pœna eſt involuntaria; ergo non poteſt eſſe ſatiſpaſſio pro veniali.

Confirm. 1. Tunc habetur ſatiſpaſſio, quando pœna culpis debita toleratur voluntarie; ſed hoc non habetur in inferno; ergo. Major probatur: ideo debetur pœna, & juſte pro culpis infligitur, ut ponatur debita compenſati, ac reordinatio, & per illam Deus glorificetur; Atqui niſi toleretur voluntarie, hoc non habetur; ergo.

Confirm. 2. Pœna debet correſpondere culpæ, ut illam deleat; ſed culpa eſſentialiter eſt voluntaria; ergo & pœna deletiva culpæ.

Confirm. 3. ægritudines in hac vita, ut ſint ſatiſpaſſiones, non ſolum debent voluntarie acceptari, ſed etiam debent tolerari in ſtatu gratiæ; ſed hoc in inferno haberi non poteſt; ergo ut prius. Major probatur ex communi ſenſu Eccleſiæ, & Theologorum docentium, jejunia, & alias afflictiones, quas ſubit peccator, non diminuere pœnam debitam culpis etiam venialibus, quia non ſunt toleratæ in ſtatu gratiæ: & ratio a priori videtur eſſe, quia ſatiſpaſſio tollit impedimentum ad gloriam; ergo debet a gratia dignificari, ne dicatur, quod aliquod naturale tollat impedimentum, & ſit quædam diſpoſitio negativa ad gloriam ſupernaturalem.

Reſp. ad ſatiſpatiendum pro culpis non requiri, quod pœna voluntarie acceptetur. Immo quo magis eſt involuntaria, eo magis eſt cruciativa, & ſic magis apta ad punitionem, ut patet in humanis; unde idem dicendum relate ad Deum: propterea D. Th. in 4. diſtin. 22. dicit: *Pœna, dum ſolvitur, expiatur*; quaſi dicat, reatum pœnæ purgari per meram pœnæ ſolutionem. Verum quidem eſt, Deum in hac vita non acceptare noſtras ſatiſpaſſiones pro venialibus, niſi ſint etiam ſatisfactiones, atque adeo niſi ſint voluntariæ, & poſitæ in ſtatu Gratiæ, ut conſtat ex communi ſenſu Eccleſiæ, & Theologorum apud Arriagam; ut proinde ægritudines hujus vitæ, niſi ſint voluntariæ, & in ſtatu Gratiæ, non infligantur a Deo ad delendam pœnam debitam culpis, ſed vel in pœnam peccati mortalis, pro quo Deus poteſt juſte nunc, & in æternum peccatorem punire; vel quia ſunt incommoda propria naturæ humanæ de ſe paſſibilis: at in alia vita non poteſt Deus non acceptare in ſatiſpaſſionem cruciatus inflictos ob veniale; tum quia aliter puniret ultra condignum; tum etiam quia ſicut non poteſt Judex humanus non acceptare in ſatiſpaſſionem pœnam, quam infligit pro delicto, ita nec Deus.

Ad primam confirm. nego maj. Ad probationem nego min. Habetur debia compenſatio pro culpis per hoc præciſe, quod

peccator puniatur, quamvis involuntarie: aliter in inferno non haberetur pro culpis continua compenſatio, licet ſemper inadæquata, cum nunquam illæ pœnæ ſint voluntariæ. Quare ideo pœna debetur, & juſte infligitur, quia conſonum eſt, ut quantum in deliciis fuit homo, tantum habeat tormentum, & luctum, ut dicitur Apocal. 18. ſic enim ſatisfit Juſtitiæ vindicativæ, cujus objectum eſt æqualitas inter voluptatem voluntariam culpæ, & acerbitatem involuntariam pœnæ: ſic etiam compenſatur honor Dei læſus, & glorificatur Deus a Beatis in oſtenſione Divinæ Juſtitiæ: unde in Pſal. dicitur: *Lætabitur Juſtus, cum viderit vindictam.*

Ad ſecundam: pœna reſpondet culpæ per hoc, quod culpa ſit voluntaria peccatori, & involuntaria Deo; pœna e converſo ſit voluntaria Judici, ſeu Deo offenſo, & involuntaria peccatori reo: unde argumentum retorquetur: pœna debet correſpondere culpæ; ergo non requiritur quod ſit voluntaria: præſertim quia quo magis eſt involuntaria, eo magis eſt cruciativa.

Ad tertiam concedo, ſatiſpaſſiones in hac vita debere eſſe etiam ſatisfactiones, atque adeo debere eſſe voluntarias, & in ſtatu Gratiæ; non tamen in alia vita, ut diximus. Ad rationem a priori; primo falſum eſt, quod paſſiones, & cruciatus debeant eſſe ſupernaturales, ut tollant impedimentum ad gloriam. Nam in omnium ſententia tollunt hoc impedimentum præciſe per hoc, quod ponantur in ſtatu Gratiæ, quin proinde evadant ſupernaturales: non enim actus bonus naturalis per hoc, quod ponatur in ſtatu Gratiæ, non evadit ſupernaturali, niſi ſit cum influxu Auxilii ſupernaturalis. Deinde tranſmiſſo quod cruciatus tam in hac vita, quam in Purgatorio debeant eſſe ſupernaturales, (in hoc ſenſu videlicet, quod per actum voluntarium ſupernaturalem acceptentur) ut tollant impedimentum ad gloriam; at in inferno cruciatus inflicti ob veniale non debent tollere impedimentum ad gloriam: unde ut ſint ſatiſpaſſiones, non debent ullatenus eſſe ſupernaturales.

VIII. Objic. 3. Pœna debita veniali, quamvis finita ſit, poteſt tamen per accidens eſſe æterna, aut ratione ſtatus damnatorum incapacis refrigerii, aut ratione ſubjecti, quod in inferno caret omni ſpe cujuſvis boni, aut demum ratione fori, in quo reus punitur, quod fert ſententiam irretractabilem; ergo veniale in inferno punitur æternum.

Confirm. 1. quia *In inferno nulla eſt Redemptio. Ignis non extinguitur, vermis non moritur;* ut dicitur in Script. Præterea pœna ibi nunquam mitigatur, ut fert communiſſimus ſenſus, & docet Aug. in Pſal. 105. dicens; *Alicujus mitigari, cui traditus eſt, pœnam in inferno, quis audacter dixerit? quandoquidem unam ſtillam non meruit dives.*

Confirm. 2. quia impoſſibile eſt, non eſſe ſemper deteriorem in malo pœnæ, qui ſemper eſt deterior in malo culpæ; ſed decedens cum mortali ſimul, & veniali deterior eſt in æternum in malo culpæ, quam qui cum ſolo mortali decedit; ergo etiam deterior erit in æternum in malo pœnæ.

Confirm. 3. Damnati ſemper complacentiam habent in peccatis, cum quibus decedunt; ergo ſemper pro iis debent puniri: cum enim pœna detur, ut reus corrigatur, ſi nunquam corrigitur, ſemper eſt puniendus.

Reſp. nego antecedens: ſtatus damnatorum non eſt niſi ſtatus ſub executione Divinæ ſententiæ reos illos condemnantis; ſed Divina ſententia fert, quod peccator non puniatur ultra condignum; ergo non debent ratione ſtatus damnati ob veniale puniri in æternum; unde ſolum ſunt incapaces refrigerii relate ad pœnam debitam. Secundo ſubjectum caret omni ſpe, quod pœna debita remittatur; at non proinde ea protrahenda eſt diuturnius, quam culpa mereatur. Denique Forum in caſu noſtro non eſt, niſi Tribunal Judicis Juſtiſſimi, qui non patitur, pœnas eſſe diuturniores, quam debeatur, & ſententia iſt hæc ſupremi Judicis ſemel lata eſt irretractabilis.

Ad primam confirm. recurrit eadem reſponſio: nunquam enim pœna debita minuitur: v. gr. ſi pena veniali debita eſt annua, non ceſſabit ante lapſum anni, ſed poſt annum ceſſabit; cum non ſit amplius debita pœna ulla ſolvenda, ſed ſolum ſoluta.

Ad ſecundam: qui eſt deterior in malo culpæ, eſt etiam deterior in malo pœnæ debitæ; atque adeo qui cum mortali ſimul, & veniali decedit, ſemper erit reus pœnæ etiam veniali debitæ, non tamen pœnæ amplius ſolvendæ, poſtquam erit ſoluta.

Ad tertiam: complacentia in peccatis, quæ eſt in inferno, non eſt demeritoria, cum ſit in termino; & ideo propter illam damnati non puniuntur nova pœna; aliter deberent etiam puniri ob peccata jam remiſſa

miſſa in hac vita, quia de illis etiam complacentiam habent. Deniq; pœna in termino non petit, ut Reus patiens corrigatur; ſed ut alii metu ſimilis pœnæ a peccatis coerceantur.

QUÆSTIO IV.

Quænam Peccata ſint objectum materiale virtutis Pœnitentiæ?

I. UT ad hanc quæſtionem decidendam facili negotio deſcenderemus, præmiſimus quid ſit peccatum habituale, quid originale, quid veniale. Inquirendum ſupereſſet de peccato Actuali; de eo tamen abunde diximus in de Gratia oſtendendo, eſſe Actionem diſſonam Legi, & conſiſtere in prædicato poſitivo; & in de Incarnatione diximus, mortale eſſe gravitatis ſimpliciter infinitæ in linea injuriæ Deo irrogatæ. Hic ſolum recolimus, peccatum ab Auguſtino definiri, *dictum, factum, concupitum contra Legem æternam*; propterea ipſum eſſe phyſicum peccati actualis eſt macula moralis animæ; quippe quod eſt contra regulam morum, nempe contra Divinam voluntatem, quæ eſt prima regula morum, ſeu actuum humanorum moralium. ſicut enim calor v. gr. dicitur eſſe malum phyſicum aquæ, quia diſſonat naturæ aquæ; ita peccatum eſt malum morale, ſeu macula moralis hominis, quia diſſonat naturæ humanæ advertenti ad regulam morum. Peccatum vero habituale eſt hæc ipſa macula moralis peccati actualis, moraliter tamen perſeverans, quatenus in æſtimatione morali perinde ſe habet peccatum præteritum, ac ſi eſſet præſens. Circa quæſtionem autem, num malitia peccati actualis conſiſtat in prædicato poſitivo, an in negativo? ſciendum, Scotum, Suarium, Valentiam apud Amicum de Gratia diſp. 17. docere, quod conſiſtat in prædicato negativo, hoc eſt in privatione rectitudinis debitæ tali actui. Nos vero in de Gratia diſp. 2. qu. 7. cum Cajetano, Vaſquio, & aliis diximus, adæquate conſiſtere in prædicato poſitivo, ſeu in ipſa entitate phyſica actus diſſoni legi, ita ut privatio rectitudinis debitæ ſit ſolum proprietas metaphyſica peccati actualis. Et ratio eſt, quia in eo conſiſtit formalis malitia peccati, per quod actus formaliter conſtituitur malus moraliter, & inhoneſtus; ſed actus humanus conſtituitur formaliter malus moraliter per ſuum eſſe phyſicum & poſitivum, inquantum diſſonum Divinæ voluntati, quæ eſt prima regula morum, & ex hoc fit, quod careat rectitudine debita; ergo malitia formalis peccati actualis formaliter conſiſtit in poſitivo: ſicut error conſiſtit in ipſa entitate phyſica, & poſitiva actus, ad quam conſequitur carentia conformitatis cum objecto: & febris conſiſtit in qualitate poſitiva, ad quam conſequitur carentia harmoniæ debitæ humorum. His poſitis,

II. Certum eſt, peccatum Actuale eſſe materiale objectum virtutis Pœnitentiæ, ſeu id, circa quod actus hujus virtutis verſari poſſunt. Poſſumus enim ex motivo pœnitentiæ peccatum odiſſe, ac deteſtari, de illo dolere; retractare, ac velle illud vindicare. Difficultas tamen eſt de peccato Habituali, ac de Originali, nec non de peccatis alienis, de Imperfectionibus, & ſimilibus, num ſint objectum materiale hujus virtutis, & num ſint materia remota Sacramenti Pœnitentiæ? Ad has difficultates enodandas

III. Prænoto, ad virtutem pœnitentiæ plures actus ſpectare. Primo odium peccati, in quantum eſt Dei offenſa. Secundo deteſtationem ejuſdem. odium enim reſpicit peccatum ut peccatum eſt, atque adeo etiam peccatum futurum, & poſſibile; at deteſtatio reſpicit peccatum ut commiſſum ſive a ſe, ſive ab alio: Propterea deteſtatio ſupra actum odii addit affectum voluntatis, & deſiderium quoddam, quod peccatum non fuerit commiſſum. ſicut enim poſſidens bonum connaturaliter deſiderat ſemper illud habere; ita odio habens peccatum commiſsum connaturaliter deſiderat, ne unquam fuerit; & hujuſmodi deſiderium additum odio ſpectat ad deteſtationem. Tertius Pœnitentiæ actus eſt dolor, ſeu diſplicentia, quæ connaturaliter conſequitur ad deteſtationem, & fert quandam animi pœnam, & inquietudinem ob peccatum commiſſum. Cum in Beatis non ſit capacitas doloris, idcirco quamvis oderint, & deteſtentur peccata a ſe, & ab aliis commiſſa, de illis tamen non dolent. Quartus Actus eſt retractatio, quæ ſolum verſatur circa actum a ſe commiſſum. nemo enim retractare poteſt, quod ipſe non fecit. ſicut enim deteſtatio fert deſiderium, ne peccatum fuerit; ita retractatio fert deſiderium, ne peccatum fuerit a ſe commiſſum, & ſimul voluntatem illud expiandi ac vindicandi: & propterea ad retractationem ſequitur voluntas ſatisfaciendi, & ſpes veniæ. Præcipuus in-

ter hos pœnitentiæ actus eſt dolor, ad quem ſequitur retractatio, & voluntas ſatisfaciendi. Hinc Beati, qui poſſunt odiſſe ac deteſtari peccatum, non tamen de illo dolere, non dicuntur elicere pœnitentiam de illo; quidquid ſit, an in Beatis remaneat virtus pœnitentiæ infuſa deſerviens ad eliciendos actus odii, & deteſtationis; quod examinabimus diſp. 3.

Dico nunc 1. peccatum habituale, qua tale, eſt objectum materiale pœnitentiæ. Ita communiter apud Martinum Perez diſp. 1. ſect. 7.

Prob. Illud eſt objectum materiale pœnitentiæ, circa quod verſari poſſunt actus hujus virtutis; ſed circa peccatum habituale, qua tale, verſari poſſunt actus virtutis pœnitentiæ; ergo. Probatur minor: peccatum habituale, qua tale, eſt peccatum præteritum moraliter perſeverans; ſed actus virtutis pœnitentiæ, nempe odium, deteſtatio, dolor, retractatio, voluntas ſatisfaciendi, cadere poſſunt ſupra peccatum præteritum moraliter perſeverans, qua tale; ergo actus pœnitentiæ cadere poſſunt in peccatum habituale, qua tale; & quia iſti actus conſtituunt ſacramentum pœnitentiæ, idcirco peccatum habituale, qua tale, eſt etiam materia remota hujus ſacramenti.

Dices: peccatum habituale, qua tale, conſtituitur per peccatum præteritum, & per negationem condonationis, & ſatisfactionis, in quibus moraliter perſeverat; ſed actus virtutis pœnitentiæ cadere non poſſunt ſupra negationem condonationis &c. cum enim negatio condonationis ſit ipſe actus Divinus nolens condonare, non poteſt eſſe objectum odii, & deteſtationis; ergo peccatum habituale, qua tale, non eſt objectum materiale pœnitentiæ.

Reſp. conceſsa majore, & minore, nego conſequentiam. Ad odio habendum, & deteſtandum peccatum habituale, qua tale, non eſt neceſse, quod odio habeamus omnia conſtitutiva peccati habitualis: ſicuti ut odio habeamus eſum carnis, qua prohibitum, non debemus odiſse prohibitionem: & ut Deus amet pœnam, in quantum æqualem culpæ, non debet amare omnia conſtitutiva hujus æqualitatis; deberet enim amare culpam, quæ talem æqualitatem conſtituit. Quare ſicut ſufficit quod æqualitas inter pœnam, & culpam ametur tantum denominative, & ſecundum rectum denominationis, non vero conſtitutive, ſeu quidditative, hoc eſt ſecundum omnia conſtitutiva talis denominationis; ſufficit enim quod ametur pœna, quæ denominatur æqualis culpæ, quin amentur omnia conſtitutiva talis æqualitatis; ita ſufficit quod peccatum habituale, qua tale, odio habeatur denominative ſecundum id, quod venit in recto, quin debeant odio haberi omnia ejus conſtitutiva.

V. Dico 2. cum Lugo diſp. 3. ſect. 1. Peccatum habituale ſecundum id, per quod diſtinguitur ab actuali præterito, non eſt objectum materiale Pœnitentiæ.

Prob. Id per quod diſtinguitur peccatum habituale ab actuali præterito, non eſt niſi reatus pœnæ, ſeu negatio condonationis &c. ſed negatio condonationis, ut diximus, non eſt objectum materiale pœnitentiæ, cum non poſſimus odiſse, ac deteſtari actum Dei nolentis condonare; ergo peccatum habituale ſecundum id, per quod diſtinguitur ab actuali præterito, non eſt objectum materiale pœnitentiæ.

Dices: Peccatum habituale, in quantum habituale, reduplicat id, per quod diſtinguitur ab actuali præterito; ergo ut poſſit eſse objectum materiale pœnitentiæ peccatum habituale, in quantum habituale, juxta dicta in prima concluſione, debet etiam eſſe objectum materiale pœnitentiæ id, per quod habituale diſtinguitur ab actuali præterito.

Reſp. Sicut pœna æqualis culpæ inquantum æqualis amatur, & tamen non reduplicatur, nec debet amari culpa, per quam pœna æqualis ab inæquali diſtinguitur, ſed reduplicatur ipſa pœna ſub prædicato æqualitatis, tanquam ſub conditione: ita quando reduplicatur peccatum habituale, in quantum habituale, non reduplicatur reatus, ſeu negatio condonationis, per quam diſtinguitur habituale ab actuali præterito, ſed reduplicatur ipſum peccatum ſub tali negatione, *tanquam ſub conditione*, & illud ſolum odio habetur.

Hinc habes, peccatum habituale importare formaliter peccatum præteritum in recto, & negationem condonationis & ſatisfactionis in obliquo, ita tamen ut ab his negationibus conſtituatur, quia iis præciſe ſublatis, peccatum habituale tollitur: reatum vero peccati importare utramque hanc negationem, ſuppoſito tantum peccato præterito, tanquam termino relationis tranſcendentalis, & non tanquam conſtitutivo: non ſecus ac dolor de peccato conſtituitur per ſolum actum dolentis præſupponentem peccatum, non vero per ipſum peccatum: & ſicut dolor de peccato eſt bonus, quamvis ſupponat malum; ita jus in Deo, ſeu poteſtas

ſtas legitima ad odio habendum, & puniendum peccatorem, cui correlative reſpondet reatus, eſt quid bonum ipſi Deo, quamvis ſupponat peccatum; adeo ut poſſit Deus hoc ſuum jus velle, non tamen abſolute, ſed ex ſuppoſitione peccati. Unde ulterius colligitur, quod ſi poſset condonari peccatum in inſtanti in quo fit, dari poſset peccatum actuale abſque jure in Deo, & reatu in peccatore, ut dicemus infra.

VI. Dico 3. Peccatum originale non eſt objectum materiale pœnitentiæ relate ad actum retractationis, ſed ſolum relate ad actum odii, deteſtationis, diſplicentiæ &c. ita communiter cum D. Th.in 4. diſt. 17.q. 2. Suarez, Lugo, Perez diſp. 1. ſect. 8.

Prob. prima pars, quod ſcilicet non poſſimus peccatum originale retractare; quia retractatio eſt de actu phyſice proprio; retractamus enim quod propria libertate fecimus; nec poſſumus retractare quod fecimus inimpedibiliter, ut docent communiter apud Lugo diſp. 3. n. 12. Pupillus v. gr. nequit retractare contractum tutoris: Atqui originale eſt ſolum interpretative proprium, & contrahitur a nobis inevitabiliter per naturalem generationem; ergo non eſt materia pœnitentiæ per actum retractationis; ſicut nec per actum contritionis, quæ eſt deteſtatio & dolor de peccato a ſe commiſſo cum propoſito non peccandi de cætero.

Prob. ſecunda pars, quod ſcilicet poſſint alii actus penitentiæ exerceri circa originale, nempe odium, deteſtatio, dolor: per originale enim homo contrahit ſtatum inimicitiæ cum Deo; quo quid deterius? ergo originale eſt objectum odii. Præterea poteſt homo quodvis peccatum commiſſum etiam alienum, ut mox dicemus, deteſtari; ergo a fortiori poteſt deteſtari originale, quod eſt interpretative a ſe commiſſum, & proprium. Denique poteſt homo de originali dolorem ac diſplicentiam habere. nam ex Auguſtino 14. de civ. cap. 15. diſplicentia eſt de iis, quæ nobis nolentibus accidunt, & trahit animi inquietudinem ac penam; hujuſmodi eſt originale trahens ſtatum inimicitiæ cum Deo, atque adeo inquietudinem & pænam; ergo poſſumus de originali dolere.

VII. Ex quibus ſequitur, Originale de facto non eſse materiam remotam Sacramenti Pœnitentiæ, cum hoc Sacramentum de facto per contritionem conſtituatur, quæ ſupra Originale non poteſt cadere. Quod ſi in alia providentia Sacramentum Pœnitentiæ conſtitueretur per ſolum odium, deteſtationem, ac dolorem peccati, quamvis non propria voluntate commiſſi, tunc poſset Originale eſse materia remota Sacramenti Pœnitentiæ, & virtute talis Sacramenti deleri.

Poteſt etiam dari ſatisfactio pro Originali, quippe quod eſt vera Dei offenſa. Falſiſſima tamen eſt propoſitio 19. ab Alex. VIII. proſcripta, quod ſcilicet *Homo tota vita debeat pro originali pænitentiam agere*. Hoc enim derogat efficaciæ Sacramenti Baptiſmi, vi cujus deletur non ſolum reatus culpæ, ſed etiam reatus cujuſcunque pœnæ. In tantum pro peccatis remiſſis per Sacramentum Pœnitentiæ debemus pœnitentiam agere, quia etiam poſt Sacramentum Pœnitentiæ ſæpe remanet reatus pœnæ temporalis; qui tamen poſt Sacramentum Baptiſmi nunquam remanet. Verum quidem eſt, poſt Baptiſmum remanere in nobis concupiſcentiam, ſubjectionem morti, & mortis veſtigiis; hæc tamen ex Trid. non remanent in pœnam Originalis, ſed ad agonem, & meritum.

VIII. Infertur ex dictis 1. etiam venialia eſſe obiectum materiale pœnitentiæ, & materiam remotam hujus Sacramenti, cum omnes actus pœnitentiæ cadere poſſint in venialia, non ſecus ac in mortalia. Illa enim vere Deo diſplicent, ac leviter offendunt, quamvis ejus amicitiam non diſſolvant. Præterea aliæ virtutes deteſtantur objectum ſibi contrarium etiam in materia levi: v. gr. Temperantia deteſtatur gulam etiam levem: Religio ſuperſtitionem etiam leviſſimam; ergo etiam Pœnitentia odit culpas veniales, prout Dei offenſas, licet leves.

Infertur 2. etiam peccata dimiſſa eſſe objectum materiale penitentiæ quoad actum odii, deteſtationis, doloris, ac retractationis; non tamen quoad actum vindicationis, ſi ſint remiſſa quoad culpam ſimul, & pœnam, ut docent communiter apud Perez ſect. 9. contra Lugo diſp. 3. nu. 15. Ratio eſt, quia actus vindicationis, ſeu ſatisfactionis eſt actus Juſtitiæ, qui non poteſt exerceri erga debitum jam extinctum, ut diximus in tract. de Juſtitia, ubi oſtendimus cum communiori, non poſſe dari duplicem ſolutionem adæquatam ex Juſtitia relate ad idem debitum, nec poſſe dari iteratam ſolutionem ex Juſtitia ſucceſſive. Hinc tamen non fit, quod peccatum remiſſum non ſit materia remota Sacramenti Pœnitentiæ, cum ſufficiat, quod poſſimus de eo conteri.

Infertur 3. Peccatum nondum commiſſum poſſe eſſe materiam pœnitentiæ ſolum quoad actum odii, & propoſiti de illo non committendo; non tamen quoad actum deteſtationis, vel doloris, qui ſolum verſatur circa peccata commiſſa; & multo minus quoad actum retractationis, aut vindicationis.

Infertur 4. quod ſicut non poſſumus retractare peccatum Originale, quia non eſt commiſſum a nobis per actum propriæ libertatis, ita a fortiori nec poſſumus retractare peccata aliena, aut de iis conteri: poſſunt tamen ea eſſe objectum materiale pœnitentiæ per actus odii, deteſtationis, ac doloris, ut docent communius cum Suario diſp. 2. ſect. 1. & Perez ſect. 10. Sicut enim ex virtute ſpei inclinamur ad ſperandum Deum ut bonum noſtrum tum nobis, tum aliis, & ex motivo Juſtitiæ moveri poſſumus ad ſolvenda debita etiam aliena; ita ex motivo pœnitentiæ poſſumus etiam aliena peccata deteſtari, ac de illis dolere.

Infertur 5. quid dicendum de imperfectionibus ſive negativis, ut cum quis ponit actum minus perfectum, aut intenſum præ perfectiori, aut intenſiori; ſive poſitivis, ut cum quis v. gr. tranſgreditur ſuas leges, quæ ad culpam non obligant: unde ponit aliquod impedimentum ad ſpecialia Dei beneficia; ſicut irregularitas ex defectu eſt impedimentum canonicum ad ordines ſacros. Certum eſt, neque imperfectiones poſitivas, neque negativas eſſe materiam Sacramenti Pœnitentiæ; cum non ſint peccata, quamvis de illis in confeſſione nos accuſemus, quia ſæpe culpam aliquam venialem habent annexam. Quare dicendum, neque eſſe materiam directam virtutis pœnitentiæ, quippe quæ per ſe verſatur per actus odii, deteſtationis, &c. circa offenſam Dei: poſſunt tamen, ut notat Perez, & Lugo, eſſe materia remota pœnitentiæ per actus odii, ac deteſtationis, quatenus diſponunt indirecte ad culpam, impediendo Dei beneficia. Quare ex motivo pęnitentiæ intendentis odiſſe, vindicare, ac vitare Dei offenſam, poteſt homo imperfectiones ſuas odiſſe, deteſtari, retractare, ac vindicare.

Infertur 6. idem dicendum de actibus materialiter malis; puta ſi quis ſine advertentia omiſit horas canonicas recitare, aut læſit proximum, aut citra culpam paſſus eſt aliquam conſpurcationem. Hujuſmodi enim actus cum vacent culpa, non poſſunt directe ad objectum materiale pœnitentiæ pertinere: quia tamen generant habitum inclinantem ad ſimiles actus, qui fiant cum advertentia, & cum Dei offenſa; ideo poteſt homo indirecte ex motivo pœnitentiæ eos odiſſe, ac dolorem, & diſplicentiam de iis habere.

Infertur ult. eſſe objectum materiale pœnitentiæ etiam peccatum actuale præteritum, cum poſſint circa illud cadere actus omnes pœnitentiæ. Non eſt autem idem dolere de peccato actuali præterito, ac dolere de peccato habituali. Nam ſi quis in inſtanti A peccet, & in inſtanti B conteratur de tali peccato, tunc dolet de peccato actuali præterito, non tamen de habituali, eo quod tale peccatum præteritum non perſeveret: At ſi in inſtanti A peccet, in inſtanti B peccatum perſeveret, & in inſtanti C doleat de tali peccato, tunc dolet de peccato habituali, inquantum habituali.

DISPUTATIO II.

De effectu Pœnitentiæ quoad Remiſſionem culparum, & Reviviſcentiam Meritorum.

Ut præſtantia tam virtutis, quam Sacramenti Pœnitentiæ luculenter a poſteriori oſtendatur, ſub oculis ponimus ejus effectus. Et primo quidem agemus de remiſſione mortalium. Secundo de remiſſione venialium. Tertio de reviviſcentia meritorum deperditorum per mortale.

QUÆSTIO I.

An ſit poſſibile peccatum eſſentialiter irremiſſibile?

I. Quod nullum peccatum ratione ſuę magnitudinis ſit irremiſſibile ſive per Sacramentum Pœnitentiæ, ſive per actus virtutis pœnitentiæ, nempe per contritionem perfectam, eſt de Fide contra Novatianos apud Bell. & contra Tertull. qui docuit, poſt veniam ſemel obtentam de aliquo peccato non poſſe amplius nova peccata condonari. quod patet tum ex Scripturis. dicitur enim Ezechielis 10. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, omnium iniquitatum ejus*

ejus non recordabor : & Joan. 20. *Quorum remiſeritis peccata , remittuntur eis* : Tum ex Concilio Lateranenſi, & ex PP. apud eundem Bellar. Tum demum quia contrarium derogat efficaciæ Divinæ Gratiæ , Divinæ Miſericordiæ, ac virtuti Paſſionis Chriſti . Hinc verba illa Chriſti Domini apud Matth. *Omne peccatum , & blaſphemia remittitur hominibus , ſpiritus autem blaſphemiæ non remittitur* : & illa alia : *Qui dixerit verbum contra Spiritum Sanctum , non remittetur ei neque in hoc ſæculo , neque in futuro* , explicanda ſunt cum Ambr. , Atha. , Hierony. quod hujuſmodi peccatum difficillime remittatur , & cum morali impoſſibilitate. Idemque dicas de iis verbis Apoſt. ad Hebr. 6. *Impoſſibile eſt , eos , qui ſemel ſunt illuminati,* &c. *& prolapſi ſunt, rurſum renovari ad pœnitentiam* .

Ad ea vero verba 1. Joan. 5. *Eſt peccatum ad mortem , non pro illo dico ut roget quis* ; Dicas vel eſſe ibi ſermonem de Impœnitentia finali, ſeu de peccato uſque ad mortem , poſt quam nulla habetur remiſſio , cum homo ſit in termino : vel eſſe ſermonem de peccatis enormiſſimis , quæ reddunt peccatores indignos aliorum orationibus ; unde quamvis poſſimus pro iis orare , non tenemur , ut explicat Platel. nu. 525. ſicut pro excommunicatis non offeruntur Sacrificia . Denique quod dicitur de Antiocho 2. Machabæorum 9. *Orabat ſceleſtus Dominum , a quo non erat miſericordiam conſecuturus*, intelligendum eſt, quod non erat obtenturus veniam , quia non dolebat de peccatis ob motivum ſupernaturale, ſed ſolum ex deſiderio ſalutis recuperandæ .

II. Difficultas ſolum eſt apud Recentiores, An ſit poſſibile peccatum aliquod eſſentialiter irremiſſibile , non ratione ſuæ magnitudinis , ſeu gravitatis , ſed præciſe ratione connexionis intentionalis cum Dei decreto de non remittendo ullo peccato ? Lugo diſp. 8. ſect. 1. affirmat, docens quod ſi Deus libere decernat , ſe nullum peccatum amplius remiſſurum , & revelet Petro hoc decretum , qui illud contemnat , ſeu diſcredat tali revelationi , in tali caſu peccatum hoc contemptus , ſeu infidelitatis ſit eſſentialiter irremiſſibile , non ex magnitudine ſuæ malitiæ , ſed quia eſsentialiter connectitur, ac præſupponit decretum illud Divinum infruſtrabile ; quod tamen de facto fruſtraretur , ſi peccatum illud remitteretur . Ex hoc diſcurſu docuerunt nonnulli , quod ſimiliter ſit poſſibilis aliqua Dei viſio eſsentialiter indeſtruibilis , non ex magnitudine ſuæ perfectionis , ſed ex conſimili connexione intentionali cum libero Dei decreto de non deſtruenda ulla Dei viſione , quod certe attingi non poſſet niſi per viſionem eſsentialiter indeſtruibilem , eo quod aliter decretum Dei fruſtraretur . Hanc autem viſionem eſsentialiter indeſtruibilem multis oſtendimus repugnare in de Beatitudine diſp. 1. qu. 10. Similiter ex eadem ratiocinatione putant , poſſibile eſse peccatum aliquod eſsentialiter impunibile, aut eſsentialiter remiſsum ; actum bonum eſsentialiter impræmiabilem ; Creaturam aliquam eſsentialiter inelevabilem ad producendum quodlibet ; & alia hujuſmodi innumera .

Adverto, illud eſse diſcrimen inter peccatum eſsentialiter , ſeu ab intrinſeco , & peccatum accidentaliter , ſeu ab extrinſeco irremiſſibile , quod peccatum per accidens irremiſſibile ſit illud ſolum , quod eſt irremiſſibile ob extrinſecum Dei decretum de illo non condonando , ut ſunt omnia peccata damnatorum ; peccatum vero eſsentialiter irremiſſibile ſit illud , quod independenter ab omni libero Dei decreto, ex prædicatis ſuis eſsentialibus eſt irremiſſibile , non ſecus ac homo independenter ab omni libero Dei decreto ex prædicatis eſſentialibus eſt rationalis . Proinde peccatum eſsentialiter irremiſſibile ſolum poteſt Deus libere permittere, ſicut hominem rationalem ſolum Deus poteſt libere ponere ; & ſicut non poteſt Deus libere velle, quod homo ſit rationalis, ita non poteſt libere velle, quod peccatum eſsentialiter irremiſſibile non remittatur : eſset enim hujuſmodi decretum liberum fatuum , eſsentialiter ſuperfluum , & indignum Deo . His explicatis

III. Dico cum communiori , repugnare peccatum eſsentialiter irremiſſibile ex connexione intentionali cum decreto de non remittendo ullo peccato, juxta ſyſtema expoſitum. Ita Haunoldus nu. 901. Arriaga diſp. 12. ſect. 3. Dicaſtillo , Requeſens , contra Lugo loco citato , Martinon. , Oviedum, & alios Recentiores .

Prob. 1. ex abſurdis : ſi dari poſset peccatum hoc eſsentialiter irremiſſibile, eſset pariter poſſibile peccatum eſsentialiter impermiſſibile a Deo , aut peccatum , ad quod Deus non concurreret immediate ; ſequelam nemo admiſerit ; ergo . Probatur ſequela , quia ſimiliter poteſt Deus facere hoc decretum, Nolo ullum peccatum permittere, ſeu nolo ad ullum actum liberum creaturæ concurrere : poteſt etiam hoc de-

cretum revelare Petro; & ſi Petrus illud contemneret, ſeu diſcrederet, peccatum hoc contemptus, aut incredulitatis deberet eſſe juxta ratiocinationem Adverſariorum eſſentialiter impermiſſibile, aut ſine concurſu immediato Dei; aliter decretum eſſentialiter præſuppoſitum fruſtraretur. Quod ſi dicas, decretum hoc de non permittendo ullo peccato revelari poſſe, ſed contemni non poſſe, ne ſequatur hoc inconveniens, quod detur peccatum impermiſſibile; dicas pariter, Decretum illud de non remittendo ullo peccato revelari poſse, contemni non poſse, ne ſequatur hoc inconveniens, quod detur peccatum irremiſſibile; cum Deus infinite miſericors, & ut dicitur Joelis 2. *Præſtabilis ſuper malitia*, debeat poſse quodvis peccatum remittere; ſicuti debet ex ſupremo dominio ad quemcumque effectum creatum immediate concurrere. Pariter ex conſimili diſcurſu Cardinalis de Lugo ſequeretur, dari poſse peccatum eſsentialiter impunibile, eſsentialiter remiſsum, &c. viſionem Dei eſsentialiter indeſtruibilem, Creaturam eſsentialiter immobilem, vel quæ ſolum conſervari, aut moveri poſset per tempus, aut per ſpatium determinatum, & his ſimilia, quæ communiter reputantur abſona.

Prob. 2. ratione. Peccatum hoc contemptus, ſeu incredulitatis in dato ſyſtemate eſſet, & non eſset irremiſſibile; ergo repugnat. Probatur ſequela: eſset enim irremiſſibile, ut ſupponitur ob diſcurſum Adverſariorum; ex altera parte non eſset irremiſſibile; quod ſic probatur: Vel decretum illud liberum Dei dicens, Nolo ullum peccatum remittere, loqueretur ſolum de peccatis remiſſibilibus, vel loqueretur etiam de hoc peccato contemptus, quod deberet eſse eſsentialiter irremiſſibile; neutrum dici poteſt; ergo &c. Probatur minor. non enim dici poteſt, quod loquatur etiam de hoc peccato contemptus, eſsentialiter irremiſſibili, quia, ut diximus, Deus nequit libere quidquam decernere de prædicatis neceſsariis, & eſsentialibus creaturæ, ſed ſolum de contingentibus. Quare ſicut fatuum, eſsentialiter ſuperfluum, & indignum Deo eſt decretum liberum decernens dare homini rationalitatem, aut non creare chimæram; ita fatuum eſſet decretum liberum Dei decernens ſe non remiſſurum peccatum eſſentialiter irremiſſibile. Quod ſi dicas, decretum illud de non remittendo ullo peccato loqui ſolum de peccatis remiſſibilibus condiſtinctis ab hoc peccato contemptus, ſequitur jam, quod hoc peccatum contemptus nullam habeat irremiſſibilitatem neque accidentalem, neque eſſentialem: Non accidentalem ortam ex illo decreto de non condonando ullo peccato, quia illud decretum non loquitur de hoc peccato: Neque habet ex eo decreto eſſentialem irremiſſibilitatem, quia mera connexio eſſentialis peccati A cum decreto de non remittendo peccato B, non infert ullam irremiſſibilitatem in peccato A, ut patet. Nam ſi Deus ex. gr. decernat, ſe non remiſſurum peccata Pauli, & revelet hoc decretum Petro, qui illud contemnat, peccatum hoc Petri non habet ullam irremiſſibilitatem, quamvis eſſentialiter connectatur cum decreto de non remittendis peccatis Pauli: ſic etiam viſio v. gr. decreti de non deſtruendo lapide non haurit ullam indeſtruibilitatem ex connexione eſſentiali cum illo decreto de non deſtruendo lapide.

Iterum ſic arguo breviter. Supponamus omnia peccata poſſibilia clare, & diſtincte cognita a Deo eſſe A, B, C, & peccata B C eſſe remiſſibilia, peccatum vero A eſſe illud, quod Adverſarii dicunt irremiſſibile. Nunc ſic: vel decretum de non remittendo ullo peccato loquitur etiam de peccato A, quod dicitur irremiſſibile; & decretum deberet eſſe fatuum, quippe quod libere decerneret de prædicatis neceſſariis: vel ſolum loquitur de peccatis B. C. remiſſibilibus; & hinc non ſequitur, quod peccatum A habeat ullam irremiſſibilitatem; ſicuti ſi detur decretum de non remittendis peccatis Pauli, peccatum Petri contemptivum talis decreti non eſſet ullatenus irremiſſibile. Nam ſi remitteretur, non fruſtraretur decretum præſuppoſitum, quippe quod ſolum loquitur de peccatis Pauli.

IV. Dices 1. Quamvis decretum de non remittendo ullo peccato ſolum loquatur de B. C. remiſſibilibus; at peccatum A haurit ex tali decreto proximam poſſibilitatem, cum non poſſit tale peccatum dari non præſuppoſito illo decreto: Hinc peccatum A eſt irremiſſibile; aliter fruſtraretur decretum præſuppoſitum de non remittendo ullo peccato; ergo poſſibile eſt peccatum hoc eſſentialiter irremiſſibile.

Sed contra eſt, quia etiam decretum de non remittendis peccatis Pauli reddit proxime poſſibile peccatum Petri contemptivum talis decreti; & tamen non proinde hoc peccatum Petri haurit ullam irremiſſibilitatem ab eo decreto eſſentialiter præ-

ſup-

ſuppoſito, eo quod decretum loquatur ſolum de peccatis Pauli: unde non fruſtraretur, ſi remittatur peccatum Petri; ergo pariter in caſu noſtro, quamvis peccatum A hauriat proximam poſſibilitatem a decreto de non remittendis peccatis B, C. remiſſibilibus, non proinde haurit ab eo decreto eſſentialiter præſuppoſito ullam irremiſſibilitatem.

Dices 2. cum decretum ſit de non remittendo ullo prorſus peccato, ita loquitur abſolute de peccatis B, C. remiſſibilibus, ut loquatur etiam conditionate de peccato A, quatenus ſi eſſet remiſſibile, Deus nollet illud remittere; Atqui hoc ſufficit, ut peccatum A ex connexione intentionali cum eo decreto hauriat intrinſecam irremiſſibilitatem; ergo eſt intrinſece irremiſſibile.

Sed contra eſt, quia vel decretum de non remittendo ullo peccato loquitur conditionate de ipſo peccato A ſignate, vel ſolum exercite. Non primum, quia tam eſt fatuum, & indignum Deo decretum libere decernens de prædicatis neceſſariis abſolute, quam conditionate in actu ſignato: v. gr. tam eſt impoſſibile decretum libere decernens abſolute, quod nolit ponere hircocervum, quam ſi dicat conditionate, ſi hircocervus eſſet poſſibilis, illum non ponerem; ergo tam eſt impoſſibile decretum dicens abſolute, Nolo remittere peccatum A irremiſſibile, quam dicens conditionate, ſi peccatum A eſſet remiſſibile, illud non remitterem. Hujuſmodi enim decreta in Deo ſunt eſſentialiter ſuperflua. Neque dici poteſt, quod loquatur de peccato A conditionate in actu exercito, quatenus de facto nihil decernit de illo, ſed decerneret in hypotheſi impoſſibili, quod illud eſſet remiſſibile. Nam voluntas iſta conditionata tum ex parte objecti, tum ex parte actus, quæ ſcilicet non eſt, ſed eſſet, nihil ponit in eſſe, quouſque purificetur conditio: unde non poteſt ullam irremiſſibilitatem peccato A communicare; aliter etiam eſſet irremiſſibile peccatum Petri de non remittendis peccatis Pauli; quia ſi per impoſſibile peccatum Petri eſſet peccatum Pauli, decretum etiam loqueretur de peccato Petri.

V. Ex quibus habes 1. Decretum Dei liberum de non remittendo ullo peccato eſſe fatuum, etiamſi loquatur de peccato ut ſic, ſive remiſſibili, ſive irremiſſibili; non ſecus ac decretum de non creando ullo ente ſive poſſibili, ſive chimærico; tum quia non poteſt Deus libere decernere de prædicatis neceſſariis; tum etiam quia non poteſt Deus quicquam cognoſcere in confuſo, & in abſtracto, unde non poteſt quicquam decernere de peccato, præſcindendo a remiſſibili, vel irremiſſibili.

Habes 2. poſſibile eſſe decretum de non remittendo ullo prorſus peccato remiſſibili, ſive directo, ſive reflexo. (Voco peccata directa v. g. furti, homicidii; voco reflexa peccata contemptiva decreti de non remittendis peccatis illis directis). In hoc tamen caſu decretum hoc, quatenus loquitur de peccatis directis, reddit illa extrinſece irremiſſibilia, quin reddat ullatenus irremiſſibilia peccata reflexa; quatenus vero loquitur de peccati primo reflexis, reddit illa extrinſece irremiſſibilia, quin reddat ullatenus irremiſſibilia peccata ſecundo reflexa, videlicet peccata contemptiva decreti de non remittendis illis peccatis primo reflexis; & idem dicas de peccatis tertio, quarto, & quinto reflexis in infinitum.

Habes 3. Decretum hoc de non remittendo ullo prorſus peccato, tam directo, quam reflexo, non ſolum eſſe poſſibile, ſed etiam revelabile, non tamen contemptibile; quia peccatum hoc contemptus eſſet, & non eſſet irremiſſibile, ut oſtendimus: ſicut decretum de non concurrendo cum ullo actu voluntatis creatæ eſt revelabile, ſed non contemptibile, quia tale peccatum contemptus eſſet, & non eſſet cum concurſu Dei immediato.

Habes 4. quod ſicut decretum de nihil producendo, aut de non concurrendo ad ullum actum intellectus creati non ſolum non poteſt contemni, ſed nec etiam revelari, ut patet; Ita nec poteſt manifeſtari Beatis decretum de non deſtruenda ulla prorſus viſione Dei, ac proinde repugnat viſio Dei eſſentialiter indeſtruibilis ex connexione eſſentiali cum hoc decreto. Ratio eſt eadem, quia hæc viſio eſſet, & non eſſet indeſtruibilis: eſſet juxta diſcurſum de Lugo; non eſſet vero, quia vel decretum illud de nulla viſione deſtruenda loquitur etiam de hac viſione eſſentialiter indeſtruibili attingente tale decretum, & hujuſmodi decretum eſſet fatuum; vel loquitur ſolum de aliis viſionibus deſtruibilibus, & jam viſio attingens hoc decretum nullam inde hauriret indeſtruibilitatem; ſicut non eſt indeſtruibilis viſio attingens decretum de non deſtruendo lapide.

Habes ult. Decretum de non remittendo ullo prorſus peccato non eſſe contem-

temptibile, ſi cognoſcatur cognitione evidenti, aut per actum fidei eſſentialiter verum ob rationes adductas: ſi tamen cognoſceretur cognitione naturali, & falſificabili, poſſet utique contemni, & diſcredi, quia poſſet dari peccatum contemptivum talis decreti, non exiſtente eo decreto, niſi tantum putative in intellectu contemnentis; proinde ſi hoc peccatum contemptus remitteretur, non ſequeretur fruſtratio ullius decreti.

VI. Objic. 1. Dum Deus libere decernit, v. g. Nolo ullum decretum manifeſtare, in tali caſu decretum hoc de non manifeſtando ullo decreto eſt eſſentialiter immanifeſtabile, non vero impoſſibile; ergo dum decernit, Nolo peccatum ullum remittere, peccatum contemptivum hujus decreti erit eſſentialiter irremiſſibile, non impoſſibile. Probatur conſequentia: Ideo illud decretum eſt ſolum immanifeſtabile, non impoſſibile, quia ſolum ſequeretur contradictio, ſi manifeſtaretur, non vero ſi ponatur; Atqui pariter in caſu noſtro ſolum ſequitur contradictio, ſi peccatum contemptivum decreti remittatur, non vero ſi ponatur; ergo pariter hujuſmodi peccatum erit eſſentialiter irremiſſibile, non impoſſibile.

Confirm. ſi Deus decernat nullam viſionem beatificam deſtruere, ſolum repugnabit viſionem deſtrui, non vero poni; ergo ſi decernat nullum peccatum remittere, peccatum contemptivum talis decreti repugnabit remitti, non vero poni, cum decretum ſolum decernat peccata non remittere, non vero non ponere.

Reſp. 1. per inſtantiam; ergo ſi Deus decernat, Nolo concurrere ad ullum actum liberum Creaturæ, peccatum contemptivum talis decreti ſolum erit impoſſibile, quod cum concurſu Dei ponatur, non vero erit abſolute impoſſibile. In forma nego conſequentiam. Ad probationem nego minorem. Peccatum contemptivum decreti de non remittendo ullo peccato non ſolum traheret contradictionem, ſi remitteretur, ſed etiam ſi poneretur; tum quia derogat Divinæ miſericordiæ, ac libertati Dei ad miſerandum, & parcendum; tum etiam quia eſſet, & non eſſet eſſentialiter irremiſſibile, ut diximus.

Ad confirm. diſtinguo antec. poſito eo decreto, repugnabit viſionem aliquam deſtrui per accidens, concedo; ex prædicatis intrinſecis, & eſſentialiter, nego antecedens, & conſequentiam. Immo retorqueo paritatem: ſi Deus decernat nullam viſionem deſtruere, non ſolum eſſet indeſtruibilis, ſed etiam impoſſibilis viſio attactiva talis decreti, ut oſtendimus; ergo ſi Deus decernat nullum peccatum remittere, non ſolum erit irremiſſibile, ſed etiam impoſſibile peccatum contemptivum talis decreti. Quare ſolum de peccato per accidens irremiſſibili verificatur, quod repugnet remitti, non vero poni, quia fruſtraretur decretum de illo non remittendo, ſi remitteretur, non vero ſi ponatur: At peccatum eſſentialiter irremiſſibile non ſolum repugnat, quod remittatur, ſed etiam quod ponatur; eſſet enim, & non eſſet irremiſſibile, quia loqueretur, & non loqueretur de tali peccato decretum univerſale de non remittendo ullo peccato.

VII. Objic. 2. Non derogat divino dominio, quod Deus non poſſit uti Creaturis ad uſus chimæricos, v. g. quod non poſſit uti materia ad informandum, ligno ad cognoſcendum, aut quod non poſſit conſervare durationem, movere ubicationem, &c. ergo nec derogat divino dominio, ac libertati ad remittendum, quod non poſſit condonare peccatum eſſentialiter irremiſſibile; ergo ſicut non repugnat ubicatio eſſentialiter immobilis, &c. ita nec peccatum eſſentialiter irremiſſibile; præſertim ſi hujuſmodi irremiſſibilitas oriatur ex connexione intentionali cum decreto de non remittendo ullo peccato.

Reſp. primo per inſtantias adductas de poſſibilitate peccati eſſentialiter impermiſſibilis, aut ad quod Deus immediate non concurrat; de peccato eſſentialiter remiſſo, impunibili, &c. Secundo argumentum probat nimis, videlicet quod neque repugnet peccatum eſſentialiter irremiſſibile ex intrinſeca ſua malitia independenter a connexione cum ullo decreto, quia eo poſito Deus per hoc, quod non poſſet illud remittere, ſolum non poſſet eo uti ad uſus chimæricos. Tertio dico, non repugnare divino dominio, quod non poſſit uti Creaturis ad uſus, quos certo conſtat, & poſitive oſtenditur iis eſſe impoſſibiles: v. g. quod non poſſit uti materia ad informandum, lapide ad libere operandum: ſecus vero ſi tantum aſſumatur, uſus illos eſſe chimæricos, & cæteroqui debent eſſe poſſibiles Creaturis ob ſubjectionem debitam divino dominio. In caſu noſtro quodvis peccatum eſt remiſſibile, niſi de aliquo poſitive probetur irremiſſibilitas; ſicut quælibet Creatura eſt mobilis, conſervabilis, &c. in tantum ubicatio dicitur immobilis, & duratio inconſer-

ſervabilis, quia poſitive probatur debere hæc prædicata iis competere; At ex diſcurſu Adverſariorum non probatur poſitive poſſibilitas peccati eſſentialiter irremiſſibilis, ut oſtendimus; ergo quodvis peccatum dici debet remiſſibile.

Regula generalis ſit hæc. Quoties inquiritur de poſſibilitate alicujus Creaturæ, quæ videtur fines omnipotentiæ dilatare, & divini dominii fines coarctare, tunc a Philoſophis, & Theologis dicendum, hujuſmodi Creaturam repugnare, niſi poſitive oſtendatur ejus poſſibilitas, ex qua oriatur, quod impotentia in divino dominio ad utendum ea creatura ad uſus impoſſibiles ſit impotentia Grammaticalis, ſicut eſt impotentia Dei ad peccandum, ad ponendam chimæram, &c. quæ impotentia perfectiſſimam Dei potentiam commendat, juxta illud Auguſtini 5. de Civit. 10. *Deus, quia eſt omnipotens, multa non poteſt*. Tunc autem ſatis eſt, quod mere negative poſſibilitas alicujus Creaturæ oſtendatur, quando prædicatum proprium illius eſt participativum alicujus divinæ perfectionis, ad quod conſequitur, quod aliquis uſus talis creaturæ ſit chimæricus; non vero quando prædicatum proprium eſt mere limitativum divini dominii: E. g. dum quæritur, An ſit poſſibilis Creatura eſſentialiter indeſtruibilis, immobilis, immultiplicabilis numerice, inelevabilis ad producendum quodlibet, aut Creatura rationalis inobdurabilis, vel inemollibilis, aut impeccabilis, vel Creatura Durandi, quæ operetur ſine concurſu Dei immediato, & ſimilia, dicendum eſt repugnare, eo quod prædicatum differentiale iſtarum Creaturarum non ſit participatio alicujus divini attributi, ſed eſt mera coarctatio divini dominii ad talem Creaturam deſtruendam, movendam, &c. unde cum non oſtendatur poſitive harum Creaturarum poſſibilitas, eo pacto quo poſitive oſtenditur poſſibilitas, & neceſſitas ubicationis eſſentialiter immobilis, durationis inconſervabilis, dicendum eſt repugnare: Contra vero poſſibilitas Angeli, ſeu ſubſtantiæ immaterialis completæ, vel corporis ſimplicis, aut Creaturæ ab æterno, Creaturæ Creatricis, infiniti categorematici, &c. ſufficienter oſtenditur negative, quia ex proprio conceptu hujuſmodi Creaturæ præſeferunt participationem alicujus divinæ perfectionis, ad quam conſequitur quod ſit impoſſibilis aliquis earum uſus, qui aliis Creaturis eſt poſſibilis; v. g. Angelus participat perfectiori modo Divinam intellectivitatem, quam anima rationalis; & hinc fit, quod non poſſit Deus uti Angelo ad informandam materiam, ut poteſt uti anima rationali: ſic corpus ſimplex perfectiori modo Dei ſimplicitatem participat, quam materia; & hinc fit, quod non poſſit informari forma ſubſtantiali, ſicut poteſt materia. In caſu noſtro peccatum eſſentialiter irremiſſibile, viſio indeſtruibilis non præſeferunt participationem alicujus divini attributi, ſed ſolam coarctationem divini Dominii ad remittendum, deſtruendum, &c. ergo dicendum ea repugnare: Præſertim quia in obſcuris, dum quæritur de poſſibilitate alicujus Creaturæ, quæ ex una parte dilatat fines omnipotentiæ, & ex alia parte præſefert coarctationem divini dominii, ſtandum potius pro extendendo divino dominio, quod ex ſuo conceptu eſt prædicatum præſtantius, quam omnipotentia; & ideo dicendum hujuſmodi Creaturam repugnare.

VIII. Objic. 3. Ex hoc quod peccatum repugnet contemptivum decreti de non concurrendo ad ullum actum liberum creaturæ, non ſequitur repugnare etiam peccatum eſſentialiter irremiſſibile contemptivum decreti de non remittendo ullo peccato; ergo inſtantia adducta, & probatio ex abſurdis eſt nulla. Antecedens probatur: Ideo prius illud peccatum repugnat; quia eſſentialiter quilibet effectus creatus debet immediate a Deo pendere, & cum concurſu Dei immediato poni, ut ſupponitur cum communi Philoſophorum, & Theologorum contra Durandum; ſed quod debeat quodvis peccatum eſſe remiſſibile, non debet ſupponi, cum hoc ſit, quod in præſenti controvertitur; ergo repugnantia actus liberi, ad quam Deus non concurrat, non infert repugnantiam peccati eſſentialiter irremiſſibilis.

Confirm. Non derogat divinæ libertati ad parcendum, & miſerendum, quod peccata damnatorum de facto ſint ab extrinſeco irremiſſibilia, quia irremiſſibilitatem habent a decreto libero Dei nolente illa condonare; Atqui peccatum eſſentialiter irremiſſibile ex connexione cum decreto de non remittendo ullo peccato pariter eſſentialem irremiſſibilitatem haberet ab hoc ipſo decreto libero nolente peccatum ullum condonare; quia peccatum illud eſſentialiter cum hoc decreto connectitur, & ab illo haurit ſuam eſſentialem irremiſſibilitatem; ergo non derogat divinæ Miſericordiæ peccatum eſſentialiter irremiſſibile.

Reſp.

Reſp. nego anteced. ſicut enim ex capite divini dominii oritur, quod quilibet effectus creatus immediate pendeat a Deo, eo quod immediata dependentia ſit magis conſona Creaturæ ſumme dependenti; ita ex capite divinæ Miſericordiæ quodlibet peccatum debet eſſe remiſſibile; ergo ſicut repugnat peccatum, quod immediate non dependeat a cauſa prima ob connexionem cum decreto libero de non concurrendo ad ullum actum voluntatis creatæ; ita evincitur repugnare peccatum eſſentialiter irremiſſibile ob connexionem cum decreto de non remittendo ullo peccato; aliter Deus non eſſet præſtabilis ſuper malitia.

Ad confirm. nego minorem: non poteſt enim peccatum illud haurire ullam irremiſſibilitatem a decreto, quod de illo non loquitur, ſed ſolum loquitur de peccatis B. C. remiſſibilibus: unde ſicut decretum de non remittendis peccatis Pauli non tranſfundit irremiſſibilitatem ullam in peccatum Petri contemptivum talis decreti; ita decretum de non remittendis peccatis B. C. remiſſibilibus non poteſt transfundere irremiſſibilitatem peccato A contemptivo illius decreti.

IX. Objic. ult. ſi daretur peccatum, aut pendens eſſentialiter, aut completivum decreti de odio habendo, & puniendo Petrum in æternum ob tale peccatum, hujuſmodi peccatum eſſet eſſentialiter irremiſſibile; ſed poteſt dari tale peccatum; ſicut in ſententia noſtra dari poteſt gratia præſentis ordinis, unio hypoſtatica pendens eſſentialiter a decreto de dando amore amicabili in æternum; & ſicut vox Pontificis loquentis ex cathedra eſſentialiter pendet a divina interna locutione, ut proinde non poſſit eſſe falſa; ergo dari poteſt peccatum eſſentialiter irremiſſibile.

Reſp. dari quidem poſſe peccatum eſſentialiter pendens a decreto libero Dei de odio habendo Petrum, & puniendo in æternum ob aliud peccatum, non vero propter hoc ipſum peccatum, quod pendet a tali decreto, quia recurrit, quod hujuſmodi decretum liberum eſſet fatuum, utpote libere decernens de prædicatis neceſſariis: ex hoc autem quod peccatum v. g. furti eſſentialiter pendet a decreto libero de odio habendo, & puniendo Petrum in æternum propter peccatum homicidii, ſolum ſequitur, quod peccatum homicidii ſit irremiſſibile ab extrinſeco, & per accidens, peccatum vero furti nullam habet ne accidentalem quidem irremiſſibilitatem; ergo univerſim quodvis peccatum eſſentialiter irremiſſibile repugnat, tam ſi connectatur intentionaliter, quam ſi realiter cum decreto libero Dei de non condonando peccato.

QUÆSTIO II.

An poſſit peccatum remitti abſque prævia retractatione peccatoris?

I. Quod in præſenti providentia peccatum mortale perſonale non remittatur citra retractationem peccatoris, eſt omnino certum; tum ex Verbis Chriſti Domini: *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimiliter peribitis*; tum ex Trid. quod ſeſſ. 14. cap. 4. de contritione loquens dicit: *Fuit autem omni tempore neceſſarius hic motus ad obtinendam peccati veniam*. Quare ſolum dubitatur, an poſſit id evenire de potentia abſoluta? Thomiſtæ communius negant nixi authoritate D. Th. qui 3. p. q. 86. art. 2. habet: *Impoſſibile eſt peccatum ſine pœnitentia remitti*. Sed communis ſententia affirmat cum Scotiſtis, Nominalibus, Suario diſp. 9. ſect. 2. Vaſquio, &c. putantibus, Angelicum non eſſe in oppoſita ſententia, quia in textu laudato ſolum docet in præſenti providentia peccatum ſine pœnitentia remitti non poſſe.

II. Dico itaque cum Communiori, poſſe divinitus peccatum remitti, abſque ullo prævio actu peccatoris.

Prob. 1. paritate peccati originalis, quod in infantibus abſque ulla prævia retractatione remittitur. Deinde paritate voti, quod poteſt a Pontifice immediate diſpenſari. Tum paritate offenſæ in creatis, quæ poteſt ab offenſo immediate remitti abſque ullo actu offendentis. Denique ratio a priori eſt, quia poteſt creditor, & offenſus cedere juri ſuo, etiam nullo prævio actu debitoris; ergo poteſt Deus cedere juri ad odio habendum, & puniendum peccatorem, non expectata ejus retractatione: quod certe manifeſtum eſt in ſententia putantium, poſſe peccatum remitti in inſtanti, quo fit, aut ante quam fiat.

Confirm. Vel retractatio peccatoris prærequireretur, ut forma expulſiva peccati, & hoc eſt falſum; Nam quamvis in ſententia Vaſquii contritio formaliter peccatum expellat, in omnium tamen ſententia attritio ſupernaturalis, & contritio naturalis ſunt peccati retractatio; & tamen for-

formaliter peccatum non expellunt: vel præ-requireretur retractatio ut ultima diſpoſitio ad gratiam formaliter peccati expulſivam, & cum poſſit Deus introducere formam abſque ulla prævia diſpoſitione, (ut poteſt formam ignis introducere abſque prævio calore) poterit gratiam infundere abſque prævia retractatione peccati: vel demum præ-requireretur tamquam diſpoſitio moralis, ut moveat Deum ad gratiam infundendam, & ad hoc poterit multo magis moveri Deus a ſua infinita Bonitate.

III. Objic. 1. Peccatum eſſentialiter eſt voluntarium; ergo ut tollatur peccatum, tolli debet ratio voluntarii: Atqui niſi ponatur retractatio, non tollitur, ſed perſeverat moraliter ratio voluntarii; ergo ut tollatur peccatum, neceſſaria eſt retractatio.

Confirm. Dum eſt de facto ratio voluntarii peccaminoſa, habetur peccatum actuale; ergo dum perſeverat moraliter ratio voluntarii peccaminoſa, perſeverat moraliter peccatum, ſeu habetur peccatum habituale; atqui ratio voluntarii peccaminoſa perſeverat moraliter, quouſque ponatur retractatio; ergo peccatum habituale tolli non poteſt ſine prævia retractatione.

Reſp. Argumentum ſolvendum in peccato originali, quod habetur in infantibus per hoc, quod peccatum Adæ fuerit illis interpretative voluntarium; & tamen tollitur per baptiſmum abſque ulla retractatione. Secundo dicendum, peccatum habituale conſtitui ſolum per peccatum actuale præteritum, & per negationem condonationis, aut condignæ ſatisfactionis, ut hic ſupponimus, non vero per rationem ullam voluntarii moraliter perſeverantis. Nam etiam poſita retractatione peccati, & deſtructa ratione voluntarii moraliter perſeverantis, poteſt Deus non condonare peccatum; ergo peccatum non tollitur per retractationem, ſed unice per deſtructionem conſtitutivi, vid. aut per condonationem, aut per condignam ſatisfactionem, quibus poſitis peccatum tollitur, etiamſi non habeatur retractatio, ſeu deſtructio voluntarii moraliter perſeverantis. Quare ſicut poteſt haberi retractatio peccati ſine condonatione, ita vice verſa. In forma diſt. antecedens: peccatum actuale eſſentialiter eſt voluntarium, concedo; habituale, ſubdiſtinguo: debet habere rationem voluntarii præteritam, concedo; moraliter perſeverantem, nego antecedens, & conſequentiam.

Ad confirm. In ſententia admittente poſſe peccatum condonari in inſtanti quo fit, dum adeſt ratio voluntarii peccaminoſa, (hoc eſt cum advertentia ad legem divinam, quæ prohibeat talem actionem) tunc haberetur ſolum peccatum ſecundum maculam facti, non ſecundum maculam juris, ut explicabimus q. 5. non enim haberetur reatus odii divini, & pœnæ æternæ, ſi Deus tunc cedat juri ſuo, & peccatum condonet; unde in hac ſententia retorquetur paritas: in inſtanti enim, in quo peccatum fit, poteſt haberi voluntarium peccaminoſum, quin habeatur reatus odii divini, & pœnæ æternæ: ergo poteſt etiam idem voluntarium peccatum moraliter perſeverare, quin perſeveret ille reatus; ſed deſtructo tali reatu, deſtruitur peccatum habituale; ergo poteſt tolli peccatum habituale, adhuc perſeverante moraliter voluntario peccaminoſo, hoc eſt non poſita retractatione peccati.

Quod ſi ſupponamus, non poſſe peccatum remitti, dum fit, conceſſo antecedente, nego conſequentiam. Diſparitas primo danda eſt ab adverſariis: peccatum enim, dum fit, neceſſario eſt voluntarium; at ut perſeveret peccatum habituale, non debet neceſſario perſeverare ratio voluntarii; cum poſſit Deus non condonare peccatum, etiam poſita retractatione; atque adeo poteſt peccatum habituale moraliter perſeverare, non deſtructa ratione voluntarii. Directa diſparitas in hac ſententia eſt, quia peccatum actuale eſſentialiter conſtituitur per rationem voluntarii; contra vero peccatum habituale non conſtituitur per rationem voluntarii moraliter perſeverantis, ſed per negationem condonationis, & ſatisfactionis; unde impertinenter ſe habet ratio voluntarii in ordine ad perſeverandum, aut non perſeverandum peccatum; ut proinde ſicut poteſt poni retractatio ſine condonatione, ita e contra. Hoc manifeſte patet in voto, & in matrimonio, quæ important eſſentialiter in fieri tum rationem voluntarii, tum rationem reatus voti, & vinculi Matrimonialis; at in facto eſſe nullatenus perſeverant in ratione voluntarii: unde fit primo, quod quamvis votum, aut conſenſus matrimonialis præteritus retractentur, adhuc obligatio voti, & vinculum matrimoniale perſeverent. Fit ſecundo, quod votum poſſit per diſpenſationem tolli, ſicut etiam vinculum matrimoniale per divinam relaxationem, etiamſi non retractentur.

IV. Objic. 2. ex Amico tomo 3. diſp. 32.

32. ſect. 2. Juſtificatio peccatoris habetur per voluntariam ſuſceptionem gratiæ, & donorum, ut habetur in Triden. ſeſſ. 7. cap. 7. ergo ſi deſit ratio iſta voluntarii, quæ fert peccati retractationem, nequit haberi juſtificatio; quomodo enim poterit haberi voluntaria ſuſceptio gratiæ, niſi ſimul habeatur voluntaria retractatio peccati, & odium divinæ inimicitiæ?

Confirm. 1. Peccatum eſſentialiter dicere debet dependentiam a libertate peccatoris; ergo quouſque hujuſmodi dependentia perſeverat, peccatum perſeverabit; atqui dependentia peccati a libertate peccatoris moraliter perſeverat, quouſque ponatur retractatio; ergo etiam perſeverabit peccatum, donec retractetur.

Confirm. 2. ſi peccatum ſolum perſeveraret in negatione condonationis, & non etiam in negatione retractationis, Deus eſſet cauſa perſeverantiæ peccati, cum ſit cauſa negationis condonationis; conſequens eſt abſurdum; ergo & antecedens.

Reſpond. Triden. ibi loqui de juſtificatione in præſenti providentia; nos vero hic dicimus, quod de potentia Dei abſoluta poſſit peccatum condonari, abſque illa voluntaria ſuſceptione gratiæ, atque adeo ſine retractatione peccati.

Ad 1. Confirm. Peccatum, dum fit, eſſentialiter requirit dependentiam a libertate peccatoris; At dum perſeverat, illam non requirit; cum poſſit perſeverare, etiam poſita retractatione, ut diximus de voto, & de Matrimonio; ergo etiam perſeverante moraliter hac dependentia peccati a libertate peccatoris, poteſt peccatum condonari; ſicut poteſt divinitus vinculum matrimoniale relaxari, etiam non retractato conſenſu præterito.

Ad 2. Non poteſt dici, quod peccatum perſeveret in negatione retractationis; aliter poſita retractatione, deberet peccatum deſtrui, quod eſt falſum. Univerſim enim conſtitutum, ſeu totum categorematice acceptum deſtruitur, etiamſi unum tantum conſtitutivum, ſeu pars tollatur. Per hoc autem quod peccatum perſeveret in negatione condonationis, Deus non dicitur eſſe cauſa perſeverantiæ peccati, quia ex voluntate Dei ſolum habetur, quod peccatum non deſtruatur per condonationem, ad quam non tenetur; quin Deus ullo modo in peccatum influat. Quare ſicut non dicitur cauſa v. g. furti, qui non vult remittere jus, quod habet ad reſtitutionem adverſus furem; ita non dicitur Deus cauſa peccati, nec velle peccatum per hoc, quod nolit condonare. Et ratio ulterior eſt, quia Deus peccatum non vult poſitive, ſed permiſſive, ſeu negative, hoc eſt non impediendo; & quamvis poſitive velit negationem condonationis conſtitutivam peccati habitualis, non idcirco dicitur poſitive velle peccatum habituale, quia ſolum vult id, quod conſtituit peccatum habituale in obliquo, non vero ipſam actionem peccaminoſam præteritam, quæ conſtituit peccatum habituale in recto. Hinc ſicut legislator non dicitur velle peccatum per hoc, quod velit v. g. prohibitionem comeſtionis carnium, quæ conſtituit in obliquo comeſtionem carnium peccaminoſam; ita Deus non dicitur velle peccatum per hoc, quod velit negationem condonationis, quæ conſtituit peccatum habituale in obliquo, ut diximus.

V. Objic. ult. ex eodem Amico. Peccatum eſt averſio a Deo, & converſio ad creaturas; ſed non poſita retractatione, perſeverat converſio ad creaturas; ergo etiam averſio a Deo, & conſequenter peccatum.

Confirm. Peccatum non tollitur, niſi per aliquod ipſi oppoſitum; ſed actui peccaminoſo non opponitur condonatio divina, ſed retractatio peccatoris; ergo per hanc debet tolli peccatum.

Reſpon. Argumentum probare, quod præciſe poſita retractatione, peccatum tollatur, eo quod illa præciſe poſita, tollatur converſio ad creaturas, & id, quod peccato opponitur; quod tamen nemo dixerit. Quare dicendum, etiam poſita converſione ad creaturas, ſive per peccatum præteritum non retractatum, ſive per habitus pravos, ſive per actum peccaminoſum, adhuc poſſe tolli peccatum, ſeu reatum odii, & pœnæ, ſi Deus velit cedere juri ſuo ad odio habendum, & puniendum peccatorem: propterea in inſtanti quo peccatum fit, etiam poſita converſione actuali ad Creaturas, ſeu macula facti, poteſt peccatum remitti, ſeu poteſt non dari macula juris, ut dicemus q. 5. & poſita converſione ad Creaturas habituali, poteſt peccatum habituale tolli. Et ratio eſt, quia peccatum habituale non perſeverat in ea converſione, ſeu in negatione retractationis, ſed ſolum in negatione condonationis, &c.

Ad confirm. Peccatum habituale, quod conſtituitur per negationem condonationis, non per negationem retractationis, ſolum habet oppoſitam condonationem, atque adeo ſolum per condonationem tolli poteſt.

Ve-

Verum quidem eſt, actui præterito aliquatenus retractationem opponi: quia tamen hæc non eſt ſufficiens ad delendum peccatum, ideo neque eſt neceſſaria: ſicuti voto, & Matrimonio opponitur aliquatenus retractatio conſenſus; quia tamen hæc non eſt ſufficiens ad tollendam obligationem voti, & ad Matrimonium diſſolvendum, ideo nec eſt neceſſaria. Et ratio ulterior eſt, quia quamvis in his omnibus requiratur actus voluntatis in fieri, non requiritur tamen in facto eſſe; nec moraliter perſeverant in negatione retractationis illius conſenſus, ſed ſolum in reatu, obligatione, & vinculo, conſtitutis per negationem condonationis, diſpenſationis, & relaxationis.

QUÆSTIO III.

An poſſit peccatum remitti per condonationem extrinſecam.

I. Quæritur, an ſicut de facto juxta doctrinam Tridentin. peccatum condonatur per Gratiam intrinſecam, quæ ſimul tollit reatum odii, & pœnæ æternæ, & ſimul dat jus ad amorem, & ad vitam æternam, ita in alio ordine remitti poſſit abſque infuſione Gratiæ per meram condonationem extrinſecam Divinam, quæ ſolum tollat inimicitiam, quin conferat amicitiam cum Deo? ubi vides, procedere quæſtionem ſolum de mortali, quod in præſenti providentia unice per Gratiam tollitur, non de veniali, quod eſt compoſſibile cum Gratia, de cujus remiſſione infra.

II. Cenſeo equidem, poſſe mortale de potentia abſoluta remitti per meram condonationem extrinſecam citra infuſionem Gratiæ. Ita Scotus, Suarius, Lugo, Arriaga, Oviedo, Nominales cum aliis communius contra Thomiſtas, Vaſq., Valent., Eſparzam, & alios apud Amicum diſp. 3.

Prob. Præciſe per hoc quod creditor cedat juri ſuo, tollitur a debitore omnis reatus, & obligatio; ſed Deus, utpote Supremus Dominus, poteſt libere cedere juri ſuo ad odio habendum, & puniendum peccatorem, quin velit illi ſuam amicitiam, ſeu gratiam conferre; ergo poteſt Deus peccatum extrinſece condonare citra infuſionem gratiæ. Major conſtat inductione: Nam præciſe per hoc quod offenſus in humanis cedat juri ſuo ad vindictam erga offenſorem, ceſſat in hoc omnis reatus ad ſatisfaciendum offenſori: (eſto teneatur aliunde ſatisfacere Deo, & Reipublicæ, quos pariter offendit offendendo proximum) Sic qui habet jus ad centum, præciſe per hoc quod cedat huic juri, extinguit in debitore omnem obligationem: ſic Deus habens jus promiſſarii v. gr. ad jejunium ratione voti a nobis emiſſi de jejunando, præciſe per hoc quod aut immediate, aut per Pontificem cedat juri ſuo, ac votum diſpenſet, tollitur obligatio jejunandi, ſeu reatus voti. Minor autem probatur tum negative, tum paritate condonationis in humanis, & diſpenſationis voti; tum etiam quia poteſt in alia providentia ſatiſfactio condigna pro mortali præſtita a Chriſto Domino libere applicari nobis, & acceptari a Deo independenter ab infuſione gratiæ, & reſtitutione amicitiæ; ſicut poteſt in humanis acceptari ſatiſfactio ab offenſo, quin reſtituatur offenſori amicitia; ergo poteſt etiam in alia providentia libere Deus cedere juri ad odium, & vindictam abſque reſtitutione gratiæ, ſeu amicitiæ Divinæ.

Confirm. 1. quia poteſt Deus remittere venialia, & reatum pænæ temporalis, qui ſæpe poſt remiſſionem mortalium remanet, per meram condonationem extrinſecam; & probabiliter ſic ea de facto remittit in ſuſceptione Baptiſmi facta ab adulto, cum nec venialia, nec reatus pænæ temporalis expelli poſſint a gratia, cum qua nullam habent incompoſſibilitatem; (quidquid ſit, an poſſit veniale deleri etiam per gratiam, quæ habeat talem individuationem, ut eſſentialiter dependeat ab actu interno Divino condonante hoc veniale?) ergo poteſt etiam reatus peccati mortalis, & pænæ æternæ remitti extrinſece. Et ſane ſicut per Indulgentias de facto applicantur merita Chriſti, & deletur reatus pænæ temporalis abſque infuſione gratiæ formaliter deletiva talis pœnæ, quare non poterunt etiam in alia providentia applicari nobis merita Chriſti in ordine ad delendum mortale abſque infuſione gratiæ, & ſic pariter extrinſece condonari?

Neq; dicas, per condonationem mortalis hominem de malo evadere non malum; quod non accidit in paritatibus adductis de condonatione offenſæ in humanis, de condonatione reatus pœnæ temporalis, de diſpenſatione voti, &c. Non enim eſt malus moraliter qui eſt reus voti, ſeu habet reatum pœnæ temporalis, aut qui inculpabiliter alium offendit, ſicut eſt moraliter

ma-

malus qui peccavit; cum autem malitia iſta moralis conſiſtat in privatione Gratiæ debitæ, tolli nequit niſi per Gratiam; & ideo repugnat peccati condonatio extrinſeca.

Nam contra eſt, quia ſicut eſt malus moraliter qui Deum offendit; ita eſt malus civiliter, qui offendit proximum, cum ſit pariter reus odii illius, & vindictæ. Quare ſicut hæc malitia civilis tolli poteſt per condonationem extrinſecam, quia hac poſita tollitur reatus ab offenſore, etiamſi non reſtituatur illi priſtina amicitia; ita malitia moralis, ſeu reatus odii Divini tolli pariter poteſt per extrinſecam Dei condonationem.

Confirm. 2. In pura natura peccatum non deberet tolli per gratiam, ſed poſſet per extrinſecam condonationem deleri; ergo extrinſeca condonatio ſimpliciter non repugnat; atque adeo neque in ſtatu elevationis. Antecedens videtur certum, quia peccatum in pura natura non conſtitueretur per privationem gratiæ, utpote indebitæ, ſed per negationem condonationis, & ſatisfactionis; atque adeo non debet in eo ſtatu tolli per gratiam, ſed tolli poteſt per extrinſecam condonationem. Conſequentia probatur: Ideo in ſtatu puræ naturæ tolli poteſt peccatum ſine infuſione gratiæ, quia non conſtituitur adæquate per gratiæ privationem, ſed etiam per negationem condonationis, & ſatisfactionis; atqui etiam in ſtatu elevationis peccatum habituale habet eadem conſtitutiva, ut oſtendimus cum de peccato habituali; ergo etiam in ſtatu elevationis tolli poteſt citra infuſionem gratiæ, aut per actum voluntatis Dei cedentis juri ad odio habendum peccatorem, aut per extrinſecam applicationem ſatisfactionum Chriſti: eo pacto quo illæ nobis applicantur per Indulgentias in ordine ad delendum reatum pœnæ temporalis.

III. Nonnulli putant apud Haunoldum, in pura natura haberi in homine innocente qualitatem aliquam, qua reddatur pulcher in ordine naturali, & rite diſpoſitus ad finem ultimum naturalem aſſequendum; ſicut in ſtatu elevationis gratia reddit hominem pulchrum, & diſpoſitum ad finem ſupernaturalem: unde docent, quod ſicut peccatum in ſtatu elevationis adæquate conſtituitur per privationem gratiæ, ita in ſtatu puræ naturæ conſtituatur per privationem illius qualitatis naturalis incompoſſibilis cum peccato; unde in neutro ſtatu tolli poteſt per condonationem extrinſecam.

Sed qualitas hæc eſt omnino commentitia: præciſe enim per potentias naturales, & per auxilia a Deo collata ad bene operandum in ordine naturali homo innocens in pura natura habet ſuam pulchritudinem, & ſufficientem diſpoſitionem ad finem ultimum naturalem. In tantum in ſtatu elevationis requiritur gratia habitualis, qua homo reddatur pulcher in ordine ſupernaturali, & rite diſpoſitus ad finem ſupernaturalem, quia ut connaturaliter prodeant operationes ſupernaturales, requiritur natura aliqua ſupernaturalis, quæ ſit exigitiva potentiarum, & operationum ſupernaturalium: (non ſecus ac in ordine naturali requiritur in compoſito forma ſubſtantialis, quæ ſit prima radix potentiarum, & operationum naturalium) Et hujuſmodi natura ſupernaturalis eſt gratia ſanctificans. At in ordine naturali ipſa anima eſt radix potentiarum naturalium, nempe intellectus, & voluntatis, necnon operationum moralium conducentium ad finem ultimum naturalem; ergo qualitas illa naturalis ſuperaddita, in cujus privatione reponitur ab Adverſariis peccatum habituale in ſtatu puræ naturæ, eſt omnino commentitia, & plurima infert abſurda, quæ fuſe proſequitur Haunoldus num. *636.*

Dices: Sicut unumquodq; dicitur bonum, & perfectum, ſi aptum ſit ad finem ſuum, ut gladius eſt bonus, ſi ſit aptus ad feriendum; ita homo tunc dicitur bonus, quando eſt aptus ad finem ſuum, & dicitur malus moraliter, ſi ad illum ſit ineptus, & indiſpoſitus; atqui in ſtatu elevationis, ſi careat gratia, eſt indiſpoſitus ad finem ſuum ſupernaturalem aſſequendum; ergo ſi careat gratia, eſt malus moraliter; atque adeo donec gratia reſtituatur, perſeverat malitia moralis, & peccatum; quod proinde nequit extrinſece condonari: quidquid ſit, an poſſit ita condonari in ſtatu puræ naturæ.

Reſp. verum eſſe, quod homo ſit moraliter malus, ſi ſit ineptus ad finem ultimum ſibi debitum; & idcirco in præſenti providentia quouſque caret gratia, qua redditur diſpoſitus ad finem ſupernaturalem aſſequendum, eſt malus moraliter. At ſi Deus de potentia abſoluta poſt peccatum hominis elevati vellet peccatum condonare, & non amplius ordinare illum ad finem ſupernaturalem, ſed veluti ad ſtatum puræ naturæ reducere, tunc quamvis homo eſſet ineptus ad aſſequendum finem ſupernaturalem non amplius ſibi debitum;

non

non per hoc eſſet malus moraliter, quandoquidem eſſet ſufficienter diſpoſitus ad finem ultimum naturalem ſibi debitum ex exigentia naturali. Propterea tam in ſtatu puræ naturæ, quam in ſtatu elevationis poſſibilis eſt extrinſeca condonatio de potentia abſoluta.

IV. Objic. 1. Quouſque homo culpa ſua caret Divina amicitia, reus eſt odii Divini, & pœnæ æternæ, atque adeo perſeverat peccatum habituale; ſed quouſque Gratia per peccatum amiſſa reſtituatur, homo culpa ſua caret Divina amicitia: ſi enim non peccaſſet, illam haberet; ergo quouſque Gratia reſtituatur, perſeverat peccatum habituale; unde nequit extrinſece condonari. Major videtur certa, quia culpabiliter carere amicitia Dei non poteſt non eſſe gravis culpa.

Confirm. 1. quia ſi homo negligat recuperare Divinam amicitiam, graviter peccat, & eſt reus odii Divini; ergo a fortiori ſi illam culpabiliter amittat; ergo quouſque verum eſt, quod culpabiliter Gratiam amiſerit, ſemper reus erit odii Divini; atque adeo perſeverabit peccatum habituale.

Confirm. 2. quia peccatum habituale conſtituitur per privationem Gratiæ; ergo quouſque Gratia infundatur, peccatum perſeverabit.

Reſp. dupliciter poſſe hominem culpa ſua carere Gratia. Primo quatenus ſi non peccaſſet, illam haberet, nunc tamen illam non habet, non quidem ob peccatum præteritum moraliter perſeverans, ſed quia Deus remittendo peccatum noluit Gratiam reſtituere: Secundo quatenus dependenter a peccato præterito moraliter perſeverante Gratia caret. Hoc poſito, quouſque homo caret Gratia culpa ſua hoc ſecundo modo, ſemper eſt reus odii Divini; ſecus vero ſi caret Gratia culpa ſua primo modo: ſicut enim de facto caremus integritate naturæ, & juſtitia originali, (ut diximus diſput. antecedenti qu. 2.) ob culpam Adami interpretative noſtram, quin tamen perſeveret moraliter peccatum illud poſt Baptiſmum, quia hæc carentia de facto non pendet ab eo peccato jam remiſſo, ſed ex voluntate Divina nolente amplius ea bona indebita reſtituere; ita poterat Deus in alia providentia privare nos Gratia per peccatum, & deinde eo remiſſo, Gratiam non reſtituere; in quo caſu Gratia amiſſa eſſet propter peccatum, ſed carentia Gratiæ non perſeveraret dependenter a peccato: ſicut carentia integritatis naturæ, & juſtitiæ originalis de facto non perſeverat dependenter a peccato, quamvis eam propter peccatum amiſerimus. Hoc patet etiam in humanis. poteſt enim Rex v. gr. ob crimen perduellionis privare Toparcham Feudo, & deinde culpam remittere, quin Feudum reſtituat; in quo caſu Toparcha culpa ſua careret Feudo, quin tamen illo careret ob culpam moraliter perſeverantem: Ita in caſu noſtro.

Quod ut manifeſtius fiat, fingamus Deum concedere Petro Gratiam per annum dumtaxat; ſi Petrus in decurſu anni v. g. poſt duos menſes peccaret, per alios decem menſes verum eſſet, quod careret Gratia ob culpam præteritam moraliter perſeverantem, elapſo tamen anno quamvis perſeveraret culpa, non proinde careret Gratia dependenter a culpa præterita, ſed dependenter a voluntate Dei, qui per annum duntaxat Gratiam promiſit: ſic in caſu noſtro ſi poſt culpam remiſſam Deus nolit Gratiam reſtituere peccatori, quamvis dependenter a culpa Gratiam amiſerit, carentia tamen Gratiæ non perſeverat dependenter a culpa.

In forma, primo tranſmiſſa majore, nego minorem: poteſt enim homo hic, & nunc ex mera Divina voluntate carere gratia poſt peccatum remiſſum, quamvis culpa ſua illam amiſerit, & ſi non peccaſſet illam haberet. Deinde clarius, diſtinguo major. quouſque homo culpa ſua caret gratia, eſt reus odii Divini, ſi careat ob culpam jam remiſſam, eo pacto, quo nunc homo caret integritate naturæ, & juſtitia originali, nego; ſi careat ob culpam non remiſſam, concedo majorem, & diſtinguo minorem: quouſque reſtituatur gratia, homo culpa ſua caret illa, ſi faciat ſenſum, quod ſi non peccaſſet, gratiam haberet, eo modo quo ſi non peccaſſet homo in Protoparente, haberet juſtitiam originalem, concedo; ſi faciat ſenſum, quod ob culpam moraliter perſeverantem careat gratia, nego minorem, & conſequentiam.

Ad primam confirm. conceſſo antecedente, & prima conſequentia, nego ſecundam, quod ſcilicet culpa perſeveret, quouſque verum eſt, quod per culpam peccator gratiam amiſerit: peccatum enim tolli poteſt, quin gratia reſtituatur. Hinc fit, quod poſita tantum condonatione extrinſeca, homo veluti remaneret in ſtatu puræ naturæ, nec amicus, nec inimicus Dei. Quod ſi velis, creaturam jam elevatam non poſſe amplius ad ſtatum puræ naturæ reverti, ad-

huc de potentia abſoluta poteſt peccatum extrinſece condonari: ſufficit enim, quod Deus poſt extrinſecam condonationem teneatur Gratiam peccatori ante ejus mortem reſtituere, & interim eſſet ſine culpa, & ſine Gratia.

Ad ſecundam diſtin. antecedens: peccatum habituale conſtituitur per privationem gratiæ adæquate, nego, inadæquate, juxta dicta in de peccato habituali, concedo antecedens, & nego conſequentiam. Deinde tranſmiſſo, quod adæquate in privatione gratiæ conſiſtat, nemo dixerit, conſiſtere in privatione Gratiæ phyſica, qualis haberetur ab homine in pura natura, ſed ſolum in privatione Gratiæ Theologica, ſeu in carentia gratiæ dependenter a peccato; Atqui poteſt tolli carentia gratiæ dependens a peccato, quin Gratia infundatur peccatori; ergo etiam in hac ſententia dari poteſt condonatio extrinſeca. Minor probatur, quia poteſt Deus velle, quod carentia Gratiæ non amplius dependeat a peccato præterito, quod remittit, ſed unice pendeat a Divina voluntate: ad eum modum quo tolli poteſt umbra, ſeu carentia Lucis dependens a corpore opaco, tollendo tantum hujuſmodi dependentiam per hoc, quod deſtruatur corpus opacum, & non producatur Lux, in quo caſu tolleretur umbra, & remanerent tenebræ: ergo poteſt etiam citra infuſionem Gratiæ tolli carentia gratiæ Theologica, ſeu peccatum habituale per condonationem extrinſecam.

V. Objic. 2. ex Vaſq. & Eſpar. apud Haunol. n. *669.* ſi poſſet peccatum extrinſece condonari, de facto condonaretur extrinſece in priori ad infuſionem Gratiæ, atque adeo non eſſet unica cauſa noſtræ Juſtificationis Gratia; quod eſt contra Triden. ſeſſ. *6.* cap. *6.* Probatur ſequela: in priori ad infuſionem Gratiæ datur actus Dei volens Gratiam cauſare, atque adeo peccatum remittere; ſed in hujuſmodi actu conſiſtit condonatio extrinſeca; ergo in priori ad infuſionem Gratiæ daretur de facto extrinſeca condonatio. Unde etiam fit, quod ſi per impoſſibile non poneretur gratia, adhuc per locum intrinſecum vi illius actus Divini eſſet condonatum peccatum.

Reſpondet Durandus concedendo ſequelam, quam putat non repugnare Tridentino: ſicut non eſt contra Tridentinum, quod juxta ſententiam Vaſquii peccatum formaliter tollatur tum per contritionem, tum per Gratiam, atque adeo a duplici cauſa formali: aut quod tollatur juxta nonnullos tum per habitum charitatis, tum per Gratiam: vel quod in priori ad Gratiam peccatum deleatur per applicationem ſatiſfactionum Chriſti factam per ſuſceptionem ſacramenti, ut dicemus qu. ult. hujus diſp. Tridentin. enim ſolum loquitur contra hæreticos dicentes, peccatum deleri per Juſtitiam, qua Deus Juſtus eſt, aut per Juſtitiam Chriſti nobis imputatam; quod ab his ſententiis longe diſtat.

Equidem cum communi nego ſequelam. Decretum enim condonans extrinſece peccatum delet illud formaliter; Decretum vero volens cauſare Gratiam delet peccatum cauſaliter: unde ſi per impoſſibile non poneretur Gratia, decretum volens Gratiam non tolleret peccatum: ſicuti ſi per impoſſibile, poſito decreto volente lucem, non poneretur Lux, hujuſmodi decretum non tolleret tenebras. Aliud enim eſt velle Deum tollere peccatum per infuſionem Gratiæ, aliud vero velle illud tollere nullatenus conferendo amicitiam ſuam: In primo caſu tollit peccatum cauſaliter, in ſecundo formaliter. Fingamus, Petrum nolle condonare offenſam, ſeu debitum, niſi remiſſio fiat tum verbis, tum etiam ſcripto; certe antecedenter ad ſcripturam Petrus non condonaret, quamvis diceret velle condonare: Ita ſi Deus velit remittere peccatum dumtaxat per Gratiam in priori ad infuſionem Gratiæ, non dicitur peccatum condonari extrinſece.

VI. Objic. 3. Quando habetur condonatio extrinſeca, non habetur mera ſuſpenſio odii Divini; ergo debet dari actus Divinus benevolus, & beneficus, atque adeo conferens aliquod bonum; Atqui nullum aliud bonum conferre poteſt, ut peccatum remittat, niſi Gratiam; ergo citra infuſionem Gratiæ nequit peccatum condonari. Antecedens patet: quamvis enim Deus ſuſpendat odium, non per hoc fit, quod peccator non ſit dignus odio; ſicuti quamvis non infligat pœnam, non per hoc non eſt reus pœnæ. Minor ſubſumpta probatur, quia nequit aliud bonum aſſignari, quod Deus peccatori conferat, quando peccatum remittit, niſi id quod eſt formaliter peccati deſtructivum, ut eſt Gratia.

Confirm. 1. quia niſi requireretur Gratia ad remiſſionem peccati, incideremus in ſententiam hæreticorum dicentium, peccata tunc remitti, quando nobis non imputantur, ad quod detorquent illud Pſal. 31. *Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum.*

Con-

Confirm. 2. Odiſſe eſt velle malum, ſeu carentiam boni debiti; ergo dum Deus vult peccatori carentiam Gratiæ debitæ in ſtatu elevationis, vult illi malum, atque adeo odit; repugnat autem Deum odiſſe aliquem, qui non ſit dignus odio; ergo quouſque peccator caret Gratia, eſt dignus odio.

Reſp. Deum condonando peccatum eſſe benevolum, ac beneficum erga peccatorem, per hoc quod velit illi, & ſimul conferat hoc maximum bonum negativum, nempe carentiam mali moralis, ſeu peccati, quam ſua condonatione inducit: ſicut ægrotus, aut veneno infectus habet a Deo, vel a medico magnum bonum negativum præciſe per hoc, quod ab eo tollatur ægritudo, aut venenum, quibus ſublatis homo bene ſe habet in ordine ad operationes ſuas naturales. Quare condonatio non eſt mera ſuſpenſio odii Divini, ſed eſt actus benevolus, & beneficus, utpote eraſivus dignitatis, ſeu reatus ad odium.

Ad primam confirm. Hæretici, ut notat Suarius hic n. 16. volebant, peccati remiſſionem non eſſe abolitionem, ac deſtructionem, ſed ſolum meram non imputationem; unde volebant, quod peccatum remaneret, ſed Deus ſe gereret cum peccatore, perinde ac ſi non peccaſſet. Nos autem dicimus, peccatum omnino deſtrui tam per Gratiam, quam per condonationem extrinſecam; & in hoc ſenſu intelligendam eſſe illius Pſalmi locutionem.

Ad ſecundam: quamvis Gratia in ſtatu elevationis ex extrinſeca Dei voluntate ſit debita; poteſt tamen de potentia abſoluta non eſſe amplius debita poſt peccatum, ſi Deus peccatum condonet, & Gratiam deneget, veluti ad ſtatum puræ naturæ reducendo peccatorem: propterea volendo illi tunc carentiam Gratiæ ſimpliciter indebitæ, nullum malum illi vellet, atque adeo non odiſſet.

VII. Objic. 4. Quando homo de peccatore evadit non peccator, datur tranſitus de contradictorio in contradictorium: ergo debet dari aliqua mutatio, & nova forma ex parte objecti; cum non poſſit ab eadem forma haberi duplex denominatio contradictoria; hæc autem mutatio nequit eſſe in Deo, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio; ergo debet eſſe in creatura, ſeu in peccatore; Atqui peccator nihil aliud habere poteſt de novo, dum tranſit a denominatione injuſti ad denominationem Juſti, quam Gratiam; ergo non niſi per Gratiam poteſt peccatum remitti.

Confirm. Niſi per Gratiam remitteretur peccatum, ſequeretur, quod ſi Petrus, & Paulus ſunt peccatores, & Deus ſoli Petro peccatum remitteret, tunc uterque intrinſece differrent, quin adveniret alteri quicquam intrinſecum; quod repugnat. Probatur ſequela, quia denominatio injuſti eſt intrinſeca, cum nequeat haberi a forma extrinſeca: ergo ſi Petrus eſſet Juſtus negative, ſeu non injuſtus, & Paulus eſſet injuſtus, differrent intrinſece abſque nova forma intrinſeca.

Reſp. difficultatem ſolvendam ab omnibus in remiſſione pœnæ, in diſpenſatione voti &c. Quare dicimus, quod ut peccator tranſeat a denominatione morali peccatoris ad denominationem non peccatoris, ſufficiat, ſi detur in Deo veluti de novo Decretum condonativum: Dixi, veluti de novo, quia Deus non debet habere novum decretum per hoc, quod velit aliquid de novo, ſed poteſt ab æterno eodem decreto velle pro inſtanti A non condonare, & pro inſtanti B condonare: Hoc autem decretum vel poteſt ſupponi adæquate intrinſecum Deo, vel quod compleatur extrinſece ab alio completivo condiſtincto a gratia, quodcumque illud ſit. In forma, concedo antecedens, & diſt. conſeq. dari debet ex parte objecti mutatio, & nova forma moralis, concedo; phyſica, nego conſequentiam. Ut autem hæc mutatio moralis in peccatore habeatur, ſufficit, quod ex parte Dei detur Decretum volens pro inſtanti A non condonare, & pro inſtanti B condonare peccatum.

Ad confirm. Peccatum habituale non eſt intrinſecum phyſice, ſed ſolum moraliter peccatori; quatenus ob peccatum eſt dignus odio Divino, perinde ac ſi phyſice exiſteret peccatum ſibi intrinſecum: propterea ſi Petrus ſit peccator, & non Paulus, uterque intrinſece differunt moraliter tantum, non phyſice: ſicuti ſi Deus creet infantem, prout fuiſſet in ſtatu puræ naturæ, quin ejus voluntatem incluſerit in voluntate Adæ peccantis, ſolum moraliter differret intrinſece ab infante habente peccatum originale.

VIII. Objic. ult. Non poteſt aſſignari objectum condonationis extrinſecæ, ſeu quid velit Deus, dum condonat peccatum citra infuſionem Gratiæ. ſi enim dicatur, quod velit deſtructionem peccati, cum deſtructio peccati habeatur per ipſam Divinam condonationem, hujuſmodi actus vellet ſeipſum; quod repugnat. ſicut enim quilibet actus in-

intellectus debet habere objectum a ſe diſtinctum, cum Imago ſit alterius Imago; ita quilibet actus voluntatis debet habere objectum diſtinctum a ſe ipſo, cum Amor ſit ad alterum.

Reſp. juxta dicta cum de peccato habituali, difficultatem ab omnibus enodandam eſſe in explicando objecto voluntatis legislativæ; ſicut etiam in diſpenſatione voti, in condonatione peccati venialis, aut reatus pœnæ temporalis, in condonatione debiti realis, offenſæ in humanis &c. Qui enim v. g. condonat ſuo debitori centum, aut offenſam perſonalem, nihil ponit præter ſuum actum condonativum; & tamen objectum talis actus non eſt adæquate ipſa condonatio, ſed aliquod aliud ab omnibus aſſignandum. Quare vel dici poteſt primo, quod condonatio velit deſtructionem reatus, ſi ſupponatur, hoc eſſe aliquod ens modale ſimul, & Morale, ut nonnulli putant; vel ſi ſupponatur, quod talis reatus, ac jus illi correſpondens conſtituatur per negationem condonationis, aut ſatisfactionis, ſuppoſito peccato præterito; Dici poteſt ſecundo, quod condonatio velit, non dari hoc complexum conſtitutum per peccatum præteritum, negationem condonationis, & negationem ſatisfactionis: unde velit inadæquate ſe ipſam, utpote deſtructivam talis complexi: Eo pacto quo quando quis cognoſcit ens ut ſic, ſeu omne ens, talis cognitio habet pro objecto inadæquato ſe ipſam; & eodem modo inſtitutio Sacramenti, dum vult ſacramentum, vult inadæquate ſe ipſam, quæ Sacramentum conſtituit. Vel dici poteſt tertio cum Arriaga diſp. 23. n. 29. condonationem habere pro objecto peccatum, quod tamen non denominat volitum, ſed condonatum; (quia condonatio non eſt rigoroſe volitio) ſicut nolitio alterius mundi habet pro objecto alterum mundum, quem non denominat volitum, ſed nolitum, quia nolitio non eſt volitio. ſicut enim in intellectu admiratio, interrogatio, imperium, vocatio, non ſunt meræ repræſentationes objecti, ſed important talem tendendi modum relate ad objectum; ita condonatio, donatio, permiſſio non ſunt rigoroſe volitiones, ſed important talem tendendi modum relate ad objectum. Quare ſicut donatio habet pro objecto v. g. librum, quin tamen denominet librum volitum, ſed donatum; ita condonatio habet pro objecto peccatum, quod non denominat volitum, ſed condonatum. Quod ſi quis ulterius inquirat, quid ſit iſta condonatio, donatio, promiſſio? dicendum ea conſtare experientia, & verbis ea obnubilari potius, quam explicari, ſicut dicendum de admiratione &c. quæ ipſa experientia magis cognoſcuntur, quam per quamcunque aliam explicationem.

QUÆSTIO IV.

Utrum etiam denominatio Juſti, & Sancti haberi poſſit in alio ordine per extrinſecam tantum Formam.

I. De facto per Pœnitentiam infunditur Gratia, qua non ſolum reddimur Juſti negative, ſeu non injuſti, ſed etiam Juſti poſitive, hoc eſt Amici, & Filii Adoptivi Dei, & hæredes, atque adeo cum jure tum ad amorem Dei amicabilem, tum ad gloriam. Difficultas eſt, an ſicut per condonationem extrinſecam haberi poſſunt in alio ordine effectus negativi Gratiæ, ita haberi poſſint effectus poſitivi per formam, ſeu ſanctitatem extrinſecam, nimirum per meram Dei donationem ſuæ amicitiæ, ſeu per promiſſionem ſui amoris amicabilis, & gloriæ parientem in nobis jus ad illa, ac proinde reddentem nos Dei amicos, filios, & hæredes abſque ulla forma phyſice nobis intrinſeca; non ſecus ac in humanis Amicitia, Filiatio adoptiva, & jus ad hæreditatem habentur per meram promiſſionem, ſeu donationem extrinſecam.

II. Ut altius id intelligatur, ſuppono hic primo ex dictis in de Gratia, Amicitiam conſiſtere in mutuo duorum jure ad amorem gratuitum ordinatum ad fruendum amici præſentia, reſultantem ex mutua promiſſione ſaltem implicita, & interpretativa; quod ex eo patet, quia violator Amicitiæ dicitur Infidelis, Fedifragus: ex quo colligitur dari in utroque jus promiſſarii; & idcirco dicitur: *Frangenti Fidem Fides frangatur eidem*; quia ſupponitur utrinque Fides data. Quare ſicut inter populos Amicitia publica conciliatur per Fœdus publicum; ita Amicitia privata per mutuam ſponſionem privatam; Aliter non eſſet ratio, cur non poſſet citra injuriam reſcindi. Hinc amicitia inter Patrem, & Filium, inter Fratres, inter Deum, & Infantem baptizatum, conſiſtit in hoc mutuo jure orto ex mutua promiſſione, ſi minus formali, ſaltem interpretativa. Quod ſi ſuperior obligaret duos ad ſe amandum, quam-

quamvis utrinque daretur obligatio amandi, non proinde dicerentur Amici, quia illa obligatio non oriretur ex mutua promiſſione, ſed ab extrinſeco præcepto: & in pura natura homo diceretur Dei ſervus, non vero Amicus, quia in eo ſtatu Deus non promittit illi ſuum amorem amicabilem, hoc eſt ea auxilia ſupernaturalia, quibus poſſit ad Dei viſionem pervenire; ſed ſolum haberet homo exigentiam Divini Amoris collativi auxiliorum, quibus poſſet Beatitudinem naturalem aſſequi: non ſecus ac aqua habet exigentiam, quod ſibi frigus conferatur: Similiter ſi Gratia in alio ordine non eſſet externa Dei promiſſio de dando ſuo amore amicabili, ſed ſolum eſſet exigitiva talis promiſſionis, non eſſet formalis amicitia cum Deo, ſed ſolum radicalis.

Inimicitia vero non conſiſtit in mutuo jure ad odium, ſed in odio mutuo, ſicuti inter Populos Amicitia publica, & fœdus habetur per mutuum Jus ortum ex mutua promiſſione; inimicitia vero, & Bellum habetur abſque ulla promiſſione per merum mutuum odium; aliter bellum eſſet utrinque juſtum, ſi oriretur ex mutuo jure ad bellandum; quod nemo dixerit.

Suppono 2. poſſibilem eſſe Amicitiam inter Deum, & creaturam, ut conſtat ex illo Chriſti Domini: *Non dicam vos ſervos, ſed amicos*, & ex Triden. Ratio eſt, quia poteſt utrinque dari mutuum jus, & mutua obligatio ad amorem orta in Deo ex ſua liberali promiſſione, & in creatura ex ſua natura, qua ad id obligatur, atque adeo ex promiſſione interpretativa. Quamvis Philoſophus 8. Eth. 7. velit, Amicitiam ſolum eſſe inter æquales, ibi tamen loquitur de Amicitia ſodalitatis, quæ eſt inter homines, non de amicita dignationis, & ſupereminentiæ, ſeu excellentiæ, quæ inintercedere poteſt inter Deum, & creaturam, quoties dignatur Deus per excellentiam Gratiæ, ſeu participationis Divinæ naturæ evehere creaturam ad gradum excellentiſſimum, & quodammodo Divinum. Præterquamquod inter Amorem Dei, & Amorem creaturæ datur etiam aliqua æqualitas, non quidem arithmetica, ſed geometrica, & proportionis, quatenus creatura amat Deum quantum debet, & Deus amat creaturam quantum exigit ejus meritum, & quantum ipſe ex dignatione ſuæ benignitatis debet.

Suppono ult. Adoptionem rigoroſam involvere amicitiam, quia adoptans obligat ſe ad dandam ſuam hæreditatem adoptato, atque adeo ad amandum, cum velle bonum ſit amare; Adoptatus vero tenetur redamare. Propterea Concilium Francofordienſe definit Adoptionem dicendo: *quid eſt adoptio? niſi Charitatis copulatio, qua Pater adoptione ſibi copulat quem per generationem non habet*. Hinc fit, Deum adoptando creaturam, & promittendo illi hæreditatem reddere illam ſibi amicam. In hoc tamen differt Adoptio creata a Divina, quod in creatis Adoptans veluti fingit adoptatum eſſe ſuum Filium, cum non poſſit illi participationem ſuæ naturæ conferre; Deus vero adoptans reddit hominem vere filium Adoptivum, conferendo illi gratiam, ſeu participationem ſuæ naturæ, juxta illud Apoſt. *videte qualem charitatem dedit nobis Deus, ut Filii Dei nominemur, & ſimus*. Quia tamen homo dicitur participare Divinam naturam per Gratiam ſpecialiſſimo modo, quatenus per Gratiam evehitur ad exigendam intuitionem Dei, quam ſola Divina natura exigit; (cum ſit impoſſibilis ſubſtantia ſupernaturalis, cui ſcilicet ſit debita viſio Dei, ut docent communiſſime) idcirco quoties homo habet exigentiam viſionis Beatæ, ſive hanc phyſice exigat per gratiam intrinſecam, quæ ſit veluti externa Dei promiſſio, ſive moraliter per ſolam promiſſionem internam Dei, toties dicitur participare naturam Divinam, ſive phyſice, ſive moraliter, atque adeo eſſe Filius Dei Adoptivus, Amicus, & hæres. His explicatis

III. Dico, poſſe in alia providentia denominationem Juſti, ac Sancti, ſeu filii Dei adoptivi, Amici, & Hæredis haberi per ſanctitatem mere extrinſecam. Ita Scotus, Ariminenſis, Medina, Durandus apud Granado p. 2. tract. 8. diſp. 5. (ubi oſtendit, favere huic ſententiæ etiam Angelicum) necnon Curiel, Arriaga diſp. 44. de Gratia ſect. 4. Coninck diſp. 2. de Pœn. dub. 10. & alii apud Suar. diſ. 9. de Pœn. ſect. 4. n. 20. & lib. 7. de Gratia c. 23. contra Thomiſtas, Vaſq., Pallavic., & alios Recentiores.

Prob. Poteſt Deus citra infuſionem Gratiæ promittere, ſeu donare homini ſuum amorem, conferendo jus ad illum, necnon ad gloriam, ſeu hæreditatem, ac proinde reddendo illum amicum, filium adoptivum, & heredem; ergo poteſt denominatio Juſti, & Sancti haberi per ſanctitatem extrinſecam. Antecedens probatur tum paritate in humanis, ſi enim poteſt homo ſic dona-

re ſuam amicitiam, ac reddere alterum filium adoptivum, & hæredem, quidni etiam Deus? Tum etiam quia poteſt Deus per merum ſuum actum extrinſecum promittere Petro v. gr. centum, & ſic dare illi jus ad centum; ergo poteſt etiam per merum actum extrinſecum promittere homini ſuum amorem amicabilem, & hæreditatem, atque adeo conferre illi jus ad iſta, & conſequenter reddere illum amicum, filium adoptivum, & hæredem; cum ex dictis amicitia cum Deo, & filiatio adoptiva in hoc jure conſiſtat, ſive habeatur per gratiam intrinſecam, quæ ſit externa Dei promiſſio eſſentialiter pendens ab interna, ſive per meram Dei extrinſecam promiſſionem de dando ſuo amore, & hæreditate: eſto, ut advertit Coninck loco laudato, adoptio hæc per formam extrinſecam imperfectior ſit ea adoptione, qua per formam intrinſecam elevamur ad eſſe ſuo modo proportionatum tantæ dignitati, ut mox explicabimus.

Confirm. In pueris habentibus originale datur de facto denominatio injuſti abſque ulla qualitate intrinſeca, ſed præciſe per hoc, quod Deus ſuo actu extrinſeco voluerit includere eorum voluntates in voluntate Adæ, qui peccavit; ergo pariter denominatio Juſti haberi poterit abſque qualitate intrinſeca; non quidem per juſtitiam Adami, aut Dei, aut Chriſti nobis imputatam, cum nemo poſſit per alterius juſtitiam reddi formaliter Juſtus, ſed per hoc quod promittendo nobis ſuum amorem, & gloriam abſque infuſione gratiæ reddat nos amicos, filios adoptivos, & hæredes.

IV. Objic. 1. De facto denominatio Juſti, & Sancti habetur a forma phyſice intrinſeca, nempe a Gratia inhærente, ut docet Triden. ergo non poteſt hæc eadem denominatio haberi per aliam formam. Probatur conſequentia, quia denominatio idem eſt, ac effectus formalis, qui identificatur cum forma applicata ſubjecto; atqui nequit forma intrinſeca eſſe extrinſeca; ergo neque poterit effectus formalis, ſeu denominatio intrinſeca cauſata a forma intrinſeca haberi per formam extrinſecam.

Confirm. ex Vaſquio. Si poſſet denominatio Juſti, & Sancti haberi per formam extrinſecam, de facto haberetur per hujuſmodi formam in priori ad Gratiam. nam in priori ad gratiam datur Dei voluntas de danda Gratia, ſeu de dando jure ad amorem amicabilem, & hæreditatem.

Confirm. 2. quia ſaltem de facto Gratia nobis phyſice intrinſeca eſſet ſuperflua, cum poſſit haberi effectus formalis gratiæ ſine qualitate intrinſeca.

Reſp. 1. per inſtantiam: ergo neque poterit denominatio injuſti, ſeu peccatoris, quæ in adulto habetur per actum proprium intrinſecum, haberi in infantibus habentibus originale per formam extrinſecam; & denominatio cogniti, vel amati, quæ habetur a cognitione, vel amore intrinſeco, quo aliquis ſe ipſum amat, neque poterit haberi per formam extrinſecam, nempe per cognitionem, & amorem, quo ab alio cognoſcatur, & ametur. Secundo directe dico, nonnullas denominationes eſſe inſupplebiliter intrinſecas ex propria natura, ut denominatio videntis, albi, &c. Alias vero eſſe inſupplebiliter extrinſecas, ut denominatio præteriti, mortui, diſtantis, &c. Alias demum haberi poſſe tam a forma intrinſeca, quam ab extrinſeca, ut denominatio cogniti, amati; ſic etiam denominatio peccatoris, ſeu habentis reatum odii Divini, quæ in infantibus, & in habentibus peccatum habituale non conſtituitur per formam phyſice intrinſecam, ſed per reatum intrinſecum moraliter; & ſimiliter dicimus de denominatione Juſti, & Sancti. Et ratio eſt, quia denominatio habentis jus ad amorem alicujus paſſim habetur in humanis a promiſſione extrinſeca talis amoris, ſeu a donatione amicitiæ; ergo pariter denominatio habentis jus ad amorem Dei haberi poterit a promiſſione extrinſeca Divina; & in tantum Gratia phyſice intrinſeca parit hanc eandem denominationem, in quantum eſſentialiter pendet ab ea Divina promiſſione, & proinde eſt veluti externa Dei promiſſio, ut diximus in loco. Hinc licet non poſſet per formam extrinſecam haberi illa eadem denominatio habentis jus, quæ habetur per formam intrinſecam, cum non poſſit ille idem effectus formalis, qui habetur a forma A, haberi a forma B; poteſt tamen per formam extrinſecam haberi denominatio habentis jus conſimilis denominationi, quæ habetur per formam intrinſecam; ita ut per utramque habeatur homo vere Juſtus, & Sanctus, Dei amicus, filius, & hæres; quamvis denominationes iſtæ ſi habeantur per gratiam intrinſecam, ſeu per phyſicam participationem Divinæ naturæ, ſint denominationes phyſicæ; ſi vero habeantur per formam extrinſecam, ſeu per moralem participationem Divinæ naturæ, ſint denominationes morales.

Ad 1. confirm. nego ſequelam. nam juxta dicta quæſtione antecedenti, actus Dei volens conferre gratiam ſolum cauſaliter, non vero formaliter dat jus ad amorem amicabilem, & gloriam: unde ſi per impoſſibile daretur talis actus Divinus, & non conferretur gratia, per locum intrinſecum non haberetur in homine tale jus; ſicuti ſi per impoſſibile daretur decretum Dei volens lucem, & lux non poneretur, non daretur denominatio lucidi; At quando Deus promittit extrinſece ſuum amorem amicabilem, tunc hujuſmodi promiſſio non cauſaliter, ſed formaliter confert jus ad talem amorem; ſicut condonatio extrinſeca, cum ſit promiſſio Divina de non odio habendo, ac puniendo peccatore, formaliter confert peccatori jus, ne odio habeatur, & puniatur a Deo; & ideo formaliter eſt deſtructiva reatus odii, & pœnę æternæ, in quo peccatum habitualiter perſeverat.

Ad 2. Sicut in præſenti providentia lumen gloriæ v. gr. intrinſecum intellectui Beatorum non dicitur ſuperfluum, eſto ſine illo poſſet haberi viſio; deſervit enim, ut connaturalius viſio ponatur, & per exigentiam intrinſecam: Ita non eſt ſuperflua gratia Juſtis intrinſeca, quia deſervit, ut connaturalius, & per exigentiam intrinſecam habeantur habitus infuſi, & conferantur auxilia ſupernaturalia ad gloriam obtinendam diſponentia. In humanis homo adoptans non poteſt conferre ullam qualitatem intrinſecam adoptato, quæ ſit exigitiva amoris paterni, & hæreditatis; & idcirco non poteſt in creatis dari amicitia, & adoptio intrinſeca: poteſt autem Deus hujuſmodi qualitatem ſupernaturalem conferre; & idcirco amicitia, & adoptio Divina poteſt eſſe intrinſeca; & de facto eſt hujuſmodi in præſenti providentia. Hinc ſequitur, quod quamvis effectus formales gratiæ ſanctificantis haberi poſſint tam per qualitatem ſupernaturalem intrinſecam, quæ ſit prima radix exigitiva potentiarum, & operationum ſupernaturalium, quam per formam extrinſecam explicatam; nihilominus connaturalius, & perfectiori modo habentur per qualitatem intrinſecam; non ſecus ac denominatio potentis proxime Deum videre connaturalius, & perfectiori modo habetur per lumen intrinſecum, quam per omnipotentiam ſpecialiter aſſiſtentem.

V. Objic. Non poteſt aliquis dici prudens, ſapiens, fortis per hujuſmodi virtutes extrinſecas; ergo neque poteſt dici Juſtus, & Sanctus, ſeu amicus Dei per Juſtitiam, ſanctitatem, & amicitiam extrinſecam. Probatur conſequentia: ſicut dicitur prudens, & ſapiens, qui intrinſece eſt diſpoſitus ad operationes proprias prudentis, & ſapientis; ita dicitur Sanctus, Juſtus, & amicus Dei, qui intrinſece eſt diſpoſitus ad actus proprios Juſti, Sancti, & amici Dei; ergo ſicuti in primo caſu nequit haberi hujuſmodi intrinſeca diſpoſitio per formam phyſice extrinſecam, & ſolum moraliter intrinſecam; ita nec in ſecundo.

Confirm. Pulchritudo corporis haberi non poteſt per formam extrinſecam; ergo nec animæ pulchritudo; ſed gratia, ſeu amicitia Dei eſt animæ pulchritudo nobiliſſima; ergo nequit haberi per formam extrinſecam.

Reſp. 1. conceſſo antecedente, nego conſequentiam. Diſparitas eſt, quia denominationes prudentis, fortis, albi, &c. ſunt denominationes mere phyſicæ, quæ proinde unice haberi poſſunt a forma phyſica; At denominationes juſti, amici Dei, filii adoptivi, hæredis vitæ æternæ, ſunt denominationes morales; cum autem eſſe morale conſiſtat in opinabilitate unius ad alterum juxta regulas prudentiæ, & tam ſit ordinabilis homo ad Dei amorem, & viſionem per gratiam intrinſecam, quam per promiſſionem extrinſecam de dandis his bonis, ideo denominationes iſtæ morales æque haberi poſſunt per gratiam intrinſecam, ac per promiſſionem extrinſecam.

Reſp. 2. nomine prudentis, & ſapientis antonomaſtice venire illum, qui habet habitum phyſice intrinſecum, quo facilitatur ad actus prudentiæ, & ſapientiæ. Quod ſi nomine prudentis, & ſapientis veniat, qui habet diſpoſitionem intrinſecam ad eos actus provenientem ex jure ad auxilia Dei obtinenda, quibus facile poſſit eos actus elicere, cum hujuſmodi jus moraliter intrinſecum haberi poſſit per promiſſionem Dei extrinſecam de dandis iis auxiliis uberrimis, poterit per formam extrinſecam haberi denominatio prudentis, & ſapientis in hoc ſenſu uſurpata. Idem dicimus in caſu noſtro. Si nomine Juſti, & Sancti veniat antonomaſtice, qui eſt diſpoſitus per gratiam phyſice intrinſecam ad actus proprios Juſti, & Sancti, præſertim ad Dei amorem, certe denominatio iſta haberi non poteſt per formam extrinſecam: quod ſi nomine Juſti, & Sancti veniat qui eſt intrinſece diſpoſitus ad eoſdem actus per jus ad auxilia

lia Divina, quibus poſſit eos actus elicere, poterit iſta denominatio haberi per formam extrinſecam, nempe per Divinam promiſſionem collativam talis juris: ſicut denominatio injuſti,& peccatoris conſiſtens in reatu odii Divini, haberi etiam poteſt per formam extrinſecam, ut patet in infantibus,habentibus originale.

Ad Confirm. Pulchritudo proprie fert aptam membrorum diſpoſitionem, & ſolum metaphorice de anima dicitur, quod ſit pulchra, ſi ſit rite diſpoſita ad ſuum ultimum finem; Cum autem poſſit eſſe ad ſuum finem diſpoſita per jus moraliter intrinſecum ad amorem Dei amicabilem, & ad hæreditatem, ortum ex Divina promiſſione extrinſeca, hinc poterit animæ pulchritudo haberi etiam per formam phyſice extrinſecam, & intrinſecam ſolum moraliter.

VI. Obijc. ult. Per Gratiam homo dicitur non ſolum filius Dei adoptivus, ſed etiam ex Deo natus, juxta illud Joan. 1. *qui non ex ſanguinibus*, &c. *ſed ex Deo nati ſunt*. Atqui homo nequit dici natus ex Deo, niſi participet intrinſece, ac phyſice naturam Divinam; propterea enim in creatis filius adoptivus non poteſt dici natus ex adoptante, quia non participat naturam illius; ergo ut ſupra.

Confirm. Gratia ſanctificans debet eſſe amiſſibilis per pecccatum; (non ſecus ac in pura natura diſpoſitio ad ultimum finem, & exigentia auxiliorum naturalium ad illum conſequendum debet eſſe per peccatum amiſſibilis) ſed ſanctitas iſta extrinſeca non videtur, quomodo poſſit per peccatum amitti; ergo ut prius.

Reſp. adoptatum in creatis non dici natum ab adoptante, quia non participat per adoptionem ejus naturam, ſicut participatur a filio naturali: At filius adoptivus Dei dicitur a Deo natus per hoc, quod participet naturam Divinam eo modo, quo poteſt a creatura participari, videlicet per jus ad Deum videndum; (ſiquidem ſoli Divinæ naturæ competit Deum intueri vi ſua, cum repugnet ſubſtantia creata ſupernaturalis, cui viſio Dei ſit debita) quia tamen hujuſmodi jus tam poteſt haberi per gratiam intrinſecam, quam per promiſſionem extrinſecam, ideo utroque modo dicitur homo vere, & proprie Divinam naturam participare, eſſe ex Deo natus, non ſicut naſcitur Verbum, ſed ſicut poteſt Creatura ex Deo naſci.

Hinc fit, filium naturalem ſive divinum, ſive creatum non convenire neque in conſtitutivis phyſicis, neque in ratione metaphyſica cum filio adoptivo: unde filius adoptivus non poteſt abſolute, & ſine addito dici filius, niſi minus proprie: Contra vero tam filius adoptivus Dei per gratiam intrinſecam, quam per promiſſionem extrinſecam, quamvis non conveniat in conſtitutivis phyſicis, conveniunt tamen in ratione metaphyſica; unde uterque vere, & proprie dicitur filius adoptivus, & ex Deo natus: non ſecus ac tam homo, quam equus dicitur vere, & proprie animal, quia quamvis non conveniunt in conſtitutivis phyſicis, conveniunt tamen in ratione metaphyſica, ſeu in definitione animalis.

Hinc etiam habes, in quo differant ſapientia v. gr. & prudentia ſtricte dicta, quæ habetur per habitum phyſice intrinſecum, a ſapientia improprie dicta, quæ haberetur per promiſſionem Dei de concurrendo ad actus ſapientiæ cum ea facilitate potentiæ, quam haberet, ſi daretur habitus. Iſtæ enim duæ ſapientiæ non ſolum non convenirent in conſtitutivis phyſicis, ſed neque in ratione metaphyſica, ſeu in ſuo formali conceptu; & ideo non poſſet utraque dici proprie ſapientia. Contra vero jus ad amorem Dei amicabilem, & gloriam, quamvis habeatur per conſtitutiva phyſice diverſa in eo, qui habet Gratiam intrinſecam, & in eo, cui promittitur extrinſece talis amor; in conceptu tamen formali participationis Divinæ naturæ non differunt; (ſicut animal hominis, & equi) & ideo uterque dicitur vere, ac proprie Juſtus, Sanctus, & Deo gratus, filius adoptivus, & natus ex Deo. Et ratio a priori eſt, quia juxta dicta in prima diſput. qu. 1. num. 11. effectus morales habentur per ordinabilitatem unius ad alterum juxta regulas prudentiæ; atqui tam eſt ordinabilis homo ad viſionem beatam per gratiam intrinſecam, quam per formam extrinſecam explicatam; ergo utroque modo haberi poſſunt effectus iſti morales Juſti, Sancti, amici Dei, filii adoptivi, & hæredis.

Ad confirm. Sicut per peccatum amittitur gratia intrinſeca, quæ eſt veluti externa Dei promiſſio per hoc, quod Deus nolit amplius promittere homini ſuum amorem, & gloriam, quando peccat; ita poteſt per peccatum amitti ſuo modo gratia extrinſeca, quatenus Deus non vult promittere ſuum amorem, pro quando homo peccat. In ſtatu vero puræ naturæ per peccatum

tum

tum amittitur diſpoſitio ad ultimum finem naturalem, ſeu exigentia auxiliorum naturalium ad illum obtinendum, non quia amittitur aliquid phyſicum, ſed quia per peccatum ſuperveniens acquiritur aliquod eſse morale, nempe reatus odii Divini, & demeritum ad ea auxilia, quæ exigerentur, niſi adeſset peccatum: ſicut filius exigens de ſe amorem paternum per impietatem erga Patrem non amittit ullam qualitatem phyſicam exigitivam amoris paterni, ſed ſolum acquirit novum eſse morale, nempe reatum odii paterni deſtructivum illius præviæ exigentiæ. In tantum Sol v. gr. ut ſit indiſpoſitus ad finem ſuum, & phyſice malus, debet amittere qualitatem ſibi debitam, puta lucem, quia eſt incapax mali moralis, ratione cujus moraliter fiat indiſpoſitus ad illuminandum; homo autem cum ſit mali moralis, ſeu peccati capax, poteſt per peccatum reddi moraliter ad finem ſuum ineptus, quamvis nihil phyſice amittat, ſed ſolum demerendo auxilia, quæ in ſenſu diviſo a peccato exigerentur.

VII. Neque dicas, quod poſſet pariter homo per peccatum reddi ineptus ad finem ſupernaturalem, quin amittat Gratiam ſibi phyſice intrinſecam. Nam ſi loquamur de gratia præſentis ordinis, hæc neceſſario excluditur per peccatum, quippe quæ cum illo habet incompoſſibilitatem: Si vero loquamur de gratia, quæ in alia providentia potuiſſet homini conferri, quæ ſolum eſſet prima radix omnium potentiarum, & operationum ſupernaturalium, non tamen eſſet eſſentialiter incompoſſibilis cum peccato mortali, ſed ſolum connaturaliter, ut diximus in de Gratia; in tali caſu, cum Gratia eſſet aliquod bonum ſupernaturale, & indebitum, deberet etiam per peccatum connaturaliter amitti: ſicut in præſenti providentia amitterentur etiam habitus infuſi fidei, & ſpei per quodvis peccatum, niſi ex Divina benignitate manerent in peccatore, ut poſſit per actus fidei, & ſpei ſe diſponere ad reſurgendum.

Concludo breviter. Participatio naturæ Divinæ, reddens hominem filium adoptivum, amicum, & hæredem ex ſuo conceptu formali habetur unice per jus ad Deum intuendum; ſed hoc jus æque poteſt haberi per gratiam phyſice intrinſecam, & per promiſſionem Dei extrinſecam: ſicut reatus odii Divini, & pœnæ æternæ æque poteſt haberi per peccatum actuale phyſice intrinſecum, & per originale moraliter intrinſecum; ergo poteſt homo habere effectus formales poſitivos Gratiæ per formam extrinſecam.

QUÆSTIO V.

Utrum poſſit peccatum remitti dum fit, ſive antequam fiat?

PRocedit quæſtio in alia Providentia: certum enim eſt, non poſſe in præſenti ordine peccatum condonari ſine retractatione, quæ non poteſt cum peccato coexiſtere, aut illud præcedere: Unde non poteſt de facto remitti, dum fit, vel antequam fiat.

I. Cenſeo equidem 1. juxta dicta cum de virtutibus infuſis, poſſe peccatum ſaltem per condonationem extrinſecam remitti dum fit, & antequam fiat. Ita Lugo Diſp. 7. n. 125. Oviedo 1. 2. controv. 4. Ripal. diſp. ult. ſect. 29. cum Nominalibus contra Suarez, Amicum, Pallavicinum, Dicaſtillo, Haunoldum n. 923.

Prob. Peccatum præteritum per condonationem extrinſecam remitti poteſt ſolum per hoc, quod Deus ſui juris Dominus cedat Juri acquiſito per peccatum ad odio habendum, & puniendum peccatorem; Atqui Deus poteſt etiam huic juri cedere, dum peccatum fit, & antequam fiat, non quidem deſtruendo hujuſmodi jus, ſed ſolum impediendo, ne reſultet ex peccato actuali; ergo poteſt Deus ſaltem per condonationem extrinſecam remittere peccatum dum fit, & antequam fiat. Major ſupponitur. Minor probatur tum paritate offenſæ in humanis, tum paritate voti, quod poteſt a Pontifice diſpenſari dum fit, & antequam fiat impediendo, ne reſultet in vovente reatus voti: tum paritate debiti realis: ſicut enim poteſt creditor condonare centum Petro tam poſt debitum contractum, quam antequam contrahatur, ſi ſcilicet nolit, ut ſibi damnum irrogetur; v. g. nolit furtum, velit tamen, quod ſi Petrus furetur, non contrahat onus reſtitutionis; in quo caſu furando peccaret contra Juſtitiam, ſed non teneretur ad reſtitutionem: ita poteſt Deus eſſe invitus ut offendatur, velit tamen, quod ſi homo peccet, reatum odii & vindictæ non incurrat; In quo caſu peccator Deum offenderet ponendo actionem legi diſſonam, ſed non contraheret reatum odii, & pœnæ. Unde peccatum illud antequam fieret, remitteretur.

Ratio a priori eſt, quia Deus ſui juris Do-

Dominus poteſt illud ad libitum renunciare, etiam antequam illud acquirat, impediendo ſcilicet ne reſultet per hoc, quod renunciet favori legis, vi cujus reſultare deberet: Ad eum modum quo Privilegiarius poteſt ſuo privilegio renunciare tam poſt privilegium acquiſitum, quam antequam acquiratur; & Donatarius renunciare poteſt Juri ad rem donatam tam poſt acceptationem donationis, quam ante, non acceptando donationem, & ſic impediendo ne reſultet jus ad rem donatam.

II. Notandum tamen, duplex jus conſiderari poſſe in Deo, alterum eſſentiale ne offendatur, alterum accidentale ad odio habendum, & puniendum offenſorem. Illi primo juri, utpote eſſentiali, nunquam poteſt cedere; ſicut non poteſt ſpoliare ſe ſuo dominio, ſeu jure diſponendi ad arbitrium de creaturis, Juri vero accidentali ad odio habendum peccatorem, quod per accidens acquirit ratione peccati, ſicut juri ad exigendum jejunium v. gr. ratione voti, cedere poteſt; aliter non poſſet peccatum condonare, & votum diſpenſare. Dicimus nunc, quod ſicut poteſt Deus his juribus accidentalibus cedere poſt peccatum, & poſt votum; ita cedere poſſit in inſtanti, quo peccatum, aut votum fit, & antequam fiat: In quo caſu peccator ſolum haberet maculam facti, ſeu actionem illam phyſicam peccaminoſam diſſonam legi, non tamen haberet maculam juris, ſeu reatum odii Divini, & pœnæ, eo quod Deus huic juri cederet. Quia tamen macula illa facti eſt apta nata inducere maculam juris, quæ hic, & nunc a condonatione impeditur, idcirco habens maculam facti diceretur habere radicaliter maculam juris, ſeu reatum odii: Sicuti ſol ſi careret luce, haberet vim illuminandi ſolum radicaliter, & remote, non vero formaliter & proxime.

III. Objic. 1. ex Suario. Si peccatum remitteretur dum fit, eſſet, & non eſſet in eodem inſtanti; eſſet, ut ſupponitur, non eſſet, quia remitteretur; ergo repugnat peccatum remitti in inſtanti, quo fit; non ſecus ac repugnat Angelum deſtrui in eo primo inſtanti, in quo ponitur.

Confirm. Si peccatum remitteretur, dum fit, tunc homo ſimul eſſet, & non eſſet averſus a Deo; eſſet quidem, quia haberet peccatum, quod eſt formalis averſio a Deo, & converſio ad creaturas; non eſſet vero, quia peccatum per condonationem eſſet deletum.

Reſp. Evaneſcere difficultatem, ſi in peccato diſtinguamus illa duo, nempe actionem diſſonam legi, ſeu voluntati Divinæ, & reatum odii, ac pœnæ, qui ad illam actionem conſequitur, & perſeverat poſt illius phyſicam deſtructionem: eſt quippe proprietas moralis peccati actualis, & ſimul conſtituit eſſentiam peccati habitualis, quod etiam per hujuſmodi reatum conſtituitur. Hac diſtinctione poſita, ſicut quando remittitur peccatum habituale, ſolum deſtruitur reatus odii, & pœnæ, ſeu entitas iſta moralis conſtitutiva peccati habitualis, quin tollatur præteritio peccati actualis, ad quod reatus reſultavit: ita ſi remittatur peccatum, dum fit, non deſtruitur actio phyſica diſſona legi, ſed ſolum impeditur ejus proprietas, nempe reatus ne conſurgat. In forma diſtinguo antecedens: ſi peccatum remitteretur dum fit, eſſet in eodem inſtanti peccatum ſecundum maculam facti, & non eſſet ſecundum maculam juris ſeu reatus, concedo; eſset & non eſset ſecundum idem, nego antecedens, & conſequentiam. Hinc patet diſparitas, cur Angelus non poſſit deſtrui dum fit, quia in eodem inſtanti ſimul eſset, & non eſset ſecundum idem eſse phyſicum.

Ad confirm. diſtinguenda pariter in peccato duplex averſio a Deo, altera phyſica conſiſtens in ipſo actu phyſico voluntario, altera moralis conſiſtens in reatu odii Divini, & pœnæ æternæ, quæ duo ſunt mutuo ſeparabilia. Nam qui poſt peccatum retractat illud per contritionem naturalem, aut per attritionem ſupernaturalem, remanet averſus a Deo averſione ſolum morali, non phyſica; & vice verſa ſi Deus remittat peccatum ſine prævia retractatione, tunc homo remanet averſus a Deo averſione tantum phyſica habituali, non tamen morali. Hoc accidit in caſu noſtro, ſi peccatum remittatur dum fit: tunc enim peccator eſt averſus a Deo averſione tantum phyſicâ actuali, non morali; ſicut e contra ſi peccator amet Deum amore naturali, dicitur converſus ad Deum converſione phyſica, non morali.

IV. Objic. 2. Ex Haunoldo: non poteſt peccatum actuale conjungi cum ſatisfactione condigna; ergo neque cum condonatione. Antecedens patet, quia ſatisfactio ſupponit offenſam, unde non coexiſtit cum illa. Conſequentia probatur: quia condonatio æquivalet ſatisfactioni; & eſt virtualis ſatisfactio, atque adeo debet pariter offenſam præſupponere.

Confir. 1. quia condonatio non ſolum fert ſu-

ſuſpenſionem odii Divini, ſed etiam quod peccator non ſit dignus tali odio; ſed impoſſibile eſt, quod peccator dum peccat, non ſit dignus odio Dei; ergo non poteſt peccatum condonari dum fit.

Confirm. 2. Condonatio eſt quædam promiſſio de non odio habendo, & puniendo peccatore; Atqui ſi Deus promittat, ſeu decernat ſe non annihilaturum Angelum, ſolum ſequitur, quod Angelus non ſit annihilandus, non vero quod non ſit annihilabilis, ſeu capax, qui annihiletur; ergo ſi Deus promittat ſe non odio habiturum peccatorem, hic non erit odio habendus, erit tamen capax odii, atque adeo peccator.

Reſp. antecedens eſſe falſum. Poteſt enim quis v. gr. antequam occidat Equum alienum invito Domino, ſolvere ejus pretium, in quo caſu quamvis peccet occidendo equum, non tenetur tamen ad aliam compenſationem pro reali injuria. Sed tranſmiſſo antecedente, nego conſequentiam, Diſparitas eſt, quia ſatisfactio debet conſequi offenſam, quia cum ſit actus Juſtitiæ, debet præſupponere debitum, aliter eſſet actus liberalitatis. At condonatio quamvis eundem effectum pariat, ac ſatisfactio, & ideo dicatur eſſe ſatisfactio virtualis, non eſt tamen actus Juſtitiæ, ſed miſericordiæ omnino liberalis; & ideo poteſt præire offenſam impediendo ne conſurgat reatus odii, & pœnæ; ſicut ex miſericordiæ motivo poteſt condonari debitum reale ei, qui furabitur, impediendo ne conſurgat onus reſtitutionis. Univerſim enim poteſt ex miſericordia non ſolum tolli aliena miſeria, ſi præfuerit, ſed etiam impediri ne conſurgat, ſicut ex virtute obedientiæ poſſumus etiam prævenire voluntatem, ſeu præceptum ſuperioris.

Ad primam confirm. diſt. maj. condonatio fert, quod peccator non ſit dignus, ſeu reus odii Divini formaliter, ſeu fundamentaliter proxime, concedo; radicaliter, ſeu fundamentaliter remote, nego maj. & diſt. min. Peccator dum peccat non poteſt non eſſe dignus odio Dei radicaliter ſeu fundamentaliter remote, concedo; formaliter ſeu fundamentaliter proxime, nego min. & conſequentiam. Sicut votum v. gr. jejunandi fert reatum, ſeu obligationem ad jejunandum ſolum remote, & radicaliter, ſi in eo ipſo inſtanti diſpenſetur; & donatio Libri, ſi non acceptetur a donatario, importat jus in librum ſolum radicaliter, non formaliter: ita peccatum ſi in inſtanti, quo ſit, condonetur: Et ſicut ſol ſine luce eſt ſolum radicaliter illuminativus; ita Peccator eſt radicaliter tantum odibilis, ſi per condonationem tollatur reatus odii, qui eſt peccati proprietas, ſicut Lux eſt proprietas ſolis.

Neque dicas, eſſe eſſentiale peccato actuali quod ſit entitas phyſico-moralis. Nam hoc ſolum importat, quod peccatum debeat eſſentialiter eſſe actus phyſicus ſupponens advertentiam ad primam regulam morum, nempe ad Divinam voluntatem, cum ex Auguſtino ſit dictum &c. At non eſt eſſentiale peccato, quod ejus eſſe phyſicum ſit inſeparabile ab entitate illa morali, quæ dicitur reatus odii, qui eſt mera proprietas peccati actualis, conſtitutiva tamen peccati habitualis.

Ad ſecundam retorqueo paritatem: ſi Deus promittat Angelo ſe illum non annihilaturum, quamvis phyſice remaneat annihilabilis, cum hoc ſit illi eſſentiale, acquirit tamen jus ne annihiletur, unde moraliter annihilari non poteſt; ergo ſi Deus condonet peccatum, dum fit, ſeu promittat peccatori ſe non odio habiturum illum, acquirit Peccator jus ne odio habeatur, atque adeo non erit reus odii formaliter, ſed ſolum radicaliter: unde non retinet denominationem Peccatoris ſecundum maculam juris, ſed ſolum ſecundum maculam facti.

V. Objic. 3. ex Mauro: Peccatum neceſſario odio habetur a Deo odio abominationis: ergo etiam neceſſario odio habetur Peccator odio inimicitiæ; atque adeo peccatum condonari non poteſt dum fit. Antecedens videtur certum, quia ſicut Deus neceſſario amat ſeipſum, ita neceſſario odit peccatum. quamvis enim Peccatum non ſit tantæ malitiæ, quantæ bonitatis eſt Deus, adhuc eſt perfectio ſimpliciter ſimplex illud odiſſe, ſicut eſt perfectio ſimpliciter ſimplex actu cognoſcere etiam objectum creatum. Probatur itaque conſequentia, quia impoſſibile eſt formam poſitam in ſubjecto non præſtare ſuum effectum formalem; ſed peccatum actuale odio habitum a Deo odio abominationis eſt forma reddens ſubjectum inimicum Dei; ergo impoſſibile eſt quin reddat inimicum; atque adeo neceſſario odio habetur a Deo odio inimicitiæ.

Confir. Gratia, quæ eſt Amicitia hominis cum Deo, non poteſt eſſe in ſubjecto capaci, quin reddat illud formaliter Dei amicum; ergo peccatum, quod ratio eſt inimicitiæ homi-

minis cum Deo, non poteſt eſſe in homine, quin reddat illum formaliter Dei inimicum.

Reſp. multos apud Ripaldam putare, quod voluntas Divina poſſit quemcumque actum omittere circa objectum creatum; atque adeo ſicut poteſt non amare creaturas, ita poteſt non odiſſe actu peccatum. Sed tranſmiſſo antecedente, nego conſequentiam. Diſparitas eſt, quia Deus ita odit peccatum, ut non poſſit a tali odio deſiſtere: contra vero ita odit peccatorem odio inimicitiæ, ut poſſit a tali odio deſiſtere; ergo ſicut deſiſtere poteſt poſt peccatum, ita etiam dum homo actu peccat, ita ut remaneat ſolum radicaliter dignus odio Divino. Quare ad prob. conſequentiæ conceſſa maj. diſt. min. Peccatum reddit ſubjectum inimicum Dei radicaliter, concedo; formaliter, nego min. & conſequentiam. Peccatum actuale poſitum in ſubjecto reddit illud exigitivum reatus odii, non vero formaliter odibile, ſi Deus cedat juri ſuo ad illud odio habendum; ſicut donatio libri facta Petro parit in Petro jus in librum tantum radicaliter, ſi donatio non acceptetur: & idem dicas de voto, ſi in inſtanti quo fit, a legitima authoritate diſpenſetur, aut irritetur.

Ad confirm. vel loquimur de gratia præſentis ordinis, quæ eſt formaliter amicitia cum Deo, & incompoſſibilis cum reatu odii Divini, vel de Gratia alterius ordinis, quæ ſupponatur compoſſibilis cum peccato, de qua diximus in tractatu de Gratia diſp. 4. q. 5. ſi loquamur de hac ſecunda, argumentum retorquetur. ſicut enim hæc Gratia eſt compoſſibilis cum peccato habituali, in quo caſu redderet hominem ſolum radicaliter, non formaliter Dei amicum; ita peccatum eſt compoſſibile cum condonatione extrinſeca: unde homo eſſet ſolum radicaliter, non formaliter Dei inimicus. Si vero loquamur de Gratia præſentis ordinis formaliter juſtificativa, diſparitas eſt manifeſta, quia iſta Gratia ſupponitur eſſe amicitia cum Deo formalis, non radicalis; At non probatur ab Adverſariis, quod peccatum actuale non poſſit eſſe Inimicitia cum Deo tantum radicalis; ergo licet Gratia præſentis ordinis reddat hominem formaliter amicum, non per hoc peccatum actuale reddit formaliter hominem Dei inimicum: unde poteſt homo actu peccans eſſe ſolum radicaliter Dei inimicus, ſi peccatum condonetur extrinſece.

VI. Hinc fit, quod licet Gratia præſentis ordinis formaliter juſtificativa probabiliter componi poſſit cum peccato actuali, ut mox dicemus, evidenter tamen eſt incompoſſibilis cum reatu odii Divini, & pœnæ æternæ, atque adeo cum peccato habituali. Ratio eſt; quia evidenter pugnant hæc duo, jus formale ad vitam æternam. & reatus formalis ad pœnam æternam, contra vero non pugnat peccatum actuale cum condonatione ejus extrinſeca; Imo neque cum Gratia præſentis ordinis; quia non pugnant iſta duo, jus remotum, & radicale ad pœnam æternam, (quod habetur per peccatum actuale) & carentia reatus formalis ad pœnam æternam, (quod habetur per condonationem extrinſecam) aut jus formale ad vitam æternam, quod habetur per Gratiam Juſtificantem.

VII. Cenſeo 2. non eſſe improbabile, quod peccatum dum fit, remitti poſſit, non per ſolam condonationem extrinſecam, ſed etiam per Gratiam præſentis ordinis formaliter juſtificantem. Ita nonnemo ex Neotericis apud Haunoldum n. 923. contra communiorem, ut diximus cum de virtutibus infuſis qu. 3. ar. 2.

Prob. tum ſolutione Argumentorum, tum a contrario: Poteſt homo, dum actu Deum amat, eſſe Dei inimicus, & peccator; (quod accidit, quando poſt peccatum ponit amorem Dei naturalem) ergo vice verſa poteſt etiam homo dum actu Deum odit, eſſe Dei amicus per Gratiam præſentis ordinis: Tum etiam paritate in humanis. Poteſt enim Princeps infligenti ſibi alapam non ſolum condonare, ſed etiam promittere illi ſuum amorem, & donare ſuam amicitiam; ergo etiam poteſt Deus; atque adeo poteſt peccatum, dum fit, remitti per gratiæ infuſionem, ſeu per condonationem intrinſecam, ut fuſius oſtendimus loco cit.

Ratio a priori eſt, tum quia Deus eſt ſui juris ſupremus Dominus, & idcirco non ſolum poteſt, dum homo peccat, cedere juri ſuo ad illum odio habendum, ſed etiam conferre illi jus ad ſuum amorem amicabilem: ſicut enim poteſt hoc facere poſt peccatum commiſſum, ita poteſt etiam in eo inſtanti, quo committitur: Tum etiam quia poteſt Deus exigentias rerum fruſtrare, non ſolum negative, ſed etiam poſitive; v. gr. non ſolum poteſt negare igni calorem exigitum, ſed etiam poteſt dare igni frigus oppoſitum; ergo non ſolum poteſt exigentiam moralem peccati actualis fruſtrare negative, impediendo reatum odii exigitum per condonationem extrinſecam; ſed etiam poteſt fruſtrare poſiti-

ve conferendo jus ad amorem, quod peccato actuali opponitur.

Prob. demum, quia non repugnat, quod peccatum habituale ferens reatum odii Divini componatur cum Gratia alterius ordinis, quæ non ferat jus ad amorem Dei, niſi tantum exigitive, & radicaliter, ſed ſolum ſit natura ſupernaturalis, & prima radix habituum, & operationum ſupernaturalium, ut hic ſupponimus ex dictis in de Gratia; ergo neque repugnat, quod gratia præſentis ordinis ferens jus formale ad amorem Dei, & ad gloriam componatur cum peccato actuali, quod non fert reatum odii Divini, niſi tantum exigitive, & radicaliter. Ratio in utroque caſu eſt, quia ſolum pugnant jus formale ad amorem Dei, & reatus formalis ad odium, ſeu formalis amicitia, & inimicitia cum Deo; Atqui iſta duo in neutro caſu componerentur; in primo enim caſu haberetur inimicitia formalis, & Amicitia radicalis; in ſecundo etiam caſu amicitia formalis, & inimicitia radicalis; ergo neutrum repugnat.

Neque dicas, quod ſi poſſent Divinitus componi Gratia alterius ordinis cum peccato habituali, & Gratia præſentis ordinis cum peccato actuali, poſſent iſta naturaliter componi in gradu remiſſo; ſicut calor, & frigus ut octo, quæ poſſunt Divinitus componi, poſſunt in gradu remiſſo componi naturaliter.

Nam non omnia, quæ poſſunt ſupernaturaliter componi, poſſunt componi naturaliter in gradu remiſſo; Sic habitus fidei, & ſpei ſupernaturales Divinitus de facto componuntur cum peccato mortali, & tamen non poſſunt naturaliter cum eo componi in gradu remiſſo; quia mortale naturaliter excludit quodvis bonum ſupernaturale etiam in gradu remiſſo, & ſolum ex Divina miſericordia peccatori relinquuntur habitus infuſi fidei, & ſpei, ut poſſit per actus harum virtutum diſponi ad reſurgendum. Idem dicas in caſu.

Confirm. denique, quia Mortale actuale neque pugnat cum gratia, ſeu cum Divina Amicitia, quatenus eſt actio diſſona Legi, neque qua trahit reatum odii, ſeu Divinam inimicitiam; non primum, quia peccatum veniale eſt actio diſſona Legi, & tamen non pugnat cum Gratia Juſtificante; neque ſecundum, quia poteſt Deus condonando peccatum impedire, ne conſurgat reatus odii Divini; ergo poteſt peccatum mortale actuale cum Gratia Juſtificante componi, atque adeo deleri, ſeu condonari per condonationem intrinſecam.

VIII. Objic. 1. Si in inſtanti, quo peccatum fit, daretur Gratia juſtificans, homo ſimul eſſet Filius diaboli per peccatum, & Dei Filius per Gratiam; Item ſimul eſſet Injuſtus, & Juſtus: ergo repugnat peccatum, dum fit, per Gratiam condonari.

Confirm. quia ſimul daretur reatus odii Divini per peccatum, & jus ad Dei amorem per Gratiam; quod repugnat.

Reſp. Licet peccator, dum peccat, dici poſſit Diaboli Filius, quatenus imitatur mores Dæmonis, juxta illud Chriſti Domini: *Vos ex Patre diabolo eſtis*; At non eſſet Filius Diaboli per hoc, quod haberet reatum odii Divini, ſi per condonationem impediatur, ne conſurgat talis reatus; ergo non repugnat, quod homo Filius Diaboli in primo tantum ſenſu ſit etiam Filius Dei per Gratiam, qua Divinam naturam ſimilitudinarie participet, habeatque jus ad amorem Dei, & hæreditatem; Ad id quod additur: Peccator eſſet injuſtus ſecundum maculam facti, quatenus male operaretur, cum operatio peccaminoſa opponatur Juſtitiæ, ſeu rectitudini debitæ; At non eſſet injuſtus ſecundum maculam juris, quia per condonationem impediretur reatus odii Divini; Unde poteſt ſimul eſſe injuſtus ſecundum maculam facti, & juſtus per gratiam, ſeu cum jure ad gloriam.

Ad confirm. diſt. antecedens: daretur reatus odii Divini ſolum radicalis, & jus ad amorem formale, concedo; reatus formalis, & jus formale, nego antecedens, & conſequentiam; ſicuti ſi gratia alterius ordinis componeretur cum peccato habituali, daretur reatus formalis odii Divini, & jus ad amorem radicale: & ſimiliter ſi Filius in creatis ſit impius erga Patrem, habet reatum formalem odii Paterni, & jus ad amorem radicale.

IX. Objic. 2. ex Dicaſtillo: Gratia præſentis ordinis (utpote cauſa formalis noſtræ juſtificationis, ex Trident.) pugnat cum peccato habituali; ergo etiam cum actuali.

Confirm. 1. quia peccatum habituale non eſt aliud niſi peccatum actuale præteritum moraliter perſeverans; ergo ſi non poteſt gratia juſtificans cum peccato habituali componi, a fortiori neque cum actuali.

Confirm. 2. In tantum poſſet peccatum actuale cum Gratia juſtificante componi, in quantum tunc homo non eſſet formaliter amicus, & formaliter inimicus Dei, ſed eſſet formaliter amicus, & radicaliter inimi-

micus; Atqui non eſt major ratio, cur non dicatur potius inimicus Dei formaliter per peccatum actuale, & amicus radicaliter per gratiam; ergo ſimpliciter eſset Dei amicus, & inimicus formaliter.

Reſp. quod ſicut diſpenſatio voti pugnat cum voto habituali, ſeu cum reatu relicto a voto, non tamen cum voto actuali; cum poſſit in inſtanti, quo fit, diſpenſari: ita gratia juſtificans pugnat ſolum cum peccato habituali, non cum actuali. Diſparitas eſt, quia peccatum habituale nihil aliud importat de præſenti, quam reatum odii, qui formaliter deſtruitur a Gratia, quæ eſt jus ad amorem: At peccatum actuale importat de præſenti duo, nempe maculam facti, & maculam juris: quamvis gratia formaliter deſtruat maculam juris; poteſt tamen eſse compoſſibilis cum macula facti, & ideo poteſt cum peccato actuali cohærere.

Ad 1. confirm. Quamvis peccatum habituale ſit ipſum peccatum actuale præteritum moraliter perſeverans; conſtituitur tamen etiam per reatum odii Divini, qui per gratiam juſtificantem eſsentialiter deſtruitur; & idcirco peccatum habituale cohærere non poteſt cum gratia: Contra vero peccatum actuale non conſtituitur per hujuſmodi reatum; (quamvis hic reatus connaturaliter ad illud conſequatur, tanquam ejus proprietas ſeparabilis) & ideo poteſt peccatum actuale ſecundum maculam facti componi cum gratia deſtructiva maculæ juris.

Ad 2. nego min. Supponimus hic, quod gratia præſentis ordinis juſtificet formaliter conferendo ineluctabiliter jus formale ad Dei amorem, & hæreditatem, quia eſt veluti externa Dei promiſſio de dandis his bonis: ſicut enim v. gr. locutio Prophetæ inquantum Prophetæ, ſeu locutio Pontificis loquentis ex cathedra ſupponit eſſentialiter internam Dei locutionem, & ab ea dependet eſſentialiter, unde eſt infallibilis; ita gratia præſentis ordinis ſupponit eſſentialiter divinam illam internam promiſſionem, & ab ea eſſentialiter dependet: unde non poteſt non juſtificare formaliter: Contra vero non eſt neceſſe, quod peccatum actuale reddat hominem formaliter Dei inimicum, cum poſſit ſaltem per condonationem extrinſecam condonari, ut oſtendimus; ergo bene aſſignatur ratio, cur ſi gratia cum peccato actuali componatur, homo potius dicatur formaliter amicus Dei, & radicaliter inimicus, quam formaliter inimicus, & radicaliter amicus, prout eſſet, ſi peccatum actuale componeretur cum gratia alterius ordinis compoſſibilis cum peccato habituali.

QUÆSTIO VI.

Utrum poſſint remitti peccata diviſibiliter, tum quoad ſe, tum quoad reatus ſuos?

PRima difficultas eſt, Num poſſit unum peccatum ſine alio remitti, non quidem in præſenti providentia, in qua peccatum mortale remittitur per gratiam collativam amicitiæ Divinæ, atque adeo incompoſſibilem cum quovis mortali ferente inimicitiam; ſed de potentia abſoluta. Secunda, An poſſit a Deo remitti ſolum reatus odii Divini, retento jure ad puniendum peccatorem pœna æterna; eo prorſus pacto, quo de facto ſæpe in Sacramento Pœnitentiæ remittitur reatus odii, & pœnæ æternæ, non remiſſo reatu pœnæ temporalis? Tertia, an poſſit vice verſa remitti reatus pœnæ æternæ ſive damni, ſive ſenſus, non remiſſo reatu odii?

I. Circa primam dico, Per gratiam præſentis ordinis non poſſe unum mortale ſine alio remitti, poſſe tamen per condonationem extrinſecam; quidquid ſit, an etiam per gratiam alterius ordinis.

Prima pars eſt de fide: de facto enim mortale deletur per gratiam, quæ reddit hominem Dei amicum, filium, & hæredem; quæ denominationes, ut patet, omnia mortalia delere debent, cum non poſſit homo ſimul eſſe Dei amicus per Gratiam, & inimicus ratione alicujus mortalis non dimiſſi; ergo fieri non poteſt, ut per gratiam unum tantum mortale remittatur, alio non dimiſſo. Hinc ad Rom. 8. dicitur: *Nihil damnationis eſt iis, qui ſunt in Chriſto Jeſu:* & Ezech. 18. *Si impius egerit pœnitentiam*, &c. *omnium iniquitatum ejus non recordabor:* & Trident. ſeſſ. 5. can. 5. definit, per Gratiam, quæ in Baptiſmo confertur, tolli totum id, quod veram habet rationem peccati.

Secunda pars concluſionis, quæ eſt Scoti, Gabrielis, Soti apud Suarium diſp. 10. & Oviedum tract. 8. controv., etiam facile probatur. Quoties duo, puta A, & B, nullam habent neceſſariam connexionem, ſive quoad exiſtere, ſive quoad deſtrui, toties poſſunt ſeorſim poni, ac ſeorſim deſtrui; ſed duo mortalia nullam habent hujuſmo-

juſmodi connexionem; ergo poſſunt ſeorſim deſtrui, ſaltem per condonationem extrinſecam; non ſecus ac poſſunt duæ excommunicationes ſeorſim abſolvi, & duo vota, aut irregularitates ſeorſim diſpenſari.

Confirm. Quamvis ex eodem mortali conſurgat tam reatus odii Divini, & pœnæ æternæ reſpondens offenſæ Deo irrogatæ, quam reatus pœnæ temporalis reſpondens tranſgreſſioni legis; poteſt tamen Deus, remiſſo reatu odii Divini, & pœnæ æternæ, retinere jus ad puniendum peccatorem pœna temporali: ſicut in humanis, ſi Petrus offendat Paulum, & a Paulo condonetur offenſa, adhuc remanet reatus pænæ infligendæ a Judice ob legis tranſgreſſionem; ergo cum ex duobus peccatis conſurgat pariter diverſus reatus, poterit a fortiori Deus unum ſine altero remittere, ſaltem per extrinſecam condonationem.

Præſcindimus hic, num poſſit etiam unum mortale ſine alio remitti per gratiam alterius ordinis, quæ ſit natura ſupernaturalis, & prima radix habituum, & actuum ſupernaturalium, exigitiva promiſſionis Divinæ de conferendo ſuo amore amicabili, & hæreditate, compoſſibilis tamen cum uno tantum peccato, non cum altero, quatenus eſſentialiter dependeret a condonatione peccati A, non peccati B; in quo caſu poſſet homo eſſe Dei inimicus unice propter peccatum B non remiſſum, non vero propter peccatum A, quod eſſentialiter vi hujus gratiæ remitteretur.

II. Circa ſecundam difficultatem, Num poſſit divinitus remitti ſolum reatus odii Divini, non remiſſo reatu vindictæ, ſeu pœnæ æternæ tum damni, tum ſenſus, in quo acriter DD. digladiantur, cenſeo affirmandum cum Lugo diſp. 7. num. 82. & diſp. 8. num. 70. Ripalda diſp. 91. nu. 41. contra Vaſquez 1. 2. diſp. 104. cap. 4. & contra P. Thyrſum Gonzalez tom. 3. diſp. 11.

Prob. 1. a pari cum Ripalda. Poteſt Deus remittere (ſaltem in alia providentia) culpam venialem, non remiſſo ullatenus reatu pœnæ illi debitæ; ergo etiam poteſt remittere culpam mortalem, nullatenus remiſſo reatu pœnæ æternæ damni, & ſenſus illi debitæ; atque adeo poteſt remittere reatum odii, non remiſſo reatu pœnæ æternæ. Secundo poteſt Deus, remiſſo mortali quoad reatum odii, & pœnæ ſenſus, punire peccatorem in æternum, denegando illi gratiam, & gloriam, atque adeo punire in æternum ſolum partialiter; ergo poterit etiam remiſſo tantum reatu odii, punire illum adæquate pœna æterna damni, & ſenſus.

Ratio a priori eſt, quia reatus illi ſunt ſeparabiles, cum poſſit univerſim culpa moraliter deſtrui in ordine ad unum effectum, & non in ordine ad alium.

Confirm. 1. quia quamvis multi cum Lugo doceant, per pœnitentiam commutari pœnam æternam mortali debitam in temporalem; multi tamen docent, non commutari pænam æternam, ſed hanc reſpondere peccato, prout eſt averſio a Deo, & reatum pœnæ temporalis reſpondere converſioni ad Creaturas, & legis tranſgreſſioni; Ita ut remiſſo peccato, & deleto reatu odii, & pœnæ æternæ, remaneat integer reatus pœnæ temporalis reſpondens legis tranſgreſſioni. Utrovis autem modo ratiocinemur, certum eſt, poſſe Deum remittere reatum odii, & pœnæ æternæ, retento jure ad puniendum peccatorem pæna temporali: ergo poterit etiam remittere reatum odii, retento jure ad puniendum peccatorem pœna æterna damni, & ſenſus. Sicut enim in Purgatorio ſtare poteſt pœna damni, & ſenſus abſque reatu odii, imo cum amicitia Divina; ita poterit in inferno de potentia abſoluta ſtare pœna damni, & ſenſus æterna abſque reatu odii divini, quamvis non poſſit ea eſſe cum divina amicitia; quippe quæ fert jus ad beatitudinem, quod cum reatu pœnæ æternæ cohærere non poteſt.

Confirm. 2. In humanis, quamvis Petrus juxta legem Euangelicam cedat juri ad odio habendum offenſorem; poteſt tamen retinere jus ad ejus punitionem condignam ex motivo juſtitiæ vindicativæ; ita ut velit, quod judex duplicem illi pœnam infligat, alteram debitam ob offenſam ſibi irrogatam, alteram debitam ob offenſam irrogatam Reipublicæ, ſeu ob Legis tranſgreſſionem; quam pœnam Judex ſemper infligere debet, etiamſi Petrus integre condonet; ergo pariter Deus cedere poteſt juri ad odio habendum peccatorem, & ſimul retinere jus ad ejus punitionem condignam æternam reſpondentem offenſæ divinæ, necnon ad temporalem reſpondentem legis tranſgreſſioni; atque adeo poteſt a Deo condonari reatus odii, nullatenus condonato reatu vindictæ.

Confirm. demum, quia poteſt Deus innocentem de potentia abſoluta annihilare, quin dicatur eatenus illum odiſſe, ſeu ex diſ-

diſplicentia talis perſonæ in æternum exterminare, ſed ſolum ad oſtenſionem ſui Dominii; ergo poteſt etiam peccatorem in æternum punire, remiſſo reatu odii, quin dicatur eatenus illum odiſſe, ſeu ex diſplicentia perſonæ a ſe exterminare, ſed ſolum ex amore juſtitiæ vindicativæ. Etenim, ut advertit Lugo, Deus non dicitur odiſſe per hoc præciſe, quod velit alii malum: aliter animas Purgatorii odiſſet; ſed illum odit, quem a ſe rejicit, ob ejus malitiam: ſicut e contra illum amat amore amicitiæ, cum quo voluntas divina conjungitur affective, propter participationem divinæ naturæ, quam in ſe habet; Cum autem poſſit Deus velle peccatori malum æternum abſque averſione ab illo ob ejus malitiam, eo quod poſſit culpam remittere, non remiſſo reatu pœnæ, idcirco poterit abſque odio peccatorem punire in æternum ex motivo Juſtitiæ vindicativæ.

III. Objic. 1. ex Philoſ. 2. Rhet. 4. Amare eſt velle bonum, odiſſe velle malum; ergo ſi Deus per peccatum punit peccatorem in æternum, vult illi malum maximum, atque adeo odit illum; ergo non poteſt remittere reatum odii, retento jure ad vindictam. Neque obſtat, quod animas in Purgatorio detentas Deus puniat, & non odio habeat. punit enim, ſed ut poſſint liberari ab eo, quod impedit conſecutionem gloriæ debitæ; atque adeo punit ordinando punitionem ad majus earum bonum; At ſi puniret æternum peccatorem, non ordinaret pœnas æternas ad bonum majus peccatoris; ergo directe vellet ejus malum: atque adeo odio haberet.

Reſpond. Sicut Judex punit reum, quin illum odio habeat, quia punit ex amore Juſtitiæ vindicativæ, & non vult illi malum ex diſplicentia perſonæ, ſed in bonum Reipub. & in obſequium Dei; ita poteſt Deus punire peccatorem pœna æterna, quin illum odio habeat, ſi ſcilicet puniat non ex diſplicentia perſonæ, ſed ex amore Juſtitiæ vindicativæ, & ut ipſi Deo debita ſatisfactio exhibeatur; prout de facto punit in Purgatorio animas, quas amat, & non odit. Neque obſtat, quod Deus animabus illis nolit malum pœnæ, ut malum eſt, ſed in majus earum bonum, ut ſcilicet poſſint aſſequi gloriam. Nam primo licet in hac vita Deus ſæpe juſtis pœnam infligat in majus eorum bonum, videlicet ut poſſint triumphare, & ad majorem gradum gloriæ evehi; falſum tamen eſt, quod pœnæ in Purgatorio ordinentur ad majus privatum animarum bonum, cum non conſequantur animæ illæ ex pœnis majorem gloriam, quam ſi iis carerent. Deinde etiam hoc dato, univerſim non dicitur odiſſe reum, qui illum punit non ex diſplicentia perſonæ, ſed in majus bonum Reipub. & ex amore Juſtitiæ vindicativæ; & idcirco Judex non dicitur reum odiſſe per hoc, quod illum puniat; ergo ſi Deus etiam puniat in æternum peccatorem non ex diſplicentia perſonæ, nec propter ejus malitiam, ſed ex amore juſtitiæ vindicativæ, & ad majus bonum publicum, & ut poſſit a Beatis ipſe Deus commendari etiam ob attributum juſtitiæ, eo modo quo commendatur, dum punit in Purgatorio, non diceretur peccatorem odiſſe.

Adde, quod ſicut poteſt Deus peccatori conferre auxilia ſupernaturalia, quæ ſunt ingens bonum, quin tamen illum amet, quia non vult peccatori hoc bonum ex complacentia in illo, ſed ex motivo ſuæ miſericordiæ; ita poteſt velle peccatori, remiſſa culpa, pœnam æternam, quin illum odio habeat; quia tunc non vult illi hoc malum ingens propter ejus malitiam, & ex diſplicentia perſonæ, ſed ex motivo Juſtitiæ vindicativæ, prout Judex ſine odio poteſt reum punire.

IV. Objic. 2. Non poteſt Deus non odiſſe peccatorem, ſi vult illi malum, quo ab ultimo ſuo fine exterminetur; ſed præciſe per hoc, quod velit illi pœnas æternas, vult malum exterminativum; ergo illum odit tanquam inimicum; atque adeo non poteſt, remiſſo jure ad odio habendum peccatorem, retinere jus ad puniendum in æternum. Maior probatur a contrario: ſi Deus vult homini viſionem Beatam, qua ſuo ultimo fini in æternum conjungatur, eo ipſo amat illum amore amicitiæ; ergo ſi vult homini pœnam æternam, qua a ſuo ultimo fine ſejungatur, illum odit odio inimicitiæ.

Reſpond. odium inimicitiæ ferre averſionem ab inimico, & perpetuam ſejunctionem ab illo præciſe ob ejus malitiam, & ex diſplicentia perſonæ. Quare ſi Deus velit hominem in æternum a ſe ſejunctum, ſed non propter ejus malitiam, non dicitur illum odiſſe: Aliter non poſſet Deus Innocentem annihilare, quia vellet in æternum eſſe a ſe ſejunctum, & ſic illum odiſſet abſque culpa, quæ eſt unica ratio odii divini. Poteſt itaque Deus velle pœnas æternas peccatori debitas, illum exterminando, quin tamen odio habeat, quia non vult illi hoc malum ex diſplicentia

per-

perſonæ, aut propter ejus malitiam, quam habet, ſed ob oſtenſionem divinæ juſtitiæ, ſicut punit animas amicas in Purgatorio. Ad prob. maj. diſparitas eſt, quia viſio Dei, ſi ferat beatitudinem, eſſentialiter fert poſſeſſionem omnis Boni; quod ſi deſit divina Amicitia, deeſt maximum bonum; unde deficit ſupernaturalis Beatitudo: ſed pœna æterna damni, & ſenſus non debet eſſe poſſeſſio omnis mali, cum poſſit ſtare ſine odio divino, quod eſt maximum malum damnatorum. Deinde poteſt paritas retorqueri, ſi ſupponatur, quod diximus in de Beatitudine, poſſe ſcilicet Deum de potentia abſoluta peccatori, quem odio habet, in ſenſu compoſito odii conferre viſionem ſui; in quo caſu peccator videns Deum non eſſet Beatus, ſed miſerrimus, eo quod intuitivè videret Deum ſibi infenſum, & iratum: ſicut enim juxta hanc ſententiam poteſt Deus conferre Petro viſionem ſui, quin illum amet, aut beet; ita poteſt etiam Deus conferre peccatori pœnam æternam, quin illum odio habeat: Quamvis non poſſit in æternum punire amicum, immo nec Innocentem, quia id ſaperet ſævitiem.

Confirm. quia poteſt intelligi, quod Deus de facto infantes cum originali decedentes odio habeat in æternum, quin illos puniat pœna ſenſus; ergo poteſt etiam bene intelligi, quod peccatorem in æternum puniat, quin illum odio habeat ob puram remiſſionem reatus odii, non remiſſo reatu pœnæ æternæ.

V. Objic. 3. Maximum indicium odii eſt incompoſſibilitas cum amore, etiam benevolentiæ; ſed ſi Deus retineret jus ad puniendum peccatorem pœna æterna, non poſſet exercere erga illum actum ullum benevolentiæ; ergo illum odio haberet, atque adeo reatus vindictæ a reatu odii ſeparari non poteſt. Probatur minor, quia in Deo actus benevolentiæ eſt etiam actus beneficentiæ; atqui erga damnatos, utpote refrigerii incapaces, nullam poteſt Deus beneficentiam exercere; ergo nec benevolentiam.

Confirm. Si poſſet Deus erga damnatos, remiſſo reatu odii, eſſe benevolus, & beneficus, poſſet etiam illis ſuam amicitiam conferre; unde haberent jus ad gloriam; quod repugnat.

Reſp. Odium Dei ſolum eſſe incompoſſibile cum amore amicitiæ, non vero cum amore benevolentiæ, ſeu cum voluntate divina benevola, & benefica; aliter Deus non poſſet eſſe beneficus erga peccatores conferendo illis auxilia ſuperna turalia. Quod ſi poteſt eſſe beneficus erga peccatores, quos odit; a fortiori id poterit poſt remiſſum reatum odii, retento jure ad vindictam, poteſt enim de potentia abſoluta, v. g. nolle eos punire, niſi alternis annis, retinendo tamen jus ad eos quotannis puniendos: ſicut in hac vita Deus peccatores non punit, habet tamen jus ad eos puniendos. Solum itaque in præſenti providentia damnati ex extrinſeco Dei decreto ſunt incapaces refrigerii.

Ad confirm. Non poteſt Deus habentibus reatum pœnæ æternæ conferre ſuam amicitiam, quin ſimul deſtruat illum reatum, cum ſint incompoſſibiles reatus pœnæ æternæ, & jus ad gloriam æternam.

VI. Circa tertiam difficultatem, an poſſit Deus viceverſa remittere reatum vindictæ, retento jure ad odium? dicendum poſſe, retento jure ad odium, remittere ſolum reatum pœnæ ſenſus, non damni.

Probatur 1. pars, quia Deus peccatores in hac vita odit, quin ſemper puniat: ergo poteſt aliquem odiſſe, & non punire; ergo poteſt retinere jus ad odium, & condonare reatum pœnæ ſenſus æternæ. Secunda pars, quod non poſſit condonare reatum pœnæ damni, retento jure ad odium, patet, quia ſi condonaret reatum pœnæ damni, eo ipſo ratione elevationis conſurgeret in peccatore jus ad viſionem Dei, & beatitudinem, cum qua ſtare nequit reatus odii divini. Proportionaliter in pura natura non poſſet Deus, retento jure ad odium, remittere peccatori reatum carendi Beatitudine naturali; quia impoſſibile eſt habere Beatitudinem naturalem illum, qui a Deo odio habetur, etiamſi peccator id ignoraret, ut ſupponimus in de Beatitudine; ergo non poteſt Deus, retento jure ad odium, condonare reatum pœnæ damni, aut reatum carendi Beatitudine naturali.

VII. Objic. Non remiſſo reatu odii, conſurgit in peccatore æterna triſtitia orta ex cognitione hujus ſummi mali, quod a Deo odio habeatur; hæc autem triſtitia eſt cruciativa magis, quam quælibet alia pœna ſenſus; ergo non poteſt Deus, retento jure ad odium, remittere pœnam ſenſus æternam.

Reſpond. quod ſicut decedentes cum originali non puniuntur pœna ſenſus, quamvis puniantur pœna damni, & aliqualem triſtitiam habeant ex cognitione talis pœnæ, ſicut etiam ex eo, quod ſint filii iræ; ita in caſu noſtro poteſt Deus remittere pœnam ſenſus æternam peccatori, quamvis in

eo remaneat triſtitia æterna orta ex cognitione, quod a Deo odio habeatur. Ratio eſt, quia hæc triſtitia non eſt pœna ab extrinſeco inflicta a Judice, ſed eſt pœna peccati comitans, cum ſit quædam veluti phyſica peccati proprietas, quæ eſſentiam comitatur, non ſecus ac ignem calor. Contra vero pœna ſenſus eſt effectus moralis peccati, qui a Judice ad illius exigentiam moralem cauſatur; & relate ad hanc pœnam dari poteſt condonatio, quia hæc tantum pendet a voluntate habentis jus ad illam infligendam: Pœna vero comitans non dicitur condonari, ſed impediri, ſi a Deo tollatur: ſicut de facto impeditur a Deo, ne conſurgat in infantibus decedentibus cum originali maxima illa triſtitia, quæ connaturaliter conſurgeret ex cognitione, quod ſint Filii iræ.

Hinc fit, quod in Inferno ſicut culpa venialis durat æternum, ita & triſtitia orta ex cognitione indignationis divinæ propter eam culpam. Ratio eſt, quia culpa peccati venialis, & hæc ejus phyſica proprietas non eſt de ſe temporanea, nec æterna, ſed eſt æterna, ſi conjungatur cum mortali; eſt temporanea, ſi conjungatur cum gratia, a qua exigitur ejus deſtructio, eo quod ſit impedimentum ad gloriam, ſicut calor non eſt diuturnus, ſi ſit in aqua, quæ exigit ejus deſtructionem: Contra vero pœna inflicta ſenſus propter veniale de ſe eſt temporanea, quanta ſcilicet debetur veniali in Purgatorio; & ideo non poteſt in Inferno æternari, eo quod Deus ultra condignum puniret, ut diximus qu. tertia diſputationis antecedentis.

QUÆSTIO VII.

De Venialium Remiſſione.

ALter effectus Pœnitentiæ eſt venialium remiſſio, de qua primo quærendum, quænam ſit forma venialium deletiva? Secundo quinam actus ad venialium remiſſionem requirantur, & quomodo remittantur per Sacramentalia? Denique an, & quomodo remittantur poſt hanc vitam?

ARTICULUS I.

Quænam ſit forma Venialium deletiva? & an pro iis poſſit condigne juſtus ſatisfacere.

I. IN præſenti providentia venialia non delentur citra infuſionem gratiæ. Nam vel delentur ſimul cum mortali, & tunc requiritur infuſio gratiæ ad delendum mortale: vel remittuntur ſeorſim a mortali, & in hoc caſu vel remittuntur in ſuſceptione alicujus Sacramenti, & habetur augmentum gratiæ ex opere operato: vel remittuntur, poſito aliquo actu ſupernaturali, & habetur augmentum gratiæ ex opere operantis. Nunquam autem remitti poſſunt venialia per actum aliquem honeſtum naturalem, ut docent communiſſime cum Angelico contra nonnullos. Ratio eſt, quia venialia retardant a conſecutione gloriæ ſupernaturalis; ergo ad illorum remiſſionem requiritur actus virtutis ſupernaturalis: omne enim, quod ad gloriam conducit, aut poſitive, aut removendo prohibens, debet eſſe ejuſdem ordinis, atque adeo ſupernaturale. Dubitatur ſolum, utrum venialia per ipſam gratiam formaliter deleantur, an per condonationem extrinſecam, an aliter?

II. Dico primo: Per gratiam ſecundum ſe ſumptam venialia formaliter deleri non poſſunt. Ita communiter.

Prob. Nullus gradus gratiæ eſt incompoſſibilis cum ullo veniali; ergo gratia non poteſt eſſe ſecundum ſe forma incompoſſibilis, & deletiva venialium. Antecedens patet, quia juſtus habens gratiam quantumcumque intenſam poteſt venialiter peccare, quin ullum gradum gratiæ amittat; aliter poſſent adeo multiplicari venialia, ut omnem gratiam expellerent: quod eſt impoſſibile; cum nonniſi per mortale gratia expellatur. Quare licet nullum veniale in præſenti providentia deleatur citra infuſionem gratiæ, hæc tamen gratiæ infuſio ſolum comitatur venialium deletionem, non vero delet illam formaliter, cum nullam habeat cum illis incompoſſibilitatem.

III. Dico ſecundo. Neque delentur venialia formaliter per gratiam, ut collatam a Deo ex intentione delendi illa. Ita Suarius contra Vaſquez p. 2. diſp. 207.

Prob. Nulla forma phyſica divinitus cauſare poteſt effectum formalem diverſum ab eo, quem poteſt naturaliter; (eſto poſſit divinitus informare ſubjectum, quod naturali-

liter non poteſt informare) v. g. calor non poteſt divinitus cauſare effectum formalem frigidi, nec alium, quam calidi, quem poteſt naturaliter cauſare: quod ſi ponatur a Deo calor v. gr. in lacte ex intentione expellendi dulcedinem, non per hoc poterit formaliter dulcedinem expellere, ſed ſolum poterit Deus ad præſentiam caloris expellere dulcedinem: ergo neque poterit gratia formaliter expellere venialia, quamvis poſſit Deus ad præſentiam gratię venialia condonare, & expellere: ſicut poteſt etiam ad præſentiam caloris condonare venialia, quin dicatur calor ea formaliter expellere, eſto ponatur ex intentione, quod venialia tollantur.

Putant nonnulli Recentiores, quod poſſit Gratia formaliter expellere venialia, prout habens hanc, vel illam modificationem, ſeu individuationem; Sicut in multorum ſententia lumen gloriæ, prout habens hanc, vel illam modificationem, poteſt repræſentare in Deo has, vel illas Creaturas; & ſicut ſpecies v. g. remi uno modo modificata, puta tranſiens per aquam, poteſt repræſentare remum fractum, & tranſiens per aerem repræſentat integrum.

Sed communiter etiam rejiciuntur, quia poſita quacumque modificatione gratiæ, poteſt a juſto patrari quodvis veniale, quin tunc ullus gradus gratię amittatur; ergo gratia utcumque modificata non poteſt formaliter venialia expellere. Et ratio a priori eſt, quia quamvis cauſa efficiens diverſimode modificata poſſit diverſos effectus cauſare, ſicut ignis diverſimode approximatus, & ſpecies remi diverſimode pertingens ad oculum; Cauſa tamen formalis non poteſt diverſos effectus formales cauſare ratione diverſæ modificationis, ut dicimus communiter contra Thomiſtas, oſtendendo intenſionem qualitatis non haberi per majorem radicationem ejuſdem formæ in ſubjecto; aliter dici poſſet, quod eadem forma diverſimode unita cauſet diverſa compoſita, unde diverſitas ſpecifica non haberetur a diverſis formis, ſed a diverſa unione, aut aliis modis.

IV. Dico tertio. Venialia formaliter deleri poſſunt, & de facto delentur, vel per condonationem extrinſecam, vel per actum contritionis, aut attritionis ſupernaturalis, (ſi iſti actus ſint condigna ſatisfactio pro venialibus; quod mox diſcutiemus) vel per ſatisfactiones Chriſti nobis applicatas in Sacramentis: (ſicut Chriſti ſatisfactiones applicatæ nobis in Sacramentis delent formaliter mortale in priori ad infuſionem gratiæ, ut dicemus q. ultima) Poſſunt etiam formaliter venialia deleri per gratiam eſſentialiter dependentem ab actu libero Dei de condonando hoc, vel illud veniale, ſi hujuſmodi gratia ſit poſſibilis.

V. Quæritur acriter a Theologis, An ſaltem contritio juſti, & dilectio Dei ſuper omnia (ſi minus attritio) eſſe poſſit condigna ſatisfactio pro veniali, atque adeo formaliter ejus deletiva? Negant Lugo diſp. 5. de Incar. ſect. 7. & diſp. 9. de pœnit. nu. 16. Ripalda diſp. 97. ſect. 3. Affirmant tamen communius cum Suario diſp. 4. de Incar. ſeſs. 11. Perez diſp. 10. ſect. 4. cum quibus ſentiendum cenſeo.

Prob. Quia poteſt contritio juſti eſſe in æſtimatione morali tanti valoris in linea honorationis, & ſubmiſſionis Deo exhibitæ, quantæ gravitatis fuit offenſa aliqua venialis in linea dehonorationis; ſed hoc ſufficit, ut contritio juſti ſaltem intenſa condigne ſatisfaciat pro aliquo veniali, ſaltem leviſſimo; ergo poteſt contritio juſti eſſe condigna ſatisfactio pro veniali. Minor patet. Major probatur, quia univerſim defectus leves inter amicos non impediunt, quominus inferior poſſit exhibere ſuperiori obſequium æqualis, aut majoris momenti in æſtimatione morali, quam ſit levis offenſa. Immo ex natura amicitiæ habetur, quod teneatur amicus deponere averſionem aliquam erga amicum ortam ex levi offenſa, ſi ille præſtat obſequium præſtantius. Quamvis autem Deus infinite diſtet a creatura, hæc tamen diſtantia non impedit veram amicitiam inter Deum, & creaturam; ergo non impedit quod eſt proprium amicitiæ, quod ſcilicet, levis offenſa compenſetur per obſequium præſtantius, ſicut eſt contritio juſti relate ad culpam venialem; ergo poteſt contritio juſti eſſe condigna ſatisfactio pro veniali. Quidquid ſit, an etiam hoc competat attritioni juſti? Quod pariter concedunt Lugo, Coninck, Azorius contra Vaſquez, Lorcam, Soto apud eumdem Martinum Perez ſect. 6.

Neque dicas, venialia eſſe infinitæ gravitatis ſecundum quid, & extrinſece, ut mortalia, ratione infinitæ excellentiæ Dei offenſi; ergo ſicut nulla pura creatura poteſt condigne ſatisfacere pro mortali, etiamſi hoc non eſſet infinitæ gravitatis intrinſece, ut diximus in de Incarnatione; ita nec pro veniali.

Nam ex ibidem dictis, idcirco mortale eſt incompenſabile a pura creatura, quia eſt veriſſima Dei offenſa, juxta illud Scripturæ: *Ipſi autem ſpreverunt me:* At veniale non eſt rigoroſe Dei offenſa, ſeu con-

temptus Divinæ amicitiæ, ſed ſolum quidam exercitus contemptus fervoris amicitiæ; unde ex infinita majeſtate Divina non haurit infinitatem, nec incompenſabilitate; ſicut non eſt infinite æſtimabilis amor Dei per hoc, quod ad Deum terminetur, cum non deſumat ſuam æſtimabilitatem a Deo amato, ſicut peccatum mortale ſuam haurit gravitatem a Deo offenſo; unde non tanti æſtimatur in linea honorationis amor, & ſatisfactio Deo præſtita a creatura, quanti offenſa in linea dehonorationis.

VI. Notandum tamen cum Suario, quod licet contritio, ſaltem intenſa, Juſti poſſit condigne ſatisfacere pro veniali, ſaltem remiſſo, adhuc tamen requiritur, quod contritio a Deo acceptetur in ſatisfactionem, & non exigatur, prout exigi poteſt, alio titulo, puta ſupremi Dominii, benefactoris, aut titulo ſupremæ excellentiæ, &c. Idcirco enim in creatis ſatisfactio condigna ab ipſo offenſore præſtita de ſe delet offenſam, quia non poteſt alio titulo illa exigi ab offenſo; cum autem poſſit Deus multis aliis titulis noſtros actus exigere, ideo ut contritio deleat veniale, tanquam ſatisfactio condigna, requiritur, quod ea non exigatur aliis titulis a Deo, atque adeo requiritur, ut in ſatisfactionem acceptetur; & idcirco in oratione Dominica dicimus: *Dimitte nobis debita noſtra*: quod ex Trident. ſeſſ. 6. cap. 11. etiam de venialibus dicimus, quia ut dimittantur, opus eſt benigna acceptatione noſtrarum ſatisfactionum. De facto autem acceptari in ſatisfactionem noſtra obſequia, conſtat ex Scripturis: dicitur enim 1. Joan. 1. *Si confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt, & juſtus, ut remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate.*

Concludo, quod cum veniale moraliter perſeveret in reatu aliqualis Divinæ indignationis, & pœnæ temporalis conſtituto per negationem condonationis, & condignæ ſatisfactionis, ſequitur, quod poſſit formaliter deleri tanquam per formas incompoſſibiles, tum per condonationem ſive extrinſecam, ſive intrinſecam, (videlicet per gratiam dependentem a condonatione hujus, vel illius venialis) tum per ſatisfactionem condignam, ſive propriam, videlicet per actum contritionis, ſive appropriatam, nempe per Chriſti ſatisfactiones nobis per Sacramenta, aut per alios actus ſupernaturales applicatas.

ARTICULUS II.

Quinam actus ſupernaturales ſufficiant ad venialium deletionem, & quomodo per Sacramentalia tollantur?

VII. Dico 1. Contritio extra Sacramentum, & attritio in Sacramento, ſi non ſint condigna ſatisfactio pro venialibus, ſunt certe proxima diſpoſitio ad eorum deletionem. Ita communiter.

Prob. quia iſti actus ſupernaturales ſunt proxima diſpoſitio ad mortalium deletionem, ut eſt de Fide; ergo a fortiori ad deletionem venialium.

VIII. Dico 2. Probabiliter attritio, etiam extra Sacramentum, eſt ſufficiens diſpoſitio ad venialium remiſſionem, quamvis non eſſet condigna ſatisfactio. Ita Suarius diſp. 11. ſect. 3. contra Vaſquez q. 87. art. 1. dub. 1.

Prob. quia ex Trid. ſeſſ. 14. cap. 5. venialia expiari poſſunt, non ſolum per Sacramentum Pœnitentiæ, ſed etiam *multis aliis modis*; ergo non ſola contritione, ſed etiam alio actu: atqui inter actus deletivos culpæ præter contritionem præcipua eſt attritio, quippe quæ eſt dolor, ac deteſtatio peccati ex motivo honeſto, & ſupernaturali; ergo etiam per attritionem extra Sacramentum deleri poſſunt venialia.

IX. Dico 3. Probabiliter etiam per quemcunque actum ſupernaturalem deleri ſimiliter poſſunt venialia, non ſecus ac per actum attritionis extra Sacramentum. Ita Scotus, Gabriel, Major, apud Suarium loco citato contra quamplures.

Prob. In humanis offenſæ leves inter amicos compenſantur per quodcunque obſequium offenſæ proportionatum, quamvis non ſit illius retractatio; ergo a fortiori Deus, qui perfectius amat, & eſt magis beneficus, ac liberalis erga Juſtos ſibi amicos, placabitur, & offenſas leves remittet etiam per alia obſequia ſupernaturalia, quæ non ſint attritio, ſeu venialium retractatio. Et ſane certum eſt, per venialia non deperdi amicitiam cum Deo, ſed ſolum fervorem amicitiæ, ſeu ſpecialem familiaritatem, non ſecus ac in humanis; ergo ſicut in humanis per obſequia quæcunque amico præſtita familiaritas antecedens reſtituitur; ita etiam a Deo nobis familiaritas reſtituitur poſt noſtra quæcunque obſequia; & auxilia ſpecialia conferuntur, perinde ac ſi non peccaverimus venialiter. Triplex enim eſt gradus auxiliorum, quæ Deus

Deus confert; alia peccatoribus ad reſurgendum; alia juſtis, ut a venialibus liberentur, & in priſtinam familiaritatem redeant; alia demum familiaribus, ut ejus ſuavitatem deguſtent, & in gratia creſcant, quæ proinde dicuntur auxilia ſpecialia.

Confirm. Sacramentalia, ut mox dicemus, vim habent delendi venialia per hoc, quod excitent in nobis pios motus, ſeu actus ſupernaturales; Atqui, experientia teſte, non ſolum ſacramentalia excitant in nobis varios actus ſupernaturales contritionis, attritionis, &c. ſed etiam actus fidei, ſpei, & aliarum virtutum; ergo etiam per hos actus ultimo diſponimur ad deletionem venialium. Præterquamquod probabile etiam eſt, quod Chriſtus Dominus de facto ſatisfactiones ſuas applicet nobis ad venialium remiſſionem dependenter a quolibet actu ſupernaturali, non ſecus ac applicavit ad mortalium remiſſionem dependenter a contritione, & a Sacramentis mortuorum; cum enim venialia ſint frequentia, & voluerit ex ſua benignitate Deus multis modis ea poſſe expiari, ut habet Triden. probabile eſt, voluiſſe hoc etiam facile remedium adhibere.

Adde demum, quod cum venialia deleri poſſint ex opere operato vi Sacramenti Euchariſtiæ, ut diximus in loco, & vi Sacramenti Pœnitentiæ, ut docent communius cum Suario diſp. 12. quin ad hunc effectum requiratur dolor de illis, ſed ſola non complacentia; (eſto requiratur de aliis dolor conſtitutivus Sacramenti) pariter probabile eſt, per quemcunque actum ſupernaturalem nos ad venialium remiſſionem diſponi, quamvis non ſit eorum dolor.

X. Objic. 1. Vel dicimus, quod per quemcunque actum ſupernaturalem deleantur omnia venialia, & hoc eſt valde durum, & inopinabile; vel aliqua tantum, & non eſt major ratio de uno, quam de alio: Præterquam quod neque videtur veriſimile, quod per actum ſupernaturalem valde remiſſum deleatur adæquate veniale valde intenſum. Quod ſi dicas, per plures actus ſupernaturales remiſſos deleri unum veniale intenſum: contra eſt, quia peccatum non poteſt diviſibiliter remitti; aliter etiam dici poſſet, quod mortale deleatur per plures actus contritionis remiſſos, quin ſufficiat unus tantum ad illud adæquate tollendum; quod nemo dixerit; ergo doctrina tradita non ſubſiſtit.

Reſp. hac in re nonnulla eſſe certa, & primo quidem per contritionem cadentem ſuper omnia venialia omnia remitti quoad reatum culpæ; cum per contritionem de mortalibus omnia mortalia remittantur: & licet non quælibet contritio ſit condigna ſatisfactio pro omnibus venialibus; quælibet tamen contritio eſt ſaltem ultima diſpoſitio ad eorum remiſſionem. Secundo certum eſt, in Sacramento Pœnitentiæ omnia venialia remitti per attritionem de illis, ſicut delentur omnia mortalia. Tertio poſſunt aliquando aliqua tantum venialia tolli, & non omnia; ut cum quis de aliquibus dolet in Sacramento, de aliis vero habet complacentiam; in præſenti enim ordine peccatum, de quo habetur complacentia, non remittitur. Quod ſi quis in Sacramento Pœnitentiæ habeat attritionem de aliquibus tantum venialibus, de aliis vero neque dolorem, neque complacentiam, Suarius diſp. 12. Sotus, Ledeſma probabiliter putant, tunc omnia venialia ex operato remitti; quod tribui debet virtuti, & efficaciæ Sacramenti, atque adeo meritis Chriſti.

XI. Difficultas eſt, Utrum per attritionem de aliquibus tantum venialibus extra Sacramentum remittantur pariter omnia venialia; an ſaltem omnia illa, de quibus eſt dolor? Ad quod probabiliter dicendum, quod ſi attritio ſit remiſſa, & venialia fuerint gravia, non deleantur omnia ſimpliciter, immo nec omnia illa, ſuper quibus cadit attritio, ſed aliqua tantum, prout Deus determinaverit, ut docet Platelius cum aliis. Si vero attritio de uno veniali ſit valde debilis, & illud veniale ſit grave, non ſufficit ea attritio ad illud adæquate delendum, ſed remittitur tantum inadæquate tum in ordine ad ſubtractionem auxiliorum ſpecialium, tum in ordine ad pænam debitam.

Neque hinc inferri poteſt, quod etiam contritio remiſſa remittat mortale inadæquate: tum quia cuivis contritioni promiſſa eſt a Deo omnium peccatorum condonatio; tum etiam quia remiſſio mortalium neque relate ad pœnam æternam, neque relate ad odium Dei poteſt pati medietatem: ſicut poteſt pati medietatem remiſſio venialium tum in ordine ad pœnam temporalem, tum in ordine ad ſubtractionem auxiliorum ſpecialium.

XII. Objic. 2. Sacramentum Pœnitentiæ inſtitutum eſt per modum Judicii; ergo nullum veniale in hoc Sacramento deletur, de quo Pœnitens non ſe accuſet cum dolore de illo.

Reſp. quod ſicut mortalia oblita in hoc Sacramento remittuntur, quamvis Pœnitens de iis non ſe accuſet, ſed tantum doleat, quia judicium Sacramentale, & forenſe non in omnibus conveniunt; ita venialia, de quibus nec habetur dolor, nec complacentia, probabiliter in Sacramento remittuntur, cum ſufficiat quod ratio judicii exerceatur ſolum relate ad mortalia, aut relate ad venialia, de quibus eſt dolor, & accuſatio: Aliter ſi quis doleret de omnibus venialibus, & de aliquibus tantum ſe accuſaret, hic non obtineret omnium remiſſionem; quod nemo dixerit.

Dubitatur, An quando Confeſſio eſt ſolum de venialibus, ſufficiat dolor virtualis conſiſtens in deſiderio ſuſcipiendi Sacramentum, & in excluſione complacentiæ de illis? Tamburinus lib. 1. Confeſ. cap. 3. ex Præpoſito, Sylveſtro, Roſella, & aliis putat, id eſſe probabile, quia Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. dicit, in Sacramento Gratiam non conferri abſque bono motu Pœnitentis, quin dicat, abſque dolore; ergo quamvis ad deletionem mortalium requiratur dolor formalis, ad deletionem venialium ſufficere videtur dolor virtualis, qui eſt bonus motus Pœnitentis. Equidem dico, quod eſto ſpeculative id eſſet probabile, non ſit tamen probabile practice; quia in materia Sacramentorum non poſſumus ſequi opinionem probabilem de eorum valore, relicta tutiore.

XIII. Quod ſpectat ad Sacramentalia, ſciendum, nomine Sacramentalium hic non venire cæremonias, quæ in Sacramentis adminiſtrandis exercentur, ſed quædam remedia particularia ab Eccleſia inſtituta ad venialium deletionem, quæ in eo verſu comprehenduntur.

Orans, Tinctus, Edens, Confeſſus,
Dans, Benedicens.

Quibus verbis ſit ſenſus, quod ſint Sacramentalia Oratio Dominica, & Oratio in Eccleſia conſecrata; ſicut etiam ſignum Crucis in fronte, ac pectore; Aſperſio aquæ luſtralis, & quælibet ſacra Unctio diſtincta ab unctione Sacramentali: Eſus panis benedicti: Confeſſio Generalis, ſeu *Confiteor*, ac ſola tunſio pectoris: Erogatio ſtipis, & Benedictio Epiſcopi, ſeu Abbatis.

XIV. De his tamen quæritur, an, & quomodo ad remiſſionem venialium conferant, ex opere operato ne, an operantis? cum ea non ſint Sacramenta a Chriſto Domino inſtituta, ſed Sacramentalia inſtituta ab Eccleſia, ut explicat Suarius diſp. 12. ſect. 2.

Quod conferant ad venialium remiſſionem, non eſt dubitandum, cum is ſit communiſſimus Eccleſiæ, ac Theologorum ſenſus, ut notat Eſparza quæſt. 22. *Inſolentiſſima enim inſania eſt*, ut docet Auguſtinus Epiſt. 108. *ſi quid per univerſum Orbem tota frequentat Eccleſia, de eo, an recte fiat, diſputare.* Quod vero conferant ex opere operato, docent Henriquez, Sotus, Gabriel, apud Amicum diſp. 6. ſect. 5. Negant vero communius cum Suario, Vaſquio ex D. Thoma, Alenſi, & aliis.

Dico equidem cum hac ſecunda ſententia, Sacramentalia juvare ad venialium remiſſionem per pios actus, quos excitant, non vero ea delere ex opere operato. Ratio eſt, quia ſi ex opere operato delerent venialia, deberent id habere ex inſtitutione Divina; atqui de hac inſtitutione non conſtat; ergo dicendum, ea non delere ex opere operato, ſed juvare tantum ad remiſſionem venialium per hoc, quod pios actus excitent, aut ratione ſui, ut oratio Dominica, Confeſſio Generalis &c. aut ex orationibus Eccleſiæ præviis, ut aſperſio aquæ luſtralis, eſus panis benedicti; aut ex aliorum orationibus, ut eleemoſyna, quæ movet pauperes ad orandum pro elargiente illam.

ARTICULUS III.

An, & quomodo venialia poſt hanc vitam deleantur.

XV. Communiter Theologi contra Alenſem docent, aliqua venialia in hac vita non remiſſa Juſtis remitti poſt mortem. Et ratio eſt perſpicua, quia ſi Juſtus poſt veniale non remiſſum ſtatim decedat, cum non poſſit ad Patriam evolare, antequam veniale illud remittatur; debet poſt hanc vitam remitti. Quod confirmant verba illa Chriſti Domini Matth. 12. *Qui peccavit in Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſeculo, neque in futuro.* Quibus verbis ex conſenſu PP. ſignificatur, aliqua peccata poſt hanc vitam remitti; quod tamen intelligi non poteſt de mortalibus; Dicitur enim Eccleſ. 11. *Lignum, ubicunque ceciderit, ibi erit:* ergo ſolum intelligi debet de venialibus in hac vita non remiſſis.

Difficultas tamen eſt, quomodo remittantur? Scotus, Gabriel, Major putant, re-

mitti in Purgatorio ſolutione Pœnæ, vel in inſtanti poſt mortem propter opera meritoria facta in vita. Alii cum Bonaventura dicunt, remitti poſt mortem per Gratiam finalem. Communius tamen cum Suario, Vaſquio, Paludano, Capreolo apud Amicum diſp. 7. n. 122. putant, venialia non remiſſa in hac vita remitti Juſtis in inſtanti ſeparationis animæ a corpore per actum dilectionis Dei, quo anima totis viribus deteſtatur omnes culpas commiſſas.

XVI. Dico equidem cum hac ſententia, venialia remitti in primo inſtanti poſt mortem, vel per meram condonationem extrinſecam, vel per actum dilectionis Dei tunc elicitum, ſive tanquam ſatisfactionem condignam, ſive tanquam diſpoſitionem ultimam ad remiſſionem obtinendam.

Prob. Et quidem quod hæc condonatio fiat ſtatim poſt mortem, conſtat, cum non poſſit aſſignari, niſi arbitrarie, aliud tempus; Tum etiam quia ex Divina Munificentia, & Amore erga Juſtos non eſt præſumendum, quod velit hanc condonationem differre. Quod vero ea fiat vel per meram condonationem extrinſecam, vel per actum contritionis, conſtat, quia ſupponimus hic, condonationem extrinſecam non eſſe impoſsibilem, & contritionem eſſe poſſe condignam ſatisfactionem pro venialibus, vel ſaltem diſpoſitionem ultimam ad remiſsionem omnium venialium, ſicut de facto eſt ad remiſsionem omnium mortalium; ergo aliquo ex his modis de facto fit hæc condonatio.

XVII. Objic. 1. Non eſt cur non dicantur venialia poſt hanc vitam remitti per tolerantiam pœnarum Purgatorii; cum enim veniale conſiſtat in reatu pœnæ, hac tolerata, deletur veniale; ergo non remittuntur venialia ſtatim poſt mortem.

Reſp. Veniale non conſiſtere in ſolo reatu pœnæ temporalis, ſicut nec mortale in ſolo reatu pœnæ æternæ. Nam in Sacramento Pœnitentiæ remittuntur mortalia adæquate quoad culpam, & ſæpe etiam omnia venialia, & tamen remanet aliqua pœna temporalis pro iis luenda: ergo poteſt remanere aliquis reatus pœnæ, ſublata omnino culpa; Unde veniale primario conſiſtit in reatu aliqualis indignationis Divinæ; ſicut mortale in reatu odii.

XVIII. Objic. 2. Non eſt cur dici non poſſit cum Baſſolo, & aliis, remitti venialia poſt mortem vi actus eliciti in hac vita in ordine ad obtinendam illorum remiſſionem.

Reſp. hoc non ſubſiſtere, quia ſi actus ille fuit elicitus poſt venialia commiſſa, tunc ſtatim ea deleviſſet; ſi vero antequam committerentur venialia, quomodo vi illius poteſt venialium futurorum veniam obtinere; cum dolor, & ſatisfactio ſint ſolum de peccatis præteritis? Poteſt quidem Deus intuitu meritorum antecedentium delere venialia poſtea commiſſa, ſicut poteſt intuitu meritorum antecedentium concedere auxilia ad dolendum de venialibus; At in præſenti providentia Deus intuitu meritorum antecedentium non delet venialia poſtmodum commiſſa. Et ſi id contingeret, deleret venialia ſtatim, & non expectaret mortem Juſti ad ea remittenda.

XIX. Objic. ult. Poſt hanc vitam non datur tempus merendi, ac ſatisfaciendi. dicitur enim Joan. 9. *Venit nox, quando nemo poteſt operari*; ergo &c. Quod ſi venialia poſſent poſt mortem ſic deleri, quidni etiam mortalia vi ejuſdem contritionis, tanquam ultimæ diſpoſitionis ad juſtificationem?

Reſp. poſt hanc vitam non dari tempus merendi præmium eſſentiale, atque adeo nec ſatisfaciendi pro mortalibus; ſecus vero pro venialibus; cum neceſſe ſit tolli ab anima Juſti venialia, quæ gloriæ conſecutionem retardant, & congruentius ſit per contritionem tanquam per ſatisfactionem condignam deleri, quam gratis per condonationem extrinſecam: ſicut de facto mortalia congruentius delentur, poſita contritione, ſeu aliquali ſatisfactione, quam omnino gratis. Ad id, quod additur: Anima decedens in mortali non poteſt actum contritionis ſupernaturalis poſt hanc vitam ponere, cum ſit indigna quovis dono ſupernaturali; unde non poteſt vi contritionis habere mortalium remiſſionem: At poteſt Juſtus poſt mortem contritionem elicere, eique debentur auxilia ad hunc actum ponendum, ut poſſit ſe diſponere ad venialium remiſſionem, & ad gloriam obtinendam; unde diſpar eſt ratio.

QUÆSTIO VIII.

De meritorum reviviſcentia per Pænitentiam, ac de Peccatorum reditu per lapſum.

MErita omnia ſimul cum Gratia deperdi per peccatum, non dubitatur: Illud tamen quæritur, Num merita per peccatum mortale extinguantur omnino, an ſolum mortificentur, & veluti conſopiantur, ita ſcilicet ut per ſubſequentem Pœnitentiam reviviſcant? Quæritur etiam, an ſicut per pœnitentiam merita reviviſcunt, ita etiam per ſubſequens peccatum reviviſcant demerita, ſeu peccata præterita.

ARTICULUS I.

An, & quomodo merita per Pœnitentiam reviviſcant?

I. QUod de facto reviviſcant, eſt adeo certum apud Theologos, ut oppoſitum cenſeatur a Suario, & Amico temerarium, & periculoſum, a Bagnez errori proximum, a Nugno erroneum. Communiter enim id PP. docent ex Apoſt. ad Heb. 6. *Non enim injuſtus eſt Deus, ut obliviſcatur operis veſtri, &c.* quem locum PP. communius apud Suarium cum Ambroſio, Anſelmo intelligunt de operibus per peccatum mortificatis. Hoc etiam colligitur ex verbis illis ad Galatas 3. *Tanta paſſi eſtis ſine cauſa, ſi tamen ſine cauſa*, hoc eſt, ut explicant Hieron. Chryſoſt. Ambroſ. ſi tamen incaſſum dici poteſt ea vos paſſos eſſe, cum poſſitis de præteritis paſſionibus, & meritis mercedem accipere, ſi volueritis per pœnitentiam in Dei Gratiam redire. Idem ſignificatur Joelis 2. *Reddam vobis annos, quos comedit locuſta, bruchus, & rubigo, & eruca.* Hoc etiam innuit Trid. ſeſs. 6. cap. 16. verbis illis: *Juſtificatis, ſive acceptam Gratiam perpetuo conſervaverint, ſive amiſſam recuperaverint &c.* & colligitur ex doctrina ejuſdem Triden. loco citato, & canone 32. ubi tres tantum requirit conditiones, ut bona opera proſint ad vitam æternam, videlicet quod procedant a Gratia habituali, quod ſint ſupernaturalia, & quod homo in Gratia decedat; quæ omnia habentur in meritis per peccatum mortificatis, ſi homo per Pœnitentiam reſurgens in Gratia moriatur.

Ratio a priori eſt, quia Peccatum per Pœnitentiam condonatur plene, & abſolute abſque ulla limitatione, aut conditione; ergo merita antiqua poſt Pœnitentiam, & condonationem peccati iterum incipiunt tribuere homini jus ad vitam æternam, perinde ac ſi nunquam peccaſſet: ſicuti ſi Rex integre, & abſolute condonet ſubdito injuriam ſibi irrogatam, eo ipſo ſubditus recuperat omnia jura antiqua ad recipiendam mercedem antiquis obſequiis debitam, aliter condonatio non eſſet plena. Hinc fit, hominem per peccatum privare ſe ſolum jure proximo, & expedito ad vitam æternam a meritis exigitam, non tamen jure remoto, quod unice per æternam damnationem extinguitur.

Neque dicas, majorem eſſe vim in mortali culpa, utpote malitiæ infinitæ, ad extinguenda merita antecedentia, quam in actu Pœnitentiæ, utpote finitæ bonitatis, ad extinguenda demerita priora; ſed actus Pœnitentiæ non mortificat, ſed extinguit peccata; ita ut per relapſum non redeant; ergo etiam mortale extinguit merita, ita ut nunquam reviviſcant.

Nam hæc abſoluta demeritorum deſtructio per actum Pœnitentiæ non habetur unice ab ipſa Pœnitentia, ſed etiam ab infinita Dei Miſericordia, quæ infinito exceſſu ſuperat malitiam peccati; & ideo nil mirum, quod plus poſſit Pœnitentia cum Divina Miſericordia in ordine ad extinguenda peccata, quam peccatum in ordine ad extinguenda merita. Non negamus tamen, potuiſſe Deum in alia providentia velle, quod merita antecedentia per peccatum omnino extinguantur, & non mere mortificentur, ut docent communius cum Suario, & Lugo contra Vaſquez; quia tamen Deus pronior eſt ad miſerendum, quam ad puniendum, ut magis ad pœnitentiam alliciat, promittit ſe reſtituturum nobis quæcumque per peccatum amiſimus, idque cum fœnore; juxta illud Pſalmi 30. *lavabis me, & ſuper nivem dealbabor*; ſiquidem per Pœnitentiam candori, & meritis antiquis ſuperadditur novum meritum, & nova Gratia ex opere operantis per actum contritionis, aut ex opere operato per ſacramentum pœnitentiæ.

II. Dubitant tamen DD. primo, num merita præterita per pœnitentiam reviviſcant ſolum in ordine ad aliquod gaudium accidentale, quo gaudent Beati de iis meritis ante peccatum elicitis, ut videtur docere D. Th. q. 89. art. 5. ad tertium apud Suarium,

rium; An vero quoad præmium eſſentiale, nempe in ordine ad merendam, ut prius, viſionem Dei? Secundo utrum quoad hoc præmium eſſentiale reviviſcant ſolum per hoc, quod gloria contritioni debita detur etiam titulo meritorum antecedentium, ut docet Bagnez apud Haunoldum? Tertio num reviviſcat quoad totam gratiam antecedenter deperditam, ut docet Scotus, & alii communius; an vero ita, ut pars tantum Gratiæ deperditæ reſtituatur commenſurata diſpoſitioni præſenti, & intenſioni actus Pœnitentiæ, ut putant nonnulli Thomiſtæ apud Suarium, & Lugo?

Dico 1. Merita non reviviſcunt ſolum in ordine ad gaudium accidentale, quo ſcilicet deinde Beati gaudeant de meritis ante peccatum elicitis. Ita communiter.

Prob. quia in hoc ſenſu reviviſcerent etiam merita mortua, (hoc eſt elicita in ſtatu peccati mortalis) cum etiam de iis gaudeant deinde Beati.

III. Dico 2. Neque reviviſcunt merita per hoc, quod multiplici titulo eadem Gloria conferatur, videlicet & ut debita actui Pœnitentiæ præſentis, & ut debita meritis ante peccatum elicitis: eo pacto quo Adultis datur gloria & titulo hæreditatis, & titulo mercedis, ſeu coronæ. Ita etiam communiter.

Prob. quia rationes adductæ ad probandam meritorum reviviſcentiam probant, quod reviviſcant quoad ſuum antiquum Jus ad præmium ipſis debitum, & non in ordine ad merendum alio titulo novum præmium debitum actui Pœnitentiæ; alioquin contra dictum Apoſtoli ad Heb. 6. Deus videretur injuſtus, ſi merita antiqua privaret præmio iis abſolute promiſſo; & peccatum non diceretur plene condonatum per Pœnitentiam, ſi omnino extingueretur Jus ad præmium debitum meritis antiquis; ſicut Rex non plene injuriam condonaret ſubdito offenſori, niſi reviviſcerent jura antiqua in ordine ad mercedem obſequiis antecedentibus debitam.

Confirm. ſi ſententia oppoſita ſubſiſteret, poſſemus dicere, quod nunquam novo merito nova gloria reſpondeat, ſed eandem duplici titulo; quod nemo dixerit. Et ratio a priori eſt, quia duplici obligationi ex Juſtitia non poteſt reſpondere eadem ſolutio data duplici titulo, ſed debet reſpondere duplex ſolutio; Aliter novum jus Juſtitiæ non eſſet pretio æſtimabile.

IV. Dico ult. Merita non reviviſcunt quoad partem tantum, ſed quoad totam Gratiam, quæ per peccatum ſubſequens erat deperdita. Ita communius.

Probatur, quia nullum habetur fundamentum reſtringendi recuperationem Gratiæ: quin immo practice Deus recordaretur peccatorum, atque adeo juxta dictum Apoſtoli eſſet injuſtus, ſi eorum intuitu nollet Gratiam deperditam reſtituere. Unde ſequitur contra Vaſquez, quod non ſolum reviviſcant merita quoad illa Gratiam, quam homo obtinuit ex opere operantis ex meritis propriis, ſed etiam in ordine ad illam Gratiam, quam obtinuit in ſacramentis ex meritis Chriſti, & ex opere operato; Aliter recurrit, quod Deus practice peccatorum recordaretur, eſſetque injuſtus.

V. Objic. 1. Vel Deus poſt Pænitentiam ex Juſtitia reſtituit Gratiam per peccatum deperditam, vel reſtituit ex Miſericordia: ſi ex Juſtitia; ergo falſum eſt, quod diximus potuiſſe alia providentia non reſtituere: ſi vero ex Miſericordia; ergo nihil probant verba illa Apoſtoli, *Non eſt injuſtus &c.* quibus PP. probant reviviſcentiam meritorum; iis enim verbis probaretur, quod reviviſcerent ex Juſtitia.

Reſp. in præſenti providentia teneri Deum ex Juſtitia Gratiam per peccatum deperditam reſtituere poſt Pœnitentiam, quia ex Juſtitia tenetur, ut hic supponimus, dare præmium meritis promiſſum: quia tamen ex Miſericordia Divina habetur, quod Pœnitenti detur Amicitia, & omnino condonetur peccatum præteritum; (poſſet enim aut ſimpliciter, aut non plene condonari) idcirco in alia providentia, in qua aut ſimpliciter peccatum per pœnitentiam non condonaretur, aut non condonaretur plene, poſſent merita non reviviſcere.

Addunt probabiliter Pallavicinus, & Eſparza contra nonnullos apud Haunoldum, non poſſe Deum dare amicitiam Pœnitenti, quin merita reviviſcant. Ratio eſt, quia quamvis poſſet Deus amicum punire ad tempus ob peccata præterita, non tamen in æternum, cum punitio æterna non videatur poſſe conſiſtere cum amore amicitiæ; Atqui niſi merita reviviſcerent, tunc Deus in æternum puniret Amicum, & Juſtum, quandoquidem in pœnam peccati in æternum privaret hominem præmio debito meritis antecedentibus: ergo non poteſt Deus reſtituere amicitiam per Pœnitentiam, & ſimul nolle, quod merita

rita

rita reviviſcant; unde in præſenti providentia ex Miſericordia Deus reſtituit Pænitenti amicitiam; connaturaliter vero, & poſita promiſſione, etiam ex Juſtitia merita reviviſcunt.

VI. Objic. 2. Merita ſunt diſpoſitio phyſica ad Gratiam obtinendam, ut docent communius Thomiſtæ; ergo Gratia conferri non poteſt connaturaliter, niſi juxta proportionem meritorum diſponentium ad illam; hoc tamen non eſſet verum, ſi merita antiqua adæquate reviviſcerent ſecundum totam Gratiam priorem, quæ habebatur ante peccatum, ut patet: ergo non reviviſcunt adæquate.

Reſp. cum Arriaga diſp. 16. contra Thomiſtas, merita eſſe ſolum diſpoſitionem moralem ad Gratiam, non vero phyſicam: quod ex eo patet, quia Gratia perſeverat, etiam recedentibus omnino meritis, quæ ad illam diſpoſuerant. Sed tranſmiſſo, quod phyſice diſponant, ſufficit quod Gratia, quæ datur intuitu actus Pænitentiæ, ſit proportionata tali merito: Gratia vero debita meritis antiquis, quæ nunc reviviſcit, non debet eſſe proportionata huic merito præſenti; cum non detur ejus intuitu, ſed reviviſcat ex Divina Miſericordia, & ex natura amicitiæ cum Deo.

ARTICULUS II.

An peccata dimiſſa redeant, aut redire poſſint per Lapſum?

CONſimilis eſt Quæſtio hæc præcedenti, utrum ſcilicet qui poſt pænitentiam iterum peccat, non ſolum mereatur pænam reſpondentem huic novo peccato, ſed etiam pænam reſpondentem peccatis antiquis jam dimiſſis: quod eſt, peccata antiqua per lapſum redire, non quidem ſecundum eſſe phyſicum, ſed morale.

VII. Dico 1. In præſenti providentia peccata ſemel dimiſſa nunquam redeunt per quemcumque lapſum. Ita communiter contra nonnullos putantes, redire per lapſum ſaltem hæc quatuor peccata, nempe odium Fraternum, Apoſtaſiam a Fide, contemptum confeſſionis, & retractationem Pænitentiæ antea factæ: quod exprimitur celebri illo diſticho:

Fratres odit, Apoſtata fit, ſpernitque fateri,
Pænituiſſe piget, priſtina culpa redit.

Prob. concluſio 1. ex Scripturis. Ezechielis 18. dicitur: *Si impius egerit Pœnitentiam, omnium iniquitatum ejus, quas operatus eſt, non recordabor.* Micheæ 7. dicuntur peccata projici in profundum maris. Gelaſius Papa in cap. finali de Pœnitentiis diſt. 4. habet: *Divina clementia dimiſſa peccata in ultionem ulterius redire non patitur.* Et ratio a priori eſt, quia de facto remiſſio peccati eſt abſoluta, non conditionata; ergo de facto peccata nunquam redeunt. Conſequentia ſequitur: ſi enim redirent, non remitterentur abſolute, ſed ſub conditione quod iterum non peccetur; Antecedens conſtat tum ex ſcripturis, in quibus remiſſio promittitur Pœnitenti abſolute; tum ex formis Sacramentorum, quæ etiam abſolute peccatorum remiſſionem ſignificant.

Confirm. quia aliter qui relabitur, deberet iterum confiteri peccata præterita; cum non niſi per Sacramentum aut in re, aut in voto dimitti poſſint peccata; ſequela autem eſt contra praxim Eccleſiæ, & reputatur abſurda a Benedicto XII. in extravaganti *inter cunctas*, ubi dicit: *Abſurdum eſt, ut quis peccata per Pænitentiam dimiſſa debeat iterum confiteri, & ut debitor liberatus adhuc maneat ad ſolvendum obligatus.*

VIII. Dico 2. De potentia Dei abſoluta poſſunt peccata ita remitti, ut per lapſum redeant. Ita communius cum Scoto, Valentia, Arriaga diſp. 15. n. 33. Goneto, & aliis contra Vaſquez, Lugo, Dicaſtillo, Eſparza, Haunoldum.

Prob. Peccata remitti poſſunt ſub conditione, quod iterum non peccetur; ergo poſſunt ita remitti, ut redeant, ſi relabatur. Probatur antecedens; habens jus v. gr. ad domum poteſt illam donare Petro ſub conditione, puta quod ea habitetur, aliter redeat dominium ad donantem; ergo pariter poteſt Deus cedere juri ſuo ad odio habendum, & puniendum Peccatorem ſub conditione, quod non peccet iterum, aliter jus illud reviviſcat. Similiter in humanis poſſunt hoc pacto offenſæ condonari. Poteſt etiam ſimiliter Pontifex diſpenſare votum ſub aliqua conditione, qua non purificata, votum redeat. In hoc tamen caſu condonatio nequit dici plena, & abſoluta, ſed conditionata, eo quod remaneat reatus peccatoris veluti ſuſpenſus, reddens hominem remote dignum odio Dei, & pœna æterna.

Hinc fit, quod ſi condonatio peccati ſit plena, & abſoluta, non poſſit amplius peccatum ſemel condonatum iterum redire; ſicuti ſi transferatur in donatarium jus in domum plenum, & perfectum, non poterit

am-

amplius dominium domus redire ad donantem. Quare in hoc ſenſu vera eſt ſententia oppoſita, quod ſcilicet non poſſint peccata remitti, ita ut redeant, ſi ſcilicet remittantur plene, & abſolute, non vero conditionate.

IX. Objic. 1. contra primam concluſionem. Sæpe in Scriptura dicitur, quod Deus peccatorum præteritorum recordetur; ergo redeunt per novum lapſum; cum recordatio iſta, utpote practica, importet Deum peccata præterita ſemel dimiſſa poſt relapſum punire. Antecedens probatur. Pſal. 78. dicitur: *Ne memineris iniquitatum noſtrarum antiquarum*. & 108. *In memoriam redeat iniquitas patrum ejus in conſpectu Domini*.

Confirm. 1. quia in Parabola illa Servi immiſericordis Matth. 18. aperte ſignificatur peccata redire per lapſum. dicitur enim ibi: *omne debitum dimiſi tibi, quoniam rogaſti me: Nonne oportuit* &c. & deinde ſubditur: *ſic & Pater meus Cæleſtis faciet vobis*: ubi Aug. contra Donat. cap. 12. dicit: *Redire dimiſſa peccata, ubi fraterna Charitas non eſt, aperte docet Chriſtus in Euangelio de illo ſervo* &c.

Confirm. 2. quia Ezech. 18. Deus tam dicitur non recordaturus iniquitatum, ſi impius egerit Pœnitentiam, quam Iuſtitiarum Juſti, ſi ſe averterit a Juſtitia; ergo ſicut redeunt de facto merita per Pœnitentiam, ita demerita per lapſum.

Reſpond. verba illa Sacrorum Bibliorum intelligenda eſſe vel de pœna peccatorum non remiſſorum, vel de pœna temporali, quæ ſupereſt luenda poſt peccatorum remiſſionem. videtur enim Deus quodammodo horum peccatorum oblitus, quando differt pœnam debitam; videturque eorundem recordari, quando poſt lapſum utriſque pœnam debitam infligit.

Ad primam confirm. varii varia apud Suarium. Illud videtur expeditius, quod docet Arriaga, videl. per illa verba, *Tradidit eum tortoribus, quoaduſque redderet univerſum debitum*, ſignificari, quod Deus in pœnam immiſericordiæ exercitæ in proximum nullam nobiſcum exerceat miſericordiam relate ad peccata nondum dimiſſa; atque adeo in caſu parabolæ omne debitum exigatur ob illud dumtaxat novum crimen, quod ſcilicet debitorem tenens ſuffocabat eum dicens, *Redde quod debes*. Ad Auguſtinum dicendum, peccata de facto redire ſolum æquivalenter, ſeu virtualiter: Primo quia ob novum peccatum redit reatus culpæ, & pœnæ æternæ conſimilis priori: Secundo per hoc quod peccatum conſequens ad Pœnitentiam ratione ingratitudinis ſit gravius, quam ſi non præceſſiſſet remiſſio peccatorum antecedentium: Tertio ex Vaſquez, quia in pœnam novi peccati ob ingratitudinem gravioris Deus ſubtrahit auxilia uberiora, quæ aliter non ſubtraxiſſet; unde videntur peccata præterita redire, quatenus ob ſubtractionem auxiliorum facile committuntur peccata ſimilia dimiſſis. Quarto quia ob hoc novum peccatum ingratitudinis infligit Deus pœnas temporales debitas peccatis remiſſis, quas alioquin Deus non eſſet inflicturus: In quo ſenſu Aug. relatus diſt. 4. de Pœn. cap. 1. dicit, rediiſſe iniquitatem Matris, & Patris ſui.

Ad ſecundam nego conſequentiam. Quamvis uniformiter Ezechiel in utroque caſu loquatur, nihilominus ex ipſa diverſitate materiæ eruitur, & quod merita reviviſcant per pœnitentiam, & quod demerita non redeant per lapſum: Reviviſcunt quidem merita; aliter Deus peccati per pœnitentiam dimiſſi recordaretur, practice volens ejus intuitu privare hominem jure antiquo ad mercedem: Demerita vero non redeunt; aliter non eſſent abſolute remiſſa, ſed conditionate, & Deus illorum practice recordaretur, volens ea redire.

X Objic. 2. ex Haunol. contra ſecundam: Si Peccata præterita redire divinitus poſſent per lapſum, deberet redire negatio condonationis, aut condignæ ſatisfactionis; ſed neutra negatio redire poteſt; cum fieri non poſſit, ne fuerit condonatio, aut ſatisfactio, quæ jam præceſſit, juxta illud Agathonis apud Tullium:

Hoc etiam ipſe Deus, ſoloque carere videtur,
Infectũ ut fiat quod factum eſt atq; peractum.

Unde communius contra Nominales dicimus, non dari potentiam ad præteritum; ergo peccatum ſemel condonatum ne divinitus quidem redire poteſt.

Confirm. In tantum redire poteſt debitum præteritum, quando condonatur ſub aliqua conditione, quæ deinde non purificatur, inquantum ob illam conventionem conſurgit novus titulus, & novum jus in creditore; ergo ut peccata redeant, debet haberi novum peccatum, cum non ſufficiat conventio inter Deum, & creaturam ſine novo peccato, ad hoc ut poſſit in Deo conſurgere de novo jus ad odio habendam, & puniendam creaturam poſt remiſſionem peccati: Atqui ſi habetur novum peccatum,

tum, tunc ſolum habetur novus reatus conſimilis præterito, non vero duplex reatus, alter ob peccata præterita, alter ob novum: ergo ut ſupra.

Reſp. nego ſequelam. Reatus enim peccati, qui remittitur ſub conditione, quod non peccetur iterum, re vera non eſt abſolute remiſſus, ſed ſolum eſt quodammodo impeditus: ſicut merita per peccatum non extinguuntur, ſed mortificantur: Sic etiam quando quis donat domum ſub conditione, quod ea habitetur, re vera non abjicit a ſe omne jus, etiam remotum ad domum, ſed ſolum transfert jus proximum, retinendo penes ſe jus remotum veluti impeditum, quod evaderet proximum, ſi non purificaretur ea conditio, quod domus habitetur: Sic pariter Rex dando Feudatario dominium utile in Feudum retinet dominium directum, ratione cujus evadit etiam dominus Utilis, quando Feudum redit ad Regem. Hinc fit, quod ſi peccatum deleatur per condonationem plenam, & abſolutam, aut per condignam ſatisfactionem, tunc ne divinitus quidem redire poſſit, ut probat argumentum: Quidquid ſit an hujuſmodi conditionata condonatio fieri poſſit per gratiam juſtificantem? quod probabilius multi negant, putantes gratiam ex natura amicitiæ cum Deo ferre, quod peccatum debeat plene, & abſolute remitti.

Ad confirm. nego maj. Debitum A præteritum jam remiſſum ſub conditione v. g. quod non contrahatur novum debitum B, redire poteſt abſque novo titulo, ſeu jure, per hoc quod conditio non purificetur. tunc enim debitum illud A veluti ſuſpenſum per remiſſionem conditionatam evadit debitum proximum; unde contrahens debitum B fit debitor utriuſque ſimul debiti A, & B: Sic etiam ſi diſpenſetur votum A, puta jejunandi, ſub conditione, quod non fiat votum B, puta peregrinandi, qui emitteret deinde votum peregrinandi, teneretur ad peregrinandum ſimul, & jejunandum, atque adeo rediret prius votum; non quia haberetur obligatio conſimilis priori, ſed quia haberetur duplex obligatio, altera orta ex voto antiquo, quod redit, altera ex novo, quod emittitur. Ita prorſus in caſu noſtro, poſt relapſum non habetur reatus odii Divini, & pœnæ æternæ conſimilis priori, ſed duplex reatus, alter reſpondens peccato præterito, alter peccato relapſus.

QUÆSTIO IX.

Utrum in priori ad infuſionem Gratiæ deleantur mortalia per applicationem ſatisfactionum Chriſti Domini?

Explicatis effectibus Pœnitentiæ quoad mortalium, ac venialium remiſſionem, ac reviviſcentiam meritorum, explicandum ſupereſt, Utrum a Pœnitentia hic alius effectus habeatur, quod in priori ad infuſionem Gratiæ peccata formaliter deleantur per applicationem ſatisfactionum Chriſti Domini? Affirmativam ſententiam acriter propugnarunt nonnulli Patres in Tridentino Concilio, præſertim Cornelius Muſſus Epiſcopus Bitontinus, (ut refert Pallavicinus lib. 8. cap. 4. & cap. 9.) quos deinde alii ſecuti ſunt. Et ratio eſt, quia cum per ſuſceptionem ſacramentorum aut in re, aut in voto, non vero per infuſionem Gratiæ applicentur nobis Chriſti ſatisfactiones ex Triden. & iis applicatis, impoſſibile ſit peccatum non deleri formaliter, idcirco docent, in priori ad infuſionem gratiæ tolli Divinam inimicitiam, & per gratiam conferri ulterius Divinam amicitiam. Alii tamen negant ita de facto contingere: quamvis enim potuerit Chriſtus Dominus in priori ad gratiæ infuſionem ſatisfactiones ſuas nobis applicare; de facto tamen videntur applicari per Sacramenta Chriſti ſatisfactiones, non in ordine ad ſatisfaciendum pro noſtris culpis, ſed ſolum in ordine ad merendam nobis gratiam peccati remiſſivam; unde in priori ad gratiam peccatum deletur radicaliter, & per gratiam formaliter; cum ex Triden. Gratia ſit unica formalis cauſa noſtræ juſtificationis.

I. Præmittendum 1. diverſimode cauſare effectum ſuum merita, & ſatisfactionem æqualem. Meritum enim cauſat in genere cauſæ efficientis; ſatisfactio vero condigna in genere cauſæ formalis. Propterea quando intelligitur meritum ſive proprium, ſive alienum nobis applicatum, pro eo ſigno nondum intelligitur præmium; ſicut in eo ſigno, quo intelligitur Sol, nondum intelligitur lux. Contra vero pro eo ſigno, quo intelligitur ſatisfactio condigna, ſive propria, ſive aliena nobis applicata, intelligitur deleta offenſa, ſeu deletus reatus odii, & vindictæ. Effectus enim formalis

non

non diſtinguitur a cauſa formali applicata ſubjecto; & idcirco pro eo ſigno, quo intelligitur cauſa formalis, nempe ſatisfactio, intelligitur etiam effectus formalis, nempe extinctio debiti.

Præmittendum 2. in Sacramentis mortuorum ſive in re, ſive in voto ſuſceptis appropriari nobis tam merita, quam ſatisfactiones Chriſti Domini; ita ut ratione meritorum Chriſti conferatur nobis gratia ab illis meritis exigita, & ratione ſatisfactionum peccata formaliter deleantur. Conſtat hoc ex Triden. ſeſſ. 6. cap. 7. ubi hæc habet: *Cauſa meritoria juſtificationis eſt Chriſtus Jeſus, qui ſua ſanctiſſima paſſione illam in ligno Crucis nobis meruit, & pro nobis Deo Patri ſatisfecit*; ergo ex Triden. tam merita, quam ſatisfactiones Chriſti nobis appropriantur. Quia tamen quando intelligitur meritum, nondum intelligitur præmium, quando vero intelligitur ſatisfactio condigna, intelligitur in eodem ſigno extinctus reatus offenſoris; idcirco dicimus, quod pro eo ſigno, quo in Sacramentis intelliguntur applicata nobis merita, & ſatisfactiones Chriſti, intelligitur quidem peccatum extinctum ratione ſatisfactionum, ſed nondum intelligitur gratia ratione meritorum Chriſti.

Præmittendum 3. tam merita, quam ſatisfactiones Chriſti poſſe nobis applicari limitate, aut ſub aliqua conditione ad arbitrium ipſius Chriſti: qui ſicut eſt liber ad ea nobis applicanda quoad ſubſtantiam, ita etiam quoad circumſtantias: & de facto applicantur merita Chriſti ſolum in ordine ad merendam nobis gratiam determinatæ intenſionis, non vero in ordine ad merendam gratiam intenſiorem, aut in ordine ad merendam unionem hypoſtaticam, prout poterant applicari: ſimiliter ſatisfactiones Chriſti applicantur limitate in Sacramento Pœnitentiæ, videlicet in ordine ad extinguendum reatum culpæ, & pœnæ æternæ, non vero pœnæ temporalis, ſicut applicantur in Sacramento Baptiſmi. Præterea tam merita, quam ſatisfactiones Chriſti applicantur ſub conditione, quod ſuſcipiamus Sacramenta, non vero abſolute; & ſub his limitationibus, & conditionibus acceptantur a Patre.

Præmittendum 4. connaturale eſſe, ut ad infuſionem gratiæ, ſeu ad reſtitutionem amicitiæ per peccatum deperditæ præcedat ſatisfactio, ſi hæc exigatur: ut patet tum in humanis, tum in phyſicis, in quibus ad introductionem formæ connaturaliter præcedit expulſio impedimentorum: tum etiam in ordine ſupernaturali. de facto enim Deus vult, quod in adulto ad introductionem gratiæ præcedat peccati retractatio, quæ eſt ſatisfactio imperfecta. Quare cum Deus in præſenti providentia ad reſtituendam amicitiam peccatori exigat ſatisfactionem condignam Chriſti Domini peccatori applicatam in Sacramentis, ſequitur, quod connaturaliter applicatio ſatisfactionum Chriſti in Sacramentis habeatur in priori ad infuſionem gratiæ, atque adeo in priori ad gratiam peccatum deleatur.

Denique ſciendum, per ſatisfactionem condignam peccatum proprie non remitti, ſed deleri, ſeu extingui; ſicut votum quando impletur, non diſpenſatur. Non enim dicitur cedere juri ſuo, & condonare debitum creditor, quando ponitur ſolutio æqualis. Quia tamen ſatisfactio condigna Chriſti Domini non eſt propria offenſoris, idcirco requiritur, quod Deus benigne illam acceptet tanquam propriam peccatoris, ut peccatum vi illius deleatur. In hoc itaque differt deletio peccati per ſatisfactiones Chriſti nobis applicatas in Sacramentis a peccati remiſſione, quæ habetur per gratiam in Sacramentis cauſatam; quod deletio peccati ſolum importet benignam Dei acceptationem ſatisfactionum Chriſti tanquam propriarum peccatoris; remiſſio vero peccati per gratiam ferat ceſſionem juris Divini ad odio habendum peccatorem, & ſimul collationem juris ad amorem amicabilem. Propterea per deletionem peccati peccator ſolum fit non injuſtus, ſeu juſtus negative; per gratiam vero, quæ eſt peccati remiſſio, peccator, ut habet Triden. ſeſſ. 6. cap. 7. ex injuſto fit juſtus; non quia in priori ſigno naturæ, ſed quia in inſtanti antecedenti ad infuſionem gratiæ erat injuſtus, & per gratiam evadit poſitive juſtus. His præmiſſis

II. Dico, de facto per Sacramenta mortuorum deleri peccatum in priori ad infuſionem gratiæ. Ita Patres laudati Concilii Tridentini, cum aliis Neotericis; quamvis Tridentinum id expreſſe nõ definiverit.

Concluſio probatur. Pro eo ſigno, quo applicantur peccatori per Sacramenta mortuorum ſatisfactiones Chriſti, deletur formaliter peccatum; ſed in ſigno priori ad infuſionem gratiæ applicantur ſatisfactiones, & merita Chriſti Domini; ergo in priori ad infuſionem gratiæ deletur formaliter peccatum in Sacramentis mortuorum. Major

;or ex primo prænotando patet, Minor ex ſecundo, & tertio.

Confirm. 1. quia tam in ordine naturali, quam in ſupernaturali connaturale eſt, ut ſatisfactio præcedat reſtitutionem amicitiæ: non ſecus ac in ordine phyſico remotio impedimentorum antecedit introductionem formæ, ut in quarto prænotando diximus; ergo connaturale eſt, ut in priori ad infuſionem gratiæ, & reſtitutionem amicitiæ applicentur peccatori in Sacramentis mortuorum ſatisfactiones Chriſti, & ſic in illo priori ſigno deleatur peccatum; ergo ita de facto contingit. Adde, non ſolum eſſe innaturale, ſed forte etiam impoſſibile, quod Chriſti ſatisfactiones peccatori applicentur pro eo ſigno, quo infunditur Gratia. Ratio eſt, quia fruſtra ſatisfactiones offeruntur, ſi acceptentur ſub conditione, quod detur Gratia remiſſiva peccati, nempe ſub conditione, quod peccatum non ſit, quippe quod a Gratia deſtruitur.

Confirm. 2. quia ex Trident. loco citato cauſa inſtrumentalis noſtræ Juſtificationis eſt baptiſmus; ergo inſtrumentum, quo Chriſtus utitur ad applicandum nobis ſua merita, & ſatisfactiones, eſt ipſum Sacramentum, non vero infuſio Gratiæ; ergo ſicuti quia dum ſuſcipitur baptiſmus, applicantur merita Chriſti, (quæ cauſant gratiam in genere cauſæ efficientis) idcirco pro eo ſigno habetur tantum jus ad gratiam, & juſtificatio habetur ſolum radicaliter, non formaliter; ita quia dum ſuſcipitur baptiſmus, applicantur etiam Chriſti ſatisfactiones, (quæ delent peccatum in genere cauſæ formalis) idcirco pro eodem ſigno habetur deletio peccati formaliter.

Neque dicas, Chriſti ſatisfactiones applicari nobis per hoc, quod exigant gratiam, & remiſſionem: unde ſolum radicaliter, non formaliter delent peccatum.

Nam ſic non ſalvatur Doctrina Tridentini, quod ſcilicet tum merita, tum ſatisfactiones Chriſti nobis approprientur. ſicut enim non appropriarentur merita, ſi ſolum tolleretur peccatum in genere cauſæ formalis vi ſatisfactionum; ita non appropriarentur ſatisfactiones, ſi ſolum tolleretur peccatum in genere cauſæ efficientis vi meritorum Chriſti exigentium gratiam, & remiſſionem.

Confirm. demum, quia impoſſibile eſt deleri venialia, & reatum pœnæ temporalis in priori ad mortalia, & ad reatum pœnæ æternæ; ſed in ſuſceptione baptiſmi delentur venialia, & reatus pœnæ temporalis in priori ad infuſionem gratiæ; ergo tunc etiam debent deleri mortalia. Minor probatur, quia venialia, & reatus pœnæ temporalis non delentur formaliter per gratiam, cum qua non habent incompoſſibilitatem, ſed per applicationem ſatisfactionum Chriſti factam in ſuſceptione baptiſmi; (non ſecus ac per indulgentias deletur reatus pœnæ temporalis propter applicationem ſatisfactionum Chriſti factam, dum ponuntur opera injuncta) atqui in priori ad infuſionem gratiæ habetur ſuſceptio baptiſmi, ut patet: cum gratia ſit effectus Sacramenti ſuſcepti; ergo in priori ad gratiam per ſuſceptionem baptiſmi habetur deletio venialium, atque adeo etiam mortalium.

III. Objic. 1. Trid. ſeſſ. 6. cap. 7. docet, unicam eſſe cauſam fomalem noſtræ juſtificationis, nempe gratiam inhærentem, qua remittitur peccatum, & homo interius renovatur, ita ut ex injuſto fiat juſtus, ex inimico amicus; ſed hoc non ſalvaretur, ſi in priori ad gratiam deleretur peccatum; ergo nonniſi per gratiam formaliter deletur peccatum. Minor probatur, quia ſi peccatum deleretur formaliter in priori ad gratiam per applicationem ſatisfactionum Chriſti in Sacramentis, cauſa formalis noſtræ juſtificationis non eſſet una, ſed duplex, nempe applicatio ſatisfactionum Chriſti, & gratia. Præterea non eſſet verum, quod homo per gratiam ex injuſto fiat juſtus; ſiquidem per ſatisfactiones Chriſti fieret non injuſtus, & per gratiam deinde ex non juſto fieret juſtus, non vero ex injuſto juſtus. Denique gratia non eſſet peccati remiſſio, quia pro eo ſigno, quo infunditur gratia, non reperiretur peccatum, quod remittatur.

Reſp. 1. Argumentum ſolvendum ab Adverſariis, qui non negant, vi ſatisfactionum Chriſti deleri nobis peccata, vi gratiæ conferri Divinam amicitiam, ſed ſolum negant, vi ſatisfactionum Chriſti deleri peccatum in priori ad gratiam; ergo etiam per Adverſarios datur duplex cauſa formalis noſtræ juſtificationis. Similiter ſolvendum eſt ab iis, qui cum Vaſquio docent, contritionem eſſe formam juſtificantem. In hac enim ſententia duplex datur cauſa formalis juſtificationis, altera actualis, & in priori, nempe contritio, altera habitualis, & in poſteriori, nempe gratia. Tertio ſolvendum ab iis, qui docent, habitum charitatis realiter diſtingui a gratia, & utrumque formaliter juſtificare.

Di-

Directe dico, Triden. loqui adverſus hæreticos volentes, nos juſtificari formaliter per ipſam Chriſti, aut Dei juſtitiam nobis imputatam; ac definit, nos juſtificari per gratiam inhærentem, quæ eſt peccatorum remiſſio, & qua homo ex injuſto fit juſtus; quod totum nos admittimus juxta dicta in ultimo prænotando. Volumus quidem, quod duplex ſit cauſa formalis eraſiva peccati; nempe Chriſti ſatisfactiones, & gratia inhærens; ſed cauſa formalis, qua homo ex injuſto fit juſtus, eſt ſola gratia. Ex eo enim quod in priori ad gratiam homo non ſit injuſtus, ſolum ſequitur, quod homo, qui in priori ad infuſionem gratiæ intelligebatur non injuſtus, deinde pro ſecundo ſigno naturæ per gratiam intelligatur juſtus; non vero ſequitur, quod per gratiam fiat juſtus ſolum pro ſecundo ſigno naturæ, & non etiam pro primo: Sicuti Aer pro primo ſigno naturæ, quando intelligitur Sol, nondum intelligitur lucidus, & pro ſecundo naturæ ſigno, quando intelligitur lux, tunc intelligitur lucidus. Nemo tamen dixerit, quod Aer non ſit, & fiat lucidus pro utroque naturæ ſigno; cum repugnet idem eſſe, & non eſſe in eodem inſtanti pro duobus naturæ ſignis. Quare cum Tridentinum ſolum dicat, per gratiam hominem ex injuſto fieri, non vero intelligi juſtum, bene cum hoc cohæret doctrina tradita, quod ſcilicet in priori ad gratiam deleatur peccatum per Chriſti ſatisfactiones, ratione quarum peccator ſit non injuſtus, & per Gratiam in eodem inſtanti ex injuſto fiat juſtus pro utroque naturæ ſigno, quamvis non intelligatur Juſtus, niſi pro ſecundo dumtaxat ſigno: unde etiam verum eſt, quod unica ſit cauſa formalis, qua homo antecedenter, (ſeu in priori inſtanti) injuſtus redditur juſtus, & ex inimico fit Dei amicus.

Denique gratia eſt peccati remiſſio, quamvis in priori ſupponat deletum peccatum, quia pro toto illo inſtanti in utroque ſigno naturæ verum eſt, quod Deus per gratiam cedat juri ſuo, quod in inſtanti antetecedenti habebat ad odio habendum peccatorem; quod ab Adverſariis etiam dicendum, qui non negant peccatum deleri, tum a ſatisfactionibus Chriſti, tum etiam a gratia; ſed ſolum negant, quod Chriſti ſatisfactiones peccatum deleant in priori ad infuſionem gratiæ. Præterquamquod ſicuti quando quis accedit cum contritione ad Sacramentum Pœnitentiæ, tunc gratia dicitur etiam eſſe peccati remiſſio in actu primo; quatenus ſi reperiret peccatum, deleret: ita in caſu noſtro gratia pro ſecundo naturæ ſigno dici poterit peccati remiſſio, quatenus ſi reperiret illud, deleret.

IV. Objic. 2. Ex hoc quod Chriſti ſatisfactiones applicentur peccatori per ſacramenta mortuorum in priori ad gratiam, non ſequitur, quod peccatum in priori ad gratiam deleatur; ergo nulla concluſio. Antecedens probatur, quia quamvis Chriſti ſatisfactiones ſint ſuperabundantes, non tamen ſunt propriæ peccatoris, & ideo non debent acceptari a Deo ſecundum omnem ſuam efficaciam; ergo ſicut de facto ſolum acceptantur in ordine ad delendum reatum culpæ, & pœnæ æternæ, non vero in ordine ad reatum pœnæ temporalis; ita poſſunt acceptari ſolum in ordine ad exigendam Gratiam, non vero in ordine ad delendum formaliter peccatum; ergo bene dici poteſt, quod per ſuſceptionem Sacramenti peccatum deleatur radicaliter, & ſolum per gratiam formaliter. Neque dicas, quod ſic videantur ſolum applicari merita Chriſti Domini, non vero ſatisfactiones. Nam meritum de ſe eſt obſequium inductivum præmii, nulla habita ratione ad offenſam præviam; contra vero ſatisfactio eſt ſubmiſſio compenſativa dehonorationis præviæ. In caſu noſtro quamvis ſatisfactiones Chriſti delerent peccatum radicaliter in priori ad gratiam, adhuc venirent ut ſatisfactiones, ſeu ut ſubmiſſiones compenſativę peccati; ergo adhuc venirent ut diſtinctæ a meritis.

Reſp. Nego antecedens: ad probationem, nego conſequentiam. Applicarentur enim Chriſti ſatisfactiones ſolum ut merita, ſi exigerent gratiam deletivam peccati, & non delerent illud in genere cauſæ formalis. Verum quidem eſt, poſſe ſatisfactiones alienas acceptari ab offenſo limitate, & conditionate; ſed non poſſunt ſatisfactiones acceptari, ut merita, delendo offenſam cauſaliter, & non formaliter; ſicuti nec merita Chriſti poſſunt applicari nobis, ut ſatisfactiones, delendo peccatum formaliter, & non cauſaliter.

Ad id, quod additur, reſpondeo dupliciter: primo ſi Chriſti ſatisfactiones applicarentur ſolum in ordine ad delendam offenſam radicaliter, voce tenus applicarentur ut ſatisfactiones, & re vera applicarentur dumtaxat ut merita in ordine ad merendam gratiam remiſſivam offenſæ præſuppoſitæ. Secundo, cum Tridentinum doceat, Chriſtum pro nobis meruiſſe, & ſatisfeciſſe,

ciſſe, nomen hoc ſatisfactionis ſumi debet in proprio, & vulgari ſenſu, & non limitari ad arbitrium derogando ſatisfactionibus Chriſti. Proprius autem ſenſus eſt, quod per illas formaliter deleantur peccata; (ſicuti per applicationem ſatisfactionum Chriſti, per indulgentias, formaliter, non radicaliter, deletur reatus pœnæ) ergo ita dicendum.

V. Objic. ult. Tam eſt ſuperflua condigna ſatisfactio, quando habetur cōdonatio, quam eſt ſuperflua liberalis condonatio pro eo inſtanti, quo ponitur condigna ſatisfactio; ergo ne ſuperflue applicentur nobis Chriſti ſatisfactiones, dum infunditur Gratia peccati condonativa, dicendum ſatisfactiones Chriſti delere peccatum ſolum radicaliter.

Reſp. non eſſe novum etiam in phyſicis, quod duæ cauſæ formales cauſent eumdem effectum formalem negativum ſine ſuperfluitate, dummodo pariant diverſum effectum poſitivum. Fingamus ex. gr. quod Sol pro eodem inſtanti cauſet tum ſuam lucem, tum etiam ignem, a quo pariter ſua lux cauſetur: tunc in eodem inſtanti habetur expulſio tenebrarum tam a luce Solis in priori, quam a luce ignis in poſteriori, ſine ſuperfluitate, quia lux ſolis deſervit Soli tanquam ejus proprietas, & lux ignis deſervit igni, tanquam proprietas ignis. In caſu noſtro expulſio peccati habetur a ſatisfactionibus Chriſti in priori, & gratia condonativa in poſteriori ſine ſuperfluitate, quia ſatisfactiones Chriſti deſerviunt, ut connaturaliter divina amicitia reſtituatur, præeunte ſatisfactione; & gratia deſervit non ſolum ad remittendum peccatum, ſed etiam ad conferendam amicitiam incompoſſibilem cum reatu odii Divini. Tunc haberetur ſuperfluitas, quando ſatisfactiones eſſent propriæ peccatoris, quæ deberent ab offenſo acceptari, & condonatio peccati non eſſet etiam collatio Amicitiæ.

VI. Ex dictis ſequitur 1. quod ſi Chriſti ſatisfactiones non delerent peccatum formaliter, tunc in priori ad Gratiam homo neque intelligeretur injuſtus, neque non injuſtus: ſicut in priori ad lucem aer neque intelligitur tenebroſus, neque non tenebroſus, ſed præſcindit intellectus ab utroque contradictorio: Contra vero cum ſatisfactiones Chriſti deleant mortale formaliter, in priori ad gratiam, tunc homo intelligitur poſitive non injuſtus, quamvis in ſecundo ſigno intelligatur poſitive juſtus.

Sequitur 2. quod pro illo priori, quo peccatum intelligitur deletum per Chriſti ſatisfactiones, tunc re vera ex parte objecti deletur etiam per gratiam; quamvis non intelligatur pro illo priori per gratiam deleri: Sicuti pro illo priori, quo intelligitur ſol, non intelligitur lux, ſed ex parte objecti tunc datur lux. Ratio eſt, quia non poteſt pro eodem inſtanti ex duobus contradictoriis unum eſſe, alterum non eſſe pro diverſis ſignis; poteſt tamen unum intelligi altero non intellecto.

DISPUTATIO III.

De Natura, Formali objecto, ac ſubjecto virtutis Pœnitentiæ.

VIrtutum natura explicari non poteſt citra objecti formalis explicationem. Dicitur autem objectum formale virtutis motivum illud, propter quod inclinamur ad proſequendum, vel odio habendum objectum materiale, ſeu id, circa quod actus virtutis verſantur. Examinandum tamen primo, An Pœnitentia ſit virtus? Secundo an ſit virtus ſpecialis? Tertio an virtus puræ fugæ? Quarto an ſit virtus pure reflexa? Quinto quodnam ſit ejus formale objectum, & quodnam ſubjectum? Quod autem ſpectat ad actus hujus virtutis, & ad neceſſitatem Pœnitentiæ, dicemus cum de Pœnitentiæ Sacramento.

QUÆSTIO I.

An Pœnitentia ſit Virtus?

POenitentiæ nomen tam actum, quam habitum Penitentiæ ſignificat. Nam, ut notat Angelicus 2. 2. q. 137. art. 1. eodem ſæpe nomine actus ſimul, & habitus virtutis appellantur: Hinc dum inquirimus, an actus Penitentiæ ſit actus virtutis? inquirimus pariter, an habitus inclinans ad hujuſmodi actus ſit virtuoſus?

I. Dicendum cum communi Theologorum contra hæreticos, Penitentiam eſſe virtutem.

Prob.

Prob. tum quia Scripturæ illam præcipiunt, & præmium Pœnitentibus promittunt. Ezech. 8. *Si impius egerit pœnitentiam, vita vivet*. Tum etiam quia ex Philoſopho 2. Ethic. 2. *Virtus eſt habitus electivus ſecundum rectam rationem*; Sed hujuſmodi eſt Pœnitentia, quia recta ratio dictat culpas eſſe deteſtandas, & de iis dolendum, eo modo, & fine, quo oportet. Tum demum quia virtus ex eodem Philoſopho 2. Ethic. 6. eſt, *Quæ bonum facit habentem, & opus ejus reddit bonum*. Similiter *virtus eſt, qua nemo male utitur*; quæ omnia Pœnitentiæ congruunt; ergo, &c.

II. Objiciunt 1. Non poteſt eſſe virtus illa, quæ eſſentialiter præſupponit malum; Hujuſmodi eſt Pœnitentia; ergo non eſt virtus. Major probatur, quia virtus non poteſt amare malum; Atqui ſi eſſentialiter præſupponeret malum, amaret illud; unumquodque enim ſponte ſua inclinatur, & amat id, ſine quo eſſe non poteſt; ergo.

Confirm. 1. Virtus eſt expetibilis per ſeipſam; Pœnitentia autem eſt expetibilis per accidens, & ex ſuppoſitione peccati. Secundo melius eſt habere virtutem, quam illa carere; non eſt tamen melius habere Pœnitentiam, quam eſſe innocentem, & illa carere. Tertio virtus operatur cum delectatione; Pœnitentia autem cum dolore, & triſtitia; ergo non eſt virtus.

Reſp. nego maj. Nam juſtitia vindicativa eſſentialiter præſupponit delictum, & tamen nemo negavit eſſe virtutem. Poteſt enim eſſe actus virtutis, qui malum præſupponit, dummodo illud non compatiatur, ſed deſtruat; ſicut Medicina eſt virtus intellectualis, quia morbum, quem præſupponit, deſtruit. Ad probationem: ſicuti qui vult curationem, non vult morbum præſuppoſitum; ita qui vult Pœnitentiam, non amat peccatum, quia peccatum eſt ſolum terminus, ac prærequiſitum, non conſtitutivum Penitentiæ: unde non debet eſſe amabile; ſicuti lex prærequiſita eſſentialiter ad actum malum legis tranſgreſſivum non eſt mala.

Ad primam confirm. Virtus debet eſſe expetibilis ratione ſui, & per ſe ipſam, hoc eſt non propter aliud motivum extrinſecum, quamvis non poſſit aliquando appeti, niſi ex ſuppoſitione peccati, ut Juſtitia vindicativa. Ad ſecundam: Virtus Penitentiæ non eſt perfectio ſimpliciter ſimplex; & ideo non competit Deo hujuſmodi perfectio. Perficit tamen ſubjectum ex ſuppoſitione peccati; tunc enim eſt illius capax. Ad tertiam: virtus operatur cum delectatione in ipſo actu, & cum promptitudine, ac facilitate, non cum delectatione erga objectum: ſic Miſericordia non delectatur de miſeriis, quibus ſubvenit; & eodem modo Pœnitentia non delectatur de peccato; operatur tamen cum delectatione in ipſis actibus hujus virtutis.

III. Objiciunt 2. Verecundia ex D. Th. 2.2.q. 144. art. 1. non eſt virtus, quia eſt de turpi facto; quod etiam docet Philoſophus 4. Ethic. 9. dicens: pudor probi viri eſſe nullo pacto poteſt, cum ob malas res exoriatur; ſed etiam Pœnitentia eſt hujuſmodi; ergo non eſt virtus.

Confirm. virtus eſt diſpoſitio perfecti ad optimum, hoc eſt ad actum optimum; Atqui non eſt optimus actus Pœnitentiæ, cum ſit quidam affectus conditionatus, quo homo nollet fuiſſe peccatum, non vero abſolutus; ergo.

Reſpon. diſcrimen inter Pœnitentiam, & verecundiam eſse, quia quamvis utraque ſupponat malum, Penitentia tamen illud deteſtatur, & ex ſua ratione formali deſtruit: contra vero verecundia ex ſua formali ratione malum nec deteſtatur, nec expellit, immo poteſt cum illo componi. Pudor enim non eſt deteſtatio peccati, ſed ſolum oritur ex timore, & horrore ignominiæ propter commiſſam turpitudinem. Adde, quod verecundia non ſolum non deſtruit ratione ſui, quin potius aliquando inducit culpam, ut accidit in iis, qui ob verecundiam ſacrilege confitentur; virtus autem debet eſſe principium actus boni dumtaxat, non mali, ut docet D. Thom. qu. 1. de virtutibus art. 2. Propterea Philoſophus 6. Ethic. excluſit Opinionem e numero virtutum Intellectualium, quia poteſt eſſe vera, & falſa; ergo nec verecundia eſt virtus moralis ſimpliciter, cum poſſit tam ad bonum, quam ad malum inclinare. Poteſt tamen verecundia dici virtus ſecundum quid, ut notat Philoſophus, quatenus ſæpe retrahit a culpa; Idque in adoleſcentibus, qui quando erubeſcunt, commendandi ſunt, quia peccati turpitudinem apprehendunt, & idcirco ab eo retrahuntur.

Ad confirm. Virtus eſt diſpoſitio ad actum optimum, qui ſubjective eſt abſolutus, quatenus abſolute actuat voluntatem; Objective vero actus Penitentiæ eſt partim abſolutus, & efficax, cum efficaciter retractet culpam, partim eſt conditionatus, qua-

quatenus vellet pœnitens ſe non peccaſſe, ſi fieri poſſet, cum non poſſit aliter verſari circa peccatum præteritum.

QUÆSTIO II.

Utrum Pænitentia ſit virtus ſpecialis?

I. NOmine virtutis ſpecialis venit virtus particularis, ac determinata, ab omnibus aliis condiſtincta, quæ ad actus ſuos ex objecto formali proprio moveatur: dicitur vero virtus generalis illa, quæ complectitur virtutes omnes ſub aliqua ratione generica, ſub qua quælibet ponere poteſt actum virtuoſum ex proprio motivo; ſicut animal in genere importat complexum omnium animalium ſub ratione communi principii ſentiendi, quæ diverſimode competit ſingulis animalibus. Propterea virtus Pœnitentiæ eſſet generalis, ſi importaret complexum omnium virtutum ſub ratione illa generica potentis ponere dolorem de peccatis; quamvis unaquæque virtus ex motivo proprio deteſtetur peccata, quæ illi opponuntur. Sic de facto præter inobedientiam, quæ eſt vitium ſpeciale, prout opponitur obedientiæ reſpicienti ex ſuo proprio motivo formali honeſtatem in exequendis mandatis ſuperioris, datur etiam inobedientia vitium generale tranſcendens per omnia vitia, cum unumquodque vitium ſit tranſgreſſivum voluntatis legiſlatoris, atque adeo inobedientia: ſic etiam præter juſtitiam, quæ eſt virtus ſpecialis reſpiciens adæquationem juris alieni, datur Juſtitia virtus generalis importans complexum omnium virtutum, quatenus unaquæque fert aliquam adæquationem, ſicut quodvis peccatum aliquam inadæquationem; & in hoc ſenſu dicitur Matth. 3. *Decet nos implere omnem Juſtitiam*, hoc eſt omnem virtutem.

Altiſiodorenſis, & Major putarunt, Pœnitentiam eſſe duntaxat virtutem generalem. Alenſis vero eſſe virtutem ſpecialem relate ad actum punitionis in compenſationem delicti, ſed eſſe virtutem quodammodo generalem relate ad odium, & deteſtationem peccati; quod ſingulis virtutibus convenit ex proprio motivo.

II. Dico 1. Pœnitentia dogmatica (hoc eſt in ſenſu Conciliorum, & Scripturarum exigentium Pœnitentiam, ſeu dolorem de peccatis ad juſtificationem) eſt virtus generalis, ſeu complexum omnium virtutum, quatenus unaquæque ponere poteſt dolorem de peccatis ex proprio motivo.

Probat. Pœnitentia iſta dogmatica eſt vel contritio, vel attritio ſupernaturalis; hujuſmodi autem actus ad omnes virtutes pertinent, nempe contritio ad charitatem, attritio ad reliquas; ergo Pœnitentia dogmatica eſt virtus generalis. Minor probatur ex Tridentino ſeſſ. 14. cap. 4. ubi attritio ſufficiens ad Juſtificationem dicitur eſſe, quæ ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex Gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur. Hic autem dolor ſupernaturalis ex turpitudinis peccati conſideratione a quacunque virtute poni poteſt. ſi quis enim doleat v. gr. de furto, aut homicidio ex turpitudine injuſtitiæ, prout oppoſita pulchritudini Juſtitiæ ſupernaturalis ducentis ad Beatitudinem ſupernaturalem, hujuſmodi attritio pertinet ad virtutem Juſtitiæ; & ſi quis doleat de turpitudine Luxuriæ, prout oppoſita pulchritudini Caſtitatis ſupernaturalis, hæc attritio procedit ex virtute Caſtitatis; ergo Pœnitentia dogmatica ad quamcumque virtutem ſpectat; atque adeo virtus Pœnitentiæ dogmatica eſt virtus generalis complectens aggregatum omnium virtutum ſub eo conceptu generico, quod poſſit quælibet deteſtari peccatum oppoſitum ſuo motivo formali ob ejus turpitudinem.

III. Dico 2. Præter virtutem Pœnitentiæ generalem dogmaticam datur etiam virtus Pœnitentiæ ſpecialis, cujus formale objectum, ut infra oſtendemus, eſt honeſtas, quæ reperitur in retractandis, ac vindicandis Dei offenſis. Hæc autem dici ſolet virtus Pœnitentiæ ſpecialis excluſive, quia actus omnes ex hoc motivo formali procedentes uni ſibi ipſa vendicat, quin poſſint aliis virtutibus competere. Ita communiter ex Angelico hic contra nonnullos apud Amicum, docentes virtutem hanc Pœnitentiæ reduci vel ad Charitatem, vel ad Religionem, vel ad Juſtitiam.

Prob. Quoties datur ſpeciale motivum virtutis, ſeu objectum formale honeſtum, & arduum diſtinctum a motivo reliquarum virtutum, toties datur ſpecialis virtus ab hoc motivo ſpecificata; ſed retractare Dei offenſam, deteſtari, ac vindicare eſt motivum ſpeciale præſeferens honeſtatem, & arduitatem condiſtinctam ab honeſtate reliquarum virtutum; ergo datur ſpecialis virtus ab hoc motivo ſpecificata: hujuſmodi autem eſt virtus ſpecialis Pœnitentiæ: ergo datur

tur

tur virtus Pœnitentiæ ſpecialis a reliquis omnibus diſtincta. Major eſt certa. Minor prob. Quis enim neget, quod odiſſe, deteſtari, retractare, ac vindicare in ſe peccatum, ſeu Dei offenſam, ſit quid honeſtum, & arduum? ergo ponere hos actus ex motivo talis honeſtatis, eſt ponere illos ex motivo virtutis ſpecialis.

Quod autem virtus hæc Pœnitentiæ ſpecialis ad nullam aliam virtutem reducatur, oſtenditur percurrendo illas, cum quibus videtur poſſe confundi. Et primo motivum Pœnitentiæ, nempe honeſtas, quæ reperitur in retractanda, & vindicanda in ſe Dei offenſa, non ſpectat ad charitatem, quippe quæ, cum ſit virtus Theologalis, movetur immediate ab ipſa bonitate divina, non vero ab honeſtate creata, quæ in actibus charitatis reperitur. Neque ſpectat ad virtutem Religionis, quippe quæ movetur ab honeſtate creata, quæ reperitur in actibus, quibus divinam excellentiam colimus. Neque demum ad virtutem Juſtitiæ, quippe quæ movetur ex honeſtate, quæ reperitur in adæquando jure proprietatis alieno, & in reſarciendo illud, ſi fuerit læſum, quin reſpiciat primario, & per ſe retractare offenſam alteri irrogatam; ergo motivum virtutis Pœnitentiæ ſpecialis ad nullam aliam virtutem ſpectat.

Confirm. 1. Præter virtutem Juſtitiæ commutativæ datur Juſtitia vindicativa, cujus actus primarius eſt vindicare injurias civibus illatas; ergo præter Juſtitiam commutativam, & vindicativam datur etiam virtus Pœnitentiæ, cujus primarius actus eſt deteſtari, retractare, & vindicare injurias Deo illatas a ſe ipſo: cum enim detur ſpecialis arduitas in retractandis propriis operationibus, requiritur ſpecialis virtus Pœnitentiæ.

Confirm. 2. Præter virtutem obedientiæ, quæ intendit adæquare jus juriſdictionis reſidens in ſuperiore in bonum ſubditorum, & præter Juſtitiam commutativam, quæ intendit adæquare jus proprietatis alienum, quod reſpicit bonum, & commodum proprium, datur etiam, ut notant Valentia, & Sotus, virtus aliqua ſpecialis, quæ intendit ſatisfacere homini pro injuriis illatis, & reſarcire jus læſum, quod habent homines, ne ab aliis offendantur; ergo pariter præter virtutem obedientiæ, & Juſtitiæ erga Deum, datur virtus ſpecialis Pœnitentiæ, quæ intendit retractare, & vindicare in ſeipſa offenſas Deo illatas, atque adeo reſarcire illud jus, quod Deus habet, ne a nobis offendatur, læſum per peccatum.

Confirm. demum, quia præter Charitatem erga proximum, quæ primario reſpicit amorem proximi, datur etiam virtus Miſericordiæ, quæ primario reſpicit depellere miſerias proximi ex motivo honeſtatis repertæ in hac expulſione; ergo pariter præter Charitatem erga Deum reſpicientem primario Dei amorem propter ejus Bonitatem, atque adeo odium offenſæ divinæ ex motivo ipſius Bonitatis, datur etiam Pœnitentia, quæ primario reſpiciat retractationem, & expiationem culpæ ex motivo honeſtatis repertæ in his actibus. Probatur conſequentia. ideo enim miſericordia diſtinguitur a Charitate erga proximum, quia ſpecialis honeſtas, & arduitas reperitur in propulſanda proximi miſeria; quippe quod cum ſpeciali incommodo fit; quod non habetur per actus Charitatis, pure amando Proximum, & odio habendo ejus malum; Atqui pariter ſpecialis arduitas reperitur in retractanda culpa a ſe commiſſa, & in illa vindicanda: quæ arduitas non reperitur in actibus Charitatis erga Deum, amando illum, & odio habendo offenſas ex motivo divinæ Bonitatis: hic enim actus eſt ſuavis, & dulcis; retractatio vero, & vindicatio culpæ eſt actus arduus, & aliquatenus amarus: ergo diſtinguitur etiam virtus Pęnitentiæ a Charitate erga Deum.

IV. Objic. 1. Virtus Pœnitentiæ non diſtinguitur a Charitate, ſi contritio ſpectans ad Pœnitentiam eſſet actus proprius Charitatis; ſed ita ſe res habet; ergo. Probatur minor: Contritio eſt dolor de peccatis propter Deum ſumme dilectum; atqui hujuſmodi dolor elicitur a Charitate, ad quam ſpectat dolere, & triſtari de malis amici, ſicut etiam gaudere de ejus bonis; ergo.

Confirm. 1. Actus contritionis extra Sacramentum eſt ſaltem ultima diſpoſitio ad deletionem peccati; ſed hoc etiam habet actus dilectionis Dei ſuper omnia, etiam præciſo dolore formali peccatorum; ergo uterque actus ſpectat ad Charitatem; unde charitas a Pœnitentia non diſtinguitur.

Confirm. 2. a priori: quia habitus intendens aliquod bonum conſequenter operatur etiam ad deſtructionem mali oppoſiti: Ergo Charitas intendendo bonum Dei ſumme dilecti operatur deſtructionem peccati; ergo ad charitatem ſpectat elicere actus pœnitentiæ; unde non datur virtus Pœnitentiæ ſpecialis.

Reſpond. diverſimode peccatum reſpici a virtute Theologica charitatis, & a virtute morali Pœnitentiæ. Charitas odit peccatum tamquam malum Deo amato, illudque deteſtatur; non tamen debet per ſe peccatum præſupponere, ſed potius conatur impedire: contra vero Pœnitentia per ſe peccatum præſupponit, & reſpicit illud, ut retractandum, ac tendit in ejus vindicationem, ac deſtructionem, non ex motivo Dei ſumme dilecti, aut quia eſt malum Dei ſumme boni, (nam ſic Penitentia eſſet virtus Theologica, & confunderetur cum Charitate) ſed ex motivo creato, vid. propter honeſtatem, quæ relucet in retractandis, & vindicandis Dei offenſis; ita ut bonum vindicabilitatis, ſeu expiabilitatis peccati, quod eſt bonum creatum, ſit motivum formale virtutis penitentiæ ſpecialis, & actuum illius. In forma nego minorem. Ad probationem diſtinguo majorem: contritio perfecta eſt dolor de peccatis propter Deum dilectum, quæ ſolum ſpectat ad Charitatem, ſeu ad virtutem Pœnitentiæ dogmaticam, concedo: contritio imperfecta, ſeu attritio, nego majorem, & conſequentiam. Actus virtutis Penitentiæ, cum non ſit actus Theologalis, debet habere pro motivo aliquod creatum, cujuſmodi eſt honeſtas, quæ reperitur in retractandis, & vindicandis culpis; & ideo primarius actus Pænitentiæ ſpecialis eſt deteſtari, retractare, & vindicare peccata ex motivo ejus honeſtatis: Actus vero ſecundarius eſt amare, ac proſequi hanc ipſam honeſtatem deteſtationis peccati; unde hic actus proſecutivus de ſe ſupponit averſativum, ſeu deteſtativum: Contra vero aliæ virtutes habent pro primario actu proſecutionem ſui objecti formalis, & pro ſecundario averſionem a malo oppoſito: v. g. Juſtitia reſpicit primario adæquationem juris alieni, & ſecundario deteſtatur inadæquationem, ac vult illam deſtruere per reſtitutionem: ſic etiam Charitas pro primo actu habet dilectionem Dei ſumme boni, & ſecundario averſatur Dei offenſam, illamque retractat, ac vindicat ex eodem motivo. Hoc expreſſit Angelicus qu. 85. art. 2. dicens: *Si in actu pœnitentis conſideretur ſola diſplicentia peccati præteriti, hoc immeditate ad Charitatem pertinet, ſicut & gaudere de Bonis præteritis; ſed intentio operandi ad deletionem peccati præteriti requirit ſpecialem virtutem ſub Charitate*. Quare ſicut diſplicentia de malo proximi ſpectat ad virtutem charitatis erga proximum; diſplicentia vero remotiva miſeriæ ſpectat ad miſericordiam, quæ eſt virtus ſpecialis ob ſpecialem arduitatem, & honeſtatem, quæ reperitur in removendo malo proximi; ita diſplicentia de peccato ſpectat ad Charitatem erga Deum; Diſplicentia vero retractativa, & vindicativa peccati ſpectat ad pœnitentiam, quæ eſt virtus ſpecialis ob ſpecialem arduitatem, quæ relucet in his actibus.

Ad 1. Confirm. Solum contritio perfecta ex motivo Dei ſumme dilecti eſt ultima diſpoſitio ad Gratiam extra Sacramentum; & probabiliter id convenit contritioni, etiamſi careat amore formali Dei, quod infra diſcutiemus; Non tamen contritio imperfecta, ſeu attritio.

Ad 2. diſtinguo ſecundum conſequens: etiam Charitas elicit actum Pœnitentiæ: quatenus Pœnitentia eſt virtus dogmatica generalis, concedo; quatenus Pænitentia eſt virtus moralis ſpecialis, nego conſequentiam.

V. Objic. 2. actus proprius virtutis Pœnitentiæ eſt etiam proprius Religionis; ergo Pœnitentia non diſtinguitur a virtute Religionis. Probatur antecedens: actus Penitentiæ eſt expiare peccata; ſed hoc ſpectat ad Religionem, quæ per ſacrificia, & Sacramenta expiat peccata; ergo.

Confirm. 1. ſicut pro beneficiis datur gratiarum actio, ita pro offenſis datur vindicatio, & compenſatio; ſed gratiarum actio ſpectat ad Religionem; ergo etiam Pœnitentia.

Confirm. 2. eadem virtus pietatis, quæ ſatisfacit Patri pro beneficiis ab eo acceptis, ſatisfacit etiam pro injuriis eidem irrogatis; ergo eadem virtus Religionis, quæ pro beneficiis a Deo acceptis debitum ei cultum exhibet, etiam pro peccatis ſatisfacit; ergo ut prius.

Reſpon. nego antecedens. Ad probationem: offerre ſacrificia exhibendo talem cultum Deo ex motivo Divinæ excellentiæ, ſeu ex motivo honeſtatis, quæ relucet in tali actu, ſpectat ad virtutem Religionis; At velle hujuſmodi ſacrificium ordinare ad culpam expiandam, eſt actus ſecundarius Penitentiæ: ſic etiam Sacramentum, prout eſt talis Dei cultus per tales ceremonias, ſpectat ad Religionem; prout vero includit dolorem de peccatis, ſpectat ad Pœnitentiam. Non repugnat autem, quod una virtus cum ſubordinatione ad aliam concurrat ad aliquem effectum, ad quem requiratur actus utriuſque virtutis.

Ad

Ad 1. confirm. compenſatio pro peccatis ex motivo proprio Religionis, videlicet ob recognitionem excellentiæ divinæ, ſpectat ad Religionem; compenſatio vero pro peccatis ex motivo proprio Pœnitentiæ, videlicet quia honeſtum eſt deteſtari, & compenſare offenſas Deo irrogatas, ſpectat ad Pœnitentiam.

Ad 2. concedo, quod ex motivo Religionis poſſimus velle ſatisfacere pro offenſis divinæ excellentiæ irrogatis; hic tamen actus conſequitur ad actum primarium Religionis, qui eſt proſecutivus divini cultus: At velle ſatisfacere pro offenſis Deo irrogatis ex motivo honeſtatis, quæ relucet in deteſtatione, & vindicatione culparum, ſpectat ad pœnitentiam, cujus primarius actus eſt averſivus, & deteſtativus peccati, quod præſupponit natura ſua: ſimiliter velle ſatisfacere pro offenſis Patri irrogatis ſpectat ad pietatem, ſi id fiat ex motivo proprio pietatis, quod eſt honeſtas, quæ relucet in obſequendo Parentibus; ſpectat vero ad virtutem illam ſpecialem, quæ ex Valentia, & Soto intendit ſatisfacere injuriis alteri illatis, ſi procedat ex motivo talis honeſtatis: ſpectat demum ad virtutem Pœnitentiæ, ſi procedat ex motivo hujus virtutis.

VI. Objic. ultimo: actus Pœnitentiæ ſpectant ad virtutem Juſtitiæ commutativæ; ergo Pœnitentia juxta ſententiam Durandi, Suarii, Martini Perez, & aliorum non diſtinguitur a virtute Juſtitiæ. Probatur antecedens: ad Juſtitiam ſpectat ſervare jus Dei illæſum, & reparare læſum; hoc autem præſtat Pœnitentia, quæ reparat jus Dei læſum per culpas, & conſequenter impedit, ne lædatur; ergo ſpectat ad virtutem Juſtitiæ.

Confirm. Tam Juſtitia vindicativa tendit ad vindicandas culpas, quam Pœnitentia; ergo ſaltem virtus Pœnitentiæ identificatur cum juſtitia vindicativa.

Reſpond. Juſtitiam commutativam reſpicere proſecutive jus proprietatis divinum, non vero jus offenſi, nec præſupponere per ſe læſionem talis juris; ſed ſolum impedit, ne lædatur, & reparat, ſi per accidens ſupponatur læſum, idque ex motivo honeſtatis, quæ relucet in adæquando jure proprietatis divino: contra vero pœnitentia reſpicit averſive, & primario injuriam Dei offenſi, itaut per ſe illam præſupponat; & ſimul intendit reparare jus divinum, ne offendatur, læſum, ex motivo honeſtatis, quæ reperitur in deteſtanda, & vindicanda Dei offenſa; ſicut licet charitas erga proximum reſpiciat proſecutive bonum proximi, nec præſupponat ejus malum propulſandum; virtus tamen miſericordiæ reſpicit averſive, & primario miſeriam proximi, quam intendit ſublevare. Pariter inter homines, ut diximus ex Valentia, & Soto, alia eſt virtus juſtitiæ, quæ intendit adæquare jus proprietatis alienum, & alia eſt virtus illa ſpecialis innominata, quæ intendit ſatisfacere homini pro injuriis illatis. Et ratio horum omnium a priori eſt, quia relate ad hos actus datur ſpecialis honeſtas, & arduitas; ergo dari debet ſpecialis virtus.

Ad confirm. Juſtitia vindicativa non tendit ad deteſtationem, retractationem, aut emendationem culparum, ſed primario in pœnam iis commenſuratam: Pœnitentia vero primario tendit in deteſtationem, & emendationem culparum, ſecundario in vindicationem.

VII. Ex dictis ſequitur primo, virtutem pœnitentiæ ſpecialem non eſſe virtutem Theologalem, ſed moralem, ut eſt v. gr. Juſtitia, Religio, Obedientia. Ratio eſt, quia non movetur immediate a Deo tanquam a formali motivo, ut tres virtutes Theologales, ſed ab honeſtate creata actus, licet ad Deum terminati. ſicut enim Religio, quia non movetur ab excellentia Dei, ſed ab honeſtate cultus ad Dei excellentiam terminati, ideo eſt virtus moralis; ita pænitentia, quia non movetur ad deteſtandum peccatum a bonitate divina, prout præſtat charitas, ſed ex motivo honeſtatis repertæ in deteſtanda, & vindicanda Dei offenſa, ideo pariter eſt virtus moralis.

Sequitur ſecundo, virtutem pœnitentiæ per ſe præſupponere culpam, & ideo primarius ejus actus eſt averſivus culpæ præſuppoſitæ, ſecundario vero eſt proſequutivus honeſtatis, quæ relucet in retractanda culpa: ſicut diximus de virtute juſtitiæ vindicativæ, quæ per ſe præſupponit delictum, & de virtute miſericordiæ, quæ per ſe præſupponit miſeriam proximi. Ubi e contra virtus charitatis, obedientiæ, juſtitiæ, & ſimiles habent pro actu primario proſequutionem ſui objecti formalis, & pro ſecundario averſionem a malo oppoſito ſuo ob ecto formali.

QUÆSTIO III.

Utrum Pœnitentia ſit virtus pura Fugæ?

I. ACtus puræ fugæ dicitur ille, qui pure averſatur malum, nullatenus proſequendo bonum illi oppoſitum; virtus vero puræ fugæ dicitur illa, quæ ſolum inclinat ad actus puræ fugæ. Unde nullus ejus actus eſt proſecutivus alicujus bonitatis, ſeu honeſtatis objectivæ. Quæritur nunc, an virtus Pœnitentiæ ſit hujuſmodi, ita ſcilicet ut omnes Pœnitentiæ actus ſint fuga, ſeu averſio, ac odium peccati, nullus vero ſit proſecutio honeſtatis repertæ in deteſtatione, ac retractatione peccati?

II. Dico 1. Dari poteſt actus puræ fugæ, ſeu pure averſativus mali, quin ſit formaliter proſecutivus boni oppoſiti. Ita communius ex D. Thom. prima ſecundæ q. 29. art. 1. contra Lugo diſp. 1. de Pœnit. ſect. 2. Salas in prim. ſecundæ tract. 9. diſp. 3. & alios.

Prob. Poteſt in voluntate dari actus pure proſecutivus boni, quin ſit formaliter averſivus mali oppoſiti; ergo & actus puræ fugæ. Antecedens admittitur. Bonum enim ſecundum ſe habet ſufficientem rationem amabilitatis, atque adeo amari poteſt abſque reſpectu ad malum. Negatur ab Adverſariis conſequentia, putant enim non poſſe voluntatem fugere a malo, niſi quia trahitur a bono oppoſito, unde illud formaliter proſequitur, dum averſatur malum. Probatur itaque conſequentia: non minus bonum habet ratione ſui ſufficientem amabilitatem, unde trahat, & alliciat, quam malum habeat ratione ſui odibilitatem, unde diſpliceat; ergo ſicut poteſt voluntas pure proſequi bonum, ita poteſt pure averſari malum.

Confirm. experientia. diverſimode enim ſe habet voluntas, dum amat, ac dum odit. Amor enim eſt dulcis, & placet, odium eſt aſperum, & diſplicet; ſicut gaudium dilatat cor, triſtitia conſtringit; propterea odium v. gr. tenebrarum, morbi, mortis, cum ſit aſperum, & diſpliceat, non poteſt ullo pacto dici, quod ſit Amor Lucis, ſanitatis, vitæ formaliter, ſed ſolum eſt amor virtualiter, quatenus voluntas ex odio tenebrarum determinari facile poterit ad amorem formalem Lucis.

III. Objicitur 1. objectum voluntatis eſt bonum; ergo nequit voluntas verſari niſi circa bonum, ita ut etiam quando averſatur malum, amet bonum oppoſitum; ergo quamvis dari poſſit actus pure proſecutivus, nequit tamen dari actus puræ fugæ.

Confirm. Intellectus etiam dum negat falſum, affirmat formaliter verum oppoſitum; cum objectum intellectus ſit verum; v. gr. dum negat dari tenebras, affirmat dari lucem; ergo ut ſupra.

Reſp. voluntatem habere pro objecto tam bonum per actus proſecutivos, quam malum per averſivos, ut conſtat experientia, & ex Angelico quæſt. 8. art. 1. ubi habet: *eadem potentia eſt oppoſitorum, ut viſio eſt Albi, & Nigri, tactus calidi, & frigidi &c. Et ſic voluntas ſe habet ad bonum, & malum, ad bonum quidem appetendo, ad malum averſando.*

In forma diſt. antecedens: objectum voluntatis, inquantum proſecutivæ, eſt ſolum bonum, concedo; inquantum proſecutivæ, & averſativæ, nego antecedens, & conſequentiam.

Ad confirm. varii varia. Equidem cum Martinonio cenſeo, eodem modo philoſophandum de intellectu, ac de voluntate; ita ut ſicut in voluntate dari poteſt actus puræ fugæ, ita in intellectu purus diſſenſus, qui ſolum virtualiter, non formaliter ſit aſſenſus objecti oppoſiti; unde dari poteſt tam actus pure affirmativus, dicens v.g. datur Lux, quam pure negativus, dicens, Non dantur tenebræ: ſicut poteſt etiam Intellectus per actum pure affirmativum dicere, Dantur tenebræ, & per pure negativum dicere, Non datur lux; ſic poteſt etiam intellectus per actum affirmativum dicere, Datur diſtinctio inter hominem, & lapidem, & per negativum dicere, non datur identitas inter iſtos: quamvis enim hujuſmodi propoſitiones videantur vocetenus differre, poteſt tamen utraque ſive per actum pure negativum, ſive per affirmativum enunciari: & eodem modo poteſt voluntas per actum proſecutivum velle ambulationem, & per actum fugæ nolle quietem.

Dices: propter quod unumquodque tale, & illud magis; ergo ſi intellectus judicat hominem v. g. non eſſe lapidem propter motivum quod relucet, quia ſcilicet ſunt diſtincta, debet etiam affirmare hanc diſtinctionem; unde non datur purus diſſenſus.

Reſp. ſi Argumentum probaret, evinceret, quod diſtinctio deberet etiam negari,

ri, non affirmari, quia propter diſtinctionem negatur hominem eſſe lapidem. Quare ſicut intellectus propter cognitionem Bonitatis v. g. amat bonum, & non proinde debet amare magis aut ullatenus ipſam cognitionem; quippe quæ eſt conditio, & non vis transfundens amabilitatem objecto amato: Ita intellectus negat hominem eſſe lapidem propter diſtinctionem, quam videt, tanquam propter conditionem prærequiſitam; unde non debet illam affirmare, aut negare.

IV. Objicitur 2. Omnes actus voluntatis ſunt propter finem ultimum, quod eſt prius volitum, & propter quod cætera bona amantur; ergo nullus actus voluntatis eſt puræ fugæ.

Confirm. 1. quia qui odit malum, odit illud ex amore ſuimet: ergo repugnat purum odium. Secundo, quia ex Auguſtino malum eſt privatio boni debiti; ergo qui non vult alicui malum, non vult illi privationem boni, atque adeo vult bonum; unde actus non eſt puræ fugæ.

Reſp. actum voluntatis eſſe propter ultimum finem ſaltem interpretative, non vero formaliter: qui enim vult aliquod bonum particulare, ſeu carentiam mali, cenſetur a fortiori velle Beatitudinem, ſeu cumulum omnis boni; atque adeo ſolum virtualiter, aut interpretative amat ultimum finem.

Ad primam confirmationem: quamvis ſæpe odium mali conjungatur cum amore ſubjecti, cui malum illud nolumus: ſæpe tamen pure odio habemus vitium ſecundum ſe, puta ſuperbiam, luxuriam, quin formaliter amemus ullum ſubjectum, cui poteſt tale malum ineſſe. Adde: quamvis nolimus ægritudinem v. g. Petro, non per hoc debemus Petrum amare actu proſecutivo; ſatis enim eſt, quod illi nolimus malum.

Ad ſecundam: præter malum negativum conſiſtens in privatione boni, datur etiam malum poſitivum, puta error, Febris, dolor, peccatum, quæ poſſumus alteri nolle actu puræ fugæ; Immo ipſam etiam boni debiti privationem poſſumus actu puræ fugæ alteri nolle.

V. Dico 2. Impoſſibilis eſt virtus puræ fugæ: atque adeo pœnitentia non eſt hujuſmodi.

Prob. Impoſſibilis eſt virtus pure proſecutiva alicujus honeſtatis objectivæ, quin ſimul ſit averſativa mali oppoſiti illi honeſtati; ergo pariter impoſſibilis eſt virtus pure averſativa alicujus mali præſuppoſiti, quin ſimul ſit proſecutiva alicujus honeſtatis objectivæ repertæ in averſione illius mali: unde repugnat virtus puræ fugæ. Antecedens probatur; quia omnis bonitas objectiva, quæ ratione ſui eſt amabilis, ſicut tribuit amabilitatem mediis ad illam conducentibus, ita tribuit odibilitatem malo oppoſito, utpote deſtruenti eam bonitatem; ergo omnis virtus, quæ poteſt proſequi aliquam bonitatem, ſeu honeſtatem objectivam, poteſt etiam elicere tum actus proſecutivos mediorum ad illam conducentium, tum averſivos mali oppoſiti illi honeſtati. E. g. honeſtas temperantiæ, quæ eſt motivum formale virtutis temperantiæ, movet etiam ad odio habendam intemperantiam, cum eadem honeſtas, & arduitas ſit in proſequenda temperantia, & in averſanda intemperantia: atque adeo repugnat virtus pure proſecutiva; Præſertim quia omnis amor alicujus boni eſt virtualiter odium mali oppoſiti; unde virtus, quæ inclinat ad proſecutionem alicujus honeſtatis, inclinat etiam ad averſandam inhoneſtatem oppoſitam.

Prob. nunc conſequentia, quod ſcilicet repugnet pariter virtus puræ fugæ: ſicuti enim omnis bonitas, ſeu honeſtas objectiva tribuit odibilitatem malo oppoſito: ita omnis inhoneſtas, ſeu malitia objectiva trahit amabilitatem bonitatis oppoſitæ; ergo ſicut quælibet virtus proſecutiva alicujus honeſtatis inclinat etiam ad actus averſantes malum oppoſitum, ita virtus averſativa alicujus inhoneſtatis inclinat etiam ad actus proſecutivos bonitatis oppoſitæ; præſertim quia fuga a malo eſt virtualiter amor boni oppoſiti; ergo repugnat virtus puræ fugæ, quæ ſolum inclinet ad actus averſativos.

Confirm. Quælibet virtus, quæ inclinat ad actus directos, inclinat etiam ad reflexos, nec non ad ſecundo, & tertio reflexos in infinitum; tum quia non reperitur nova arduitas in actibus reflexis, qui verſantur circa idem objectum, circa quod verſantur directi; tum etiam quia aliter deberent dari virtutes infinitæ: ver. gr. virtus temperantiæ, quæ inclinat ad actus directos proſecutivos temperantiæ, & averſativos intemperantiæ, inclinat etiam in actum reflexum proſecutivum honeſtatis formalis, quæ relucet in actu directo proſecutivo temperantiæ; ergo pariter virtus averſativa alicujus mali, ut Miſericordia, Juſtitia vindicativa, Pœnitentia, Fortitudo

&c. ita tendunt averſive in objectum malum, ut tendant etiam proſecutive in actus reflexos relate ad idem objectum; ergo nulla virtus eſt puræ fugæ. Ratio a priori eſt, quia quoties duo actus reſpiciunt idem motivum formale, vel unus eſt virtualiter alter, toties uterque pertinet ad eandem virtutem, cum eadem honeſtas, & arduitas reperiatur in utroque; ſed ita ſe habent actus v. g. proſecutivus temperantiæ, & averſativus intemperantiæ, nec non actus primarius Pœnitentiæ averſativus, & retractativus culpæ, & actus proſecutivus honeſtatis formalis, quæ relucet in retractanda culpa præterita; ergo iſti actus ad eandem virtutem ſpectant: unde Pœnitentia non eſt virtus puræ fugæ.

VI. Dico 3. Dari poteſt virtus, quæ primo, & per ſe tendat ad malum: unde ejus primarius actus ſit actus fugæ, & hujuſmodi eſt virtus Pœnitentiæ.

Prob. prima pars auctoritate Angelici in 4. diſt. 14. q. 1. ubi docet, aliquas eſſe virtutes, quæ principalem actum habent in retrahendo ab aliquo: & 2. 2. q. 19. art. 9. ad ſecundum dicit, principale objectum timoris eſſe malum, quod quis refugit. Idemque docet Bonav. in 4. diſt. 14. & hoc patet in virtute Miſericordiæ, quæ primario averſatur, & expellit alienas miſerias; in virtute Fortitudinis, quæ primario contemnit pericula; in virtute Juſtitiæ vindicativæ &c. Et ratio a priori eſt, quia virtus, & ars, ut docet Philoſophus 2. eth. 5. ſunt circa difficile: ergo ubi peculiaris difficultas, ibi poteſt eſſe peculiaris virtus, aut ars; ſed poteſt in actibus averſativis alicujus mali eſſe peculiaris difficultas; ergo relate ad hos actus fugæ dari poteſt virtus peculiaris, quæ primario circa malum verſetur averſive.

Prob. ſecunda pars, quod ſcilicet hujuſmodi ſit Pœnitentia: Hæc enim virtus directe tendit circa malum, nempe circa Dei offenſam, deteſtando, retractando, ac vindicando illam cum ſpe veniæ, non ſecus ac Miſericordia verſatur circa malum Proximi, odio habendo, & expellendo illud; ergo virtus Pœnitentiæ per ſe tendit ad malum, ejuſque primarius actus eſt fugæ.

VII. Objic. 1. Voluntas primario tendit proſecutive in bonum, & ſecundario averſive in malum; ergo ſimiliter habitus virtutis, cum habitus imitetur naturam ſuæ potentiæ; ergo non datur virtus, cujus primarius actus ſit fugæ.

Confirm. Ideo deteſtamur aliquod malum, puta morbum, quia amamus bonum oppoſitum, puta ſanitatem; ergo omnis virtus, quæ averſatur malum, primario fertur proſecutive in bonum.

Confirm. 2. Omnis virtus intellectualis primario fertur in verum per aſſenſum, & ſecundario in falſum per diſſenſum; ergo etiam virtus voluntatis primario fertur in bonum: Propterea ſicut ſcientia per hoc, quod tendat in verum, impedit, & tollit errores; ita virtus moralis, per hoc quod tendat in bonum, impedit, & tollit peccata.

Reſp. Habitus non imitari in omnibus naturam potentiæ; ſicut nec actus imitantur in omnibus naturam habitus. Quare ſicut dantur actus puræ fugæ, quin dentur habitus puræ fugæ; ita dantur virtutes morales per ſe tendentes per fugam in malum, quamvis voluntas primario tendat in bonum. Ratio eſt, quia habitus multiplicantur pro varietate difficultatum: ſecus vero potentiæ; unde cum dari poſſit ſpecialis difficultas in fuga a malo, puta in retractanda, & vindicanda Dei offenſa, ideo datur virtus primario tendens in malum per actum fugæ.

Ad 1. confirm. antecedens eſt falſum, præſertim ſi malum non ſit privativum, ut ignorantia, cæcitas, carentia brachii, &c. ſed poſitivum, ut error, dolor, febris, & in ſententia probabiliori peccatum. Non enim ideo averſamur hujuſmodi malum, quia amamus bonum oppoſitum, ſed potius vice verſa, ideo v. gr. amamus carentiam morbi, quia averſamur morbum; ſicuti e contra non ideo amamus ſapientiam, quia averſamur ignorantiam, ſed potius averſamur ignorantiam, quia amamus ſapientiam.

Ad 2. Virtus intellectualis fertur tam in verum per aſſenſum, quam in falſum per diſſenſum; quia tamen intellectus non rapitur ad amplectendum falſum, ſicut voluntas rapitur ad amplexum objecti delectabilis turpis, hoc eſt ad peccatum; ideo non datur in intellectu ſpecialis virtus, quæ per ſe ſupponat falſum, ſeu errorem reſpuendum; ſicut datur virtus moralis, quæ per ſe reſpiciat peccatum ut expiandum.

VIII. Objic. 2. virtus Pœnitentiæ primario fertur proſecutive in bonum oppoſitum malo, quod deteſtatur, nempe in adæquationem juris Divini oppoſitam offenſæ, qua læditur jus Divinum; ergo actus primarius Pœnitentiæ eſt proſecutivus. Antecedens probatur tum paritate aliarum virtu-

tutum juſtitiæ, obedientiæ, &c. quæ primario tendunt proſecutive in adæquationem juris Divini; tum a priori, quia odium mali naſcitur ex amore boni oppoſiti.

Reſp. nego antecedens. Ad probationem: diſparitas inter Pœnitentiam, & virtutem juſtitiæ, obedientiæ, &c. eſt, quia Pœnitentia per ſe ſupponit peccatum; ſicut miſericordia miſeriam proximi, quæ proinde a D. Thom. 2. 2. qu. 30. definitur ex Auguſt. quod ſit *Alienæ miſeriæ in noſtro corde compaſſio, qua, ſi poſſumus, ſubvenire compellimur*; & ideo primarius harum virtutum actus eſt averſativus. Idemque dicas de virtute illa innominata, quæ datur per Valent. ad ſatisfaciendum injuriis hominibus illatis: Sicut autem diverſa eſt virtus gratitudinis a virtute juſtitiæ, obedientiæ, &c. quia gratitudo per ſe ſupponit beneficium, & reſpicit jus benefactoris ad compenſationem, non vero jus proprietatis, aut juriſdictionis; ita diverſa eſt virtus Pœnitentiæ a virtute juſtitiæ, obedientiæ, &c. quia illa per ſe ſupponit offenſam, & reſpicit jus Divinum, ne offendatur, non vero jus proprietatis, aut juriſdictionis: Cum autem detur ſpecialis difficultas in adæquandis his juribus, ideo datur ſpecialis virtus.

Ad rationem a priori reſpondeo cum Alenſi, quod licet bonum præcedat malum, & amor odium, non idcirco virtus eliciens actum odii debet etiam habere actum amoris primarium, cum ſufficiat quod amor præcedens odium ſpectet ad aliam virtutem: Sic ex Auguſtino actus amoris præcedit natura actum timoris, nec propterea virtus eliciens actum timoris prius elicit actum amoris. Quare nec Pœnitentia prius elicit actum proſecutivum innocentiæ, & ſecundario actum doloris de peccato commiſſo; cum ſufficiat, ſi ad charitatem, ſeu ad juſtitiam erga Deum ſpectet, proſequi carentiam offenſæ Divinæ, & ad charitatem erga ſe ipſum, proſequi innocentiam; ad Penitentiam vero ſpectet retractare, & dolere de peccatis commiſſis: Et recurrit ratio a priori, quia ſcilicet ad hos actus eliciendos reperitur ſpecialis arduitas.

IX. Objic. ult. eadem virtus juſtitiæ, quæ inclinat ad non furandum, inclinat etiam ad reſtituendum, ſeu ad reparandum jus læſum; & tamen virtus juſtitiæ primario tendit proſecutive in honeſtatem, quæ reperitur in adæquando jure alieno; ergo idem dicendum de virtute Penitentiæ, etiamſi diſtingueretur a virtute juſtitiæ.

Confirm. Eadem virtus charitatis, quæ primario tendit ad Dei dilectionem, tendit averſive ad peccatum retractandum ex eodem motivo bonitatis Divinæ; & ideo contritio perfecta elicitive eſt a charitate, & ſolum contritio imperfecta imperatur a charitate; ergo idem dicendum de virtute morali Penitentiæ.

Reſp. nego conſequentiam. Juſtitia commutativa reſpicit diverſum jus a virtute Penitentiæ, Obedientiæ, Religionis, &c. & præterea Pœnitentia ſupponit eſſentialiter læſum jus Dei, ne offendatur, non ſecus ac gratitudo eſſentialiter ſupponit beneficium, ac reſpicit jus, quod eſt in benefactore ad compenſationem beneficii; quod eſt diverſum a jure, quod reſpicitur a juſtitia, obedientia, &c. & ideo primarius actus Penitentiæ eſt averſivus.

Ubi duo ſunt advertenda. Primum eſt, idcirco non dari duplicem virtutem juſtitiæ, alteram quæ primario reſpiciat proſecutive adæquationem juris alieni, & inclinet ad non furandum, alteram, quæ reſpiciat averſive jus alienum læſum, & inclinet ad reſtituendum, quia non reperitur in utroque hoc actu diverſa ſpecie difficultas. quamvis enim major ſit difficultas ad reſtituendum, quam ad non furandum, ſicut major eſt ad reſtituendum 1000. quam 10. iſtæ tamen difficultates non ſunt diverſæ; cum univerſim magis, & minus non varient ſpeciem. At diverſa ſpecie difficultas reperitur in retractanda culpa, quam in non peccando; ſicut diverſa eſt difficultas in ſublevanda miſeria proximi, & in non lædendo proximum; & ideo ad hos actus requiruntur diverſæ virtutes.

Alterum eſt, quod licet diſputetur, num juſtitia commutativa, diſtributiva, legalis, & vindicativa ſint ſpecies, ſeu partes ſubjectivæ juſtitiæ, an vero ſint partes poteſtativæ hujus virtutis, ſeu dicentes tantum analogiam ad juſtitiam? in omnium tamen ſententia Religio, Obedientia, Fidelitas, Veracitas, Gratitudo, & omnes aliæ virtutes ad alterum dicuntur partes poteſtativæ juſtitiæ; & hujuſmodi eſt Penitentia.

Ad confirm. nego conſequentiam. Diſparitas eſt eadem, quia ſcilicet major illa difficultas, quæ reperitur in contritione perfecta, quam in dilectione Dei, eſt intra eandem ſpeciem, & ideo ſpectat ad eandem virtutem. At diverſa omnino eſt diffi-

difficultas, quæ reperitur in retractanda culpa ex motivo honeſtatis creatæ, quæ in hoc actu reperitur; & talis actus non conſequitur ad ullum actum proſecutivum, qui per ſe reſpiciatur a virtute Pœnitentiæ; & ideo diſpar ratio.

X. Adde ex P. Thyrſo Gonzalez, quod virtus Penitentiæ per ſe ferri debeat ad retractandam culpam cum ſpe veniæ, eo quod Pœnitentibus poſt peccatum, non vero Juſtis ante commiſſum peccatum promittatur a Deo condonatio; ergo eſſentialiter Pœnitentia ſupponit peccatum. Unde non poteſt primario ferri proſecutive in carentiam peccati, ſed fertur averſive per actum primarium fugæ in culpam, deteſtando, retractando, & vindicando illam.

QUÆSTIO IV.

De objecto formali, & ſubiecto virtutis Pænitentiæ.

I. Circa objectum formale, ſeu motivum ad deteſtandum, ac retractandum peccatum, variæ ſunt ſententiæ. Prima Scotiſtarum, qui cum Scoto in 4. diſt. 14. q. 2. docent, objectum formale Penitentiæ eſſe peccatum ut vindicabile, ſeu vindicabilitatem peccati; atque adeo putant Pœnitentiam eſſe quandam juſtitiam vindicativam, qua peccator, tanquam Dei miniſter, punit in ſe offenſam factam Deo, juxta illud Auguſt. relatum diſt. 3. can. 4. *Pænitentia eſt quædam dolentis vindicta puniens in ſe, quod dolet commiſiſſe*. Et huc recidit opinio Aureoli in 4. diſt. 4. dicentis, objectum Pœnitentiæ eſſe pœnam, ut commenſuratam culpæ.

Sed communiter rejicitur, quia Pœnitentia non ſpectat ad juſtitiam vindicativam. hæc enim primario tendit in vindicandam offenſam; Pœnitentia vero in retractandam, & emendandam illam. Adde, quod ſi Deus in penam peccati noluiſſet contritionem, ſed v. gr. jejunium, qui jejunaret, vindicaret peccatum, non tamen illum pœniteret; ergo Pœnitentia non coincidit cum juſtitia vindicativa. Et ſane ideo Pœnitentia non coincidit cum charitate, quæ pariter dolet de peccato, quia primarius actus charitatis non eſt dolere de peccato, ſed amare Deum; ergo quia primarius actus Pœnitentiæ non eſt vindicare peccatum, ſed illud retractare, ac emendare, ideo Pœnitentia non coincidit cum juſtitia vindicativa, quæ primario intendit ſatiſpaſſionem delinquentis, ne lædatur bonum publicum, & legum obſervantia pereat. Quare dum Auguſtin. dicit Pœnitentiam eſſe vindictam, ſolum vult, quod Pœnitentia etiam tendat ad peccatum vindicandum, quamvis non primario. Ideo, ut notat D. Thom. 3.p. qu. 85. art. 3. vindicta diverſimode attingitur ab utraque virtute. Pœnitentia enim vindicat offenſam in ordine ad reparandam amicitiam cum Deo; & juſtitia vindicativa vult illam propter bonum publicum, ne langueſcat legum obſervantia.

Secunda ſententia eſt Suarii, Goneti, & aliorum docentium, objectum formale Penitentiæ eſſe jus Divinum læſum, ut reparabile per ſatisfactionem, & compenſationem; unde docent, Pœnitentiam identificari cum virtute juſtitiæ, quæ de ſe reſpicit adæquationem juris alieni.

Sed hæc etiam rejicitur, quia Pœnitentia per ſe reſpicit malum, habetque primarium actum fugæ, ac deteſtationis peccati, quod natura ſua præſupponit; ſecus vero juſtitia. Adde, quod ſi poſſet Pœnitentia identificari cum juſtitia, quæ intendit reparare jus Divinum proprietatis læſum, non eſſet ratio, cur non dicatur identificari cum obedientia, quæ intendit reparare jus Divinum juriſdictionis læſum, aut cum Religione, &c.

Tertia ſententia eſt Cardinalis de Lugo putantis, objectum Pœnitentiæ eſſe bonum pacis cum Deo, qui ſicut culpa offenditur, ita Pœnitentia placatur: propterea docet Pœnitentiam ideo deteſtari peccata, quia intendit, & proſequitur hoc bonum pacis.

Sed neque hæc arridet. Primo, quia ſi Deus voluiſſet pro contritione v. gr. jejunium ad conferendam peccatori reconciliationem, & pacem, peccator jejunando, & non deteſtando peccata diceretur elicere actum Pœnitentiæ, quia intenderet pacem cum Deo; unde eliceret actum Penitentiæ, & non peniteret; quod nemo dixerit. Secundo, quia videtur confundi objectum formale cum fine Pœnitentiæ; ſiquidem finis Pœnitentiæ eſt pax cum Deo, ſed objectum eſt peccatum, ut deteſtabile, ut advertit D. Thom. in 4. diſt. 14. qu. 1. docens, a virtute charitatis imperante ordinari actum Pœnitentiæ ad Deum, ut ipſi peccator reconcilietur.

Quarta docet, Pœnitentiam pro objecto habere honeſtatem compenſationis, ſeu ſatisfactionis pro offenſa, ita ut pænitere, &

& dolere non pertineant ad Pœnitentiam elicitive, ſed imperative; quatenus quia Pœnitentia vult Deo ſatisfacere, ideo imperat virtuti charitatis dolorem de peccato, ſeu contritionem.

Sed contra eſt, quia ad Pœnitentiam ſpectare debet elicitive, non impetrative actus pœnitendi, & dolendi; non ſecus ac ad ſpem actus ſperandi, & ad charitatem actus amandi; ergo Pœnitentia pro primario objecto habere debet honeſtatem dolendi, & pro ſecundario honeſtatem compenſandi.

II. Dico equidem cum Angelico loco laudato, & 3. p. qu. 85. objectum formale Pęnitentiæ eſſe honeſtatem, quæ reperitur in deteſtando, retractando, vindicando, & expiando peccatum, inquantum eſt Dei offenſa; ut proinde primario Pœnitentia tendat in Dei offenſam per actus fugæ, & ſecundario tendat reflexe actu proſecutivo in honeſtatem talis deteſtationis, ac retractationis.

Prob. Hujuſmodi objectum formale ſic cōſtitutum habet ſuam ſpecialem honeſtatem, & arduitatem; ergo ſpectat ad virtutem aliquam ſpecialem: ſed nonniſi Pœnitentiæ; ergo virtus Pœnitentiæ habet hoc formale objectum, videlicet peccatum ut deteſtandum, retractandum, & expiandum, inquantum eſt Dei offenſa. Ubi notandum, quod cum retractari non poſſit niſi actus proprius, & difficultas ſpecialis reperiatur in peccato proprio retractando, contemnendo illecebras, & blandimenta, quæ homo expertus eſt peccando; ideo Pœnitentia verſatur immediate in peccatum ut a ſe commiſſum, non vero in peccatum ſecundum ſe.

III. Objic. 1. Si Pœnitentia haberet pro formali objecto peccatum ut deteſtandum, ac retractandum, inquantum eſt Dei offenſa, Pœnitentia confunderetur cum charitate, cui pariter id convenit; ſequela non admittitur; ergo &c.

Confirm. a priori, quia ubi non datur nova difficultas, non requiritur virtus ſpecialis; Atqui poſito, quod quis Deum amet ſuper omnia ex motivo charitatis, non reperitur nova difficultas ad deteſtandum, aut retractandum peccatum, quod apparet offenſa, & malum Dei; ergo ad retractandum peccatum, inquantum eſt Dei offenſa, non requiritur virtus Pœnitentiæ diſtincta a charitate; atque adeo ſi datur hæc virtus, habet aliud objectum formale.

Reſp. nego ſequelam. Ad charitatem enim ſpectat retractatio peccati tanquam actus ſecundarius, idque ex motivo bonitatis increatæ, ſeu quia peccatum eſt offenſa, & malum Dei ſumme boni; Ad Pœnitentiam vero ſpectat retractatio peccati tanquam actus primarius, & ex motivo honeſtatis creatæ, quæ reperitur in retractanda offenſa Divina; unde Deus in recto eſt motivum formale virtutis Theologalis; virtutis vero moralis Pœnitentiæ motivum formale reſpicit Deum in obliquo.

Ad confirm. Unaquæque virtus poteſt elicere tam amorem erga honeſtatem ſui objecti, & odium de peccato illi oppoſito, quam etiam retractationem talis peccati ex eodem motivo, ut diximus quæſtione ſuperiore. Quare non ſolum charitas poteſt Deum amare, ac peccatum odiſſe, deteſtari, & retractare ex motivo Divinæ bonitatis, ſed etiam juſtitia v. gr. poteſt amare adæquationem juris alieni, & peccatum huic oppoſitum, puta furtum, odiſſe, & retractare ex motivo turpitudinis furti, prout oppoſiti motivo juſtitiæ; quia ad eliciendos hos actus non reperitur ſpecialis difficultas; At ad retractandum peccatum, inquantum eſt Dei offenſa ex motivo adducto Pęnitentiæ, reperitur difficultas ſpecialis; ergo dari debet virtus Pęnitentiæ ſpecialis reſpiciens hoc objectum formale.

IV. Objic. 2. Si quis Deum amet ſuper omnia, & recordetur peccati commiſſi, ſtatim determinatur ad deteſtandum, ac retractandum illud, inquantum eſt Dei offenſa; ergo retractare peccatum, ut eſt offenſa Dei, non eſt motivum formale Pęnitentiæ, ſed charitatis.

Confirm. Qui amat Deum ex motivo bonitatis increatæ, poteſt ſimul amare reflexe ipſum amorem Dei, non ſolum ob Divinam bonitatem illi quodammodo transfuſam, ſed etiam ob honeſtatem creatam, quæ in tali amore reflexo relucet; & ſic pariter amare poteſt amorem talis amoris reflexi, reflectendo in infinitum: omneſque iſti actus reflexi ſpectant ad eandem virtutem Theologicam charitatis; tum quia ad amandos hos amores non reperitur ſpecialis arduitas; tum etiam quia aliter darentur infinitæ virtutes, ſicut infiniti ſunt amores reflexi poſſibiles; ergo ſicut charitas amat Deum ex motivo increato, & amat etiam amorem Dei ex motivo creato; ita vice verſa Pœnitentia, quæ retractat peccatum ex motivo creato honeſtatis, quæ in hac retractatione relucet, poterit etiam illud retractare ex motivo increato Dei offenſi; & conſequenter niſi aſſignetur aliud

moti-

motivum formale Pœnitentiæ, confunditur hæc virtus cum charitate.

Reſp. quod Deum amans ſi recordetur peccati commiſſi, poterit illud retractare tum actu contritionis elicito a charitate, tum actu attritionis, qui elicitive ſit a Pœnitentia, & imperative a charitate. ſicut enim Deum amans determinatur ad obſervantiam omnium præceptorum, hujuſmodi tamen obſervantia ad charitatem ſolum imperative ſpectat, elicitive vero ad alias virtutes, quas præcepta reſpiciunt, v. gr. cultus Dei ad Religionem, honor parentum ad Pietatem, &c. cum enim in obſervantia horum præceptorum detur ſpecialis arduitas, ob quam ſæpe homo deſiſtit ab amando Deum, ideo requiruntur aliæ virtutes diſtinctæ a charitate ad præceptorum obſervantiam, ad quam charitas determinat: ita prorſus in retractando peccato ex motivo Pœnitentiæ reperitur ſpecialis arduitas, ob quam aliquando homo deſiſtit ab amando Deum: & idcirco requiritur hæc ſpecialis virtus, quæ hanc difficultatem expugnet. Hinc virtus Pœnitentiæ requirit in ſuis actibus inſurrectionem animi adverſus hanc difficultatem: unde ponitur in parte appetitus iraſcibili, non in concupiſcibili, ut advertit Bonav. in 4. diſt. 4. qu. 1. dicens, Pœnitentiam eſſe odium cum inſurrectione, atque adeo eſſe ſpeciem iræ: ſicut enim ira eſt triſtitia quædam cum inſurrectione in malum omnino depellendum; ita attritio ex motivo pœnitentiæ eſt triſtitia quædam cum inſurrectione in peccatum ut omnino delendum; eo modo, quo actus miſericordiæ eſt triſtitia de miſeria proximi cum inſurrectione ad illam expellendam; atque adeo ſicut actus miſericordiæ eſt ſolum imperative, non elicitive a charitate erga proximum; ita actus Pœnitentiæ eſt imperative tantum a charitate erga Deum.

Ad confirm. nego conſequentiam. Diſparitas eſt, quia virtus, quæ poteſt plus, poteſt etiam minus intra eandem ſpeciem; unde virtus charitatis, quæ poteſt amare Deum ex motivo increato, poteſt etiam amare reflexe Dei amorem etiam ex motivo honeſtatis creatæ, quæ in eo relucet, cum arduitas non ſit diverſa: At virtus, quæ poteſt minus, non eatenus poteſt plus; & ideo virtus moralis pœnitentiæ, quæ poteſt retractare peccatum ex motivo creato, non poteſt illud retractare ex motivo increato; ſicut virtus Religionis non poteſt ex motivo increato excellentiæ Divinæ velle cultum Dei. Hujuſmodi enim actus, ut notat Suarius, ad charitatem ſpectant, ſi ex motivo increato procedant.

V. Quod attinet ad ſubjectum virtutis Pœnitentiæ infuſæ, dicendum, illam eſſe in iis ſubjectis, in quibus ineſt gratia habitualis, & ſimul capacia ſunt eliciendi aliquem actum talis virtutis, videlicet aut actum deteſtationis peccati trahentis de ſe dolorem, & diſplicentiam, aut ipſum actum doloris de peccato, ac deſiderii de eo vindicando: non enim neceſſe eſt, quod ſubjectum Pœnitentiæ poſſit proxime omnes actus hujus virtutis elicere, ſed ſufficit, quod poſſit aliquos ſaltem præcipuos: quod ex eo patet, quia aliter Beati nullam haberent virtutem infuſam, cum non poſſint elicere dolorem de peccato ex motivo proprio ſingularum virtutum, qui dolor poteſt ab iis virtutibus promanare, tanquam actus illarum.

VI. Hinc 1. Virtus infuſa Pœnitentiæ fuit ſimul cum gratia in protoparentibus ante peccatum in ſtatu innocentiæ, ut docent communiter cum D. Tho. contra Vaſquez apud Perez diſp. 5. Ratio eſt, quia Protoparentes poterant tunc elicere odium efficax peccati per propoſitum non peccandi, gaudium de carentia peccati, deteſtationem peccati conditionatam, videlicet, ſi peccarem, deteſtarer peccatum; qui omnes actus ſpectant ad Pœnitentiam. Præterea in eo ſtatu poterant peccare venialiter ante deperditionem gratiæ; ergo poterant etiam veniale illud retractare; atque adeo virtus Pœnitentiæ in iis non erat ſuperflua, cum poſſet in actum ſecundum reduci.

Secundo in Beatis habitus Pœnitentiæ perſeverat, ut fere communiſſime docent, quia poſſunt pariter aliquos actus Pœnitentiæ elicere, nempe odium peccati, gaudium de carētia peccati, prout eſt offenſa Dei, deteſtationem peccati præteriti, ſaltem originalis, aut alieni. Verum quidem eſt, in Beatis non perſeverare habitum fidei, juxta illud Apoſtol. 1. ad Corin. 13. *Cum venerit quod perfectum eſt, evacuabitur quod ex parte eſt*. Et ratio eſt, quia virtuti infuſæ fidei ſubſtituitur in patria ſcientia infuſa, & viſio Beata, quibus perfectiori modo attingitur quidquid per actus fidei attingebatur in via, & omnes actus, qui per habitum fidei eliciebantur, elici poſſunt vi luminis gloriæ, quod ſuccedit lumini fidei; unde habitus fidei eſt ſuperfluus: quod dici non poteſt de habitu Pœnitentiæ.

Tertio etiam in Angelis viatoribus fuit ha-

habitus Pœnitentiæ, non ſecus ac in Protoparentibus in ſtatu innocentiæ: Eſt etiam in Angelis comprehenſoribus, prout diximus eſſe in Beatis.

Denique probabiliter fuit etiam in Chriſto Domino, & Deipara, ut putant Lugo, Conink, Perez loco citato contra Vaſquez. Ratio eſt, quia poterant elicere odium peccati, deteſtationem peccati alieni, gaudium de carentia peccati, voluntatem ſatisfaciendi pro culpis noſtris. Adde, quod cum poſſit a Deo aſſumi humanitas, quæ antecedenter peccaſſet, hæc humanitas aſſumpta poteſt gratias Deo agere, quod ante aſſumptionem non peccaverit, & poteſt odiſſe odio ſimplici peccatum proprium, quod antecedenter patrare poterat.

VII. Dices. Non datur in Angelis Virtus caſtitatis, quamvis poſſint amore ſimplici gaudere de tali virtute, ac de ejus actibus; nec datur in Chriſto fides habitualis, quamvis gaudere poſſit, quod independenter a viſione beata potuerit hujuſmodi actus elicere; ergo neque datur virtus Pœnitentiæ in Chriſto incapaci culpæ.

Reſpond. nego conſequentiam. Ratio eſt, quia, ut notat Lumbier, quoties actus primarius alicujus virtutis eſt impoſſibilis alicui ſubjecto, tunc non datur hujuſmodi habitus præciſe propter actus ſecundarios, quia facile ſuppleri poſſunt per alias virtutes; ergo cum impoſſibilis ſit Angelis actus primarius caſtitatis, non debuit iis dari habitus infuſus caſtitatis præciſe, ut influat in actus ſecundarios, puta in gaudium de caſtitate hominum; cum ad hos actus commode influat charitas. At poſſibilis eſt humanitati aſſumptæ actus primarius Pœnitentiæ, nempe dolor de peccato proprio; de potentia enim abſoluta potuit humanitas ante aſſumptionem peccare, & ſic de peccato olim proprio dolere; ergo dandus eſt in Chriſto habitus Pœnitentiæ, qui de facto ſolum influat in actus Pœnitentiæ ſecundarios; ſicut remanet in Beatis, & datur in Chriſto habitus ſpei, qui ſolum influat in actus ſpei ſecundarios, ut diximus in loco.

VIII. Quod attinet ad habitum fidei, Chriſtus eo caruit: non enim illuminabatur lucerna lucente in caliginoſo loco, qui perfundebatur lumine gloriæ; nec potuit naturaliter Chriſtus actum fidei habere, quippe qui de ſe imbibit imperfectionem, nempe obſcuritatem, & potentiam ad formidandum, licet imprudenter: & propter eandem rationem non potuit habere Chriſtus actum opinativum. At ſimul cum unione hypoſtatica, & viſione Beata eſt compoſſibilis actus Pœnitentiæ, ſeu dolor de peccato olim proprio, ut diximus; & ideo debuit dari in Chriſto habitus Pœnitentiæ ad eliciendos de facto actus Penitentiæ ſecundarios, ut connaturaliter procedant a principio intrinſeco; non debuit vero dari habitus fidei ad eliciendos actus fidei ſecundarios, cum ad hos ſufficiat ſcientia infuſa, & viſio Beata, quæ fidei habituali ſuccedunt in Beatis.

QUÆSTIO V.

Utrum Pœnitentia ſit virtus pure reflexa?

I. Dicitur virtus reflexa, quæ habet actus reflexos in actus ejuſdem potentiæ, aut virtutis; Dicitur vero virtus pure reflexa, quæ habet ſolum actus reflexos, & nullum directum. Dicitur autem actus directus is, quo potentia directe tendit in objectum condiſtinctum a proprio actu: ſic cum amatur Deus, intelligitur Cœlum, &c. hic amor, hæc intellectio dicuntur actus directi: Amor vero hujus amoris, & cognitio huius intellectionis dicuntur actus reflexi; reflectere enim, ut notat Okamus quodlib. 2. qu. 12. eſt incipere ab eodem, & terminari ad idem; ac proinde actus, qui incipit, ſeu profluit a potentia, & terminatur in eandem potentiam, ſeu in actum ejuſdem potentiæ, quatenus actus eſt aliquod ipſius potentiæ, dicitur actus reflexus.

Certum videtur primo, omnem virtutem habere actus reflexos, ſeu ita tendere in proprium objectum honeſtum directum, ut poſſit etiam tendere reflexe ex proprio motivo formali in ipſos actus directos; v. gr. Charitas, quæ amat Deum ex motivo ſuæ Bonitatis, poteſt ex eodem motivo amare ipſum amorem erga Deum; & Juſtitia, quæ amat adæquationem juris alieni, amat ipſum actum Juſtitiæ; atque adeo virtus, quæ amat honeſtatem objectivam proprii objecti, amat etiam ex eodem motivo honeſtatem formalem proprii actus. Et ratio eſt, tum quia in his actibus reflexis non habetur ſpecialis arduitas; tum etiam, quia aliter darentur virtutes infinitæ, ut oſtendimus qu. antecedente.

Certum videtur ſecundo, poſſe unam virtutem reflexe tendere etiam in actus alterius virtutis: v. g. virtus charitatis poteſt amare reflexe non ſolum amorem Dei, &

ſic tendere reflexe in actus proprios, ſed etiam amorem Juſtitiæ, Temperantiæ, &c. & ſic tendere reflexe in actus aliarum virtutum imperando illos. Ratio eſt, quia quotieſcumque proponitur aliquod medium ut conducens ad finem, virtus, quæ tendit in finem, tendit etiam ad tale medium, eo quod amor finis ſit virtualiter amor mediorum; ſed poteſt aliquando conducere ad finem virtutis, puta charitatis, tanquam medium, actus alterius virtutis, puta Juſtitiæ, temperantiæ, &c. quando ſcilicet hujuſmodi actus ſub mortali præcipiuntur; ergo poteſt virtus charitatis tendere reflexe in actus talium virtutum imperando illos: ſic etiam ſi ad finem caſtitatis appareat conducens jejunium, ſeu actus temperantiæ, caſtitas imperabit jejunium.

Certum videtur tertio, conſequenter quamcumque virtutem poſſe dici virtutem reflexam, ſeu reflexivam, quatenus quælibet poteſt elicere actus reflexos explicatos. Hinc pœnitentia dicitur virtus reflexa; tum quia per actum ſuum primarium retractat offenſam Dei, quæ eſt actus ejuſdem voluntatis, unde actus hic Pœnitentiæ primarius eſt actus reflexus; Tum etiam, quia tendit reflexe in talem deteſtationem, ac retractationem proſequendo hos actus ex motivo propriæ honeſtatis; Tum demum, quia poteſt reflexe tendere in actus aliarum virtutum, nempe Humiliationis, Temperantiæ, Mortificationis, &c. ordinando hos actus ad finem Pœnitentiæ, videlicet ad expiandum peccatum, & ad ſatisfaciendum Deo offenſo. Difficultas nunc eſt, An Pœnitentia ſit virtus pure reflexa; & an poſſit ſaltem dari hujuſmodi virtus?

II. Dico 1. Pœnitentia non eſt virtus pure reflexa, ſed habet actus directos. Ita communius contra Perez, Eſparzam q. 14. de Sacramentis, & alios.

Prob. Illa non eſt virtus pure reflexa, quæ poteſt elicere actus directos ad aliquod objectum, non reflectentes in actus ejuſdem virtutis, aut potentiæ; ſed virtus Pœnitentiæ poteſt elicere hujuſmodi actus directos; ergo non eſt virtus pure reflexa. Minor probatur, quia quamvis actus Pœnitentiæ ſolum eſſent deteſtari, ac dolere de peccato; at non deteſtatur ſolum actus voluntatis peccaminoſos, ſed etiam actus externos peccaminoſos aliarum potentiarum, puta blaſphemiam, perjurium, hæreſim externam, quæ etiam ſunt objecta materialia Pœnitentiæ, ut diximus diſputat. 1. & ex motivo Pœnitentiæ deteſtari poſſunt, tum quatenus generant habitum diſponentem ad offenſam Dei, tum ratione propriæ malitiæ, licet materialis, quam ſupponimus ineſſe in actibus externis peccaminoſis, ex dictis in de actibus humanis. cum enim difformitatem habeant cum prima regula honeſtatis, habent malitiam propriam, quamvis non formalem, ſed materialem, cum non ſint ipſa proſecutio formalis objecti inhoneſti.

Confirm. Sicut Charitas, quæ Deum amat, elicere poteſt odium peccati, inquantum oppoſiti ſuo motivo formali, quia ille amor virtualiter continet hoc odium; ita Pœnitentia, quæ habet pro primario actu deteſtationem, & diſplicentiam peccati, nec non odium offenſæ divinæ, poteſt conſequenter elicere amorem Boni oppoſiti Divinæ offenſæ, amando carentiam offenſæ, ſeu adæquationem Juris, quod habet Deus ne offendatur; Hic autem amor non eſt actus reflexus, ut patet; ergo Pœnitentia non habet ſolum actus reflexos, unde non eſt virtus pure reflexa.

III. Dico 2. cum communiori contra Eſparzam, & alios, repugnare virtutem moralem pure reflexam.

Probatur. Virtus dupliciter poteſt reflectere in actus propriæ potentiæ, vel tendendo in actus ejuſdem virtutis, vel imperando ex proprio motivo actus alterius virtutis ſpectantis ad eandem potentiam; Atqui virtus moralis, ſive reflectat in actus proprios, ſive in actus alterius virtutis, ſemper poteſt elicere aliquos actus directos; ergo nulla virtus poteſt eſſe pure reflexa. Probatur minor. Nam ſi virtus tendat reflexe in actus proprios, eo ipſo poteſt tendere directe in objectum ſuorum actuum; v.g. Charitas, quæ poteſt reflexe amare amorem Dei ex motivo Bonitatis divinæ, poteſt etiam directe amare Deum; cum non detur nova difficultas in hoc amore directo; & Pœnitentia, quæ poteſt odiſſe offenſam contra Deum, poteſt directe amare carentiam talis offenſæ: Si vero virtus tendat reflexe in actus alterius virtutis ex proprio motivo, poterit etiam directe proſequi Bonitatem talis motivi: v. gr. Charitas, quæ ex motivo Bonitatis divinæ imperat Eleemoſynam, poteſt directe amare divinam Bonitatem; ergo in utroque caſu virtus poteſt elicere actus directos.

IV. Objic. 1. Habitus inclinans unice ad diuturnitatem actus boni præexiſtentis eſt habitus pure reflexivus, ut patet; ſed dari poteſt hujuſmodi habitus virtuoſus;

ergo dari poteſt virtus pure reflexiva. Probatur minor, quia relate ad tale objectum datur ſpecialis honeſtas, & arduitas: quis enim ignoret, quam honeſtum, ac laudabile, & quam difficile ſit immobiliter adhærere bono honeſto?

Confirm. Perſeverantia in bono eſt habitus, & virtus peculiaris tendens ad permanentiam in bono; ſed hujuſmodi virtus eſt pure reflexa, cum unice tendat in ipſos actus voluntatis, tamquam in objectum formale proprium; Ergo. Major patet, quia propter arbitrii vertibilitatem datur difficultas ad permanendum in bono; atque adeo requiritur ad id habitus, & virtus ſpecialis, quæ dicitur virtus perſeverantiæ.

Reſpond. diuturnam adhæſionem, ac permanentiam in bono habere quidem majorem difficultatem, quam ſimpliciter adhærere bono; ea tamen major difficultas non pertinet ad diverſam virtutem ab ea, ad quam ſpectat adhærere bono honeſto; quia hujuſmodi permanentia ſpectat ad modum, non ad ſubſtantiam virtutis, & potius eſt virtutis conditio, quam virtus: Sic major eſt difficultas ad reſtituendum mille, quam decem; illa tamen major difficultas non pertinet ad diverſam virtutem a Juſtitia, ad quam ſpectat reſtituere decem, quia pertinet ad modum, non ad ſubſtantiam, ſeu eſt intra eandem ſpeciem virtutis, & relate ad idem objectum formale: Sic etiam major difficultas habetur ad bene operandum ſtatim, ac repente, nec non ad operandum intenſe; tamen nemo dixerit, requiri ad id virtutem ſpecialem. In forma nego minorem. Ad probationem nego id pertinere ad virtutem ſpecialem; competit enim cuicumque virtuti ex proprio motivo.

Ad confirm. Si loquamur de perſeverantia in gratia uſque ad mortem, hæc non eſt virtus, ſed eſt donum gratuitum conſiſtens in collectione auxiliorum efficacium uſque ad terminum vitæ, ut notat Suarius lib. 10. de Gratia cap. 5. Si vero loquamur de perſeverantia, quatenus importat diuturnitatem in bono, ſeu continuationem uniformem boni operis, hæc non eſt virtus diſtincta ab ea, quæ inclinat ad hujuſmodi actus, cum non ſit tam virtus, quam conditio virtutis: ſicut diximus eſſe conditionem virtutis inclinare ad bene operandum repente, aut intenſe; ita etiam ad operandum immobiliter, ac diuturne, ut conſtat ex Angelico 2. 2. qu. 58. art. primo, ubi explicans definitionem Juſtitiæ, quæ eſt conſtans, ac perpetua voluntas tribuendi unicuique jus ſuum, advertit, ideo poni in definitione perpetuitatem, & conſtantiam, quia actus virtutis debet eſſe firmus, cum debeat virtuoſus operari immobiliter, ex Philoſopho 2. Etich. 4.

Adde, quod licet tranſmittatur perſeverantiam in bono eſſe virtutem ſpecialem, non inde fieret, quod eſſet virtus pure reflexiva in actus voluntatis: Ea enim tenderet etiam ad perſeverandum in actibus bonis aliarum potentiarum, v. gr. in actibus fidei, in actionibus bonis externis, &c. ergo non eſſet virtus pure reflexa, quæ ſcilicet unice reflecteret in actus ejuſdem virtutis, aut potentiæ.

V. Objic. 2. quamvis quælibet virtus in ſuo opere reſpiciat magnum, nihilominus datur virtus ſpecialis Magnanimitatis, quæ tendit ad magnum ut ſic, prout commune omnibus actibus virtuoſis, non prout contractum ad particularem virtutem; ergo pariter, quamvis virtus in ſuis actibus reſpiciat diuturnitatem, & immobilitatem, poteſt tamen dari virtus ſpecialis perſeverantiæ, quæ tendat ad permanentiam in opere bono ut ſic; atque adeo dari poteſt virtus pure reflexa.

Reſpond. per inſtantiam: ergo dari etiam poteſt virtus ſpecialis, quæ tendat ad bene operandum repente, aut intenſe ut ſic, & virtus ſpecialis Juſtitiæ, quæ reſpiciat tantum reſtitutionem ingentis quantitatis. Quare conceſſo anteced. nego conſequentiam. Magnanimitas enim, quæ eſt ſpecialis virtus, non reſpicit magnum, ſeu arduum ut ſic, quia hoc ſpectat ad quamcumque virtutem, ſicut operari firmiter, & immobiliter; ſed reſpicit magnum in propria materia, videlicet in honoribus, ut docet Philoſophus 4. Ethic. 3. & D. Tho. 2. 2. qu. 129. art. 2. Magnanimus enim ſolum tendit in honores maximos, & dignum ſe dicit illis; unde eos appetit, & proſequitur, quando, ubi, & quomodo oportet.

VI. Objic. ultimo. Virtus imperans unice actus voluntatis cum certo quodam ordine eſt virtus pure reflexa; ſed datur hujuſmodi virtus; ergo datur virtus pure reflexa. Probatur minor. virtus enim ordinans actus orandi, ita ut præcedat v. gr. affectus humilitatis, & gratiarum actionis, ſequatur amor, contritio, propoſitum, &c. & ut præludia antecedant, & colloquium ſubſequatur, eſt virtus pure ordinans actus voluntatis, atque adeo eſt pure reflexa.

Confirm. Dari poteſt virtus intellectualis pu-

pure reflexa, puta Logica docens, ad quam ſpectat rite ordinare terminos, præmiſſas, concluſiones, & alios actus intellectus; ergo dari etiam poteſt virtus pure reflexa moralis, quæ rite ordinet actus voluntatis, puta actus orandi.

Reſpond. Sicut ad quamlibet virtutem ſpectat operari repente, ac intenſe, & diuturne, ſi ſit perfecta; ita ad virtutem orandi, ſi ſit perfecta, ſpectat non ſolum orare, ſed etiam bene orare, hoc eſt cum ſua methodo ordinando actus orationis: unde ad hoc non requiritur virtus reflexa. Ratio horum omnium eſt, quia ut detur virtus diverſa, non ſufficit, quod detur arduitas major in objecto honeſto, ſed requiritur etiam arduitas diverſa ratione objecti formalis diverſi.

Adde, quod ordinare, ſeu imperare actus voluntatis ſpectat ad intellectum: ex D. Tho. enim Imperium eſt actus intellectus, prævio actu voluntatis; atque adeo virtus ordinans, ſeu imperans actus orandi eſſet virtus intellectualis, actus vero ordinati eſſent voluntatis: unde hæc virtus non reflecteret in actus ejuſdem potentiæ, cujus eſt virtus; atque adeo non eſſet virtus reflexa.

Ad confirm. 1. ſupponi poteſt, Logicam docentem non diſtingui realiter a Logica utente: unde Logica non eſt virtus intellectualis pure reflexa. Deinde, omiſſo antecedente, negatur conſequentia. Diſparitas eſt, quia cognoſcibilitas objecti directi eſt diverſa a cognoſcibilitate objecti reflexi; unde una non eſt virtualiter altera; contra vero amabilitas objecti directi, & reflexi eſt eadem, quatenus una eſt virtualiter altera: non poteſt enim quis amare objectum directum, quin virtualiter velit amorem talis objecti, & e contra: Poteſt tamen cognoſci objectum directum, quin virtualiter cognoſcatur reflexum; ergo quamvis eſſet poſſibilis habitus Intellectualis pure reflexus, non eatenus eſt poſſibilis virtus moralis pure reflexa.

QUÆSTIO VI.

Utrum virtus Pœnitentiæ ex frequentatis actibus ſupernaturalibus acquiſita ſit ſupernaturalis?

I. AD intelligentiam ſciendum primo, in Baptiſmo præter gratiam infundi virtutes omnes tanquam gratiæ proprietates, atque adeo etiam virtutem Pœnitentiæ; probabiliter autem, ut alias oſtendimus, non ſolum fides, & ſpes, ſed etiam Charitas, & aliæ omnes virtutes realiter a Gratia diſtinguuntur: quamvis enim ſola fides, & ſpes a gratia ſeparari poſſint; quia tamen ſicut ſunt proprietates gratiæ fides, & ſpes, ita & aliæ virtutes, idcirco probabiliter aliæ etiam virtutes a gratia realiter diſtinguuntur: ſicuti quamvis frigus ſeparetur ab aqua, non vero calor ab igne; quia tamen ſicut frigus eſt proprietas aquæ, ita calor ignis, ideo dicimus calorem etiam realiter ab igne diſtingui, quamvis nunquam ſeparetur.

Sciendum 2. contra nonnullos Thomiſtas apud Ripaldam diſp. 52. virtutes infuſas ſimul cum gratia in baptiſmo, quantuncunque intendantur, numquam facilitare potentiam ad actus ſupernaturales; quod patet, quia per frequentationem actuum unius virtutis, puta temperantiæ, intenditur gratia, & conſequenter intenduntur etiam omnes aliæ virtutes infuſæ, nec proinde homo experitur facilitatem ad actus omnium virtutum; propterea virtutes infuſæ dicuntur dare ſimpliciter poſſe, quatenus non poteſt primus actus ſupernaturalis poni ſine influxu illarum, aut ſine influxu auxiliorum, quæ ab iis exiguntur; ubi e contra virtutes acquiſitæ dicuntur dare facile poſſe, quia prius illarum actus poni poteſt abſque illis; & quia hujuſmodi actus relinquit ſpeciem ſui, aut qualitatem aliquam incipit producere, quæ dicitur habitus, ideo cum hoc habitu deinde potentia facilitatur ad conſimiles actus ponendos.

Sciendum 3. virtutes infuſas non produci, aut intendi a frequentibus actibus ſupernaturalibus phyſice, ſed meritorie. Actus enim ſupernaturales merentur augmentum gratiæ, ad quod conſequitur intenſio virtutum infuſarum, quæ ſunt proprietates gratiæ. Quod ſi ex frequentatis actibus ſupernaturalibus phyſice producerentur virtutes infuſæ, ſequeretur, quod ex frequentatis actibus, v. gr. temperantiæ, ſolum intenderetur virtus infuſa temperantiæ, & non aliæ virtutes; cum tamen certum ſit, ex actibus cujuſcumque virtutis gratiam, & omnes virtutes intendi.

II. Dubitatur nunc, utrum præter virtutes iſtas infuſas in baptiſmo ſimul cum gratia, dentur aliæ virtutes conſimiles ſupernaturales ex frequentatis actibus ſupernaturalibus acquiſitæ, quæ facilitent potentiam ad eos eliciendos? quæ virtutes vo-

vocari ſolent per accidens infuſæ, quatenus Deus poteſt aliquando abſque ulla exigētia eas infundere, ad differentiam virtutum, quæ infunduntur in baptiſmo, & dicuntur per ſe infuſæ, quia connaturaliter, & ad exigentiam gratiæ infunduntur. Suarius lib. 4. de Gratia cap. 14. facilitatem, quam experimur ad eliciendos actus ſupernaturales, v.g. Pœnitentiæ, poſt frequentatos actus talis virtutis, videtur refundere non in has virtutes acquiſitas, ſed in ſpecialem Dei providentiam conferentem ad id auxilia uberiora. Sed communiter rejicitur, quia poteſt apte aſſignari cauſa ſecunda hujus effectus abſque recurſu ad cauſam primam. Hurtadus diſp. 16. de anima refundit hanc facilitatem in habitum ſupernaturalem acquiſitum, ſeu in virtutem per accidens infuſam. Communius tamen cum Coninck, Azorio, Ripalda refundunt illam in habitum naturalem acquiſitum ex frequentatione actuum ſupernaturalium. ſupponunt enim circa idem objectum formale dari poſſe tam actus ſupernaturales, quam naturales; v. g. ex motivo adæquandi jus alienum dari poteſt tam actus Juſtitiæ ſupernaturalis cauſatus a cognitione ſupernaturali attingente honeſtatem Juſtitiæ, ut conducentem ad Beatitudinem ſupernaturalem, quam actus Juſtitiæ naturalis cauſatus a cognitione naturali attingente honeſtatem Juſtitiæ, ut conſonam naturæ rationali; Ita tamen ut actus ſupernaturalis relinquat in potentia ſpeciem ſui conſimilem illi, quam relinqueret actus naturalis; Unde fit, quod habitus acquiſitus ex frequentatis actibus ſupernaturalibus Juſtitiæ ſit omnino ſimilis habitui acquiſito a frequentatis actibus Juſtitiæ naturalibus, & ideo poſſit ad actus ſupernaturales facilitare cum concurſu virtutis Juſtitiæ infuſæ.

III. Dico nunc primo cum communiori, præter virtutem Pœnitentiæ per ſe infuſam, non dari virtutem Pœnitentiæ ſupernaturalem ex frequentatis actibus Penitentiæ ſupernaturalibus acquiſitam.

Probatur: tum quia non eſt aſtruenda in Theologia ulla entitas ſupernaturalis ſine gravi fundamento; tum etiam quia hæc virtus ſupernaturalis acquiſita non ſolum daret facile, ſed etiam ſimpliciter poſſe, quod non admittitur: Sequela probatur, quia illa ſufficeret, ut poſſit poni actus ſupernaturalis: Tum demum quia vel hæc virtus ſupernaturalis acquiſita amitteretur per peccatum; & deberet aſſignari, unde oriatur facilitas ad conſimiles actus, quæ etiam remanet poſt peccatum, ut conſtat experientia: vel ea non amitteretur; & voluntas retineret intrinſecam ſufficientiam ad eliciendos actus ſupernaturales, non ſecus ac ſi remanerent virtutes per ſe infuſæ; quod non videtur admittendum; cum Tridentinum doceat, ſolum Fidem, & Spem ex Divina Miſericordia remanere poſt peccatum, quod his virtutibus non adverſetur, ut poſſit homo diſponi ad reſurgendum.

IV. Dico 2. Facilitas, quam experimur poſt frequentatos actus ſupernaturales Pœnitentiæ, vel alterius virtutis, tribuenda eſt habitui naturali, vel producto ab iiſdem actibus ſupernaturalibus, vel ſaltem producto ab actibus naturalibus ejuſdem virtutis, ſi vera eſt ſententia Ripaldæ, quod quoties elicitur actus ſupernaturalis, eliciatur ſimul alius actus naturalis circa idem objectum.

Prob. Hujuſmodi habitus naturalis eſt cauſa ſufficiens talis facilitatis, nec poteſt alia aptior aſſignari; ergo. Quod autem poſſint actus ſupernaturales cauſare habitum naturalem, non eſt mirum, cum poſſit id, quod eſt ſuperius, cauſare inferius. ſicut enim poteſt calor cauſari tum ab alio calore, tum ab igne; ita poteſt habitus naturalis cauſari tam ab actibus naturalibus, quam a ſupernaturalibus circa idem objectum. Quod ſi vera eſt ſententia Ripaldæ putantis, ſemper cum actu ſupernaturali conjungi actum naturalem, tunc habitus cauſabitur ab actibus naturalibus, quia quando effectus producitur, tum ad præſentiam cauſæ univocæ, tum æquivocæ, illi potius, quam huic eſt tribuendus.

Confirm. authoritate D. Th. qu. 17. de veritate art. 1. ubi docet, ex actibus charitatis ſupernaturalibus gigni in nobis habitum dilectionis acquiſitum, quem non eſſe ſupernaturalem, docet 1. 2. quæſt. 55. art. 4.

V. Objic. 1. Actus naturales cauſant habitum naturalem; ergo ſupernaturales ſupernaturalem. Et ratio a priori eſt, quia habitus inclinat potentiam ad actus conſimiles illis, a quibus fuit genitus.

Confirm. ex Suario, quia habitus naturalis, utpote inferioris ordinis, non poteſt facilitare voluntatem, & cum illa cauſare actum ſupernaturalem.

Reſp. nego conſequentiam. Diſparitas eſt, quia habitus ſupernaturalis acquiſitus eſt ſuperfluus, & ex dictis repugnat. Ad rationem a priori: quamvis actus naturales,

& ſupernaturales differant entitative, poſſunt tamen convenire in objecto formali, ut hic ſupponimus ex dictis, cum de virtutibus infuſis; ergo poſſunt eundem habitum naturalem cauſare: v. gr. ſi proponatur Ruſtico a Parocho tum Incarnatio Verbi, tum Incarnatio Spiritus Sancti, tam fides ſupernaturalis de Incarnatione Verbi, quam fides de Incarnatione Spiritus Sancti, (quæ cum ſit falſa, non poteſt eſſe ſupernaturalis, ſed naturalis) conveniunt in eodem objecto formali fidei, quod eſt, quia Deus revelavit: & ideo idem habitus naturalis Fidei inclinans ad credendum Deo loquenti produci poteſt ab utroque actu fidei; ſicut idem habitus temperantiæ cauſatur tam ab actibus proſecutivis temperantiæ, quam ab averſativis intemperantiæ, quia quamvis hi actus differant ſpecie, conveniunt tamen in objecto formali.

Ad confirm. Sicut voluntas, quamvis ſit entitatis naturalis, poteſt tamen cum comprincipio ſupernaturali cauſare actum ſupernaturalem; ita habitus acquiſitus naturalis ſimul cum habitu infuſo poteſt cauſare actum ſupernaturalem.

VI. Objic. 2. cum Medina. Facilitas, quam experimur in exercitio virtutum ſupernaturalium, refundi poteſt in remotionem impedimentorum; quia ſcilicet moderatæ ſunt paſſiones, & ſuperatæ difficultates retardantes ab exercitio illorum actuum; ergo non debet aſtrui habitus naturalis productus ab actibus ſupernaturalibus.

Confirm. quia non poteſt explicari, quomodo habitus naturales facilitent ad actus ſupernaturales.

Reſp. Si ſubſiſteret doctrina Medinæ, de medio tollerentur omnes habitus acquiſiti, quod eſt contra communem Philoſophorum.

Ad confirm. Vaſquez apud Ripaldam putat, habitus naturales facilitare potentiam producendo in actibus modum quemdam, qui dicitur facilitas. Conink putat, facilitatem haberi ab habitibus in genere cauſæ formalis per hoc, quod alliciant potentiam ad actus ſupernaturales. Alii putant, habitus conſiſtere in coordinatione ſpecierum ab actibus relictarum, quæ dum excitantur, conſurgit in potentia memoria illius delectationis, quam experta eſt in exercitio illorum actuum, & ſic allicitur, & inclinatur ad ponendos actus conſimiles. Alii demum cum Ripalda ſupponunt ex Philoſophia, habitus inclinare ad actus concurrendo ad illos phyſice cum potentia, & ſic minuendo conatum potentiæ. quilibet poteſt hic ex Philoſophia ſupponere, quam ſententiam maluerit.

DISPUTATIO IV.

De Pœnitentiæ Sacramento.

CUm facilis ſit proclivitas ad peccandum etiam poſt Baptiſmum, ideo ex immenſa Chriſti Domini benignitate virtus Pœnitentiæ elevata eſt in Sacramentum, tanquam in ſecundam tabulam poſt naufragium, ut docent Catholici omnes contra Montaniſtas, & Novatianos negantes hoc Sacramentum, quod a SS. PP. ex Triden. ſeſſ. 14. cap. 2. appellatur quidam Baptiſmus laborioſus, propter dolorem, & rigorem ſatisfactionis in eo requiſitum, divina id exigente juſtitia.

Definiri autem poteſt metaphyſice, quod ſit *Sacramentum novæ Legis a Chriſto Domino inſtitutum ad ſignificandam, & conferendam Gratiam ſanantem, & ad remittenda peccata poſt Baptiſmum commiſſa*. Definiri etiam poteſt phyſice, quod ſit *Confeſſio peccatorum poſt Baptiſmum cum interna contritione, ſub præſcripta abſolutionis forma*. Quod immediate a Chriſto Domino fuerit inſtitutum, conſtat ex eodem Triden. can. 1. contra hæreticos. Probabiliter autem inſtitutum fuit, quando Chriſtus poſt reſurrectionem Diſcipulis ſuis dixit Joan. 20. *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.*

Inquirendum nunc primo, An conſtet materia, & forma, tanquam partibus eſſentialibus? Secundo diſcutiemus ſingulas materiæ proximæ partes, nempe dolorem, confeſſionem, & ſatisfactionem. Dicemus etiam de materia remota hujus Sacramenti, de forma, de Miniſtro, de ſigillo, de præcepto Pœnitentiæ, enucleando præcipuas Quæſtiones, prout dabitur.

QUÆSTIO I.

De materia, & forma Sacramenti Pœnitentiæ.

I. MUltiplex eſt DD. ſententia in aſſignanda eſſentia phyſica hujus Sacramenti. Prima eſt Scoti in 4. diſt. 14. Mayoroni, Bernal, reponentium illam in ſola abſolutione; unde negant Sacramentum hoc materia, & forma conſtitui. Secunda cum Soto reponit illam in contritione, confeſſione, & ſatisfactione, connotata ſolum abſolutione. Tertia cum Durando, & Aureolo in Confeſſione, & Abſolutione, excludendo contritionem, quia non eſt ſenſibilis, & ſatisfactionem, utpote non neceſſariam. Quarta cum Marſilio in contritione, confeſſione, & abſolutione. Quinta demum valde communis cum Angelico docet, materiam hujus Sacramenti eſſe tres actus pœnitentis, nempe contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem; formam vero eſſe abſolutionem Sacerdotis.

II. Dicendum cum hac quinta ſententia, Sacramentum Penitentiæ conſtare materia, & forma tanquam partibus eſſentialibus; materiam vero eſſentialiter requiſitam eſſe contritionem, & confeſſionem; & ſolum ad integritatem Sacramenti ſpectare ſatisfactionem; formam autem eſſe abſolutionem.

Prob. tum ex Florentino, ubi dicuntur omnia novæ Legis Sacramenta tribus perfici, materia, forma, & Perſona Miniſtri: alibi autem notavimus, materiam, & formam ita perficere compoſitum, ut illud conſtituat; ſecus vero Perſonam Miniſtri, quæ ſpectat ad cauſam efficientem: Tum ex Triden. ſeſſ. 14. cap. 3. ubi habet: *Sunt quaſi materia hujus ſacramenti ipſius Pœnitentis actus; qui quatenus in Pœnitente ad integritatem ſacramenti ex Divina inſtitutione requiruntur, & hac ratione Pœnitentiæ partes dicuntur*. Quod vero abſolutio ſit forma, ex eo patet, quia Sacramentum Penitentiæ inſtitutum eſt per modum Judicii, in quo abſolutio habet rationem formæ, cum per ſententiam Judicis univerſim Judicium compleatur. Et ratio ulterior eſt, quia quoties duo concurrunt ad aliquod componendum, illud habet rationem materiæ, quod eſt magis indeterminatum, & incompletum; illud vero rationem formæ, quod eſt magis determinans, & completivum: Atqui in caſu noſtro verba determinant, & complent ſacramentum; ergo abſolutio habet rationem formæ, actus vero Penitentis rationem materiæ; ita tamen ut ſatisfactio ſit tantum pars integralis; cum antecedenter ad illam ſacramentum ſit eſſentialiter conſtitutum, & Gratia collata.

III. Objic. 1. pro ſententia Scoti, & Bernal putantium, hoc ſacramentum in ſola abſolutione conſiſtere. Triden. non dixit actus Penitentiæ eſſe materiam, ſed *quaſi materiam* hujus ſacramenti; ergo non ſpectant ad ſacramentum conſtituendum.

Confirm. actus Penitentis nec ſignificant, nec cauſant Gratiam Sacramentalem; ergo non conſtituunt ſacramentum. Probatur antecedens. non ſignificant enim Gratiam remiſſivam, quippe quæ unice ab abſolutione ſignificatur: nec cauſant illam; tum quia quando ponitur contritio, & confeſſio, nondum Gratia cauſatur; tum etiam quia alioquin Penitens diceretur ſibimet Gratiam cauſare, & conſequenter ſibi peccata remittere.

Reſp. nego conſequentiam. Triden. enim, ut bene advertit Suarez diſp. 18. ſect. 2. non dixit actus Penitentis eſſe *quaſi materiam* ad excludendam ab iis actibus rationem veræ materiæ ſacramentalis, ſed quia materia iſta ſacramentalis non eſt vera materia, cum ſolum dicat analogiam ad materiam: vel quia, ut habet Catechiſmus de Sacramento Penitentiæ cap. 4. materia iſta non componitur ex aliquo elemento, vel corpore ſenſibili, ut materia aliorum Sacramentorum, puta Aqua in baptiſmo, Chriſma in Confirmatione &c. Adde, quod licet Tridentinum dixerit eos actus eſſe quaſi materiam, non dixit tamen eſſe quaſi partes, ſed abſolute dixit eſſe partes hujus ſacramenti, atque adeo illud conſtituunt tanquam materia ex qua, ſeu proxima; ubi peccata ſunt materia ſolum remota, ſeu materia circa quam actus Penitentis, & Abſolutio verſantur; Sicut morbus dicitur materia remota medicinæ, eo quod actus hujus facultatis circa morbum verſentur.

Ad confirm. nego antecedens. ad prob. primæ partis: quamvis abſolutio magis explicite Gratiam ſacramentalem remiſſivam ſignificet, illam etiam ſignificant actus Penitentis; quia ſicut per illos peccator ex parte ſua ſe diſponit ad obtinendam remiſſionem, ita illis aliquo pacto ſignificatur remiſſio, quam Deus confert diſponenti ſe ad

illam. Ad probationem ſecundæ partis: Nonnulli cum Capreolo, Ferrarienſi, Bonaventura putant, productionem Gratiæ unice ſpectare ad abſolutionem, quia tota efficacia in ordine ad peccatorum remiſſionem eſt in poteſtate clavium. Hinc tamen non fit, materiam non pertinere ad eſſentiam hujus ſacramenti; cum compoſitum non debeat agere per omnes ſui partes; ſicut homo ex. gr. ut dicatur ſimpliciter videre, ſufficit, quod ſolus oculus viſionem cauſet. quod etiam videtur innuere D.Th. 2.2. qu. 2. art. 2. Communius tamen docent, etiam partem materialem hujus Sacramenti Gratiam cauſare; tum quia hoc habetur in reliquis Sacramentis; tum etiam quia ſacramenta cauſant, quod ſignificant; ſed etiam actus Penitentis ſignificant peccatorum remiſſionem, quatenus repræſentant diſpoſitum hominem ad illam; ergo etiam actus Penitentis Gratiam cauſant. Ita Angelicus hic, quem Cajetanus dicit mutaſſe ſententiam, quam docuerat in 4.

Neque tamen hinc ſequitur, Penitentem remittere ſibi peccata. Nam actus Penitentis concurrunt ad producendam Gratiam remiſſivam per conjunctionem cum forma ſacramenti prolata a Miniſtro. ſicut in ſacramento Ordinis contactus materiæ remotæ poſitus a ſuſcipiente eſt materia illius ſacramenti, & ad ejus effectus concurrit, nempe ad tribuendam poteſtatem ordinis: quia tamen concurrit cum Miniſtro illius ſacramenti exhibendo tantum partem materialem, ideo ſoli Miniſtro tribuitur conferre poteſtatem ordinis. Ratio a priori eſt, quia ille dicitur ponere effectum, qui ponit formam, non qui ponit materiam talis effectus: ex. gr. non dicitur efficere ſimulacrum, qui ponit Lignum, ſed ſolus artifex qui inducit in Lignum formam artificialem; Et in ſacramento Euchariſtiæ non dicitur cauſare effectus illius Sacramenti, qui ponit panem, & vinum; quamvis horum ſpecies cauſent phyſice effectum Sacramentalem, ut conjunctæ cum Verbis ſacerdotis, a quibus dicitur corpus Chriſti produci, & per corpus Chriſti Gratia Euchariſtica. Quare Pœnitens per ſuos actus cauſat phyſice Gratiam peccati remiſſivam, quin dicatur ipſe, ſed ſolus ſacerdos, peccata remittere, cum ſoli ſacerdoti competat poteſtas Judiciaria.

IV. Objic. 2. Contritio non eſt ſenſibilis; ergo nequit conſtituere Sacramentum, quod ex ſui ratione eſt ſignum ſenſibile.

Reſp. argumentum probare, quod neque Chriſti inſtitutio, neque intentio Miniſtri Sacramentum conſtituat, neq; corpus Chriſti conſtituat Euchariſtiam, in qua non adeſt ſenſibiliter; quod autem ſaltem inſtitutio Chriſti conſtituat Sacramentum, negari non poteſt. ea enim præciſe ſublata, ſacramentum tollitur. Quare diſt. antec. contritio non eſt ſenſibilis per ſe, & immediate, concedo; per accidens, & mediate, ratione ſcilicet confeſſionis, quam cauſat, & per quam demonſtratur, nego antecedens, & conſequentiam. Sufficit ad Sacramenti conſtitutionem, quod partes ſive ratione ſui, ſive ratione alterius, ſeu per accidens ſint ſenſibiles.

Objic. 3. Satisfactio ſupponit conſtitutum Sacramentum; ergo illud non conſtituit. Præterea conſequitur abſolutionem, quæ eſt forma; ergo non poteſt eſſe pars materialis Sacramenti: Demum ſatisfactio non poteſt eſſe ſignum practicum Gratiæ, cum Gratia ante ſatisfactionem cauſetur; ergo non poteſt Sacramentum conſtituere.

Reſp. ſatisfactionem ſupponere Sacramentum conſtitutum eſſentialiter, non integraliter: poſſunt enim partes integrales conſequi ad totum eſſentialiter conſtitutum: ſicut in homine dentes v. gr. conſequuntur ad ejus conſtitutionem. Deinde poteſt abſolutionem conſequi ſatisfactio, & ſimul eſſe pars materialis ſpectans ad integritatem Sacramenti; ſicut in homine partes integrales poſſunt conſequi ad formam, ſeu ad animæ infuſionem. Et ratio a priori eſt, quia quodcumque ſpectat ad compoſitum tanquam pars indeterminata, & complebilis, ſe habet ut pars materialis; atqui ſatisfactio ſpectat ad Sacramentum ut pars determinabilis per abſolutionem in ordine ad conſtituendum Judicium Sacramentale, ad quod ſpectat vindicta, quamvis ſententiam Judiciariam conſequatur; ergo ſatisfactio, quamvis conſequatur abſolutionem, ſeu formam judiciariam, adhuc poteſt eſſe pars materialis hujus Sacramenti inſtituti per modum judicii. Denique ut ſatisfactio ſit pars hujus Sacramenti, in quo culpa ſimul, & pœna ſaltem partialiter remittitur, ſufficit, quod ſit ſignum practicum remiſſionis pœnæ, quamvis gratiam non cauſet. Probabilius tamen cenſeo, ſatisfactionem ſacramentalem non ſolum cauſare pœnæ remiſſionem, ſed etiam augmentum Gratiæ ex opere operato, ut habet Angelicus qu. 90. art. 2. ad ſecundum dicens: *Satisfactio confert Gratiam, prout eſt in propoſito, & auget eam, prout eſt in executione.*

V. Do-

V. Docuit Lugo apud Haunoldum n. 963. Sacramentum Pænitentiæ conſtitui etiam a peccato præterito, eo quod ſine illo Sacramentum haberi non poſſit. Hoc tamen eſt contra communem Doctorum, ut notant Dicaſtillo, & Eſparza apud eundem Haunoldum: non enim eſt conſtitutivum omne illud, quo ſublato non habetur conſtitutum. Nam ſic etiam Decretum de condendo mundo conſtitueret mundum, cum ſine illo Mundus haberi non poſſit. Quare ſolum illud dicitur conſtitutivum, quo præciſe ſublato tollitur conſtitutum, & quo non intellecto, non intelligitur. Atqui ſi per poſſibile, vel per impoſſibile non præteriiſſet peccatum, & darentur iſti iidem actus pœnitentis, hæc abſolutio, & hæc eadem Chriſti inſtitutio, adhuc daretur Sacramentum Pœnitentiæ; ergo hoc Sacramentum non conſtituitur a peccato præterito, quod eſt ſolum requiſitum eſſentiale in ſententia communiori. Nam in ſententia docente, peccatum pure putatum ſufficere ad valorem, & fructum hujus Sacramenti, præteritio peccati neque eſt requiſitum: cum ſatis ſit peccatum exiſtimatum præteritum.

QUÆSTIO II.

De dolore Sacramenti Pœnitentiæ conſtitutivo.

Aggredimur diſcuſſionem ſingularum partium materiæ proximæ hujus Sacramenti, incipiendo a dolore, qui confeſſionem, & ſatisfactionem antevertit, diciturque contritio, ſi ſit perfectus, procedens ex motivo Divinæ bonitatis, ſi vero ſit imperfectus, ortus ex Gehennæ, aut pœnarum metu, dicitur Attritio: Et primo inquiremus, quid ſit contritio, quid attritio? Secundo an contritio ſit forma juſtificans? Tertio an poſſit dari Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe ex defectu doloris extenſivi? Quarto num attritio ad Sacramentum Pœnitentiæ ſufficiat, etiamſi excludat quamcumque Dei dilectionem? Denique plurima ad dolorem, & propoſitum ſpectantia paucis expediemus.

ARTICULUS I.

Quid ſit Contritio, quid Attritio? Ubi plura ad hoſce actus pertinentia.

I. Contritio ex Triden. ſeſſ. 14. cap. 4. eſt animi dolor, ac deteſtatio de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi de cætero; quæ ſi ſit charitate perfecta, ſeu procedat ex motivo charitatis, hominem Deo reconciliat ante ſuſceptionem Sacramenti, dummodo votum Sacramenti includat; ſi vero procedat vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex Gehennæ, & pœnarum metu, dicitur contritio imperfecta, ſeu Attritio; & hæc ſi voluntatem peccandi excludat cum ſpe veniæ, ad Dei Gratiam in Sacramento impetrandam diſponit. Contritio perfecta cum ſit dolor ex motivo, quod peccatum ſit offenſa Dei ſuper omnia dilecti, attingit in peccato ſummam ejus odibilitatem ob contrarietatem cum Divina bonitate; & ideo fert quandam cordis ſciſſionem in partes minutiſſimas, juxta illud Prophetæ, *ſcindite corda veſtra*; unde dicitur cor conteri. Attritio vero, cum procedat ex motivo inferiori, videlicet ex odibilitate, quam habet peccatum ob contrarietatem cum bono peccatoris, tum quia reddit illum formaliter malum ob ſuam turpitudinem, tum etiam quia cauſat in eodem peccatore malum pœnæ, idcirco eſt quædam deteſtatio peccati minus perfecta; unde cor dicitur ſolum atteri: in corporalibus enim, ut advertit D. Thom. dicuntur attrita, quæ aliquo modo, ſed non perfecte diminuta ſunt.

II. Utrum autem contritio procedere poſſit ex motivo alterius attributi Divini, v. gr. quia peccatum offendit Divinam Beneficentiam, Potentiam, Juſtitiam &c. aut etiam ex utroque motivo contritionis, & attritionis; aut ex motivo Charitatis non intrinſece attacto ab ipſo actu contritionis? Varie DD. opinantur, ut fuſe diximus in de Charitate. Verum in re tanti momenti quamvis probabiliſſima ſit ſententia affirmativa; practice tamen non eſt recedendum a communi Theol. ſenſu, qui volunt, contritionem ad juſtificationem requiſitam debere unice procedere ex motivo Divinæ Bonitatis intrinſece attacto per ipſum actum. ſic enim fert quemdam puriſſimum Dei amorem virtualem ſuper omnia, & ex toto corde, ut proinde ſufficienter diſponat ad Dei amicitiam, & gratiam obtinendam, juxta illud Deuteronomii 4. *Cum quæſieris Dominum Deum tuum, invenies eum, ſi tamen ex toto corde tuo quæſieris eum.*

Non debet tamen contritio eſſe ſuper omnia intenſive, ut putavit Adrianus, quia eſſet ſaltem difficillima, ſi minus impoſſibi-

bilis; ſed ſufficit, quod ſit ſuper omnia appretiative, præferendo Divinam bonitatem cuilibet bono creato, & odio habendo Dei offenſam ſuper quodvis aliud malum; quamvis comparatio iſta non debeat neceſſario eſſe explicita, ſed ſufficiat implicita, & virtualis. Sicut enim ut Deo credamus ſuper omnia, & ut ſuper omnia illum colamus ex motivo Religionis, non requiritur ulla formalis comparatio, ſed ſufficit talis firmitas adhæſionis in actu fidei, quæ non divellatur a credendo Deo loquenti per quamcumque authoritatem creatam; Ita pariter, ut Deus ſuper omnia ametur, & peccatum ſuper omnia mala odio habeatur, ſufficit talis adhæſio erga motivum Divinæ bonitatis, quæ a nullo alio motivo bonitatis creatæ labefactetur.

III. Dubitatur hic, an contritio ferat odium peccati ſupra pœnas æternas, adeo ut præeligere debeamus gehennam, quam peccatum?

Durandus putat, caſum hunc eſſe impoſſibilem, quod quis ad vitandum peccatum deberet gehennam præeligere. Alii putant, quod in eo caſu ad vitandam gehennam deberet peccatum præeligi, quia tunc non eſſet peccatum; ſicut in caſu conſcientiæ perplexæ, aut in concurſu duorum præceptorum incompoſſibilium, qui eligit peccatum minus ad vitandum majus, non peccat, niſi materialiter. Capreolus in 4. diſt. 7. & Suarius diſp. 3. ſect. 9. putant, caſum eſſe poſſibilem, & in eo gehennam fore præeligendam, utpote malum minus, quam peccatum. Putant enim, poſſe Deum ſupremum Dominum obligare hominem præcepto obligante ſub gravi, aut etiam ſub levi ad eligendam pœnam æternam; in quo caſu, ſi eam non eligeret, tranſgrederetur præceptum, & peccaret, graviter quidem, ſi id præciperetur ſub gravi, leviter vero, ſi ſub levi.

Equidem huic ſententiæ non ſubſcribo. videtur enim ſapere ſævitiem in Deo, obligare hominem vel ad peccandum, vel ab ſubeundas pœnas æternas; non ſecus ac videtur ſapere ſævitiem in Deo detrudere Innocentem ad tartara ad oſtendendum ſupremum Dominium erga Creaturas. Quare ſicut dicimus, Deum non poſſe mentiri, aut eſſe infidelem in promiſſis; quia mendacium, & infidelitas ex ſuo conceptu diſſonant rationi, & dedecent Deum, unde non poteſt ratione ſui ſupremi Dominii creaturas decipere, dum interponit authoritatem ſuam locutoriam; Ita quia ex ſuo conceptu diſſonat rationi, ac Deum dedecet velle innocentem in æternum cruciare, aut obligare hominem vel ad peccandum, vel ad gehennam, ideo nequit Deus id velle a Creaturis citra præjudicium ſuæ bonitatis, & clementiæ. Poteſt quidem ratione ſupremi dominii hominem annihilare, quia ex ſuo conceptu hoc non fert ſævitiem: ſicut enim potuit hominem non creare, ita poteſt libere dare illi eſſe, v. gr. per decem annos, & non amplius, atque adeo poteſt illum annihilare; At in æternum torquere Innocentem videtur ſapere ſævitiem.

IV. Cenſeo tamen primo, poſſibilem eſſe caſum poſitum a de Lugo diſp. 5. n. 30. in quo obligetur homo vel ad peccandum, vel ad acceptandas pœnas æternas; videlicet ſi quis exiſtens in mortali incideret in periculum mortis a Tyranno infligendæ, quam evadere non poſſet, niſi negando Fidem, & ſimul invincibiliter putaret, non poſſe peccatum remitti niſi per Sacramentum confeſſionis, quod tunc ſuſcipere non poſſet, aut ſi putaret ſe non poſſe brevi illo tempore conari ad actum perfectæ contritionis: tunc enim teneretur vel fidem negare, vel mortem ſubire, & ſic acceptare Gehennam; eſto illam re vera non eſſet ſubiturus, eo quod actus ille perfectiſſimus amoris Deo, quo vellet potius mortem, & gehennam ſubire, quam peccare, omnino deleret peccatum præteritum; ſicuti in caſu conſcientiæ perplexæ, qui putat, tam peccare, ſi v. gr. ægrotum deſerat, quam ſi omittat ſacrum audire, eligendo peccatum minus, revera non peccaret: quamvis credat ſe peccare, cum non detur peccatum ſine libertate ad illud vitandum.

Cenſeo 2. quod in caſu adducto, licet homo revera non ſubiret Gehennam, ſi non peccaret, & decederet; obligetur tamen potius mortem, & Gehennam acceptare, quam Fidem negare; atque adeo peccaret, ſi negaret Fidem ad Gehennam evadendam. Ita D. Thomas quodlib. 1. art. 9. Et in 4. diſt. 17. qu. 2. art. 3. cum Capreolo contra nonnullos putantes, hominem in hoc caſu non peccare negando fidem, eo quod non poſſit homo obligari ad recuſandum medium neceſſarium ad ſuam æternam ſalutem.

Prob. ex Angelico, quia tenetur homo Deum diligere ſuper omnia, & Dei offenſam ſuper omnia odiſſe; ergo tenetur magis amplecti quod ſibi, quam quod Deo diſplicet; atque adeo tenetur amplecti pœ-

nas

nas æternas, quæ nocent ſibi, præ quavis culpa, quæ diſplicet Deo. Neque eſt verum, quod in hoc caſu negatio Fidei deſinat eſſe peccatum, poſito quod ſit medium neceſſarium ad obtinendam æternam ſalutem. Nam negare Fidem eſt intrinſece malum, nec poteſt cohoneſtari, niſi quando concurreret cum malo majori; non eſt autem malum majus hominem ſubire pęnas æternas, quam negare fidem, ac tranſgredi Legem Divinam; cum illud ſit malum creaturæ, hoc Dei; ergo non deſinit eſſe peccatum formale, & offenſa Dei negatio iſta Fidei per hoc, quod ſit medium hic, & nunc neceſſarium ad vitandam Gehennam, & ad æternam ſalutem obtinendam.

Dices I. Pœna æterna ſeparat hominem a ſummo bono, & a fine ultimo; ergo numquam eſt eligibilis, non ſecus ac culpa.

Confirm. Pęna æterna trahit ſecum infinita peccata patranda in inferno; ergo non eſt præeligibilis præ una tantum culpa.

Reſp. cum Angelico de malo q. I. art. 5. pejorem eſſe ſeparationem a Deo per culpam, quam per pœnam æternam, quia illa ſeparat nos a Deo ſeparatione, quæ opponitur fruitioni ſummi boni; Culpa vero ſeparat ſeparatione, quæ opponitur unioni Charitatis, qua quis vult bonum ipſius Dei Deo; & ideo peccatum tollit a Deo rationem ultimi finis, pęna vero æterna ſolum tollit a creatura poſſeſſionem ultimi finis; Unde nequit eligi culpa ad evadendam pœnam æternam.

Ad confirmationem: quamvis in inferno innumera peccata committenda ſint, quæſtio tamen hæc procedit de pęna æterna ſecundum ſe, ſupponendo quod Deus ſit impediturus alia peccata. Deinde peccata illa in Inferno, ſi non ſint libera phyſice, non habent rationem culpæ; ſi ſint libera cum ſola morali neceſſitate, poſſunt ea non poni; Unde præeligenda eſt ea neceſſitas moralis ad peccandum, quæ certe non eſt peccatum, quam ipſum peccatum.

Dices 2. Sæpe Deus ob amorem erga aliquem permittit ejus peccatum, ut medium conducens ad ejus ſalutem; ergo majus bonum eſt ſalvari, quam culpam vitare: ſicut quando quis permitit aliquem in foveam cadere, ut inveniat theſaurum, intantum dicitur ex amore erga illum permittere lapſum innocentem in foveam, quia majus bonum eſt Theſaurus, quam vitatio lapſus innoxii in foveam.

Reſp. Creaturam non poſſe præferre bonum ſuum Bono Dei, atque adeo non poteſt præferre vitationem Gehennæ negationi Fidei, quæ eſt Dei offenſa. Poteſt quidem Deus ex amore creaturæ permittere ejus peccatum, quod eſt malum ipſius Dei, ordinando illud ad bonum creaturæ; ſed hoc nequit creatura. Dum autem Deus ordinat peccatum ad ſalutem creaturæ, oſtendit eſſe majus bonum creaturæ æternam ſalutem, quam vitationem culpæ, ſicut eſt majus bonum inventio Theſauri, quam vitatio lapſus. malum enim, quod habet ex peccato creatura, compenſatur abunde ex gratia, & gloria æterna: Quia tamen eſt majus bonum Dei vitatio peccati, quam Beatitudo creaturæ, ideo quamvis poſſit Deus permittere peccatum ad ſalutem creaturæ, non poteſt tamen creatura velle peccatum ad vitandam miſeriam æternam.

V. Quod attinet ad attritionem, communiter concedunt, motivum talis actus non ſolum eſſe fęditatem peccati, & Gehennam, ſed etiam pęnas temporales, dummodo lumine ſupernaturali cognoſcantur ut inflictæ a Deo culparum vindice. Et ratio eſt, tum quia Triden. ſeſſ. 14. cap. 4. dicit attritionem concipi *ex Gehennæ, & pœnarum metu*; tum etiam quia Concilium ibi laudat timorem Ninivitarum, qui erat de Urbis ſubverſione, atque adeo de pęna temporali, & ad Pęnitentiam ſalutarem illos diſpoſuit. Quare ſicut poſſumus ſpe ſupernaturali a Deo ſperare tum vitam æternam, tum bona temporalia ad illam conducentia; ita timore ſupernaturali poſſumus timere tum gehennam, tum pœnas temporales Purgatorii, & hujus vitæ tanquam infligendas a Deo vindice, & & ſic ex earum metu concipere ſupernaturalem dolorem de peccatis: & eadem ratione poſſumus etiam dolorem ſupernaturalem concipere de peccatis ex motivo acquirendæ Beatitudinis ſupernaturalis.

VI. Dubitatur ſolum, An hujuſmodi attritio ſit actus honeſtus? Contendunt enim Bajani, & Janſeniſtæ, actum hunc non eſſe rectum, quia per illum homo magis abhorret a pœna, quam a culpa. Etenim propter quod unumquodque tale, & illud magis; ergo ſi propter metum gehennæ deteſtamur peccata, magis odio habemus gehennam, quam peccatum. Quadruplex tamen hac in re confixa eſt propoſitio ab Alex. VIII. num. 10. *Intentio, qua quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum mere, ut cæleſtem obtineat gloriam, non eſt recta, nec Deo placens.* 13. quæ habet: *Quiſquis etiam æ-*

ternæ mercedis intuitu Deo famulatur, Charitate ſi caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licet Beatitudinis operatur. 14. dicens: *Timor Gehennæ non eſt ſupernaturalis*. ac 15. dicens: *Attritio, quæ Gehennæ, & pœnarum metu concipitur, ſine dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, & ſupernaturalis*. Ratio horum omnium eſt, primo quia in Scripturis hic timor laudatur; ergo eſt rectus, & honeſtus, necnon ſupernaturalis, ſi procedat a comprincipio ſupernaturali. Lucæ enim 12. dicitur: *Timete eum, qui poſtquam occiderit, poteſt mittere in Gehennam*. Præterea Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. hujuſmodi attritionem vocat *Donum Dei, & impulſum Spiritus Sancti*: additque, illam diſponere ad Gratiam in Sacramento impetrandam; ergo eſt actus ſupernaturalis, atque adeo non eſt vitioſus. Et ratio ulterior eſt, quia ſi timere pœnas, & propter illas cavere culpam eſſet malum, male a Deo, & a Judice creato imponerentur penæ delinquentibus; cum idcirco imponantur, ut a peccatis ob earum metum retrahantur. quomodo enim poſſet eſſe honeſta pœnæ impoſitio, ſi ejus finis eſſet malus? Non eſt igitur actus vitioſus Attritio, qua homo ob metum gehennæ, ac pœnarum peccata deteſtatur.

Confirm. Qui dolet de peccatis ex metu Gehennæ, ponit medium a Deo inſtitutum ad vitanda, & deteſtanda peccata; ergo recte, & honeſte operatur. Quod ſi attritio ex metu pœnarum concepta eſt honeſta, a fortiori erit honeſta attritio concepta ex motivo Beatitudinis acquirendæ; quia, ut notat Caſſianus, hoc ſecundum motivum eſt nobilius; ſicut nobilior eſt mercenarius, qui movetur intuitu mercedis, quam ſervus, qui movetur intuitu pœnæ.

Neque obſtat id, quod objicitur, quod ſcilicet per attritionem magis odio habeatur Gehenna, quam peccatum. Nam quamvis ad deteſtandum peccatum magis moveat Gehenna, quam peccati fœditas, non per hoc Gehenna præfertur peccato tanquam majus malum: & quamvis hoc actu attritionis magis odio habeatur Gehenna, quam peccatum, non ſequitur, quod non poſſit alio actu magis odio haberi peccatum, quam Gehenna attingendo peccati odibilitatem, quam habet, ut eſt offenſa Dei; unde non ſequitur, quod illa attritio non ſit honeſta. Sicuti qui odit Filium propter Patrem, quamvis eo actu magis odio habeat Patrem, quam Filium, non per hoc præfert Filium Patri, nec inde ſequitur, quod non poſſit alio actu odiſſe magis Filium, quam Patrem.

Neque ex actu attritionis infertur, quod ſi non daretur Gehenna, homo vellet peccare; ſicut ſi quis obtemperet Regi propter mercedem, non ſequitur, quod deficiente mercede nollet illi obtemperare; ergo neque ex hoc capite attritio deſinit eſſe actus honeſtus.

Dices: Quæ fiunt ex metu, ſunt involuntaria ſecundum quid, ita ut operans ſentiat repugnantiam ad operandum, & ab ea operatione abſtineret, ſi abeſſet metus, ut docet D. Tho. 1. 2. q. 6. art. 7. ergo qui ex metu Gehennæ odit peccatum, eo animo odit, ut illud non odiſſet, ſi abeſſet Gehenna.

Reſp. tunc metum reddere operationem mixtam involuntario, quando operatio ſolum ratione metus communiter, & rationabiliter ponitur; ut eſt ver. gr. projectio mercium ob metum naufragii, quæ ſolum ponitur ratione metus: contra vero ſi operatio ceſſante metu communiter, & rationabiliter non ponitur, tunc metus non reddit operationem illam ſecundum quid involuntariam: Sic qui projicit venenum ob metum mortis, non dicitur projicere cum ulla involuntarietate. nam etiamſi metus mortis ceſſaret, non proinde venenum ſumeret. In caſu noſtro deteſtatio peccati, etiam ceſſante metu Gehennæ, communiter, & rationabiliter ponitur ex alio motivo, videlicet aut ex turpitudine peccati, aut ex motivo Dei offenſi; ergo deteſtatio peccati ex metu Gehennæ non debet dici ſecundum quid involuntaria, includens amorem peccati in hypotheſi, quod abeſſet Gehenna; in quo caſu certe attritio eſſet inhoneſta.

VI. Notandum tamen, quod attritio concepta ex turpitudine peccati, niſi attingat peccati odibilitatem lumine ſupernaturali, videlicet quia eſt Dei offenſa, vel quia reddit hominem moraliter malum, & indiſpoſitum ad finem ultimum ſupernaturalem, non eſt ſupernaturalis, neque ad Juſtificationem in Sacramento Pœnitentiæ diſponit. conſtat enim ex propoſitione 57. damnata ab Innoc. XI. hujuſmodi attritionem debere eſſe ſupernaturalem. diſpoſitio enim & forma debent eſſe in eodem ordine; ergo attritio diſponens ad Gratiam ſupernaturalem debet eſſe ſupernaturalis. Dubitatur, num attritio ſit ſupernaturalis, ſi do-

doleat v. g. de furto propter oppoſitionem, quam habet cum virtute Juſtitiæ ſupernaturali perducente ad Beatitudinem ſupernaturalem, etiamſi non attingatur peccatum prout Dei offenſa? Affirmant communius cum Amico diſp. 3. ſect. 3. contra nonnullos putantes, attritionem ſufficientem ad Sacramentum Pœnitentiæ debere oriri a deſiderio, & ſpe veniæ, ut docet Trident. & idcirco moveri debere a turpitudine peccati, ut eſt Dei offenſa; quorum opinio in praxi ſequenda.

ARTICULUS II.

Utrum Contritio perfecta ſit forma juſtificans?

VII. Dicendum cum D. Th. Scoto, Suario, & aliis communiſſime contra Vaſquium 1. 2. diſp. 203. Meratium, & alios Recentiores, contritionem ſupernaturalem, & dilectionem Dei ſuper omnia non eſſe de facto cauſam formalem noſtræ Juſtificationis, ſed ſolum eſſe ultimam diſpoſitionem ad gratiam; quicquid ſit, num poſſit in alio ordine actus, aut habitus charitatis eſſe forma juſtificans; quod admiſimus in de gratia diſp. 4. qu. 8.

Prob. Concluſio 1. quia in Scripturis contritioni promittitur Juſtificatio; ergo Juſtificatio conſequitur ad contritionem; atque adeo contritio non eſt ipſa forma juſtificans, ſed ſolum diſponit ad illam, aliter promiſſio eſſet vana, ut patet. Antecedens probatur. dicitur enim Iſaiæ 2. *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos*. Jeremiæ 12. *Si converſa fuerit gens illa, convertar & Ego*. Præterea Trid. ſeſſ. 6. cap. 6. enumerat inter actus diſponentes ad juſtificationem extra Sacramentum Timorem, ſpem, dilectionem, & odium peccati: ac deinde cap. 7. dicit: *Hanc diſpoſitionem Juſtificatio ipſa conſequitur*; ergo contritio non eſt forma juſtificans. Similiter ſeſſ. 14. cap. 4. dicit, contritionem præparare ad remiſſionem peccatorum; ubi loquitur de contritione, quæ neceſſaria fuit omni tempore, atque adeo de contritione perfecta.

Prob. etiam ratione, quia contritio neque phyſice, neque moraliter expellit peccatum formaliter; ergo non eſt cauſa formalis noſtræ juſtificationis. Antecedens probatur. non enim expellit peccatum phyſice, ut docent communiter contra Vaſquez, quia ſi contritio phyſice peccatum expelleret tamquam forma incompoſſibilis, ea poſita, non requireretur novum beneficium ad expulſionem peccati; quod tamen eſt falſum, cum dicatur Iſaiæ 3. *Revertatur ad Dominum, & miſerebitur ejus*. & Jeremiæ 11. *Si converſa fuerit gens illa, convertar ego, & miſerebor*. Ex quibus aliiſque locis Suarius diſp. 4. de Incar. ſect. 8. putat non poſſe ſine temeritate negari, quod juſtificatio ſit beneficium ſpeciale collatum peccatori condiſtinctum a gratia contritionis.

Neque contritio expellit peccatum moraliter, ſeu tanquam forma moralis, & condigne ſatisfactoria; cum non poſſit juſtus, nedum peccator, condigne pro mortali ſatisfacere. Neque contritio eſt forma moralis meritoria de condigno gratiæ; tum quia nequit contritio peccatoris mereri gratiam de condigno, ut omnes docent; tum etiam quia ſi illam mereretur, non contritio, ſed gratia conſequens formaliter juſtificaret. Hinc Trident. ſeſſ. 6. cap. 8. dicit, Peccatores *gratis Juſtificari*, quia abſque prævio merito condigno; & cap. 7. dicit, cauſam efficientem noſtræ juſtificationis eſſe Deum miſericordem, *qui gratuito abluit, & ſanctificat*.

Neque dicas, quod Deus juſtificet gratuito, quia gratis dat auxilia neceſſaria ad contritionem. Nam, ut bene Suarius lib. 7. de Gratia cap. 14. ſi juſtificatio dici poſſet gratuita, & non ex meritis, præciſe quia auxilia ad contritionem dantur gratis, ſequeretur, quod etiam augmentum gratiæ, & gloria deberent dici gratuita, & non ex meritis, quia etiam auxilia ad obtinendum augmentum gratiæ, & gloriam dantur gratis; quod tamen eſt falſum, quia augmentum gratiæ, & gloriam juſtus meretur de condigno.

VIII. Objic. 1. Contritio, & amor Dei ſuper omnia tollit voluntariam averſionem a Deo propriam peccati habitualis; ergo tollit etiam formaliter peccatum, quod ſine voluntarietate conſiſtere non poteſt. Antecedens patet, quia omnis amor eſt converſio ad amatum, atque adeo tollit averſionem ab illo.

Confirm. Homo per dilectionem fit Deo conjunctiſſimus; Amor quippe eſt unitivus; ergo nequit diligens Deum eſſe averſus a Deo per peccatum. hinc Joan. 9. dicitur; *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*. Et ratio ulterior eſt, quia videtur alienum a bonitate Divina, quod non diligat diligentes ſe, ſed odio habeat.

Reſp.

Reſp. Argumentum probare nimis. Probat enim, quod etiam amor Dei naturalis deleat peccatum formaliter, cum tollat averſionem voluntariam peccati habitualis; quod tamen nemo dixerit. Quare recolendum, quod peccatum habituale non perſeveret moraliter in habituali voluntaria averſione a Deo, ſed in reatu odii Divini, ac pęnæ æternæ conſtituto per negationem condonationis, & condignæ ſatisfactionis. Unde diximus, quod ſicut ſine retractatione poteſt peccatum remitti ac deleri; ita vice verſa poſita retractatione, ac contritione poteſt non remitti, nec deleri; Sic in humanis quamvis doleat de ſuo delicto qui Regem offendit, non eatenus neceſſario delictum condonatur. In forma diſt. antecedens: Contritio tollit voluntariam averſionem habitualem peccati phyſicam, concedo; moralem conſtitutam per reatum odii Divini, nego antecedens, & conſequentiam.

Ad confirm. Quamvis amor ſit unio affectiva cum amato, non ſemper amor eſt mutuus, aut involvens amicitiam, ſeu mutuum jus ad amorem: unde ſtare poteſt quod creatura Deum amet, quin redametur, aut ſit amica.

Neque dicas, quod amans Deum ab illo neceſſario redametur per hoc, quod Deus velit illi hoc maximum bonum, nempe dilectionem Dei ſupernaturalem; unde habetur mutuus amor, & amicitia; quod non contingit in humanis.

Nam contra eſt, quia ſicut quando Deus vult peccatori actum Fidei, aut ſpei ſupernaturalem, non dicitur amare illum amore amicitiæ, ſed benevolentiæ, quia non vult peccatori hæc bona cum complacentia in perſona; ita pariter quando vult peccatori contritionem, ſeu amorem ſupernaturalem; vult enim hoc bonum non ex complacentia perſonæ, ſed ex ſua Miſericordia, non reſpiciendo dignitatem, aut meritum recipientis, ſed indigentiam, ac miſeriam, cui vult opitulari.

Ad illud Joan. 9. dicendum, verum eſſe, quod Deus maneat in eo, qui manet in charitate, in ſenſu tamen cauſali, non in ſenſu formali, quatenus dilectio Dei eſt cauſa, ſeu ultima diſpoſitio ad gratiam; cum promiſerit Deus amantibus ſe redamationem, idque ex ſua Miſericordia, cum non teneatur deponere odium erga peccatorem, donec exhibeatur condigna ſatisfactio. Hinc licet alienum ſit a Divina Miſericordia, quod odio habeat diligentes ſe, quatenus de facto miſericorditer vult illos redamare, & ſuam amicitiam conferre; non eſt tamen alienum a ſua bonitate, ita ſcilicet ut non poſſit non remittere peccatum, quamvis ametur. Vel dicas, textum laudatum D. Jo: intelligendum eſſe de charitate radicali, hoc eſt de gratia, quæ radicat habitum charitatis, non vero de charitate actuali. paſſim enim in Sacris Bibliis nomine charitatis venit ipſa gratia habitualis, ut mox dicemus.

IX. Objic. 2. Jacob. 2. dicitur homo ex operibus juſtificari; ergo ſaltem per opus præſtantiſſimum, nempe per dilectionem Dei ſupernaturalem formaliter juſtificatur; cum ex Apoſt. plenitudo legis ſit dilectio.

Confirm. 1. quia dilectioni Dei competunt omnia prædicata gratiæ; ergo formaliter juſtificat. Prob. antecedens: prædicata gratiæ ſunt reddere hominem amicum, Filium Dei adoptivum, & hæredem delendo peccata; quæ omnia actui charitatis competunt. dicitur enim Joan. 4. *Si quis diligit me, mandata mea ſervabit, & Pater meus diliget eum*. 1. Joan. 2. *Omnis qui facit Juſtitiam, ex ipſo natus eſt*. & cap. 3. *Videte, qualem charitatem dedit nobis Deus, ut Filii Dei nominemur, & ſimus*. 1. Petri 4. *Charitas operit multitudinem peccatorum*, & Bernardus: *perfecta Charitas perfecta eſt ſanctitas*.

Confirm. 2. Contritio, & amor Dei ſuper omnia eſt incompoſſibilis cum mortali: Perfecta enim converſio ad Deum eſt incompoſſibilis cum averſione ab eodem, ergo juſtificat formaliter, ac delet mortale.

Reſp. in eo ſenſu hominem ex operibus juſtificari, in quo ad Rom. 5. dicitur; *Juſtificati ex Fide;* quatenus per Fidem, & dilectionem diſponimur ad juſtificationem. Hinc ad Galatas 2. dicitur: *Non juſtificatur homo ex operibus*, quia ſcilicet a nullo actu juſtificatur formaliter.

Ad 1. confirm. nego antec. Textus illi ſacrorum Bibliorum intelligendi ſunt in ſenſu cauſali, non formali. Quod ex eo patet, quia diligenti promittitur dilectio, & juſtificatio; ergo juſtificatio conſequitur, & realiter diſtinguitur a dilectione, & contritione; aliter promiſſio eſſet inanis: fruſtra enim promittitur id, quod negari non poteſt; Atqui ſi juſtificatio identificaretur cum contritione, & dilectione, peccatori diligenti denegari non poſſet juſtificatio; ergo fruſtra promitteretur.

Dein-

Deinde Charitas, qua Filii Dei nominamur, & ſumus, non eſt charitas actualis, ſed radicalis, nempe ipſa gratia radicans habitum, & actum charitatis, quæ ſæpe in Scripturis vocatur nomine charitatis. Similiter ſicut Eleemoſyna dicitur extinguere peccatum cauſaliter ſeu diſpoſitive, non formaliter; ita charitas dicitur operire multitudinem peccatorum.

Ad 2. Actus Fidei ſupernaturalis, quo quis credit ſe eſſe in gratia, cum ſit eſſentialiter verus, eſt eſſentialiter incompoſſibilis cum peccato, & non per hoc juſtificat formaliter; ergo a fortiori nec contritio, quæ non eſſentialiter, ſed ſolum in præſenti providentia eſt incompoſſibilis cum peccato. In forma diſt. antec. contritio eſt incompoſſibilis cum peccato ratione ſui, nego; ratione gratiæ, quam ſecum trahit in præſenti providentia, conc. antec. & nego conſeq. Ad probationem dico, per contritionem hominem eſſe converſum ad Deum phyſice, ſeu converſione facti, per peccatum eſſe averſum moraliter, ſeu averſione juris. Quare ſicut poteſt per Adverſarios cum reatu odii Divini conjungi actus amoris Dei naturalis, ita etiam conjungi poteſt contritio, & dilectio ſupernaturalis.

X. Objic. 3. Actus charitatis eſt perfectior habitu charitatis, & Gratia; ſed habitus Charitatis formaliter juſtificat, ſaltem ſi ſupponatur identificatus cum gratia; ergo etiam actus charitatis, & contritio. Antecedens probatur, quia finis eſt perfectior iis, quæ ſunt ad finem; ſed habitus charitatis, & gratia, ſive identificentur, ſive diſtinguantur inter ſe, ſunt in ordine ad amorem ſupernaturalem, tanquam ad finem; ergo amor eſt perfectior habitu charitatis, & gratia.

Confirm. 1. quia operatio virtutis eſt perfectior ipſa virtute; Unde Philoſophus 1. Ethic. 9. docet, felicitatem non conſiſtere in virtute, ſed in actu virtutis: in Olympicis enim non coronantur fortiſſimi, qui poſſunt certare, ſed qui certant. Similiter poſteriora generatione ſunt priora perfectione, ut homo præſtat puero, & puer embryone; ergo actus charitatis præſtat habitui, & gratiæ.

Confirm. 2. quia ex Philoſopho 1. Metaph. 9. actus præeminet potentiæ: melius enim eſt videre, quam poſſe videre, bene agere, quam poſſe bene agere; ſicut in malis pejus eſt v. gr. blaſphemare, quam poſſe blaſphemare; ergo actus charitatis eſt perfectior habitu, & gratia, atque adeo formaliter juſtificat.

Reſp. nego antecedens: ad prob. diſtinguit Maurus majorem dicendo, quod ſolum finis adæquatus (nempe in caſu noſtro collectio omnium actuum charitatis) ſit perfectior iis, quæ ſunt ad finem, non vero finis inadæquatus, ut ſunt ſinguli actus charitatis; ſicut collectio omnium fructuum præſtat arbori, non vero ſinguli fructus. Reſp. equidem ſecundo, diſtinguendam eſſe in actu virtutis duplicem bonitatem, videl. moralem, & phyſicam. Bonitas moralis actus procul dubio præſtat potentiæ, & in hoc ſenſu Philoſophus dixit: melius eſt bene agere, quam poſſe bene agere, & pejus eſt blaſphemare, quam poſſe blaſphemare: neque in alio ſenſu D. Th. prima ſecundæ q. 71. art. 3. præfert actum potentiæ, ut advertit Vaſquez. Et ratio eſt, quia ex iis, quæ in noſtra poteſtate ſunt, laudandi ſumus, aut vituperandi; cum autem actus liber ſit magis in poteſtate noſtra, quam habitus, aut potentia, ſumus enim domini noſtrorum actuum immediate, habituum vero non niſi mediate, quatenus ſcilicet ſumus domini actuum, a quibus illi generantur, ideo bonitas moralis actus præſtat habitui. At bonitas, & perfectio phyſica, & entitativa actus non poteſt eſſe perfectior habitu, & potentia, cum nullus effectus ſit perfectior ſua cauſa adæquata. Neque ex eo, quod actus dicatur complementum, & finis potentiæ, ideo dici debet perfectior. Nam, ut advertit Angelicus prima ſecundæ q. 33. art. 3. finis dupliciter accipi poteſt, primo prout importat id, cujus gratia, ſeu propter quod aliquid eſt, & hujuſmodi finis perfectior eſt iis, quæ ſunt ad finem. Secundo dicitur finis id, quod ſupervenit, & complet, ſicut tectum dicitur finis domus, cum tamen non tectum, ſed habitatio ſit finis, cujus gratia eſt domus: ſic etiam accidentia dicuntur finis ſubſtantiæ, quia illam complent; & eodem modo ex Philoſopho 10. Ethic. 4. delectatio dicitur finis operationis. In hoc itaque ſenſu operatio eſt finis potentiæ, quatenus illam complet: ex quo non ſequitur, quod actus præſtet potentiæ; ſicut accidentia non præſtant ſubſtantiæ, nec paſſiones præſtant eſſentiæ, quam acceſſione ſua complent.

Quando autem Philoſophus videtur dicere, quod operatio ſit finis primo modo, hoc eſt cujus gratia relate ad potentiam, tunc non loquitur de operatione ut ſejuncta,

 cta, ſed ut copulata cum potentia, ita ut finis ſit ipſa potentia operans, quæ certe perfectior eſt ſola potentia; ſic Arbor cum fructu perfectior, & eligibilior eſt ſola arbore, ſed non ideo fructus eſt perfectior arbore; nam finis arboris cujus gratia non eſt ſolus fructus, ſed arbor fructificans; ſic etiam finis hominis cujus gratia non eſt felicitas formalis, ſed homo felix. Quare ſicut felicitas eſt bonum completive adveniens homini, & tamen non homo ad ipſam: ſed ipſa ad hominem ordinatur; & ſicut delectatio eſt completiva operationis; & tamen delectatio eſt propter operationem, non e contra; ita in caſu noſtro operatio eſt completiva virtutis, & potentiæ: operatio tamen eſt propter virtutem, & potentiam, non e contra.

In forma diſt. antec. actus charitatis eſt perfectior habitu moraliter, concedo; phyſice, nego antecedens, & conſequentiam. Ad prob. diſt. maj. finis eſt perfectior iis, quæ ſunt ad finem, ſi nomine finis veniat id cujus gratia, concedo; ſi veniat ultimum complementum, nego maj. & diſtincta min. nego conſequentiam.

Ad primam confirm. recurrit eadem reſponſio. Ad id, quod dicitur, poſteriora generatione eſſe priora perfectione: tunc eſt verum, quando priora antecedunt ut via, & medium ad poſteriora, non ut principium, & cauſa. Flos, quia eſt via ad fructum, eſt imperfectior fructu; arbor vero, quæ eſt cauſa, eſt perfectior; & ideo potentia, quæ eſt cauſa operationis, præſtat operationi, quamvis hæc generatione ſit poſterior.

Ad ſecundam: Ariſtoteles comparat potentiam determinatam ad non agendum cum ipſa operatione, quando dicit operationem præſtare potentiæ: præſtat enim amare Deum, quam poſſe amare, & nunquam illum amare: ſi tamen comparetur actus amoris tranſiens, & momentaneus cum potentia diſpoſita ad plures actus amoris eliciendos, hæc eſt præeligibilior, ſicut eſt præeligibilior arbor ſingulis fructibus.

Adde, poſſe duo ita ſe habere, ut unum ſit nobilius, & magis amabile, quippe habens majorem bonitatem abſolutam, alterum vero ſit utilius, & magis amandum, quippe majorem bonitatem reſpectivam: Sic muſca, utpote vivens, eſt nobilior quam ſol, non tamen utilior, & eligibilior: ſic aurum eſt nobilius pane, ſed ab eſuriente hic eſt eligibilior: & Chriſtus Dominus de Juda non dixit, Melius erat, ſi natus non fuiſſet, Sed, melius erat illi; quia abſolute præſtat, quod fuerit natus; illi tamen non fuit utile, non quidem ſpectato Dei beneficio, ſed ſpectata culpa ſua: Sic in caſu noſtro virtus eſt nobilior operatione: hæc tamen eſt utilior, atque adeo eligibilior, & magis amanda, licet non magis amabilis, niſi tantum ſpectata bonitate morali. Ex quibus omnibus fit, actum charitatis, & contritionem non idcirco juſtificare formaliter quia habitus charitatis formaliter juſtificat, ſi cum Gratia identificatur: Probabilius tamen puto, habitum charitatis diſtingui realiter a Gratia, & non juſtificare formaliter.

ARTICULUS III.

Num poſſit dari Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe ex defectu doloris illimitati.

XI. SAcramentum dicitur eſſe validum, quoties habet omnia ejus conſtitutiva; dicitur autem eſſe formatum, ſi conjungatur cum Gratiæ infuſione; dicitur vero informe, ſi habeat impedimentum ad infuſionem Gratiæ: ſic Sacramentum baptiſmi cum mortali non retractato eſt validum, & informe; & eadem eſt ratio de aliis Sacramentis, quorum conſtitutiva conſiſtere poſſunt cum mortali non retractato, quod unice eſt obex Gratiæ. Dubitatur ſolum de Sacramento Pœnitentiæ, Num poſſit eſſe validum, & informe, quia de hoc tantum Sacramento dubitari poteſt, an ejus conſtitutiva conſiſtere poſſint cum mortali non retractato. Qui enim putant, ad conſtituendum hoc Sacramentum requiri dolorem illimitatum cadentem ſuper omnia peccata commiſſa, docent, dari non poſſe Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe, cum dolor ille illimitatus conſtitutivus Sacramenti ſit incompoſſibilis cum mortali non retractato, ut patet: Contra vero qui putant, ad conſtitutionem Sacramenti ſufficere dolorem limitatum de aliquo peccato ex motivo ſpecialis turpitudinis, docent conſequenter, dari poſſe hoc Sacramentum validum, & informe, quia cum dolore limitato de uno tantum peccato commiſſo conſiſtere poteſt perſeverantia moralis alterius peccati, atque adeo impedimentum ad infuſionem Gratiæ.

XII. Dico equidem cum hac ſecunda ſen-

ſententia, dari poſſe Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe ex defectu doloris illimitati. Ita Suarius, Valentia, Lugo diſp. 14. ſect. 6. cum D. Th. in 4. diſt. 17. q. 3. art. 4. Caietano, Durando, & fere omnibus antiquis, teſte Dicaſtillo diſp. 6. ſect. 5. (quamvis ante Tridentinum alii aliter illud admitterent) contra Vaſquez, Coninck, Layman, Fagundez, Amicum diſp. 12. ſect. 6.

Prob. Si dari poſſent omnia conſtitutiva hujus Sacramenti, nempe dolor, confeſſio, & Abſolutio, cum impedimento ad infuſionem Gratiæ, dari poſſet Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe; ſed poſſunt dari omnia hæc conſtitutiva cum impedimento ad Gratiam ex defectu doloris ſe extendentis ad omnia mortalia commiſſa; ergo dari poteſt ex hoc capite Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe.

Prob. min. ſi Sortes commiſerit duo peccata, v. g. furti, & homicidii, & ſolum doleat de furto ex turpitudine ſpeciali illius, quatenus ſcilicet opponitur virtuti infuſæ Juſtitiæ, inculpabiliter omittendo dolorem de peccato homicidii, aut ſacrilegii, vel quia illius non recordatur, vel quia non advertit ad obligationem dolendi de illo, in tali caſu habetur dolor, confeſſio, & abſolutio, atque adeo omnia conſtitutiva Sacramenti, cum obice ad Gratiam ex defectu inculpabili doloris illimitati; ergo.

Quod autem dolor ille limitatus ex motivo particulari ſufficiat ad conſtitutionem Sacramenti Pœnitentiæ, prob. tum ex Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. ubi docet, Attritionem ſufficientem ad Sacramentum eſſe illam, quæ vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex Gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, dummodo voluntatem peccandi excludat cum ſpe veniæ: tum etiam quia ſi quis ex revelatione ſciat, ſe non commiſiſſe niſi peccatum A, & de illo doleat ex ejus turpitudine ſpeciali, procul dubio ponit dolorem ſufficientem ad Sacramentum, nec videtur negari poſſe, ut advertit Dicaſtillo; ergo ad valorem Sacramenti univerſim ſufficit dolor ex motivo particulari. Et ratio a priori eſt, quia ſicut nemo tenetur ad dolendum de peccatis remiſſis, ita a fortiori nec de peccatis non commiſſis; ergo qui unum tantum peccatum commiſit, de illo tantum tenetur dolere, atque adeo ſufficienter de illo dolet ex motivo particulari.

Confirm. Tam requiritur ex Triden. ad Sacramentum Pœnitentiæ confeſſio omnium mortalium, quam dolor omnium; atqui ſufficit confeſſio integra formaliter, etiamſi non ſit materialiter integra, quando Pœnitens vel eſt oblitus alicujus mortalis, vel ex rationabili cauſa non tenetur illud hic & nunc confiteri; ergo ſufficit etiam per accidens dolor formaliter integer, etiamſi non ſit integer materialiter, ſeu omnium mortalium commiſſorum, quando Pœnitens alicujus eſt invincibiliter oblitus.

Confirm. 2. Potuit Chriſtus Dominus ita inſtituere ſacramentum Pœnitentiæ, ut eſſet validum per dolorem limitatum cum propoſito illimitato non peccandi de cetero; Si dicatur autem, quod ita illud inſtituerit, ratiocinamur conformius verbis Triden. conformius etiam ad inſtitutionem reliquorum Sacramentorum, quæ poſſunt eſſe valida, & informia; conformius demum Divinæ benignitati, quæ ſic non obligat nos ad iterum confitendum peccatum, quod ſemel clavibus ſubjecimus cum dolore limitato, nec privat nos fructu illius Sacramenti invincibiliter informis, quando per attritionem de illo peccato non retractato, aut ſaltem per contritionem deinde reviviſcit; ergo dicendum, quod ita de facto hoc Sacramentum inſtituerit. Præſertim quia inſtitutum eſt inſtar Judicii; in Judicio autem forenſi nulla habetur ratio de delictis oblitis; ergo nec dolor de oblitis ſpectat ad conſtitutionem hujus Sacramenti.

Probatur iterum concluſio, quia ſi quis ante Baptiſmum commiſerit peccatum A, & poſt Baptiſmum cum fictione ſuſceptum committat peccatum B, & deinde accedat ad Sacramentum Pœnitentiæ cum dolore de peccato B qua tali, puta quia eſt hominis Chriſtiani, oblitus invincibiliter peccati A ante Baptiſmum commiſſi, tunc haberentur omnia conſtitutiva Sacramenti cum obice ad Gratiam; ergo daretur Sacramentum validum, & informe. Probatur antecedens: ſi quid deeſſet ad conſtitutionem Sacramenti, maxime eſſet dolor de peccato ante baptiſmum; ſed hic dolor non conſtituit Sacramentum penitentiæ; ergo nullum conſtitutivum deſideraretur. Prob. minor: peccatum ante baptiſmum non eſt materia remota Sacramenti penitentiæ; ergo dolor de illo non eſt materia proxima; atque adeo non conſtituit. univerſim enim quod non eſt materia remota relate ad aliquod Sacramentum, nec eſt materia proxima quodcumque circa illud verſatur: v. g. quia vinum non eſt ma-

te-

teria remota baptiſmi, nec ablutio vini eſt materia proxima, & in Sacramento Penitentiæ quia peccatum ante baptiſmum non eſt materia remota, nec confeſſio talis peccati eſt materia proxima; unde ſi quis confiteretur ea peccata, talis confeſſio non eſſet pars Sacramenti; ergo nec dolor de peccatis ante baptiſmum.

Confirmatur: Dolor de peccato ante baptiſmum non eſt ſenſibilis, neque ratione ſui, ut patet; neque ratione confeſſionis, ſeu per accidens, quia ejus confeſſio eſt impertinens ad hoc Sacramentum; ergo talis dolor non poteſt conſtituere Sacramentum, quippe quod eſſentialiter eſt ſignum ſenſibile.

Neque dicas, dolorem de peccato ante baptiſmum fieri ſenſibilem per confeſſionem externam peccatorum poſt baptiſmum, qua ſignificatur internus dolor requiſitus, atque adeo dolor etiam de peccatis ante baptiſmum.

Nam contra eſt, quia poteſt aliquis invincibiliter putare, quod nullum peccatum ante baptiſmum commiſerit, & idcirco dolere tantum de peccatis poſt baptiſmum, quatenus hominis Chriſtiani ſunt, & hoc expreſſe in confeſſione explicare; in quo caſu talis confeſſio nullatenus redderet ſenſibilem dolorem de peccatis ante baptiſmum: omnino autem gratis dicitur, quod dolor requiſitus ad conſtituendum hoc Sacramentum debeat eſſe ex motivo univerſali comprehendente etiam peccata, quæ non ſunt in conſcientia.

XIII. Objic. 1. ex Vaſqu. Omnis dolor, qui conſtituit Sacramentum Penitentiæ, debet eſſe diſpoſitio ad Gratiam; ergo talis dolor debet eſſe illimitatus extendens ſe ad omnia peccata commiſſa, quamvis oblita; atque adeo repugnat Sacramentum penitentiæ validum, & informe. Antecedens probatur, quia Concilia nunquam diſtinguunt inter dolorem, qui ſit pars, ſeu conſtituat Sacramentum, & dolorem qui ſit diſpoſitio ad Gratiam. Immo Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. eandem Penitentiam, quam prius aſſignavit ut diſpoſitionem neceſſariam ad Gratiam in baptiſmo, deinde aſſignat ut partem in Sacramento Penitentiæ.

Confirm. 1. Trid. loco laudato dicit, attritionem conſtitutivam hujus Sacramenti debere excludere voluntatem peccandi; non dicit autem, quod voluntas peccandi excludi debeat ab eo, qui atteritur, ſed ab ipſa attritione, ſeu dolore: atqui attritio non poteſt excludere virtualiter voluntatem peccandi de cætero, niſi concipiatur ex motivo univerſali, unde virtualiter deteſtetur omnia peccata, & conſequenter ſimul ſit diſpoſitio ad Gratiam; ergo dolor conſtitutivus hujus Sacramenti debet ſimul eſſe diſpoſitio ad Gratiam. Minor patet, quia ſi attritio concipiatur ex motivo particulari, ſolum virtualiter includit voluntatem non peccandi amplius eodem peccato.

Confirm. 2. quia Triden. ſeſſ. 14. cap. 3. & can. 4. tres tantum actus recenſet, qui ſint quaſi materia Sacramenti Pœnitentiæ, nempe confeſſionem, contritionem, & ſatisfactionem, nulla facta mentione de propoſito; ergo ex Trid. propoſitum non peccandi de cætero non debet eſſe formale, ſeu actus diſtinctus a contritione; atque adeo contritio debet virtualiter hujuſmodi propoſitum continere; ſed non contineret, niſi procederet ex motivo univerſali, unde ſit diſpoſitio ad gratiam; ergo contritio quæ conſtituit Sacramentum, debet etiam eſſe diſpoſitio ad gratiam; atque adeo repugnat Sacramentum hoc validum, & informe.

Confirm. ult. quia Trident. ſeſſ. laudata cap. 4. dicit, contritionem non ſolum eſſe ceſſationem a peccato, & vitæ novæ propoſitum, ſed veteris etiam odium continere, juxta illud: *Projicite a vobis omnes iniquitates veſtras*; ergo dolor conſtituens hoc Sacramentum debet eſſe illimitatus. Præterea ibidem Trident. docet, contritionem eſſe dolorem, ac deteſtationem de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi de cætero; ergo ſicut propoſitum debet eſſe illimitatum, ita & dolor. Denique cap. 5. docet, peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, intelligi incluſa in confeſſione: pro iis enim fideliter cum Propheta dicimus: *Ab occultis meis munda me*. Atqui non poſſunt peccata oblita intelligi incluſa in confeſſione, niſi dolor etiam ad illa ſe extendat; ergo ex Trid. ad valorem hujus Sacramenti requiritur dolor de peccatis etiam oblitis, unde nequit eſſe validum, & informe.

XIV. Ut tot authoritatibus Trid. fiat ſatis, præmitto ſequentes propoſitiones.

Prima propoſitio: ad validitatem hujus Sacramenti non requiritur dolor ex motivo univerſaliſſimo ſe extendente ad omnia omnino peccata, etiam remiſſa, aut non commiſſa. Prob. Qui ſciret duo tantum peccata commiſiſſe poſt ultimam confeſſionem, v. g. furti, & ſacrilegii, & de ſingulis doleret ex motivo turpitudinis propriæ, hic valide

& fru-

& fructuoſe Sacramentum ſuſciperet; ergo non requiritur dolor ex motivo univerſaliſſimo; immo nec ex motivo univerſali ſimul attingente omnia peccata commiſſa. Antecedens patet, tum quia teſte Dicaſtillo non videtur negari poſſe, quod valide, & fructuoſe Sacramentum recipiat, qui ſciens duo tantum peccata poſt ultimam confeſſionem commiſiſſe, de utroque ex motivo propriæ turpitudinis doleret; ſiquidem hic poneret dolorem a Trid. requiſitum, vid. ex turpitudine peccati: tum etiam quia dolor ex motivo univerſaliſſimo ſe extendente etiam ad peccata remiſſa, aut non commiſſa impertinenter ſe habet ad Sacramentum, ſicut etiam ad virtutem Pænitentiæ, cujus eſt ex D. Greg. commiſſa plangere, & plangenda non amplius committere.

Neque dicas, propoſitum debere eſſe univerſaliſſimum; ergo etiam dolorem. Nam Dicaſtillus diſp. 12. num. 112. probabiliter putat, ſufficere propoſitum limitatum virtualiter incluſum in dolore limitato: ſicut in confeſſione venialium non requiritur propoſitum univerſale, ſed ſufficit propoſitum non committendi ea venialia, quæ cum dolore clavibus ſubjiciuntur. Equidem tamen cum communiori cenſeo, requiri propoſitum illimitatum, cum Triden. dicat, requiri propoſitum non peccandi de cætero, quod ſonat illimitatum propoſitum non peccandi amplius ullo peccato gravi; aliter cum dolore, & propoſito limitato relate ad furtum v. gr. & cum complacentia de alio peccato, puta homicidii, haberi poſſet Sacramentum validum, & informe; (ſicut poteſt Sacramentum Baptiſmi eſſe validum, & informe in eo, qui illud ſuſcipit cum complacentia in aliquo peccato) quod tamen nemo dixerit. Ratio autem, cur propoſitum debeat eſſe illimitatum, non vero dolor, eſt, tum quia Trident. reſtringit dolorem ad peccata commiſſa, quin reſtringat propoſitum; dicit enim, contritionem eſſe dolorem de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi de cætero: tum etiam quia hoc ſpectat ad virtutem pœnitentiæ, ex D. Gregorio, plangere tantum commiſſa, & nihil amplius plangendum committere: Tum demum quia dolor ex ſua natura eſt limitatus ad commiſſa; quis enim doleat de non commiſſis? Secus vero propoſitum. Unde fit, quod qui confitetur vel ſola venialia, vel aliquod mortale, doletque ex motivo particulari, debeat ſimul habere propoſitum formale non peccandi de cætero, ſeu non committendi ullum aliud mortale; cum propoſitum hoc univerſale ex Trid. requiratur, & non includatur virtualiter in dolore ex motivo particulari.

Secunda propoſitio. Ad fructum hujus Sacramenti requiritur dolor de omnibus mortalibus commiſſis, etiam oblitis; eſto non requiratur dolor ex ullo motivo univerſali, juxta dicta in propoſitione antecedente. Probatur: ſine retractatione omnium mortalium in præſenti providentia non infunditur Gratia; cum peccatum non retractatum ſit obex ad illam; ergo ad fructum Sacramenti requiritur dolor de omnibus mortalibus commiſſis, etiamſi invincibiliter oblitis.

Tertia propoſitio. Dolor de peccatis invincibiliter oblitis, quamvis requiratur ad fructum, non requiritur tamen ad valorem Sacramenti. Probatur, quia ad valorem ſufficit dolor ex turpitudine peccati, qui ſtare poteſt ſine dolore de peccatis oblitis; Nemo autem tenetur compenſare debitum, aut implere votum oblitum; ergo nec dolere de peccato oblito. Et ſane nemo tenetur dolere de peccatis remiſſis; (eſto ſi memoriæ occurrant, juxta probabilem ſententiam debeat homo habere de illis aliquam diſplicentiam) ergo a fortiori nec tenetur dolere de oblitis; præſertim quia vel dolor de oblitis eſſet abſolutus, & eſt impoſſibilis, ac imprudens, vel eſſet conditionatus, & eſt inſufficiens.

Dices: Homo teneretur dolere de mortalibus ex motivo univerſali comprehendente etiam oblita, ne exponat Sacramentum periculo fruſtrationis. Reſpondeo, eſſe moraliter certum, quod ſufficiat dolor limitatus, quando eſt moraliter certum, quod nullum detur peccatum oblitum; cum in hoc nullus, aut fere nullus Author diſcrepet; unde in tali caſu licitum eſt adhibere hunc dolorem, quia periculum fruſtrandi Sacramentum eſt remotiſſimum, quod cavere non tenemur. Ex propoſitione enim 3. ab Alex. VIII. proſcripta conſtat licitum eſſe univerſim uti opinione probabiliſſima, atque adeo etiam moraliter certa, omiſſa tutiore, ſolumque illicitum eſt in materia Sacramentorum uti opinione probabili, omiſſa tutiore; ut conſtat ex prima theſi ab Innoc. XI. confixa. Cæterum, eſto nunquam liceat uti dolore limitato in hoc Sacramento; hinc ſolum fit, ſententiam hanc non eſſe practice probabilem, non vero non eſſe probabilem ſpeculative; ſicut ex. gr. in ſuſcipiendo Ordine Sacro eſt ſpeculative probabi-

babi-

babile, quod ſufficiat contractus moralis materiæ, eſto non ſit probabile practice; quatenus probabile eſt, Sacramentum tunc valide ſuſcipi; eſto non liceat materiam duntaxat probabilem adhibere, ne Sacramentum exponatur periculo fruſtrationis.

Quarta propoſitio. Neque omnis dolor, qui eſt diſpoſitio ad Gratiam in hoc Sacramento, eſt ſimul conſtitutivus Sacramenti, neque omnis dolor qui conſtituit, eſt ſimul diſpoſitio ad gratiam. Probatur prima pars: Adultus, qui ante Baptiſmum commiſit peccatum furti v. gr. & deinde illius oblitus abſque ullo dolore ſuſcipit Sacramentum Baptiſmi, ſi deinde committat v. gr. ſacrilegium, & accedat ad Sacramentum Pœnitentiæ tum cum dolore furti ex motivo particulari, tum cum dolore homicidii etiam ex motivo particulari, haberet dolorem, qui eſt diſpoſitio ad gratiam in Sacramento Pœnitentiæ recipiendam, & tamen dolor ille furti non eſſet pars hujus Sacramenti; (ſicut confeſſio peccati ante baptiſmum non eſt pars Sacramenti Pœnitentiæ) ergo non omnis dolor, qui diſponit ad gratiam in Sacramento Pœnitentiæ, illud conſtituit.

Confirm. ex Dicaſtillo, quia ſi quis ob rationabilem cauſam omittat in confeſſione peccatum A, puta inceſtum, de illo tamen doleat ex motivo particulari; ſicut etiam de peccatis, quæ ſubjicit clavibus; in tali caſu dolor ille internus de inceſtu eſt diſpoſitio ad gratiam, non tamen eſt pars Sacramenti; cum non fiat ſenſibilis per confeſſionem.

Secunda pars propoſitionis conſtat ex dictis; poteſt enim dari dolor v. g. furti ex motivo particulari abſque dolore ſacrilegii obliti; in quo caſu dolor furti conſtituit Sacramentum, & non eſt diſpoſitio ad gratiam; ergo non omnis dolor, qui eſt pars Sacramenti, diſponit ad gratiam. His præmiſſis

XV. Reſp. ad argumentum Vaſquii. Diſtinguo antecedens: omnis dolor, qui eſt pars Sacramenti, eſt etiam diſpoſitio ad Gratiam per ſe loquendo, concedo; per accidens, nego antec., & conſeq. Sicut enim Sacramenta v. gr. per ſe conferunt gratiam, per accidens non conferunt, ſi ſubjectum ſit indiſpoſitum; ita attritio de peccatis, quæ ſunt in conſcientia, concepta ex motivo particulari per ſe diſponit ad Gratiam in Sacramento, per accidens vero non diſponit, ſi detur aliud peccatum oblitum non retractatum. Ad probationem: Concilia non diſtinguunt inter dolorem, qui ſit pars Sacramenti, & qui ſit diſpoſitio ad gratiam, quia per ſe loquendo dolor ſimul eſt pars, & diſpoſitio; & ideo præſcindunt a dolore, qui per accidens vel eſt pars, & non diſponit, vel diſponit, & non eſt pars, ut eſt dolor v. gr. de peccatis ante baptiſmum.

Ad 1. confirm. Trid. docet ſolum, quod attritio, quæ excludit omnem voluntatem peccandi, ſit pars hujus Sacramenti, non tamen negat, quod etiam conſtituat Sacramentum attritio, quæ ſit ex motivo particulari, & non excludat omnem voluntatem peccandi; ſicuti docet ſolum, quod Sacramentum conſtituat attritio concepta ex metu gehennæ, & pœnarum, non tamen negat, quod etiam conſtituatur ab attritione concepta ex ſpe gloriæ. Quare nego, quod attritio debeat excludere omnem voluntatem peccandi; cum in omnium ſententia attritio concepta ex motivo particulari, ſi ſuperaddatur propoſitum non amplius peccandi, & nullum aliud ſit peccatum in anima non retractatum, ſit pars Sacramenti, & diſponat ad Gratiam; ergo ſi per accidens ſit in anima aliud peccatum oblitum non retractatum, conſtituet Sacramentum validum, & informe.

Adde: Etiamſi attritio deberet excludere omnem voluntatem peccandi, adhuc attritio poſſet eſſe ex motivo particulari. Nam qui dolet de peccato commiſſo poſt baptiſmum ex motivo, quod ſit hominis Chriſtiani, eo ipſo vi talis doloris excludit omnem voluntatem peccandi in poſterum; ſic etiam qui invincibiliter putat, primum peccatum a ſe commiſſum eſſe jam condonatum, & dolet de ſecundo propter malitiam reincidentiæ, hic dolor non ſe extendit ad retractandum primum peccatum, & tamen virtualiter excludit omnem voluntatem peccandi.

Ad 2. Tridentinum non negat, poſſe materiam hujus Sacramenti quatuor actibus integrari, dolore ſcilicet, propoſito formali, confeſſione, & ſatisfactione; aliter propoſitum deberet neceſſario eſſe virtuale incluſum in dolore; quod nemo dixerit. Quare ſolum anathematizat can. 4. qui negant requiri eos tres actus, contritionem, confeſſionem, ſatisfactionem.

Ad ult. Contritio debet continere odium veteris vitæ, hoc eſt odium peccatorum, quæ ſunt in conſcientia, & non apparent remiſſa, quin debeat deteſtari aut peccata remiſſa, aut oblita.

Ne-

Neque dicas, ad valorem Sacramenti requiri deteſtationem omnium commiſſorum etiam oblitorum. nam ſic requireretur etiam dolor de peccatis commiſſis ante baptiſmum, atque adeo iſthæc peccata eſſent materia remota hujus Sacramenti; quod falſum eſt.

Ad id, quod additur: oſtendimus, quod ſolum propoſitum debeat eſſe illimitatum, non vero dolor. Denique peccata oblita ex Trid. intelliguntur incluſa in confeſſione, ſi de iis doleamus. Hinc tamen non fit, quod ſi de iis non doleamus, Sacramentum Pœnitentiæ non poſſet eſſe validum.

XVI. Obiic. 2. ex Coninck apud Lugo. Qui vult Sacramentum Pœnitentiæ ſuſcipere, debet intendere ſerio reconciliationem cum Deo; ſed ſeria voluntas reconciliationis includit virtualiter, & implicite averſionem ab omni mortali, quæ ſufficit ad fructum Sacramenti; ergo repugnat Sacramentum eſſe validum, & infructuoſum. Probatur minor, quia univerſim amor efficax alicujus boni eſt virtualiter odium mali oppoſiti, ut propterea actus dilectionis Dei ſuper omnia ſit virtualiter dolor omnium peccatorum, etiam oblitorum; ergo intentio ſeria, & efficax reconciliationis cum Deo includit virtualiter odium omnium peccatorum etiam oblitorum, quæ tali reconciliationi opponuntur.

Confirm. quia non poteſt valide ſuſcipi Sacramentum Pœnitentiæ, niſi cum ſpe veniæ; ſed ſpes veniæ conſiſtere nequit ſine dolore, ſaltem implicito, omnium commiſſorum; ergo ut prius.

Reſp. cum Lugo, & Dicaſt. per inſtantiam: qui in articulo mortis vellet juſtificari per contritionem, aut per baptiſmum, certe haberet ſeriam voluntatem reconciliationis, & implicite averſionem ab omni peccato; ergo præciſe per hanc voluntatem reconciliationis juſtificaretur, etiamſi non poneretur contritio, aut baptiſmus; quod nemo dixerit. Et ratio eſt, quia dupliciter poteſt unus actus continere alterum virtualiter. Primo imperative, ſeu per modum imperii, & cauſæ, per hoc ſcilicet quod voluntas ex motivo formali actus imperantis determinetur ad actum imperatum, quamvis actus imperans non contineat æquivalenter perfectionem actus imperati: ſic metus gehennæ imperative continet actum contritionis, ad quem determinat: ſic ſpes beatitudinis, cum ſit deſiderium efficax æternæ gloriæ, imperative continet obſervantiam præceptorum, ſuſceptionem baptiſmi, &c. Et hoc pacto in caſu noſtro deſiderium reconciliationis virtualiter continet dolorem de peccatis commiſſis, quatenus determinat voluntatem ad actum doloris.

Secundo unus actus continet alium virtualiter per hoc, quod æquivalenter contineat perfectiones illius, quatenus ſcilicet ex eodem motivo formali unius actus voluntas eſt diſpoſita, & determinata ad alium ponendum, ſi adſint requiſita: ſic amor Dei virtualiter continet deteſtationem peccatorum, quia ex eodem motivo formali Bonitatis Divinæ, qua homo diligit Deum, eſt diſpoſitus ad dolendum de peccato, ſi memoriæ occurrat: ſic etiam dolor de peccato A ex motivo univerſali attacto in tota ſua latitudine, v. g. ex odio gehennæ, virtualiter determinat ad dolendum de peccato B, ſi memoriæ occurrat.

In caſu noſtro, voluntas reconciliationis non continet hoc pacto virtualiter dolorem de peccatis, quia hic dolor concipitur ex motivo diſtincto; ſed ſolum continet dolorem virtualiter per modum imperii determinando ad illum; aliter talis voluntas abſque ullo dolore formali poſſet conſtituere Sacramentum: quod nemo dixerit; ergo voluntas reconciliationis non ſufficit ad fructum Sacramenti, ſi conjungatur cum dolore de uno tantum peccato, quod eſt in conſcientia, abſque dolore de oblitis.

In forma nego min. Ad probationem diſtinguo antecedens: Amor efficax boni eſt virtualiter odium efficax mali oppoſiti, ſi circa idem objectum formale verſetur amor boni, & odium, ad quod determinat, concedo; ſi per modum imperii cauſet tale odium, quod procedat ex alio motivo formali, nego antecedens, & conſequentiam.

Ad confirm. recurrit eadem reſponſio. Spes veniæ non eſt dolor formalis, ſed ſolum per modum imperii determinat ad dolorem; unde neque eſt virtualiter dolor oblitorum; atque adeo cum tali ſpe conſiſtere poteſt Sacramentum validum, & informe ex defectu doloris illimitati.

XVII. Objic. 3. Impoſſibile eſt Sacramentum eſſe validum, ſi cum dolore limitato non annectatur propoſitum illimitatum non peccandi de cætero, ortum ex motivo ſupernaturali; ſed ſi datur hoc propoſitum univerſale, eo ipſo datur dolor virtualis omnium peccatorum; ergo datur quod requiritur ad fructum Sacramenti. Probatur

minor: dolor ex motivo univerſali virtualiter includit propoſitum univerſale; ergo vice verſa propoſitum ex motivo univerſali includit etiam virtualiter dolorem univerſalem, & illimitatum.

Confirm. Si poſſet hoc Sacramentum eſſe validum, & informe, non eſſet vera forma abſolutoria. Sacerdos enim non conferret gratiam, atque adeo re vera non abſolveret.

Reſp. argumentum probare nimis. probat enim, quod ſicut juxta probabiliſſimam ſententiam Sacramentum conſtitui poteſt cum ſolo dolore ſine propoſito formali condiſtincto; (tum quia ex Trid. cap. 3. & can. 4. tres, non quatuor actus pœnitentis de ſe integrant materiam hujus Sacramenti; tum etiam quia ex eodem Trid. cap. 4. Attritio, quæ excludit voluntatem peccandi, atque adeo quæ implicite propoſitum includit, ſufficit in hoc Sacramento) ita conſtitui poſſet cum ſolo propoſito formali abſque ullo formali dolore: quod tamen nemo dixerit. ſi enim ne ipſe quidem amor Dei ſuper omnia ſine dolore formali conſtituere poteſt hoc Sacramentum, a fortiori nec ſolum propoſitum includens virtualiter dolorem. In forma, tranſmiſſa majore, quam negat Dicaſtillo putans ſufficere propoſitum particulare, dummodo abſit complacentia de alio peccato, nego min. Ad probationem; nego conſequentiam: præſertim quia, ut notat Lugo num. 56. bene ſtare poteſt, quod quis proponat nunquam amplius peccare, quin doleat, ſed potius habeat complacentiam de peccato præterito: ſic ſenex facile proponit caſtitatem ſervare, quin doleat de peccatis contra caſtitatem: ſic etiam ſi quis doleat de peccato poſt baptiſmum commiſſo, aut poſt ingreſſum in Religionem, vi hujus doloris proponit nunquam ſe commiſſurum peccatum, quod ſit hominis chriſtiani, vel Religioſi, quin per hoc virtualiter doleat de peccatis antea commiſſis.

Neque replices, quod ſi quis ex motivo univerſaliſſimo, puta bonitatis Divinæ, aut gehennæ, proponeret ſe nunquam peccaturum, ſaltem in tali caſu cum dolore limitato unius tantum peccati, quod eſt in conſcientia, & invincibili oblivione alterius, Sacramentum eſſet validum, & formatum, propter virtualem dolorem de illo peccato oblito incluſum in propoſito iſto ex motivo univerſaliſſimo.

Nam nego ſequelam; quia, ut diximus, ſi ſufficeret dolor virtualis de peccatis commiſſis incluſus in formali propoſito, ſequeretur, quod ſicut ſufficit in Sacramento dolor formalis ex motivo univerſali cum ſolo propoſito incluſo in tali dolore, atque adeo abſque propoſito formali; ita viceverſa ſufficeret propoſitum formale ex motivo univerſali cum ſolo dolore virtuali in eo incluſo, abſque ullo dolore formali; quod nemo dixerit. Deinde dato, & non conceſſo, quod Sacramentum eſſet validum, & formatum in caſu adducto, non propterea non poſſet dari Sacramentum validum, & informe, ſi propoſitum ſe extenderet quidem ad omnia peccata futura, ſed non eſſet dolor virtualis omnium commiſſorum; ut ſi quis oblitus peccatorum ante baptiſmum doleat de peccatis poſt baptiſmum ex motivo, quia ſunt hominis Chriſtiani, unde proponat cavere in poſterum peccata hominis Chriſtiani; in quo caſu hujuſmodi propoſitum non contineret virtualem dolorem peccatorum ante Baptiſmum.

Ad confirm. ſicut forma abſolutoria eſt vera, quando quis exponit in confeſſione ſolum peccata remiſſa, aut ſi accedit cum contritione; quia facit ſenſum, Confero Gratiam, quæ abſolvit, ſaltem in actu primo: ita in caſu noſtro eſt vera, quia ſit ſenſus, confero Gratiam, niſi ſit obex; & quantum eſt in me abſolvo, niſi ex parte tua ſit impedimentum: ſicut forma baptiſmi facit ſenſum, Ego abluo animam Gratia ſanctificante, niſi detur obex; & ideo eſt vera, etiamſi baptiſmus ſit validus, & informis.

XVIII. Difficultas eſt, Utrum poſſit dolor eſſe limitatus, etiamſi procedat ex motivo univerſali: ex. gr. Utrum poſſit quis deteſtari peccatum furti ex motivo contritionis, ſeu quia diſplicet Deo ſumme bono, aut ex metu gehennæ, quin ſimul virtualiter deteſtetur ſacrilegium, eo quod motivum illud univerſale non attingat univerſaliter, & in tota ſua latitudine, ſeu ex toto corde, ſed reſtricte, & cum efficacia remiſſa? ſubtiliter in utramque partem Doctores ratiocinantur. Equidem in de Fide diſp. 4. in celebri illa quæſtione, Utrum diſcredens culpabiliter unum Articulum fidei, poſſit alium credere fide Divina, quæ non ſit ex toto corde, ſententiam affirmativam cenſui probabiliorem cum Lugo diſp. 5. ſect. 6. Martinonio diſp. 48. ſect. 5. Sicut enim poteſt quis ex. gr. velle ſtipem erogare ex hoc motivo, quia Deo placet, quin ſimul velit jejunare; quod pariter Deo placet; quia ſcilicet hoc motivum

vum utrique commune, & univerſale, non attingitur virtualiter, & in tota latitudine, & cum omni efficacia: ita poteſt quis deteſtari furtum, quia diſplicet Deo, vel quia parit gehennam, quin ſimul deteſtetur ſacrilegium: & ex amore Juſtitiæ poteſt quis velle reſtituere decem, quin velit reſtituere mille. Et eodem modo poteſt velle Deo credere aliquod myſterium, puta Reſurrectionem mortuorum, quin velit credere Trinitatem, ſi non credat ex toto corde, quamvis utrumque myſterium eodem modo repræſentetur credibile, ut de facto Zacharias culpabiliter diſcredidit dictis Angeli revelantis conceptionem Joannis Baptiſtæ, etiamſi alia fidei myſteria crederet: ſic pariter poteſt quis ex motivo contritionis dolere de mortalibus, quia Deo diſplicent, quin doleat de venialibus; ergo poteſt etiam ex motivo contritionis, aut ex metu gehennæ deteſtari unum mortale, non aliud; quod fuſe oſtendit Ripalda diſp. 138. art. 2. contra Suarez diſp. 3. de Pœnitentia ſect. 8. & nos etiam diximus in de Juſtitia diſp. 1. qu. 3. ar. 2.

Ex dictis ſequitur, Sacramentum validum, & informe haberi poſſe, etiamſi quis confiteatur ſolum venialia: ſi enim doleat de venialibus ex motivo particulari, puta de mendaciis, & invincibiliter ſit oblitus furti mortalis, hujuſmodi Sacramentum poterit eſſe validum, & informe ex defectu doloris illimitati.

XIX. Quæritur demum, Utrum ex alio capite, quam ex defectu doloris illimitati, poſſit Sacramentum Pœnitentiæ eſſe validum, & informe? Putant nonnulli primo eſſe validum, & informe, ſi detur dolor de omnibus commiſſis ſine propoſito non peccandi de cætero. Sed contra eſt, quia ex Triden. ad valorem requiritur hujuſmodi propoſitum ſaltem virtuale; præterquamquod qui vellet aliud peccatum committere, jam non haberet dolorem de omnibus commiſſis, quia non haberet dolorem de hoc ipſo peccato, quod tunc committeret.

Secundo alii illud admittunt, ſi dolor ſit naturalis: ſed ex propoſitione 57. Innoc. XI. Attritio naturalis non ſufficit; & cum hæc theſis proſcripta ſit illimitata, dicendum, quod attritio naturalis non ſolum non ſufficiat ad fructum, ſed neque ad valorem Sacramenti.

Tertio alii cum Hurt. apud Dicaſt. num. 101. docent eſſe validum, & informe, ſi deſit actus Fidei, & Spei; quippe quin non ad valorem, ſed ad fructum requiruntur. Sed contra eſt, quia ad attritionem ſupernaturalem ſemper præcedit fides, & ſpes; quod ſi poſſent aliquando invincibiliter non præcedere, non eſt cur negetur fructus Sacramenti, ſi dantur omnia ejus conſtitutiva.

Alii quarto putant poſſe id oriri ex defectu abſolutionis univerſalis, ut ſi confeſſarius velit abſolvere ſolum a non reſervatis, remittendo Pœnitentem ad Superiorem ob reſervata. Sed contra eſt, quia ſi confeſſarius habet animum conferendi Sacramentum a Chriſto inſtitutum, habet implicite voluntatem conferendi gratiam, quæ abſolvat etiam a reſervatis indirecte, relinquendo onus comparendi ſuperiori; ſi vero voluntas non abſolvendi a reſervatis prævaleat, Sacramentum non conficitur, nec ullatenus datur abſolutio a non reſervatis.

Alii quinto putarunt eſſe validum, & informe, ſi invincibiliter deſit dolor, vel ſi dolor ſit inefficax, vel ſi ſit ſolum putatus. Hæc tamen poſt Triden. non ſubſiſtunt. Ex hac tamen opinionum varietate colligi poteſt, poſſibilitatem Sacramenti Pœnitentiæ validi, & informis eſſe moraliter certam, cum communiſſime DD. fere omnes illam admiſerint uſque ad Vaſquii tempora, ut notat Dicaſt. n. 84. quamvis diverſis modis illud comminiſcerentur.

Dices 1. Quare non deberet dici Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe illud, quod reciperetur a Chriſtifideli, qui culpabiliter nunquam elicuit actum fidei formalis de Deo uno, & Remuneratore, cum dolore tamen de omnibus mortalibus ex motivo ſupernaturali, puta Gehennæ? Etenim in tali caſu haberentur omnia conſtitutiva Sacramenti, atque adeo Sacramentum eſſet validum; non haberetur tamen gratia a ſacramento cauſata, quia ſine fide illa formali, ſeu ſine actu fidei ex motivo primæ veritatis revelantis exiſtentiam Dei unius, & Remuneratoris, nemo poteſt juſtificari, juxta illud Apoſt. ad Hebr. 11. *Sine fide autem impoſſibile eſt placere Deo*: atque adeo Sacramentum non eſſet formatum.

Reſpond. in hoc caſu Sacramentum non fore validum ex defectu doloris ſupernaturalis. cum enim ex Tridentino ſeſſ. 7. cap. 7. *Fides ſit humanæ ſalutis initium, & radix juſtificationis*; non confertur in præſenti providentia auxilium ſupernaturale ad

eliciendos actus ſupernaturales, antequam elicitus ſit actus fidei formalis, ut oſtendimus in de gratia diſp. p. qu. 7. art. 1. Aliter ſi ante actum fidei poſſet homo elicere dolorem v. g. ſupernaturalem, per hunc mereretur de congruo alia auxilia ſupernaturalia, quibus ad juſtificationem diſponeretur, unde initium ſalutis eſſet hujuſmodi dolor, & non actus fidei. Docent quidem communiter, quod antecedenter ad actum fidei ſupernaturalem detur auxilium ſupernaturale, quo libere ponatur pia affectio ad fidem; ſic enim fides eſt meritoria de congruo, & initium ſalutis. Docet etiam Lugo contra Communiorem, ut diximus loco laudato, quod antecedenter ad piam affectionem ad fidem detur a Deo infidelibus auxilium ſupernaturale, quo ponatur oratio, & petatur illuſtratio Spiritus Sancti ad veram fidem amplectendam, eo quod videatur iſthæc oratio ad ipſam fidem pertinere, tamquam proxima diſpoſitio ad illam: nemo tamen docuit, quod antecedenter ad fidem dentur a Deo infidelibus auxilia ſupernaturalia ad ponendos alios actus virtutum. Propterea dolor de peccatis etiam ex motivo vitandi gehennam non eſt ſupernaturalis, ubi non præceſſit actus fidei formalis, atque adeo non eſt conſtitutivus Sacramenti Pœnitentiæ.

Quibus adde, quod eſto poſſit dari hujuſmodi dolor ſupernaturalis, non præmiſſo actu fidei formali, non per hoc Sacramentum illud Pœnitentiæ eſſet validum; quandoquidem licet non deficeret Sacramenti valor ex defectu conſtitutivi, deficeret tamen ex defectu requiſiti eſſentialis; non ſecus ac deficit valor Sacramenti, deficiente intentione ſuſcipientis, quæ eſt requiſitum eſſentiale, non conſtitutivum. Quod autem eſsentialiter requiratur ad valorem Sacramenti pœnitentiæ, non ſolum quod præmiſsum fuerit Sacramentum baptiſmi, ſed etiam quod præmiſſa fuerit fides formalis, quæ neceſſaria eſt neceſſitate medii ad ſalutem, non videtur revocari poſſe in dubium; cum Trident. ſeſſ. 6. cap. 6. loquens de diſpoſitione ad juſtificationem, ad quam Sacramentum Pœnitentiæ ordinatur, dicat: *De hac diſpoſitione ſcriptum eſt, Accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt, & quod inquirentibus ſe remunerator ſit.*

Dices 2. Quare non debeat dici Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe illud, quod ſuſcipitur cum ſola attritione naturali? hæc enim quamvis ad fructum Sacramenti non ſufficiat, videtur tamen ad ejuſdem valorem ſatis eſſe, ut docent Cano, Ledeſma, Soto, Sylveſter, Paludanus, Cajetanus, Capreolus, Covarruvias, Victoria, & alii plurimi, & graves doctores apud Henriq. l. 1. de Pen. cap. 26. num. 2. l. D. Sicut enim Sacramentum Pœnitentiæ conſtitui poteſt Confeſſione naturali, necnon abſolutione vi naturali poſita, ita dici poteſt, quod conſtituatur etiam attritione poſita vi naturali, quamvis non poſſit iſta ad gratiam diſponere. Et in hoc tantum ſenſu Cardenas putat proſcriptam eſſe ab Innoc. XI. theſim illam 57. quæ habet: *Probabile eſt ſufficere Attritionem naturalem, modo honeſtam:* proſcribitur quippe ſolum, quod ſufficiat ad fructum Sacramenti, prout olim docuerunt Pitigianus, Soto, Cabrera, Cano, & alii apud Dianam p. 3. tr. 4. reſ. 13. non vero ad valorem; cum hæc ſententia videatur eſſe ipſius D. Tho. in 4. diſt. 13. q. 3. art. 4. ubi habet: *Confeſſio poteſt eſſe in eo, qui non eſt contritus; & quamvis tunc non recipiat abſolutionis fructum, tamen recedente fictione percipere incipiet, ſicut etiam eſt in aliis Sacramentis; unde non tenetur iterare Confeſſionem qui fictus accedit, ſed tenetur poſtmodum fictionem ſuam confiteri.* Non poteſt autem Angelicus intelligi, quod valide Sacramentum ſuſcipiat, qui caret quacumque contritione, ſive perfecta, ſive etiam imperfecta, hoc eſt attritione, ut patet. Neque poteſt intelligi, quod non recipiat fructum, ſi careat contritione perfecta, habeat tamen imperfectam, ſeu attritionem ſupernaturalem, ut etiam eſt perſpicuum; ergo debet intelligi, quod valide Sacramentum ſuſcipiat, & ſine fructu, ſi careat contritione ſive perfecta, ſive imperfecta ſupernaturali, dummodo habeat attritionem naturalem.

Reſpond. Attritionem naturalem non ſufficere ad valorem Sacramenti, atque adeo non poſſe dari Sacramentum Penitentiæ validum, & informe per hoc, quod penitens ad illud accedat cum ſola attritione naturali. Ratio doctrinæ eſt, quia Florentinum, & Tridentinum docent, dolorem requiſitum ad valorem Sacramenti diſponere ad fructum; atque adeo ſi attritio naturalis non diſponit ad gratiam, neque Sacramentum conſtituit. Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. loquens de contritione, quam dixerat eſſe partem Sacramenti, dicit, *Eam diſponere ad gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam.* & cap. 3. dicit attritionem, quæ eſt pars Sacramenti, ad plenam, & perfectam remiſſionem ex Dei inſtitutione requiri,

ni. & cap. 4. docet, *Donum Dei eſſe*, *&* *Spiritus Sancti impulſum*. Hinc puto, quod Theſis illa 57. proſcripta ab Innoc. XI. intelligenda ſit tam de ſufficientia attritionis naturalis relate ad fructum, quam relate ad valorem Sacramenti. cum enim loquatur univerſaliter, & non ſit ratio, cur debeat intelligi reſtricte ſolum in ordine ad fructum, dicendum quod in omni univerſalitate intelligenda ſit, ut proinde neque ſufficiat ad fructum, neque ad valorem: quicquid olim ante Tridentinum non pauci putarint, ſive quod ad valorem, ſive etiam quod ad fructum ſufficeret, ut videre eſt apud Dianam loco citato. Quod attinet ad D. Thomam, dico intelligendum eſſe juxta noſtram ſententiam, quod videlicet Sacramentum valide, & ſine fructu ſuſcipiat, qui accedit ſine contritione ſolum imperfecta univerſali de omnibus peccatis commiſſis, dummodo non careat attritione ſupernaturali de aliquibus peccatis ex motivo propriæ turpitudinis cognitæ lumine ſupernaturali, ut dicentis oppoſitionem cum virtutibus ſupernaturalibus ad æternam gloriam perducentibus. Hæc ſufficiat innuiſſe; qui plura velit hac de re, conſulat in Trutina Theologica iam typis a me data expoſitionem Theſis 57. ab Innoc. XI. confixæ; necnon quæ ibidem dicuntur de Sacramento Pœnitentiæ valido, & informi in ordine ad praxim in expoſitione primæ Theſis ab eodem Pontifice proſcriptæ num. 28.

ARTICULUS IV.

Utrum attritio ſufficiat in Sacramento Pœnitentiæ, etiamſi quamcumque Dei dilectionem excludat.

§XX. MUltiplex eſt hac in re ſententia. Prima quorundam gravium Antiquorum cum Magiſtro Alenſi Bonav. Okamo, Gabriel, requirentium contritionem, ita ut illa habeat vim juſtificandi, & abſolutio Sacerdotis non remittat peccata, ſed ſolum declaret ea eſſe remiſſa, & Pœnitentem exoneret ab obligatione ſubjiciendi ea clavibus. Verum cum certum nunc ſit ex Trident. abſolutionem Sacerdotis non declarare peccata eſſe remiſſa, ſed ea remittere, ideo auctoritas iſtorum DD. nullatenus favet Lovanienſibus, qui cum Chriſtiano Lupo Havermando dela verdure, & aliis requirunt etiam contritionem, & pro hac ſententia laudant e Thomiſtis Cajetanum, Victoriam, Contenſon, & ex DD. Soc. Toletum, Comitolum, Pallavicinum.

Secunda ſententia cum Corduba, Soto, Navarro requirit contritionem ſaltem exiſtimatam. Tertia poſt Trid. communiſſima docet, attritionem ſufficere ex ſolo metu Gehennæ conceptam. Innumeros pro hac ſententia laudat auctores Gormaz, ita ut nonnulli oppoſitam doceant eſſe improbabilem, & Tridentino repugnantem; quia tamen nonnulli acriter contendebant, attritionem abſque aliquali Dei dilectione non ſufficere, idcirco Alex. VII. die 5. Maii 1667. ſub pœna Excommunic. prohibuit, ne quis cenſura ulla notaret, aut opinionem id affirmantem, cum Sylvio, Pallavicino, & aliis apud Haunol. n. 985. aut negantem cum communi Theol. apud Lugo diſp. 5. ſec. 9.

XXI. Dicendum itaque primo, ſufficere attritionem ex mero metu Gehennæ conceptam, quin requiratur aut perfecta contritio, aut contritio putata in Sacramento Penitentiæ.

Probatur, quia Trident. ſeſſ. 14. cap. 3. dicit, eſſe partem Sacramenti Penitentiæ contritionem, nempe illam, quam cap. 4. dividit in perfectam, quæ procedit ex motivo charitatis, & imperfectam, quæ ex gehennæ, ac pœnarum metu concipitur; additque eam eſſe donum Dei, Spiritus Sancti impulſum, & ad Dei Gratiam in Sacramento impetrandam diſponere. Neque poteſt intelligi, quod loquatur Tridentinum de diſpoſitione remota. Nam hanc habet attritio etiam extra Sacramentum; ergo intelligi debet de diſpoſitione proxima: atque adeo attritio in Sacramento eſt ultima diſpoſitio ad Gratiam. & idcirco dicimus, hominem in Sacramento ex attrito fieri contritum, quatenus eodem modo diſponit ad gratiam attritio cum Sacramento, quam contritio.

Probatur etiam ratione, quia ſi requireretur contritio perfecta ad Sacramentum conficiendum, fruſtraretur hoc Sacramentum ſine ſuo, qui eſt Deo peccatorem reconciliare, ſemper enim ſupponeret Peccatorem Deo reconciliatum per contritionem: unde Sacramentum Pœnitentiæ non eſſet mortuorum, ſed vivorum, & Sacerdos non haberet poteſtatem dimittendi peccata, ſed ſolum declarandi ea eſſe remiſſa.

Confirm. quia Pontifices in Sacris Canonibus diſerte aſſerunt, morientium ſalutem a Sacerdotum abſolutione pendere, quod non

non eſſet verum, ſi in Sacramento requireretur contritio; quippe quæ ſufficiens eſt ad ſalutem, etiam ſecluſa abſolutione. Julius Papa in Can. *Si Presbyter* 26. q. 3. habet: *Si Presbyter pœnitentiam morientibus denegaverit, reus erit animarum*. & Cæleſtinus Can. ſequenti: *Pœnitentiam morientibus denegare, quid aliud eſt, quam morienti mortem addere, ejuſque animam ſua crudelitate occidere?*

Confirm. 2. quia ſi requireretur contritio perfecta, Lex gratiæ eſſet difficilior, quam Lex Moſaica, aut naturæ. In iis enim ad ſalutem ſufficiebat contritio, & in Lege gratiæ præter contritionem requireretur confeſſio.

Hinc fit, quod neque requiratur contritio exiſtimata, ſeu attritio, quæ putetur contritio. Nam ſi attritio ſufficit, fruſtra requiritur, quod exiſtimetur contritio; ſi non ſufficit, non poteſt exiſtimatio falſa efficere, quod ſufficiat.

Neque dicas, requiri, quod attritio ſaltem exiſtimetur contritio, quia in negotio noſtræ ſalutis adhibere debemus media omnino certa; non eſt autem omnino certum, quod attritio cognita ſufficiat, cum graves authores apud Suarium diſp. 22. de pœnitentia ſect. 1. id negent. Nam contra eſt, quia in negotio ſalutis æternæ non debemus procurare certitudinem metaphyſicam, ſed moralem. Aliter quilibet deberet ponere contritionem intenſiſſimam, quam poteſt, prout nonnulli docuerunt in Sacramento Pœnitentiæ requiri: rurſus deberet contritiones intenſiſſimas ad majorem certitudinem iterare: deberet etiam confeſſiones quoad poterit iterare; quod eſſet onus importabile, redderetque viam ſalutis imperviam. Quare ſufficit univerſim ſequi opinionem inter probabiles probabiliſſimam ſeu moraliter certam, quamvis non ſit tutiſſima materialiter, ut conſtat ex propoſitione tertia ab Alex. VIII. confixa: eſt autem probabiliſſimum, & moraliter certum, quod ſufficiat attritio cognita; ergo non requiritur contritio in Sacramento Pœnitentiæ, ne putata quidem; quod etiam verum eſt in articulo mortis, ut docent communius: cum enim in eo articulo teneatur quilibet elicere actum amoris Dei ſuper omnia, vi talis actus habetur omnis certitudo moraliter poſſibilis de ſalute obtinenda præter certitudinem moralem de ſufficientia attritionis in Sacramento.

Objic. Patres Conc. Tridentini, teſte Pallavicino lib. 12. cap. 10. in decreto de Attritione noluerunt apponi ea verba, quibus ſignificabatur attritionem ſufficere ad Sacramenti conſtitutionem, idque ad inſtantiam Epiſcopi Tudetani admonentis variare Doctores circa ſufficientiam attritionis; ergo non fuit de mente Concilii, quod attritio ſufficiat.

Reſpond. cum Platelio n. 681. noluiſſe Tridentinum damnare ſententiam Scoti conſtituentis eſſentiam Sacramenti Pœnitentiæ in ſola abſolutione; & ideo noluiſſe, quod apponerentur ea verba, quibus ſignificabatur attritionem conſtituere Sacramentum: deinde tranſmiſſo, quod nihil voluerit expreſſe definire circa ſufficientiam attritionis in Sacramento, non proinde fit, quod ex rationibus adductis, & ex verbis laudatis Tridentini non deducatur dilucide, quod ea ſufficiat.

XXII. Remanet ſolum difficultas, An præter attritionem requiratur ad validitatem Sacramenti Pœnitentiæ aliqualis Dei dilectio, quæ explicatur vel per hoc, quod actus doloris concipiatur ob utrumque motivum contritionis ſimul, & attritionis ſeu bonitatis divinæ, & pœnarum, unde deficiat a contritione perfecta, & puriſſima de ſe ſufficiente ad juſtificationem extra Sacramentum; vel per hoc, quod præter attritionem detur quædam dilectio Dei remiſſa, & non ex toto corde, ut ad juſtificationem requiritur.

Quod non ſufficiat attritio ſine aliquali dilectione Dei, probat Pallavic. primo ex Script. Dicitur enim Prima Joan. 3. *Qui non diligit, manet in morte*. & prima ad Corinth. 13. *Sine Charitate nihil ſum*. Secundo ex Trident. ſeſs. 6. cap. 6. ubi Peccatores dicuntur ad juſtificationem diſponi, dum Deum tanquam omnis Juſtitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adverſus peccata per odium, & deteſtationem; ergo deteſtatio oriri debet ex prævia dilectione. Et idem Trid. cap. 7. habet: *Fides ſine Spe, & Charitate vitam æternam præſtare non poteſt*. Tertio ex PP. & Angelico, qui paſſim aliquam dilectionem exigunt ad juſtificationem. Auguſtinus lib. de vera, & falſa Pœnitentia cap. 17. habet: *Sine amore Dei nemo unquam gratiam invenit, nec veniam conſecutus eſt*. Angelicus in 4. diſt. 17. q. 3. art. 4. dicit, Confeſſionem non valere ſine Charitate, quæ eſt principium merendi. Quarto demum ratione: tum quia Deus nunquam confert habitum fidei infuſum, niſi præcedat actus Fidei, nec habitum ſpei, niſi præcedat actus

ctus Spei; ergo neque habitum Charitatis, & gratiam, niſi præcedat actus Charitatis: tum etiam, quia ſicut in humanis offenſor Principis non videtur ad ejus amicitiam obtinendam diſpoſitus, ſi petat veniam, dicendo illam petere ob metum vindictæ, non ob diſplicentiam de ejus averſione, & inimicitia; ita nec videtur congrue diſpoſitus peccator ad veniam a Deo obtinendam, ſi doleat tantum ex metu penarum, & non ex motivo charitatis.

XXIII. Dicendum tamen ſecundo cum fere communiſſima apud Lugo loco citato, ſufficere in Sacramento attritionem ex mero gehennæ metu conceptam, abſque alia Dei dilectione.

Prob. Si requireretur aliqualis alia dilectio, ſemper haberetur juſtificatio per hanc dilectionem ante Sacramentum; unde recurrerent, quæ diximus contra primam ſententiam; quæ requirit contritionem perfectam. Probatur ſequela, quia ſive dilectio ſit debilis, hoc eſt remiſſa, ſive ſit intenſa, ſemper eſt ejuſdem ſpeciei, atque adeo ſemper ſufficit ad juſtificationem. Dicitur enim dilectio eſſe ex toto corde, & non ex corde diviſo, non per hoc quod ſit intenſa, ſed per hoc quod Deum præferat cuivis creaturæ: Præterea ſive dilectio procedat ex ſolo motivo charitatis, ſive etiam ex pœnarum metu; ſemper vera dilectio eſt, atque adeo ante Sacramenti ſuſceptionem juſtificat.

Ad primam rationem in contrarium multipliciter reſpondet Haunoldus n. 989. Sufficit nobis dicere, ea Scripturæ loca intelligi poſſe de charitate habituali, non de actuali; Aliter infantes poſt baptiſmum eſſent in morte.

Ad ſecundam. Tridentinum, dum exigit, quod peccatores diligere incipiant, ut ad juſtificationem in Sacramento diſponantur, ſolum requirit amorem Dei inchoatum, qui includitur in propoſito ſervandi in poſterum ejus mandata. Quis enim neget, hujuſmodi propoſitum eſſe aliqualem, & inchoatum Dei amorem? cum enim inter præcepta detur præceptum dilectionis, qui proponit ſervare omnia præcepta, proponit etiam ſervare præceptum dilectionis, atque adeo inchoate, & in cauſa Deum diligit. Præterea ipſum odium peccati, quamvis ex mero motivo pœnarum, eſt aliqualis Dei dilectio, & charitas inchoata. Adde, poſſe etiam dici, quod Deum diligere incipiamus per actum ſpei prævium ad attritionem, amando illum amore concupiſcentiæ, quatenus bonum nobis, non amore benevolentiæ, quatenus bonum in ſe; quod ſpectat ad charitatem. Præterquamquod Triden. ibi enumerat actus, qui ſolent juſtificationem præire, non vero qui præeunt neceſſario; aliter timor Divinæ Juſtitiæ, qui ibi etiam recenſetur, eſſet eſſentialiter ad juſtificationem prærequiſitus; quod nemo dixerit, cum ſola dilectio perfecta abſque prævio timore in omnium ſententia ſufficiat. Ad id, quod additur: Trid. docens fidem ſine ſpe, & charitate præſtare non poſſe vitam æternam, loquitur de charitate habituali; aliter infantes ſalvari non poſſent.

Ad tertiam. Aug. & alii PP. interpretandi ſunt de amore inchoato, qui includitur in propoſito ſervandi omnia præcepta, aut in actu ſpei. Angelicus vero, ut notat Eſparza, ibi loquitur de confeſſione, quatenus eſt meritoria gloriæ; & ideo dicit, ad merendum hoc præmium nihil valere ſine charitate, & gratia.

Ad quartam: prærequiritur actus Fidei, & ſpei ad infuſionem Fidei, & ſpei habitualis, quia per fidem Deus exercet ſuum magiſterium, & inſtruit hominem de fine ſupernaturali, & de mediis ad illum; per ſpem vero erigit animum ad media ponenda, ut finem ſupernaturalem arduum, ſed probabiliter ex Divina miſericordia futurum homo conſequatur. At ad infundendam charitatem habitualem, & Gratiam Deus ſolum extra Sacramentum prærequirit charitatem actualem; in Sacramento tamen ex meritis Chriſti contentus eſt de pura attritione, aliter nihil conferrent Chriſti merita, niſi defectum aliquem in nobis ſupplerent.

Ad id, quod additur: verum eſt, quod nec Principis, nec Dei veniam mereatur, qui poſitive dicitur, nihil morari ejus offenſionem, ſed ſolum vindictam metuere; cum hic actus ſit injurioſus, & peccaminoſus: Qui tamen abſolute dicit offenſionem deteſtari ob metum pœnarum, ponit actum honeſtum; & quamvis hoc actu non ſit congrue diſpoſitus ad veniam a Principe obtinendam, ſicut nec a Deo extra Sacramentum, eſt tamen diſpoſitus ad illam a Deo obtinendam ex meritis Chriſti in Sacramento: quod fuſe proſequitur Eſparza q. 80. de Pœn.

XXIV. Difficultas demum eſt, num licite poſſimus in Sacramento Pœnitentiæ adhibere attritionem ex mero metu Gehennæ conceptam, abſque illa aliquali Dei dilectione, quam contendunt Adverſarii di-

ſtinctam a propoſito non peccandi de cætero?

Videtur enim, quod non: quia in iis, quæ ſpectant ad valorem Sacramenti, non poſſumus uti opinione probabili, omiſſa tutiore; Hæc autem opinio de ſufficientia attritionis ex mero metu videtur eſſe ſolum probabilis; cum ex prohibitione laudata Alex. VII. non poſſit oppoſita ſententia cenſurari: ergo non licet illam in praxim deducere, omiſſa tutiore.

XXV. Dicendum tamen tertio, licitum eſſe hanc attritionem in Sacramento adhibere.

Prob. Si non liceret adhibere attritionem ex mero Gehennæ metu, quia attritio involvens aliqualem Dei dilectionem eſt tutior, neque liceret hanc attritionem cum aliquali dilectione adhibere, quia tutior eſt contritio perfecta, præſertim intenſiſſima: Sequela non admittitur, quia non tenemur univerſim ad tutius, ſed ad moraliter certum: immo ſufficit probabiliſſimum ex propoſitione 3. Alexandri VII. configentis theſim illam: *Non licet ſequi opinionem vel inter probabiles probabiliſſimam*; ergo neque id, unde ſequitur. Eſt autem moraliter certa opinio de ſufficientia attritionis ex mero metu, ſpectata locutione Tridentini, auctoritate communiſſima Theologorum, & ratione, quam adduximus ab intrinſeco.

Neque dicas, pugnare hæc duo, hanc opinionem eſſe moraliter certam, & oppoſitam eſſe probabilem ſaltem ab extrinſeco, ut videtur colligi ex eo decreto Alex. VII. prohibentis, ne ulla cenſura inuratur.

Nam, ut advertit Terillus q. 22. n. 70. & Patel. to. 5. n. 715. quando probabilitas unius partis eſt valde excedens, poteſt pertingere ad aliquam moralem certitudinem, quin tamen deturbet ſententiam oppoſitam ab aliqua tenui probabilitate; ſiquidem moralis certitudo non conſiſtit in indiviſibili, ut certitudo metaphyſica, aut phyſica, & ideo bene ſtat, quod noſtra opinio ſit moraliter certa, & oppoſita habeat tenuem aliquam probabilitatem. Sic moraliter certum eſt, non requiri in contritione determinatum gradum intenſionis, multo minus quod ſit intenſiſſima, aut ſaltem magis intenſa, quam quilibet alius dolor hic, & nunc exiſtens in voluntate: nec requiri, quod de ſingulis peccatis ſingulæ contritiones eliciantur, nec in contritione requiri certam durationem; quamvis pro his, & ſimilibus ſententiis plures graves DD. adducantur a Dicaſt. diſp. 2. & aliis paſſim: Unde aliquam habent ſaltem ab extrinſeco tenuem probabilitatem.

Deinde etiam tranſmiſſo, quod opinio de ſufficientia attritionis ſit ſolum probabilis; adhuc Vaſquez 1. 2. diſp. 63. Sanchez, Salas, Pontius, Salonius, & alii putant, licitum eſſe illam adhibere in Sacramento; quia cenſent, ſolum in Sacramentis conferendis, ut habet propoſitio prima proſcripta ab Innoc. XI. non vero in Sacramentis ſuſcipiendis, illicitum eſle uti opinione probabili, relicta tutiore. Et diſparitas eſt, quia intantum non licet uti opinione probabili minus tuta in Sacramentis conferendis, non quia illis irrogatur injuria, ſeu quia peccatur contra Religionem, ſi eorum conſtitutiva ponantur juxta probabilem opinionem, atque adeo prudenter; ſed quia peccatur contra charitatem conferendo remedium probabile, & incertum, omiſſo certo; qui autem ſuſcipit Sacramentum, poteſt cedere juri ſuo, & eſſe contentus de Sacramento probabili, & idcirco non peccat ſuſcipiendo Sacramentum juxta opinionem probabilem minus tutam. Equidem tamen cenſeo cum Suario tomo 3. in tertiam partem diſp. 16. & aliis communius, peccari non ſolum contra Charitatem, ſed etiam contra Religionem, ſeu contra reverentiam Sacramentis debitam, ſi conferantur juxta opinionem probabilem minus tutam; atque adeo illicitum eſſe non ſolum in conferendis, ſed etiam in ſuſcipiendis Sacramentis hujuſmodi opinionem ſequi, eo quod in utroque caſu exponeretur Sacramentum periculo fruſtrationis. Addo tamen cum eodem Suario loco citato, licitum eſſe adhibere in Sacramento attritionem, omiſſa contritione, quia quamvis quæſtio ſit inter DD. num attritio ſufficiat ad fructum Sacramenti, extra controverſiam tamen eſt, quod ſufficiat ad valorem, unde non exponitur Sacramentum periculo fruſtrationis, atque adeo non irrogatur illi injuria: Immo, ut notat idem Suarius, licet dubitetur, an attritio ſufficiat ad fructum Sacramenti, opinio tamen, quod ſufficiat, eſt practice, ac moraliter certa, unde nec Sacramentum, nec fructus Sacramenti eſt mere probabilis, & incertus. Vide quæ hac de re fuſe dixi in expoſitione Theſis 15. confixæ ab Alex. VIII. in Trutina Theſium confixarum.

AR-

ARTICULUS V.

Expenduntur plurima de dolore, ac propoſito ad Sacramentum Pœnitentiæ requiſitis.

XXVI. Dicendum 1. Dolorem ad Sacramentum Pœnitentiæ requiſitum debere eſſe formalem, quin ſufficiat virtualis incluſus in amore Dei ſuper omnia. Ita communiſſime poſt Triden. contra Sotum, Sylveſtrum, Roſellam, & alios apud Tambur. Ratio eſt, tum quia verba Trid. requirentis contritionem ſumenda ſunt in ſenſu proprio, niſi quid obſtet: tum etiam quia par eſt, ut notat Auguſt. quod qui peccando delectationem formalem expertus eſt, ad remiſſionem ſe diſponat experiendo formalem dolorem, ac mœrorem. Non ſufficit tamen, quod quis doleat de carentia ſui doloris, quia hic dolor non eſt dolor de peccato, prout a Triden. requiritur. Porro hic dolor etiam requiritur in confeſſione venialium, ut docent communiſſime, quia ex Trident. dolor eſt pars Sacramenti. Ad juſtificationem autem extra Sacramentum probabiliter ſufficit tam contritio includens virtualiter amorem Dei ſuper omnia, quam amor Dei ſuper omnia, includens virtualiter dolorem; de utroque enim actu ſeorſim ſæpe fit mentio in Scripturis. Joan. 14. *Qui diligit, diligetur a Patre meo*. 1. Joan. 4. *Omnis, qui diligit, ex Deo natus eſt*. & Iſaiæ 30. *Cum ingemueris, tunc ſalvus eris*. & Pſal. 50. *Cor contritum, & humiliatum Deus non deſpicies*.

XXVII. Dico ſecundo: Probabile eſt ex Lugo, Dicaſt., Arriaga diſp. 37. ſect. 3. contra Vaſquez, & Bonac., poſſe unum dolorem ad plura Sacramenta ſufficere, dummodo faciat unum moraliter cum aliis Sacramenti partibus, & non longo tempore præcedat. Ratio eſt tum praxis; ſæpe enim poſt abſolutionem collatam Pœnitens addit novum peccatum, & iterum confertur abſolutio, quin confeſſarii regulariter ſoliciti ſint de novo dolore; eſto conſultius ſit Pœnitentem ad novum dolorem excitare: tum etiam quia univerſim poteſt eadem eſſe materia proxima plurium Sacramentorum; ſicut idem Chriſtus eſt in qualibet hoſtia; & eadem ſatisfactio poteſt eſſe materia duplicis Sacramenti; ergo etiam idem dolor.

Neque dicas, quod ſicut non poteſt eadem confeſſio ad plura Sacramenta deſervire, ita nec idem dolor. Nam ex Lugo diſparitas eſt, quia Sacramentum Pœnitentiæ inſtitutum eſt per modum Judicii; in Judicio autem non profertur nova ſententia ſine nova accuſatione, & novo proceſſu, eo quod judex jam ſit functus munere ſuo; ergo etiam in Judicio Sacramentali requiritur nova confeſſio, ut poſſit nova abſolutio conferri; At non eſt, cur requiratur novus dolor; quippe qui non deſervit ad formam judicialem externam, ſed ad reconciliationem, & remiſſionem, & per hoc quod non revocetur, poteſt moraliter conjungi cum nova confeſſione, quæ fiat v. gr. die ſequenti ad dolorem, ut docet Lugo, & Tamb. imo etiam poſt tres, aut quatuor dies, juxta aliorum ſententiam. Additque Arriaga, etiam poſt longum tempus poſſe cum abſolutione moraliter conjungi; quod ex eo probat, quia ſi quis confeſſionem petat, & ſenſibus deſtituatur, poteſt Sacerdos etiam poſt menſem adveniens illum abſolvere; ſicut etiam in judiciis humanis ſolet ſententia proferri multo poſt proceſſum formatum. Quia tamen in Sacramentis adminiſtrandis non eſt licitum uti opinione probabili minus tuta, ideo hujuſmodi opiniones non debent in praxim reduci, niſi ſint probabiliſſimæ, ſeu moraliter certæ, quas ſcilicet aut fere communis DD. conſenſus, aut fidelium praxis approbat; ſicut diximus ex Lugo, fidelium praxim approbare, quod ſi Pœnitens ſtatim poſt abſolutionem novum peccatum confiteatur, confeſſarii non ſint ſolliciti de novo dolore.

XXVIII. Dico 3. Dolor ad Sacramentum requiſitus non debet neceſſario elici ex intentione Confeſſionis. Arriaga dicit, hanc eſſe ſententiam certam, & hunc eſſe modum connaturalem ponendi dolorem; ſiquidem ideo ponitur confeſſio, quia præceſſit dolor, & non e contra; ac proinde ſi quis audiens concionem conteratur, nihil cogitans de confeſſione, poteſt deinde abſque novo dolore confiteri, ut notat Reginaldus lib. 5. n. 54.

Neque dicas, actiones Sacramentales debere fieri ex intentione ponendi Sacramentum. Nam hoc eſt verum de actionibus, quæ ponuntur a miniſtro, non ab aliis: ſic qui conficit panem, ponit ſpecies Sacramentales, quin debeat eas ponere ex intetione, quod Euchariſtiam conſtituant; ſic etiam ſatisfactio non debet poni ex intentione ponendi pœnitentiam impoſitam a confeſſario.

Ne-

Neque replices, confeſſionem debere poni ex intentione ſuſcipiendi Sacramentum, quin ſufficiat, quod hiſtorice narrentur peccata confeſſario; ergo idem dicendum de dolore. Nam ex natura judicii accuſatio ordinari debet ad ſententiam judicialem, & ideo confeſſio mere hiſtorica non ſufficit; dolor tamen ex natura judicii non debet ad abſolutionem referri. Adde ex Arriaga, dolorem natura ſua dicere aliquem ordinem ad confeſſionem, cum contritio includat votum confeſſionis; Unde non eſt neceſſe, quod explicite ex intentione confeſſionis ponatur; ſecus vero confeſſio, quæ ut ſpectet ad Sacramentum, debet eſſe doloroſa, & ideo non ſufficit mere hiſtorica ſine ordine ad Sacramentum. Praxis etiam fidelium videtur eſſe, ut ſæpe dolor præteritus ad Sacramentum recipiendum referatur, ut confeſſio ab eo dolore moraliter informetur; ergo non eſt neceſſe, quod dolor ex intentione Confeſſionis ponatur.

XXIX. Dico ult. Propoſitum non peccandi de cætero non requiritur univerſim, quod ſit formale, ſeu diſtinctum ab actu doloris, ſed ſufficit virtuale in eo actu incluſum, idque tam in juſtificatione extra Sacramentum, quam in Sacramento. Ita Vaſquez, Navarrus, Medina contra Suarium diſp. 4. ſect. 3. Bell. Canum.

Quod non requiratur propoſitum formale ad juſtificationem extra Sacramentum, conſtat, quia Scripturæ nullam faciunt hujus propoſiti mentionem. Ezech. 33. *Convertimini ad me, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris, & non erit in ruinam vobis iniquitas.* David juſtificatus eſt, 2. Regum 12. ſtatim ac dixit, *Peccavi Domino.* ubi Auguſtinus hom. 41. ait: *Tres ſyllabæ ſunt, Peccavi, ſed his tribus ſyllabis flamma ſacrificii coram Deo aſcendit in cœlum.* Et Chryſoſtomus hom. 9. *Dic*, inquit, *peccatum; & ſolviſti peccatum*; quod etiam innuit David Pſal. 31. dicens, *confitebor &c. & tu remiſiſti.* Similiter in converſione Filii Prodigi Lucæ 15. & Publicani Lucæ 18. nulla ſit mentio de propoſito.

Quod vero nec requiratur propoſitum formale in Sacramento, conſtat etiam, quia Trid. ſeſſ. 14. can. 4. ſolum tres actus Pœnitentis enumerat, tanquam partes Pœnitentiæ conſtitutivas, nempe Contritionem, Confeſſionem, & Satisfactionem. & cap. 4. explicans naturam contritionis dicit, eſſe dolorem, ac deteſtationem de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi de cætero; ubi oſtendit, eodem actu utrumque haberi, nempe dolorem, & propoſitum, atque adeo propoſitum poſſe eſſe incluſum in actu doloris, non ſecus ac includitur votum Pœnitentiæ. Neque dicas, quod ſi ſufficit dolor formalis, & propoſitum virtuale, poſſet vice verſa ſufficere propoſitum formale cum dolore virtuali. Nam non ſemper propoſitum non peccandi de cætero ſtat cum diſplicentia de peccatis præteritis, ut diximus articulo 3. Deinde Triden. expreſſe requirit dolorem, quin requirat expreſſe propoſitum. Quare ut diximus articulo 3. laudato, tunc ſolum requiritur propoſitum formale univerſale, quando dolor eſt limitatus, ſeu ex motivo particulari, quia in tali dolore non includitur virtualiter propoſitum illimitatum.

QUÆSTIO III.

De Confeſſione.

AD hanc ſecundam partem materiæ proximæ Sacramenti Pœnitentiæ innumeræ quæſtiones ſpectant, quas Theologi morales diſcutiunt; expediemus hic præcipuas, videl. An detur obligatio explicandi circumſtantias peccatorum aggravantes intra eandem ſpeciem? aut explicandi complicem peccati, quando non poteſt aliter peccati ſpecies explicari? An detur obligatio confitendi peccata dubia? An peccatum fictionis in inſtanti baptiſmi commiſſum ſpectet ad hoc Sacramentum, ſicut etiam an ſit materia ſufficiens peccatum pure putatum? An debeat numerus, & individuatio peccatorum explicari, & quomodo peccata numero multiplicentur?

ARTICULUS I.

Num detur obligatio cofitendi circumſtantias mere aggravantes, & peccati complicem?

I. EX divino præcepto confeſſio debet eſſe integra, ſi minus materialiter, ſaltem formaliter. Dicitur materialiter integra, quando integra materia confeſſionis ſubjicitur clavibus, explicando omnia mortalia commiſſa: dicitur integra formaliter, quando clavibus ſubjiciuntur ea omnia, quæ ſpectant ad formam Sacramenti;

ti; eſto non exponantur omnia, quæ ſpectant ad materiam; quod accidit, quando aliquod mortale reticetur, vel ex oblivione, vel ex rationabili cauſa. Certum eſt ex Tridentino, ad integritatem materialem ſpectare, quod numerus, & ſpecies peccatorum explicentur: Difficultas tamen eſt, an etiam peccatorum circumſtantiæ ſint explicandæ? Aliquæ autem ex circumſtantiis dicuntur mutare ſpeciem peccati, aliæ vero intra eandem ſpeciem aggravare peccatum: mutant ſpeciem ex D. Thoma in 4. diſt. 16. q. 3. art. 2. quæ habent ſpecialem repugnantiam cum rationis dictamine, ut proinde regulariter diverſis virtutibus opponantur; ſicut furtum ſacrilegum non ſolum opponitur virtuti juſtitiæ, ſed etiam Religionis, & Adulterium non ſolum eſt contra caſtitatem, ſed etiam contra juſtitiam: Dicitur vero circumſtantia peccatum aggravare intra eamdem ſpeciem, ſi non opponatur diverſæ virtuti; ſicut eſt major quantitas furti, duratio, vel intenſio actus &c.

II. Dico nunc 1. explicandas in confeſſione circumſtantias mutantes peccati ſpeciem. Ita Triden. ſeſſ. 14. cap. 5

Prob. ratione ab eodem Triden. adducta, quia niſi hujuſmodi circumſtantiæ explicarentur, nec a Pœnitentibus integre exponerentur peccata, nec ea judicibus innoteſcerent; unde non poſſent iſti recte de gravitate criminum judicare, & pœnam congruam imponere. Hinc fit, quod qui confeſſus eſt peccatum, oblitus alicujus circumſtantiæ ſpeciem mutantis, ſi deinde recordetur, debet illam clavibus ſubjicere.

Difficultas ſolum eſt, an poſſit hæc circumſtantia tunc explicari, nulla facta mentione peccati jam clavibus ſubjecti? Ad quod reſpondendum cum Suario diſp. 22. ſect. 2. quod ſi poſſit ea circumſtantia explicari, nulla facta mentione de peccato, non oporteat repetere confeſſionem ejus peccati; ſecus vero ſi id non poſſit: ex. gr. ſi habens votum caſtitatis fornicatus eſt, & deinde oblitus voti explicavit ſolum in confeſſione fornicationem, ſatis eſt quod nulla facta mentione fornicationis, dicat deinde, violavi ſemel quoddam votum. Et ratio eſt, quia fractio voti non eſt ratio generica continens ſub ſe plures ſpecies peccatorum; unde ſufficienter explicatur illa ſpecies olim prætermiſſa: At ſi quis occiderit v. g. Clericum, & ſolum confeſſus eſt homicidium, non poteſt deinde explicare circumſtantiam perſonę ſacræ occiſæ, niſi iterum dicendo, occidi perſonam ſacram. Nam ſi diceret, commiſi ſacrilegium, non explicaret ſpeciem ſacrilegii, quod eſt ratio generica ad ſpecies diverſas.

Dubitatur etiam, utrum ille, qui habens votum caſtitatis fornicatus eſt, poſſit explicare prima vice circumſtantiam illam voti tanquam novum peccatum, dicendo, fornicatus ſum, & violavi quoddam votum? Negant hoc communiter, quia ſignificaretur commiſſum eſſe duplex phyſice peccatum; cum revera fuerit unum phyſice, & duplex moraliter. Quando tamen confeſſus eſt fornicationem oblitus voti, poteſt deinde ſolum dicere, fregi quoddam votum, quia ſic præſcinderet, utrum hæc voti violatio eſſet novum peccatum, an circumſtantia peccati.

III. Dico 2. non datur obligatio explicandi circumſtantias notabiliter aggravantes. Ita D. Th. in 4. diſt. 16. qu. 3. a. 2. quæſt. 5. Bon. Sylveſter, Navarrus, Valentia, Lugo, & alii communius contra Suarez, Conink, Sà, Amicum, Gonetum diſp. 10. art. 3. alioſque plures.

Prob. de hac obligatione non conſtat, immo potius conſtat oppoſitum; ergo ea non datur. Probatur antecedens: in tantum per Adverſarios de hac obligatione conſtaret, quia Triden. ſeſ. 14. cap. 5. exponens materiam remotam hujus Sacramenti dicit, aperienda eſſe peccata, & circumſtantias mutantes ſpeciem, ut confeſſarius recte de gravitate criminum cenſere poſſit, & pœnam congruam imponere. Sed ex hac ipſa doctrina Triden. eruitur oppoſitum. Nam in materia dogmatica propoſitiones præciſivæ ęquivalent excluſivis: v. g. ſi Triden. ſolum diceret confitenda eſſe mortalia certa, & præſcinderet a venialibus, vel a mortalibus dubiis, nos ad hæc non teneremur; ergo cum ſolum loquatur de circumſtantiis mutantibus ſpeciem, & præſcindat a notabiliter aggravantibus, non tenemur eas clavibus ſubjicere.

Neque obſtat, quod Trid. dicat, circumſtantias mutantes ſpeciem eſſe aperiendas, ut imponatur pœna conſona gravitati delicti, quæ ratio videtur militare etiam pro circumſtantiis aggravantibus. Nam Trid. interpretandum eſt, quod loquatur de gravitate ſubſtantiali delicti, non de accidentali ſpectante ad circumſtantiam: Quod oſtenditur primo, quia aliter ejus doctrina eſſet manca, dum ſolum dicit circumſtantias mutantes ſpeciem eſſe aperiendas: Secundo

do quia Concilium loco laudato docet, nihil aliud a peccatoribus exigi, quam quod ſpecies, & numerum peccatorum exponant: unde poſitive excludit circumſtantias, quæ non ſpectant ad ſpeciem, vel numerum; ſic ſi ordine Regio recenſenda eſſent omnia Regni animalia quoad ſpeciem, vel numerum, non eſſet recenſenda eorum qualitas, aut moles, ætas &c. quæ ſunt circumſtantiæ, Tertio quia aliter eſſent etiam aperiendæ circumſtantiæ notabiliter allevian-tes; v. gr. ſi quis occidat uxorem in adulterio deprehenſam, quæ circumſtantia adeo peccatum alleviat, ut leges civiles hoc uxoricidium non puniant. Neque dicas, circumſtantias alleviantes non eſſe aperiendas, quia deſervirent ad excuſationem. Nam ſi homicidium non ſit plene deliberatum, ut pertingat ad mortale, in omnium ſententia id eſt explicandum in confeſſione, quamvis excuſetur delictum; ergo etiam circumſtantiæ alleviantes notabiliter deberent exponi, quamvis delictum excuſetur, ſi ſubſiſteret doctrina Adverſariorum, quod explicandum ſit quodcumque notabiliter variat Judicium confeſſarii.

Confirm. quia ſi teneremur ad circumſtantias notabiliter aggravantes, confeſſio eſſet conſcientiarum carnificina: daretur enim anſa ſcrupulis innumeris, cum non facile cognoſci poſſit, quænam circumſtantiæ ita notabiliter aggravent, ut teneamur eas confiteri, quænam vero non aggravent notabiliter. Quis enim dignoſcat, ad quam intenſionem, & durationem pertingere debeat actus, ut hæc circumſtantia ſit explicanda? Unde quilibet cenſeret, ſe obligari ad declarandas quaſcumque circumſtantias; quod eſt moraliter impoſſibile. Dicendum itaque, ſufficere, quod confeſſario interroganti de aliqua circumſtantia notabiliter aggravante, v. g. de quantitate furti, teneamur reſpondere, non ſecus ac tenemur reſpondere interroganti de conſuetudine peccati, ut conſtat ex propoſitione 58. ab Inn. XI. confixa; habet enim confeſſarius jus interrogandi quæcumque ſpectant ad recte judicandum, & medendum. Quare ſicut nemo dixerit, nos teneri ad confitendam conſuetudinem peccati, quia conſuetudo peccati non eſt peccatum, & Tridentinum dicit, nihil aliud a Pœnitentibus exigi, quam quod mortalia confiteanrur quoad ſpeciem, & numerum; eſto teneamur interroganti de conſuetudine reſpondere: Ita quia nec circumſtantiæ peccati ſunt peccatum, (ut magnitudo hominis non eſt homo) ſed accidentia moralia peccati, ideo nec tenemur ad illas aperiendas, licet teneamur interroganti de illis reſpondere.

IV. Objic. 1. In confeſſione explicandus eſt etiam actus externus, quamvis non ſit novum peccatum diſtinctum ab interno; idque quia variatur Judicium confeſſarii, ſi actui interno ſuperaddatur externus; ſed magis variatur Judicium confeſſarii ex circumſtantia notabiliter aggravante; ergo hæc etiam eſt explicanda.

Confirm. quia aliter qui inceſtum commiſit cum conſanguinea in primo gradu lineæ rectæ, ſufficienter explicaret peccatum, dicendo, Commiſi inceſtum, eo quod in probabili ſententia omnia peccata inceſtus ſunt ejuſdem ſpeciei; & tamen quis non videat notabilem hanc deformitatem ſupra deformitatem inceſtus cum affini in quarto?

Reſp. actum externum non eſſe circumſtantiam actus, ſed actus individuationem, & ſubſtantiam; & ideo eſt explicandus, cum ſit explicandus peccatorum numerus ſecundum eorum individuationem, ſi notabilem deformitatem importet: ut propterea damnata ſit Propoſitio 25. ab Alexandro VII. dicens, ſufficere, quod qui commiſit copulam cum ſoluta, dicat in confeſſione, Commiſi peccatum grave contra caſtitatem cum ſoluta, non explicando copulam. Individuatio enim hujus peccati fert ſpecialem deformitatem ſupra deformitatem tactus, aut oſculi cum eadem ſoluta. Quod autem actus externus non ſit circumſtantia peccati, ſed peccatum, conſtat, quia ex Auguſtino peccatum eſt *dictum, factum, concupitum contra legem æternam*; ergo ex Auguſtino etiam actus externus, quo aliquid dicitur, aut fit contra Divinam voluntatem, eſt peccatum; eſto non ſit novum peccatum diſtinctum a peccato interno, nec ſuperaddat per ſe novum demeritum demerito actus interni: quidquid ſit, an ſuperaddat novam malitiam moralem.

Utrum autem qui uno ictu v. g. occidit decem homines, aut uno actu voluit occidere 1000. ſufficienter explicet peccati individuationem dicendo, Occidi, & volui occidere plures, non explicando numerum objectorum determinatum; Probabilius affirmant: & ratio eſt, quia quamvis ordo ad hæc objecta ſpectet ad individuationem talis actus; iſta tamen individuatio non fert ſpecialem deformitatem, ut fert v. g. copula cum ſoluta, ſed de materiali videtur

ſe

ſe habere pluralitas illa objectorum; quod a poſteriori patet. Nam qui in confeſſione dicit coram pluribus ſe detraxiſſe, non ſolet explicare iſtorum numerum, nec a confeſſario ſolet interrogari.

Ad confirm. Vera eſſet ſequela, ſi ſubſiſteret ea opinio, quod omnes inceſtus ſint ejuſdem ſpeciei; quia tamen communius docent, eſſe ſolum ejuſdem ſpeciei ſubalternæ, non infimæ, atque adeo ſpecie differre inceſtum in primo gradu ab aliis propter incomparabilem violationem pietatis, ideo juxta hanc veriorem ſententiam apud Dianam parte 3. tract. 4. reſolu. 67. explicandus eſt inceſtus in primo gradu.

V. Objic. 2. ex Goneto. Furtum 100. aureorum moraliter æquivalet 100. furtis unius aurei, non ſecus ac furtum rei ſacræ æquivalet duobus ſpecie peccatis contra Juſtitiam, & contra Religionem; ergo ſicut explicanda eſt multiplicitas ſpecifica peccatorum, quæ in uno actu continentur, ita etiam numerica; cum ex Tridentino tam ſpecies, quam numerus peccatorum explicanda ſint, atque adeo etiam circumſtantiæ aggravantes.

Confirm. quia aliter qui omnia æraria expilaſſet, ſufficienter explicaret peccatum dicendo, commiſi furtum grave: non ſecus ac ſi unum aureum furatus eſſet: quod non videtur admittendum, quia magis variat Judicium confeſſarii furtum illud myriadum aureorum, quam furtum unius aurei in Eccleſia; ſed circumſtantia iſta loci ſacri, utpote mutans ſpeciem, eſt explicanda; ergo a fortiori illa notabiliſſime aggravans.

Reſp. Argumentum probare nimis, quod ſcilicet etiam circumſtantiæ alleviantes ſint explicandæ, & quod etiam intenſio, ac duratio actus, quamvis non notabilis; cum etiam actus durans per duo inſtantia v. gr. æquivaleat duobus peccatis durantibus per unicum inſtans.

Directe nego antecedens, quod ſcilicet circumſtantia illa furti 100. aureorum moraliter multiplicet numerice furta, ita ut illud æquivaleat 100. furtis unius aurei. Sicut enim magnitudo, duratio, & alia accidentia hominis non ſunt homo, ita nec magnitudo & duratio peccati eſt peccatum. Hoc autem ex eo fit manifeſtum, quia ſi quis furatus ſit 1000. & unum aureos, in omnium ſententia ſufficienter explicat hoc peccatum dicendo, Furatus ſum 1000. aureos circiter, quia ille exceſſus unius aurei ſupra mille non eſt notabilis: contra vero ſi quis commiſerit 1000. & unum furta unius aurei, non poteſt in confeſſione dicere, commiſi mille furta circiter; quia numerus explicandus eſt determinate, quando poteſt ſic explicari; ergo falſum eſt, quod furtum 1000 aureorum contineat moraliter 1000. furta unius aurei: At furtum rei ſacræ vere moraliter continet duo peccata ſpecie diverſa contra Juſtitiam, & contra Religionem; unde licet circumſtantia iſta mutans ſpeciem ſit explicanda, non tamen circumſtantia aggravans.

Sciendum tamen, Valentiam, & alios putare, quod magnitudo furti ſit explicanda, non quia eſt circumſtantia aggravans, ſed quia conſtituit hanc furti individuationem, quæ præſefert ſpecialem deformitatem, ſicut diximus de copula cum ſoluta. Sed communiter cum Angelico docent, quantitatem furti ſpectare ad circumſtantiam. Hæc enim habet prima ſecundæ q. 7. art. 3. ad tertium: *Conditio cauſæ, ex qua ſubſtantia actus dependet, non dicitur circumſtantia, ſed aliqua conditio adjuncta, ſicut in objecto non dicitur circumſtantia furti quod ſit alienum; hoc enim pertinet ad ſubſtantiam furti, ſed quod ſit magnum, vel parvum.* Quare ſicut in omnium ſententia intenſio actus major, vel minor eſt circumſtantia, ita furtum majus, vel minus, non vero individuatio peccati.

Ad confirm. concedo ſequelam, & nego eſſe abſonam. circumſtantia enim aggravans variat Judicium confeſſarii ſolum in ordine ad accidentia peccati, non in ordine ad ſubſtantiam, ſicut variat circumſtantia mutans ſpeciem; & ideo quamvis circumſtantia aggravans poſſit eſſe extenſive major, ſemper tamen circumſtantia mutans ſpeciem eſt major intenſive: ſicut intenſive præſtat unus palmus ſubſtantiæ ignis immenſo calori, qui ſolum intra lineam accidentis poteſt eſſe major, atque adeo veluti extenſive.

VI. Objic. ult. Hæc ſententia negans hanc obligationem eſt mere probabilis, non moraliter certa; in materia autem Sacramentorum non licet ſequi opinionem probabilem, omiſſa tutiore; ergo ſaltem practice non ſubſiſtit hæc ſententia.

Reſp. etiam dato, quod non ſolum in Sacramentis conferendis, ut habet prima propoſitio ab Inn. XI. confixa, ſed etiam in ſuſcipiendis, ut cum communiori diximus art. 4. quæſt. antecedentis, illicitum ſit ſequi opinionem probabilem minus tutam de valore Sacramenti; at præſens opinio non

non ſpectat ad valorem, ſeu ad materiam proximam, vel formam Sacramenti, ſed ſolum ad materiam remotam; ut proinde non exponatur periculo fruſtrationis Sacramentum, ſi ea non ſubſiſtat; ergo ſufficit quod hæc opinio ſit ſolide probabilis, ut poſſimus eam practice ſequi. Idemque dicas de opinione probabili, quod non detur obligatio confitendi peccata negative dubia, aut complicem peccati, & ſimilibus.

VII. Quæres tamen hic, num re vera detur obligatio aperiendi peccati complicem, quando non poteſt aliter peccati ſpecies explicari? Certum quidem eſt, citra neceſſitatem non poſſe complicem cum ejus infamia manifeſtari. Quare ſi poteſt commode alius confeſſarius haberi, cui complex non ſit cognitus, debet pœnitens illum adire, ne proximum infamet. Quod ſi non poſſit alius haberi confeſſarius, cenſeo probabilius eſſe, quod non ſolum poſſit, ſed etiam debeat complex manifeſtari, ſi non poſſit aliter peccati ſpecies explicari. Ita communius cum Angelico. Ratio eſt, quia Pœnitens tenetur manifeſtare peccatum, etiam cum propria infamia; ergo multo magis cum aliena; ſiquidem multo plus requiritur ad obligandum aliquem, ut infamet ſe ipſum, quam ut alios infamet; cum igitur bonum confeſſionis materialiter integræ tantum ſit, ut propter illud Chriſtus obligaverit fideles ad ſubeundam infamiam propriam; multo magis cenſendum eſt eos obligaſſe ad manifeſtandum crimen alienum, ſi non poſſit aliter poni confeſſio materialiter integra.

Confirm. Quoties datur juſta cauſa manifeſtandi crimen alterius, hujuſmodi manifeſtatio non eſt infamatio formalis, nec peccaminoſa; ſed hoc habetur in caſu noſtro; ergo non datur ratio excuſans a manifeſtando complice. Minor probatur, tum quia ex inſtitutione Sacramenti Pœnitentiæ oritur juſta cauſa manifeſtandi crimina etiam propria; tum quia hoc Sacramentum eſt per modum judicii: In Judicio autem licitum eſt manifeſtare ſocium criminis, quia juriſdictio judicis cadit ſuper peccatum, ut eſt in ſe, & peccatum, quod involvit complicem, ex ſe eſt tale, ut ipſum manifeſtet; tum demum quia in hoc conſiſtit utilitas Pœnitentis, quod integre peccatum manifeſtet, ut poſſit a confeſſario adjuvari ad illud vitandum in poſterum.

Dices 1. In concurſu duorum præceptorum prævalet quod eſt præſtantius; ſed infamare complicem eſt materia præſtantioris præcepti, quam ſit integritas materialis confeſſionis, cum illud ſit juris naturalis, hoc juris poſitivi; ergo ſi ſimul concurrant, ſervandum eſt præceptum de non infamando proximum magis, quam præceptum de integritate materiali confeſſionis.

Reſp. in re præſenti infamationem proximi non eſſe formalem, ſed materialem; unde non dicuntur concurrere duo præcepta, naturale, & poſitivum, ſed ex circumſtantiis mutari materia præcepti naturalis. Non enim præceptum naturale eſt de non infamando proximum ex cauſa rationabili, ac præponderante, ſed de non infamando illum ſine cauſa ſufficiente.

Dices 2. Si Confeſſor eſſet revelaturus peccatum complicis auditum in confeſſione, Pœnitens non teneretur tale peccatum aperire, ne proximus infametur; ergo neque debet explicare univerſim peccatum complicis, ne hic apud confeſſarium infametur.

Reſpondeo, hoc idem argumentum fieri poſſe de peccato proprio, atque adeo cum nimis probet, nihil probat. Quare diſparitas eſt, quia tunc infamia illa proximi non ſequitur immediate ex integritate confeſſionis, ſed ex abuſu ejuſdem; unde tenetur Pœnitens illi malo occurrere. Addit Lugo apud Platel. n. 783. contra Suarez, quod ſi non poſſit peccatum explicari, niſi manifeſtando crimen etiam non complicis, adhuc poſſit, ac debeat infamari apud Confeſſarium; ut ſi quis v. g. occiderit ſororem gravidam, quam Confeſſarius ſcit non eſſe conjugatam. Ratio ex Lugo eſt, quia periculum invalide confitendi, & per hoc incurrendi grave damnum ſpirituale, prævalere debet cuicunque infamationi non complicis.

ARTICULUS II.

Num detur obligatio confitendi peccata dubia?

Difficultas eſt tam de peccato dubio poſitive, quam negative. Dicitur peccatum poſitive, ſeu opinative dubium in duplici ſenſu. Primo ſi probabiliter ſit commiſſum. Secundo ſi probabiliter, vel probabilius non ſit commiſſum. Verum antonomaſtice peccatum poſitive dubium ſignificat ſolum peccatum, quod probabiliter non eſt commiſſum: & ideo abſolute dici ſolet, quod non ſit materia neceſſaria confeſ-

feſſionis. Dubium vero negativum, ſeu ſuſpenſionis habetur, quando aut pro neutra parte ſtat ratio ulla probabilis: ut quod aſtra ſint paria, aut imparia; vel ſi pro utraque parte dentur motiva ad aſſenſum, intellectus tamen neutri parti præbere poteſt aſſenſum prudentem; ut ſi Petrus teſtetur mortem alicujus, & Paulus ejuſdem veracitatis illam neget.

VIII. Dico nunc 1. Peccatum poſitive dubium ſumptum pro peccato, quod probabiliter non eſt commiſſum, aut non fuit mortale, non eſt materia neceſſaria Sacramenti Pœnitentiæ. Ita communiter; præſertim ſi probabilius ſit non fuiſſe commiſſum, nec detur ſolida probabilitas in oppoſitum.

Prob. Qui conformat ſe judicio probabili, prudenter, & honeſte operatur; ergo qui probabiliter, & a fortiori ſi probabilius judicat ſe non peccaſſe, & honeſte, & prudenter operatur, conformando ſe huic judicio, ac gerendo ſe perinde, ac ſi non peccaſſet; ergo non tenetur hujuſmodi peccatum clavibus ſubjicere.

Confirm. In judicio forenſi qui probabiliter non deliquit, non damnatur; immo nec damnatur reus in mero dubio ſuſpenſivo, an deliquerit; quia nemo præſumitur reus, donec probetur; ergo idem dicendum in judicio ſacramentali, quod eſt inſtitutum inſtar judicii forenſis; nec diſcrepant, niſi in iis, in quibus conſtat Chriſtum Dominum voluiſſe ea differre.

Dices: Si judicans probabiliter ſe non peccaſse non teneretur confiteri, nec teneretur ad contritionem in articulo mortis; Sequela non videtur admittenda, quia aliter exponeret ſe periculo damnationis; ergo nec id unde ſequitur; cum ea peccata debeamus ſubjicere clavibus, de quibus tenemur conteri. contritio enim intantum juſtificat, inquantum eſt votum Pœnitentiæ.

Reſp. ad ſecuritatem ſalutis æternæ ſufficere, quod homo in articulo mortis eliciat, prout tenetur, actus Fidei, Spei, & charitatis, & quod confiteatur peccata certa, ſic enim indirecte tolluntur etiam vi Sacramenti, nedum vi actus charitatis, tum peccata oblita, tum quæ probabiliter non ſunt commiſſa, etiamſi in confeſſione ſolum ille attritionem adhibeat; cum ex dictis quæſtione antecedenti probabiliſſimum ſit, & moraliter certum, poſſe etiam in articulo mortis licite attritionem adhiberi in Sacramento Pœnitentiæ; præſertim ſi eliciantur actus Fidei, Spei, & Charitatis, ad quos homo independenter a Sacramento tenetur. Quare nego, ſequelam eſſe abſonam, aut hominem exponi periculo damnationis, ſi non conteratur directe in articulo mortis de peccato, quod probabiliter non commiſit. Adde, quod ſicut homo tenetur in articulo mortis conteri in confuſo etiam de peccatis oblitis, & de peccatis, quæ ſunt in conſcientia ſcrupuloſa, hoc eſt de quibus imprudenter dubitat, quin tamen ea teneatur ſubjicere clavibus; ita pariter de peccato probabiliter, & poſitive dubio. Et ratio a priori eſt, quia plus requiritur ad aſſecutionem, & aſſecurationem ſalutis, quam ad conficiendum Sacramentum. Aſſecutio ſalutis dependet tantum ab eo quod eſt, non ab eo quod apparet; unde ſi re vera ſit peccatum in anima, & non appareat, ſalus non obtinetur; Sacramenti vero confeſſio dependet ab eo quod apparet, unde ſi peccatum non appareat, ſed ſit oblitum; quamvis re vera ſit in anima, adhuc Sacramentum conficitur, & indirecte illud remittitur; Idemque dicas de peccato, quod probabiliter non eſt commiſſum, aut quod eſt in conſcientia ſcrupuloſa.

IX. Dico 2. Peccatum poſitive, ſeu opinative dubium ſumptum pro peccato, quod probabiliter eſt commiſſum, ita ut non detur ſolida probabilitas in oppoſitum, eſt materia neceſſaria Sacramenti Pœnitentiæ. Ita etiam communius: & juxta hunc ſenſum interpretandi ſunt DD. præſertim antiqui, qui abſolute nulla facta diſtinctione docent, peccatum dubium eſſe materiam neceſſariam confeſſionis.

Prob. Quilibet in operationibus ſuis tenetur ſe accommodare judicio probabili, ſeu prudenti, cum raro admodum haberi poſſit in agibilibus evidentia: ergo ſicut eſt immunis ab obligatione confitendi peccatum, qui probabiliter judicat ſe non peccaſse, ita tenetur confiteri, & gerere ſe tanquam peccatorem, qui probabiliter judicat ſe peccaſse, quoties nulla eſt probabilitas de oppoſito.

De hoc dubio, ſicut etiam de dubio practice practico intelligenda eſt Regula illa Juris: *In dubio tutior pars eligenda eſt*. quæ cohærere debet cum alia: *In dubio melior eſt conditio poſſidentis*. Etenim ſi probabile eſt legem eſſe latam, votum eſſe emiſſum, Petrum eſſe tuum parentem, etiamſi de his omnibus non detur evidentia, adhuc ea lege, & voto obligamur, & Pe-

tro

ro tanquam Parenti debetur obſequium; quia hujuſmodi probabilitas excludens probabilitatem in oppoſitum eſt quædam evidentia moralis reſpectiva, ſeu reſpectu operantis, ſufficiens ad illum obligandum, aut deobligandum; ſicut Ruſticus tenetur credere myſteria a Parocho propoſita ob ſimilem evidentiam moralem reſpectivam. Quando vero datur probabilitas etiam in oppoſitum, aut dubium eſt mere negativum, tunc currit Regula illa: In dubio melior eſt conditio poſſidentis.

X. Dico 3. Peccatum negative, ſeu ſuſpenſive dubium non eſt materia neceſſaria Confeſſionis. Ita ex antiquis Paludanus, D. Antoninus, Tabiena apud Henriquez lib. 8. de Euchariſtia cap. 45. in gloſsa litera P, qui aperte docent, ſolum in dubio poſitivo (quando ſcilicet quis probabiliter putat ſe peccaſſe) dari obligationem confitendi, non vero in dubio negativo, ſeu quando utrinque datur probabilitas de peccato commiſſo. Sicut enim in his caſibus homo non tenetur ad votum, nec ad obtemperandum Legi, ita nec ad confeſſionem peccati. Ad 20. alios Authores pro hac ſententia adducunt Moya, Diana p. 10. tract. 12. reſol. 1. Haunoldus de Pœnitentia cap. 8. inter quos ſunt Leſſius, Layman, Conink, Sa, Præpoſitus, Martinonius, Amicus, Leander. Plures etiam DD. Romani, & Complutenſes de hoc conſulti, & Reviſores Societatis apud Tambur. l. 2. Meth. Conf. cap. 1. §. 3. Quamvis autem Sanchez lib. 1. cap. 10. num. 66. ad 30. Authores pro contraria ſententia referat, dicatque illam eſſe communiſſimam antiquorum; nihilominus ſi bene advertatur, D. Antoninus, Paludanus, Tabiena loquuntur ſolum, ut diximus, de peccato poſitive dubio: Alii vero non diſtinguentes inter dubium poſitivum, & negativum, intelligendi ſunt, quod ſolum loquantur de illo dubio poſitivo; cum ex Triden. mox laudando, & ratione probabiliſſimum ſit, non dari obligationem confitendi peccatum negative dubium.

Prob. 1. ex Triden. ſeſſ. 14. cap. 5. & can. 7. ubi aperte docet, nihil aliud a Pœnitentibus exigi, quam ut confiteantur mortalia, quorum memoriam habent, quorum meminerint, quorum habent conſcientiam. &c. Atqui his verbis excluditur obligatio confitendi peccata negative dubia; ergo. Probatur minor: dum Tridentinum docet, explicanda ſolum eſſe peccata, quorum habemus memoriam, & conſcientiam, excludit obligationem confitendi peccata, de quibus non habetur memoria, nec conſcientia; ſed de peccatis negative dubiis dici non poteſt, quod habeatur memoria, aut conſcientia; ergo.

Neque dicas, de peccatis dubiis haberi memoriam, & conſcientiam dubiam. nam verba Conciliorum ſumenda ſunt in ſenſu proprio & uſitato, niſi quid obſtet; atqui habere memoriam, vel conſcientiam, abſolute prolatum, in ſenſu uſitato ſignificat habere memoriam, vel conſcientiam certam; ergo non poteſt in caſu noſtro intelligi de memoria, & conſcientia cum addito, hoc eſt dubia, ſeu ſcrupuloſa: Sicut quia eſſe album abſolute prolatum ſignificat eſſe fere totum album, ideo non poteſt de Æthiope dici abſolute, quod ſit albus, ſed ſolum cum addito, videlicet albus ſecundum dentes. Quod autem habere memoriam, ſeu meminiſſe abſolute prolatum ſignificet habere memoriam certam, ex eo patet, quia nemo dixerit poſſe ſe jurare, quod meminerit, ſeu habeat memoriam de eo, de quo dubitat, licet jurare poſſit, quod de eo habeat memoriam dubiam. Etenim dubitare non eſt meminiſſe cum meminiſſe ſit quoddam ſcire, ut notat Plato apud Caramuelem lib. 3. diſp. 4. Similiter habere conſcientiam de re aliqua eſt habere illius ſcientiam, juxta illud Bernardi: *Quid eſt conſcientia, niſi cordis ſcientia?* Adde: vel nomine conſcientiæ Triden. intelligit conſcientiam certam tantum, & habemus intentum, quod non debemus fateri peccatum dubium, de quo non habetur conſcientia certa; vel intelligit conſcientiam generice, ut complectentem omne genus conſcientiæ, nempe certæ, probabilis, dubiæ, ſcrupuloſæ, & hoc dici non poteſt, quia deberemus confiteri etiam peccata, de quibus habemus conſcientiam ſcrupuloſam, ſeu dubium imprudens, & peccata, de quibus habemus conſcientiam probabilem, ſeu quæ probabiliter non commiſimus; quod nemo dixerit.

Prob. 2. concluſio ratione, quia Chriſtus Dominus inſtituit Sacramentum Pœnitentiæ per modum judicii, adeo ut in omnibus judicium Sacramentale, & forenſe conveniant, in quibus non conſtat voluiſſe ea diſcrepare; (ut quod idem ſit accuſator, & Reus, &c.) atqui in judicio Forenſi nulla habetur ratio delicti negative dubii: quamvis enim Reus ad aliquam pœnam extraordinariam damnetur, quando reatus eſt po-

poſitive dubius, ſeu quando dantur judicia vehementia de reatu; At quando reatus eſt negative dubius, nulli pœnæ damnatur Reus; ergo neque in judicio ſacramentali.

Confirm. Judicium Forenſe eſſet irrationabile, ſi damnaret Reum ſuſpenſive dubium; ergo etiam judicium Sacramentale; atque adeo licet potuiſſet Chriſtus, quatenus Supremus Dominus, obligare nos ad confeſſionem peccati dubii, non potuit tamen de poteſtate ordinaria, volens in Sacramento Pœnitentiæ judicium exerceri. Antecedens patet, tum quia omnia jura clamant, Reum dubium eſſe abſolvendum; In dubio cavendum eſſe Reo; In obſcuris quod minimum eſt eſſe ſequendum: tum etiam quia in judicio ſervanda eſt juſtitiæ lex, quæ non patitur pro delicto dubio infligi pœnam certam; cum hæc illi non commenſuretur. Quare ſicut in æquali dubio homo non tenetur ad votum, nec ad onus legis, ut docent communius ex D. Antonino, Paludano, Tabiena loco citato, ita nec ad confeſſionem peccati. Et ratio potiſſima eſt, quia in dubio melior eſt conditio libertatis poſſidentis.

XI. Neque dicas cum Azorio, hanc regulam juris, *In dubio melior eſt conditio poſſidentis*, ſolum eſſe veram in materia juſtitiæ, non vero aliarum virtutum. Etenim ſi poſſideatur v. gr. pecunia a Petro, & in dubio teneretur illam reſtituere, Mundus eſſet ſcrupulis, & litibus plenus, & dominia rerum eſſent ſemper incerta; unde in bonum publicum ſtatuta eſt Lex uſucapionis, & præſcriptionis, ratione cujus poſſeſſor bonæ fidei poteſt rem poſſeſſam tanquam propriam retinere, etiamſi conſurgat dubium, an ea ſit aliena; & ideo in materia juſtitiæ melior eſt conditio poſſidentis: contra vero in materia legis, voti, pœnæ, &c. tutior pars ſequenda eſt; & idcirco pro homicidio dubio incurritur irregularitas, quia, ut habet Pontifex in cap. *Ad audientiam*, In dubio tutior pars eſt ſequenda.

Nam contra eſt, quia ſicut in dubio an damnificaveris, etiam per Adverſarios non teneris reſtituere, ſeu damnum compenſare, quia quamvis non reſtituendo exponas te periculo tranſgrediendi materialiter obligationem juſtitiæ, non peccas tamen formaliter, ſi formes dictamen conſcientiæ per principia reflexa dicens, Neminem in dubiis teneri: Ita pariter in dubio an voveris, an peccaveris, & in materia aliarum virtutum; unde regula illa juris eſt univerſalis in materia omnium virtutum, ut docent communiſſime. Et ratio a priori eſt, quia poſſeſſor bonæ fidei, ſi superveniat dubium, & adhibita diligentia non poſſit illud deponere, non eſt deturbandus a ſua poſſeſſione; Atqui tam poſſidetur bona fide pecunia, quam libertas, & innocentia; ergo ſicut in dubio an quis damnificaverit, non tenetur reſtituere, ita in dubio an voverit, an peccarit, non tenetur ſervare votum, aut peccatum confiteri.

Et ratio ulterior eſt, quia idem eſt judicium fori interni, ac externi, quoties externum non nititur in falſa præſumptione; Sed forum externum ſemper fert judicium, & ſententiam in favorem poſſidentis in quacumque materia, puta in materia Legis, voti, cenſuræ; ergo etiam in foro interno.

Verum quidem eſt, quod in bonum publicum detur lex Uſucapionis, & præſcriptionis; hæc tamen lex non facit ad rem noſtram; nam per talem legem non poteſt retineri tanquam propria res aliena, quæ poſſidetur, niſi poſt lapſum tot annorum, quibus elapſis retineri poteſt, etiamſi certo conſtet, quod res fuerit aliena. At ante lapſum illorum annorum in dubio res poſſeſſa retineri poteſt, præciſe quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis; quod ſi certo moraliter conſtet rem eſſe alienam, reſtituenda eſt.

Ad id, quod dicitur de irregularitate: certum eſt univerſim, quod ſicut in dubio cenſuræ nemo cenſendus eſt cenſuratus, ita in dubio irregularitatis nemo cenſendus eſt irregularis, quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis. In dubio vero homicidii advertunt communius DD. non imponi irregularitatem, ſi dubitetur de peccato gravi; ſed imponi, ſi certum ſit peccatum grave, & dubitetur num ex tali actione graviter peccaminoſa, an aliunde ſecuta ſit mors occiſi, ut patet conſideranti textum Canonicum; & quia conſultius eſt in dubio ſequi partem tutiorem, ideo Pontifex rationabiliter imponit pœnam irregularitatis pro hoc peccato gravi, de quo dubitatur, an traxerit poſt ſe mortem ſecutam. Hinc paritas retorquetur: non incurritur enim irregularitas, quando patrans homicidium negative dubitat, an graviter peccaverit; ergo neque incurritur onus confitendi peccatum, quando dubitatur negative, an ſit commiſſum.

XII. Objic. 1. contra ſecundam concluſionem: Si quis poſſideat rem aliquam bona fide, & ſuperveniat probabilitas, quod ea ſit aliena; immo ſi probabilius ſit, quod ſit aliena, quam propria, neque in foro externo, neque in interno deturbandus eſt a ſua poſſeſſione, quia prævalet jus certum poſſeſſionis juri incerto, quod oritur ex probabilitate, quod ea res ſit aliena, ut docent communius; ergo pariter ſi detur probabilitas, quod quis peccaverit, neque obligandus eſt ad confitendum hujuſmodi peccatum poſitive dubium.

Reſpond. conceſſo antecedente, diſtinguo conſequens: ſi detur probabilitas, quod peccatum fuerit commiſſum abſque probabilitate in oppoſitum, ita ut ea probabilitas faciat certitudinem moralem reſpectivam, ut explicavimus in concluſione, nego; ſecus, concedo conſequentiam. Et eodem modo ſi detur moralis certitudo reſpectiva, quod res, quæ poſſidetur, ſit aliena, ea reſtituenda eſt.

XIII. Objic. 2. contra tertiam ex Moya, qui poſtquam per triginta annos docuiſſet in Scholis, non dari obligationem confitendi peccata negative dubia, palinodiam cecinit tract. 3. diſp. 1. q. 5. ex vi hujus argumenti: Potuit Chriſtus Dominus ita Sacramentum Pœnitentiæ inſtituere, ut daretur hæc obligatio; Atqui de facto ita inſtitutum eſt; ergo datur hæc obligatio. Minor probatur ex communi Catholicorum ſenſu, & traditione a tempore Apoſtolorum hactenus continuata, ratione cujus præceptum confitendi peccata dubia, tanquam inconcuſſum dogma, non tam probarunt, quam ſuppoſuerunt DD. Ut enim ait Auguſtinus lib. 4. contra Donatiſtas: *Quod univerſa tenet Eccleſia, nec Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, nonniſi authoritate Apoſtolica traditum rectiſſime creditur*. Hactenus Moya. Adde Leandrum, ac Tamburinum, quamvis pronos in opiniones benignas, ut notat Diana parte 10. tract. 12. reſol. 2. proniſſimus & ipſe in eaſdem, obligationem hanc ex praxi Eccleſiæ declaratam non auſos fuiſſe inficiari: Advertitque Tamburinus, omnia alia argumenta hanc obligationem ſuadentia erudite ſolvi a Lugo, Layman, Præpoſito, Diana, eam tamen ab iis aſſeri unice ex praxi Eccleſiæ, & conſenſu DD. qui negari non poteſt. Sanchez enim lib. 1. ſummæ cap. 10. num. 66. ad 40. DD. refert id ſentientes.

Neque dici poteſt cum Caramuele, hanc Eccleſiæ praxim eſſe timoratorum, qui ſicut libere & ex pietate confitentur venialia, ita etiam peccata dubia; unde a multis DD. ea obligatio, & praxis obligatoria negatur.

Nam Regula ad dignoſcendum, utrum aliqua praxis ſit obligatoria, eſt inſpicere, an ſit de re ardua, an conſtanter ab omnibus obſervetur, an timoratis ſcandalum pariat inobſervantia; & ſi hæc omnia concurrant, (ut videntur in caſu noſtro concurrere) dicendum, praxim eſſe obligatoriam; cujuſmodi eſt v. g. praxis reſpondendi Confeſſario interroganti de conſuetudine peccati, praxis præmittendi communioni confeſſionem peccatorum in prima confeſſione oblitorum, praxis abſtinendi a lacticiniis in Quadrageſima, praxis jejunandi in pervigilio Pentecoſtes, Feſti D. Laurentii, Omnium Sanctorum, &c.

Reſp. Argumentum eſſet efficax, ſi conſtaret de hac praxi, & de conſenſu DD. in ſenſu Adverſariorum. Contendo tamen cum Marcantio apud Dianam loco laudato, praxim, & conſenſum DD. eſſe ſolum de peccato dubio poſitive, quando ſcilicet probabile eſt, peccatum eſſe commiſſum abſque probabilitate in oppoſitum, non vero de dubio negativo; ſicut neque eſt de dubio poſitivo, quando ſcilicet probabile eſt, peccatum non eſſe commiſſum. D. Antoninus, Paludanus, Tabiena, & plerique Recentiores, qui diſtinguunt inter hoc triplex genus peccati dubii, aperte docent, nullam dari obligationem confitendi peccata negative dubia. Alii DD. antiqui fatentur quidem abſolute dari obligationem aperiendi peccata dubia. Verum, ſicut Adverſarii optime diſtinguunt, & docent DD. antiquos non eſſe intelligendos de peccato dubio poſitive, quod ſcilicet probabiliter ſit commiſſum; Ita nos rationabiliter dicimus, propter authoritatem Tridentini, & tot DD. & ob rationes concluſionis, antiquos non eſſe intelligendos de peccato dubio negative, ſed de dubio poſitive, quando ſcilicet probabiliter eſt commiſſum. Quare nego minorem. Ad probat. dicendum, vel non dari eam praxim relate ad peccatum negative dubium, vel ſi datur, ea eſt ex devotione aliquorum, aut ex ignorantia, ſi putetur ea praxis obligatoria; ſicut dicendum ab omnibus de praxi confitendi venialia.

XIV. Objic. 3. Omnia mortalia etiam dubia ſunt materia neceſſaria contritionis; ergo etiam confeſſionis. Probatur conſequentia, quia Chriſtus Dominus per illa verba

Joan.

Joan. 20. *Quorum remiſeritis, &c.* conſtituit Sacerdotes Vicarios Dei in abſolvendis peccatis, adeo ut omnia peccata, quæ olim tenebantur homines ad Deum ipſum immediate deferre, teneantur nunc deferre ad Tribunal Sacerdotum, per quos unice peccata remittuntur vi Sacramenti ſive in re, ſive in voto ſuſcepti; ergo ſicut olim etiam peccata dubia erant ad Deum per contritionem deferenda, ita nunc ad Tribunal Sacerdotum.

Confirm. Sacerdotes a Chriſto Domino non ſolum conſtituti ſunt Judices, ſed etiam Medici; atqui medico etiam morbi, & vulnera dubia exponenda ſunt, quia ut loquitur Trident. *Vulnus quod ignoratur, medicina non curat*; ergo ut prius.

Reſp. Argumentum probare nimis, vid. etiam peccatum poſitive dubium, quod ſcilicet probabiliter non eſt commiſſum, eſſe materiam neceſſariam confeſſionis; quia hoc etiam eſt materia neceſſaria contritionis: Directe dico, verum quidem eſſe, quod unice vi Sacramenti aut in re, aut in voto ſuſcepti mortalia deleantur; At ſicut peccata oblita, & poſitive dubia, quæ probabiliter non ſunt commiſſa, delentur vi clavium indirecte, ita etiam peccata dubia negative. Dicimus enim, majorem eſſe obligationem ad ſalutem aſſecurandam per contritionem, quam ad Sacramentum conficiendum, quia ſalutis aſſecutio pendet ab eo quod eſt; unde etiam a peccato oblito impeditur; Sacramentum vero pendet ab eo quod apparet; unde non impeditur ejus fructus ex defectu confeſſionis peccati obliti, aut negative dubii.

Ad confirm. Similiter argumentum probat nimis, quod ſcilicet etiam peccatum poſitive dubium, ſeu probabiliter non commiſſum exponendum ſit. Idcirco autem etiam vulnera poſitive dubia Medico aperiuntur, quia ſi vere inflicta ſunt, non poſſunt aliter niſi pharmaco curari: contra vero peccatum dubium negative, ſicut peccatum oblitum, deleri poteſt independenter a Sacramento per contritionem; ergo non fuit neceſſe, quod homines ad ea aperienda in confeſſione obligarentur. Potuit quidem Chriſtus ex Supremitate dominii hanc obligationem imponere, tum relate ad peccata dubia negative, tum poſitive; quia tamen hæc obligatio eſt contra conſuetum modum operandi humanum, & contra leges omnium Judiciorum, ideo non eſt præſumenda, niſi aperte conſtet de illa.

XV. Objic. ultimo ex Sanchez. In dubio tutior pars eſt eligenda, ubi poſſeſſio non favet dubitanti; & ideo in dubio v. g. an quis confeſsus ſit peccatum certe commiſsum, in omnium ſententia tenetur illud confiteri: Atqui etiam in dubio an ſit commiſsum peccatum, poſseſſio non favet dubitanti; ergo etiam in hoc dubio peccatum clavibus ſubjiciendum eſt. Probatur minor, quia in hoc caſu poſſidet præceptum confeſſionis; præſertim quia ex praxi Eccleſiæ hoc præceptum eſt etiam de peccatis dubiis.

Confirm. 1. quia tunc in dubio melior eſt conditio poſſidentis, quando dubitans obligaretur ad aliquod excedens limites dubii, puta ſi dubitans de peccato obligaretur ad confitendum illud, non ut dubium, ſed ut certum; hoc tamen non habetur in caſu, quia ſolum ut dubium aperiendum eſt, & ut tale punitur; ergo.

Confirm. 2. quia lex, quamvis videatur pœnalis, & odioſa, amplianda eſt tanquam favorabilis, quando reſpicit favorem animarum, & vitationem peccatorum, ut oſtendit Sanchez lib. 1. diſp. 3. Atqui Lex confeſſionis eſt hujuſmodi, cum lata ſit tanquam ſuaviſſimum pharmacum ad præcavenda peccata; ergo ſicut Medicis etiam morbi dubii detegendi ſunt in favorem ſalutis corporis, ita confeſsariis peccata dubia in favorem ſalutis animæ.

Confirm. demum, quia ex Tridentino aperienda ſunt peccata, prout ſunt in conſcientia, exceptis venialibus; ergo cum peccata dubia ſint in conſcientia, & non ſint venialia, aperienda ſunt in confeſſione.

Reſp. manifeſtum eſse, quod in caſu noſtro poſseſſio faveat dubitanti, hoc eſt poſſeſſio ſtet pro libertate, non pro præcepto. Univerſim enim pro ea parte ſtat poſseſſio, quæ antecedenter præſupponitur, ac proinde transfert rationabiliter alteri onus probandi oppoſitum: ſic in celebri exemplo, ſi quis die Jovis dubitet, an ſit elapſa media nox, non tenetur abſtinere ab eſu carnium, quia poſſeſſio ſtat pro libertate, quæ antecedit obligationem ſubſequentem; contra vero ſi quis dubitet die Saturni, an ſit elapſa media nox, non poteſt carnes comedere, quia poſſeſſio ſtat pro præcepto, quod antecedit; Atqui in caſu noſtro antecedit libertas, & conſequenter probanda eſt, non præſumenda obligatio ſubjiciendi clavibus peccatum dubium; (ſicut e contra ſi peccatum ſit certum, & dubitetur an ſit confeſſum, obligatio antecedit, & ideo

confitendum eſt) ergo in dubio an ſit commiſſum peccatum, libertas poſſidet; & quia melior eſt conditio poſſidentis, ideo non datur obligatio confitendi. Quod autem ad praxim Eccleſiæ ſpectat, jam fecimus ſatis.

Ad primam confir. nego minorem. hæc enim ipſa obligatio aperiendi peccata dubia, ut dubia, excedit limites dubii. Nam delictum dubium eſt immune a quovis onere in quolibet Tribunali; ergo obligatio confitendi peccata dubia, ut dubia, cum ſit oneroſa, excedit limites dubii.

Ad ſecundam; ſi doctrina ſubſiſteret, quælibet lex eſſet amplianda, cum quælibet reſpiciat bonum commune, atque adeo ſit aliquo modo favorabilis. Quare illa dicitur lex odioſa, & reſtringenda, quæ fert onus; illa favorabilis, & amplianda, quæ fert privilegium, aut gratiam. In caſu noſtro confeſsio peccati eſt onus, quamvis hoc onus ordinetur ad bonum animæ; ergo hujuſmodi lex eſt reſtringenda ad peccata certa: Et ſicut Medicis non debent exponi morbi dubii, nec morbi leves, ſed probabiles; ita non ex obligatione, ſed ex pietate exponuntur confeſſario peccata dubia, & venialia: Præſertim quia nullum datur diſcrimen ſalutis æternæ ob peccatum dubium, ſi homo de illo conteratur, aut ſi alia peccata certa confiteatur, ita ut peccatum dubium remittatur indirecte, ſi forte fuerit commiſſum.

Ad tertiam: Trident. nuſquam dicit, aperienda eſſe peccata, prout ſunt in conſcientia; ſed dicit, nihil aliud a peccatoribus exigi, quam ut peccata confiteantur, quorum conſcientiam habent, atque adeo peccata certa; unde excluditur obligatio confitendi peccata dubia: & diſerte deinde docet, non dari obligationem confitendi venialia.

XVI. Gravis eſt hic difficultas, Num peccatum explicatum in confeſſione, ut dubium, ſi deinde deprehendatur certum, iterum clavibus ſubjiciendum ſit ut certum? Cardinalis de Lugo non audet hanc obligationem negare: putat tamen ſaltem ſpeculative probabile eſſe, quod non detur: & practice etiam hanc obligationem negant Roſella, Leander de Sacr. tr. 5. d. 5. quæſt. 27. Breſſerus de conſc. l. 4. c. 18. Tambur. lib. 2. Confeſ. cap. 1. §. 4. Arriaga, & alii apud Mendo in ſtatera diſſert. 10. qu. 6. Ratio, quam promovet Lugo, eſt, quia qui confitetur ſe peccaſſe decies circiter, quamvis ſub dubio fateatur peccatum decimum, & undecimum, nihilominus ſi deprehendat deinde ſe undecies peccaſſe, non tenetur ex praxi Eccleſiæ iterum peccatum illud undecimum confiteri; ergo neque in caſu.

Confirm. quia qui dicit, peccavi ad ſummum decies, æquivalenter dicit, peccavi novies, & dubito de decimo. Atqui ſi deprehendat deinde, re vera ſe decies peccaſſe, non tenetur iterum peccatum illud decimum confiteri, ut docent communiter ex praxi Eccleſiæ; quidquid nonnulli repugnent; ergo neque in caſu. Addit Arriaga, hanc opinionem non eſſe in praxi rejiciendam, neque vi rationis, quæ nulla eſt, nec ex ſenſu DD. quia DD. qui quæſtionem hanc in propriis terminis attigerunt, & eam obligationem imponunt, non ſunt niſi Turrianus, & Thomas Sanchez: Diana vero ſolum refert horum verba, nihil addendo de proprio. Et ratio a priori eſt, quia quando quis exponit peccatum dubium, ſatisfacit obligationi exponendi peccatum, prout eſt in conſcientia, & ab eo abſolvitur directe, non vero indirecte, ut de peccatis oblitis; ergo nulla ſupereſt obligatio. Quod etiam confirmatur paritate judicii Forenſis, in quo ſententia lata de crimine dubio, aut probabili eſt decretoria; ſic etiam data abſolutione a cenſuris dubiis, vel diſpenſatione ſuper irregularitate, aut voto dubio, nulla reviviſcit obligatio, ſi deinde deprehendatur horum certitudo: ergo etiam in caſu.

Verum in praxi non videtur recedendum a ſententia hanc obligationem agnoſcente ex ipſa praxi Eccleſiæ, & uſu Fidelium: ſiquidem inter libros prohibitos recenſetur Manuale Regularium Franciſci Pellizarii, donec nonnullæ opiniones deleantur; inter quas tract. 5. cap. 3. n. 56. eſt hæc, quod non detur hujuſmodi obligatio. Quamvis autem per hanc prohibitionem factam a Sacra Congregatione non eatenus cenſeatur damnata a Pontifice hæc ſententia; quia tamen authoritas Cardinalium eſt magni ponderis, non eſt ab ea recedendum, niſi urgeat validiſſima ratio in contrarium, quæ illam expugnet.

ARTICULUS III.

An peccatum fictionis in inſtanti Baptiſmi ſit materia Confeſſionis? Et quid de peccato pure putato?

XVII. PEccatum fictionis in inſtanti Baptiſmi dupliciter poteſt

eſt contingere. Primo quidem ſi fictio opponatur ſubſtantiæ Sacramenti, ut quando quis ſimulat ſuſceptionem baptiſmi, quem non intendit ſuſcipere. Secundo ſi opponatur effectui Sacramenti, puta Gratiæ, ut quando quis vult ſuſcipere Sacramentum, ſed ſimul ob aliquod mortale eſt indiſpoſitus ad gratiam ſuſcipiendam. Prior dicitur fictio intentionis, quia fingitur intentio ſuſcipiendi baptiſmum; Poſterior dicitur fictio diſpoſitionis. Certum eſt, quod ſi peccatum fictionis ſit contrarium ſubſtantiæ Sacramenti baptiſmi, nullatenus illud ſpectet ad Sacramentum Pœnitentiæ; cum non ſit peccatum hominis Chriſtiani; Si vero fictio ſit diſpoſitionis, hæc pariter poteſt dupliciter contingere, videlicet negative, & poſitive. eſt enim negative indiſpoſitus ad gratiam, qui vult ſuſcipere baptiſmum, ſed habet in anima peccatum, quod invincibiliter non retractat; & hujuſmodi peccatum cum fuerit commiſſum ante baptiſmum, neque poterit eſſe materia Sacramenti Pœnitentiæ. Dicitur vero poſitive indiſpoſitus ad Gratiam, qui in eo ipſo inſtanti, quo ſuſcipit baptiſmum, committit aliquod mortale; & de hoc peccato procedit quæſtio.

Rurſus peccatum fictionis poſitivæ poteſt eſſe vel antecedens Baptiſmum, vel conſequens, vel concomitans, prout explicavimus in de Sacramentis diſp. 2. qu. ult. n. 8. ubi diximus probabile eſſe, quod peccatum fictionis antecedentis unice per Baptiſmum tollatur: quia tamen probabile etiam eſt, quod ſit materia Sacramenti Pœnitentiæ; idcirco nunc loquendo de quocunque peccato fictionis poſitivæ, pono ſequentem aſſertionem.

XVIII. Dico cum communiori apud Lugo diſp. 16. peccatum quodcunque fictionis poſitivæ in inſtanti baptiſmi commiſſum eſſe materiam confeſſionis.

Prob. Peccatum commiſſum in inſtanti baptiſmi eſt peccatum hominis Chriſtiani, & ſubditi Eccleſiæ; ſed peccatum hominis Chriſtiani pertinet ad Sacramentum Pœnitentiæ; ergo hoc peccatum eſt materia confeſſionis. Probatur major, quia baptiſmus in inſtanti, quo ſuſcipitur, facit hominem Chriſtianum, membrum Chriſti, & Eccleſiæ; ſicut gratia, quando primo eſt, facit hominem Deo gratum, amicum, filium, & hæredem.

Confirm. In inſtanti, quo quis emittit profeſſionem Religioſam, fit Religioſus, & ſi tunc peccaret contra caſtitatem, eſſet ſacrilegus; ergo a pari in inſtanti, quo quis ſuſcipit baptiſmum, fit Chriſtianus, ejuſque peccata, utpote hominis Chriſtiani, ad Tribunal Confeſſionis pertinent. Hinc ſi peccatum tempore anteceſſit baptiſmum, & non perſeverat uſque ad inſtans ſuſceptionis baptiſmi, non deletur per Sacramentum Pœnitentiæ, ſecus vero ſi uſque ad illud inſtans perſeverat.

XIX. Objic. 1. Triden. ſeſſ. 14. cap. 2. loquens de baptizatis ait: *ſi ſe poſtea crimine aliquo contaminaverint, &c. ante hoc Tribunal tanquam reos ſiſti voluit*. Ergo ſolum ad Tribunal Pœnitentiæ ſpectant peccata poſt baptiſmum commiſſa, non vero commiſſa in inſtanti baptiſmi.

Confirm. quia aliter ſi quis cum veniali ſuſciperet baptiſmum, & ſtatim decederet, non poſſet recta ad cœlum advolare, ſi peccatum illud non remitteretur per baptiſmum.

Reſp. Trid. loqui de relabentibus in nova peccata poſt baptiſmum; quia ſolum hic caſus eſt uſualis, & Concilium non erat ſolicitum de quæſtione iſta ſpeculativa, ac minime practica; tradebat enim ibi doctrinam uſui accommodatam, & non meræ ſpeculationi. Nam ut bene advertit Suarius diſp. 28. & Lugo diſp. 16. hic caſus, de quo diſputatur, moraliter in praxim reduci non poteſt, cum non ſit moraliter poſſibile, quod aliquis duret in aliquo actuali conſenſu pro toto eo tempore, quo perficitur Baptiſmus, quin etiam poſt Baptiſmum perfectum aliquandiu in eodem ſtatu duret.

Adde ex eodem Lugo, verbum illud Triden. *Poſtea* ſumendum eſſe negative, hoc eſt non prius, non vero poſitive, excludendo ipſum inſtans, quo baptiſmus perficitur: ſic dicere ſolemus, ante ſolis ortum ſunt tenebræ, non vero poſtea; ante uſum rationis homo non peccat, poſtea vero peccat. Ubi ly, poſtea, ſumitur negative. Nam etiam in eo primo inſtanti, quo ſol oritur, deſunt tenebræ, & in eo inſtanti, quo acquiritur uſus rationis, poteſt homo peccare. Quod autem ſic ſumendum ſit ly, poſtea, conſtat, quia Triden. cap. 5. ejuſdem ſeſſ. habet, Chriſtum reliquiſſe Sacerdotes ſui Vicarios tanquam Præſides, & Judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Chriſti Fideles ceciderint; Ubi ſatis oſtendit, peccata commiſſa in inſtanti baptiſmi, utpote peccata Chriſtifidelium, eſſe ad Sacerdotes deferenda.

Ad confirm. concedo ſequelam. quando enim

enim dicimus, baptizatum, ſi ſtatim moriatur, recta ad Cœlum migrare, intelligendum eſt, modo ne aliquod peccatum in eo inſtanti commiſerit, vel immediate poſt.

XX. Objic. 2. Per baptiſmum applicatur Chriſti ſanguis ad ſolvendum, & extinguendum omne debitum jam contractum uſque ad illud tempus; ergo includi debet peccatum in eo inſtanti commiſſum: Non ſecus ac ſi Rex remittat alicui quodcumque debet uſque ad hanc diem, remittit etiam debitum hac ipſa die contractum.

Confirm. quia ſi Martyr in ipſo inſtanti Martyrii committat veniale, per baptiſmum ſanguinis deletur; aliter detineri deberet in Purgatorio, contra ſenſum communem Eccleſiæ; ergo etiam baptiſmus fluminis delet peccata in eo inſtanti commiſſa: atque adeo hæc non ſunt materia Confeſſionis.

Reſp. negando, Baptiſma eſſe inſtitutum ad ſolvendum debitum, quod contrahitur, dum illud ſuſcipitur, licet potuiſſet ita inſtitui. Triden. enim docet, omnia peccata, quæ committunt Chriſtifideles, pertinere ad Pœnitentiæ Tribunal; Peccatum autem, quod committitur in inſtanti baptiſmi, vere committitur a Chriſtifideli; ergo non pertinet ad Sacramentum baptiſmi, ſed Pœnitentiæ: Præſertim quia Baptiſmus delere non poteſt peccata perſonalia, niſi prævia eorum retractatione; Peccatum autem in inſtanti baptiſmi commiſſum retractari in eo inſtanti non poteſt; ergo non poteſt per baptiſmum deleri.

Ad confirm. dico cum Lugo, inſtans Martyrii non eſſe illud, quo Martyr mortem acceptat, vel accipit vulnus lethale, ſed eſſe illud inſtans, quo Martyrium conſummatur per mortem, ſeu primum inſtans mortis; quo certe Martyr peccare non poteſt, cum non amplius vivat. Illi autem inſtanti, & Martyrio per mortem conſummato conceſſum eſt privilegium illud remiſſionis adæquatæ omnium peccatorum, etiam quoad pœnam, ob pœnas, quas ſubit Martyr profundendo vitam pro fide; quod privilegium non eſt conceſſum baptiſmo fluminis; ſicut nec baptiſmo flaminis. Quis enim neget, poſſe aliquem poſt perfectum actum amoris Dei ſtatim decedere, & ad pœnas Purgatorii detrudi, ſi non plene per illum actum amoris ſatisfecit pro ſuis culpis?

XXI. Quod attinet ad peccatum pure putatum, certum eſt, eſſe materiam neceſſariam Confeſſionis, ſeu debere in Confeſſione explicari. Solum quæritur, An ſit materia ſufficiens, hoc eſt an valide, & fructuoſe Sacramentum Pœnitentiæ ſuſcipiatur, ſi illud ſolum peccatum manifeſtetur?

Negant nonnulli putantes, quod ſi deficiat materia remota, nempe peccatum vere commiſſum, deficiat etiam materia proxima hujus Sacramenti, nempe dolor, & Confeſſio de peccato vere commiſſo, atque adeo deficiat etiam Sacramentum, ejuſque fructus.

Dicendum tamen cum communiori Recentiorum, peccatum pure putatum probabiliter eſſe materiam ſufficientem Sacramenti Pœnitentiæ.

Prob. Potuit procul dubio ſic inſtitui Pœnitentiæ Sacramentum, ut dolor de peccato pure putato ſufficeret ad ejus valorem, & fructum: quod autem ita de facto inſtitutum ſit, ex eo ſuadetur, quia inſtitutum eſt per modum judicii, & in omnibus judicium Sacramentale convenit cum forenſi, in quibus non conſtat Chriſtum voluiſſe ea differre; Atqui in judicio forenſi datur vera accuſatio, & fertur valida ſententia etiam de delicto pure putato; ergo peccatum pure putatum eſt materia ſufficiens Sacramenti Pœnitentiæ.

Confirm. quia non eſt veriſimile, Chriſtum Dominum voluiſſe privare innocentem Sacramento, ejuſque fructu, dum exponit peccata putata, & ſuæ obligationi ſatisfacit; quando non privat Reum exponentem peccata vere commiſſa; Aliter Innocenti obeſſet ſua Innocentia; ergo ut prius.

Dices 1. In Sacramento Baptiſmi non ſufficit ablutio vera aquæ putatæ; neque in Euchariſtia vinum putatum; nec in Sacramento Pœnitentiæ abſolutio Sacerdotis putati; ergo neque ſufficit dolor verus de peccato putato.

Reſp. conceſſo antecedente, nego conſequentiam. Conſtat enim, Chriſtum Dominum voluiſſe in baptiſmo ablutionem aquæ naturalis, juxta illud: *Niſi quis renatus*, *&c.* Conſtat etiam, voluiſſe Euchariſtiam confici ex pane, & vino vero, utpote inſtitutam per modum refectionis ſpiritualis: Conſtat demum, abſolutionem debere eſſe ab habente poteſtatem ordinis, & juriſdictionis; aliter ſententia abſolutoria non eſſet vera, ſed apparens. Contra vero probabile eſt, ut oſtendimus, quod Chriſtus Dominus contentus fuerit in Sacramento Pœnitentiæ de dolore vero peccati putati.

Di-

Dices 2. formam abſolutoriam non eſſe veram, ſi nullum detur peccatum remittendum; ergo ſi peccatum ſit putatum, Sacramentum non conficitur.

Reſp. ſicut forma baptiſmi eſt vera, non ſolum ſecundum ſignificationem naturalem, ſed etiam ſecundum ſacramentalem, quando quis acceditcum contritione ad baptiſmum, in quo caſu nulla macula deletur in actu ſecundo; (idemque proportionaliter dicas de baptiſmo ſuſcepto a B. Virgine ab omni labe immuni, de Extrema unctione, &c.) ita forma abſolutoria eſt vera, etiamſi nullum peccatum in actu ſecundo deleatur. Et ratio eſt, quia ſignificatum formæ Sacramentalis eſt, quod conferatur gratia, quæ de ſe eſt eraſiva peccati, ſi illud reperiret, aut ſi non daretur obex; unde ſufficit, quod ſolum in actu primo gratia Sacramentalis peccatum deleat. Hinc Suarius tomo 2. in 3. p. diſp. 18. ſect. 3. putat cum Alberto, Sylveſtro, Caniſio, & aliis, Deiparam ſuſcepiſſe Sacramentum Extremæ Unctionis, quia formula illa, Remittat tibi Deus, ſi quid peccaſti, ſignificat: Conferat tibi Deus Gratiam ſufficientem ad delendam omnem maculam, quæ per ſenſus contrahi ſolet. Immo Albertus Magnus apud Caniſium l. 1. de B. Virgine cap. 9. & alii apud Raynaudum in Dipht. Marianis putant, Deiparam ſuſcepiſſe etiam Sacramentum Pœnitentiæ, confitendo ſive incongruitatem ſuam ad Maternitatem Dei, ſive culpam levem conditionaliter commiſſam, & ut poſſibilem apprehenſam, juxta illud Bernardi: *Bonæ mentis eſt ibi culpam agnoſcere, ubi culpa non eſt*; poteſt quippe forma abſolutoria eſſe vera, quamvis in actu ſecundo nullum peccatum deleatur.

Dices 3. ſi ſufficeret materia remota putata, nempe peccatum, ſufficeret etiam materia proxima putata, nempe dolor ſupernaturalis putatus; quod nemo dixerit.

Reſp. nego conſequentiam: ex rationibus enim concluſionis probabile eſt, ſufficere materiam remotam putatam, & rationabiliter nomen peccati uſurpari, prout amplectitur etiam peccatum putatum. Dolor tamen ſupernaturalis non poteſt eſſe putatus, ut conſtat ex propoſitione 57. confixa ab Inno. XI. Et ratio eſt, quia diſpoſitio, & forma debent eſſe in eodem ordine: cum autem dolor diſponat ad gratiam ſupernaturalem, debet & ipſe eſſe ſupernaturalis; atque adeo non ſufficit, quod ſit pure putatus.

ARTICULUS IV.

Quomodo explicandus ſit numerus Peccatorum? Et quomodo peccata numerice multiplicentur?

XXII. Certum eſt ex Trident. explicandum eſſe numerum peccatorum, quippe qui multum variat judicium, quod ferri debet de ſtatu Pœnitentis, unde non ſufficit explicare conſuetudinem peccandi, & tempus, quo talis conſuetudo duravit, quando ferri poteſt certum judicium de numero peccatorum, ut docent communiſſime: quidquid olim in contrarium dixerint Cajetanus, & Navarrus. Et ratio eſt, quia conſuetudo peccandi tam habetur ab eo qui decies, quam ab eo, qui centies ſingulis hebdomadis peccat. Quare quando non poteſt haberi certus numerus peccatorum, explicandus eſt ſaltem in confuſo, dicendo v. gr. bis, vel ter per diem, aut per hebdomadam patratum eſſe hujus ſpeciei peccatum.

Vaſquez tamen, & Coninck docent, in cogitationibus moroſis valde frequentibus non eſſe adigendos Pœnitentes ad numerum explicandum, quia facile in ea ſupputatione facienda erratur notabiliter, præſertim a Ruſticis, & ſcrupuloſis: unde putat Coninck ſatis eſſe dicere, ſæpius per diem, aut quaſi continue, prout dabatur occaſio, ſe deſideraſſe peccare in ea peccati ſpecie. Quæ Doctrina admittenda eſt, quando non poteſt facile aliquis circiter numerus peccatorum per diem, aut per hebdomadam determinari; Aliter non datur ratio, cur hic numerus non explicetur.

XXIII. Difficultas eſt, quomodo actus numerice multiplicentur? Illud certum eſt, actum internum non multiplicari, niſi interrumpatur: ſi enim motus ex Philoſopho non multiplicatur, ſed dicitur unus, ſi non interrumpatur, a fortiori actus internus, qui idem perſeveret; unde advertit Suarius diſp. 22. ſect. 5. quod ſi idem actus voluntatis duret circa idem objectum, quamvis circa illud videamur aliquando plures reflexiones facere, ac veluti denuo actum inchoare, confitendum tamen ut unum numero peccatum.

Certum etiam eſt, quod ſi actus internus interrumpatur cum expreſſa voluntate deſiſtendi ab illo, tunc peccata multiplicentur numerice, ſi novus actus ſuccedat; cum nec phyſice, nec moraliter cum illo primo a-

ctu hic continuetur. Circa alias interruptiones eſt difficultas.

Dico equidem: ſi interruptio ab actu interno peccaminoſo non fiat per expreſſam voluntatem deſiſtendi ab illo, ſed vel per diſtractionem, vel per negotium, vel per ſomnum, tunc actus interni phyſice multiplicantur, ut patet. Verum ſi ea interruptio duret tempore notabili, multiplicantur etiam moraliter, ita ut debeat numerus peccatorum reſultans in confeſſione explicari; ſi vero interruptio duret brevi tempore, tunc probabile eſt, quod docet Suarius loco laudato cum aliis, debere etiam in confeſſione explicari numerum ex illis interruptionibus reſultantem. Ratio eſt, quia illa peccata vere ſunt diſtincta numero, & habent ſuas malitias morales numero diſtinctas, cum hæc diſtinctio non pendeat a brevitate, vel longitudine interruptionis.

Dixi tamen, hanc Suarii Doctrinam eſſe probabilem, quia multi docent oppoſitum; tum quia iſtæ breves interruptiones ex natura ſua ſunt tales, ut non poſſint facile adverti; tum etiam quia quando fiunt indeliberate, vix variant morale Judicium circa illum actum. Unde colligit Coninck diſp. 7. ſeſſ. 7. ſatis eſſe in confeſſione dicere, ſe magna diei parte, aut quaſi per totum diem de re illa cogitaſſe. Hoc enim intelligitur ſecundum communem modum agendi, qui ſolet eſſe, ut hujuſmodi cogitationes occurrentibus negotiis interrumpantur.

XXIV. Quod attinet ad multiplicationem numericam peccatorum externorum; certum eſt, quod ſi ea omnino interrumpantur per ceſſationem ab omni actu interno, & externo, ac deinde ſimilis actus committatur, tunc peccata numero multiplicentur. Ratio eſt, quia tunc illi actus ſunt omnino diſcreti, cum nihil ſit, cum quo continuentur. Verum circa alias interruptiones eſt non levis difficultas.

Dico equidem 1. Si actus interior interrumpatur, ſed continuetur exterior, peccata non multiplicantur numero. Ita Suarez, Vaſquez, & alii; Tum quia illi duo actus interni uniuntur in uno actu externo; Tum etiam quia prior actus internus voluntatis manet virtualiter in actu externo; quare cenſetur unus moraliter cum novo actu interno ſuperveniente.

Dico 2. Si actus exterior interrumpatur per ſucceſſionem alterius actus exterioris ordinati ad eundem finem, qui tamen actus externi non ſint mali per ſe, ſed ſolum ex intentione finis (ut parare arma, exire domo, &c. in eo qui vult occidere inimicum,) neque tunc multiplicantur numero peccata. Ratio eſt, quia omnes illæ externæ actiones ſolum phyſice diſtinguuntur, moraliter tamen ſunt unum, cum participent eandem malitiam finis, ad quem ordinantur.

Dico ult. Si actus externi inter ſe ſubordinati, & ſibi invicem ſuccedentes ſint mali malitia ejuſdem ſpeciei cum malitia finis, ad quem ordinantur; (ut ſunt plura vulnera in ordine ad hominem interficiendum, oſcula, & tactus in ordine ad fornicationem) tunc, ſi actus ultimus conſumetur, nempe occiſio, fornicatio, ſufficit hunc tantum explicare in confeſſione. Ratio eſt, quia omnes illi actus prævii ad hunc ultimum ordinantur, & ex illis unum numero peccatum conſummatum componitur; unde moraliter ſinguli ſunt partes componentes unum actum totalem. Hoc tamen Suarius, & Vaſquez contra Navarrum intelligunt ſolum de actibus antecedentibus, non vero de conſequentibus, qui non videntur ad illum actum jam conſummatum pertinere, unde debent in confeſſione explicari. Verum ſententia Navarri, & aliorum non videtur improbabilis, quia actus conſequentes cenſentur complementum operis eſſentialiter tantum, & non integraliter conſummati.

Dices: ſi verum eſſet, quod peccata interna non multiplicentur numerice, quando continuantur in eodem actu externo, ſequeretur, quod peccatum non reſtituendi eſſet unum moraliter, quantumcumque duret, quia omnes voluntates non reſtituendi continuantur pariter in eadem externa omiſſione debitæ reſtitutionis.

Reſp. Vaſquium, Gabrielem, Navarrum concedere ſequelam: communius tamen cum Suario, & Bonacina putant, peccatum non reſtituendi multiplicari numerice per interruptionem, & iterationem internarum voluntatum non reſtituendi; vel per hoc quod quis iterum utatur re aliena; præſertim ſi per uſum atteratur; vel per hoc, quod quis voluntarie reddat ſe impotentem ad reſtituendum; vel ſi appareat, novum damnum emergere creditori ex omiſſione reſtitutionis. Ratio eſt, quia hujuſmodi actus non videntur contineri præciſe in voluntate priori non reſtituendi.

XXV. Dubitatur hic, quot peccata committat, qui pluribus una vice ſucceſſive ad-

adminiſtrat in mortali Sacramentum Pœnitentiæ, aut Euchariſtiæ. Quod attinet ad Sacramentum Pœnitentiæ, communius docent contra nonnullos apud Dianam parte quinta tract. 14. Reſol. 56. quod tot peccata committantur, quot abſolutiones conferuntur, quia unumquodque Sacramentum Pœnitentiæ per ſe eſt completum; unde ſicut qui ſucceſſive plures fornicationes committit, debet numerum explicare; ita qui ſucceſſive plura Sacramenta Pœnitentiæ, aut baptiſmi &c. conficit in mortali: Contra vero probabiliter unum peccatum committit, qui pluribus Sacramentum Euchariſtiæ in mortali adminiſtrat, quia tunc non conficit Sacramentum. Immo probabile eſt, quod docet Vaſquez cum aliis contra Granadum, & Fauſtum apud eundem Dianam, hunc non peccare mortaliter, eo quod Sacramentum nec conficiat, nec ſuſcipiat, ſed ſolum tangat; ſicut non peccaſſet mortaliter, qui in mortali oſculatus fuiſſet pedes Chriſti Domini, dum degeret in terris.

ARTICULUS V.

Utrum ſubjiciendus ſit clavibus effectus proveniens ex peccato commiſſo, non ſecus ac actus externus peccaminoſus.

XXVI. Ex communiſſima Doctorum ſententia, & ex Eccleſiæ praxi conſtat, non ſolum peccata interna, ſed etiam externa aperienda eſſe in confeſſione; ut ſupra diximus num. 4. Proinde qui furatus eſt v. gr. non explicat ſufficienter peccatum ſuum dicendo, Volui furari, quamvis enim actus exterior non ſit formaliter liber, & idcirco non addat novum meritum, aut demeritum actui interno; nihilominus ab actu interno peccaminoſo actus externus denominatur vere peccatum, & diſplicens Deo: unde Deus non ſolum prohibet voluntatem furandi, ſed ipſum etiam furtum, quandoquidem peccatum internum, & externum ſunt unum formale peccatum, & cenſentur eſſe una actio in genere moris. Et ratio ulterior eſt, quia fere ſemper actus externus notabiliter mutat ſtatum peccati, & peccatoris, atque adeo de ſe variat judicium in foro Sacramentali; etenim quando actus externus conjungitur cum interno, hic fere ſemper eſt intenſior, diuturnior, & efficacior, reddens hominem procliviorem ad relabendum; & ſæpe etiam ob peccatum externum contrahitur cenſura, irregularitas, onus reſtitutionis, & alia id genus; propterea ejus cognitio eſt neceſſaria in hoc tribunali, quod ad medelam animarum inſtitutum eſt.

XXVII. Dubitatur tamen, Num præter actum externum clavibus etiam ſubjiciendus ſit effectus proveniens ex peccato commiſſo, pro quando non poteſt amplius evitari? E. gr. Si quis percuſſit, aut mandavit percuti lethaliter Petrum, vel illi venenum propinavit, ita ut non poſſit deinde amplius mors impediri, quæritur, an mors deinde ſecuta ita ſit effectus peccati volitus in cauſa, ut ſit etiam novum peccatum aperiendum in confeſſione? Similiter ſi prævideas homicidium in ebrietate patrandum, ſufficitne in Confeſſione aperire ebrietatem cum præviſione, aut etiam intentione homicidii, an vero debet etiam aperiri homicidium ſecutum, non ſecus ac præter peccatum internum debet etiam actus externus manifeſtari? Quamvis neque actus externus, neque effectus ex peccato ſecutus, pro quando non poteſt amplius impediri, addant novam malitiam peccato interno, cum non addant novam libertatem, quæ eſt fundamentum bonitatis, & malitiæ moralis, ut docet D. Th. in 4. diſt. 17. qu. 2. Suar. tr. 2. de Relig. l. 3. de Juram. c. 7. Vaſq. p. 12. d. 127. dicens hoc eſſe citra controverſiam.

Prima ſententia cum Sanchez lib. 9. de Matrim. diſp. 45. num. 3. Soto, Ledeſma, Palao tr. 2. d. 1. p. 3. & aliis putat, eodem modo aperiendum eſſe in confeſſione effectum ex cauſa voluntaria ſecutum, pro quando impediri non poteſt, ac actum exteriorem. Quare, inquit Sotus in 4. diſt. 12. q. 1. ubi quis percuſſit Petrum, & ſtatim confeſſus eſt hanc percuſſionem, ſi deinde ſequatur mors, tenetur iterum homicidium fateri. Et ratio videtur eſſe, tum quia talis effectus eſt veluti complementum peccati antecedentis, non ſecus ac actus externus eſt complementum interni, atque adeo tanquam peccatum confitendum eſt; tum etiam quia in foro externo punitur v. gr. per irregularitatem, per cenſuras &c. ergo ſignum eſt eſſe peccatum, atque adeo confitendum.

Secunda ſententia docet, hujuſmodi effectus, pro quando vitari non poſſunt, non eſſe peccata, ut proinde non vocentur peccata, ſicut vocantur peccata actus externi peccaminoſi, ſed dicantur eſſe effectus peccati; & idcirco ſatis eſſe in confeſſione eorum

rum dumtaxat cauſam aperire. Ita Vaſq. p. 2. diſp. 94. c. 4. n. 16. Bonac. de Legib. diſp. 2. qu. 4. p. 4. Laym. & alii apud Dianam p. 1. tr. 7. reſ. 74. & apud Merollam diſp. 2. cap. 1. nu. 36. Et ratio radicalis eſt, quia nemo dicitur peccare, pro quando actus impediri non poteſt; aliter peccatum non eſſet liberum; ergo hujuſmodi effectus, pro quando impediri non poſſunt, nullatenus habent rationem peccati, atque adeo non ſunt in confeſſione aperiendi. In tantum actus externi, licet non habeant propriam, & formalem libertatem, ſunt tamen vere peccata in confeſſione aperienda, quia pro quando ponuntur, vitari poſſunt, & ſic libere ponuntur; at effectus iſti, pro quando ponuntur, vitari non poſſunt; ergo nullatenus induunt rationem peccati in Confeſſione aperiendi.

Tertia ſententia cum Azor. & aliis apud Sanch. l. 1. Sum. c. 16. n. 46. docet, quod hujuſmodi peccati effectus tunc ſint aperiendi in Confeſſione, quando proveniunt antequam per pœnitentiam retractata ſit voluntas illa prava præterita, vi cujus in ſua cauſa voliti ſunt; Quia tunc faciunt unum peccatum moraliter cum voluntate illa præterita, non ſecus ac actus externus peccaminoſus cum interno. Quod ſi voluntas præterita per pœnitentiam ſit interrupta, tunc nullo modo cenſeri debent peccata, atque adeo nec clavibus ſubjicienda. Probabiles autumat omnes tres iſtas ſententias idem Sanch. loco citato; huic tamen ultimæ videtur propius adhærendum.

XXVIII. Dico itaque primo cum Sanch. lib. 9. de Matr. diſp. 45. n. 29. Henr. Corduba, Soto, & aliis. Si voluntas præterita, v. gr. patrandi homicidium veneno propinato, retractetur per pœnitentiam, antequam mors ſequatur, hujuſmodi effectus non habet rationem peccati.

Probatur, quia hic effectus, puta mors per venenum cauſata, non poteſt dici voluntarius, juxta ſyſtema concluſionis; ergo non habet rationem peccati, quod eſſentialiter debet eſſe voluntarium, ac liberum. Antecedens probatur: cauſa præterita, nempe venenum jam propinatum, eſto fuerit olim voluntaria, non eſt tamen voluntaria, quando ſequitur homicidium, cum ſupponatur jam per pœnitentiam retractata; ergo quamvis hic effectus procedat ex cauſa olim voluntaria, non oritur tamen ex cauſa hic, & nunc voluntaria, atque adeo nec ipſe eſt voluntarius.

Confirm. Qui mandat Procuratori, ut nomine ſuo contrahat matrimonium, ſi revocet mandatum, & antequam ad notitiam Procuratoris ea revocatio perveniat, iſte matrimonium contrahat nomine Principalis, profecto hic contractus, quamvis procedat a cauſa olim voluntarie poſita, voluntarius tamen non eſt, unde Matrimonium non eſt validum, ut notat Sanch. lib. 2. diſp. 11. ergo idem in caſu, poteſt enim cauſa in ratione voluntarii revocari, quamvis effectus inde ſequatur naturaliter, perinde ac ſi revocata non eſſet.

XXIX. Infertur hinc primo, effectus ortos a prava voluntate præterita jam retractata non eſſe ſubjiciendos clavibus poſt confeſſionem de cauſa illis data. Ita Fagundez, Salas, Becan. Henr. & alii apud Dianam p. 3. tr. 6. reſ. 52. & Merollam loco citato nu. 47. Etenim cum hujuſmodi effectus non habeant rationem voluntarii, nec rationem peccati, ut oſtendimus, ſequitur, quod non habeant malitiam in Confeſſione aperiendam; Siquidem malitia, quæ præceſſit in cauſa olim voluntaria, jam in Confeſſione explicata fuit.

Infertur ſecundo cum Sanch. lib. 1. c. 16. nu. 16. contra Azorium, & Palaum, probabile eſſe, quod hujuſmodi effectus nec ſint ſubjiciendi clavibus, ſi ſolum præceſſerit interna retractatio pravæ voluntatis præteritæ, etiamſi non præceſſerit confeſſio. Ratio eſt eadem, quia iſti effectus in caſu noſtro, cum non ſint voluntarii, non habent rationem peccati, unde non continent malitiam in Confeſſione aperiendam; quamvis tutius ſit eos aperire, ut ex illis clarius innoteſcat prior culpa. Quinimo Bonacina de leg. diſp. 2. q. 4. p. 4. nu. 26. & alii communius docent, confitendos omnino eſſe, quando ad illos conſequitur cenſura, irregularitas, aut onus reſtitutionis, quæ omnia actum dumtaxat externum conſummatum comitantur. Nihilominus non eſt improbabile quod docent Henr. lib. 5. nu. 5. lit. H. Tabiena, & alii apud Dianam loco laudato contra Vaſqu. Azorium, nullam cenſuram ſecuto effectu incurri, quando voluntas prava antecedenter fuit retractata. Etenim cum cenſura ſit pæna medicinalis ordinata ad infringendam contumaciam, ſi voluntas prava, antequam ſequatur effectus, retractetur, non habetur amplius contumacia; unde nec incurritur cenſura. Incurritur tamen in omnium ſententia irregularitas, & onus reſtitutionis, ſecuto hujuſmodi effectu, eſto præceſſerit

rit retractatio voluntatis pravæ præteritæ, immo etiam præceſſerit confeſſio.

XXX. Dico 2. Si voluntas præterita prava non fuerit retractata, antequam effectus, puta homicidium, ſequatur poſt venenum propinatum, tale homicidium, quamvis non poſſit amplius impediri, adhuc eſt vere peccatum externum, aut ſaltem complementum peccati externi, participans malitiam per extrinſecam denominationem a cauſa præterita. Ita Suar. Becan. Sanch. Henr. Salas, & alii apud eundem Merollam n. 40. ex D. Th. 2. 2. q. 79. art. 3. ad 3.

Probatur, quia ad rationem peccati non requiritur actualis libertas, ſed ſatis eſt, quod actus maneat moraliter liber, vel habitualiter, quatenus non eſt retractatus, vel virtualiter, quatenus operatur per cauſam appoſitam; atqui totum hoc habet homicidium, quando poſt venenum propinatum non eſt retractata prava voluntas præterita; ergo hujuſmodi homicidium habet rationem peccati externi. Major probatur, quia in communi hominum ſenſu dicitur v. g. voluntarie omittere recitationem Horarum, qui projicit Breviarium, etiamſi non poſſit deinde illas recitare, dummodo voluntatem pravam non retractarit. Similiter dicitur voluntarie peccare peccato externo ſomni, qui dormit contra præceptum domini indicens vigiliam, etiamſi non poſſit deinde amplius vigilare; ergo hujuſmodi effectus habent vere rationem peccati externi per malitiam extrinſece derivatam a cauſa voluntaria moraliter perſeverante in ratione voluntarii per non retractationem; non ſecus ac actus externus habet veram rationem peccati externi per malitiam extrinſece derivatam a peccato interno.

Confirm. quia projiciens Breviarium, ne poſſit horas recitare, non incurrit cenſuram impoſitam pro omiſſione recitationis horarum, tunc quando Breviarium projicit, ſed in inſtanti mediæ noctis, quando peccatum conſummatur; atqui cenſura non incurritur niſi propter peccatum; ergo omiſſio recitationis, quamvis poſt projectionem Breviarii ſit neceſſaria, adhuc tamen habet veram rationem peccati ob voluntarietatem in ſua cauſa moraliter perſeverantem per non retractationem.

XXXI. Infertur hinc, quod hujuſmodi effectus promanantes a voluntate prava non retractata, ſive poſitivi ſint, ut homicidium, ſive negativi, ut omiſſio recitationis Horarum, quamvis non poſſint amplius impediri, adhuc clavibus ſubjiciendi ſint, non ſecus ac peccata externa. Ita Sanch. Tannerus, Salas, Soto, Becanus contra Vaſquez loco citato, Sayr. Herreram apud eundem Dianam p. 3. tr. 6. reſ. 52. Ratio eſt, quia aliter fere nunquam teneremur confiteri v. gr. occiſionem, aut effectum ſecutum contra caſtitatem, &c. ſed ſatis eſſet aperire in Confeſſione cauſam his effectibus datam; quod videtur eſſe contra ſenſum fidelium, ac Doctorum; quidquid in contrarium doceat Vaſquez ibidem apud Dianam p. 1. tr. 7. reſ. 74. putans hos effectus manifeſtari a fidelibus in confeſſione, vel quia credunt eos eſſe peccata, vel ut luculentius peccatum manifeſtent.

Confirm. 1. quia ſi quis emiſſa ſagitta interficeret hominem, poteſt ſolum confiteri jaculationem ſagittæ animo occidendi, & præſcindere ab homicidio, immo poteſt etiam illud negare citra mortale; quod tamen videtur abſonum. Et ratio a priori eſt, quia ut aliquid in ſe vere, & formaliter ſit peccatum, atque adeo in confeſſione aperiendum, non eſt opus, quod ſit in ſe, & directe volitum, ſed ſufficit, ſi ſit ſaltem indirecte, & in ſua cauſa voluntarium.

Confirm. 2. quia ideo in omnium ſententia actus externus peccaminoſus eſt ſubjiciendus clavibus, quia habet veram rationem peccati, quamvis per denominationem ab actu interno peccaminoſo, cum quo moraliter conjungitur; ſicut etiam quia per hoc quod actui interno ſuperaddatur externus, notabiliter variatur judicium confeſſarii in ordine ad ſtatum peccati, & peccatoris, ut diximus initio hujus articuli; ac demum quia ſæpe actus externus eſt obnoxius cenſuræ, irregularitati, oneri reſtitutionis, &c. atqui hæc omnia pariter militant in effectu peccaminoſo provenienté ex prava voluntate præterita non retractata; ergo pariter effectus hic peccaminoſus eſt ſubjiciendus clavibus.

QUÆSTIO IV.

De Satisfactione Sacramentali.

DE Satisfactione multa inquirunt Theologi morales, quæ paucis hic complectemur, quærendo prius ea, quæ ſpectant ad ſatisfactionem extraſacramentalem; Deinde quæ ad Sacramentalem.

ARTICULUS I.

Quid ſit Satisfactio, & quænam ejus Conditiones?

I. DEfinitur ab Angelico in 4. diſp. 15. ſatisfactio, quod ſit quædam injuriæ illatæ recompenſatio. Apud Theologos tamen nomine ſatisfactionis antonomaſtice venit compenſatio injuriæ Deo irrogatæ per peccatum. Dupliciter tamen poſſumus pro peccatis ſatisfacere, primo quoad culpam, & de hac diſputatur in de Incarnatione, ſecundo quoad pœnam, quæ remanet luenda pro mortalibus, aut venialibus jam remiſſis, & iſta ſatisfactio aut poteſt a nobis præſtari extra Sacramentum per opera ſatisfactoria ex opere operantis, aut ex opere operato per ſatisfactiones Chriſti applicatas nobis vel per Indulgentias, vel per ſacrificium Euchariſticum, vel virtute clavium exequendo pœnitentiam in Sacramento a Confeſſario injunctam, quæ eſt pars integralis Sacramenti Penitentię. Quod poſſimus etiam extra Sacramentum condigne ſatisfacere pro pœna temporali peccatis debita, conſtat tum ex Trident. ſeſſ. 14. can. 13. tum ex proſcriptione 77. Theſis Baii, quæ habet: *Satisfactiones laborioſæ juſtificatorum non valent expiare de condigno pœnam temporalem reſtantem poſt culpam condonatam*: tum demum quia ſi poteſt juſtus per opera ſupernaturalia mereri de condigno vitam æternam, a fortiori poterit ſatisfacere de condigno pro pæna temporali alterius vitæ, quæ ingreſſum ad gloriam remoratur. Sicut autem meritum juſti habet ſolam proportionem Geometricam, non Arithmeticam cum præmio vitæ æternæ; ita juſti ſatisfactio proportionem habet pariter Geometricam cum pœna Purgatorii debita culpis, pro qua ſatisfacit; eo quod ſolvatur a Filio Dei adoptivo non tamquam in carcere, & coacte, ſed ſponte tanquam in palæſtra pugnando.

II. Quamvis autem extra Sacramentum non applicentur nobis Chriſti ſatisfactiones, quando per opera noſtra ex opere operantis ſatisfacimus; nihilominus jure merito in Trident. ſeſſ. 14. cap. 8. dicimur in Chriſto ſatisfacere; tum quia vi meritorum Chriſti conferuntur nobis auxilia ad ponenda hæc opera ſatisfactoria; tum etiam quia intuitu meritorum Chriſti acceptantur a Deo pro debito pœnæ ſatisfactiones a nobis præſtitæ. Etenim, ut notat de Lugo, Judex habet jus ad exigendam pœnam, quam ille vult imponere, quin teneatur acceptare pœnam, quam reus ſponte ſua ſubit, etiamſi eſſet hæc acerbior pœna debita; Siquidem delinquentis eſt pœnam pati, Judicis vero illam taxare. Hinc Triden. loco laudato habet: *Omnis gloriatio noſtra in Chriſto eſt, in quo vivimus, in quo meremur, in quo ſatisfacimus, facientes fructus dignos Pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur, & per illum acceptantur a Patre.* Ex quo ſequitur, quod ſatisfaciat Juſtus de rigore juſtitiæ vindicativæ quoad æqualitatem ſolutionis, ſolvendo tantum, quantum debet de pena, non tamen quoad modum ſolutionis, quia neceſſarius fuit favor ex parte Judicis, qui noſtra opera in ſatisfactionem acceptaret, cum poſſet exigere penas a ſe infligendas; ubi autem favor, & gratia admiſcetur, non habetur totaliter juſtitiæ rigor.

III. Ut autem ſatisfactio iſta extraſacramentalis ſit condigna, plures conditiones requiruntur. Prima eſt, quod ponatur ab homine in ſtatu gratiæ. Ita communiter contra nonnullos apud Lugo diſp. 24. ſect. 2. Et ratio eſt, quia ſicut nemo poteſt in Chriſto mereri, niſi vivat in Chriſto, ita nec poteſt in Chriſto ſatisfacere; quandoquidem ſicut opus meritorium non habet proportionem cum vita æterna, niſi elevetur a gratia; ita nec opus ſatisfactorium habet proportionem cum pœna alterius vitæ, niſi ab eadem gratia elevetur, debet enim eſſe Deo gratus homo, tam ut ejus opera acceptentur ad præmium, quam ut acceptentur ad placandum Deum, & ad compenſandam pœnam debitam per caſtigationem voluntariam. Confirm. quia, ut modo diximus ex Lugo, opera noſtra, ut ſint ſatisfactoria, debent a Deo in ordine ad talem finem acceptari; Deus autem opera peccatoris non acceptat. dicitur enim Proverb. 15. *Victimæ impiorum abominabiles Domino*. & prima ad Cor. 13. *Si diſtribuero omnem ſubſtantiam meam in cibos pauperum, & tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt*. Porro ſicut ex majori gratia creſcit valor meriti, ut docent communius, ita etiam valor ſatisfactionis, major enim perſonæ dignitas confert ad utrumque.

IV. Secunda conditio eſt, ut opus ſit pœnale. Propterea Triden. ſeſſ. 14. c. 8. opera ſatisfactoria appellat pœnas, additque, nos ſatisfaciendo pati pro peccatis; aliter non haberetur congrua recompenſatio pro in-

injuria, quoad reatum reſiduum pœnæ temporalis. Non videtur tamen negandum, quod omne opus bonum ſit aliquatenus pœnale, ut proinde quodlibet opus bonum, & qua honeſtum, ſit meritorium, & qua pœnale ſit ſatisfactorium. Et ratio eſt, quia omne opus bonum aliquam habet difficultatem, unde etiam pœnalitatem. virtus enim eſt circa arduum, & difficile, & idcirco dantur habitus virtuoſi ad ſuperandam difficultatem, quæ in exercitio actuum reperitur; difficile autem dicitur eſſe illud, quod vel dolore fit, vel temporis longitudine; ſicut facile dicitur eſſe, quod vel ſine dolore fit, vel brevi.

Neque obſtat, quod valde virtuoſi ſuavitatem potius ſentiant in exercitio virtutis, quam pœnam. Nam gaudium illud ſpirituale, quod ex amoris vehementia experitur virtuoſus in exercitio virtutis, non tollit, quominus ſentiat pœnam aliquam, licet levem, dum privat ſe bono delectabili ob amorem honeſti; hæc autem diminutio pœnæ, quæ tunc habetur orta ex promptitudine voluntatis libenter operantis circa honeſtum, non minuit ſatisfactionem, ſed potius illam auget, ut notat Angelicus loco laudato, & ſolum minuit ſatisfactionem diminutio pœnalitatis, quæ habetur ex parte ipſius actus. Et ratio eſt, quia quamvis actus qua honeſtus ſit meritorius, & qua pœnalis ſit ſatisfactorius, nihilominus creſcente honeſtate actus, etiamſi non creſcat, ſed potius decreſcat pœnalitas, adhuc creſcit ſatisfactio; quia magis Deus placatur ab actu honeſtiore, licet minus pœnali, quam a magis pœnali, & minus honeſto; & idcirco ex communi Theologorum doctrina magis eſt ſatisfactoria eleemoſyna, quam jejunium, quamvis hoc ſit magis cruciativum; & profeſſio religioſa ex D. Th. 2. 2. qu. 189. art. 3. ad 3. affert ſecum expiationem totius pœnæ temporalis debitæ propter actionis excellentiam, quamvis formaliter parum habeat pœnalitatis. Sic etiam magis ſatisfacit homo per actum charitatis, quam per actum humilitatis, quia dignitas actus in ordine ad ſatisfaciendum non deſumitur ex nuda pœna, ſed ex pœna laudabili: cum autem major ſit laudabilitas pœnæ in actu charitatis, eſto minus moleſtæ, quam in actu humilitatis, major per illum actum habetur ſatisfactio. Quare per omnes omnino actus ſupernaturales honeſtos habetur ſua ſatisfactio orta ex aliqua moleſtia, quæ in ejus exercitio habetur, ſaltem ob carentiam boni delectabilis cum eo actu incompoſſibilis; & ideo Trident. loco citato quamvis docuerit ſatisfactionem fieri per pœnas, addit tamen can. 13. eam univerſim fieri non ſolum jejuniis, orationibus, & eleemoſynis, ſed etiam aliis pietatis operibus; quia ſcilicet pietatis opera in hac vita non carent pœnalitate ſua.

V. Tertia conditio eſt, ut opus ſatisfactorium ex actu bono, & honeſto procedat. quomodo enim poteſt placari Deus per opus aut ſibi ingratum, aut ſibi non gratum? In tantum poteſt ſatisfactio Sacramentalis ex malo, aut indifferenti fine poſita ſufficere ad implendum præceptum Confeſſionis, & elevari ex opere operato ad ſatisfaciendum, quoties homo ratione peccati mortalis non eſt incapax talis effectus, puta ſi ob finem ſolum venialiter malum, v. g. ob vanam gloriam, det eleemoſynam a Confeſſario impoſitam, quia ſicut ad ſatisfaciendum aliis præceptis, puta audiendi Miſſam, jejunandi, non requiritur, quod hæc ponantur ex fine bono, ita ad ſatisfaciendum præcepto Confeſſionis; quinimmo etiam in ſtatu peccati mortalis poteſt his præceptis ſatisfieri; & ſicut poteſt v. g. abſolutio Sacramentalis ex fine mortaliter malo collata a Sacerdote elevari ex opere operato ad cauſandam gratiam in pœnitente, quia elevatur, quatenus eſt actio a Chriſto Domino aſſumpta, atque adeo quatenus eſt bona; ſicut etiam quando elevatur contractus matrimonialis peccaminoſus; & quando elevatur voluntas conferendi Ordines Sacros, etiamſi ſit ſimoniaca, &c. ita elevari poteſt ad cauſandum effectum ſatisfactionis ex opere operato opus ſatisfactorium impoſitum a confeſſario, quamvis ex fine venialiter malo ponatur. nam ſi poneretur ex fine mortaliter malo, non cauſaret gratiam ex opere operato ex incapacitate ſubjecti, & probabiliter nec cauſaret remiſſionem pœnæ ex indiſpoſitione ſubjecti. At quando opus ſatisfactorium ponitur extra Sacramentum, cum cauſet effectum ex opere operantis dumtaxat, idcirco ſi ponatur ex fine malo, cum non placeat Deo, neque placat Deum, neque ullo pacto ſatisfacit.

VI. Dubitatur hic primo, an opus ſatisfactorium debeat poni ex intentione ſatisfaciendi, ut ſatisfaciat? Ad quod reſpondendum cum communi contra Henricum, & alios apud Lugo d. 24. n. 43. negative. Ratio eſt, quia ſicut ad meritum non requiritur intentio merendi, & ſatis eſt, quod vi ſua opus meritorium aptum

ptum ſit movere Deum ad remunerationem, ut moveat ad illam infallibiliter dandam, poſita promiſſione divina; ita pariformiter ſatis eſt, quod opus ſatisfactorium aptum ſit placare Deum, ut ſatisfaciat infallibiliter, poſita divina acceptatione; atque adeo non requiritur intentio ſatisfaciendi per illud: Sicut docent communiter, nec requiri intentionem ſatisfaciendi, quando ponitur opus præceptum, eo quod ea præciſa, ponitur quidquid a legislatore præcipitur; atque adeo præcepto ſatisfit: quicquid ſit, an ſatisfiat cum intentione non ſatisfaciendi; in quo Doctores variant; eo quod videatur in tali caſu non poni opus eo modo quo poſſit legislatori morem gerere; ſicut nec videtur placare Deum offenſum, qui ponit opus ſatisfactorium animo non ſatisfaciendi per illud.

VII. Dubitatur 2. an poſſimus ſatisfacere etiam per pænas, & flagella a Deo nobis inflicta, & quæ neceſſario patimur, etiam non perſeverante actu interno libero, quo ea libenter acceptamus, & patienter toleramus? Et ſane quod ex divina erga nos clementia ſatisfaciamus per hujuſmodi pœnas, & flagella, conſtat ex Tridentino ſeſſ. 14. cap. 9. ubi habet: *Decet præterea, tantam eſſe divinæ munificentiæ largitatem, ut non ſolum pœnis a nobis pro peccato vindicando ſuſceptis, aut Sacerdotis arbitrio pro menſura delicti impoſitis; ſed etiam (quod maximum amoris argumentum eſt) temporalibus flagellis a Deo inflictis, & a nobis patienter toleratis apud Deum Patrem per Chriſtum Jeſum ſatisfacere valeamus.* Præterea quod non ſolum per actum internum, ſed etiam per ipſa flagella externa habeatur ſatisfactio, docent communiter contra nonnullos apud eundem Lugo; aliter non eſſet, cur adeo Tridentinum efferret divinam munificentiam, & amorem in hac ſatisfactione, ſi ea tota conſummaretur in ſola patientia, & actu interno. Quare ſicut ſatisfacimus non ſolum per actus internos, ſed etiam per ipſa flagella, quando ſponte a nobis ſuſcipiuntur; ita etiam quando neceſſario ea patimur, & a Deo infliguntur, dummodo patienter ea toleremus. Eſto autem actus externus non addat novum meritum ſupra actum internum, juxta communem Theologorum contra Ripaldam diſp. 68. ſect. 5. unde ſolum occaſionaliter, & per accidens magis meretur, qui ſuperaddit actum externum actui interno, quatenus intenſior ſolet eſſe, & diuturnior actus internus, quando debet ſuperare difficultates quæ interponuntur, ubi in actum externum prodiret: nihilominus communiter etiam Theologi docent cum Lugo diſp. 24. ſect. 4. quod actus externus addat novam ſatisfactionem actui interno. magis enim Deum placat cæteris paribus qui vult jejunare, & ſimul jejunat, ac qui ſolum vult jejunare. Et ratio eſt, quia æquitas poſtulat, ut reus pœnæ non crucietur bis, ac propterea qui ſuſtinuit flagella libenter, non ſolum ratione actus interni, ſed etiam ratione pœnarum externarum extinguit reatum pœnæ: contra vero cœteris paribus non videtur dignus novo præmio, qui voluntati jejunandi ſuperaddit jejunium, quippe quod nullatenus eſt liberum, niſi in cauſa, atque adeo non exigit novam retributionem, cum non addat novum obſequium erga præmiantem.

VIII. Putant nonnulli cum Medina tr. 3. q. 5. Vaſquez, & aliis apud Dicaſt. diſp. 13. dub. 6. quod nos per patientiam internam ſatisfaciamus, per flagella vero externa a Deo nobis inflicta, & patienter tolerata ſolum ſatiſpatiamur; non ſecus ac in Purgatorio animæ ſatiſpatiuntur, non ſatisfaciunt, quia poſt mortem *Tempus non erit amplius*, ut habetur Apoc. 10. ideſt merendi, ac ſatisfaciendi. ſatiſpaſſio enim requirit proportionem arithmeticam inter pœnam, quæ ſubitur, ac debitum pœnæ, ſatisfactio vero proportionem Geometricam. Sed adverſus hanc ſententiam recurrit, quod Trident. non potuiſſet adeo efferre munificentiam, & amorem Dei per hoc, quod in ordine ad ſatisfactionem admittat flagella a Deo nobis inflicta, & patienter tolerata, perinde ac ſi ſponte illa ſubiremus, ſi per flagella externa ſolum ſatiſpateremur, & non ſatisfaceremus. Ratio autem, cur congruum ſit, ut ea in ſatisfactionem admittat, eſt ex Angelico in 4. diſt. 15. qu. p. ar. 4. quæſt. 2. quia per hoc quod flagella neceſſaria libere acceptentur, fiunt quodammodo propria, ut proinde Deus illa reſpiciat, perinde ac ſi ea a nobis libere aſſumerentur ad ſatisfaciendum. Hæc ſunt verba Angelici: *Recompenſatio offenſæ præteritæ poteſt fieri & ab eo, qui offendit, & ab alio; quando fit ab alio, ea vindicationis magis, quam ſatisfactionis rationem habet; unde ſi flagella, quæ pro peccatis a Deo infliguntur, fiant aliquo modo ipſius patientis, rationem ſatisfactionis accipiunt; fiunt autem ipſius, in quantum ea acceptat ad purgationem peccatorum, eis utens patienter: ſi autem ratio eis per impatientiam diſſentiat,*

tunc,

tunc non efficiuntur aliquo modo ipſius, & ideo non habent rationem ſatisfactionis, ſed vindicationis tantum.

IX. Utrum autem per flagella, ſive a Deo inflicta, ſive ſponte ſuſcepta, ſatisfaciamus, etiam non perſeverante ſaltem virtualiler actu interno libero, quo illa acceptantur? Admittendum videtur cum Lugo loco citato num. 78. contra Dicaſtillum loco citato num. 80. quia ſicut voluntarie v. g. dicitur occidere inimicum, qui propinat illi venenum, quamvis deinde, quando inimicus moritur, non perſeveret voluntas illa prava occidendi illum; ita voluntarie dicitur flagella externa pati, qui aut ſponte ſuſcipit, aut libere acceptat quæ a Deo infliguntur, quamvis hic actus internus deinde non perſeveret, quando cruciatur: Per hoc autem, quod hujuſmodi flagella per acceptationem fiant quodammodo propria, ac voluntaria, etiam non perſeverante actu interno, congruum eſt, ut Deus etiam illa admittat in ſatisfactionem: non ſecus ac ex ſua munificentia admittit flagella externa nobis neceſſaria per hoc, quod ea acceptemus, & patienter toleremus, dum actus hic internus perſeverat.

Confirm. ex Lugo, quia qui ex præcepto confeſſarii tenetur humi cubare per totam noctem, ſi poſt ſomnum inchoatum ab aliis in molli culcitra reponatur, tenetur deinde altera nocte humi cubare; idque non ſolum in medicinam ſpiritualem ad carnem macerandam, ut putat Dicaſtillo, ſed etiam in ſatisfactionem ſacramentalem; ergo vere ſatisfacit per cubationem illam cruciativam, dum dormit, & actus internus patienter illam tolerans non perſeverat.

X. Ex quibus fit 1. poſse in pœnitentiam imponi a confeſsario ægritudines, carcerem, aut alias pœnas neceſsarias; eo quod dum patienter tolerantur, elevari poſsunt ad cauſandam ex opere operato pœnæ remiſſionem, non ſolum dum virtualiter actus internus patientiæ perſeverat, per hoc quod impatientia comprimatur, ſed etiam dum perſeverat habitualiter, ut in ſomno. Propterea confeſsarius poſt abſolutionem addit ea verba: *Quicquid patienter ſuſtinueris, ſit tibi in remiſſionem peccatorum*, quia ſcilicet flagella omnia patienter deinde tolerata conferunt ad ſatisfaciendum pro peccatis in ea confeſſione detectis.

XI. Fit 2. poſse a confeſsario in Pœnitentiam imponi opus alias præceptum, puta auditionem Miſsæ die feſto, aut jejunium Quadrageſimale; Non ſolum quia ex novo præcepto confeſſarii fit illud magis laudabile, magis meritorium, ac magis ſatisfactorium; redditurque pœnitenti magis oneroſum, cum ex ejus omiſſione duplex peccatum in confeſſione explicandum committatur, ut notat Lugo diſp. 25. n. 67. alterum contra virtutem propriam, puta contra Religionem, aut Temperantiam, alterum contra virtutem Pœnitentiæ omittendo ſatisfactionem debitam, immo etiam contra reverentiam Sacramento debitam, mutilando illud: Sed etiam quia ſi poſſunt elevari ad ſatisfaciendum ex opere operato virtute clavium flagella ipſa externa nobis neceſſaria, dummodo patienter tolerentur, & acceptentur, a fortiori elevari poſſunt opera ſolum moraliter nobis neceſſaria, videlicet opera aliunde præcepta.

ARTICULUS II.

De Pœnitentia a Confeſſario injungenda.

XII. Dubitatur 1. quomodo, & qualem pœnitentiam injungere debeat Confeſſarius.

Reſp. certum eſſe, quod per ſe loquendo teneatur confeſſarius imponere pœnitentiam peccatis congruam. Hæc enim habet Trid. ſeſſ. 14. cap. 8. *Debent Sacerdotes Dei, quantum Spiritus, & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate convenientes ſatisfactiones injungere; ne ſi forte peccatis conniveant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, leviſſima quædam opera pro graviſſimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur*; quæ poſtrema verba indicant obligationem eſſe gravem. Et ſane in judiciis humanis peccat graviter Judex, ſi pro atrocibus delictis levem pœnam injungat; ergo a fortiori in judicio Sacramentali.

Adde, communius docere contra Amicum, Lugo, Dianam, etiam pro venialibus, aut pro mortalibus remiſſis imponendam eſſe ſub gravi aliquam congruam ſatisfactionem, ne mutilum reddatur Sacramentum abſque hac parte integrali; quamvis ſi omittatur a pœnitente integra pœnitentia levis impoſita pro venialibus, puta unum Miſerere, communius doceant, quod ob materiæ parvitatem nonniſi venialiter peccetur. Et diſparitas videtur eſſe, quia ſi confeſſarius pœnitentiam pro venialibus non injungat, videtur injuriam irrogare Sacramento reddendo illud mutilum, cum poſſit

ſit facillime ejus integritatem curare; At pœnitens negligendo levem pœnitentiam non videtur gravem injuriam Sacramento irrogare, eo quod ad illam negligendam non videatur induci ex ullo Sacramenti contemptu, ſed ex quadam oſcitantia, quæ in materia levi non pertingit ad gravem culpam. Immo ſi pœnitens omittat gravem pœnitentiam impoſitam pro culpis levibus, aut pro mortalibus remiſſis, probabile eſt, ut ſentit Martinus Perez diſp. 57. ſect. 2. contra Lugo diſp. 25. ſeſſ. 5. quod ſolum venialiter peccet, eo quod confeſſarius non poteſt ad ullam pœnitentiam obligare pœnitentem, niſi ratione culpę clavibus ſubjectæ: quare cum peccata venialia, aut mortalia remiſſa non trahant reatum pœnæ gravis ſub gravi ponendæ, eo quod pœna excederet culpam, ſequitur, quod ad illam pœnitens non obligetur ſub gravi. Ex alio capite etiam nec tenetur ſub gravi implere pœnitentiam levem impoſitam pro mortalibus, quia quamvis mortalia inducant de ſe gravem obligationem luendi pœnam a confeſſario imponendam, nihilominus parvitas materiæ excuſare videtur a mortali, non ſolum quando parvitas materiæ eſt pars pœnitentiæ impoſitæ; de quo non dubitatur; ſed etiam paritate rationis, quando eſt pœnitentia totalis, ut communius docent cum Suar. Con. Lugo apud eundem Perez.

XIII. Excuſatur Confeſſarius ab imponenda gravi pęna pro culpis gravibus, Primo ſi eam phyſice non poſſit pęnitens exequi, in quo caſu curandum, ut per eleemoſynas ſatisfaciat. Quod ſi ſenſibus ſit deſtitutus, poteſt confeſſarius abſque impoſitione pęnitentiæ illum abſolvere. Secundo ſi pęnitens non poſſit exequi illam moraliter, hoc eſt abſque gravi difficultate. Immo quando creditur probabiliter, quod penitentiam gravem non ſit impleturus, non eſt ei imponenda, quia in hoc Sacramento, ut notat Suar. diſp. 38. ſeſſ. 9. magis ſpectatur ſalus pęnitentis, ejuſque emendatio, quam ſatisfactio pro pœna; & ut advertit Con. diſp. 10. dub. 8. præſtat exponere pœnitentem periculo luendi gravem pęnam in Purgatorio, quam exponere illum culpæ gravi, quam committeret omittendo gravem pęnitentiam injunctam. Quare ad vitandum malum gravius, indulgere poteſt confeſſarius aliquid imbecillitati pęnitentis, quia non ſolum debet munus Judicis erga illum exercere, ſed etiam Medici ſpiritualis. Tertio poteſt Confeſſarius ab onere pœnitentiæ ſatisfactoriæ (non tamen ab onere pęnitentiæ medicinalis, ac præſervativæ) eximere pęnitentem, ſi imponat illi lucrationem Indulgentiæ plenariæ, per quam tollitur omnis reatus pęnæ, atque adeo tollitur materia, propter quam pęnitentia imponi debet, ac propterea Sacramentum non dicitur remanere mutilum; præſertim quia ipſa volitio lucrandi indulgentiam, & poſitio operum ad id requiſitorum integrat Sacramentum: Et ideo Bonifacius VIII. ut refert Gloſſa in extravag. *Antiquorum* de Pęnitentiis, & remiſſionibus, reprehendit confeſsarios, qui lucraturis Indulgentiam Anni Sancti aliam pœnitentiam imponebant.

Hinc aliqui putant, poſse penitentiam a confeſsario impoſitam, ſi non ſit medicinalis, ſed ſatisfactoria, ab ipſomet pęnitente in lucrationem plenariæ indulgentiæ commutari; quod tamen Valentia putat abſurdiſſimum, eo quod nunquam Pęnitens ad ullam pęnitentiam obligaretur, cum innumeræ ſuppetant Indulgentiæ lucrandæ. Equidem tamen cenſeo cum Fill. Rodr. & aliis apud Dianam p. 5. tr. 12. reſ. 3. probabile eſse, quod lucrans Indulgentiam plenariam eximatur ab onere implendi pęnitentiam ſatisfactoriam, non tamen medicinalem: & quia pęnitentiæ, quæ ſolent imponi, ut advertit Suarius, utpote valde leves præ illis, quæ juxta Canones Pęnitentiales imponebantur olim pro foro externo, ſunt medicinales potius, quam ſatisfactoriæ, idcirco raro admodum ab onere pęnitentiæ impoſitæ liberatur pęnitens ob plenariam indulgentiam, quam lucratur. Neque obſtat, quod dixit Lugo, videlicet pharmacum a Medico non præcipi, ſed ſolum cadere ſub conſilium. Nam ex uſu Eccleſiæ, & communi fidelium, ac Doctorum ſenſu Chriſtus Dominus dedit Sacerdoti poteſtatem præcipiendi non ſolum pęnam, quatenus Judex eſt, ſed etiam pharmacum, quatenus eſt Medicus: unde ad pęnitentiam Medicinalem pœnitens omnino tenetur.

XIV. Utrum autem confeſsarius excuſetur aliquando ab imponenda gravi pęnitentia culpis debita per hoc, quod addat illa verba: *Quicquid boni feceris, & mali ſuſtinueris, ſit tibi in remiſſionem peccatorum*; affirmant nonnulli apud Dia. p. 3. tr. 4. reſ. 97. putantes, elevari poſse virtute clavium ad ſatisfaciendum ex opere operato etiam opera, quæ a confeſsario non præcipiuntur, ut admittit Suar. diſp. 38.

ſect.

ſect. 3. ita ut non liget confeſſarius, ſeu obliget ad hæc opera determinata, ſed obliget ut opera bona, quæ libenter facit pœnitens ad hunc finem, faciat ut vi Sacramenti proſint ad ſatisfaciendum ex opere operato; quo poſito, elevatur quicquid boni facturus eſt pœnitens; non quidem in perpetuum, quod videtur abſonum, ſed quouſque plene ſatisfiat pro peccatis in ea confeſſione expoſitis, ut admittit idem Suar. l. c. ſect. 6. Communius tamen id negant, putantes formulam illam eſſe deprecatoriam, non judicialem; aliter Tridentinum non deterruiſſet gravibus illis verbis Confeſſarios imponentes pro culpis graviſſimis leviſſima quædam opera, ſi ſufficeret addere formulam iſtam: & dato quod hæc formula ſufficeret pro imponenda pœnitentia ſatisfactoria, non proinde ſufficit pro imponenda medicinali, ac præſervativa.

XV. Dubitatur 2. An pœnitens teneatur Pœnitentiam acceptare, & implere? Nonnulli cum Navar. Soto, Fabio apud Dianam p. 2. tr. 15. reſ. 52. putarunt, poſſe penitentem citra mortale velle in Purgatorio luere pœnas peccatis debitas. Communiter tamen hæc ſententia poſt Tridentinum rejicitur. Vaſq. & Victoria putant eſſe contra fidem. Suarius eſſe temerariam; alii periculoſam, & improbabilem: confeſſarius enim injungit pœnitentiam, ex Tridentino; ergo pænitens tenetur illam exequi, & imperata facere. Præterquamquod judicium Sacramentale eſſet mutilum, ſi deficeret ſatisfactio. Quinimo ſi tranſmittatur, quod ſic poſſet pænitens eximi a pænitentia ſatisfactoria, non proinde fieret, quod poſſet eximi a præſervativa, qualis eſſe ſolet quæ communiter imponitur, ut diximus ex Suario. Diximus etiam, ad pœnitentiam levem nonniſi ſub levi teneri, & probabiliter etiam ſi pro culpis gravibus ea ſit impoſita. Probabiliter etiam poteſt confeſſarius velle pœnitentem obligare ad gravem pœnitentiam tantum ſub levi, non ſecus ac poteſt probabiliter aliquis ex voto tantum ſub levi obligare ſe ad aliquid grave; Ita Medina, & Suar. diſp. 38. ſect. 7. Cæterum ſicuti nemo poteſt impletionem voti diu differre, ita nec pœnitentiam injunctam; debetque per ſe ipſum implere, ut conſtat ex theſi 15. proſcripta ab Alex. VII. Non eſt tamen obligatio eam implendi in ſtatu gratiæ, ut docent Lugo, & Perez diſp. 57. ſect. 4. eſto in tali caſu privetur pœnitens non ſolum augmento gratiæ, ſed etiam remiſſione pœnæ, cum Dei inimicus non ſit idoneum ſubjectum, cui pœna remittatur. Hic tamen effectus remiſſionis pœnæ probabiliter, recedente fictione, reviviſcit. Suarez putat, eſſe ſaltem veniale pœnitentiam implere in ſtatu peccati, eo quod recipiatur indigne pars Sacramenti, & ponatur obex ejus effectui. Verum ſicut non eſt veniale audire ſacrum præceptum in ſtatu peccati mortalis, quamvis tunc ponatur obex effectui ſacrificii, nec eſt veniale intereſſe cum mortali benedictioni Pontificis, quando conferuntur Indulgentiæ, quamvis ponatur obex conſimili effectui: ita in caſu noſtro: & licet probabile ſit, quod ſatisfactio Sacramentalis cauſet etiam ex opere operato augmentum gratiæ, quia tamen hoc non eſt certum, ideo communiter docent, non eſſe mortale, ponere obicem huic probabili augmento gratiæ ſanctificantis.

XVI. Dubitatur 3. An poſſit Confeſſarius penitentiam ab alio impoſitam commutare, non auditis peccatis, propter quæ fuit impoſita? Quod pœnitens non poſſit auctoritate propria pœnitentiam commutare in opus evidenter præſtantius, docent communius contra nonnullos apud Dia. p. 3. tr. 4. reſ. 53. quibus ipſe adſtipulatur. Et ratio eſt, quia rem a ſuperiore præceptam nequit ſubditus commutare, ut conſtat in aliis præceptis. Ideo poteſt vovens commutare ſibi votum in aliquid melius, quia obligatio voti oritur ex propria voluntate voventis intendentis ponere aliquid Deo gratum: quare ſi ponat aliquid Deo gratius, voti obligationem non violat. Etenim ex cap. *pervenit* de jurejurando, *promiſſum non infringit qui illud commutat in melius:* At obligatio præcepti oritur ex voluntate ſuperioris, cui non ſatisfit, niſi ponendo quod ipſe præcipit. Nec in caſu noſtro virtute clavium elevatur ad ſatisfaciendum ex opere operato, niſi opus illud, quod confeſſarius vult elevare; Sicut nec Indulgentias lucratur, qui non ponit opera injuncta, quamvis ponat præſtantiora.

Deinde quod æqualis Confeſſarius poſſit penitentiam ab alio impoſitam commutare etiam in minorem, audita confeſſione eorundem peccatorum, docent communiter contra nonnullos, quia poteſt reus velle ſtare ſententiæ alterius Judicis. Neque hinc ſequitur, quod prius Sacramentum reddatur mutilum, quia ſatisfactio a novo confeſſario impoſita utrumque Sacramen-

tum integrat tollendo debitum penæ, ſicut integrum remanet Sacramentum, quando per Indulgentias totaliter deletur pœnæ reatus. Neque fit injuria priori confeſſario, quia hoc Sacramentum non ordinatur in bonum Judicis, ſed in bonum pœnitentis, qui non adit novum Judicem per modum appellationis, ſed per modum novi judicii æqualis præcedenti, cum poſſit idem judicium in bonum penitentis tam ab eodem, quam ab alio æquali Confeſſario iterum inſtitui.

Admittitur etiam a Vaſquez, Henr. Nav. poſſe Sacerdotem inferiorem commutare pariter pœnitentiam a ſuperiore impoſitam pro reſervatis: non ſecus ac poteſt Inferior habens poteſtatem commutandi vota non reſervata, poſtquam ſuperior commutavit votum reſervatum in materiam non reſervatam, iſtam commutare, eo quod de ſe non ſit reſervata; ſolum enim abſolutio peccatorum reſervatur ſuperiori, non vero commutatio pœnitentiæ. Quamvis autem hoc ſit probabile, communius tamen, & probabilius docent oppoſitum cum Suario, Lugo, Perez, quia idcirco peccata reſervantur, ut poſſit ſuperior ſaniora conſilia, & magis congruas pœnitentias imponere; propterea non videntur poſſe iſtæ deinde commutari niſi per eundem, aut per alium ſuccedentem in eodem gradu, atque adeo in tribunali æquali. Et idcirco ſimplex Sacerdos, quamvis poſſit abſolvere a peccatis mortalibus jam remiſſis, non tamen poteſt pœnitentiam propter illa impoſitam a confeſſario commutare. His præmiſſis,

XVII. Ad dubium propoſitum communiter reſpondent, non poſſe ſecundum confeſſarium, non audita confeſſione eorundem peccatorum, pœnitentiam a primo impoſitam commutare, cum non poſſit qua Judex ferre judicium, incognita cauſa; nec poſſit qua Medicus curare vulnera, quæ non cognoſcit. Non pauci tamen cum Toleto, Sa, Henr. & aliis apud Dianam par. 2. tr. 15. reſ. 53. putant, ad rite ferendam ſententiam ſufficere, quod ex præſenti ſtatu pœnitentis, & ex ipſa pœnitentia impoſita habeatur confuſa quædam notitia peccatorum, ptopter quæ fuit impoſita, ut poſſit commutari. Sicut enim quando confeſſarius diu audit Pœnitentem, ut poſſit legitimam ſententiam ferre, non eſt opus, quod tunc diſtincte recordetur ſingulorum peccatorum, quæ diſtincte pœnitens expoſuit, ſed ſufficit, quod confuſam habeat eorum notitiam; ita in caſu noſtro ſufficit conſimilis confuſa notitia peccatorum, quin debeant ea iterum diſtincte recenſeri. Et quod hæc ſententia ſit ſufficienter probabilis, oſtendit ipſa praxis confeſſariorum, ut habet Diana l. c. Saltem videtur ſufficere, quod præcipua peccata, & confuſum quendam eorum numerum pœnitens recolat, ut poſſit apte pœnitentia commutari. Et procul dubio in Sacramento Confeſſionis ea commutanda eſt, cum id ſpectet ad poteſtatem clavium, & ad tribunal Sacramentale. Immo idem Confeſſarius, ſi velit pœnitentiam a ſe injunctam commutare, cum actum jurisdictionis exerceat, non poteſt id efficere extra confeſſionem, niſi ita illa præceſſerit, ut ob brevitatem temporis hæc commutatio cum illa ſententia abſolutoria moraliter conjungatur: cenſetur autem cum illa conjungi moraliter, ſi fiat poſt mediam horam, per Megalam: intra triduum, vel hebdomadam, per Henr. Ledeſm. & alios apud Dianam p. 2. tr. 15. reſ. 53. & juxta Vaſquez q. 94. a. 2. dub. 3. & Mæratium apud Perez, ſi fiat, quandocumque perſeverat in Confeſſario memoria cauſæ præcedentis, & ſtatus ipſius pœnitentis; ſicut enim ſatisfactio poſt longum tempus poſita poteſt integrare Sacramentum præteritum, ut ratiocinatur Lugo diſp. 25. n. 112. ita poteſt commutatio pœnitentiæ poſt longum tempus fieri, & ſpectare ad idem judicium præteritum, ſi perſeveret in Confeſſario ſufficiens cognitio illius cauſæ.

XVIII. Dubit. 4. An ſatisfactio ſacramentalis conferat ex opere operato augmentum gratiæ ſanctificantis, præter remiſſionem penæ? Quod pœnæ remiſſionem conferat ex opere operato, majorem, vel minorem, juxta diſpoſitionem ſubiecti, docent communiter ex Tridentino dicente ſeſſ. 14. cap. 3. tres partes Sacramenti Pœnitentiæ, vid. Contritionem, Confeſſionem, & Satisfactionem requiri ad plenam, ac perfectam peccatorum remiſſionem. cum enim non requiratur ſatisfactio ad remiſſionem culpæ, ſequitur, quod requiratur ad remiſſionem pænæ. Quod conferat etiam ex opere operato augmentum gratiæ, docent probabiliter Suar. diſp. 38. ſect. 2. Cajet., Soto, & alii contra Lugo, Coninck, Præpoſitum. Ratio eſt primo, quia ſatisfactio eſt pars Sacramenti; ergo cauſat gratiam, quam ſignificat, non ſecus ac omnes aliæ partes Sacramenti: ſecundo quia ſatisfactio non ſolum imponitur in vindictam,

ad quod requiritur, ut ex opere operato cauſet pœnæ remiſſionem, ſed etiam imponitur ad curationem, & medicinam, ad quod requiritur, quod cauſet exigentiam auxiliorum actualium ad non relabendum, ſeu gratiam Sacramentalem propriam Sacramenti pœnitentiæ; atqui in omnibus Sacramentis gratia propria Sacramentalis, ſeu exigentia auxiliorum actualium in ordine ad effectus proprios cujuſcunque Sacramenti non aliter cauſatur, niſi per hoc, quod cauſetur gratia ſanctificans exigens ex Divino extrinſeco decreto hujuſmodi auxilia, ut diximus in tractatu de Sacramentis diſp. 2. quæſt. 5. ergo ſatisfactio Sacramentalis præter remiſſionem pœnæ cauſat etiam ex opere operato augmentum gratiæ exigentis auxilia actualia ad non relabendum. Quod videtur docere apertiſſime Angelicus q. 90. ar. 2. ad 2. dicens: *Satisfactio confert gratiam, prout eſt in propoſito, & auget eam prout eſt in executione*. Nec puto eſſe ad rem interpretationem Adverſariorum, quod ſcilicet D. Th. ſolum velit, per ſatisfactionem haberi perfectum effectum gratiæ, ſeu liberationem totalem a reatu peccati. Hinc fit, quod ſicut reliqua Sacramenta ficte ſuſcepta, ſublato per pœnitentiam obice, probabiliter reviviſcunt, (ut diximus in de Sacramentis diſp. 3. qu. 3. ar. 2.) etiam ipſum Sacramentum Euchariſtiæ, dummodo ſuſcipiatur cum fictione negativa, & inculpabili, non vero poſitiva, & culpabili; ita ſatisfactio Sacramentalis, utpote pars Sacramenti, ſi ponatur in ſtatu peccati mortalis, probabiliter etiam ſublata per pœnitentiam culpa, reviviſcit, & cauſat ex opere operato augmentum illud gratiæ, quod prius non potuit cauſare ob impedimentum culpæ non retractatæ.

QUÆSTIO V.

De forma Abſolutoria Sacramenti Pœnitentiæ.

I. Quamvis in iudicio forenſi ſcripto, nutibus, aut aliis ſignis præter verba, ſententia abſolutoria ferri poſſit; in foro tamen Sacramentali ſolum verbis ferri debet, ut conſtat ex antiquiſſima Eccleſiæ traditione, & praxi; necnon ex Florentino, quod in Decreto Eugenii hæc habet: *Forma hujus Sacramenti ſunt verba abſolutionis, quæ Sacerdos profert, dum dicit; Ego te abſolvo*. ſicut etiam eruitur ex confixa Theſi a Clemente VIII. anno 602. quod ſcilicet *liceat per literas, ſeu internuncium Confeſſario abſenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere*, ut fuſe oſtendi exponendo hanc Theſim in Appendice Trutinæ Theologicæ Theſium damnatarum. Hinc fit, Sacerdotem mutum valide abſolvere non poſſe, quamvis abſolvi poſſit Pœnitens mutus.

II. Dubitatur tamen 1. Quænam verba eſſentialiter pertineant ad formam Sacramentalem? Ad quod dicendum cum communiori contra nonnullos apud Lugo diſp. 13. ſect. 1. cum Martino Perez, & aliis, ad valorem Sacramenti ſpectare ea tantum verba *Abſolvo Te*, non vero illa *A peccatis tuis*; quamvis citra mortale hæc omitti non poſſint, tum ob Eccleſiæ conſuetudinem, quæ cenſetur graviter obligatoria; tum etiam quia illicitum eſt in conferendis Sacramentis ſequi opinionem probabilem de illorum valore, omiſſa tutiore. Particula illa *Ego* ſufficienter includitur, & implicite continetur in ly *abſolvo*, unde citra mortale omitti poteſt; ſicut etiam citra mortale omitti poſſunt verba illa, *In nomine Patris, &c.* quia quamvis nonnulli putent ea ad valorem formæ pertinere; nihilominus, ut notat Martinus Perez diſp. 18. ſect. 3. eſt moraliter certum, quod ad valorem Sacramenti non requirantur: non eſt autem illicitum ſequi ſententiam moraliter certam de valore Sacramenti, omiſſa tutiore, ut in eadem Trutina Theologica oſtendi exponendo primam Theſim ab Innoc. XI. confixam. Nec datur præceptum, ut innuit D. Th. 3. p. q. 84. art. 3. ad 3., nec conſuetudo graviter obligans addendi iſthæc verba; imo D. Th. ibidem dicit, invocationem Trinitatis relinqui arbitrio Sacerdotis; cum ex verbis Chriſti, *Quorum remiſeritis peccata, &c.* non eruatur neceſſitas talis invocationis. Denique preces illæ præviæ, quæ habentur in Rituali Romano, *Miſereatur tui, &c.* & quæ conſequuntur, *Paſſio Domini noſtri, &c.* ex Tridentino laudabiliter adjunguntur, & ad hanc integram formam proferendam Paulus V. hortatur; omitti tamen poſſunt ex rationabili cauſa, præſertim in multitudine confitentium, ut paſſim omittuntur illæ preces, *Miſereatur tui &c.* & *Indulgentiam, abſolutionem &c.* ac forma incipitur ab illis verbis, *Dominus noſter Jeſus Chriſtus, &c.* ut præmittatur abſolutioni a peccatis abſolutio a Cenſuris, ſi forte

te pœnitens occultam aliquam cenſuram incurrerit.

III. Probatur nunc, quod eſſentialiter ad formam Sacramenti ſpectent verba illa *Abſolvo Te*; quia univerſim forma Sacramentalis debet ſignificare effectum, quem cauſat; atqui circumſcriptis his verbis, non ſignificatur effectus cauſatus vi Sacramenti Pœnitentiæ; ergo eſſentialiter hæc verba ad formam abſolutoriam requiruntur. Quod vero non requirantur eſſentialiter verba illa, *A peccatis tuis*, oſtenditur, quia ſenſus horum verborum implicite continetur in verbis illis *Abſolvo te* prolatis in talibus circumſtantiis: Ad eum modum quo ſi in judicio forenſi poſt accuſationem de homicidio dicat Judex, Abſolvo te, fit ſenſus, quod abſolvat ab homicidio, de quo reus criminabatur. Præſertim quia, ut advertit Suarez, verbum, Abſolvo, quamvis poſſit etiam ſignificare abſolutionem a cenſuris, a pœnis, a vinculis, abſolute tamen prolatum, & antonomaſtice ſignificat abſolutionem a peccatis. Quare ſicut non eſt de eſſentia formæ abſolutoriæ ly *Ego*, quia implicite continetur in ly *Abſolvo*, ita nec ſpectant ad valorem Sacramenti verba illa *A peccatis tuis*, quia in talibus circumſtantiis includuntur implicite in verbis illis, *Abſolvo Te*.

IV. Dices 1. Particula illa *Te* eſt de eſſentia formæ, ut docent communiter contra Sotum apud Haunoldum, etiamſi ex circumſtantiis ſignificetur, quod abſolvatur qui eſt præſens; ergo etiam ſunt de eſſentia illa verba, *A peccatis tuis*, etiamſi ex circumſtantiis ſignificetur, quod abſolutio ſit potius a peccatis, quam a cenſuris, aut aliis vinculis.

Reſp. nego conſeq. Diſparitas ex Lugo eſt, quia ly *Abſolvo* de ſe ſignificat ſolum perſonam primam, quæ abſolvit, non vero perſonam, quæ abſolvitur; forma autem Sacramentalis ſignificare debet de ſe, & non ex circumſtantiis effectum, quem cauſat; & idcirco niſi exprimatur perſona, quæ abſolvitur, nempe ly *Te*, forma Sacramentalis non habet ſuam ſignificationem completam, unde non eſt valida: At hæc verba *Abſolvo Te* antonomaſtice ſignificant abſolutionem a peccatis; & idcirco etiamſi non exprimatur ly *A peccatis tuis*, adhuc forma habet de ſe ſignificationem completam. Quare diſtinguendum eſt inter propoſitionem mutilam, ſeu incompletam, & propoſitionem completam, ac æquivocam: ly *Abſolvo* eſt propoſitio mutila, non habens de ſe independenter à circumſtantiis ſignificationem completam, & ideo non ſufficit: Aliter ſi ſufficeret, quod circumſtantiæ compleant ſignificatum verborum, ſequeretur, quod ſi Pœnitens diceret Sacerdoti, Vis me abſolvere a peccatis meis? & ille reſpondeat, Etiam, vel Ita, ſeu Volo, etiam hæc verba ſufficerent; quod tamen communiſſime negatur: eſto quidam recentior apud Haunoldum id admiſerit. Sicut enim non ſufficiunt nutus ſine verbis, ita nec ſufficiunt verba, quæ de ſe non ſignificant effectum, quem cauſant, nec habent independenter a circumſtantiis ſignificationem completam: Contra vero ly *Abſolvo te* non eſt propoſitio incompleta, ſed completa, licet æquivoca, potens de ſe ſignificare abſolutionem ſive a peccatis, ſive a Cenſuris, ſive ab aliis pœnis, aut vinculis; ſicut hæc propoſitio, Gallus cantat, eſt completa, ſed æquivoca. Poteſt autem forma Sacramentalis de ſe completa, quando eſt æquivoca, ex circumſtantiis determinari ad hanc potius, quam aliam ſignificationem; Sicut etiam determinari poteſt ab intentione proferentis, ut diximus ex Angelico in de Sacramentis diſp. 1. quæſt. 1. art. 5.

V. Dices 2. Invocatio Trinitatis eſt de eſſentia Baptiſmi; ergo etiam eſt de eſſentia Sacramenti Penitentiæ: atque adeo ad valorem formæ abſolutoriæ ſpectant etiam verba illa, *In nomine Patris, &c.*

Reſp. nego conſequentiam. Diſparitas eſt, quia Chriſtus Dominus voluit, ad eſſentiam Baptiſmi, quod eſt Sacramentum fidei, ſpectare invocationem explicitam Sanctiſſimæ Trinitatis, cujus fides neceſſaria eſt ingredienti Eccleſiam a Dei Filio incarnato ædificatam. Hoc tamen non præcepit in Sacramento Pœnitentiæ; & ideo ſolum dixit Joan. 20. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*. Illud autem eſt diſcrimen inter hæc verba *A peccatis tuis*, & hæc alia *In nomine Patris*, &c. quod illa, quamvis implicite contenta in ly *Abſolvo te*, ſe habeant tanquam partes integrantes formam abſolutionis, unde conſuetudo adjungendi illa cenſetur graviter obligatoria: contra vero invocatio Trinitatis nullatenus requiritur ad ſignificandum effectum Sacramenti Penitentiæ, & idcirco conſuetudo adjungendi hanc invocationem non cenſetur graviter obligatoria. Et quamvis tam ly *Ego* implicite contineatur in ly *Abſolvo*, quam ly *a peccatis tuis* impli-

plicite contineatur ratione circumſtantiarum in ly *Abſolvo te;* nihilominus conſuetudo exprimendi verbum illud *Ego*, non cenſetur graviter obligatoria, ut notat Platelius num. 801. tum quia omiſſio illius verbi *Ego* non reddit propoſitionem æquivocam, ſicut reddit illam æquivocam omiſſio illorum verborum, *A peccatis tuis*, independenter a circumſtantiis; tum etiam quia abſque hoc verbo *Ego* non exponitur Sacramentum periculo fruſtrationis: contra vero abſque verbis illis *A peccatis tuis*, cum ſolum probabile ſit, & non moraliter certum, quod hæc verba ad eſſentiam Sacramenti non pertineant. Non vacat tamen veniali culpa invocationem Trinitatis omittere, ut communius ſentiunt Doctores apud eundem Platelium: ubi enim Angelicus loc. cit. dixit, quod ea relinquatur arbitrio Sacerdotis, ſolum ſit ſenſus, quod ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ non ſpectat, ſicut ſpectat ad valorem Baptiſmi. Quod autem diximus de forma abſolutoria, qua utuntur Latini, dicendum proportionaliter de forma, qua utuntur Græci, quæ impræſentiarum eſt, ut notat Platelius num. 803. *Habeo te venia donatum*, ſeu *Habeo te abſolutum*, &c. quamvis olim præmitterent per modum deprecationis, non per modum abſolutionis, ut docet Arcudius l. 14. c. 3. formam illam: *Domine Jeſu Chriſte, qui dediſti nobis poteſtatem, abſolve hunc a peccatis ſuis.*

VI. Ex dictis ſolvitur difficultas illa, quandonam cauſetur effectus Sacramenti Pœnitentiæ, nempe gratia peccati remiſſiva? Vaſquez, & Henriquez opinantur, quod ſi proferantur hæc tantum verba, Ego te abſolvo, in fine prolationis horum verborum cauſetur effectus Sacramenti; ſi vero addantur verba illa *a peccatis tuis*, effectus non cauſetur ante finem horum verborum, quippe quæ implicite in primis verbis continentur, & quando exprimuntur, debent effectum cauſare, quem cauſarent, ſi ſolum implicite continerentur. Verius tamen cenſeo dicendum cum Lugo diſp. 13. ſect. 1. quod ſemper in fine prolationis verborum illorum, Abſolvo te, cauſetur gratia, in hypotheſi, quod hæc tantum verba eſſentialiter ad formam Sacramenti pertineant. Et ratio eſt, quia forma Sacramentorum ſtatim ac eſt eſſentialiter completa, cauſat effectum ſuum, nec poteſt licite Miniſter Sacramentorum ſuſpendere talem effectum. Verum quidem eſt, quod ſi Sacerdos diceret, Ego a peccatis tuis te abſolvo, concurrerent ad effectum Sacramenti illa verba, a peccatis tuis, eo quod ad ſignificationem eſſentialem ſpectent, & non ſit completus ſenſus ſubſtantialis formæ, antequam illa proferantur: At quando dicitur, Ego te abſolvo a peccatis tuis, completus eſt ſenſus ſubſtantialis formæ, ut ſupponitur, antequam proferatur ly a peccatis tuis: ergo quamvis hæc verba integrent propoſitionem, & expreſſe ſignificent, quod implicite a prioribus verbis ſignificabatur, non per hoc debent ad effectum Sacramenti concurrere: ſicuti enim quando Sacerdos poſt ſumptionem hoſtiæ ſumit aliam particulam conſecratam, hæc non cauſat novam gratiam, eo quod ſe habet ut pars integralis ejuſdem Sacramenti, faciens unum moraliter cum priori comeſtione; ita in caſu noſtro. Idemque dicas de aliis formis Sacramentorum: ex. gr. ſi vera ſit ſententia communior, quod ad formam conſecrationis Calicis eſſentialiter ſpectent ſolum prima illa verba, *Hic eſt calix ſanguinis mei*, ponitur ſanguis Chriſti ſub ſpeciebus vini in fine prolationis horum verborum; quia tamen controverſia eſt inter Theologos, an etiam reliqua verba ſpectent ad eſſentiam formæ, idcirco incertum eſt, num ſanguis Chriſti ponatur ſub ſpeciebus in fine totius formæ, quando dicitur, *in remiſſionem peccatorum*, ut contendunt plures Thomiſtæ apud Vaſquez. Intentio autem Sacerdotis debet eſſe faciendi, quod Chriſtus inſtituit, videlicet quod ſi Chriſtus inſtituit, ut ſolum ſpectent ad eſſentiam formæ priora illa verba, & tunc calix conſecretur, & quod reliqua verba ſolum ſpectent ad formæ integritatem, hoc ipſum debet Sacerdos intendere; ſin voluerit, quod tota forma eſſentialiter ſpectet ad conſecrationem calicis, intentio Sacerdotis non debet ab hac inſtitutione Chriſti Domini diſcrepare; ut pariter docet Lugo diſp. 11. de Euchariſtia ſect. 4.

VII. Dubitatur 2. Quiſnam ſit ſenſus formæ abſolutoriæ? Ratio difficultatis eſt, quia quando quis exponit in Confeſſione peccata alias remiſſa per contritionem præviam, aut per aliam Confeſſionem, non videtur, quomodo verificari poſſit, quod abſolvatur a peccatis, cum non poſſint amplius tolli peccata antecedenter ſublata, ac remiſſa. D. Thom. q. 84. art. 3. ad 5. docet, per hæc verba, Ego te abſolvo, ſignificari, Ego tibi Sacramentum abſolutionis impendo. Quia tamen rurſus inquiri

poteſt, quomodo Sacramentum abſolutionis impendi poſſit illi, qui non eſt amplius vinculis peccatorum ligatus poſt eorum remiſſionem, idcirco Lugo diſp. 13. de Pœn. ſect. 3. putat, ſenſum formæ juxta mentem Angelici eſſe, quod Sacerdos tanquam Dei Miniſter nomine ipſius Dei condonet peccatum, cedendo jure ſuo ad odio habendum, & puniendum peccatorem, & obligando ſe ad non odio habendum illum, nec puniendum pœna æterna; cum autem poſſit idem iterum, iterumque ſe obligare ad rem eamdem, ut patet in renovatione votorum, ratione cujus idem iterum vovendo iterum obligat ſe ad illud ipſum, ad quod antecedenter erat obligatus; ideo nil mirum, quod peccatum ſemel remiſſum per contritionem peccatoris, iterum per abſolutionem ſacramentalem remittatur. In tantum enim in phyſicis quod eſt ſemel ſolutum, non poteſt iterum ſolvi, in quantum objectum ſolutionis eſt mera ſublatio vinculorum, quæ ſemel ſublata non poteſt amplius tolli, quomodo enim poteſt ſecunda vice tolli, quod non ſupponitur amplius exiſtens? At objectum abſolutionis a peccatis non eſt mera ſublatio peccatorum, ſeu reatus odii Divini, & pœnæ æternæ, ſed eſt etiam obligatio in Deo ad non odio habendum, & puniendum peccatorem; iſthæc autem obligatio, ſeu hoc vinculum poteſt iterari, non ſecus ac poteſt iterari vinculum, ſeu obligatio, quæ per votum contrahitur. Et idcirco ſenſus formæ abſolutoriæ bene poteſt cadere in pœnitentem, quamvis per contritionem præviam, aut antecedentem confeſſionem eorundem peccatorum hæc ſupponantur remiſſa.

VIII. Non eſt autem rejicienda alia explicatio Suarii ſect. 3. nu. 19. putantis, ſenſum formæ abſolutoriæ eſſe, Ego confero tibi gratiam de ſe peccati remiſſivam; ſeu juxta locutionem Angelici, Ego impendo tibi Sacramentum abſolutionis conferens gratiam de ſe remiſſivam peccati. Quod verificatur, etiam quando peccata antecedenter ſunt remiſſa, quia tunc etiam confertur gratia, quæ quantum eſt de ſe, expelleret peccatum, ſi adeſſet.

Neque dicas cum Lugo num. 71. in formis Sacramentorum diſtinguendam eſſe ſignificationem, quam habent verba ex hominum inſtitutione, ab ea, quam habent ex inſtitutione Chriſti Domini. Eſto autem ſemper verificaretur ſenſus formæ abſolutoriæ juxta inſtitutionem Chriſti, ſi conferatur gratia de ſe remiſſiva peccati, non apparet tamen, quomodo poſſit verificari ſenſus ejuſdem formæ juxta hominum inſtitutionem, vi cujus ſignificatur, quod pœnitens a peccatis abſolvatur, quando revera non abſolvitur, ſi antecedenter per contritionem, aut aliam confeſſionem a peccatorum vinculis reperiatur ſolutus.

Nam contra eſt, quia difficultas in caſu noſtro ſolum habetur, quomodo verificetur forma juxta ſignificationem Sacramentalem, quod remittantur peccata, quando peccata ſunt jam per contritionem deleta; & huic difficultati ſatisfaciemus tam juxta ſententiam Lugonis, quam juxta ſententiam Suarii, a quibus mens Angelici exponitur. Quod autem attinet ad ſignificationem naturalem, ſeu quam habent verba ex hominum inſtitutione, conſtat, quod ea verificetur, etiamſi peccata antecedenter fuerint per contritionem deleta; quia in judicio forenſi dari poteſt iterum, iterumque ſententia abſolutoria ſuper iiſdem delictis, ut proinde qui deliquit, per iteratam abſolutionem ex novo titulo debeat haberi tanquam carens omni reatu; unde bene verificatur forma abſolutoria juxta ſenſum naturalem in foro Sacramentali per hoc, quod Sacerdos dicat illum abſolvere a peccatis, quamvis antecedenter remiſſis; & verificatur etiam eadem forma juxta ſenſum Sacramentalem per hoc, quod conferatur gratia, quantum eſt de ſe, eorundem peccatorum remiſſiva, ac deletiva, ut proinde ea deleret, ſi non reperirentur deleta. Idemque dicas de baptiſmo collato B. Virgini immuni ab originali; verificata enim fuit forma baptiſmi juxta ſenſum naturalem per hoc, quod baptizans abluerit B. Virginem; & verificata fuit eadem forma juxta ſenſum Sacramentalem per hoc, quod vi baptiſmi collata fuerit B. Virgini gratia de ſe exterſiva maculæ originalis, & quæ peccatum originale deleſſet, ſi in ea illud reperiſſet.

Adde, quod relate ad mortalia, quæ prius per contritionem delentur, bene etiam dici poſſit, quod per abſolutionem ſacramentalem remittantur, quatenus contritio non poteſt illa delere, niſi prout eſt votum confeſſionis, & confeſſio, atque adeo abſolutio facit unum moraliter cum contritione, unde utrique effectus remiſſionis tribuitur; contritioni quidem, prout eſt votum confeſſionis, ac veluti radicaliter, completive vero ipſi abſolutioni: Ad eum modum, quo quando per promiſſionem pecuniæ aliquis e carcere liberatur, ipſa ſolu-

lu-

lutio pecuniæ facit unum moraliter cum ea promiſſione, & cauſam liberationis e carcere complet. Atque hæc ſatis ſint de Sacramento Pœnitentiæ, prout ſpectat ad Scholaſticam Theologiam; reliqua ulterius diſcutiuntur in Morali; ſicut etiam de aliis Sacramentis in ſpecie. Sit itaque totius Theologici Curſus ad uſum Tyronum elucubrati

(*Sed oh ubi Æternitatis!*)

F I N I S.

L. D. & B. V. ſine labe Conceptæ.

THESES PROPUGNATÆ
EX HOC TRACTATU
DE POENITENTIA.

I. Poenitentiæ nomen tam pro Virtute, quam pro Sacramento Pœnitentiæ uſurpatur; ſpectant quippe hujus virtutis actus ad Sacramenti conſtitutionem, & utrumque ad peccati remiſſionem conducit. Quodcumque eſt materia remota hujus Sacramenti, eſt pariter objectum materiale hujus Virtutis, ſeu id, circa quod actus Pœnitentiæ verſari poſſunt ex motivo proprio illius; & non e converſo: poteſt enim Pœnitentiæ virtus circa originale verſari per actus odii, deteſtationis, ac diſplicentiæ, quin illud ſit materia remota Sacramenti Pœnitentiæ, cum nequeat actus retractationis, ſeu contritionis cadere ſupra originale; poſſet tamen culpa originalis in alia providentia eſſe materia remota hujus Sacramenti, ac per illud deleri, ſi ad ejus conſtitutionem ſufficeret merus dolor de culpa contracta.

II. Peccatum habituale, qua tale, eſt objectum materiale Pœnitentiæ, non tamen omne id per quod peccatum habituale ab actuali diſtinguitur, nempe negatio condonationis, & condignæ ſatisfactionis. Putamus enim, habituale peccatum adæquate reponi in peccato actuali præterito moraliter perſeverante a reatu odii divini, & pœnæ æternæ, conſtituto per utramque negationem condonationis, & ſatisfactionis condignæ. Nequit illud in ulla qualitate morbida conſiſtere, aut in habitu vitioſo ex præteritis culpis relicto, aut in mera deputatione, ſeu obligatione ad pœnam. Nec adæquate reponi poteſt in privatione gratiæ, cum debeat etiam per peccatum præteritum conſtitui, ne dicamus diverſum eſſe peccatum, quod committitur, ab eo quod remittitur; Immo præter gratiæ carentiam in ſubjecto apto requiritur etiam, quod ea a peccato præterito dependeat; unde fit, gratiæ carentiam in ſubjecto idoneo ſeparari poſſe a peccato habituali, non ſecus ac carentia lucis in aere ſeparari poteſt ab umbra, ſi ſcilicet ea non dependeat a corpore opaco. Admittimus quidem, conſtitui inadæquate peccatum habituale per carentiam gratiæ in ſubjecto capaci, ſecundum conceptum negativum excludentis inimicitiam cum Deo, ſicut etiam per carentiam cujuſcumque alterius condonationis, & condignæ ſatisfactionis; impertinenter tamen ſe habet, quod hujuſmodi carentia ſit etiam privatio gratiæ ad mentem adverſariorum, importans ſcilicet etiam debitum habendi gratiam, cum in ſtatu naturæ puræ etiam ſine tali debito peccatum habituale per gratiæ carentiam inadæquate conſtituatur, & in ſtatu elevationis etiam cum eo debito poſſit gratiæ carentia a peccato habituali ſejungi, illo per extrinſecam condonationem ſublato.

III. Peccatum originale non propagatur per traducem, ſicut imbecillitas Parentis in filium transfunditur, ſed per hoc quod voluntates poſterorum Adæ, qui via generationis ordinariæ ab eo naſcerentur, fuerint a Deo in voluntate Protoparentis incluſæ, non ſecus ac pupilli voluntas ex Reip. benigna diſpoſitione in voluntate Tutoris includitur. Non conſtituitur autem originale per peccatum Adæ extrinſece poſteris imputatum; Neque adæquate per gratiæ privationem, ſed per peccatum protoplaſtæ præteritum a nobis interpretative commiſſum, moraliter perſeverans in reatu odii divini, ac pœnæ æternæ damni; Putamus enim, infantes cum originali decedentes nullatenus puniri pœna ſenſus, ac nullam, aut ſaltem mitiſſimam habere triſtitiam ex privatione viſionis beatificæ: non poſſe tamen beatitudine naturali frui, quippe quæ cum reatu odii divini, & cum malitia culpæ nequit habere contubernium.

IV. Chriſtus Dominus non ſolum ratione unionis hypoſtaticæ caruit debito proximo contrahendi originale, ſed etiam caruit debito remoto, eo quod ab Adamo non deſcenderit via generationis ordinariæ, & ut loquitur Auguſtinus, ſecundum rationem ſeminalem, ſed ſolum ſecundum corpulentam ſubſtantiam. Deipara tamen, etſi hoc debito remoto non caruerit, caruit certe nedum culpa originali, ſed etiam debito proximo illam incurrendi, ratione ſuæ Maternitatis, cui plenitudo gratiæ debeba-

batur; ut proinde non potuerit citra injuriam in Adæ voluntate, tanquam tutoris, ejus voluntas includi, quæ ſapientia, & gratia longiſſime illum ſuperabat. Angelicus, ubi dixit, omnes præter ſolum Chriſtum incurriſſe in originale, ſolum voluit, ut ipſe Cajetanus teſtatur, omnes præter Chriſtum habuiſſe debitum remotum in illud incurrendi, ſicut leges illæ univerſim latæ, In dolore paries, In pulverem reverteris, ſolum denotant, omnibus ineſſe remotum debitum ea incurrendi, non vero debitum proximum, aut ipſum actum ſecundum, cum B. Virgo nec pepererit in dolore, nec in pulverem ſit converſa.

V. Peccati venialis quidditas non reponitur in eo quod ſit contra conſilia, non contra præcepta, aut in eo, quod ſit præter, non contra legem, vel in eo quod ſit contra media, ſeu Creaturas, non contra finem ultimum, ſeu Deum; ſed in hoc, quod ſit tranſgreſſio legis leviter obligantis ſub interminatione alicujus divinæ indignationis compoſſibilis cum Divina amicitia, ac pœnæ temporalis; ubi mortale eſt tranſgreſſio legis graviter obligātis ſub comminatione odii divini, ac pœnæ æternæ. propterea habituale veniale proportionaliter ad mortale conſtituitur per veniale actuale præteritum perſeverans moraliter in reatu aliqualis divinæ indignationis, ac penæ temporalis conſtituto per negationem condonationis, & condignæ ſatisfactionis. In Inferno veniale non punitur æternum per accidens ob conjunctionem cum mortali, & a fortiori non eſt æterna in Inferno pena reſidua ex peccato ſive mortali, ſive veniali jam remiſſo.

VI. Nullum de facto peccatum eſt irremiſſibile per Pœnitentiam: peccatum autem eſſentialiter irremiſſibile omnino repugnat, etiamſi dicatur irremiſſibilitatem haurire, non ex magnitudine malitiæ, ſed ex connexione intentionali cum divino decreto de non remittenda ulla culpa; non ſecus ac repugnat peccatum eſſentialiter impermiſſibile, etiam ex connexione intentionali cum divino decreto de non permittendo ullo peccato: etenim vel decretum de hoc ipſo peccato eſſentialiter irremiſſibili, aut impermiſſibili loqueretur, & eſſet indignum Deo, vel non, & peccata cum eo connexa ne accidentalem quidem haberent irremiſſibilitatem, aut impermiſſibilitatem.

VII. In præſenti providentia nequit peccatum ſine Pœnitentia remitti: de potenia tamen abſoluta remitti poteſt citra retractationem, aut quemvis alium actum peccatoris. Poteſt pariter peccatum in alia providentia citra infuſionem gratiæ extrinſece condonari, prout contigiſſet in ſtatu puræ naturæ, in quo prima radix potentiarum, & operationum naturalium ad aſſecutionem beatitudinis naturalis diſponentium eſſet ipſa animæ ſubſtantia, non ſecus ac in ſtatu elevationis prima radix potentiarum, & operationum ſupernaturalium ad aſſecutionem beatitudinis ſupernaturalis diſponentium eſt ipſa gratia, quæ licet per peccatum amittatur, per remiſſionem tamen culpæ non eſt neceſſe, quod reſtituatur.

VIII. Peccatum de potentia abſoluta remitti poteſt in eo ipſo inſtanti, quo fit, ſaltem per extrinſecam condonationem; in quo caſu peccans eſſet ſolum maculatus macula facti, non macula juris. Verum probabiliter hæc ipſa remiſſio fieri poteſt per infuſionem gratiæ præſentis ordinis eſſentialiter incompoſſibilis cum inimicitia divina; unde fit, peccatum actuale cum hac gratia componi poſſe, non ſecus ac peccatum habituale componi poteſt cum gratia alterius ordinis, quæ ſolum ſit natura ſupernaturalis, ſeu prima radix habituum, & actuum ſupernaturalium, quam olim diximus non repugnare. Poteſt etiam homo per extrinſecam formam ſanctificari, quatenus poteſt per extrinſecam Dei promiſſionem habere jus ad amorem Dei amicabilem, & gloriam, atque ita fieri amicus, ac filius Dei adoptivus, & hæres vitæ æternæ.

IX. Poſſunt deniq; divinitus peccata diviſibiliter remitti, tum quoad ſe, tum quoad reatus conſequentes; poteſt quippe unum peccatum ſine alio condonari, & remiſſo reatu odii, poteſt Deus retinere jus ad exterminandum, & puniendum peccatorem in æternum pœna damni, & ſenſus; ſicut etiam retento jure ad odium, remittere poteſt reatum pœnæ æternæ ſenſus, quamvis non damni.

X. Venialium remiſſio non habetur formaliter, aut per gratiam ſecundum ſe ſumptam, aut per gratiam, ut collatam ex intentione delendi illa, aut per gratiam, ut habentem hanc individuationem, ſeu modificationem; ſed delentur vel per extrinſecam condonationem, vel per gratiam ut eſſentialiter dependentem a decreto talis venialis condonativo, ſi gratia hujuſmodi ſupponatur poſſibilis, vel per condignam ſatisfactionem a Juſto præſtitam, vel per

Chri-

Chriſti ſatisfactiones nobis applicatas, ſive in Sacramentis, ſive etiam in exercitio actuum ſupernaturalium. Probabiliter autem non ſolum contritio juſti, ſed etiam attritio, & quilibet actus ſupernaturalis meritorius poteſt eſſe condigna ſatisfactio pro venialibus, ita tamen ut ad ſatisfaciendum pro venialibus gravioribus requirantur aut plures actus ſupernaturales, aut intenſiores, aut diuturniores.

XI. Sacramentalia verſiculo illo comprehenſa, *Orans, tinctus, edens, confeſſus, dans, benedicens*, non delent venialia ex opere operato, cum de hac divina inſtitutione non conſtet: quare ex Eccleſiæ traditione multum conferunt ad remiſſionem venialium per hoc, quod excitent pios motus, aut ratione ſui, ut Oratio dominica, aut ex orationibus Eccleſiæ, ut aqua luſtralis, aut ex pauperum orationibus, ut eleemoſyna. Probabiliter venialia quoad culpam delentur poſt mortem illico vi alicujus actus contritionis, ſeu dilectionis Dei ſuper omnia eliciti a juſto cum illis decedente.

XII. Merita per Pœnitentiam reviviſcunt non ſolum quoad præmium accidentale, aut quoad partem dumtaxat gratiæ, ſed etiam quoad totam gratiam deperditam per peccatum: Peccata tamen per relapſum non redeunt; immo nec redire poſſunt, ſi plene ac perfecte fuerint remiſſa: In eo dumtaxat ſenſu poſſent redire, quatenus remitti poſſent ſub conditione, quin iterum peccetur, in quo caſu condonatio reatum remotum non eraderet. In præſenti providentia peccata formaliter delentur in priori ad infuſionem Gratiæ per applicationem ſatisfactionum Chriſti Domini, cum quo tamen ſtat, quod Gratia ſit unica cauſa formalis, qua homo ex injuſto fit juſtus.

XIII. Habitus Pœnitentiæ, quamvis per ſe malum præſupponat, adhuc eſt virtus. Pœnitentia dogmatica, ſeu prout ſumitur in Sacris Bibliis, & Conciliis, eſt virtus generalis, ſeu aggregatum omnium virtutum ſub ea ratione generica, quod poſſint elicere dolorem de peccato ex proprio uniuſcujuſque motivo. Datur etiam Virtus Pœnitentiæ ſpecialis ab aliis omnibus condiſtincta, quæ tamen non eſt virtus reflexa, nec puræ fugæ. Admittimus quidem poſſibilem actum puræ fugæ, virtutem tamen puræ fugæ cenſemus repugnare.

XIV. Objectum formale Pœnitentiæ, prout eſt virtus ſpecialis, non eſt peccatum ut vindicabile, nec jus Dei læſum ut reparabile, nec bonum pacis cum Deo, ſed peccatum ut retractandum, & expiandum, ſeu honeſtas, quæ in his actibus relucet. Facilitas, quam poſt iteratos Pœnitentiæ actus ſupernaturales experimur ad conſimiles eliciendos, non eſt tribuenda Virtuti per ſe infuſæ quantumvis intenſæ, ſed virtuti Pœnitentiæ ex frequentatis illis actibus acquiſitæ, quæ tamen non eſt ſupernaturalis, ſeu per accidens infuſa, ſed naturalis.

XV. Virtutem Pœnitentiæ infuſam in iis omnibus Creaturis rationalibus eſt reperire, in quibus ineſt gratia ſanctificans, & ſimul capaces ſunt alicujus actus primarii talis virtutis. Fuit proinde in Protoparentibus in ſtatu innocentiæ, & in Angelis viatoribus: eſt etiam in Beatis, & in Angelis comprehenſoribus, & probabiliter etiam in Deipara; necnon in Humanitate Chriſti Domini; quippe quæ ſi antecedenter ad Unionem hypoſtaticam fuiſſet ſeparata a Verbo, peccare potuiſſet; unde capax eſt doloris de peccato ſibi ſeorſim, non tamen in ſenſu compoſito Unionis, poſſibili.

XVI. Sacramentum Pœnitentiæ inſtar aliorum conſtituitur materia, & forma tanquam partibus eſſentialibus; eſt autem materia eſſentialiter ad conſtitutionem Sacramenti requiſita Contritio, & Confeſſio, & ſolum ad integritatem ſpectat ſatisfactio: Forma vero eſt Abſolutio. Contritio perfecta deteſtari debet culpam etiam ſupra gehennam: fieri nequit, quod Deus ſumme clemens adigat hominem vel ad gehennam ſubeundam, vel ad peccandum; poſſibilis tamen eſt caſus, in quo ex errore putet homo alterutrum ſibi eligendum, vel gehennam, vel peccatum: tunc autem deberet gehennam præeligere, utpote malum pœnæ, aliter non diligeret Deum ſuper omnia. Attritio ex gehennæ, & pœnarum metu concepta eſt actus honeſtus; quamvis enim eo actu magis odio habeatur gehenna, quam peccatum, non proinde illa odio habetur tanquam malum majus.

XVII. Contritio perfecta, necnon actus dilectionis Dei ſuper omnia, non juſtificant formaliter, ſed ſunt ultima diſpoſitio ad gratiam; propterea incompoſſibilitatem cum mortali non habent ratione ſui, ſed concomitanter ratione gratiæ, cui ancillantur. Dari poteſt Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe ex defectu doloris extenſivi, cadentis ſcilicet ſuper omnia mortalia commiſſa: quicquid ſit, utrum dolor poſ-

ſit eſſe limitatus, etiamſi attingat motivum univerſale, per hoc quod non attingat illud univerſaliter, & in omni ſua latitudine? Hinc fit, dari poſſe dolorem, qui Sacramentum conſtituat, & non ſit ultima diſpoſitio ad gratiam, ſicut e converſo dari poteſt dolor, qui ultimo ad gratiam diſponat, & Sacramentum non conſtituat.

XVIII. Ad valorem Sacramenti non ſufficit dolor virtualis incluſus in amore Dei ſuper omnia; Nec dolor de carentia doloris; ſufficit tamen propoſitum virtuale non peccandi de cætero, incluſum in dolore illimitato. Attritio ſupernaturalis ſufficit ad valorem, & fructum, etiamſi dilectionem Dei formalem non admiſceat: inchoata illa dilectio, quæ ex Tridentino ſolet in hoc Sacramento juſtificationem anteire, ſufficienter habetur aut per propoſitum non peccandi de cætero, aut etiam per actum ſpei, quin requiratur illa aliqualis dilectio, quæ importat aut attritionem procedentem ex utroque motivo Bonitatis divinæ, & gehennæ, aut dilectionem aliquam debilem, & remiſſam, quæ non ſit ex toto corde, prout ad juſtificationem extra Sacramentum requiritur.

XIX. Non datur onus explicandi in Confeſſione circumſtantias peccatorum aggravantes, ut nec alleviantes, ſed ſolum mutantes ſpeciem. Peccatum poſitive dubium ſumptum pro peccato, quod probabiliter eſt commiſſum, ita ut nulla detur probabilitas de oppoſito, ſed habeatur de eo quædam evidentia moralis reſpectiva, eſt materia neceſſaria Confeſſionis, ſecus vero peccatum poſitive dubium ſumptum pro peccato, quod probabiliter, aut probabilius non eſt commiſſum, ſicut nec peccatum ſuſpenſive, ſeu negative dubium. Peccatum fictionis in inſtanti baptiſmi commiſſum non eſt materia remota Sacramenti Pœnitentiæ, ſi fictio opponatur ſubſtantiæ Sacramenti per hoc, quod ſimuletur baptiſmi ſuſceptio; ſi vero fictio opponatur Gratiæ, & ſit fictio non intentionis, ſed diſpoſitionis, cum ſit peccatum hominis Chriſtiani, ſpectat ad Sacramentum Pœnitentiæ. Peccatum pure putatum, cum debeat clavibus ſubjici, probabiliter eſt materia ſufficiens ad valorem, & fructum hujus Sacramenti.

XX. Tenetur Pœnitens acceptare, & exequi Pœnitentias a Confeſſario ut Judice, & Medico impoſitas: & quamvis probabiliter poſſit lucrando Indulgentias eximi ab onere implendi pœnitentias ſatisfactorias, non tamen medicinales, & præſervativas, quippe quæ etiam virtute clavium injunguntur. Abſolutio Sacramentalis nequit ſolis nutibus conferri; immo nec vocibus, quæ de ſe independenter a circumſtantiis non ſignificent effectum Sacramentalem: quamvis ex circumſtantiis verba æquivoca determinari poſſint ad hoc potius, quam illud ſignificandum. Hinc ad valorem hujus Sacramenti non ſufficit ſolum verbum, Abſolvo, ſufficit tamen dicere, Abſolvo te, ita ut ex circumſtantiis ſignificetur abſolutio a peccatis potius, quam a cenſuris, aut aliis vinculis. Invocatio individuæ Trinitatis, quę ſpectat ad valorem Baptiſmi, non ſpectat ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ.

F I N I S.

I N-

INDEX
RERUM NOTABILIUM,

Quæ in hac poſtrema Parte

DE POENITENTIA

Continentur.

Prior numerus deſignat Diſputationem, Secundus Quæſtionem, Tertius numerum Marginalem.

A

ABſolutio Sacerdotis inadæquate Sacramentum Pœnitentiæ conſtituit. 4. 1. 2.

Actus pœnitentiæ ſignificant, & cauſant gratiam; non ſecus ac abſolutio: at non Penitens, ſed ſolum Sacerdos dicitur peccata remittere. 4. 1. 3.

Actus externus peccaminoſus quare ſit ſubjiciendus clavibus? 4. 3. 4. & 26. Subjicienda etiam eſt actus individuatio, quæ præſefert ſpecialem deformitatem præ aliis eidem virtuti oppoſitis; qualis eſt v. g. copula cum ſoluta. ibid. Quamvis non debeat explicari numerus determinatus objectorum, ad quæ idem actus peccaminoſus dicit ordinem. ibid.

Adoptio de ſe quid ferat? 2. 4. 2. Adoptio Divina haberi divinitus poteſt per formam extrinſecam; ea tamen eſſet minus perfecta, quam adoptio, quæ defacto habetur per gratiam intrinſecam. 2. 4. 3.

Amicitia conſiſtit in mutuo jure ad amorem, inimicitia tamen non conſiſtit in mutuo jure ad odium. 2. 4. 2.

Amor Dei ſuper omnia non juſtificat formaliter, ſed eſt ultima diſpoſitio ad gratiam juſtificantem formaliter. 4. 2. 7.

Attritionem eſſe actum honeſtum luculenter oſtenditur. 4. 2. 5. Ex quonam motivo ea debeat procedere, ut ad juſtificationem in Sacramento diſponat? ibid. Si concipiatur ex mero metu gehennæ, abſque ulla formali Dei dilectione, adhuc ſufficit in Sacramento Pœnitentiæ. 4. 2. 22. Et licite ea adhibetur. 4. 2. 25. Vide Tridentinum.

Attritio juſti num ſit venialium deletiva? 2. 7. 8.

C

CEnſura probabiliter non incurritur, ſi voluntas prava fuerit retractata, quando ſequitur effectus, pro quo eſt impoſita. 4. 3. 29.

Circumſtantiæ mutantes ſpeciem neceſſario explicandæ ſunt in confeſſione; non tamen circumſtantiæ mere aggravantes malitiam peccati. 4. 3. 3.

Condonatio peccati mere extrinſeca non repugnat. 2. 3. 2. Condonationis objectum quodnam ſit? 1. 1. 14.

Condonari peccatum poteſt in eo ipſo inſtanti, quo ſit, tum per condonationem extrinſecam, tum etiam per gratiam intrinſecam. 2. 5. 7.

Complex peccati aperiendus eſt in Confeſſione, ſi non poſſit aliter peccati ſpecies explicari. 4. 3. 7. Immo etiam perſona, quæ eſt peccati objectum, licet non ſit complex. ibid.

Contritio juſti eſſe poteſt condigna ſatisfactio pro veniali, atque adeo formaliter ejus deletiva. 2. 7. 5.

Contritio in quonam diſcriminetur ab Attritione? 4. 2. 1. Quomodo ferat odium peccati ſupra pœnas æternas? 4. 2. 3. Ea non eſt forma juſtificans formaliter; ſicut nec actus dilectionis Dei ſuper omnia. 4. 2. 7. Num poſſit procedere ex motivo alterius attributi divini a bonitate, ut poſſit eſſe ultima diſpoſitio ad gratiam? 4. 2. 2.

D

DEcretum de non remittendo ullo prorſus peccato revelari poteſt, non tamen con-

con-

contemni; deberet quippe hujuſmodi contemptus eſſe eſſentialiter irremiſſibilis; quod repugnat.2.1.5. Similiter decretum de non deſtruenda ulla Dei viſione videri non poteſt, non ſecus ac decretum de non concurrendo ad ullam viſionem Dei. ibid.

Dolor, qui in Sacramento Pœnitentiæ diſponit ad gratiam, non ſemper eſt pars Sacramenti; & dolor, qui eſt pars, non ſemper diſponit ad gratiam. 4. 2. 14.

Dolor conſtitutivus Sacramenti Pœnitentiæ debet eſſe formalis, quin ſufficiat virtualis incluſus in propoſito non peccandi de cætero; quamvis ſufficiat propoſitum virtuale incluſum in dolore ex motivo univerſali. 4. 2. 17. & 4. 2. 29. Hujuſmodi dolor non debet elici ex intentione Confeſſionis. 4. 2. 28. Num, & quando poſſit idem dolor ſufficere ad plura Sacramenta Pœnitentiæ conſtituenda? 4. 2. 27.

Dolor ex motivo univerſali poteſt cadere ſupra unum peccatum, quin eatenus ſe extendat virtualiter ad alia; ſi ſcilicet motivum univerſale non attingatur univerſaliter. 4. 2. 18.

In dubiis quandonam melior eſt conditio poſſidentis; quando vero tutior pars eſt eligenda? 4. 3. 11.

E

EUchariſtiæ Sacramentum, ſi pluribus adminiſtretur a Sacerdote in ſtatu peccati mortalis, an, & quot mortalia committantur? Et an eadem ſit ratio de adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ? 4. 3. 25.

Effectus peccati an ſit clavibus ſubjiciendus; puta mors ex veneno propinato: 4. 3. 27.

F

FAcilitas ad conſimiles actus eliciendos orta ex frequentatis actibus ſupernaturalibus Pœnitentiæ, aut alterius virtutis non eſt tribuenda habitui ſupernaturali per accidens acquiſito, ſed habitui naturali, qui ex iis actibus gignitur. 3. 6. 4.

Fomes in actu primo quare in Deipara, ſicut etiam in Chriſto D. dicatur extinctus, non vero ligatus, ut in nonnullis Sanctis. 1. 1. 11.

Forma Sacramentorum æquivoca determinatur a circumſtantiis ad debitam ſignificationem; ſicut etiam ab intentione proferentis. 4. 5. 4.

Forma Sacramenti Pœnitentiæ quibus verbis eſſentialiter conſtituatur? 4. 5. 2. Quandonam cauſet effectum Sacramentalem? 4. 5. 6. Et quinam ſit ſenſus formæ abſolutoriæ? 5. 5. 7.

Furti quantitas num ſit explicanda in Confeſſione? 4. 3. 5.

G

GRatia præſentis ordinis eſt incompoſſibilis cum peccato habituali; probabiliter tamen componi poteſt cum mortali actuali. Poſſibilis tamen eſt gratia, quæ ſit prima radix omnis ſupernaturalitatis, & ſit compoſſibilis cum peccato habituali. 2. 5. 5.

Gratiæ infuſio in Sacramentis mortuorum præſupponit pro priori naturæ ſigno deleta mortalia per applicationem ſatisfactionum Chriſti D. 2. 9. 2.

H

HAbitus vitioſus non conſtituit peccatum habituale. 1. 1. 2.

I

INdulgentiæ Plenariæ lucratio num eximat pœnitentem ab onere Pœnitentiæ implendæ, ſi minus medicinalis, ſaltem ſatisfactoriæ? 4. 4. 2.

Infantes decedentes cum originali non puniuntur æternum pœna ſenſus. 1. 2. 13. Carent tamen felicitate naturali. 1. 2. 16. Ubinam erunt poſt diem judicii? ibid.

Inimicitia non fert mutuum jus ad odium, ſicut amicitia fert mutuum jus ad amorem. 2. 4. 2.

Irregularitas non incurritur in dubio homicidii, ſi dubitetur de culpa gravi; ſecus vero ſi certa ſit culpa gravis, & dubitetur, num mors ſecuta ſit ex actione graviter peccaminoſa. 4. 3. 11.

M

MARIAM Virginem immunem fuiſſe ab originali, multis oſtenditur. 1. 2. 7. Et in hac ſententia fuit ipſe D. Thomas. ibid. Quinimmo fuit etiam immunis a debito proximo illud contrahendi; necnon a fomite in actu ſecundo; Fomes tamen in actu primo non fuit in ea ligatus, ſed extinctus. 1. 2. 10. Num ea ſuſceperit Sacramenta Baptiſmi, Pœnitentiæ, & Extremæ Unctionis? 4. 3. 21.

Merita per peccatum mortificata per pœnitentiam reviviſcunt. 2. 8. 1. Et quidem quoad totam illam gratiam, quæ fuerat per peccatum deperdita. ibid.

Matrimonium, ſi contrahatur per Procuratorem poſt revocationem mandati factam a

Principali, eſt invalidum, quamvis revocatio non innotuerit Procuratori. 4. 3. 28.
Medicinalis Pœnitentia injungitur a Confeſſario præceptive, non conſultive, non ſecus ac ſatisfactoria. 4. 4. 2.
Morale eſſe quid ſit? & in quo diſcriminetur ab eſſe phyſico in actu libero? 1. 1. 11.
Moralis eſſentia perſeverare poteſt abſque proprietatibus moralibus: non tamen eſſentia phyſica abſque proprietatibus phyſicis. 1. 3. 6.

N

Negatio condonationis, & condignæ ſatisfactionis venit de formali, non de cauſali ad conſtitutionem peccati habitualis. 1. 1. 7.

O

Objectum formale, & materiale Pœnitentiæ. V. Pœnitentia
Opinio Probabilis ſufficit etiam ad praxim relate ad ea, quæ ſpectant ad materiam remotam Sacramenti Pœnitentiæ. 4. 3. 7.
Originale peccatum quomodo contrahatur? & per quid conſtituatur? 1. 2. 1. Defacto illud non eſt materia remota Sacramenti Pœnitentiæ; potuiſſet tamen eſſe in alia providentia. 1. 3. 7.

P

Peccati actualis malitia num conſiſtat in poſitivo, an in negativo? 1. 3. 1.
Peccatum eſſentialiter irremiſſibile, ſive ex magnitudine ſuæ malitiæ, ſive etiam ex connexione cum decreto de non remittendo ullo peccato, repugnat. 2. 1. 3.
Peccatum habituale per quid conſtituatur? 1. 1. 6.
Peccatum originale quomodo contrahatur? & per quid conſtituatur? 1. 2. 4. Infantes cum eo decedentes an puniantur pœna ſenſus? 1. 2. 13.
Peccatum fictionis in inſtanti baptiſmi commiſſum an ſit materia remota Pœnitentiæ? 4. 3. 17.
Peccatum pure putatum probabiliter eſt materia ſufficiens Sacramenti Pœnitentiæ. 4. 3. 21.
Peccatum poſitive dubium (quod ſcilicet probabiliter eſt commiſſum, quin detur probabilis ratio, quod non ſit commiſſum) clavibus ſubjiciendum eſt; ſecus vero ſi probabiliter non eſt commiſſum: necnon peccatum negative dubium. 4. 3. 10.
Peccatum explicatum ut dubium, ſi deinde deprehendatur ut certum, num debeat iterum clavibus ſubjici? 4. 3. 16.
Peccatum remitti divinitus poteſt abſq; prævia ejus retractatione. 2. 2. 2. Necnon per condonationem extrinſecam. 2. 3. 2. Remitti etiam poteſt, dum fit, non ſolum per extrinſecam condonationem, ſed etiam per gratiam intrinſecam. 2. 5. 7.
Peccatum remitti poteſt diviſibiliter quoad reatum, quatenus remitti poteſt reatus odii Divini, non remiſſo reatu pœnæ æternæ damni, & ſenſus. 2. 6. 2. Et viceverſa, retento jure ad odio habendum peccatorem, poteſt Deus remittere reatum pœnæ æternæ ſenſus, non tamen pœnæ æternæ damni. 2. 6. 6.
Peccata remitti etiam poſſunt diviſibiliter quoad ſe, quatenus poteſt divinitus unum peccatum ſine alio remitti per condonationem extrinſecam, & forte etiam per gratiam alterius ordinis. 2. 6. 1.
Peccata in priori ad infuſionem gratiæ delentur formaliter per applicationem ſatisfactionum Chriſti D. in Sacramentis mortuorum. 2. 9. 2.
Peccata remiſſa in præſenti providentia non redeunt per relapſum; immo nec poſſunt redire, ſi condonatio ſit abſoluta, & plena: ſecus vero ſi ſit conditionata. 2. 8. 8.
Peccatorum tam internorum, quam externorum multiplicatio undenam habeatur? 4. 3. 23.
Peccator, dum peccat, non neceſſario odio habetur a Deo odio inimicitiæ, quamvis neceſſario peccatum odio habeatur odio abominationis. 2. 5. 5. In multorum tamen ſententia etiam odium abominationis erga peccatum poteſt Deus ſuſpendere. ibid.
Pœnitentia eſt virtus. 3. 1. 1. Pœnitentia dogmatica eſt virtus generalis, ſeu complexum omnium virtutum. 3. 2. 2. Datur etiam virtus Pœnitentiæ ſpecialis, cujus formale objectum eſt honeſtas in retractandis, ac vindicandis Dei offenſis. 3. 2. 3. Ea non eſt virtus puræ fugæ. 3. 3. 2. Nec eſt virtus pure reflexa. 3. 5. 2. Immo quamvis non repugnet actus puræ fugæ, repugnat tamen univerſim Virtus puræ fugæ. 3. 3. 5. Necnon virtus pure reflexa. 3. 3. 5. Pœnitentiæ objectum materiale quodnam ſit? 1. 3. 1. Quodnam objectum formale? 3. 4. 1. Quodnam ejus ſubjectum? 3. 3. 5. Quinam ſint ejus actus? 1. 3. 3.
Pœnitentiæ virtus acquiſita ex frequentatis acti-

actibus ſupernaturalibus Pœnitentiæ non eſt ſupernaturalis. 3. 6. 3.

Pœnitentiæ Sacramentum. V. Sacramentum.

Pœnitentia a Confeſſario injungenda qualis eſſe debeat? 4. 4. 12. An ea commutari poſſit in lucrationem plenariæ Indulgentiæ? ibid. An poſſit ab alio Confeſſario commutari, non auditis peccatis, propter quæ fuit impoſita? 4. 4. 16. Quem effectum cauſet ex opere operato? 4. 4. 18.

Praxis fidelium confitendi peccata dubia num oſtendat obligationem a Chriſto D. impoſitam de iſtorum Confeſſione? 4. 3. 13.

Privatio gratiæ non conſtituit peccatum habituale; quamvis illud inadæquate conſtituat carentia gratiæ. 1. 1. 5.

Probabilitas aliqualis unius partis non pugnat cum certitudine morali partis oppoſitæ. 2. 4. 25.

Propoſitum non peccandi de cetero in Sacramento Pœnitentiæ non ſemper debet eſſe formale, & diſtinctum a dolore, ſed ſolum quando dolor procedit ex motivo particulari. 4. 2. 29.

Q

QUalitas morbida, ſeu morboſa quid ſit? Et an ea conſtituat peccatum habituale? 1. 1. 1.

R

REditus peccatorum per relapſum. V. Peccata.

Reviviſcentia meritorum per Pœnitentiam. V. Merita.

Retractatio peccati ſolum in præſenti providentia eſt neceſſaria, ut peccatum condonetur. 2. 2. 2.

Remiſſio peccati. V. Peccatum.

S

SAcramentum Penitentiæ conſtat tribus actibus Penitentis tanquam materia, & Abſolutione tanquam forma; ita tamen ut Contritio, & Confeſſio eſſentialiter requirantur; Satisfactio vero ſit ſolum pars integralis. 4. 1. 2. Poteſt eſſe validum & informe ex defectu doloris illimitati, ſeu cadentis ſupra quodcunque mortale commiſſum. 4. 2. 12. Utrum autem ex alio capite poſſit ſimiliter eſſe validum & informe? 4. 2. 19. Si Confeſſarius in ſtatu peccati mortalis pluribus hoc Sacramentum adminiſtret, quot peccata committit? 4. 3. 25.

Sacramentalia quomodo conferant ad venialium remiſſionem? 2. 7. 14.

Sancti, & juſti denominatio haberi divinitus poteſt per formam extrinſecam: eſto perfectius denominatio iſthæc habeatur per gratiam intrinſecam. 2. 4. 3.

Satisfactiones Chriſti D. applicatæ nobis in Sacramentis delent formaliter peccatum in priori ad infuſionem gratiæ. 2. 9. 2. Diverſimode cauſant effectum ſuum Chriſti Satisfactiones, ac Chriſti merita; illæ cauſant in genere cauſæ formalis, iſta vero in genere cauſæ efficientis. 2. 9. 1.

Satisfactio quid ſit; & quænam ejus conditiones? 4. 4. 1. Opus ſatisfactorium debet eſſe penale, poſitum in ſtatu gratiæ, & ex fine honeſto procedere; quin tamen poni debeat ex fine ſatisfaciendi. ibid. Quomodo per flagella nobis neceſſaria ex Divina largitate ſatisfaciamus, etiam non perſeverante actu interno, quo patienter illa toleramus? 4. 4. 7. Flagella iſthæc, necnon opus aliunde præceptum, poſſunt in penitentiam a Confeſſario imponi. 4. 4. 10.

Satisfactio Sacramentalis eſt pars integralis Sacramenti cauſans probabiliter ex opere operato non ſolum remiſſionem penæ, ſed etiam gratiæ augmentum. 4. 1. 4. Quandonam cauſet hujuſmodi effectum? 4. 4. 18.

Satispaſſiones in hac vita debent etiam eſſe ſatisfactiones; ſecus vero in alia. 1. 3. 7.

T

TRidentinum quid definierit circa Attritionem in Sacramento? Et quare noluerit in decreto apponi, quod Attritio ſufficiat ad Sacramenti conſtitutionem? 4. 2. 21.

V

VEniale peccatum quid ſit; & in quo differat a mortali? 1. 3. 2. Non punitur in Inferno per accidens in æternum ex conjunctione cum mortali. 1. 3. 4. In præſenti providentia non remittuntur venialia citra gratiæ infuſionem. 2. 7. 1. Non delentur tamen formaliter per gratiam; ſed multiplex datur forma illorum expulſiva, præſertim contritio juſti. 2. 7. 4. Ad venialium remiſſionem quomodo conferant Sacramentalia? 2. 7. 14. Quomodo poſt hanc vitam ea remittantur? 2. 7. 16. Veniale habituale habet conſtitutiva uniformiter ad con-

conſtitutiva peccati mortalis habitualis. 1. 1. 11.
Verba, quæ eſſentialiter ſpectant ad conſtitutionem Sacramenti Pœnitentiæ, quænam ſint? 4. 5. 2.
Verecundia cur non ſit virtus, niſi ſecundum quid? 3. 1. 3.
Virtus Pœnitentiæ ſpecialis debet admitti. 3. 2. 3. Ea primo & per ſe tendit ad malum, atque adeo ejus primarius actus eſt averſativus. 3. 3. 6.
Virtus puræ fugæ eſt impoſſibilis. 3. 3. 5. Quamvis non repugnet actus, qui ſit puræ fugæ. 3. 3. 2.
Virtus pure reflexa pariter repugnat. 3. 5. 3.
Virtus acquiſita ex frequentatis actibus ſupernaturalibus, ad eoſdem facilitans, non eſt ſupernaturalis. 3. 6. 3.
Virtualiter unum actum contineri in alio, bifariam contingere poteſt. 4. 2. 16.

FINIS.

I N-

INDEX
RERUM NOTABILIUM,

Quæ in octo hiſce Univerſæ Theologiæ Partibus continentur.

Primus numerus denotat hujus Operis Partem, alter Diſputationem, Tertius Quæſtionem, Poſtremus numerum Marginalem.

A

Actus charitatis, & contritionis non juſtificant formaliter. par. 3. diſp. 4. qu. 8. num. 2.

Actus fidei divinæ componi poteſt in eodem intellectu cum actu ſcientiæ, & cum actu opinionis; & divinitus cum viſione beatifica ad idem objectum terminata. 4. 3. 3. 1. Immo poteſt idem indiviſibilis actus eſſe fidei, ſcientiæ, & opinionis. ib. 6.

Actus externi, & actus imperati, quamvis careant libertate formali, adhuc continent ſpecialem bonitatem, aut malitiam moralem diſtinctam ab actu interno imperante. 2. 7. 4. 4. non tamen novum meritum, aut demeritum, niſi occaſionaliter, & per accidens. ib. 5. Cur actus externi ſint ſubjiciendi clavibus; & an eadem ſit ratio de effectu proveniente ab actu peccaminoſo? 8. 4. 3. 27.

Actus honeſti ſunt eſſentialiter honeſti; ſicut inhoneſti eſſentialiter ſunt inhoneſti. 2. 7. 2. 5.

Actus imperans eſt actus intellectus, præſuppoſito actu voluntatis. 2. 7. 4. 2. Hujuſmodi actus poteſt eſſe formaliter liber. ib. 3.

Actus liberi ſunt eſſentialiter liberi. 2. 6. 4. 2.

Actus moralis indifferens in ſpecie, & in individuo eſt poſſibilis. 2. 7. 3. 2.

Actus ſupernaturalis imperatus, ſi ſit formaliter liber, poteſt etiam ab actu malo imperari; ſecus vero ſi ſit neceſſarius. 2. 7. 5. 2.

Adamo non peccante Verbum incarnatum fuiſſet. 6. 3. 1. 2.

Adjutorium quo, & Adjutorium ſine quo non, in quonam ſenſu uſurpentur a D. Auguſtino? 3. 3. 2. 9.

Admirationis actum quomodo Chriſtus D. exercuerit? 6. 5. 4. 6.

Adoptio quid ſit? 3. 4. 6. 8. In quo differat divina ab humana. ib. 13. & 3. 4. 9. 4.

Adoratio erga Chriſti Humanitatem num debeat eſſe Latriæ, an Hyperduliæ? 6. 5. 4. 3. Et quomodo adoranda ſint inſtrumenta paſſionis, imagines Chriſti, & Sanctorum? ib.

Adultus non damnatur ſine proprio peccato perſonali. 3. 1. 8. 10.

Æternitas divina non reddit Deo realiter præſentia ab æterno quæ ſunt temporanea. 1. 4. 4. 3.

Amicitia in quonam conſiſtat; & quænam ſit amicitia inter Deum & hominem? 3. 4. 6. 2.

Amor charitatis in patria ſpecie differt ab amore viæ. 4. 6. 1. 8.

Amor Dei ſuper omnia naturalis in natura lapſa eſt poſſibilis. 3. 5. 5. 1.

Analyſis fidei. V. Fides.

Angelorum poſſibilitas oſtenditur ratione naturali. 2. 3. 1. 2. Eorundem exiſtentia videtur certa certitudine naturali. ib. 3. De facto ſunt ſimplices; non repugnat tamen Angelus compoſitus ex materia ſpirituali, & forma Angelica. 2. 3. 2. 2. Naturaliter ſunt annihilabiles. ib. 3. 2. datur defacto diverſitas tum ſpecifica, tum numerica ſub eadem ſpecie Angelorum. ib. 5. 1. Immo repugnat natura creata numerice immultiplicabilis. ib. 3. Quid de multitudine, & de officio Angelorum? ib. 6. Eorum ubicatio eſt diviſibilis. ib. 6. 1. Naturaliter poſſunt eſſe in duobus locis inadæquatis diſſitis intra propriam ſphæram, & ab extremo in extremum ſine medio intra eandem ſphæram tranſire. ib. 5. Poſſunt probabiliter Humanitatem aſſumere, & incarnari. 6. 4. 6. 11.

Angelorum ſpecies impreſſæ cum iiſdem concreatæ, aliæ fuerunt particulares, aliæ univerſales. 2. 4. 4. Species impreſſa univerſaliſſima repugnat. ib. 6. Nequit Angelus arcana cordium, & futura libera,

niſi tantum conjecturaliter cognoſcere. 2. 4. 2. 2. Nec poteſt naturaliter attingere objecta quoad ſubſtantiam ſupernaturalia. ib. 7. Quomodo fiat Angelorum locutio? ib. 4. 2. Quomodo mentiri poſſint? ib. 3. Quomodo Superiores Angeli illuminent inferiores? ib. 5. Intellectus Angelicus cum propriis actibus identificatus repugnat. ib.

Angelorum voluntas prædita fuit in via innumeris donis ſupernaturalibus. 2. 5. 1. 1. Præſtantiora tamen dona collata fuerunt Angelis ſuperioribus. ib. 5. Gratiam habitualem probabiliter habuerunt dependenter a merito congruo. ib. 3. Beatitudinem naturalem habuerunt propriam viæ, non termini. ib. Quodnam fuerit peccatum dæmonum? ib. 7. In primo inſtanti ſuæ creationis potuerunt phyſice peccare, non tamen moraliter. ib. 11. Similiter potuerunt deinde de peccato dolere. ib. 3. 2. Undenam proveniat dæmonum obſtinatio? ib. 5. Ubinam, & quomodo ab igne crucientur? ib. 4. 3.

Appetitus erga Beatitudinem. V. Beatitudo.

Aſeitas eſt ratio formalis conſtitutiva divinæ eſſentiæ metaphyſice conſideratæ. 1. 2. 2. 2.

Aſſumptio in quo differat ab Incarnatione, & ab Unione Hypoſtatica? 6. 4. 3. 1. Aſſumere poſſunt ſimul plures Perſonæ eandem Humanitatem, & una plures. ib. 5. 5. Aſſumi etiam poteſt a Deo natura irrationalis. ib. 6. 2. Necnon ſola materia, aut ſola forma, etiam accidentalis. ib. 6. Probabiliter poteſt Angelus humanitatem aſſumere, & incarnari. ib. 11.

Attributa divina nullatenus ex parte objecti diſtinguuntur inter ſe, & ab eſſentia. 1. 1. 3. 2. intercedit tamen diſtinctio virtualis inter naturam, & perſonalitates. 1. 5. 2. 2.

Attritio eſt actus honeſtus. 8. 4. 2. 6. In Sacramento debet eſſe ſupernaturalis. ib. 6. Sufficit abſque ulla dilectione formali. ib. 22.

Auxilium ſufficiens ad ſalutem datur omnibus adultis. 3. 3. 5. 2. Parvulis etiam providit Deus de ſufficienti remedio. ib. 6. 2.

Auxilium efficax confertur ex amore efficaciæ, & qua efficax ſecundum quid, non ſimpliciter. 3. 2. 3. 3. Inefficax non poteſt conferri ut inefficax. 3. 2. 8. 2. V. Gratia.

Axioma illud, *Facienti quod in ſe eſt* &c. quomodo intelligendum? 3. 1. 9. 2.

B

Baptiſmus num valide conferatur infantibus intra uterum? 3. 1. 7. 2.

Beatitudo formalis non conſiſtit in habitu, ſed in actu. 2. 1. 2. integratur etiam, & quidem principalius, ex objecto beatifico. ib. 8. Conſiſtit formaliter in operatione potentiæ intellectivæ. ib. 2. 2. Viſio Dei præſtat Amori, & Intellectus Voluntati. ib. 4. 1. Viſio Dei poteſt divinitus ab amore ſejungi, ſed non e converſo. 2. 1. 5. 1. Videns Deum non poteſt illum odiſſe. ib. 8. Poteſt tamen illi præceptum imponi, ne Deum amet. ib. 10. Divinitus viſio componi poteſt cum potentia ad peccandum, imo etiam cum peccato habituali, & actuali, dummodo in poſteriori natura conferatur. 2. 1. 6. 4. Nequit formalis noſtra beatitudo eſſe aut Viſio increata, aut Viſio a ſolo Deo producta. 2. 1. 7. 1. Beatitudo eſt eſſentialiter perpetua, & attingens ſuam perpetuitatem. 2. 1. 8. 3. Supernaturali beatitudini non repugnat temporaneitas, dummodo ſuccedat beatitudo naturalis. ib. 6. Ad objectum beatitudinis eſſentiale ſpectat ſola Divina eſſentia, non Perſonalitates, aut attributa. 2. 1. 11. 2.

Beatitudo objectiva conſiſtere nequit in ullo bono creato. 2. 2. 2. 5. Beatitudinis objectivæ, ſeu Dei O. M. exiſtentia demonſtrari poteſt quaſi a priori ex conceptu cumuli omnium bonorum. 2. 2. 3. 1.

Beatitudinem appetit homo appetitu innato. 2. 2. 4. 1. non tamen ſupernaturalem. ib. 3. Ad amorem beatitatis apprehenſæ neceſſitatur voluntas etiam quoad exercitium. ib. 4.

Beatitudo ſperari non poteſt ab eo, cui facta eſt revelatio damnationis, ſi hæc antecedat actus liberos verſantes circa objectum Spei; ſecus vero ſi conſequatur. 4. 5. 2. 3.

Beatitudines, fructus, & dona Spiritus Sancti in quonam conſiſtant, & an a virtutibus infuſis diſtinguantur. 5. 1. 6. 1.

C

Cenſuræ Theologicæ, quæ a Theologis noxiis Theſibus inuruntur, quænam ſint? 4. 3. 5. 3.

Character Sacramentalis quid ſit? in quanam ſpecie qualitatis reponatur? num ſigni-

gnificet naturaliter? Quomodo ſit indelebilis? 7. 2. 6. 2.

Charitas eſt virtutum omnium præſtantiſſima, etiam in genere phyſico. 4. 6. 3. 3. Ea augetur etiam per actus habitu remiſſiores. 4. 6. 4. 2. Charitatis objectum formale eſt Dei bonitas, etiam quæ tranſcendit per quancunque divinam perfectionem. 4. 6. 1. 5.

Charitatis actus non juſtificat formaliter. 3. 4. 8. 2. Specie differt hujuſmodi actus in patria, & in via. 4. 6. 1. 8.

Charitatis habitus non poteſt influere in actum amoris in inſtanti præcepti. 4. 6. 2. 3. realiter diſtinguitur a Gratia ſanctificante. 3. 4. 7. 2.

Chriſti ſatisfactiones, & merita fuerunt valoris infiniti. 6.1.5.2. Satisfactio fuit ſuperabundans, & de toto rigore juſtitiæ. ib. 6. 2.

Chriſto impeccabilitas competit etiam ratione Unionis Hypoſtaticæ. 6.2.1.1. Quamvis non repugnet Humanitas aſſumpta, quæ poſſit peccare in ſenſu diviſo ab Unione; repugnat tamen omnino Chriſtus peccabilis. ib. 6. Incapax fuit præcepti preſſe dicti obligantis in conſcientia. 6.2. 2. 1. A præcepto mortis minus rigoroſo potuit neceſſitari, non ſecus a præceptis naturalibus, libere tamen mortuus eſt. ib. 6. Fuit etiam phyſice liber ad actus inequalis perfectionis. ib. 3. 2. Eligendo autem minus perfectum nullam imperfectionem contrahebat, neque poſitivam, neque negativam preſſe dictam. ib. 4. Quomodo Chriſti humana voluntas nunquam fuerit divinæ voluntati contraria? ib. 7.

Chriſti impeccabilitas cum libertate ad ſubeundam mortem præceptam duplici via, rejectis aliis, conciliatur. 6.2.5.1.

Chriſti Sanctitas, & Scientia. V. Sanctitas. V. Scientia.

Chriſti meritum relate ad Unionem hypoſtaticam. 6. 3. 3. 1. Quid ſibi, & nobis meruerit? ib. 13.

Chriſti Sacerdotium, & Oratio, Adoratio, paſſiones, fomes peccati, poteſtas ad patranda miracula, Dominium directum in temporalia. 6. 5. 4. 1.

Chriſtus in quantum homo non eſt filius Dei adoptivus, ſed naturalis in ſenſu accommodo, & quidem ſolius Patris Æterni. 6. 5. 2. 15. Nec eſt ſtricte Dei Servus, ſed late. ib. 4. 8. Quidnam videat in Verbo clare, & diſtincte actu, quidnam habitu? 2. 3. 1. 14. Opera juſtorum ex conjunctione cum Chriſto capite ſunt magis meritoria. 7. 3. 3. 12.

Circumſtantias aggravantes non tenemur clavibus ſubjicere. 8. 4. 3. 3. Quid de peccati complice? ib. 7. Quid de peccatis dubiis? ib. 8. Quid de effectu proveniente ab actu peccaminoſo? 8. 4. 3. 27.

Clementem XI. eſſe verum Chriſti Vicarium, & D. Petri ſucceſſorem, eſt objectum materiale fidei. 4. 2. 3. 1.

Cognitio repræſentans clare, & diſtincte omnia poſſibilia repugnat. 6. 5. 3. 7. Sicut etiam ſpecies impreſſa univerſaliſſima. 2. 4. 1. 6.

Cognoſcitivitas Divina rite ab Angelico demonſtratur ex ejus ſumma Immaterialitate. 1. 3. 2. 1.

Concupiſcentia aliquando auget voluntarium, minuendo libertatem; aliquando voluntarium minuit. 2. 6. 2. 7.

Condonatio peccati mere extrinſeca non repugnat. 8. 2. 3. 2. Immo etiam denominatio juſti, & ſancti haberi poteſt per formam extrinſecam. 8. 2. 4. 3.

Contritio an poſſit procedere ex motivo alterius Attributi a Bonitate Divina? 8. 4. 2. 2. An ferat odium peccati ſupra gehennam? ib. 3. An ſit forma juſtificans? ib. 7. An ſit condigna ſatisfactio pro venialibus? 8. 2. 7. 5.

Creatura, quæ tantum obedientialiter ſit activa, non implicat. 8. 2. 3. 2. Implicat tamen creatura inelevabilis obedientialiter ad quodlibet non repugnans. ib. 8. Etiamſi id oriretur ex connexione intentionali cum Divino decreto de nulla creatura elevanda. ib. 12.

Creatura, de cujus poſſibilitate dubitatur, quandonam poſitive debeat oſtendi ejus poſſibilitas? 7. 2. 1. 8., & 8. 2. 10. 7.

D

Decretum prædeterminans evertit libertatem actus prædeterminati. 3. 3. 2. 2. Necnon decretū condeterminans. 3. 3. 3. 2.

Decreta libera divina per quid conſtituantur? 1. 4. 14. Quomodo ex parte objecti diſtinguatur ab actu voluntatis neceſſario terminatio ad creaturas Deo intrinſeca, & contingens? ib. Deus unico ſimpliciſſimo Decreto omnia decernit in priori ad ſcientiam Viſionis citra multiplicitatem ſignorum ex parte objecti. 3. 2. 4.

Dæmonum peccatum, obſtinatio, ſupplicium. V. Angeli.

Deipara quomodo caruerit etiam debito proximo contrahendi originale? 6. 3. 2. 7. & 8. 1. 2. 6. Meruit de condigno Maternitatem, & de congruo Incarnationem. 6. 3. 4. 2.

Influxit phyſice in Unionem Hypoſtaticam. 6. 4. 4. 3. Poſſibilis eſt qualitas ſupernaturalis, quæ ſit inſtrumentum connaturale, quo elevetur virtus materna ad Unionem producendam, & hujuſmodi qualitas fuit in Deipara permanenter. ib. 5. Quomodo ejus Matrimonium concilietur cum voto caſtitatis? 5. 2. 3. 2. Ejus matrimonium. V. Dominium.

Deteſtari quis poteſt unum mortale ex motivo omnibus communi, quin ſimul deteſtetur virtualiter alia. 4.4.3.8. & 5.1.3.6.

Deus per immenſitatem eſt formaliter in ſpatiis imaginariis. 1. 1. 4. 1. Ratione Æternitatis non habet ſibi præſentia ab æterno realiter temporanea. ib. 3. Cognoſcit poſſibilia in ſeipſo, & in ſeipſis. 1. 3. 3. 1. Bene poteſt amari amore concupiſcentiæ. 2. 2. 1. 7. Comprehendi nequit ab intellectu creato. 1.2. 6. 2. Non eſt in prædicamento ſubſtantiæ, quippe qui excludit compoſitionem ex genere & differentia. 1. 1. 4. 9. Caret potentia intellectiva per modum actus primi phyſici. 1. 3. 1. 1. Ejus intellectivitas quomodo ex ſumma immaterialitate demonſtretur? 1.3.2.1. Ejuſdem Eſſentia metaphyſica reponitur in prædicato Aſeitatis. 1.1.2.2. Attributa ex parte objecti nullatenus diſtinguuntur inter ſe, & ab eſſentia. 1.1.3.2. Diſtinguuntur tamen virtualiter Perſonalitates a natura, & intellectus notionalis a voluntate notionali. ib. 5.

Dei exiſtentia eſt per ſe nota quoad ſe, non quoad nos ſub conceptu Dei, ſed ſub alio conceptu convertibili cum Deo. 1. 1. 1. 2. Ignorantia Dei invincibilis dari nequit per longum tempus. ib. 7. Demonſtratur multipliciter Dei exiſtentia a poſteriori. ib. 9. immo etiam quaſi a priori ex conceptu entis optimi. ib. 9.

Dei Viſio, Scientia, Voluntas. V. Viſio, Scientia, Decreta.

Deus poteſt juſtitiam preſſe dictam erga Creaturas exercere. 5. 3. 8. 1. obligando etiam ſuam potentiam extraordinariam. ib. 13.

Diaconatus quomodo a Græcis conferatur per ſolam manuum Epiſcopi impoſitionem, & an poſſit valide a Latinis ita conferri? 7. 1. 1. 19.

Dolor ad Sacramentum Pœnitentiæ requiſitus quinam debeat eſſe? 8.4.2.26. V. Attritio.

Dominium an ſe extendat ad uſus lege non permiſſos, & annullatos? 5. 2. 1. 13. An ſeparetur ab Uſufructu perpetuo, & ſic concilietur Matrimonium Deiparæ cum voto Caſtitatis. 5.2.3.2. In inſtanti donationis eſt penes donatarium. 5.2.4.1.

Dominium in ſolidum penes plures repugnat. 5. 2. 5. 2. Etiam poſita concordia voluntatum, & rei replicatione. 5.2.6.1.

Dona Spiritus Sancti cur ſint ſeptem; & an diſtinguantur a Virtutibus infuſis? 5. 1. 1. 7.

E

Eccleſiæ auctoritas an ſit motivum fidei divinæ? 4. 1. 4. 13.

Efficacia divinæ gratiæ. V. Gratia efficax.

Erroris alicujus ſpeculativi actum, aut habitum Deus poteſt infundere. 4. 1. 2. 1. Immo poteſt in alia Providentia patrare miraculum in ejuſdem erroris comprobationem. 4. 1. 2. 12.

Euchariſtiam conſtituunt ſpecies Sacramentales, Chriſti Corpus, verba conſecratoria, Intentio Miniſtri, unio phyſica corporis Chriſti cum ſpeciebus. 7. 4. 1. 2. Sumptio neque eſt pars eſſentialis, neque integralis. ib. 8. Eſt unum ſpecie Sacramentum ob unitatem finis; multiplicatur tamen numerice, ubi ſpecies Euchariſticæ moraliter multiplicantur. 7. 4. 2. 1. Non eſt neceſſaria neceſſitate medii ad ſalutem, aut ad perſeverandum in gratia. ib. 7. Quænam ſit ejus materia remota? 7. 4. 3. 1. Chriſtus D. conſecravit in azymo. ib. 3. Aqua immediate convertitur in ſanguinem Chriſti. ib. 4. Ad eſſentiam Sacramenti ſolum ſpectat, quod verba proferantur enunciative, non recitative. 1.4. 4. 2. Ex veritate formæ infertur deſitio ſubſtantiæ panis, & vini ſub ſpeciebus. ib. 6. Chriſti corpus ſub ſpeciebus producitur, non adducitur. 7. 4. 5. 4. Producitur etiam unio Chriſti ſub ſpeciebus, quæ non eſt moralis, ſed phyſica. 7. 4. 6. 2. Quid importet præſentia Chriſti Sacramentalis? 7.4.7.2. Probabiliter Chriſtus in Euchariſtia poteſt naturaliter agere, & pati, videre, & videri, gravitare, & moveri motu progreſſivo, perinde ac ſi haberet ubicationem circumſcriptivam. ib. 3.

Euchariſtiæ effectus quinam ſint? 7. 4. 8. 1. Num cauſentur, quouſque ſpecies Sacramentales ſunt in ſtomacho? ib. 3. Num major gratia conferatur ab utraque ſpecie panis, & vini, quam ab alterutra tantum? ib. 7. Per accidens poteſt Euchariſtia primam gratiam cauſare. 7. 2. 7. 2. Suſcepta cum fictione negativa probabiliter, ſublato obice, reviviſcit; ſecus vero ſi fictio ſit poſitiva. 7. 3. 3. 11.

Euchariſtia in quantum eſt Sacrificium. V. Sacrificium.
Evidentia in atteſtante ſimpliciter dicta cohærere nequit cum actu fidei obſcuræ. 4. 3. 3. 12.

F

FAcienti quod in ſe eſt Deus non denegat gratiam ſuam, ſi tamen faciat quod in ſe eſt, adjutus viribus ſupernaturalibus. 3. 1. 9. 2.
Fidei Divinæ objectum Attributionis eſt Deus ſub ratione Deitatis. 4. 1. 1.3. Objectum vero formale eſt Auctoritas Dei conflata ex Attributo Sapientiæ, & Veracitatis. ib. 9. Relate tamen ad locutiones promiſſorias conflatur etiam ex Fidelitate. ib. 16. Etiam revelatio divina eſt objectum formale partiale fidei. 4. 1. 3. 2. Quando creditur myſterium, credi debet ſaltem per modum principii, & credi poteſt, per modum Concluſionis, Divina Auctoritas, & revelatio. ib. 9.
Fidei Analyſis quomodo habeatur? 4. 1. 4. 1. Ad credendam exiſtentiam revelationis unicum motivum eſt ipſamet revelatio, non vero lumen fidei, aut Eccleſiæ auctoritas. ib. 13.
Fidei objectum materiale proximum non eſt objectum revelabile, ſed ſolum revelatum. 4. 2. 1. 1. Eſt etiam Concluſio Theologica illata ex duplici de fide, aut ex altera de fide, & altera ſive metaphyſice, ſive phyſice, ſive etiam moraliter certa; non vero ſi ſit ſolum probabilis. 4. 2. 2. 2. quamvis adorari poſſit abſolute hoſtia probabiliter conſecrata. ib. 18. Pariter eſt objectum materiale fidei, Clementem XI. eſſe verum Chriſti Vicarium. 4. 2. 3. 1.
Fidei myſteria ſunt evidenter credibilia, & credenda. 4. 3. 1. 2. Sunt etiam certiſſima, non tamen evidenter vera. ib. 7. Ad ea credenda quodnam judicium de credibilitate prærequiratur? ib. 11. Prærequiritur etiam pia voluntas credendi, quæ ſit intrinſece ſupernaturalis. 4. 3. 2. 2. Iſta tamen imperari poteſt etiam ab actu leviter malo. ib. 9.
Fidei actus componi poteſt cum actu ſcientiæ de eodem objecto; immo etiam divinitus cum viſione beatifica. 4. 3. 3. 1. poteſtque idem indiviſibilis actus eſſe ſimul fidei Divinæ, & humanæ ſcientiæ, & opinionis. ib. 6.
Fidei certitudo tam ſubjectiva, quam objectiva major eſt, quam in actu ſcientiæ. 4. 3. 6. 5. Certitudine fidei nemo ſcire poteſt, ſe gratiam Dei eſſe conſequutum. 4. 2. 2. 14. Ne divinitus quidem poteſt fides ſubeſſe falſo. 4. 3. 6. 1.
Fidei obſcuræ actus ſtare non poteſt cum evidentia in Atteſtante ſimpliciter dicta. 4. 3. 3. 11. Poteſt fidei actus eſſe formaliter diſcurſivus. 4. 3. 4. 2.
Fides habitualis non datur in damnatis, neque in Beatis, & a fortiori in Chriſto D. 4. 4. 1. 4. Hac fide deſtitutus hæreticus poteſt credere unum myſterium fide ſupernaturali minus perfecta, & aliud diſcredere. 4. 4. 3. 5. Fidei habitus facilitans ad actus fidei ſupernaturales eſt naturalis. 4. 4. 2. 3.
Fidei neceſſitas, & ſupernaturalitas explicatur. 4. 3. 5. 2. Ad quid obliget præceptum fidei? ib. 2.
Filius inquantum talis accipit a Patre naturam fœcundam, & ideo ſolum Verbum eſt filius, non vero Spiritus S. 1. 5. 4. 3.
Finis quid, & quotuplex ſit. 2. 2. 1. 1. Vis cauſativa finis eſt bonitas cognita. ib. 2. Cauſalitas finis eſt indiſtincta a cauſalitate cauſæ efficientis orta ex bono alliciente voluntatem. ib. 3. Tam fini *Cui*, quam fini *Qui* convenit ratio finis preſſe dicti. ib. 5. Proceſſus in infinitum in finibus repugnat. ib. 9.
Fomes peccati tam in Chriſto D., quam in Deipara fuit extinctus, non ligatus, ut in quibuſdam aliis Sanctis. 6. 5. 4. 5.
Forma Conſecratoria. V. Euchariſtia.
Forma Sacramenti Pœnitentiæ quibus verbis eſſentialiter conſtituatur; & quinam ſit eorum ſenſus? 8. 4. 5. 1.

G

GRatia Theologice ſumpta quid, & quotuplex ſit? 3. 1. 1. 2. Quinam Hæreticorum errores præcipui in hac materia. ib. 6. Per auxilia gratiæ Deus poteſt quancunque voluntatem emollire, ac obdurare: datur quippe neceſſitas metaphyſica, ut quælibet voluntas ſub infinitis vage auxiliis prevideatur per ſcientiam mediam conſenſura, & ſub infinitis diſſenſura. 3. 1. 2. 3.
Gratia auxiliatrix reponitur unice in actibus intellectus, & voluntatis. 3. 1. 3. 1. Non vero in præmotione phyſica. ib. 2. Phyſice concurrit ad actus ſalutares. 3. 1. 4. 2. Non eſt tota ratio agendi. ib. 5. Connaturalius eſt intrinſeca, non vero eſſentialiter; poteſt proinde actus ſalutaris prodire divinitus a voluntate adjuta extrinſece ab Omnipotentia ſpecialiter aſſiſtente. ib. 10.
Gratia ſufficiens ad ſalutem datur omnibus adul-

adultis. 3. 1. 5. 2. Parvulis etiam omnibus providit Deus de ſufficienti remedio. 3. 1. 6. 2. Probabiliter valide baptiſmus confertur parvulis intra uterum, ſi phyſice poſſunt ablui; unde conferendus eſt illis ſub conditione, ſi verſentur in diſcrimine vitæ. 3. 1. 7. 2. Ad gratiam nequit homo viribus naturæ ſe diſponere, neque poſitive, neque negative. 3. 1. 8. 4. Poteſt tamen indirecte, & remote. ib. 6.

Gratia efficax quomodo cohæreat cum libertate arbitrii? 3. 3. 1. 5. An ea reponatur in collatione auxilii prævisi per ſcientiam mediam efficacis? 3. 3. 4. 4. Quid importet gratia efficax in actu primo, quid in actu ſecundo? 3. 3. 5. 1. Gratia efficax neceſſaria eſt, ut bona operatio ponatur, non vero ut poſſit poni. ib. 7.

Gratia habitualis juſtificans quid importet phyſice? 3. 4. 1. 2. Quænam ſit ejus eſſentia metaphyſica? 3. 4. 2. 2. Non eſt participatio divinæ naturæ in ſuo eſſe reali, ſeu donatio Perſonæ Spiritus Sancti. 3. 4. 3. 4. Si tamen ita conſtitueretur, non proinde poſſet Creatura affecta tali gratia condigne pro mortali ſatisfacere. 3. 4. 4. 1. Gratia præſentis ordinis eſt eſſentialiter incompoſſibilis cum mortali. 3. 4. 5. 2. Poſſibilis tamen eſt gratia, quæ divinitus cum mortali cohæreat. ib. 3. Independenter a b omni favore extrinſeco gratia reddit hominem Dei amicum, adoptivum, hæredem, & juſtum. 3. 3. 6. 6. In priori ad infuſionem gratiæ de facto deletur mortale formaliter per applicationem ſatisfactionum Chriſti D. ib. 14. Gratia realiter diſtinguitur ab habitu charitatis. 3. 4. 7. 2. Et a virtutibus moralibus infuſis. 5. 1. 1. 5. Poteſt homo in alio ordine ſine gratia intrinſeca per formam mere extrinſecam ſanctificari. 3. 4. 9. 2. Et citra peccati retractationem. ib.

H

Habitus acquiſitus ex frequentatis actibus ſupernaturalibus facilitans ad eoſdem non eſt ſupernaturalis, ſed naturalis. 4. 4. 2. 3. & 8. 3. 6. 3.

Habitus fidei, & ſpei ſubjectum. V. Fides, V. Spes.

Hæreticus culpabiliter diſcredens unum articulum fidei, poteſt alium credere fide ſupernaturali, quæ tamen eſſet minus perfecta, & non ex toto corde. 4. 4. 3. 5.

Humanitas aſſumpta peccare divinitus poteſt in ſenſu diviſo ab Unione hypoſtatica, & a Viſione beatifica. 6. 2. 4. 1. Quomodo adoranda ſit? V. Adoratio. Chriſti Humanitas, etiam dum eſt in Cœlis, gratiam, miracula, & effectus omnes ſupernaturales cauſat tanquam inſtrumentum divinitatis. 6. 5. 4. 10.

I

Janſenii quinque theſes profligatæ. 2. 6. 6. 8.

Idiomatum communicatio quid ſit; & quomodo habeatur in Chriſto D. 6. 5. 1. 5.

Ignis tartareus quomodo dæmones cruciet? 2. 5. 4. 3.

Ignorantia quotuplex ſit, & quomodo cauſet involuntarium? 2. 6. 2. 8.

Illatio a diſtributivo ad collectivum quandonam teneat? 1. 1. 1. 1. 1.

Immenſitas reponit Deum formaliter in ſpatiis imaginariis. 1. 1. 4. 1.

Immaterialitas quomodo inferat in Deo ſummam cognoſcitivitatem? 1. 3. 2. 1.

Impeccabilitas nulli Creaturæ rationali poteſt competere. 2. 5. 2. 2.

Impeccabilitas Chriſti duplici via conciliatur cum libertate Chriſti in acceptatione mortis præceptæ. 6. 2. 5. 1.

Impedimentum relate ad actus liberos quodnam ſit? 3. 2. 5. 5.

Incarnationis poſſibilitas ſolum negative demonſtrari poteſt. 6. 1. 1. 1. Eam Deus poſuit ex quadam morali neceſſitate ad ponendum Optimum. 6. 1. 2. 5. Neceſſaria fuit ad condigne ſatisfaciendum pro mortali. 6. 1. 3. 1. Ejus præfinitio fuit in priori ad ſcientiam viſionis de peccato abſolute futuro. 6. 3. 2. 6.

Infantes decedentes cum originali num puniantur pœna ſenſus? 8. 1. 2. 12. Num iiſdem intra uterum exiſtentibus valide ac licite baptiſmus conferatur? 3. 1. 7. 2.

Infidelitas quotuplex ſit? 4. 3. 5. 3. Infideles, & barbari non carent gratia ſufficienti ad fidem amplectendam, & ad ſalutem. 3. 1. 5. 2.

Infinitum categorematicum univerſim repugnat. 2. 3. 1. 11.

Injuria quandonam ſcienti, & volenti non conferatur? 5. 4. 1. 2.

Intellectus notionalis a voluntate notionali diſtinguitur in Deo ex parte objecti virtualiter; non tamen intellectus eſſentialis a voluntate eſſentiali. 1. 1. 3. 6.

Intellectus per modum actus primi phyſici non datur in Deo. 1. 3. 1. 2.

Intellectus inæquales æqualiter elevati inæqualiter Deum vident. 1. 2. 4. 10. Poteſt intellectus divinitus Deum videre abſque lumine gloriæ intrinſeco. 1. 2. 4. 7. Num in-

intellectus dicendus ſit cauſa principalis, an inſtrumentalis relate ad viſionem Dei? ib. 4. Intellectus circa proprium objectum limitatus repugnat. 2. 5. 2. 3.

Irregularitas in dubio homicidii quandonam incurratur? 8. 4. 3. 12.

Juris nomine quid veniat? 5. 2. 1. 1. Quid importet jus ex parte objecti? ib. 6. Quænam ſint juris ſpecies? ib. 7.

Juſtificatio haberi poteſt in alio ordine per formam extrinſecam. 3. 4. 9. 2.

Juſtitia quid, & quotuplex ſit? 5. 3. 1. 2. Num dicatur univoce de Commutativa, Diſtributiva, Legali, & Vindicativa? ib. 5. Ejus objectum materiale, & formale. 5. 3. 2. 1. Iterata ſolutio debiti non eſt actus juſtitiæ. 5. 3. 3. 1. An operatio a juſtitia præcepta debeat poni ex illius motivo? 5. 3. 4. 2.

Juſtitia exerceri poteſt inter filium, & parentes, inter ſervum, & dominum, & inter conjuges. 5. 3. 5. 2. Ipſe Deus juſtitiam preſſe dictam exercere poteſt erga Creaturam. 5. 3. 8. 1. Obligando etiam ſuam potentiam extraordinariam. ib. 13. Et creatura viciſſim exercere juſtitiam poteſt erga Deum. 5. 3. 6. 4. Necnon injuſtitiam. 5. 3. 7. 1. Et probabiliter quodvis peccatum eſt ſtricta injuſtitia erga Deum. ib. 5.

Juſtus non poteſt pro mortali condigne ſatisfacere. 6. 1. 3. 2. Nec poteſt peccatori de condigno mereri gratiam peccati abſterſivam. ib. 2. Poteſt tamen in alia providentia mereri de condigno alteri innocenti gratiam ſanctificantem. 5. 5. 2. 1. Et ſibi perſeverantiam finalem. ib. 6. Non tamen reparationem poſt lapſum. ib. 5. Niſi tantum de congruo. 5. 5. 3. 5. Opera juſtorum redduntur magis meritoria ex conjunctione cum Chriſto capite. 7. 3. 3. 13.

L

Libertas arbitrii in quonam conſiſtat? 2. 6. 3. 1. Quomodo illam evertat phyſica prædeterminatio? ib. 2. Libertas eſt actui eſſentialis. 2. 6. 4. 2. Pura omiſſio libera repugnat. 2. 6. 5. 2. Sicut etiam libertas puræ contradictionis. ib. 11.

Libertas actus læditur a decreto prędeterminante. 3. 3. 2. 2. Sicut etiam a Decreto comitante, & condeterminante. 3. 3. 3. 2.

Libertas indifferentiæ neceſſaria eſt ad merendum, & demerendum. 2. 6. 6. 2.

Locutio materialis num licite uſurpetur ad ſigillum ſacramentale cuſtodiendum? 4. 1. 2. 3.

Lumen gloriæ relate ad Dei viſionem eſt tota ratio elevans, ſed non eſt tota ratio agendi. 1. 2. 4. 3. Sine lumine intrinſeco poteſt divinitus elevari intellectus ad Deum videndum. ib. 7. Si in duobus intellectibus inæqualibus inſit æquale lumen, viſio in utroque erit inæqualis. ib. 10.

M

Malum ſub ratione mali nequit amari. 2. 6. 6. 2.

MARIA. V. Deipara.

Materia ſpiritualis non repugnat. 2. 3. 2. 3.

Materiale peccati nequit Deus prædefinire. 3. 2. 6. 3.

Materiæ parvitas num detur in ſimonia? & ubinam detur? 5. 4. 5. 8.

Maternitas Dei in quo conſiſtat? V. Deipara.

Matrimonium, & profeſſio religioſa metu levi injuſto extorta num ſint valida? 5. 4. 6. 6.

Maxima hæc videtur ineluctabilis, quod omne antecedens actum incompoſſibile cum ejus omiſſione, & inimpedibile violet libertatem. 3. 2. 5. 5.

Mendacium eſt impoſſibile Deo, & omnino illicitum Creaturæ. 4. 1. 2. 17. Sicut etiam reſtrictio pure mentalis. ib. 22. Ex juſta cauſa licita eſt reſtrictio non pure mentalis, & æquivocatio. Immo etiam ad cuſtodiendum ſigillum licitus eſt uſus duplicis ſcientiæ, & locutio materialis. ib. 27.

Meritum ſive condignum, ſive congruum quid requirant ex parte merentis, quid ex parte operis, quid ex parte præmiantis? 5. 5. 1. 3. Quænam cadere poſſint ſub meritum condignum? 5. 5. 2. 1. Quænam ſub congruum? 5. 5. 3. 4. Qua ratione meritum augeatur? ib. 10.

Meritum Chriſti D. relate ad unionem hypoſtaticam. 6. 3. 3. 1. Quid ſibi, & nobis Chriſtus meruerit? ib. 13.

Meritum juſti. V. Juſtus.

Meritum Sanctorum Patrum, & Deiparæ relate ad Incarnationem fuit congruum; de condigno tamen Deipara meruit Maternitatem. 6. 3. 4. 2.

Merita præterita quomodo per Pœnitentiam reviviſcant? 8. 2. 8. 2. Demerita tamen in præſenti providentia per relapſum non redeunt. ib. 7.

Metus non poteſt eſſe involuntarius directe. 2. 6. 2. 1. Quæ fiunt ex metu ſunt involuntaria ſecundum quid, ſed magis voluntaria. ib. 3. Metus levis injuſtus. V. Matrimonium.

Miracula non ſunt natura ſua conteſtationes Divinæ mentis. 4. 1. 2. 10. in præſenti tamen providentia aſſumpta ſunt ad Divinam mentem conteſtandam; unde non poſſunt patrari ad comprobandum falſum; poſſunt tamen in alia providentia comprobare errorem aliquem ſpeculativum. ib. 11.

Miſſa. V. Sacrificium.

Modus operandi ſequitur modum eſſendi; & hinc repugnat ſubſtantia ſupernaturalis, cui ſit debita viſio Dei. 1. 2. 2. 8.

Modus ſeparabilis a ſuo ſubjecto non videtur repugnare. 6. 4, 6. 13.

Moralitas in actibus quid importat? 2. 7. 1. 1. Prima regula objectiva actuum moralium eſt lex æterna Dei, non vero natura rationalis. ib. 4.

N

Naturæ ſtatus multiplex. 3. 5. 1. 1. Eſt poſſibilis ſtatus puræ naturæ, etiam non integræ. ib. 4. Num ſit debilior natura lapſa, quam pura? 3. 5. 2. 1. Num detur neceſſitas gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ ad veritates cognoſcendas, & ad honeſte operandum? 3. 5. 3. 1. Num ad totam legem ſervandam requiratur gratia Theologica? 3. 5. 4. 1. aut ad Deum diligendum, & ad perſeverandum in gratia? 3. 5. 5. 2.

Neceſſitas antecedens eſt everſiva libertatis, non conſequens. 1. 3. 4. 1.

Neceſſitas metaphyſica non conſiſtit in indiviſibili, ſed ſuſcipit magis, & minus; ſicut oppoſitio contradictoria. 4. 3. 6. 2.

Neceſſitas moralis ad ponendum Optimum non eſt deneganda Deo. 6. 1. 2. 5.

O

Oculus corporeus non eſt elevabilis ad Deum videndum. 1. 2. 3. 1.

Omiſſio pura libera repugnat. 2. 6. 5. 2.

Optimum de facto ſemper Deus poſuit in iis, in quibus non eſt abire in infinitum; moraliter quippe ad Optimum neceſſitatur. 6. 1. 2. 1.

Oratio, & alia pia opera ante fidem non ſunt ſupernaturalia. 3. 1. 8. 9.

Oravit Chriſtus in hac vita, oratque in Cælis, & probabiliter oratione proprie dicta. 6. 5. 4. 2.

Originale peccatum. V. Peccatum, & Deipara.

P

Parvitas materiæ num detur in Simonia; & ubinam detur? 5. 4. 5. 8.

Paſſiones in Chriſto D. fuerunt propaſſiones. 6. 5. 4. 5.

Peccata Deus non prædefinit, neque quoad formale, neque quoad materiale; ſed pure permittit. 3. 2. 6. 3.

Peccati malitia formalis conſiſtit in poſitivo, non in negativo. 3. 2. 7. 2.

Peccatum pure Philoſophicum repugnat. 2. 7. 1. 4.

Peccatum ſupernaturale in quo ſenſu ſit poſſibile? 2. 6. 4. 6.

Peccatum quodcunque eſſentialiter irremiſſibile repugnat. 8. 2. 1. 1.

Peccatum Angelorum. V. Angeli.

Peccatum mortale eſt gravitatis ſimpliciter infinitæ. 6. 1. 4. 1. Nequit pura creatura pro illo condigne ſatisfacere, etiamſi eſſet finitæ gravitatis. 6. 1. 3. 3. Eſto gratia importaret donationem Perſonæ Spiritus Sancti. 3. 4. 4. 1. Meretur omnem pœnam etiam intenſive infinitam. 6. 1. 3. 13.

Peccatum originale quid ſit, & quomodo propagetur? 8. 1. 2. 1. Quare Deipara fuerit immunis etiam a debito proximo illud contrahendi. ib. 6. Infantes cum originali decedentes an puniantur pœna ſenſus? ib. 12.

Peccatum veniale quid ſit; & an puniatur per accidens in inferno in æternum? 8. 1. 3. 1. An contritio ſit condigna ſatisfactio pro veniali? 8. 2. 7. 5. V. Venialium remiſſio.

Peccati habitualis eſſentia in quo conſiſtat? 8. 1. 1. 1.

Peccatum fictionis in inſtanti baptiſmi num ſit materia Confeſſionis; & quid de peccato pure putato? 8. 4. 3. 11.

Peccatum quodcunque probabilius eſt ſtricta injuſtitia erga Deum. 5. 3. 7. 5.

Peccatum mortale num poſſit remitti in inſtanti, quo ſit, etiam per infuſionem gratiæ? 5. 1. 3. 9., & 8. 2. 5. 1. Deletur de facto in priori ad infuſionem gratiæ per applicationem ſatisfactionum Chriſti. 8. 2. 9. 2.

Peccata dubia num ſint clavibus ſubjicienda? 8. 4. 3. 8.

Peccati effectus num ſit explicandus in Confeſſione? 8. 4. 3. 26.

Peccatorum numerus quomodo explicandus in Confeſſione; & qua ratione peccata numerice multiplicentur? 8. 4. 3. 22.

Peccata dimiſſa per relapſum non redeunt. 8. 2.

8. 2. 8. 7. Poſſunt tamen in alia providentia redire. ib. 8.
Peccati permiſſio poteſt eſſe effectus prædeſtinationis. 6. 3. 2. 8.
Peccati remiſſio. V. Remiſſio.
Permiſſio peccati quomodo ſit actus benevolus Dei erga Reprobos? 3. 2. 6. 10.
Perſeverantia finalis non habetur ſine ſpeciali Dei auxilio. 1.5.5.5. Num poſſit cadere ſub meritum? V. Meritum.
Pia voluntas credendi ad fidem requiſita debet eſſe ſupernaturalis. 4.3.2.2. Imperari tamen poteſt ab actu leviter malo. ib. 9. Habitus influens in hunc actum non eſt virtus Theologica, ſed Moralis. 4.4.1.1.
Pœnitentia eſt virtus. 8. 3. 1. 1. Et quidem ſpecialis. 8. 3. 2. 3. Non tamen puræ fugæ; quamvis ejus actus primarius ſit puræ fugæ. 8. 3. 3. 5. De ejus objecto formali. 8. 3. 4. 1. De ſubjecto. ib. 5. Probabiliter hæc virtus fuit in Deipara, & in Chriſto D. ib. 6., 4. 5. 5. 4. Non eſt virtus pure reflexa. 8. 3. 5. 2. Quæ acquiritur ex frequentatis actibus ſupernaturalibus, non eſt ſupernaturalis. 8. 3. 6. 3.
Pœnitentiæ Sacramentum conſtat materia, & forma tanquam partibus eſſentialibus. 8. 4. 1. 2. Poteſt eſſe validum, & informe. 8.4.2.12. Sufficit ad illud Attritio citra ullam formalem dilectionem Dei. ib. 22. De ejus forma. 8. 4. 5. 2. V. Circumſtantiæ, Dolor.
Pœnitentia a Confeſſario qualis, & quomodo injungenda? 8. 4. 4. 12.
Potentia obedientialis quodlibetica. 7. 2. 1. 8.
Poſſibilia Deus cognoſcit in ſeipſo, & in ſeipſis. 1. 3. 3. 1. Omnium poſſibilium collectio repugnat. 2. 3. 5. 11.
Prædefinit Deus omnes actus liberos honeſtos, & effectus neceſſarios. 3.2.1.4.
Præfinitio actus liberi dirigi debet a Scientia media. ib. 6. In omni providentia videtur neceſſaria præfinitio actus boni. 3. 2. 2. 2. Vi hujus præfinitionis confertur auxilium efficax qua efficax ſecundum quid, non ſimpliciter. 3. 2. 3. 5.
Prædefinitio conſenſus liberi conſequens ad Scientiam mediam non violat ejus libertatem. 3. 2. 4. 8. Secus vero prædefinitio antecedens in eſſendo, & conſequens in operando. 3. 2. 5. 2.
Prædeſtinatio num fiat ante, vel poſt præviſa merita abſolute futura? 1. 4. 2. 2., & 6. 3. 2. 6.
Prædeterminatio phyſica eſt everſiva libertatis. 3. 2. 5. 10. & 3. 3. 2. 1. Non videtur eſſe de mente Angelici. ib. Ex illa videtur inferri quod peccatores non peccant, dum peccant; & quod Deus ſit auctor peccati. ib.
Propoſitum in Sacramento Pœnitentiæ non ſemper debet eſſe formale. 8.4.2.29.
Providentia quid ſit, & in quo conſiſtat. 1. 4. 2. 1.

Q

Qualitas ſupernaturalis, quæ ſit inſtrumentum connaturale, quo virtus Materna elevetur ad producendam Unionem hypoſtaticam, fuit in Deipara permanenter. 6. 4. 4. 5.
Qualitas ſuperna, qua Sacramenta eleventur ad cauſandam phyſice gratiam, non repugnat. 7. 2. 2. 1.

R

Remitti poteſt divinitus peccatum abſque prævia retractatione. 8. 2. 2. 2. Necnon per condonationem mere extrinſecam. 8. 2. 3. 2. Immo etiam denominatio juſti, & ſancti haberi poteſt per formam extrinſecam in alia providentia. 8. 2.4.3. Remitti etiam poteſt peccatum divinitus in inſtanti, quo fit, & antequam fiat. 8. 2. 5. 1. Etiam per gratiam Sanctificantem. ib. 8., & 5. 1. 3. 6. Quomodo remitti poſſint peccata diviſibiliter quoad ſuos reatus? 8. 2. 6. 1.
Remiſſio venialium. V. Venialia.
Reprobatio num ſit ante, vel poſt præviſa demerita abſolute futura? 1.4.2.10.
Reſtitutio duas habet radices. 5. 4. 5. 1. Diſcrimen inter illas. ib. 4. Onus reſtituendi ex injuſta acceptione num requirat culpam Theologicam? Et an ea debeat eſſe gravis, & externa? ib. 6. Quænam in hac re ſit materia gravis? ib. 16. Res empta a fure num poſſit eidem reſtitui ad recuperandum pretium? ib. 17. Num reſtitui debeant, quæ blandis verbis, aut metu ſunt extorta? 5.4.6.1. Num debeat reſtitui pretium acceptum ob turpe facinus? 5. 4. 2. 1. Aut acceptum ob cauſam honeſtam, etiam debitam ex juſtitia? ib. 8.
Reſtrictio pure mentalis eſt verum mendacium. 4. 1. 2. 22. Reſtrictione non pure mentali, & Æquivocatione non licet uti citra cauſam juſtam. ib. 23. Uſus duplicis ſcientiæ, vid. communicabilis, & incommunicabilis, eſt etiam licitus ad ſigillum cuſtodiendum; ſicut etiam locutio materialis. ib. 27.

Revelatio externa informata ab interna locutione Divina eſt partiale objectum fidei Divinæ. 4.1.3.2. V. Objectum formale fidei.

S

Sacramenta antiquæ legis quænam fuerint? 7. 1. 1. 3. Cur ſint ſeptem in lege gratiæ? ib. 5. Conſtant hæc rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma. ib. 6. Intentio Miniſtri conſtituit de facto Sacramentum, quamvis potuerit eſſe requiſitum eſſentiale. ib. 11. Res, & verba qualiter fuerint a Chriſto D. determinata? ib. 18. Num poſſit valide a Latinis conferri Diaconatus per ſolam manuum Epiſcopi impoſitionem, prout confertur a Græcis? ib. 19. Quomodo Matrimonium clandeſtinum potuerit reddi invalidum ab Eccleſia? ib. 20. Quænam mutatio materiæ, & formæ obſtet valori Sacramenti? ib. 21.

Sacramentum quomodo definiatur? 7.1.2.3. Sacramenta antiqua univocantur cum novis, tum in ratione ſigni, tum in ratione cauſæ. ib. 8.

Sacramenta poſſunt phyſice gratiam cauſare, tum vi potentiæ obedientialis, tum per qualitatem ſupernaturalem inhærentem, tum per Omnipotentiam ſpecialiter inexiſtentem. 7. 2. 2. 1. An etiam per Omnipotentiam ſpecialiter aſſiſtentem? ib. 4. De facto gratiam cauſant, tum moraliter, tum phyſice. 7.2.3.2. Gratiam non cauſabant ex opere operato Sacramenta legis antiquæ. 7. 2. 4. 2. Noſtra tamen Sacramenta non ſolum cauſant gratiam ſanctificantem, ſed etiam virtutes infuſas, & gratiam propriam Sacramentalem. 7. 2.5.1. Inæqualiter tamen pro inæqualitate Sacramenti, & diſpoſitionis in ſubjecto. ib. 2. Cauſant etiam Characterem. V. Character.

Sacramenta novæ legis immediate a Chriſto D. tanquam homine inſtituta ſunt. 7. 3. 1. 1. Num poſſit homini communicari poteſtas inſtituendi Sacramenta? ib. 6. Miniſter Sacramentorum quinam de facto ſit? 7. 3. 2. 1. Quænam, & qualis intentio requiratur in Miniſtro? ib. 4. De Miniſtri obligationibus. ib. 17. Cur non liceat in Sacramentis conferendis uti opinione probabili de eorum valore, relicta tutiore? ib. 19. Num detur obligatio gravis ſervandi cæremonias, & ritus præſcriptos? ib. 20.

Sacramenta vivorum poſſunt per accidens cauſare primam gratiam. 7. 2. 7. 2. Sacramenta ficte ſuſcepta num ſublato obice reviviſcant? 7.3.3.3. Sacramentum Pœnitentiæ poteſt eſſe validum, & informe. 8. 4. 2. 12.

Sacramentorum ſubjectum quodnam ſit, & quænam intentio in eo requiratur? 7. 3. 3. 1.

Sacramentalia quid ſint; & an conferant ad venialium remiſſionem ex opere operato? 8. 2. 7. 13.

Sacrificium quid, & quotuplex ſit, & an ſit de jure naturæ? 7. 5. 1. 2. Non ſpectat ad rationem Sacrificii immutatio phyſica victimæ. ib. 7. Num in Sacrificio Miſſæ offerantur præter Corpus, & Sanguinem Chriſti, ſpecies, & ſubſtantia panis & vini? ib. 11. qua ratione Chriſtus ſit principalis offerens? ib. 3. Sacrificii hujus eſſentia in ſola conſecratione reponitur. 7.5.2.6. Utriuſque ſpeciei conſecratio in præſenti providentia ſpectat ad eſſentiam Sacrificii. ib. 10. Quinam ſint effectus Sacrificii Euchariſtici? An illud ſit valoris infiniti in actu primo proximo? An liceat cuilibet die Sabbati Sancti celebrare? 7. 5. 5. 1.

Sanctitas Chriſti D. ſubſtantialis, & accidentalis. 6. 5. 2. 2.

Sanguis Chriſti D. ſeparatus a Corpore in triduo mortis fuit Verbo hypoſtatice unitus. 6. 4. 7. 7.

Satisfacere non poteſt pura Creatura pro mortali de condigno. 6. 1. 4. 2. Poteſt tamen pro veniali. 8. 2. 7. 5.

Satisfactio Chriſti D. fuit valoris infiniti, & ſuperabundans. 6. 1. 5. 2. Necnon de toto rigore juſtitiæ. 6. 1. 6. 2. Applicata nobis per Sacramenta delet formaliter mortalia in priori ad infuſionem gratiæ. 8. 2. 9. 2.

Scientia ſimplicis intelligentiæ eſt cauſa rerum, non ſcientia Viſionis. 1. 3. 5. 4. Per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ videt Deus poſſibilia in ſeipſo, & in ſeipſis. 1. 3. 3. 1. Per ſcientiam viſionis quomodo videantur futura libera abſoluta? 1. 3. 4. 1.

Scientia media reflexa datur in Deo, non ſecus ac directa. 1. 3. 7. 2. Per hanc videt Deus in ſeipſis futura libera conditionata infallibiliter. 1.3.6.8. Scientia infallibilis conditionatorum negari nullatenus poteſt in Deo. 1. 3. 6. 3.

Scientia Chriſti D. multiplex. 6. 5. 3. 2. In Verbo non videt Chriſtus D. omnia poſſibilia clare, & diſtincte actu, ſed habitu. ib. 6.

Simonia injuſtitiam continet. 1. 4. 4. 1. Sex titu-

titulis a labe ſimoniæ excuſari ſæpe poteſt acceptio rei temporalis occaſione rei ſpiritualis. ib. 6.

Simplicitas in Deo excludit etiam compoſitionem ex genere & differentia; unde Deus non eſt in prædicamento ſubſtantiæ. 1. 1. 4. 9.

Solutio debiti iterata non eſt actus juſtitiæ. 5. 5. 3. 1.

Species impreſſa creata Dei non repugnat. 1. 2. 5. 2. Num ea cum lumine gloriæ poſſit identificari; & num de facto detur? ib. 8.

Species impreſſa univerſaliſſima repugnat. 2. 3. 1. 6. Species impreſſa in intellectu Angelorum. V. Angeli.

Spes ſecundum formalitatem deſiderii habet pro formali objecto Dei bonitatem reſpectivam; ſecundum formalitatem erectionis animi habet Deum ut auxiliatorem. 4. 5. 1. 4. Objectum materiale Spei Theologicæ eſt beatitudo ſupernaturalis, & quicquid ad illam conducit, & in ordine ad illam ſperatur. 4. 5. 3. 2. Spei certitudo tam ſubjectiva, quam objectiva quomodo a fide participetur? 4. 5. 4. 2. Spei opponitur per exceſſum Præſumptio, per defectum deſperatio. ib. 5.

Sperari poteſt beatitudo ab eo, cui facta eſt revelatio damnationis, ſi hæc conſequatur ad actus liberos verſantes circa objectum Spei; ſecus non poteſt. 4. 5. 2. 3.

Spei habitus datur in Beatis, necnon in Chriſto D. 4. 5. 5. 2. Deſtruitur hic habitus tam per actus ſpei oppoſitos, quam per infidelitatem; habitus vero fidei per ſolam infidelitatem deſtruitur. ib.

Spiritus Sancti dona cur ſint ſeptem; & an diſtinguantur a virtutibus infuſis? 5. 1. 1. 5. De fructibus Spiritus Sancti. 5. 1. 6. 1.

Spiritus Sanctus cur non dicatur Filius? 1. 5. 4. 2. Non diſtingueretur a Filio, ſi ab illo non procederet. 1. 5. 6. 2. Ad denominationem filii adoptivi non ſe habet de formali, ſed de cauſali; non ſecus ac ad denominationem juſti. 3. 4. 3. 4. Procedit ex amore Divinæ eſſentiæ, Perſonarum, & Creaturarum ut poſſibilium. 1. 5. 5. 9.

Status multiplex naturæ. V. Naturæ Status.

Subſiſtentia abſoluta datur in Deo præter tres relativas. 6. 4. 2. 2.

Subſtantia ſupernaturalis, cui ſit debita Dei viſio, unde repugnet? 1. 2. 2. 4.

Subſtantia ſpiritualis, quæ non ſit cognoſcitiva, eſt impoſſibilis. 1. 3. 2. 9. Sicut etiam quæ non ſit volitiva, & libera. ib. 12. Necnon ſubſtantia intellectiva creata cum propriis actibus identificata. 2. 3. 5. 2.

Supernaturalitas entis in quo conſiſtat? 5. 1. 2. 2.

T

Theologia dumtaxat inter ſcientias demonſtrat exiſtentiam ſui objecti, nempe Dei. 1. 1.

Theologica Concluſio. V. Fidei objectum materiale.

Timor Dei multiplex, Mundanus, Servilis, Initialis, Filialis. 4. 5. 1. 8.

D. Thomas ne quoad rem quidem prædeterminationem phyſicam agnovit. 3. 3. 2. 1. Immunem ab Originali Deiparam docuit cum Patriarcha Dominico. 8. 1. 2. 7. Videtur admiſiſſe in Chriſto D. ſolam libertatem a coactione, ſed admiſit etiam libertatem a neceſſitate. 2. 6. 6. 6. Valida ratiocinatione oſtendit immaterialitatem eſſe radicem cognoſcitivitatis. 1. 3. 2. 1.

Tranſubſtantiatio Euchariſtica quid ferat? 7. 4. 5. 1.

Trinitatis individuæ myſterium propriis vocabulis eſt explicandum. 1. 5. 1. 1. Cur ejus prædicata notionalia ſint quinque, Relationes vero quatuor, & Perſonæ tres? ib. Duæ ſunt Perſonæ Spirantes, ſed unus eſt Spirator; Sicut tres Perſonæ creantes, ſed unus Creator. ibid. Hypoſtaſis idem ſonat, ac Perſona, & Suppoſitum olim denotabat ſubſtantiam. 1. 5. 2. 3. Num detur in Deo ſubſiſtentia abſoluta præter tres relativas? ib. 5. Num actus notionales, nempe Generatio, & Spiratio activa, dici debeant liberi? ib. 6. Num Perſonalitates, ut præciſæ a natura, importent formaliter perfectionem? ib. 7. Datur inter naturam, & Perſonalitates dictinctio virtualis ex parte objecti. 1. 5. 2. 2. Principium productivum Quo conſiſtit formaliter in abſoluto connotante relativum. 1. 5. 3. 2. Cur ſola proceſſio Verbi ſit generatio? 1. 5. 4. 2. Verbum procedit ex cognitione omnium neceſſariorum, non vero contingentium. 1. 5. 5. 2. Spiritus Sanctus non diſtingueretur a Filio, ſi ab illo non procederet. 1. 5. 6. 2.

Ve-

V

Venialium remiſſio multifariam haberi poteſt. 8. 2. 7. 4. Probabiliter delentur per Contritionem tanquam per condignam ſatisfactionem; & per attritionem, aut alium actum ſupernaturalem, tanquam per proximam diſpoſitionem ad eorum remiſſionem. ib. 5. Quomodo per Sacramentalia deleantur? ib. 14. Quomodo deleantur poſt mortem? ibid. 15. V. Peccatum veniale.

Verbum adæquate tum ſecundum naturam, tum ſecundum Perſonalitatem immediate terminat Unionem hypoſtaticam. 6. 4. 1. 6. Procedit ex cognitione omnium neceſſariorum, non vero contingentium. 1. 5. 5. 2. Quidnam aſſumpſerit in Humanitate? 6. 4. 7. 2. Num dimiſerit ſanguinem a corpore ſeparatum in triduo mortis? 6. 4. 4. 3. Verbo eſt intrinſeca terminative unio hypoſtatica, quæ eſt ſubjective intrinſeca Humanitati. 6. 1. 1. 3.

Verbum mentis quid ſit? 2. 3. 4. 3.

Viſio Dei negative ſolum demonſtrari poteſt, quod non repugnet. 1. 2. 1. 1. Ea nulli creaturæ eſt debita; unde repugnat ſubſtantia ſupernaturalis. 1. 2. 2. 1. Idque evincitur, tum quia ſi eſſet poſſibilis, daretur de facto, tum quia modus operandi ſequitur modum eſſendi. ibid. 8. Poſſibilis eſt viſio Dei præciſiva formaliter, qua videatur unum Attributum ſine alio, & una Perſona, non viſa altera oppoſita. 1. 2. 6. 6. Quidnam defacto Beati videant in Verbo? ibid. 22. V. lumen gloriæ, & Beatitudo.

Viſio Dei præſtat amori beatifico, & intellectus voluntati. 2. 1. 4. 1. Stare divinitus poteſt Dei viſio ſine amore fruitivo, non tamen e converſo. 2. 1. 5. 1. Videns Deum nequit illum odiſse. ib. 8. Eſt tamen capax præcepti, ne Deum diligat. ib. 10. Divinitus componi poteſt Dei viſio cum potentia ad peccandum in ſenſu diviſo, peccato ſcilicet impeditivo Viſionis. 2. 1. 6. 4. Necnon cum peccato viſionis deſtructivo pro inſtanti ſequenti. ib. 8. Componi etiam poteſt cum peccato habituali; immo etiam cum actuali, ſi viſio ad illud conſequatur; in quo tamen caſu videns Deum ſibi infenſum non eſſet beatus, ſed miſerrimus. ib. 14. Dei viſio ſolum naturaliter eſt indeſtruibilis. 3. 1. 9. 2.

Viſio Dei eſsentialiter indeſtruibilis ſimpliciter repugnat, quamvis indeſtruibilitas oriatur ex connexione intentionali cum Divino decreto de nulla viſione deſtruenda. 2. 1. 10.

Virtutes per accidens infuſæ quænam ſint, & an dentur? 5. 1. 1.

Virtutes morales per ſe infuſæ, tanquam gratiæ proprietates, infunduntur in anima per baptiſmum. 5. 1. 1. 2. Diſtinguuntur realiter a virtutibus Theologalibus, & a gratia. ibid. 5. Per quid diſcriminentur virtutes ſupernaturales a naturalibus, & Morales a Theologalibus? 5. 1. 2. 3. An differant virtutes ſupernaturales a naturalibus ratione objecti formalis? ib. 7. Virtutes infuſæ, earumque actus quomodo vitiis opponantur? 5. 1. 3. 1. An poſſit per accidens virtus influere in actum malum? 5. 1. 4. 1. An etiam poſſit lædere ſeipſam? ib. 8. Virtus etiam inferior imperare poteſt actum alterius virtutis, etiam ſuperioris. 5. 1. 5. 4.

Virtus moralis puræ fugæ non eſt poſsibilis, quamvis dentur actus puræ fugæ, cujuſmodi eſt actus primarius Virtutis Penitentiæ. 8. 3. 3. 5.

Virtus pure reflexa eſt impoſsibilis, atque adeo de Pœnitentia non eſt hujuſmodi. 8. 3. 5. 3.

Virtutes Cardinales, Beatitudines, & fructus Spiritus Sancti in quo conſiſtant? 5. 1. 6. 1.

Unio hypoſtatica immediate terminatur ad naturam ſimul, & Perſonalitatem Verbi. 6. 4. 1. 6. Ea Verbo eſt intrinſeca ſolum terminative, non ſubjective; & idcirco non eſt immutativa Verbi. 6. 1. 1. 3. In quo differat Unio ab Incarnatione, & Aſsumptione? 6. 4. 3. 1. Maxima eſt in ratione Unionis, & in ratione doni. ib. Unio præſentis ordinis ſanctificat Humanitatem ut quo ſimul, & ut quod. Poſſibilis tamen eſt Unio, quæ ſolum ſanctificet ut quo. ibid. 4. In hanc Unionem phyſice Deipara influxit, & quomodo. 6. 4. 4. 3.

Voluntarium quid ſit, & in quo differat a volito? Num præſtet voluntarium liberum voluntario neceſsario? ibid. 3. Num dari poſſit voluntarium ſine omni actu voluntatis? ib. 8. V. Metus, Concupiſcentia, Ignorantia.

Voluntas exercet libertatem pro inſtanti, quo operatur, non pro ſequenti. 2. 6. 7. 2. Poteſt præeligere minus bonum in conflictu majoris, etiamſi efficacius propoſiti. 2. 6. 8. 6. Nequit amare malum

ſub

ſub ratione mali. 2. 6. 9. 1. Poteſt tamen per ſe ferri in malum per actum puræ fugæ. 2. 6. 10. 2., & 8. 3. 3. 5. Ad amandum bonum facem præferre debet judicium de tali bonitate, quin ſufficiat ſola boni apprehenſio. 2. 6. 11. 2. Poteſt voluntas ex motivo univerſali deteſtari unum peccatum, quin alia deteſtetur virtualiter. 5. 1. 3. 5., & 4. 4. 3. 6.

Voluntatis actus non poſſunt eſſe violenti, aut coacti. 2. 6. 1. 4. Poteſt tamen voluntas coactionem pati in actibus a ſe imperatis. ib. 7.

Voluntatis Divinæ infruſtrabilitas optime conciliatur cum libertate voluntatis creatæ, vi ſcientiæ mediæ. 3. 2. 1. 4.

Voluntas humana Chriſti D. nunquam fuit Divinæ voluntati contraria; & qua ratione. 6. 2. 3. 7.

Uſusfructus perpetuus an poſſit a dominio ſeparari? 5. 2. 3. 2.

Uſusfructuarius, & Uſuarius an ſint domini partiales? 5. 2. 1. 8.

Uſus facti licitus in rebus unico uſu conſumptibilibus ſeparari poteſt a dominio. 5. 2. 2. 2.

Uſuræ injuſtitiam continent, & jure etiam naturæ prohibentur. 5. 4. 3. 2.

Eſto autem hic totius Operis

(*Sed oh ubi Æternitatis!*)

F I N I S.

L. D. & B. V. ſine labe Conceptæ.

TYPOGRAPHUS

IN *hujus Operis commendationem hic animadvertit, anno 1712. illud Patavii primum in lucem prodiiſſe duobus tomis 4. comprehenſum. Prodiit pariter ex eadem Patavina Typographia idem Operis octo tomulis 12. Mox illud etiam Pragæ in Bohemia prælo mandatum fuit apud Gaſparem Vvuſſin 4. cum privilegio Cæſareo. Rurſus Coloniæ apud Franciſcum Metterninch octo tomulis 8. Atque demum excuſum nunc eſt Patavii duobus tomis 4. Tot editiones tam brevi habitæ plane demonſtrant, non ingratum illud accidiſſe Theologiæ Candidatis. Quinimmo ab ipſiſmet Proteſtantibus in pretio habitum tradunt Ephemerides Gallicanæ (quæ inſcribuntur* Memoires pour l' Hiſtoire &c. A Treuuox) *anno 1716. pag. 2133. his verbis*: De Prague : On a reimprime ici le Cours de Theologie du Pere Viva Jeſuite Neapolitain. la netete, & la ſolidite de cet Autheur le font eſtimer des Proteſtans memes. On l' imprime a Cologne (*apud Franciſcum Metterninch octo tomulis 8. ut ibidem dicitur anno 1717. pag. 1201.*) Trois editions en ſi peu de tems ſont pour le Livre un Eloge, qui ne peut etre ſuſpect.

412937

BT
70
V5
1726
v.7-8

Cursus theologicus ad
usum Tyronum elucu-
bratus

412937

GRADUATE THEOLOGICAL UNION LIBRARY
BERKELEY, CA 94709